

WOJEWÓDZTWO
MAŁOPOLSKIE

2022

Województwo Małopolskie 2022

Urząd Marszałkowski
Województwa Małopolskiego
Kraków 2022

Opracował zespół pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie.

Opieka merytoryczna:

Joanna Urbanowicz – Dyrektor Departamentu Rozwoju Regionu
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego

Redakcja:

Joanna Dobrzańska

Adres redakcji:

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Rozwoju Regionu
30-552 Kraków, ul. Wielicka 72
tel. (+48) 12 29 90 900, fax. (+48) 12 29 90 926
www.malopolska.pl

Skład publikacji:

Oficyna Wydawnicza Pegaz | www.epegaz.pl

Druk:

ZAPOL Sobczyk sp.k.

ISSN:

1730-9301

Nakład: 500 egz.

Przy publikowaniu danych z raportu *Województwo Małopolskie 2022* prosimy o podanie źródła.

Publikacja dostępna także w wersji elektronicznej
dla osób z niepełnosprawnościami pod adresem: www.malopolska.pl

Szanowni Państwo!

Zachęcam do lektury raportu *Województwo Małopolskie*, opisującego nie tylko sytuację społeczno-gospodarczą regionu, ale także wskazującego na istotne zjawiska, jakie miały miejsce w województwie na przestrzeni ostatniego roku.

Raport analizuje zdarzenia zachodzące w roku 2021, dlatego też nie ujmuje zjawisk związanych z agresją Federacji Rosyjskiej na niepodległą Ukrainę, w tym ogromnej skali zaangażowania mieszkańców Małopolski na rzecz wsparcia naszego wschodniego sąsiada i aktywności licznych samorządów lokalnych, które razem z samorządem województwa małopolskiego włączyły się w bezprecedensową pomoc dla uchodźców z kraju ogarniętego wojną.

W dalszym ciągu, w wielu dziedzinach życia regionu, swoje silne piętno odciskała pandemia, co szczególnie widoczne było w branży turystycznej. Ruch turystyczny w Małopolsce w roku 2021 zmniejszył się o ponad 13% w relacji do roku poprzedniego. Dlatego też, starając się zmniejszać negatywny wpływ COVID-19, samorząd województwa kontynuował działania podejmowane w ramach Małopolskiej Tarczy Antykryzysowej.

W czasie trwającej pandemii w sposób szczególny dbaliśmy o bezpieczeństwo mieszkańców, ale także konieczność ciągłego rozwoju gospodarczego regionu. Tworzenie warunków zapewniających utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa – w różnym jego wymiarze – jest bowiem istotnym elementem wpływającym na jakość życia mieszkańców regionu.

Pomimo zauważalnego w ostatnich latach ogólnokrajowego trendu zahamowania wzrostu przeciętnej długości życia, którego przyczyn można się doszukiwać, między innymi, w pandemii COVID-19, należy zaznaczyć, że Małopolska na tle kraju odznaczała się najlepszym wynikiem, zajmując 1. miejsce w 2021 r. pod względem długości przeciętnego dalszego trwania życia ludności.

Cieszy to, że Małopolanie są przedsiębiorczy, a stopa bezrobocia spada. W latach 2020–2021 w województwie nastąpił przyrost podmiotów gospodarki narodowej o 4,4%, natomiast w latach 2011–2021 aż o 34,2%. Stopa bezrobocia była w ubiegłym roku o 0,9 punktu procentowego niższa niż średnia dla Polski. Na tle pozostałych województw Małopolska pod względem stopy bezrobocia zajęła trzecią lokatę, za Wielkopolską i Śląskiem.

Ponadto Małopolska utrzymuje pozycję jednego z liderów wśród województw w sektorze B+R. Uplasowaliśmy się na 2. miejscu, po Mazowszu, zarówno pod względem wielkości nakładów wewnętrznych poniesionych na działalność B+R ogółem, jak i nakładów poniesionych przez sektor przedsiębiorstw, a także w przeliczeniu na jednego mieszkańca.

Zakończyliśmy także szereg inwestycji, w tym drogowych, które znacząco poprawią jakość życia mieszkańców.

Warto zaznaczyć, że wartość projektów realizowanych w Małopolsce wyniosła na koniec 2021 roku 41,6 mld zł, przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej w wysokości 25,3 mld zł, przekraczając tym samym wartości projektów zrealizowanych w okresie programowania 2007–2013 o 3,7 mld zł, a uzyskane dofinansowanie z UE o 5,4 mld zł.

Zapraszam Państwa do zapoznania się z niniejszym raportem, który stanowi kompleksowy obraz naszego regionu. Zapewniam, że pomimo niespodziewanych trudności, realizujemy nasze założenia programowe, a przed nami perspektywa stabilnego i – mam nadzieję – dynamicznego rozwoju.

Udanej lektury.

Witold Kozłowski

Marszałek Województwa Małopolskiego

Spis treści

PODSUMOWANIE RAPORTU	9
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	13
I. Zagrożenie, zasoby i stan środowiska przyrodniczego	15
1. Obszary chronione	15
2. Gospodarka wodno-ściekowa	16
3. Katastrofalne zjawiska atmosferyczne	18
4. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	19
5. Gospodarka odpadami	23
6. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie	25
ZAGADNIENIA SPOŁECZNE	29
I. Ludność	31
1. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021	32
2. Stan ludności	33
3. Procesy demograficzne	35
4. Migracje	41
5. Struktura wieku i płci ludności	45
II. Ochrona zdrowia	51
1. Polityka zdrowotna	51
2. Zasoby ochrony zdrowia	55
3. Działania Samorządu Województwa Małopolskiego na rzecz osób z niepełnosprawnościami	61
4. Działania Samorządu Województwa Małopolskiego na rzecz osób niesamodzielnych	64
III. Włączenie społeczne	66
1. Beneficjenci pomocy społecznej	66
2. Dostęp mieszkańców do usług społecznych	69
3. Kadra jednostek pomocy i integracji społecznej	71
4. Wydatki na wybrane świadczenia	72
IV. Oświata i wychowanie	73
1. Działania w zakresie przeciwdziałania COVID-19 oraz integracji uchodźców	73
2. Opieka nad dziećmi do 3. roku życia	76
3. Wychowanie przedszkolne	78
4. Szkolnictwo podstawowe i ponadpodstawowe	79
5. Szkolnictwo zawodowe	85
6. Finansowanie oświaty	86
7. Projekty regionalne wspierające rozwój edukacji	87
V. Nauka	92
1. Badania i rozwój	92
2. Szkolnictwo wyższe	97
VI. Kultura	102
1. Stan kultury w regionie – infrastruktura, oferta, aktywność kulturalna	103
2. Dziedzictwo kulturowe – stan zachowania, zarządzanie i wykorzystanie potencjału dziedzictwa	109
3. Finansowanie kultury	113
VII. Kultura fizyczna	118
1. Znaczące wydarzenia sportowe	118
2. Organizacja i finansowanie kultury fizycznej	121
VIII. Bezpieczeństwo publiczne	126
1. Zagrożenie przestępczością	126
2. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym	127
3. Ochrona przeciwpożarowa i zagrożenie pożarowe	129
4. Finansowanie zadań z zakresu bezpieczeństwa	130
IX. Społeczeństwo obywatelskie	133
1. Trzeci sektor	133
2. Budżet Obywatelski Województwa Małopolskiego	143

GOSPODARKA	147
I. Potencjał gospodarczy	149
1. Produkt Krajowy Brutto	150
2. Przedsiębiorczość	152
3. Innowacyjność przedsiębiorstw	157
4. Handel zagraniczny	162
II. Rynek pracy	166
1. Poziom i struktura bezrobocia	166
2. Zwolnienia grupowe i upadłości	168
3. Zatrudnienie i wynagrodzenia	169
4. Aktywność zawodowa	170
5. Zapotrzebowanie na pracowników	172
6. Usługi informacji i poradnictwa zawodowego	173
7. Subsydiowane programy aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych	174
8. Wsparcie dla przedsiębiorców w ramach walki z kryzysem wywołanym pandemią COVID-19	174
III. Rolnictwo	175
1. Ekstensywne rolnictwo i żywność wysokiej jakości	175
2. Zasoby rolnictwa	177
3. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych	177
4. Produkcja roślinna i zwierzęca	178
5. Ochrona gruntów rolnych	180
6. Scalenia gruntów	180
7. Łowiectwo i rybactwo	181
8. Dotacje dla spółek wodnych	182
IV. Przemysł	183
1. Produkcja sprzedana przemysłu	183
2. Podmioty prowadzące działalność przemysłową	185
3. Wyniki ekonomiczne przemysłu	187
4. Inwestycje w przemyśle	188
V. Budownictwo i zagospodarowanie przestrzenne	189
1. Rynek budowlany	190
2. Budownictwo mieszkaniowe	191
3. Budownictwo niemieszkalne	195
4. Tereny zieleni	196
5. Zagospodarowanie przestrzenne	197
VI. Turystyka	200
1. Ruch turystyczny w regionie	201
2. Baza hotelarska regionu	207
3. Organizatorzy turystyki i przewodnicy górscy	211
4. Trasy VeloMałopolska	212
ŚRODOWISKO GOSPODARCZE	215
I. Baza podatkowa	217
II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego	218
1. Budżety gmin	225
2. Budżety powiatów	249
3. Budżety miast na prawach powiatu	254
4. Budżet województwa małopolskiego	254
III. Fundusze europejskie	261
1. Fundusze strukturalne i fundusz spójności	261
2. Fundusze rolne	267
IV. Współpraca i promocja	269
1. Współpraca zagraniczna	269
2. Współpraca regionalna i międzyregionalna	270
3. Promocja	271
SYSTEMY TECHNICZNE	275
I. Transport	277
1. Infrastruktura drogowa	277
2. Transport kolejowy	280
3. Transport lotniczy	282

II. Energetyka	284
1. Elektroenergetyka	284
2. Ciepłownictwo	287
3. Gazownictwo	289
4. Odnawialne źródła energii	290
III. Infrastruktura sanitarna	292
1. Sieć wodociągowa	292
2. Sieć kanalizacyjna	294
IV. Społeczeństwo informacyjne	298
1. Zatrudnienie i kompetencje w sektorze IT w Małopolsce	298
2. Infrastruktura ICT w Małopolsce	300
3. Łączność telefoniczna	307
4. Trendy w obszarze ICT	308
V. Informacja przestrzenna	310
1. Małopolska Infrastruktura Informacji Przestrzennej	310
2. Wojewódzki zasób geodezyjny i kartograficzny	312
ANEKS	317
Pozycja Małopolski na tle kraju i wybranych województw	319
Wybrane projekty, których realizacja zakończyła się w 2021 roku, współfinansowane z funduszy europejskich	321

Podsumowanie raportu

Województwo małopolskie na koniec 2021 roku zamieszkiwało 3 430 370 osób. Stanowiło to 9,0% ludności kraju. Małopolska zajęła 4. miejsce pod względem liczby mieszkańców (po województwach: mazowieckim, śląskim oraz wielkopolskim). W 2021 roku, w porównaniu do roku poprzedniego, ubyły 2322 osoby. Odnotowany w Małopolsce spadek liczby mieszkańców był najmniejszym ubytkiem ludności spośród wszystkich województw, w których wystąpiło to zjawisko.

W 2021 roku małopolskie miasta zamieszkiwało 1 644 733 osób. Współczynnik urbanizacji wyniósł 47,9% i w stosunku do roku 2020 obniżył się o 0,2 p. proc. Dla porównania, w skali kraju współczynnik ten wyniósł 59,7%. Małopolskie wsie w 2021 roku zamieszkiwało 1 785 637 osób (52,1% ludności regionu). Dynamika zmian liczby ludności wiejskiej w 2021 roku w odniesieniu do roku poprzedniego wyniosła 100,2%, natomiast w przypadku obszarów miejskich było to 99,7%.

Gęstość zaludnienia w województwie małopolskim w 2021 roku wyniosła 226 osób/km². W porównaniu z 2020 rokiem wartość ta uległa zmianie. Pod względem gęstości zaludnienia województwo małopolskie zajęło drugą lokatę w kraju, po województwie śląskim (355 osób/km²). Pod względem gęstości zaludnienia na terenach wiejskich, Małopolska nieustannie zajmuje pierwsze miejsce w kraju.

Przyrost naturalny w województwie małopolskim od wielu lat utrzymywał się na poziomie dodatnim, jednak w 2020 roku tendencja odwróciła się i pierwszy raz osiągnął on wartość ujemną. W 2021 roku również zanotowano ujemny przyrost naturalny, który wyniósł -7440 osób. Podobnie jak w roku poprzednim, w żadnym z województw nie zanotowano dodatniego przyrostu naturalnego.

Rozwój społeczno-gospodarczy, postęp nauki i medycyny, a także powszechny dostęp do nowoczesnych metod diagnostycznych i terapii leczniczych w ostatnich dziesięcioleciach przełożyły się na sukcesywnie rosnącą długość przeciętnego dalszego trwania życia ludności. W ostatnich latach trend ten uległ jednak zahamowaniu i zauważalnie zmienił swój kierunek. W 2021 roku zarówno w kraju, jak i w Małopolsce ponownie zaobserwowano skrócenie przeciętnego dalszego trwania życia ludności. Przyczyn można się doszukiwać w pandemii COVID-19, która była powodem zwiększonej liczby zgonów. Przeciętne dalsze trwanie życia ludności w Polsce w 2021 roku wyniosło dla mężczyzn 71,8 lat, natomiast dla kobiet 79,7 lat. W województwie małopolskim w 2021 roku przeciętne trwanie życia mężczyzn wynosiło 73,5 lat, natomiast w przypadku kobiet było to 81,0 lat. Małopolska na tle kraju odznacza się najlepszym wynikiem, zajmując 1. miejsce pod względem długości przeciętnego dalszego trwania życia ludności. W porównaniu do roku ubiegłego trwanie życia mężczyzn skróciło się o 0,3 roku, natomiast kobiet o 0,6 roku. Podobnie jak w kraju długość życia mieszkańców małopolskich miast była wyższa niż ludności wiejskiej.

Jednym z ważniejszych czynników wpływających na stan zaludnienia danego obszaru są migracje. W ogólnym bilansie salda migracji ogółem na 1000 mieszkańców w 2021 roku, Małopolska znalazła się wśród 5 województw z dodatnią wartością wskaźnika, zajmując 3. lokatę w skali kraju (1,4‰, wzrost o 0,2 p. prom. w porównaniu do roku poprzedniego), po województwie mazowieckim (2,4‰, wzrost o 0,2 p. prom.) i pomorskim (2,0‰, wzrost o 0,3 p. prom.).

W 2021 roku ponownie mniej Małopolan skorzystało z pomocy społecznej. Liczba z niej korzystających wyniosła 120,9 tys. osób i zmniejszyła się o prawie 13,6 tys. w porównaniu do roku poprzedniego, a na przestrzeni lat 2012–2021 spadek ten objął już blisko 115,5 tys. Małopolan. Dynamika spadku jest największa w przypadku rodzin z dziećmi, w tym wielodzietnych. Udział mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w populacji regionu w 2021 roku był najniższy w 11-letnim już okresie sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego – 3,5%, w porównaniu do 3,9% w roku poprzednim. Od 2012 do 2021 roku ten wskaźnik dla Małopolski obniżył się o 3,4 p. proc.

Podsumowanie raportu

Lepszy jest dostęp Małopolan do usług społecznych, a istotnym czynnikiem warunkującym postęp w tym zakresie był Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020. W wyniku realizowanych projektów uruchomiono 58 nowych placówek (publicznych i niepublicznych) zapewniających dzienną opiekę starszym osobom oraz 19 nowych innowacyjnych centrów wsparcia opiekunów rodzinnych. Z kolei w ramach projektów adresowanych do dzieci i młodzieży utworzono w Małopolsce 231 nowych placówek wsparcia dziennego (w tym 38 filii) – świetlice, ogniska i kluby wychowawcze.

W 2021 roku w Małopolsce liczba dzieci do 3. roku życia wyniosła 105 574. Spośród tej liczby do żłobków, klubów dziecięcych i oddziałów żłobkowych uczęszczało 15 124 dzieci, a odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach wyniósł 14,3%. W województwie funkcjonowało 458 żłobków i 82 kluby dziecięce (540 placówek). Wśród wszystkich placówek blisko 80% należało do sektora prywatnego.

W ramach systemu wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2021/2022 w Małopolsce funkcjonowały 2392 placówki wychowania przedszkolnego, w tym 1531 przedszkoli, 72 punkty przedszkolne oraz 789 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych. Można zaobserwować stały wzrost liczby przedszkoli – w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym nastąpił wzrost o 35 placówek. W roku szkolnym 2021/2022 łączna liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wynosiła 142,8 tys. i zwiększyła w porównaniu z rokiem ubiegłym o 5910 dzieci (wzrost o 4,32%).

W roku szkolnym 2021/2022 ogólna liczba uczniów w Małopolsce w szkołach publicznych i niepublicznych, łącznie z uczniami szkół artystycznych wyniosła 467 648, w tym m.in. 288 935 uczniów szkół podstawowych, 21 114 uczniów branżowych szkół zawodowych I i II stopnia, 60 896 uczniów w technikach i 65 185 uczniów w liceach ogólnokształcących. Nastąpił wzrost ogólnej liczby uczniów w stosunku do roku wcześniejszego, łącznie o 5564 uczniów.

W województwie małopolskim po roku 2019, charakteryzującym się najmniejszą liczbą studentów, nastąpiło odwrócenie niekorzystnych tendencji, utrzymane w 2021 roku. Liczba studiujących wzrosła o 0,5% (692 osoby) w stosunku do roku poprzedniego oraz o 1,4% (2 tys. osób) w odniesieniu do 2019 roku. Pod względem liczby studiujących Małopolska nadal pozostawała drugim co do wielkości po Mazowszu ośrodkiem akademickim w kraju. W 2021 roku w województwie małopolskim studiowało 147,2 tys. osób (łącznie z cudzoziemcami), z czego 3,2 tys. w 10 zamiejscowych jednostkach organizacyjnych 8 szkół wyższych z innych województw. W największym ośrodku akademickim w województwie, Krakowie, naukę pobierało 130,4 tys. osób. Następnymi co do wielkości ośrodkami były Nowy Sącz – 6,3 tys. studentów oraz Tarnów – 5,0 tys.

W sferze badań i rozwoju pozycja województwa małopolskiego na tle innych regionów Polski przedstawiała się w 2020 roku korzystnie. Województwo uplasowało się na 2. miejscu po województwie mazowieckim zarówno pod względem wielkości nakładów wewnętrznych poniesionych na działalność B+R ogółem (4560,9 mln zł), jak i nakładów poniesionych przez sektor przedsiębiorstw (2923,1 mln zł), a także w przeliczeniu na 1 mieszkańca (1327,3 zł). Po spadku, jaki nastąpił w 2017 roku, wielkości te były w kolejnych trzech latach znacząco wyższe. Małopolska utrzymała pozycję lidera pod względem wielkości nakładów wewnętrznych ponoszonych na B+R w odniesieniu do PKB, które wzrosły w stosunku do poprzedniego roku, osiągając najwyższy dotychczasowy poziom 2,41%. Natomiast relacja BERD/PKB kształtowała się na poziomie 1,54%, co plasowało województwo na 2. pozycji po Mazowszu.

Według szacunkowych danych Głównego Urzędu Statystycznego wartość produktu krajowego brutto (PKB) w Małopolsce w cenach bieżących wyniosła w 2020 roku 189 295 mln zł, czyli 8,1% krajowego PKB. Produkt krajowy brutto przypadający na jednego mieszkańca w województwie małopolskim w 2020 roku osiągnął poziom 55 448 zł, co stanowi 91,4% średniej krajowej. W 2020 roku województwo małopolskie podobnie jak w poprzednich latach uplasowało się na 5. miejscu w kraju. Niezmiennie liderem pozostaje województwo mazowieckie, które wyprzedza województwa: śląskie, wielkopolskie i dolnośląskie. Według szacunków PKB przypadający na jednego mieszkańca w 2020 roku w Małopolsce wyniósł 55 448 zł.

Liczba podmiotów gospodarki narodowej w województwie małopolskim wykazuje w ostatnich latach tendencję wzrostową. Na koniec 2021 roku w systemie REGON zarejestrowanych było 445,1 tys. podmiotów, tj. o blisko 19 tys. więcej niż w roku poprzednim. Małopolska wykazuje się wyższą dynamiką niż średnia ogólnokrajowa. W latach 2020–2021 w województwie nastąpił przyrost o 4,4%, natomiast w latach 2011–2021 aż o 34,2%. W przypadku Polski jest to odpowiednio – 3,7% i 25,0%. W zestawieniu województw Małopolska zajęła wysokie 4. miejsce, po województwach mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w Małopolsce stanowiły 9,2% wszystkich podmiotów w skali kraju.

W 2020 roku udział małopolskich firm usługowych ponoszących nakłady na innowacje zwiększył się nieznacznie, o niecałe 2% (co przełożyło się na 0,2 p. proc.), wydłużając trend wzrostowy do trzyletniego, najdłuższego w ostatniej dekadzie. Województwo już drugi rok z rzędu charakteryzuje się trzecią najwyższą w kraju wartością wskaźnika, wynoszącą 11,5%. W poprzednich latach były to miejsca wyraźnie niższe. W przypadku firm przemysłowych także doszło w regionie do nieznacznego wzrostu (ponad 3%, 0,5 p. proc.) udziału. Nakłady na działalność innowacyjną ponosiło w 2020 roku 16,1% przedsiębiorstw i jest to wartość nieco wyższa niż średnia krajowa wynosząca 15,1%. W ciągu dekady wskaźnik wzrósł w Małopolsce o 17,3%, w kraju natomiast o 9%. Obecny wynik umiejscawia województwo na piątym miejscu w skali polskich regionów.

W 2021 roku wartość eksportu w województwie małopolskim wyniosła 12,5 mld euro, co oznacza wzrost względem 2020 roku o 2,5 mld. Podobnie było w przypadku importu, którego wartość w 2021 osiągnęła 13,6 mld euro, a zatem o 3,6 mld więcej niż w roku poprzednim. W obu kategoriach, podobnie jak rok wcześniej, dało to województwu małopolskiemu 6. miejsce. Saldo zagranicznej wymiany handlowej w Małopolsce w 2021 roku wyniosło -1,0 mld euro. Jest to największa różnica między eksportem a importem w ciągu ostatnich czterech lat.

Według danych z 2021 roku w Małopolsce działały 4803 podmioty zajmujące się eksportem, co oznacza przyrost o 21% względem 2020 roku. Podobnie jak w poprzednich latach daje to regionowi 4. miejsce w Polsce za województwami: mazowieckim (10 487 podmiotów), wielkopolskim (5721) oraz śląskim (5406). Również 4. miejsce zajmuje województwo małopolskie pod względem liczby firm zajmujących się importem. W Małopolsce działa 5797 takich podmiotów. W porównaniu do 2020 roku liczba importerów wzrosła o 16%.

Województwo małopolskie wyróżnia się niską stopą bezrobocia, wynoszącą pod koniec 2021 roku 4,5%. Jest to wartość o 0,9 p. proc. niższa niż średnia wartość stopy bezrobocia dla Polski (5,4%). Na tle pozostałych województw małopolskie pod względem stopy bezrobocia zajęło trzecią lokatę, za województwami wielkopolskim (3,1%) i śląskim (4,2%), zaraz przed województwem mazowieckim (4,6%). W porównaniu do grudnia 2019 roku stopa bezrobocia spadła o 0,8 p. proc. i wróciła do stanu z marca 2020 roku (4,3%), kiedy to osiągnęła najniższy poziom przed pandemią, a następnie zaczęła wzrastać. Poszczególne powiaty wykazują się znacznym zróżnicowaniem pod względem stopy bezrobocia, a różnice są prawie trzykrotne, od 2,6% w powiecie myślenickim do 9,1% w powiecie dąbrowskim. Osiem powiatów odnotowało wartość stopy bezrobocia niższą niż stopa wojewódzka, natomiast pięć zawierało się między wartościami dla województwa i dla Polski, a 9 osiągnęło poziom wyższy niż stopa dla kraju. Najniższy poziom bezrobocia odnotowano w powiecie myślenickim (2,6%), Krakowie (2,6%) i Nowym Sączu (3,0%). Na drugim biegunie pod tym względem znalazły się powiaty: dąbrowski (9,1%), nowosądecki (7,7%) i tatrzański (7,1%). W każdym powiecie odnotowano spadek stopy bezrobocia w stosunku do roku ubiegłego, a najwyższy spadek rok do roku odnotowano w powiatach: wadowickim (2 p. proc.), dąbrowskim (1,9 p. proc.), suskim (1,8 p. proc.). Najniższy spadek stopy bezrobocia odnotowano natomiast w Krakowie (0,2 p. proc.), powiecie krakowskim (0,3 p. proc.) i powiecie bocheńskim (0,4 p. proc.).

Małopolska to region o niezwykle bogactwie i walorach historycznych, krajobrazowych oraz bogatej przeszłości kulturalnej, postrzegany jako ważne centrum aktywności kulturalnej w Polsce. Pod względem liczby podmiotów prowadzących działalność kulturalną Małopolska znajduje się w ścisłej krajowej czołówce – ponad 1/3 wszystkich podmiotów działających w Polsce skupiona była w trzech województwach: mazowieckim (11,38% ogólnej liczby podmiotów); małopolskim (10,11%) oraz śląskim (9,53%). Według stanu na koniec 2021 roku w województwie małopolskim działały 24 teatry i instytucje muzyczne, 105 muzeów, 58 galerii i salo-nów sztuki, 46 kin, 887 bibliotek i placówek biblioteczno-informacyjnych oraz 433 centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice.

Małopolska to region różnorodny i wyjątkowy, o czym między innymi świadczy liczba obiektów objętych szczególnymi formami ochrony. Znajduje się tu 6 zespołów zabytkowych wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, 1 wpis na Reprezentatywną Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Ludzkości UNESCO, 12 zespołów zabytkowych uznanych za Pomniki Historii, 6 związanych z małopolskimi tradycjami wpisów na krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego, 1 obiekt uhonorowany Znakiem Dziedzictwa Europejskiego. W granicach województwa mieści się ponadto 6 parków narodowych, chroniących nie tylko wartości przyrodnicze, ale również krajobraz kulturowy danego obszaru.

Pandemia COVID-19 odcisnęła swoje piętno przede wszystkim na liczbie turystów w Małopolsce. Ruch turystyczny w Małopolsce w roku 2021 zmniejszył się o ponad 13% w relacji do roku poprzedniego, tj. do wielkości 13,32 mln (porównywalnie do 2014 roku). Spadek dotyczył zarówno gości z kraju (o prawie 14%, tj. do wielkości

12,03 mln osób), jak i z zagranicy (o ponad 10%, tj. do wielkości 1,29 mln osób). Zmiany wywołane pandemią ujawniły się także w strukturze ruchu turystycznego – w Małopolsce w 2021 roku tylko ok. 2/3 ogółu odwiedzających region (9,2 mln osób) stanowili turyści (goście nocujący w regionie), podczas gdy w latach wcześniejszych udział ten wynosił ponad 3/4. Z kolei odnotowaliśmy wzrost o 26,6% liczby Polaków nocujących w Małopolsce w porównaniu z rokiem 2020.

W roku 2021 zakończono szereg inwestycji drogowych, m.in. budowę drogi S7 Biezanów–Christo Botewa–Igołomska, odc. Kraków (w. Igołomska, DK 79) – Kraków w. Christo Botewa (Rybitwy), budowę drugiego etapu obwodnicy Skawiny oraz wykonano zabezpieczenie osuwisk w ciągu DW 975 wraz z budową mostu w Gródku nad Dunajcem. Realizowano zadania, m.in. budowę drogi S7 Lubień–Rabka, budowa drogi S7 gr. woj. świętokrzyskiego – Kraków oraz S52 – Północna obwodnica Krakowa.

Kraków Airport w 2021 roku obsłużył łącznie 3 072 074 pasażerów, czyli o 19% (tj. o 479 102 pasażerów) więcej niż w 2020 roku, lecz o 63% (tj. o 5 338 743) mniej niż w 2019 roku (przed wybuchem pandemii). Z powodu pandemii rok 2021 był równie trudny dla krakowskiego lotniska jak rok 2020. Najmniej pasażerów obsłużono w lutym – 33 046, a najwięcej w sierpniu – 462 919. Przed wystąpieniem pandemii obsługiwało ono ponad 8 mln pasażerów.

W 2021 roku z organizowanych przez Województwo Małopolskie usług przewozowych skorzystało łącznie 8,76 mln pasażerów (w tym 4,32 mln przewiozła spółka Koleje Małopolskie, 4,13 mln spółka POLREGIO oraz 0,31 mln spółka Koleje Śląskie). Jest to o 0,96 mln przewiezionych pasażerów więcej niż w roku 2020.

Realizacji projektów współfinansowanych ze środków unijnych w okresie 2014–2021 podjęto się w Małopolsce 2478 beneficjentów mających siedzibę na terenie naszego województwa. W 2021 roku zbiorowość ta wzrosła o 131 podmiotów. Obecni beneficjenci stanowią 5,5% wszystkich beneficjentów w kraju, z którymi zostały zawarte umowy na dofinansowanie projektów – w 2021 roku udział ten znacząco spadł z uwagi na liczne umowy podpisane w kilku województwach w ramach regionalnych działań antykryzysowych. Wśród beneficjentów z Małopolski dominują podmioty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – łącznie 1886 podmiotów (tj. 76,1%).

Na terenie województwa małopolskiego wg stanu na koniec 2021 roku realizowane były 6454 projekty, co stawia Małopolskę na 9. miejscu w kraju. W porównaniu do stanu z końca 2020 roku liczba realizowanych (lub zrealizowanych) projektów w województwie małopolskim zwiększyła się o 541.

Wartość projektów realizowanych w Małopolsce wyniosła na koniec 2021 roku 41 611,6 mln zł, przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej w wysokości 25 282,2 mln zł, przekraczając tym samym wartości projektów zrealizowanych w okresie finansowania 2007–2013 o 3,7 mld zł, a uzyskane dofinansowanie z UE o 5,4 mld zł. Małopolska pod względem wartości projektów ustępuje jedynie województwom: mazowieckiemu – 66,4 mld zł (UE: 36,2 mld zł) i śląskiemu – 52,5 mld zł (UE: 31,3 mld zł).

**ŚRODOWISKO
PRZYRODNICZE**

Zagrożenie, zasoby i stan środowiska przyrodniczego

Opracowanie: Aneta Bodziony, Agnieszka Sienicka, Małgorzata Wójcik

podsumowanie

- W roku 2021 zmniejszyła się ilość wody ujmowanej przez przemysł o 7,4%, przy czym dla wód powierzchniowych spadek wyniósł 6,7%, natomiast dla wód podziemnych 1,0%. W 2021 roku zanotowano 0,8% wzrostu poboru wód na cele eksploatacji sieci wodociągowej, w stosunku do roku poprzedniego.
- Działania w zakresie ograniczenia niskiej emisji podejmowane przez gminy i powiaty pozwoliły w 2021 roku na redukcję emisji pyłu PM10 o 632 Mg, PM2,5 o 618 Mg. Emisja benzo(a)pirenu w ciągu ostatniego roku zmniejszyła się o 192 kg.
- Łączna liczba wymian kotłów w Małopolsce wynosiła 13 581 i wzrosła w stosunku do 2020 roku o 33%, w stosunku do 2019 roku spadła o 10%, a w stosunku do 2018 roku spadła o prawie 17%. W 2021 roku inwestycje w zakresie wymiany kotłów realizowane były w 177 gminach z terenu Małopolski.
- W gminach województwa małopolskiego w roku 2021 zainstalowano łącznie 20 180 odnawialnych źródeł energii. Jest to wzrost o prawie 100% w stosunku do roku 2020, gdzie zainstalowano 10 191 urządzeń OZE. Instalację OZE w roku sprawozdawczym podjęło 167 gmin.
- Każdego roku systematycznie wzrasta ilość odpadów zebranych selektywnie. Selektywnie w roku 2021 zebrano łącznie ok. 483,60 tys. Mg, co stanowiło 41,1 % wszystkich zebranych odpadów komunalnych.

1. Obszary chronione

Województwo małopolskie charakteryzuje duża różnorodność rzeźby terenu, budowy geologicznej, warunków klimatycznych, hydrologicznych i glebowych. Stwarza to dogodne warunki bytowania dla wielu gatunków roślin, zwierząt i grzybów o różnorodnych wymaganiach siedliskowych i decyduje o dużej, rzadko spotykanej w skali kraju różnorodności biologicznej.

Atrybutem województwa małopolskiego jest niespotykane w innych rejonach Polski zróżnicowanie środowiska przyrodniczego. Ponad połowa powierzchni województwa małopolskiego objęta jest ochroną prawną.

System obszarów i obiektów chronionych tworzą:

- › parki narodowe (Małopolska zajmuje 1. miejsce w Polsce pod względem liczby parków narodowych) – pięć w całości: Babiogórski, Gorczański, Ojcowski, Pieniński, Tatrzański oraz Magurski położony na terenie województw małopolskiego i podkarpackiego;
- › parki krajobrazowe – 11, wchodzące w skład Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego: Park Krajobrazowy Beskidu Małego (na granicy dwóch województw – małopolskiego i śląskiego),

Białańsko-Tyniecki, Ciężkowicko-Rożnowski, Dłubniański, Dolinki Krakowskie, Orlich Gniazd (na granicy dwóch województw – małopolskiego i śląskiego), Pasma Brzanki (na granicy dwóch województw – małopolskiego i podkarpackiego), Popradzki, Rudniański, Tenczyński, Wiśnicko-Lipnicki;

- › obszary chronionego krajobrazu – 10, nadzorowane przez Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego: Bratucicki, Doliny Wisły, Jastrząbsko-Żdźarski (na granicy dwóch województw – małopolskiego i podkarpackiego), Koszycki i Pogórza Ciężkowickiego (na granicy dwóch województw – małopolskiego i podkarpackiego), Południowomałopolski, Radłowsko-Wierzchosławicki, Wschodniego Pogórza Wiśnickiego, Wyżyny Miechowskiej, Zachodniego Pogórza Wiśnickiego;
- › rezerваты przyrody – 86;
- › obszary Natura 2000 – obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 – 11 oraz obszary specjalnej ochrony siedlisk Natura 2000 – 89;
- › zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – 6;
- › użytki ekologiczne – 49;
- › pomniki przyrody – 2227;
- › stanowiska dokumentacyjne – 80.

Tabela 1. Formy ochrony przyrody w województwie małopolskim

Forma ochrony przyrody	Liczba	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych (ha)	Powierzchnia województwa (w %)
Parki narodowe	6	38 047,43	2,50
Parki krajobrazowe	11	180 042,78	11,86
Obszary chronionego krajobrazu	10	573 004,61	37,74
Rezerваты przyrody	86	3 522,28	0,24
Obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000	11	133 442,3	8,79
Obszary specjalnej ochrony siedlisk Natura 2000	88	153 036,9	10,08
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	6	13 978,23	0,92
Użytki ekologiczne	49	1 237,62	0,09
Pomniki przyrody	2 227	–	–
Stanowiska dokumentacyjne	80	57,64	–

Źródło: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Krakowie, Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego.

więcej informacji

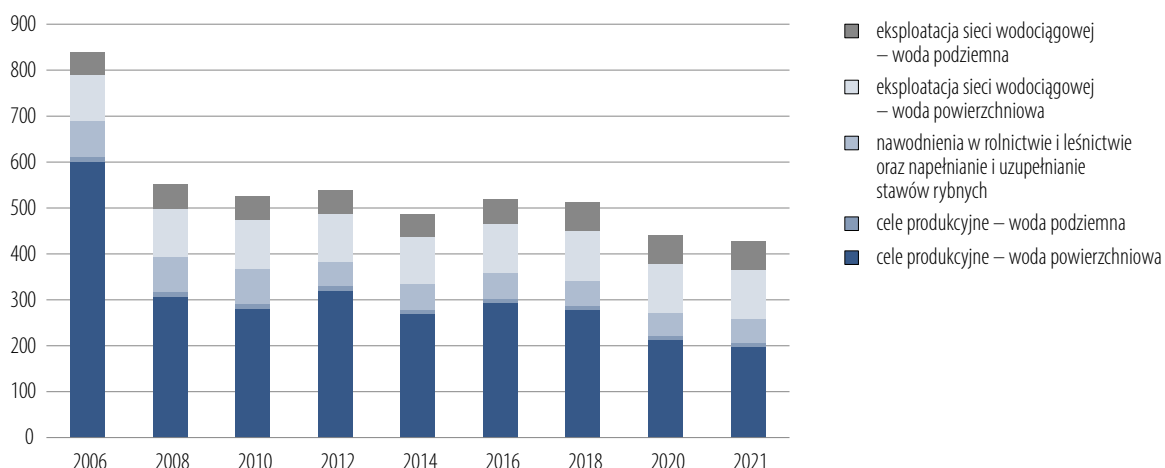
Więcej informacji na temat parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu w województwie małopolskim można znaleźć na stronie Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego www.zpkwm.pl.

Informacje na temat pozostałych form ochrony przyrody dostępne są na stronach: www.krakow.rdos.gov.pl/formy-ochrony-przyrody oraz www.crfop.gdos.gov.pl/CRFOP.

2. Gospodarka wodno-ściekowa

Zużycie wody

W województwie małopolskim wody powierzchniowe i podziemne ujmuje się zarówno do celów komunalnych, jak i przemysłowych. W 2021 roku, w stosunku do roku poprzedniego, zaobserwowano niewielki wzrost poboru wody na cele eksploatacji sieci wodociągowej i znaczny spadek poboru wody na cele przemysłowe.

Wykres 1. Pobór wody w województwie małopolskim (w hm³)

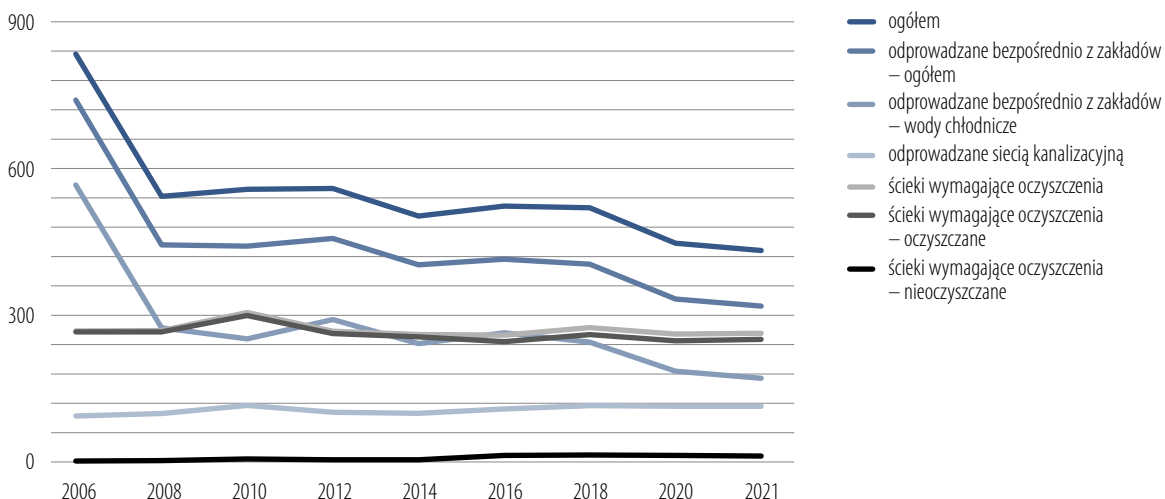
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

W roku 2021 zmniejszyła się ilość wody ujmowanej przez przemysł o 7,4%, przy czym dla wód powierzchniowych spadek wyniósł 6,7%, natomiast dla wód podziemnych 1,0%. W 2021 roku zanotowano 0,8% wzrostu poboru wód na cele eksploatacji sieci wodociągowej w stosunku do roku poprzedniego. Obserwując pobór wód na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat, można zauważyć, iż w 2008 roku znacznie spadł pobór ilości wody spowodowany w głównej mierze zmniejszeniem ilości wody pobieranej na cele produkcyjne. Pobór wody na cele eksploatacji sieci wodociągowej utrzymuje się na podobnym poziomie.

Gospodarka komunalna województwa w 64,1% bazuje na wodzie powierzchniowej. Zatem bardzo ważna dla regionu jest ochrona wód zlewni powyżej ujęć wody pitnej.

Główne źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych

W porównaniu z rokiem 2020 odnotowano niewielki spadek ilości odprowadzanych ścieków przemysłowych do wód powierzchniowych (4,4%). Największym źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych w województwie małopolskim jest gospodarka komunalna, z uwagi na olbrzymi ładunek zanieczyszczeń, jaki odprowadza do odbiorników. Od kilku lat obserwuje się tendencję wzrostową w tym zakresie, również z powodu ciągłej rozbudowy sieci kanalizacyjnej, natomiast w 2021 roku odnotowano 0,01% spadku ilości odprowadzanych do sieci kanalizacyjnej ścieków w stosunku do roku poprzedniego. Analizując ilości ścieków odprowadzanych do wód i do ziemi, można zauważyć duży spadek ilości ścieków w 2009 roku spowodowany znaczącym spadkiem ilości ścieków odprowadzanych z przemysłu. Natomiast ścieki odprowadzane siecią kanalizacyjną utrzymują się na jednym poziomie.

Wykres 2. Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód powierzchniowych lub ziemi w województwie małopolskim (w hm³/rok)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

3. Katastrofalne zjawiska atmosferyczne

Obszar Małopolski należy w całości do dorzecza górnej Wisły. Górski charakter większości rzek Małopolski wpływa na nierównomierność przepływów. Z tego powodu województwo zaliczane jest do regionów o najwyższym zagrożeniu powodziowym. Z hydrologicznego punktu widzenia największe zagrożenie powodziowe stwarzają dorzecza Soły i Dunajca, ale także Raby i Skawy.

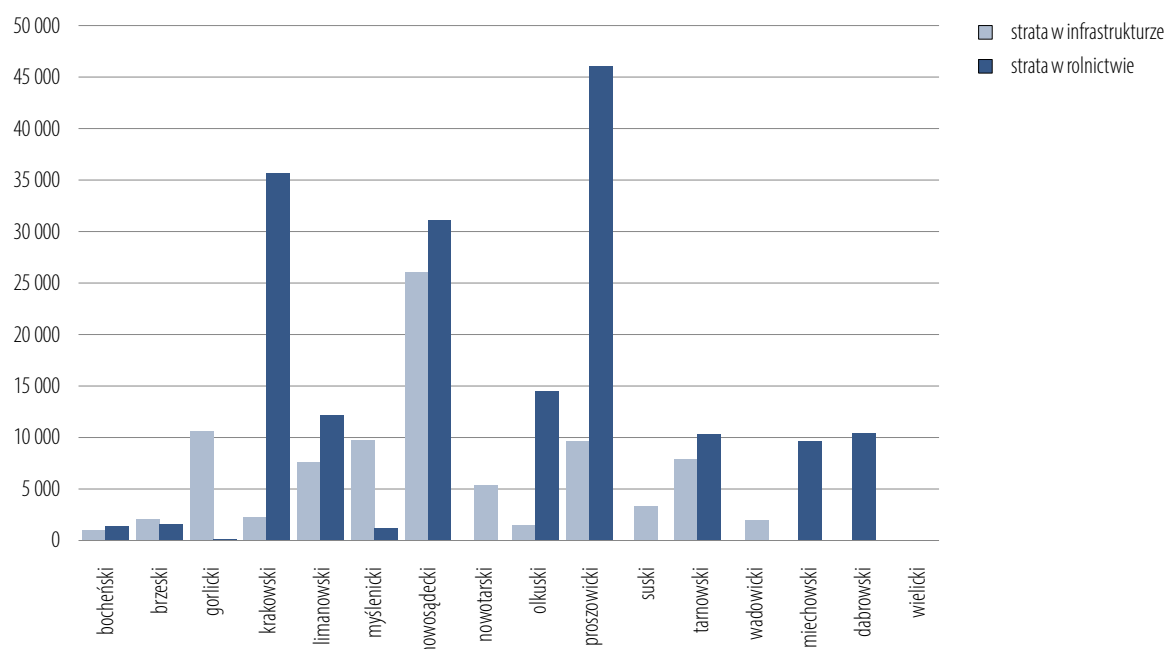
Straty powstałe w 2021 roku w wyniku zdarzeń noszących znamiona klęsk żywiołowych, tj. intensywne opady deszczu w obiektach infrastruktury komunalnej gmin oraz powiatów wyniosły ponad 89,4 mln zł. Największe odnotowano na terenie powiatu nowosądeckiego – ponad 26,1 mln zł oraz gorlickiego – ponad 10,6 mln zł.

Wartość szkód powodziowych powstałych w wyniku wezbrania, które miało miejsce w 2021 roku, na wodach i urządzeniach wodnych administrowanych przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie wyniosła – ponad 77,7 mln zł.

Oddział Karpacki Państwowego Instytutu Geologiczno-Państwowego Instytutu Badawczego (OK PIG-PIB) w ramach krajowej sieci monitoringu wód podziemnych prowadzi regularne analizy stanu zagrożenia niżówką hydrogeologiczną na obszarze województwa małopolskiego na podstawie wyników obserwacji prowadzonych w punktach obserwacyjnych wód podziemnych. W roku 2021 zjawisko niżówki hydrogeologicznej na terenie województwa małopolskiego nie wystąpiło. Jedynie w sierpniu 2021 roku na terenie województwa małopolskiego zaobserwowano lokalne obniżenia poziomu wód podziemnych poniżej granicy stanu niskiego ostrzegawczego (SNO). Spadek średnich wydajności w źródłach w odniesieniu do stanu z poprzedniego miesiąca odnotowano w punkcie obserwacyjnym nr II/761/1 znajdującym się w miejscowości Babica, nr II/156/1 w miejscowości Dębno i nr II/344/1 w miejscowości Falsztyn.

Monitoring suszy jest prowadzony przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy (IUNG – PIB) na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W 2021 roku susza rolnicza na terenie województwa małopolskiego wystąpiła w okresie od 1 maja do 31 lipca 2021 roku wśród upraw zbóż jarych, kukurydzy, kukurydzy na kiszonkę oraz krzewów owocowych.

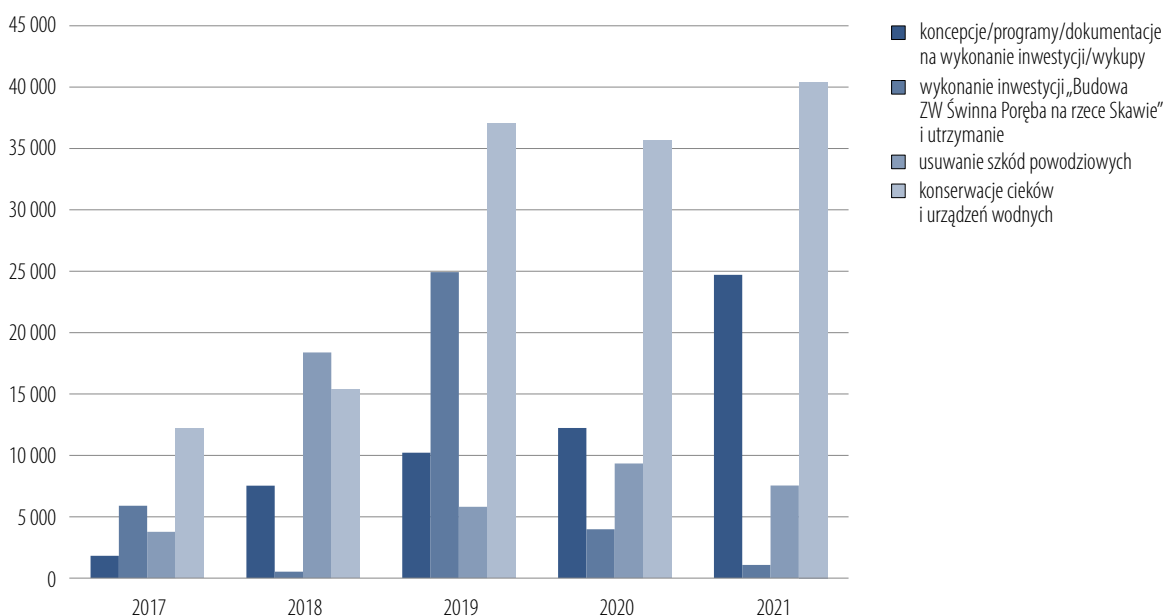
Wykres 3. Straty w rolnictwie oraz infrastrukturze komunalnej powstałe z powodu gradu, huraganu, intensywnego deszczu w 2021 roku (w tys. zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z MUW w Krakowie.

Utrzymanie wód i urządzeń hydrotechnicznych

W 2021 roku PGWWP RZGW w Krakowie wykonał prace utrzymaniowe związane z lokalnym zabezpieczeniem brzegów, udrożnieniem koryt rzek i potoków, koszeniem wałów przeciwpowodziowych oraz utrzymaniem obiektów piętrzących, administrowanych przez Jednostkę. Łącznie na ten cel wydatkowano ponad 40 mln zł.

Wykres 4. Środki finansowe PGWWP RZGW w Krakowie przeznaczane na realizację zadań (w tys. zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PGW Wody Polskie.

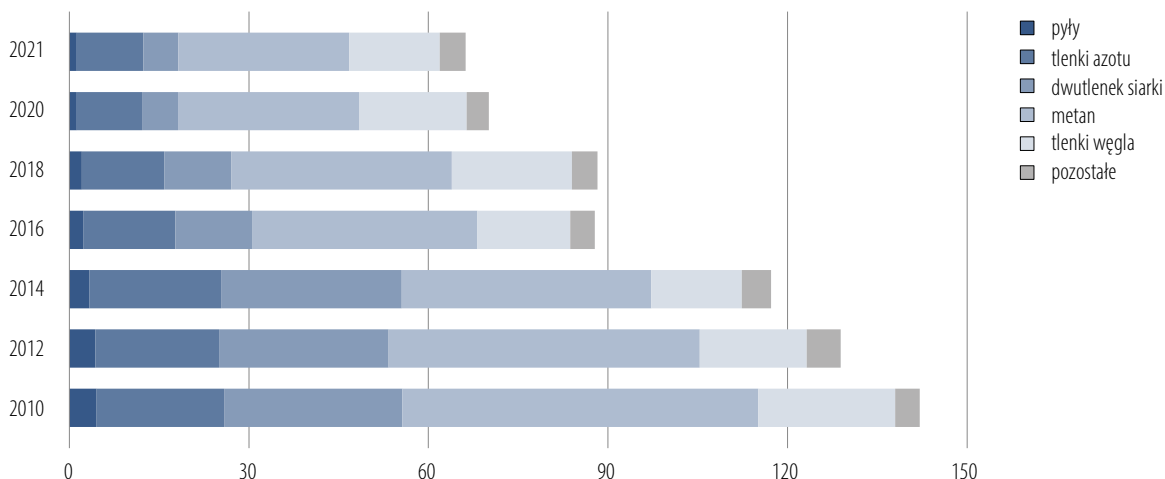
Zbiorniki

Dla zmniejszenia zagrożenia powodziowego województwa pracuje 8 zbiorników zaporowych, posiadających rezerwę powodziową: pracujące w kaskadzie Tresna oraz Porąbka zlokalizowane na rzece Soła w województwie śląskim, Goczałkowice zlokalizowane na rzece Wisła w województwie śląskim, a także Dobczyce, Klimkówka, Czorsztyn-Niedzica, Rożnów oraz Świnna Poręba zlokalizowane na obszarze województwa małopolskiego. Dodatkowo funkcję przeciwpowodziową pełni zbiornik Skrzyszów na potoku Korzeń w gminie Skrzyszów oraz zbiornik wodny Bieżanów na rzece Serafa w mieście Kraków.

4. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego

Emisja zanieczyszczeń

W województwie małopolskim w 2021 roku emisja zanieczyszczeń przemysłowych (bez dwutlenku węgla) wyniosła 66,20 tys. Mg (wg danych Wojewódzkiego Banku Zanieczyszczeń Środowiska – WBZŚ). Porównując dane z 2020 rokiem, widoczny jest spadek emisji o 5,5%. W roku 2021 przeważały: metan (43%), tlenki węgla (23%), tlenki azotu (17%) oraz dwutlenek siarki (9%).

Wykres 5. Wielkość i struktura emisji zanieczyszczeń do powietrza w tys. Mg (bez CO₂)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Banku Zanieczyszczeń Środowiska.

W 2021 roku główne źródła zanieczyszczeń przemysłowych zlokalizowane były na obszarze powiatu oświęcimskiego (45%), Krakowa (17%), Tarnowa (10%), powiatu olkuskiego (8%), powiatu chrzanowskiego (7%) oraz powiatu krakowskiego (4%). Emisja ta związana była głównie z pracą zakładów takich jak: ArcelorMittal Poland S.A. (11%), Grupa Azoty S.A. (9%), Tauron Wytwarzanie S.A. – Oddział Elektrownia Siersza w Trzebini (4%), CEZ Skawina Spółka Akcyjna (3%), Synthos Dwory 7 Sp. z o.o. sp.j. (3%), PGE Energia Ciepła S.A. (3%).

W 2021 roku na terenie Małopolski podmioty gospodarcze wyemitowały ponad 7,9 mln Mg CO₂, 28,5 tys. Mg metanu, oraz 15,6 tys. Mg podtlenku azotu. Oznacza to, iż łączny potencjał tworzenia efektu cieplarnianego (GWP) wyniósł 13,35 mln Mg, a w porównaniu do 2020 wartość ta wzrosła o 14,7%.

W 2021 roku największa ilość gazów cieplarnianych została wyemitowana z obszaru Krakowa (25%), Tarnowa (18%), oraz powiatów: krakowskiego (12%), chrzanowskiego (12%), oświęcimskiego (12%). Zakłady przemysłowe, które wyemitowały największe ilości gazów cieplarnianych (przy uwzględnieniu współczynnika GWP) to: Grupa Azoty S.A. (17%), CEZ Skawina S.A. (11%), Tauron Wytwarzanie S.A. – Oddział Elektrownia Siersza w Trzebini (9%), Synthos Dwory 7 Sp. z o.o. Sp. j. (5%) i ArcelorMittal Poland S.A. (4%).

Stan jakości powietrza

W 2021 roku w Małopolsce nadal wystąpiły przekroczenia norm jakości powietrza. Zgodnie z oceną jakości powietrza w województwie małopolskim przekazaną przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska przekroczenia wartości dopuszczalnej pyłu PM₁₀, pyłu PM_{2,5} oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu wystąpiły we wszystkich strefach województwa małopolskiego.

W 2021 roku najwyższe stężenia średnioroczne pyłu zawieszonego PM₁₀ odnotowano na stacji monitoringu w Krakowie na al. Krasieńskiego 46 µg/m³ (38 µg/m³ w 2020 roku). Dopuszczalna częstość przekraczania stężeń 24-godzinnych wynosząca 35 dni w roku kalendarzowym została dotrzymana na 5 stanowiskach pomiarowych spośród 26. Największą liczbę dni z przekroczeniem dopuszczalnego stężenia średniodobowego pyłu PM₁₀ zanotowano w Krakowie na al. Krasieńskiego – 105 dni (67 dni w 2020 roku). Przekroczenia poziomu informowania stężenia pyłu PM₁₀ (100 µg/m³) wystąpiły na obszarze strefy małopolskiej (40 razy), Tarnowa (6 razy) i aglomeracji krakowskiej (17 razy). Poziom alarmowy stężenia pyłu PM₁₀ (150 µg/m³) przekroczony został 8 razy w strefie małopolskiej i 1 raz w aglomeracji krakowskiej¹.

W 2021 roku stężenia pyłu zawieszonego PM_{2,5} na większości stacji wartości utrzymywały się powyżej wartości określonej normą (od 2020 roku zaostrożony został poziom dopuszczalny dla pyłu PM_{2,5} z poziomu 25 µg/m³ do poziomu 20 µg/m³). W 2021 roku stężenia średnioroczne pyłu PM_{2,5} mieściły się w przedziale od 20 µg/m³ w Zakopanem do 28 µg/m³ w Nowym Sączu.

Najwyższe stężenie średnioroczne dwutlenku azotu odnotowano w Krakowie na stacji komunikacyjnej przy al. Krasieńskiego – 50 µg/m³ (49 µg/m³ w 2020 roku) oraz przy ulicy Dietla – 33 µg/m³ (31 µg/m³ w 2020 roku).

Najwyższe stężenia roczne dwutlenku siarki w 2021 roku, wynoszące 9 µg/m³, zanotowała stacja pomiarowa w Trzebini. Na żadnej ze stacji pomiarowych nie wystąpiły przekroczenia poziomu dopuszczalnego dwutlenku siarki (20 µg/m³).

W 2021 roku pomiary ozonu prowadzono na stacjach w: Kaszowie, Krakowie-Kurdwanowie, Szarowie, Szymbarku, Tarnowie, Trzebini i Zakopanem. Maksymalne stężenie 8-godzinne ozonu zarejestrowano w Szymbarku – 143 µg/m³. W 2021 roku dopuszczalna liczba dni z przekroczeniem poziomu docelowego ozonu na stacjach pomiarowych (wynosząca 25 dni) nie została przekroczona na żadnym stanowisku pomiarowym.

Przekroczenia stężeń średniorocznych benzo(a)pirenu odnotowano we wszystkich stacjach pomiarowych. Najwyższą wartość odnotowano w Olkuszu (13 ng/m³) oraz w Nowym Sączu (10 ng/m³). Poziom docelowy dla benzo(a)pirenu wynosi 1 ng/m³.

1. Zgodnie z art. 87. Prawa ochrony środowiska, ocenę jakości powietrza dokonuje się w strefach, które stanowią:

1) aglomeracja o liczbie mieszkańców większej niż 250 tysięcy;

2) miasto o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy;

3) pozostały obszar województwa, niewchodzący w skład miast o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy oraz aglomeracji.

Minister właściwy do spraw klimatu, biorąc pod uwagę substancje, których poziom w powietrzu podlega ocenie, określił w Małopolsce trzy strefy: aglomerację krakowską, Tarnów oraz strefę małopolską.

Tabela 2. Stężenia zanieczyszczeń w powietrzu w 2021 roku

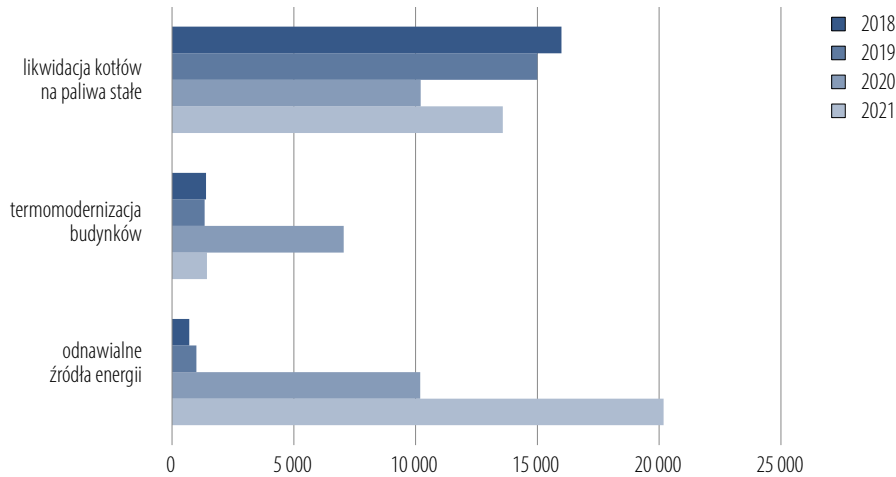
Stacje pomiarowe	Stężenia średnioroczne pyłu PM10 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Liczba dni z przekroczeniem dopuszczalnego poziomu średniodobowego pyłu PM10	Stężenie średnioroczne pyłu PM2,5 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Stężenie średnioroczne dwutlenku azotu ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Stężenie średnioroczne dwutlenku siarki ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Stężenie średnioroczne benzo(a)pirenu (ng/m^3)
Kraków – Kurdwanów	32	57	–	29	–	4
Kraków – Krasińskiego	46	105	25	50	–	4
Kraków – Nowa Huta	35	62	25	23	–	4
Kraków – Dietla	28	40	–	33	–	–
Kraków – os. Piastów	32	52	24	–	–	–
Kraków – os. Swoszowice	28	44	–	–	–	4
Kraków – os. Wadów	27	35	–	–	–	3
Kraków – Złoty Róg	32	59	–	–	–	4
Bochnia	30	50	24	–	–	6
Gorlice	24	21	–	–	–	3
Krynica	–	–	–	–	–	–
Mszana Dolna	29	31	–	–	–	7
Niepołomice	28	49	–	–	–	4
Nowy Sącz	35	76	28	15	–	10
Nowy Targ	38	72	–	–	–	13
Olkusz	31	50	–	–	–	7
Oświęcim	37	75	–	–	–	7
Rabka-Zdrój	27	40	–	–	–	8
Skawina	32	56	–	18	–	–
Sucha Beskidzka	40	93	–	–	–	10
Tarnów – ul. Bitwy pod Studziankami	28	39	21	19	–	3
Tarnów – ul. ks. Romana Sitko	29	45	23	27	–	–
Trzebinia	29	46	21	17	9	4
Tuchów	35	73	–	–	–	8
Zabierzów	36	73	–	–	–	6
Zakopane	24	28	20	17	–	5
Kaszów	–	–	–	16	–	–
Szarów	–	–	–	16	–	–
Symbark	19	8	–	5	3	–
Wartości dopuszczalne	40	35	25	40	20	1

Źródło: Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie.

Realizacja Programu ochrony powietrza

W 2021 roku na terenie Małopolski przeprowadzono ponad 35 tys. inwestycji z zakresu ograniczania emisji powierzchniowej. Obejmowały one między innymi: likwidację kotłów na paliwo stałe, termomodernizację budynków oraz zastosowanie odnawialnego źródła energii.

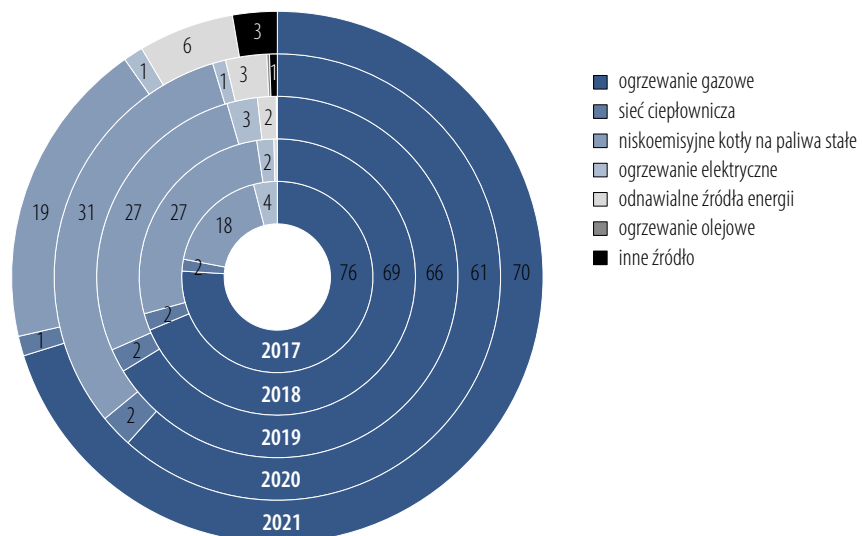
Wykres 6. Liczba inwestycji w Małopolsce ograniczających niską emisję

Źródło: Opracowanie na podstawie danych ze sprawozdań z realizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego.

Łączna liczba wymian kotłów w Małopolsce wynosiła 13 581 i wzrosła w stosunku do 2020 roku o 33%, w stosunku do 2019 roku spadła o 10%, a w stosunku do 2018 roku spadła o prawie 17%. Związane jest to z faktem, iż we wrześniu 2019 roku w Krakowie wszedł w życie zakaz spalania paliw stałych w instalacjach, w związku z czym większość kotłów na paliwo stałe zostało wymienionych przed tym okresem. W 2021 roku inwestycje w zakresie wymiany kotłów realizowane były w 177 gminach z terenu Małopolski. W 2021 roku w 5 gminach nie przeprowadzono żadnej wymiany niskosprawnych kotłów zasilanych paliwami stałymi, podczas gdy w 2020 roku działań takich nie podjęło 17 z 182 gmin.

Wykres 7. Rodzaje nowych źródeł ogrzewania zastosowanych w Małopolsce po likwidacji starych kotłów węglowych (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań z realizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego.

Nowym urządzeniem grzewczym stały się przede wszystkim kotły gazowe (prawie 70%) oraz niskoemisyjne kotły na paliwo stałe (19%). Gminy z największym udziałem zlikwidowanych wysokoemisyjnych urządzeń grzewczych to: Skawina (532 szt.), Wieliczka (402 szt.), Myślenice (332 szt.), Liszki (308 szt.), Nowy Sącz (281 szt.), Chrzanów (262 szt.), Nowy Targ – gmina (255 szt.).

Działania w zakresie ograniczenia niskiej emisji podejmowane przez gminy i powiaty pozwoliły w 2021 roku na redukcję emisji pyłu PM10 o 632 Mg, PM2,5 o 618 Mg. Emisja benzo(a)pirenu w ciągu ostatniego roku zmniejszyła się o 192 kg.

W 2021 roku termomodernizacji poddano 1432 budynki na obszarze 86 gmin, a także 167 budynków użyteczności publicznej należących do 62 gmin oraz 11 powiatów. Najwięcej termomodernizacji przeprowadzono w gminach: Chrzanów (335 budynków), Koniusza (100 budynków), Kraków (59 budynków), Kęty (53 budynki), Igołomia-Wawrzeńczyce (38 budynków).

W gminach województwa małopolskiego w roku 2021 zainstalowano łącznie 20 180 odnawialnych źródeł energii. Jest to wzrost o prawie 100% w stosunku do roku 2020, w którym zainstalowano 10 191 urządzeń OZE. Instalację OZE w roku sprawozdawczym podjęło 167 gmin.

Najczęściej na terenie województwa instalowane były panele fotowoltaiczne (14 693 instalacji) oraz kolektory słoneczne (2933 instalacji). Najwięcej odnawialnych źródeł energii w roku 2021 zainstalowano w Wieliczce (1316 szt.), Andrychowie (1145 szt.), w gminie wiejskiej Nowy Targ (730 szt.) oraz w Krakowie (675 szt.).

Koszt realizacji wszystkich działań naprawczych związanych z realizacją Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego w 2021 roku wyniósł ok. 640 mln zł. W tym koszt inwestycji związanych z ograniczeniem emisji powierzchniowej oszacowano na poziomie 373 mln zł.

5. Gospodarka odpadami

Od 1 stycznia 2020 roku posiadacze odpadów prowadzą dokumentację związaną z odpadami za pośrednictwem indywidualnego konta w Bazie danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami (BDO). BDO pozwala na gromadzenie i zarządzanie informacjami, które dotyczą gospodarki odpadami oraz ma zapewnić elektroniczną realizację obowiązków rejestrowych, ewidencyjnych i sprawozdawczych. Na skutek wejścia w życie ustawy o COVID-19 dane dotyczące zarówno odpadów komunalnych, jak i przemysłowych będą przekazywane marszałkom województw ze znacznym opóźnieniem. W związku z powyższym informacje w raporcie odnoszące się do odpadów komunalnych opracowano na podstawie danych GUS, natomiast dane dotyczące odpadów przemysłowych zaczerpnięto z raportów z BDO otrzymanych z Ministerstwa Klimatu i Środowiska za lata 2019 i 2020.

Odpady komunalne

W 2021 roku z terenu województwa małopolskiego zebranych zostało około 1177,43 tys. Mg odpadów komunalnych², w tym 1050,40 tys. Mg z gospodarstw domowych.

W 2021 roku całkowita masa zebranych zmieszanych odpadów komunalnych w zależności od źródła pochodzenia przedstawiała się następująco:

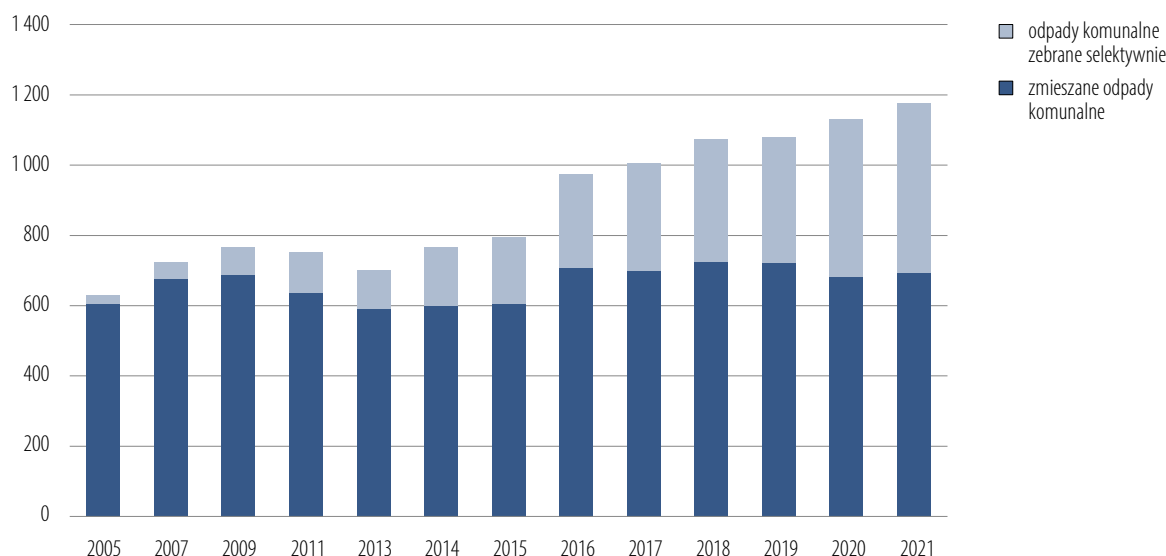
- › gospodarstwa domowe – 589,64 tys. Mg,
- › pozostałe źródła (usługi komunalne, handel, mały biznes, biuro i instytucje) – 104,19 tys. Mg.

Od 2005 roku systematycznie wzrasta ilość odpadów zebranych selektywnie. W 2021 roku selektywnie zebrano łącznie ok. 483,60 tys. Mg, co stanowiło 41,1% wszystkich zebranych odpadów komunalnych. Nastąpił wzrost tych ilości w porównaniu z 2013 rokiem, w którym selektywnie zebrano 109,6 tys. Mg, stanowiących 15,6% ogółu zebranych odpadów komunalnych. Natomiast w porównaniu z 2020 rokiem udział odpadów selektywnie zebranych w masie ogółem zebranych odpadów komunalnych wzrósł z 39,8% w 2020 roku do 41,1% w 2021 roku.

Ilość odebranych i zebranych ogółem odpadów komunalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa wyniosła 345 kg, w tym zmieszane odpady komunalne stanowiły 204 kg, a odpady selektywnie zebrane 141 kg. Od 2013 roku utrzymuje się tendencja wzrostowa w ilości zebranych odpadów komunalnych (od 702 tys. Mg w 2013 roku do 1177,43 tys. Mg w 2021 roku).

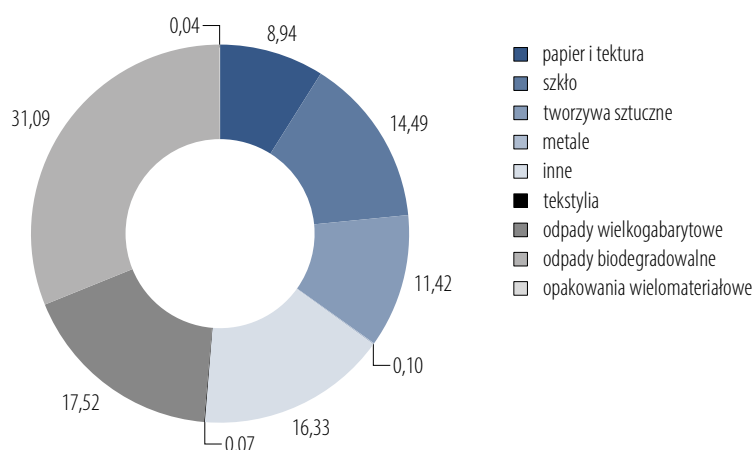
2. Dane GUS.

Wykres 8. Masa zmieszanych i selektywnie zebranych odpadów komunalnych (w tys. Mg)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 9. Masa odpadów zebranych selektywnie w 2021 roku według rodzaju materiału (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Głównym sposobem zagospodarowania zmieszanych odpadów komunalnych na terenie województwa małopolskiego jest ich przekazywanie do komunalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych. Na terenie województwa małopolskiego w 2021 roku działało 16 instalacji MBP, których łączna moc przerobowa wyniosła 822 800 Mg/rok oraz 1 Zakład Termicznego Przekształcania Odpadów Komunalnych w Krakowie o łącznej przepustowości 220 000 Mg/rok. Łączne moce przerobowe instalacji wynoszą łącznie 1 042 800 Mg/rok. W 2021 roku na terenie województwa małopolskiego funkcjonowało 13 składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne³. Na składowiskach tych deponowano masę pozostałości z mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych i z sortowania odpadów zebranych selektywnie w ilości 389,84 tys. Mg.

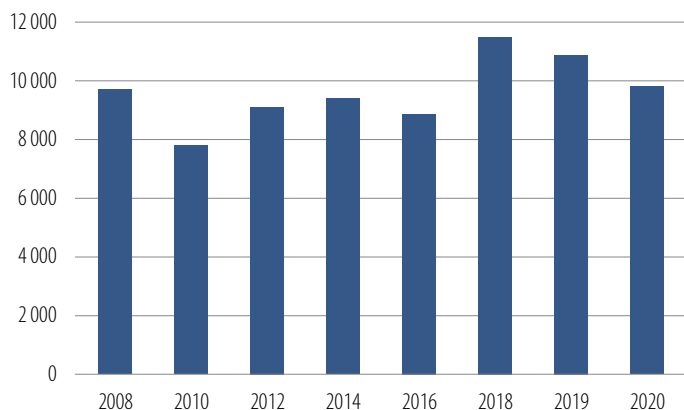
Odpady przemysłowe

W 2020 roku w województwie małopolskim w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej wytworzono 9,8 mln Mg odpadów przemysłowych. W porównaniu z rokiem 2018, w którym wytworzono prawie 11,5 mln Mg odpadów przemysłowych należy zauważyć tendencję spadkową.

3. Dane z Wojewódzkiej Bazy o Odpadach.

Największy strumień wytwarzanych odpadów stanowią odpady inne niż niebezpieczne powstające w poszczególnych gałęziach przemysłu, rolnictwie, rzemiośle oraz usługach. Odzysk jest głównym sposobem ich zagospodarowania.

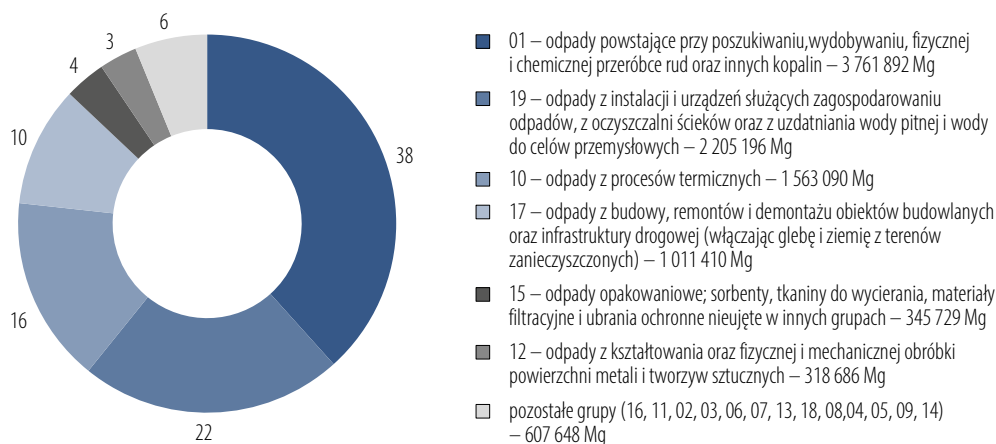
Wykres 10. Masa wytworzonych odpadów przemysłowych w województwie małopolskim (w tys. Mg)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów z Bazy danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami (BDO) otrzymanych z Ministerstwa Klimatu i Środowiska.

Największa masa wytworzonych odpadów przemysłowych pochodzi z grupy 01 – odpady powstające przy poszukiwaniu, wydobywaniu, fizycznej i chemicznej przeróbce rud oraz innych kopalin (38%). Dużą część w masie wytwarzanych odpadów stanowią odpady z instalacji i urządzeń służących zagospodarowaniu odpadów, z oczyszczalni ścieków oraz z uzdatniania wody pitnej i wody do celów przemysłowych, czyli grupa 19. Ich udział w ogólnej masie wytworzonych odpadów wynosi 22%. Najmniejsza masa wytworzonych odpadów przemysłowych pochodzi z grupy 09, czyli odpadów z przemysłu fotograficznego i usług fotograficznych oraz 14 – odpady z rozpuszczalników organicznych, chłodziw i propelentów.

Wykres 11. Struktura wytwarzania odpadów przemysłowych w 2020 roku z podziałem na grupy odpadów (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów z Bazy danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami (BDO) otrzymanych z Ministerstwa Klimatu i Środowiska.

6. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) w Krakowie stanowi ważny instrument dla finansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska. Dochodami WFOŚiGW są głównie wpływy z tytułu opłat i kar pieniężnych, pobieranych na podstawie ustaw i odrębnych przepisów z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska. Ostatecznie planowane wpływy zostały wykonane w 105% i wyniosły 138 878 970 zł, co dało łącznie ze stanem środków na dzień 1 stycznia 2021 roku kwotę 347 309 502 zł.

Rada Nadzorcza i Zarząd Wojewódzkiego Funduszu podjęli w 2021 roku łącznie 97 uchwał w sprawie częściowego umorzenia pożyczek na łączną kwotę 7 202 210 zł. Zawarto 43 umowy pożyczek na łączną kwotę 50 205 018 zł.

Ważniejsze inwestycje realizowane w 2021 roku z pomocą finansową WFOŚiGW w Krakowie

Ochrona wód

- › W 2021 roku zawarto 21 umów pożyczek na finansowanie zadań z zakresu gospodarki wodno-ściekowej na łączną kwotę 44 806 554 zł.

Ochrona powietrza

- › W 2021 roku Wojewódzki Fundusz zawarł 6 umów z zakresu ochrony powietrza, na łączną kwotę 1 758 661 zł, z czego pożyczki wyniosły 1 690 982 zł (5 umów), a dotacje 67 678 zł (jedna umowa).

Odnawialne źródła energii

- › W zakresie odnawialnych źródeł energii WFOŚiGW zawarł 10 umów na finansowanie zadań, na łączną kwotę 838 451 zł, z czego pożyczki wyniosły 693 804 zł (5 umów), a dotacje 144 646 zł.

Oszczędność energii

- › W 2021 roku Wojewódzki Fundusz zawarł 4 umowy pożyczek na realizację zadań z zakresu oszczędności energii na łączną kwotę 2 049 960 zł, z czego beneficjenci wykorzystali środki w kwocie 476 950 zł.

Ponadto Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie w 2021 roku udzielił pomocy finansowej m.in. na zadania z zakresu:

- › gospodarki odpadami realizowano następujące programy:
 - › Program finansowania unieszkodliwiania skażonych odpadów medycznych,
 - › Program Priorytetowy *Ochrona powierzchni ziemi – rekultywacja terenów zdegradowanych*,
 - › Program Priorytetowy *Ogólnopolski program finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest*,
- › wspomagania ekologicznych form transportu – jedna umowa pożyczki w kwocie 589 800 zł na zadanie pn. *Udrożnienie systemu komunikacji poprzez budowę parkingów P&R na trasie Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej w Gminie Miechów*,
- › wydatków na nabywanie, utrzymanie, obsługę i zabezpieczenie specjalistycznego sprzętu i urządzeń technicznych, służących wykonywaniu działań na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej – 3 umowy przekazane państwowym jednostkom budżetowym na łączną kwotę dofinansowania 1 879 716 zł,
- › monitoringu środowiska i systemu kontroli, wojewódzkich programów i planów – 1 umowa na kwotę 433 500 zł na zadanie *Wspieranie realizacji zadań Inspekcji Ochrony Środowiska w 2021 roku*, której beneficjentem był Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie,
- › zawarto 8 umów na dofinansowanie zadań z zakresu: przedsięwzięć związanych z ochroną przyrody, w tym z utrzymaniem terenów zieleni, zadrzewień, zakrzewień oraz parków, jak również działań związanych z utrzymaniem i zachowaniem parków oraz ogrodów, będących przedmiotem ochrony na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Łączna kwota dofinansowania dla tych zadań wyniosła 545 769 zł,
- › zawarto 5 umów na dofinansowanie zadań z zakresu ochrony przyrody z:
 - › Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska w Krakowie pn. *Aktualizacja granic obszarów Natura 2000 chroniących rzeki karpackie w Małopolsce – etap I* – kwota dofinansowania 20 000 zł,
 - › Województwem Małopolskim na zadanie pn. *Sporządzenie projektu audytu krajobrazowego dla obszaru województwa małopolskiego – ETAP II* – kwota dotacji 227 460 zł,
 - › Zespołem Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego pn. *Oznakowanie tablicami urzędowymi granic obszarów chronionego krajobrazu w celu ochrony bioróżnorodności – I etap* – kwota dotacji 20 000 zł,
 - › Zespołem Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego pn. *Ochrona siedlisk ciepłolubnych oraz walorów krajobrazowych przez prowadzenie wypasu na wybranych stanowiskach na terenie Jurajskich Parków Krajobrazowych* – kwota dotacji 71 000 zł, – Klubem Przyrodników pn. *Ochrona cennego siedliska przyrodniczego (7230) na terenie województwa małopolskiego* – kwota dotacji 2 640 zł,
- › podpisano 6 umów dotacji na realizację zadań nieinwestycyjnych związanych z edukacją ekologiczną oraz propagowaniem działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju. Łączna kwota

dotacji zawartych umów wyniosła 125 659 zł. Dodatkowo Wojewódzki Fundusz podpisał 4 umowy dotacji na realizację zadań związanych z przygotowaniem konferencji krajowych i międzynarodowych na łączną kwotę dotacji 49 275 zł. Jeden dotowany nie zrealizował zadania i ostatecznie wypłacono 37 425 zł,

- › programy i konkursy – WFOŚiGW wspierał programy: Program priorytetowy – Edukacja Ekologiczna, Likwidacja barszczu Sosnowskiego na terenie województwa małopolskiego, Mały Strażak, Zapobieganie poważnym awariom i likwidacja ich skutków dla środowiska – Bezpieczny Strażak, Konkurs *Małopolskie Remizy 2021*, Rozwój sieci geotermalnej na terenie Podhala, Program finansowania unieszkodliwiania skażonych odpadów medycznych, Małopolska infrastruktura rekreacyjno-sportowa – MIRS, Program usuwania skutków dla środowiska wywołanych przez ekstremalne zjawiska pogodowe na terenie województwa małopolskiego, Ochrona powierzchni ziemi – rekultywacja terenów zdegradowanych, Program priorytetowy Jawor – Poprawa efektywności energetycznej – termomodernizacja budynków jednorodzinnych.

— więcej informacji

Więcej informacji dotyczących działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie za rok 2021 znajduje się na stronie internetowej www.wfos.krakow.pl.

ZAGADNIENIA SPOŁECZNE

Ludność

Opracowanie: Ewelina Lubach

podsumowanie

- Liczba ludności Małopolski w 2021 roku (stan na 31.12) wyniosła 3,43 mln osób i zmniejszyła się o 2,3 tys. osób w odniesieniu do roku poprzedniego. Porównanie danych uzyskanych w ramach NSP 2021 (stan na 31.03) ze Spisem z 2011 roku wykazało jednak, że województwo małopolskie w ostatniej dekadzie zanotowało wzrost liczby mieszkańców – przybyło 94,8 tys. osób (2,8%).
- Od wielu lat w Małopolsce widoczny jest spadek wartości współczynnika urbanizacji, czyli odsetka ludności zamieszkującej miasta. W 2021 roku wskaźnik ten wyniósł 47,9% (w porównaniu do 48,1% w 2020 roku). Było to znacznie poniżej średniej dla Polski (59,7%). Wyniki NSP 2021 wskazują, że liczba ludności miejskiej w województwie małopolskim spadła z 49,2% w 2011 roku do 48,0% w 2021 roku.
- Gęstość zaludnienia w województwie małopolskim w 2021 roku wyniosła 226 osób/km². Wskaźnik ten utrzymał poziom z 2020 roku. Tak jak w latach ubiegłych, lokowało to Małopolskę na drugim miejscu spośród wszystkich województw. Pod względem gęstości zaludnienia na obszarach wiejskich Małopolska jest nieustannie na pierwszym miejscu w kraju z wartością wskaźnika równą 132 osobom/km².
- Rok 2021 był kolejnym, w którym Małopolska odnotowała ujemny przyrost naturalny. W przeliczeniu na 1000 ludności wartość wskaźnika wyniosła -2,2‰ (w roku poprzednim było to -1,0‰). Niekorzystną sytuację odnotowano na terenie całego kraju (ujemny przyrost naturalny we wszystkich województwach). Dla Polski przyrost naturalny osiągnął -5,0‰. Współczynnik urodzeń w Małopolsce ponownie spadł, natomiast współczynnik zgonów wzrósł.
- W 2021 roku saldo migracji ogółem na 1000 mieszkańców w Małopolsce było dodatnie i wynosiło 1,4‰ (o 0,2 p. prom. więcej niż rok wcześniej). Współczynnik salda migracji wewnętrznych odnotował wzrost, osiągając wartość 1,2‰, natomiast współczynnik salda migracji zagranicznych utrzymał się na poziomie 0,2‰.
- W ostatnich latach w województwie małopolskim obserwuje się pogłębiające się niekorzystne zmiany struktury ludności według ekonomicznych grup wieku. Podobnie jak w całym kraju, społeczeństwo województwa małopolskiego starzeje się, a proces ten szybciej postępuje w miastach niż na wsi. W 2021 roku odsetek mieszkańców Małopolski w wieku produkcyjnym spadł o 0,3 p. proc. do poziomu 60,0%, natomiast odsetek osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł o 0,2 p. proc. do 20,7%. Pozytywną tendencję wykazał natomiast wskaźnik udziału osób w wieku przedprodukcyjnym, wzrastając o 0,1 p. proc. do poziomu 19,3%. Porównanie wyników NSP 2021 z danymi uzyskanymi w ramach Spisu z 2011 roku wskazuje, że liczba osób w wieku poprodukcyjnym w ciągu dekady wzrosła aż o 27,2%.
- Niekorzystne wartości wskaźników demograficznych koncentrują się głównie w gminach zlokalizowanych w północnej i zachodniej części województwa. Gminy położone na południu oraz w centrum regionu cechowały się znacznie korzystniejszą sytuacją demograficzną. Dodatnim saldem migracji charakteryzowały się przede wszystkim gminy podmiejskie, szczególnie w zasięgu miejskiego obszaru funkcjonalnego Krakowa.

1. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021

W roku 2021 przeprowadzono Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań. Zawarte w raporcie informacje uwzględniają dane i wskaźniki przeliczone przez Główny Urząd Statystyczny zgodnie z bilansem opartym na jego wynikach. Wartości uzyskane w ramach NSP 2021 poszerzają również katalog porównań, umożliwiając zestawienie tych danych z wynikami z poprzedniego Spisu w 2011 roku.

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 w dniu 31 marca 2021 roku liczba ludności Małopolski wynosiła 3 432 295 osób. Kobiety stanowiły 51,5%, natomiast mężczyźni 48,5%. W porównaniu z wynikami NSP 2011 liczba ludności województwa małopolskiego zwiększyła się o 94 824 osoby (wzrost o 2,8%). Małopolska była jednym z czterech województw, które zanotowało przyrost liczby mieszkańców, zajmując pod tym względem 3. miejsce – po województwie mazowieckim (wzrost o 4,7%) i pomorskim (wzrost o 3,6%). W przypadku kraju tendencja była odwrotna. Liczba ludności Polski w ciągu dekady zmniejszyła się o 1,2%. Przyrost liczby ludności w obrębie regionu nie był równomierny. Największy wzrost liczby mieszkańców zanotowały małopolskie wsie (5,2%). W przypadku obszarów miejskich wzrost ten wyniósł zaledwie 0,4%. Postępujący proces wyludnienia się miast widoczny jest w szczególności w zmianach proporcji liczby ludności miejskiej i wiejskiej. Podczas gdy w 2011 roku liczba mieszkańców miast stanowiła 49,2% ogółu ludności województwa, to w 2021 roku było to już tylko 48,0%. W ostatniej dekadzie największy przyrost liczby ludności odnotowały powiaty: wielicki (22,0%) i krakowski (14,2%). W przypadku stolicy województwa wzrost liczby mieszkańców wyniósł 5,7%. Największy spadek liczby ludności zaobserwowano w Tarnowie, gdzie w ciągu 10 ostatnich lat ubytek liczby mieszkańców kształtował się na poziomie 6,8%. W ujęciu gminnym największy wzrost liczby ludności zanotowały gminy znajdujące się w obszarze funkcjonalnym stolicy województwa: Wielka Wieś (48,4%), Zielonki (41,9%), Michałowice (38,1%), Niepołomice (31,1%), Mogilany (26,9%), Wieliczka (25,1%), Kocmyrzów-Luborzyca (24,4%) oraz Biskupice (22,5%). Po przeciwnej stronie zestawienia znalazły się gminy, w których zanotowano spadek liczby mieszkańców: Słaboszów (ubytek na poziomie 9,5%) oraz miasta: Oświęcim i Gorlice (w obu przypadkach ubytek na poziomie 8,4%). Porównanie danych z obu spisów wykazało zmiany w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku. Największy wzrost nastąpił w przypadku osób w wieku poprodukcyjnym, ich liczba od 2011 roku zwiększyła się o 27,2%. Obecnie już co 5 mieszkańców regionu to osoba w wieku emerytalnym (kobiety – 60 lat i więcej, mężczyźni – 65 lat i więcej). Zmniejszeniu uległa liczba osób w wieku produkcyjnym (ubytek na poziomie 2,7%). W przypadku osób w wieku przedprodukcyjnym, choć nastąpił niewielki wzrost liczby osób młodych (0,2%), to w strukturze wieku ludności udział tej grupy wiekowej zanotował spadek o 0,5 p. proc.

Tabela 3. Ludność województwa małopolskiego wg danych NSP 2011 i NSP 2021 (w tys. osób)

	NSP 2011	Udział %	NSP 2021	Udział %	Dynamika (2011 = 100%)
Województwo – ogółem, z tego:	3 337,5	100,0	3 432,3	100,0	102,8
› w miastach	1 641,0	49,2	1 648,1	48,0	100,4
› na wsi	1 696,5	50,8	1 784,2	52,0	105,2
› w wieku przedprodukcyjnym	660,3	19,8	661,7	19,3	100,2
› w wieku produkcyjnym	2 122,5	63,6	2 065,1	60,2	97,3
› w wieku poprodukcyjnym	554,6	16,6	705,5	20,6	127,2
Mężczyźni, z tego:	1 619,8	48,5	1 665,2	48,5	102,8
› w miastach	776,8	48,0	778,6	46,8	100,2
› na wsi	843,0	52,0	886,6	53,2	105,2
› w wieku przedprodukcyjnym	338,1	20,9	340,0	20,4	100,6
› w wieku produkcyjnym	1 105,9	68,3	1 085,8	65,2	98,2
› w wieku poprodukcyjnym	175,8	10,9	239,5	14,4	136,2

	NSP 2011	Udział %	NSP 2021	Udział %	Dynamika (2011 = 100%)
Kobiety, z tego:	1 717,7	51,5	1 767,1	51,5	102,9
› w miastach	864,2	50,3	869,5	49,2	100,6
› na wsi	853,5	49,7	897,6	50,8	105,2
› w wieku przedprodukcyjnym	322,2	18,8	321,7	18,2	99,8
› w wieku produkcyjnym	1 016,6	59,2	979,3	55,4	96,3
› w wieku poprodukcyjnym	378,8	22,1	466,1	26,4	123,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2. Stan ludności

Województwo małopolskie na koniec 2021 roku zamieszkiwało 3 430 370 osób. Stanowiło to 9,0% ludności kraju. Małopolska zajęła 4. miejsce pod względem liczby mieszkańców (po województwach: mazowieckim, śląskim oraz wielkopolskim). W 2021 roku, w porównaniu do roku poprzedniego, ubyło 2322 osób. Liczba mężczyzn w Małopolsce zmniejszyła się o 1449 osób, natomiast liczba kobiet spadła o 873 osoby. W 2021 roku wzrost liczby ludności zaliczyło tylko jedno województwo w kraju (pomorskie). W pozostałych regionach odnotowano zmniejszenie się liczby mieszkańców. Odnotowany w Małopolsce spadek liczby mieszkańców był najmniejszym ubytkiem ludności spośród wszystkich województw, w których wystąpiło to zjawisko.

W 2021 roku małopolskie miasta zamieszkiwało 1 644 733 osób. Współczynnik urbanizacji wyniósł 47,9% i w stosunku do roku 2020 obniżył się o 0,2 p. proc. Dla porównania, w skali kraju współczynnik ten wyniósł 59,7%. Współczynnik urbanizacji najwyższe wartości osiągnął w województwie śląskim, w którym 76,0% ludności stanowili mieszkańcy miast. Najmniej zurbanizowanym regionem Polski jest województwo podkarpackie (41,2%). Małopolskie wsie w 2021 roku zamieszkiwało 1 785 637 osób (52,1% ludności regionu). Dynamika zmian liczby ludności wiejskiej w 2021 roku w odniesieniu do roku poprzedniego wyniosła 100,2%, natomiast w przypadku obszarów miejskich było to 99,7%. Oznacza to postępujący proces wyludniania się małopolskich miast.

Tabela 4. Ludność województwa małopolskiego (w tys. osób)

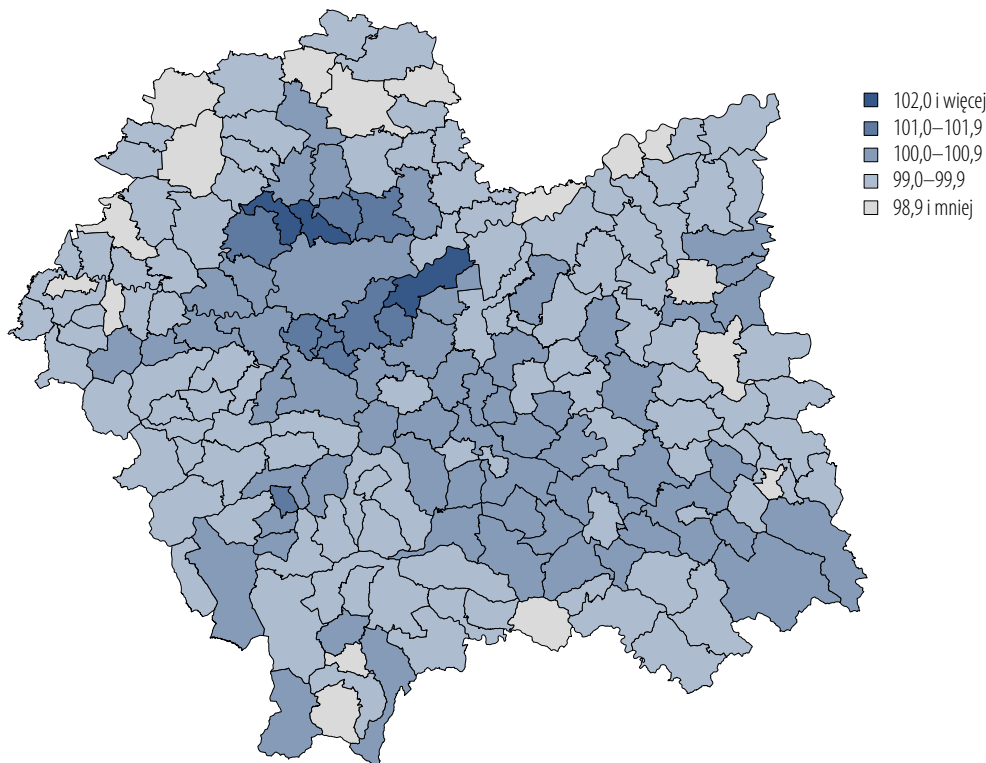
	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2021	Dynamika (2020 = 100%)
Województwo – ogółem, z tego:	3 336,7	3 354,1	3 368,3	3 382,3	3 400,6	3 432,7	3 430,4	99,9
› w miastach	1 640,3	1 639,2	1 637,6	1 637,4	1 638,7	1 649,7	1 644,7	99,7
› na wsi	1 696,4	1 714,9	1 730,7	1 744,9	1 761,8	1 782,9	1 785,6	100,2
Mężczyźni, z tego:	1 619,4	1 627,0	1 634,3	1 641,3	1 650,6	1 665,5	1 664,1	99,9
› w miastach	776,4	775,2	774,8	774,8	775,6	779,6	776,9	99,7
› na wsi	843,0	851,8	859,5	866,5	875,1	885,9	887,1	100,1
Kobiety, z tego:	1 717,3	1 727,1	1 734,1	1 740,9	1 749,9	1 767,2	1 766,3	100,0
› w miastach	863,8	864,0	862,9	862,6	863,2	870,2	867,8	99,7
› na wsi	853,5	863,1	871,2	878,3	886,8	897,0	898,5	100,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rozkład przestrzenny dynamiki zmian liczby ludności Małopolski w roku 2021 wykazywał silne zróżnicowanie. Średnia wartość dla województwa małopolskiego wyniosła 99,9%, co oznacza niewielki spadek liczby ludności. W 2021 roku tylko w 5 powiatach oraz w Krakowie nastąpił przyrost ludności. Największy wzrost zanotowały powiaty: wielicki (101,3%) oraz krakowski (100,8%). Mieszkańców przybyło także w Krakowie (100,3%).

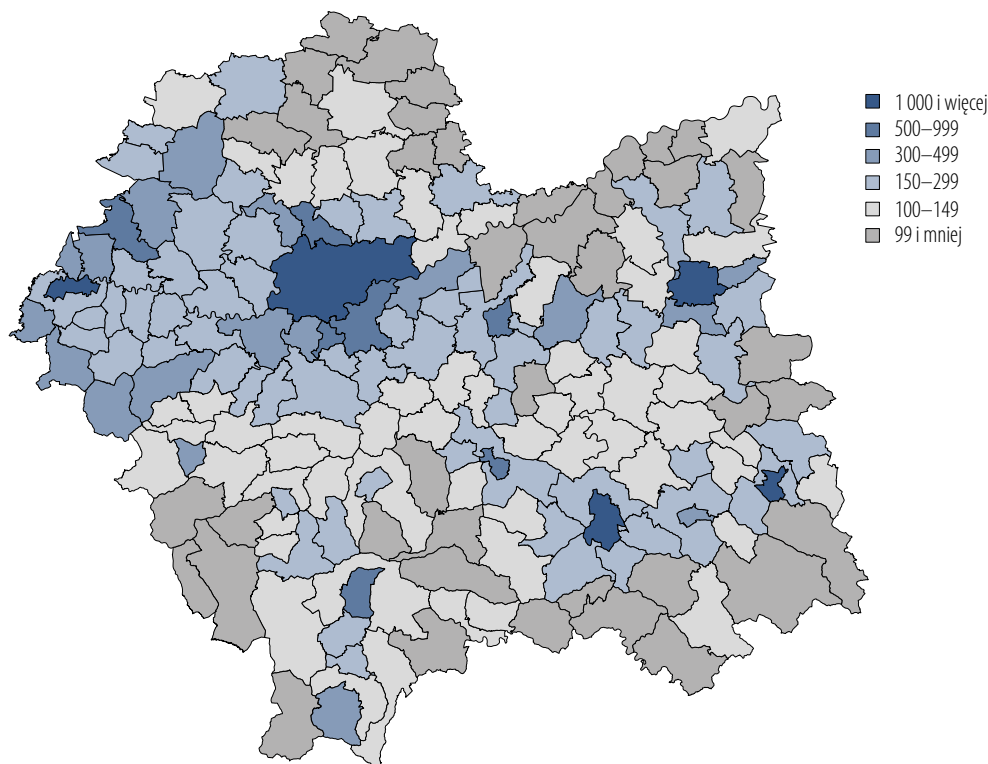
Zwiększenie liczby ludności odnotowano również w powiatach: myślenickim (100,2%), limanowskim oraz nowosądeckim (po 100,1%). Najwyższe wartości wskaźnika odnotowały gminy: Wielka Wieś (103,5%), Zielonki (102,5%), Niepołomice (102,0%), Michałowice (101,9%) Mogilany, Jordanów, Wieliczka (po 101,5%), Kocmyrzów-Luborzyca, Zabierzów (po 101,3%), Siepraw (101,2%), Świątniki Górne i Biskupice (po 101,0%). Największą dynamiką wzrostu liczby mieszkańców cechowały się głównie gminy położone w sąsiedztwie stolicy województwa. Najmniejszą wartość wskaźnika osiągnęły miasta: Gorlice (98,4%), Tarnów (98,5%), Oświęcim (98,6%) i Zakopane (98,8%), a także gminy: Gręboszów (98,4%), Szczawnica (98,5%), Koszyce, Bolesław (po 98,6%), Klucze, Słaboszów, Miechów (po 98,8%), Biały Dunajec, Tuchów, Przeciszów, Olkusz, Charsznica i Chrzanów (po 98,9%). Niskimi wartościami wskaźnika charakteryzowały się przede wszystkim północne krańce regionu.

Mapa 1. Zmiana liczby ludności w 2021 roku (rok 2020 = 100%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Gęstość zaludnienia w województwie małopolskim w 2021 roku wyniosła 226 osób/km². W porównaniu z 2020 rokiem wartość ta nie zmieniła się. W Polsce wskaźnik ten w 2021 roku zmniejszył się do 121 osób/km² z poziomu 122 osób/km² w roku poprzednim. Pod względem gęstości zaludnienia województwo małopolskie zajęło drugą lokatę w kraju, po województwie śląskim (355 osób/km²). Pod względem gęstości zaludnienia na terenach wiejskich, Małopolska nieustannie zajmuje pierwsze miejsce w kraju. W 2021 roku wskaźnik ten, podobnie jak w roku poprzednim, osiągnął wartość 132 osoby/km², przy ponaddwukrotnie niższej średniej dla obszarów wiejskich w Polsce (53 osoby/km²). W małopolskich miastach gęstość zaludnienia wyniosła 991 osób/km² (spadek z 994 osób/km² w 2020 roku). Dla porównania, średnia dla kraju w 2021 roku wyniosła 1012 osób/km² i również była niższa niż w roku poprzednim (1026 osób/km²). Analiza wskaźnika gęstości zaludnienia w województwie małopolskim wskazuje na znaczne zróżnicowanie przestrzenne. Wyższe wartości wskaźnika odnotowano w centralnej i w zachodniej części regionu, natomiast najniższą na północnych, wschodnich i południowych krańcach województwa. Najwyższą gęstość zaludnienia osiągnęły miasta na prawach powiatu: Kraków (2456 osób/km², wzrost o 7 osób w porównaniu do roku 2020), Tarnów (1451 osób/km², spadek o 22 osoby) oraz Nowy Sącz (1406 osób/km², spadek o 8 osób). Ponadto wysoki wskaźnik gęstości zaludnienia odnotowały także Oświęcim (1219 osób/km²) i Gorlice (1109 osób/km²). W obu przypadkach odnotowano spadek wskaźnika o 18 osób w porównaniu do roku poprzedniego. Podobnie jak w 2020 roku, najniższą gęstość zaludnienia odnotowały gminy: Uście Gorlickie (24 osoby/km²), Sękowa (25 osób/km²), Książ Wielki (36 osób/km²), Raclawice (41 osób/km²) i Słaboszów (44 osoby/km²).

Mapa 2. Gęstość zaludnienia w 2021 roku (osób/km²)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3. Procesy demograficzne

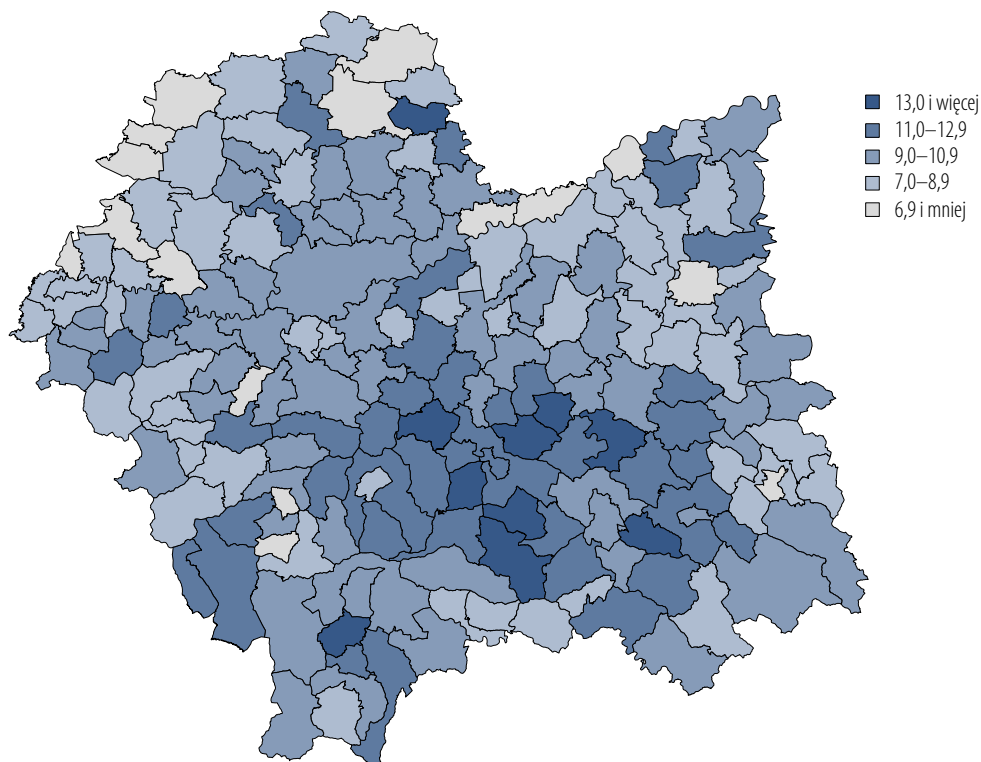
Urodzenia i dzietność kobiet

W 2021 roku w Małopolsce zarejestrowano 33,3 tys. urodzeń żywych, o 2075 mniej niż w roku poprzednim. Podobnie jak w latach ubiegłych rodziło się więcej chłopców (17,0 tys.) niż dziewczynki (16,3 tys.). Więcej dzieci rodziło się na terenach wiejskich (17,6 tys.) niż w miastach (15,7 tys.). Analizując przestrzenny rozkład urodzeń, w podziale na powiaty województwa małopolskiego, najwięcej dzieci urodziło się w Krakowie (8,7 tys.), powiecie krakowskim (2,7 tys.) oraz w powiecie nowosądeckim (2,4 tys.). Podobnie jak w latach ubiegłych najniższą liczbę urodzeń odnotowano w powiatach: proszowickim (384 osoby), miechowskim (393 osoby) i dąbrowskim (534 osoby).

Współczynnik urodzeń (liczba urodzeń żywych na 1000 mieszkańców) w 2021 roku dla województwa małopolskiego wyniósł 9,7‰, natomiast w roku poprzednim kształtował się na poziomie 10,3‰. Podobnie jak w roku ubiegłym, tendencja spadkowa wskaźnika widoczna była we wszystkich regionach kraju. Wartość wskaźnika dla Polski wyniosła 8,7‰ (spadek 0,6 p. prom. w porównaniu do 2020 roku). Pomimo niekorzystnych tendencji, Małopolska wyróżnia się wysoką wartością współczynnika urodzeń. Jedynie dwa województwa: mazowieckie (9,9‰) i pomorskie (9,8‰), osiągnęły wyższą wartość wskaźnika. Nieznacznie wyższe wartości osiągnęły na małopolskich wsiach – 9,9‰, natomiast w miastach współczynnik był równy 9,5‰. Również w tym przypadku, wartości te przewyższały średnią dla kraju, gdzie współczynnik był równy 9,0‰ na obszarach wiejskich oraz 8,6‰ w miastach.

Analizując rozkład przestrzenny współczynnika urodzeń w Małopolsce, wyższe wartości koncentrowały się głównie w południowej i centralnej części województwa, natomiast niższe – w północnych częściach regionu. Najwyższą wartość współczynnika urodzeń odnotowano w powiatach: limanowskim (12,4‰), nowosądeckim (11,1‰) oraz w Krakowie (10,8‰). Najniższą wartość zaobserwowano w Tarnowie (6,9‰), a także powiatach chrzanowskim (7,2‰) i olkuskim (7,3‰). Analizując wskaźnik w przekroju gminnym należy wskazać, że w 2021 roku najwyższe natężenie urodzeń na 1000 mieszkańców odnotowano w gminach: Jodłownik (15,0‰), Słopnice (14,5‰), Laskowa (13,6‰), Raclawice (13,5‰), Szafłary (13,4‰), Iwkowa (13,3‰), Łącko (13,2‰), Gródek nad Dunajcem, Kamionka Wielka i Łukowica (po 13,0‰). Najniższe wartości wskaźnika zanotowano w gminach: Spytkowice – pow. nowotarski (5,0‰), m. Bukowno (5,1‰), Bolesław – pow. olkuski, Klucze (po 5,8‰) oraz Chelmek (5,9‰).

Mapa 3. Współczynnik urodzeń na 1000 mieszkańców w 2021 roku (w ‰)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Współczynnik dzietności, wyrażany jako liczba dzieci, które urodziłaby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15–49 lat), jest bardzo ważnym elementem badań procesów demograficznych. W literaturze przyjmuje się, że wartości współczynnika pomiędzy 2,10 a 2,15 są najbardziej optymalne i gwarantują zastępowalność pokoleń. Od 2014 r. w województwie małopolskim obserwowano coraz wyższe wartości współczynnika dzietności, który przyjmował wartości od 1,30 do 1,50 w 2018 roku. W 2019 roku trend odwrócił się i wskaźnik ten zmalał do 1,49. W 2020 roku wartość wskaźnika kształtowała się na poziomie 1,41. W 2021 roku tendencja spadkowa utrzymała się – współczynnik dzietności wyniósł 1,35. Najwyższe wartości współczynnika odnotowano w województwach: pomorskim i wielkopolskim (po 1,43) oraz mazowieckim (1,39). Najniższy poziom współczynnika dzietności obserwowany był w województwach: opolskim i świętokrzyskim (po 1,23) oraz warmińsko-mazurskim (1,24). Pomimo że wartość współczynnika w Małopolsce była nieznacznie wyższa niż średnia dla kraju (1,33), to wciąż znajduje się ona na poziomie, który nie gwarantuje zastępowalności pokoleń w regionie.

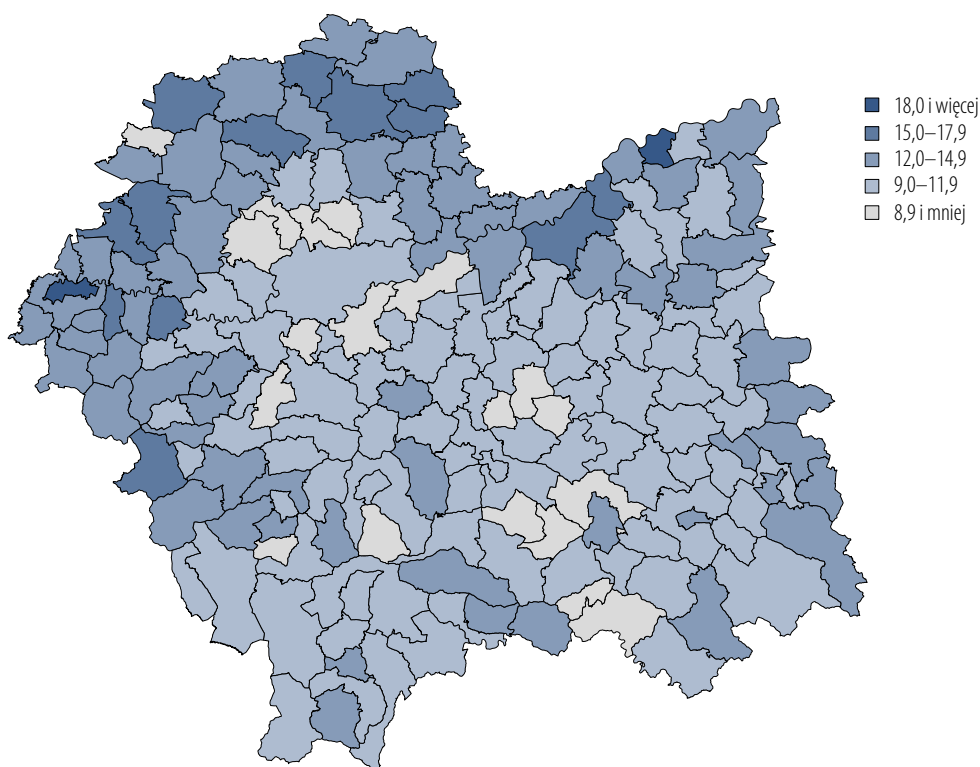
Umieralność

W ostatnich latach w województwie małopolskim nastąpił wzrost liczby zgonów ogółem. Liczba zgonów w 2021 roku zwiększyła się z 38,8 tys. w 2020 roku do 40,7 tys. (wzrost o 1918 osób). Dynamika wzrostu liczby zgonów była mniejsza niż w roku poprzednim, kiedy to zmarło aż o 5826 osób więcej niż w 2019 roku. Podobna tendencja zauważalna była także na poziomie kraju. W 2021 roku w Polsce odnotowano 519,5 tys. zgonów (dla porównania – w 2020 roku było to 477,4 tys., natomiast w 2019 r. było to 409,7 tys. osób). Struktura zgonów według płci potwierdza, że w dalszym ciągu umiera więcej mężczyzn niż kobiet. W 2021 roku udział zgonów mężczyzn w relacji do ogółu zgonów w Małopolsce wynosił 51,6%. Wartość ta jest zbliżona do wartości, jaką osiągnął ten wskaźnik w skali kraju (51,7%).

Współczynnik natężenia zgonów, czyli liczba zgonów na 1000 mieszkańców, w 2021 roku w Małopolsce był równy 11,9‰ (o 0,6 p. prom. więcej niż w 2020 roku). Województwo małopolskie osiągnęło najniższą wartość wskaźnika spośród wszystkich województw. Dla porównania średnia wartość współczynnika dla kraju wyniosła 13,7‰, natomiast najwyższy wskaźnik natężenia zgonów ogółem w Polsce odnotowano w województwie łódzkim (15,8‰). Zdecydowanie wyższe wartości współczynnika natężenia zgonów odnotowano w małopolskich miastach (12,7‰) niż na wsi (11,1‰). Utrzymały się one także poniżej średniej dla kraju, która wynosiła

odpowiednio 14,2‰ oraz 12,9‰, dla obszarów miejskich i wiejskich. Badając zróżnicowanie przestrzenne natężenia zgonów w Małopolsce w 2021 roku należy zauważyć, że wysokie wartości wskaźnika skoncentrowane były w gminach zlokalizowanych w północnej i zachodniej części województwa: Bolesław – pow. dąbrowski (27,9‰), Oświęcim (18,8‰), Raclawice (17,6‰), Wietrzychowice (17,3‰), Słaboszów (16,7‰), Charsznica (16,2‰), Spytkowice (16,1‰) i Trzebinia (16,0‰). Mniejszym poziomem natężenia zgonów charakteryzowały się gminy w środkowej i południowej części regionu. Najniższe wartości wskaźnika zanotowano w gminach: Spytkowice – pow. nowotarski (1,7‰), Wielka Wieś, Zielonki (po 7,2‰), Żegocina (7,6‰) i Łukowica (7,7‰).

Mapa 4. Współczynnik natężenia zgonów na 1000 mieszkańców w 2021 roku (w ‰)

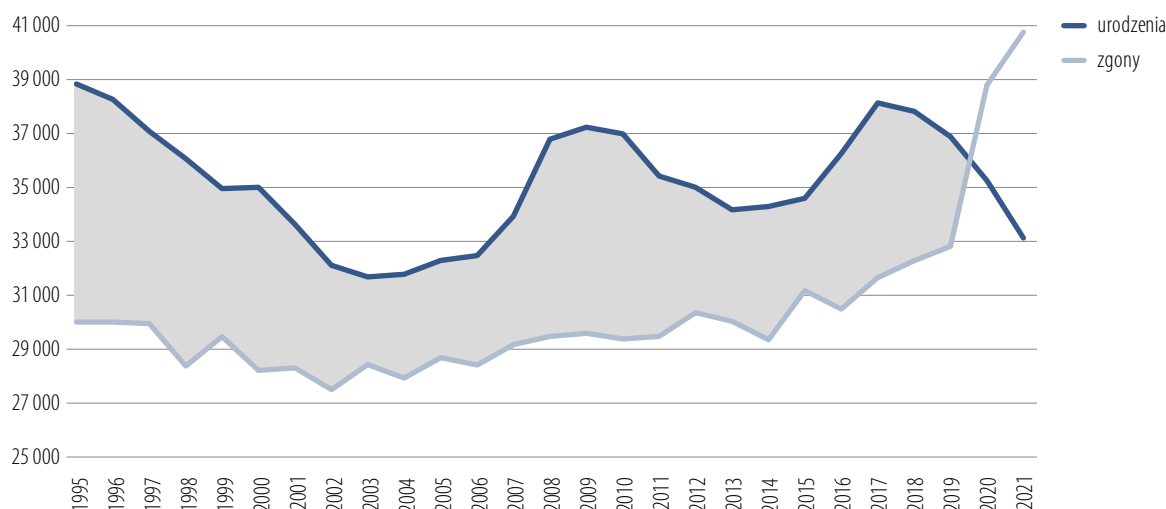
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Współczynnik natężenia zgonów niemowląt (liczba zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych) w województwie małopolskim w 2021 roku spadł do 3,0‰ (z poziomu 3,5‰ w 2020 roku). Była to druga najniższa w Polsce wartość wskaźnika po województwie świętokrzyskim (2,6‰), przy czym średnia wartość dla kraju wzrosła do 3,9‰ (z poziomu 3,6‰ w 2020 roku). Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w województwach: kujawsko-pomorskim (5,6‰) oraz warmińsko-mazurskim (4,8‰). W Małopolsce współczynnik natężenia zgonów niemowląt osiągnął najniższe wartości w powiecie bocheńskim (1,0‰) oraz w Nowym Sączu (1,2‰), natomiast najwyższe w powiatach: tatrzańskim (6,3‰) i wadowickim (5,3‰).

Przyrost naturalny

Przyrost naturalny, określany jako różnica liczby urodzeń i liczby zgonów, w województwie małopolskim od wielu lat utrzymywał się na poziomie dodatnim, jednak w 2020 roku tendencja odwróciła się i pierwszy raz osiągnął on wartość ujemną. W 2021 roku również zanotowano ujemny przyrost naturalny, który wyniósł -7440 osób (dla porównania w 2020 roku wartość ta kształtowała się na poziomie -3447 osób, natomiast w 2019 roku wyniosła +3965 osób). W 2021 roku, podobnie jak w roku poprzednim, w żadnym z województw nie zanotowano dodatniego przyrostu naturalnego. W Polsce przyrost naturalny w 2021 roku wyniósł -188 006 osób (dla porównania w 2020 roku wartość ta kształtowała się na poziomie -122 046 osób, natomiast w 2019 roku wyniosła -34 755 osób).

Wykres 12. Urodzenia i zgony w województwie małopolskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

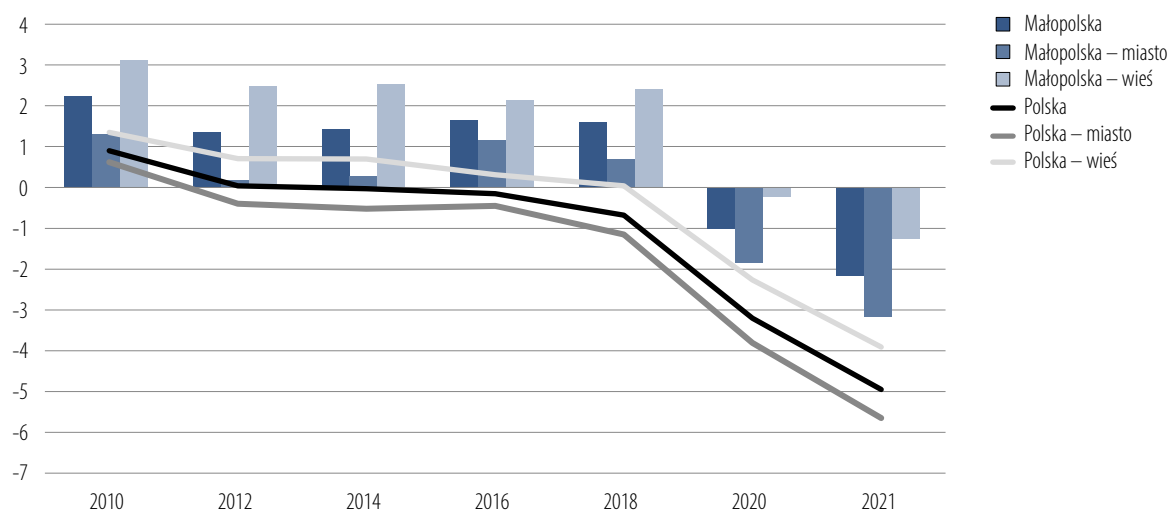
Współczynnik natężenia przyrostu naturalnego, obliczany jako różnica pomiędzy liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów na 1000 mieszkańców, w 2021 roku w województwie małopolskim był równy $-2,2\text{‰}$, czyli o 1,2 p. prom. mniej niż w roku 2020. Zdecydowanie przewyższał on średnią dla kraju, która osiągała wartość $-5,0\text{‰}$. Małopolska osiągnęła drugi najwyższy wynik wśród wszystkich regionów, zaraz po województwie pomorskim ($-2,0\text{‰}$). Województwem o najniższym współczynniku przyrostu naturalnego było świętokrzyskie ($-8,1\text{‰}$).

Tabela 5. Wskaźniki ruchu naturalnego w województwie małopolskim

	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2021
Urodzenia żywe na 1000 ludności							
› województwo – ogółem	11,12	10,48	10,23	10,76	11,15	10,29	9,70
› miasto	10,40	9,67	9,51	10,65	10,90	10,12	9,53
› wieś	11,83	11,26	10,91	10,86	11,39	10,45	9,85
Zgony na 1000 ludności							
› województwo – ogółem	8,90	9,13	8,80	9,10	9,56	11,29	11,87
› miasto	9,09	9,50	9,23	9,50	10,19	11,96	12,69
› wieś	8,71	8,77	8,40	8,72	8,98	10,68	11,11
Przyrost naturalny na 1000 ludności							
› województwo – ogółem	2,23	1,35	1,43	1,66	1,59	-1,00	-2,17
› miasto	1,31	0,17	0,28	1,15	0,71	-1,84	-3,16
› wieś	3,12	2,49	2,52	2,14	2,41	-0,23	-1,26

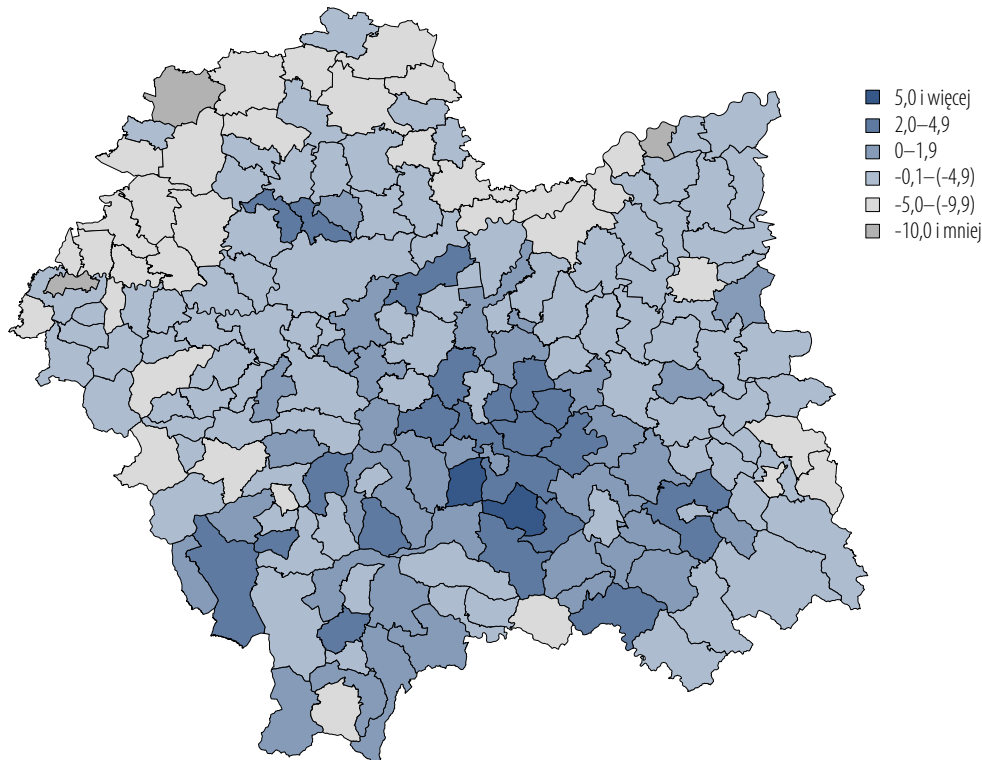
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zdecydowanie wyższe wartości współczynnika przyrostu naturalnego od wielu lat obserwowane są na obszarach wiejskich. W 2021 roku w województwie małopolskim wskaźnik ten osiągnął wartość $-1,3\text{‰}$ dla mieszkańców wsi i $-3,2\text{‰}$ dla mieszkańców miast. Był to drugi rok z rzędu, kiedy wskaźnik ten przyjął wartości ujemne. Dla porównania, w 2020 roku był on równy odpowiednio $-0,2\text{‰}$ i $-1,8\text{‰}$, natomiast jeszcze w 2019 roku w obu przypadkach był on dodatni, przyjmując wartość odpowiednio $1,9\text{‰}$ oraz $0,4\text{‰}$. Oznacza to, że z roku na rok wartości współczynnika przyrostu naturalnego w Małopolsce spadają. Dla Polski wskaźnik ten w 2021 roku był ujemny zarówno dla miast ($-5,7\text{‰}$), jak i dla obszarów wiejskich ($-3,9\text{‰}$).

Wykres 13. Przyrost naturalny na 1000 ludności w Polsce i w województwie małopolskim (w ‰)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując wartości współczynnika przyrostu naturalnego w ujęciu powiatowym, najwyższe (dodatnie) w roku 2021 odnotowano w powiatach: limanowskim (2,1‰), nowosądeckim (1,1‰) oraz wielickim (0,9‰). W powiecie myślenickim wskaźnik ten nieznacznie przekroczył 0,0‰. W pozostałych powiatach współczynnik przyrostu naturalnego był ujemny. Najniższe wartości wskaźnika zanotowano w Tarnowie (-7,8‰) oraz w powiatach usytuowanych w północno-zachodniej części regionu: chrzanowskim (-7,8‰), miechowskim (-7,1‰), oświęcimskim (-6,6‰) i olkuskim (-6,5‰).

Mapa 5. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w 2021 roku (w ‰)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zróżnicowanie przestrzenne współczynnika przyrostu naturalnego jeszcze bardziej widoczne jest na poziomie gmin. Wartość dodatnia wskaźnika została zanotowana w 51 gminach. Najwyższym współczynnikiem przyrostu naturalnego odznaczyły się gminy wiejskie: Słupnice (5,4‰) i Łukowica (5,3‰). W gminach: Siepraw,

Dobczyce, Dobra, Czchów współczynnik był równy 0,0‰. W przeważającej liczbie gmin współczynnik przyrostu naturalnego był ujemny. Najniższe wartości odnotowano w gminie Bolesław – pow. dąbrowski (-16,0‰), w gminie miejskiej Oświęcim (-11,5‰) oraz w gminie Klucze (-10,1‰).

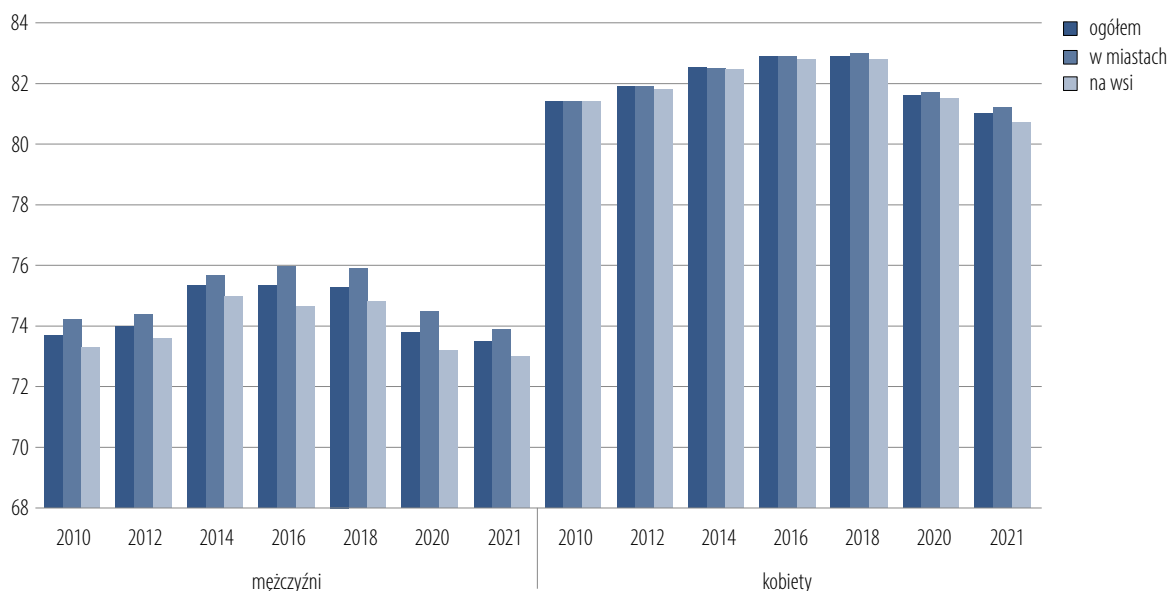
Przeciętne dalsze trwanie życia

Rozwój społeczno-gospodarczy, postęp nauki i medycyny, a także powszechny dostęp do nowoczesnych metod diagnostycznych i terapii leczniczych w ostatnich dziesięcioleciach przełożyły się na sukcesywnie rosnącą długość przeciętnego dalszego trwania życia ludności. W ostatnich latach trend ten uległ jednak zahamowaniu i zauważalnie zmienił swój kierunek. W 2021 roku, zarówno w kraju, jak i w Małopolsce, ponownie zaobserwowano skrócenie przeciętnego dalszego trwania życia ludności. Przyczyn można się doszukiwać w pandemii COVID-19, która była powodem zwiększonej liczby zgonów.

Przeciętne dalsze trwanie życia ludności w Polsce w 2021 roku wyniosło dla mężczyzn 71,8 lat, natomiast dla kobiet 79,7 lat. Dla porównania w 2020 roku było to odpowiednio 72,6 lat i 80,7 lat. Oznacza to, że trwanie życia statystycznego Polaka uległo skróceniu odpowiednio o 0,8 roku (mężczyźni) oraz o 1 rok (kobiety). Podobnie jak w roku ubiegłym przeciętnie dłużej żyli mieszkańcy miast niż wsi. Mężczyźni mieszkający w miastach żyli przeciętnie 72,0 lata, natomiast kobiety 79,8 lat. W przypadku osób zamieszkujących obszary wiejskie było to odpowiednio 71,4 lat oraz 79,6 lat. Długość trwania życia mężczyzn w mieście była więc o 0,6 roku większa niż na wsi, natomiast w przypadku kobiet różnica ta wyniosła 0,2 roku na korzyść mieszkanek miast.

W województwie małopolskim w 2021 roku przeciętne trwanie życia mężczyzn wynosiło 73,5 lat, natomiast w przypadku kobiet było to 81,0 lat. Małopolska na tle kraju odznacza się najlepszym wynikiem, zajmując 1. miejsce pod względem długości przeciętnego dalszego trwania życia ludności. W porównaniu do roku ubiegłego, trwanie życia mężczyzn skróciło się 0,3 roku, natomiast kobiet o 0,6 roku. Podobnie jak w kraju, długość życia mieszkańców małopolskich miast była wyższa niż ludności wiejskiej. Mężczyźni mieszkający w miastach żyli przeciętnie 73,9 lat, natomiast kobiety 81,2 lat. W przypadku osób zamieszkujących obszary wiejskie było to odpowiednio 73 lata oraz 80,7 lat. Oznacza to, że mężczyźni w mieście żyli o 0,9 roku dłużej niż na wsi, natomiast mieszkanki miast o 0,5 roku dłużej w porównaniu z kobietami zamieszkującymi obszary wiejskie.

Wykres 14. Przeciętne dalsze trwanie życia mężczyzn i kobiet w województwie małopolskim (w latach)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Małżeństwa i rozwody

W 2021 roku wzrosła liczba zawieranych małżeństw, wobec znaczącego spadku w 2020 roku, którego źródłem były niewątpliwie obostrzenia wprowadzone przez rząd w związku z rozprzestrzenianiem się koronawirusa. Skutkowało to odwołaniem lub przełożeniem na kolejny rok wielu uroczystości ślubnych. Podobnie jak w kraju, w Małopolsce liczba zawieranych małżeństw nie powróciła do poziomów notowanych przed wybuchem pandemii COVID-19. W województwie małopolskim w 2021 roku zawarto 16 648 małżeństw (w 2020 roku były

to 14 463 małżeństwa, natomiast rok wcześniej zawarto ich 17 891), co lokowało region na trzecim miejscu, po województwie mazowieckim (24 974 małżeństwa) i śląskim (19 088 małżeństw) pod względem liczby zawieranych związków małżeńskich.

Współczynnik natężenia małżeństw w województwie małopolskim, obliczany jako liczba zawartych małżeństw na 1000 mieszkańców, w 2021 roku osiągnął wartość 4,9‰ (najwyższy wynik w kraju). Dla porównania, w 2020 roku było to 4,2‰. Najniższą wartość współczynnika w 2021 roku odnotowano w województwach: warmińsko-mazurskim, opolskim i lubuskim (po 4,1‰). Współczynnik natężenia małżeństw w Polsce był równy 4,4‰, czyli o 0,6 p. prom. więcej niż przed rokiem. Podobnie jak w latach poprzednich, w Małopolsce w roku 2021, wyższa wartość współczynnika występowała w miastach, gdzie wyniosła 5,1‰, wobec 4,6‰ na wsi. W Polsce, wartość współczynnika dla miast przyjęła taką samą wartość jak dla obszarów wiejskich (po 4,4‰). Dane w ujęciu powiatowym wskazują, że najwięcej małżeństw na 1000 mieszkańców zawarto w Krakowie (6,1‰), oraz w powiatach: limanowskim (5,3‰) i nowosądeckim (5,1‰). Najmniejsze wartości wskaźnika odnotowano w Tarnowie (3,5‰) oraz w powiatach: chrzanowskim (3,8‰) i krakowskim (po 3,9 ‰). W niemal wszystkich powiatach liczba zawieranych małżeństw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2021 roku wzrosła w porównaniu do 2020 roku, z wyjątkiem powiatu proszowickiego, gdzie spadła o 0,1 p. prom. do poziomu 4,2‰. Największy wzrost rok do roku odnotowano w Krakowie (więcej o 1,1 p. prom.).

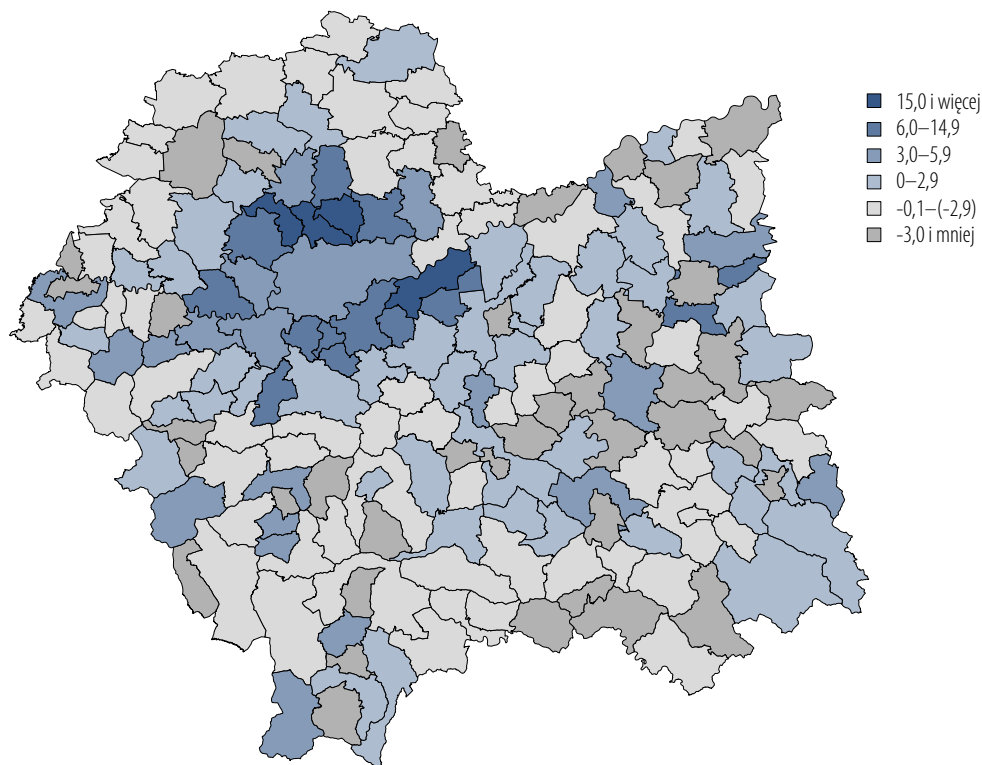
Liczba rozwodów na 1000 mieszkańców w Małopolsce w 2021 roku wyniosła 1,3‰ (wzrost o 0,2 p. prom. w relacji do roku poprzedniego), co było drugim najniższym wynikiem w kraju po województwie podkarpackim (1,2‰). W Polsce wskaźnik ten był równy 1,6‰ (o 0,3 p. prom. więcej niż w 2020 roku). Zarówno w kraju, jak i w Małopolsce za główną przyczynę rozwodów podawano niezgodność charakterów. Podobnie jak w Polsce, w województwie małopolskim wskaźnik rozwodów wyższy był w mieście niż na wsi, wynosząc odpowiednio 1,9‰ wobec 1,1‰ w ujęciu krajowym oraz 2,1‰ wobec 0,6‰ w Małopolsce. Analizując rozkład przestrzenny wskaźnika, należy podkreślić, że najwyższe jego wartości występowały w miastach na prawach powiatu: w Krakowie (2,2‰), Nowym Sączu (1,9‰) i Tarnowie (1,7‰), a także w powiatach: tatrzańskim (1,5‰), chrzanowskim (1,4‰), gorlickim, nowotarskim i olkuskim (po 1,2‰). Najmniej rozwodów odnotowano w powiecie proszowickim (0,4‰), suskim (0,5‰) i wadowickim (0,6‰).

4. Migracje

Jednym z ważniejszych czynników wpływających na stan zaludnienia danego obszaru są migracje. W ogólnym bilansie salda migracji ogółem na 1000 mieszkańców w 2021 roku Małopolska znalazła się wśród 5 województw z dodatnią wartością wskaźnika, zajmując 3. lokatę w skali kraju (1,4‰, wzrost o 0,2 p. prom. w porównaniu do roku poprzedniego), po województwie mazowieckim (2,4‰, wzrost o 0,2 p. prom.) i pomorskim (2,0‰, wzrost o 0,3 p. prom.). Wynik dla Małopolski pozwolił wyprzedzić w klasyfikacji województwo dolnośląskie (1,2‰, spadek o 0,1 p. prom.), które zajęło 4. lokatę. Ostatnim z regionów odznaczających się wynikiem dodatnim było województwo wielkopolskie (0,6‰, wzrost o 0,1 p. prom.). W pozostałych 11 województwach zanotowano ujemne saldo migracji, najniższe w lubelskim (-2,3‰, spadek o 0,2 p. prom.), świętokrzyskim (-2,0‰, spadek o 0,3 p. prom.) i warmińsko-mazurskim (-1,9‰, spadek o 0,4 p. prom.). W 2021 roku średnia dla Polski, podobnie jak w roku poprzednim, wyniosła 0,1‰.

Analiza danych dla małopolskich powiatów wskazuje, że dodatnią wartość salda migracji zanotowano w: powiecie wielickim (11,9‰, wzrost o 2,1 p. prom.), krakowskim (9,5‰, wzrost o 1,4 p. prom.), Krakowie (4,0‰, wzrost o 0,9 p. prom.) oraz w powiecie myślenickim (1,8‰, wzrost o 0,5 p. prom.). W przypadku powiatu wadowickiego wartość salda migracji wyniosła w zaokrągleniu 0,0‰ (wzrost o 0,4 p. prom.). W pozostałych powiatach zanotowano ujemne wartości wskaźnika. Niekorzystna sytuacja migracyjna najbardziej pogłębiła się w miastach na prawach powiatu: Tarnowie (-6,7‰, spadek o 3,3 p. prom.) oraz Nowym Sączu (-4,0‰, spadek o 2,1 p. prom.). W ujęciu gminnym najwyższą wartość wskaźnika zaobserwowano w gminach: Wielka Wieś (28,5‰, wzrost o 2,0 p. prom.), Zielonki (22,1‰, wzrost o 1,8 p. prom.), Michałowice (19,2‰, wzrost o 9,9 p. prom.) i Niepołomice (17,7‰, wzrost o 4,8 p. prom.), czyli w gminach zlokalizowanych bezpośrednio w obszarze oddziaływania stolicy województwa. Wyższe wartości wskaźnika można również zauważyć w otoczeniu innych większych miast regionu. Najniższe saldo migracji odnotowano w gminach: Lipnica Wielka (-10,0‰, spadek o 5,1 p. prom.) i Biały Dunajec (-8,9‰, spadek o 6,0 p. prom.) oraz miastach: Limanowa (-7,7‰, spadek o 0,5 p. prom.) i Gorlice (-7,4‰, wzrost o 1,6 p. prom.). Powyższe dane wskazują na pogłębiające się dysproporcje, w tym wyludnianie się miast. W przypadku Krakowa silnie zaznacza się proces migracji w kierunku strefy podmiejskiej, co wiąże się z postępującą suburbanizacją.

Mapa 6. Saldo migracji ogółem na 1000 mieszkańców w 2021 roku (w ‰)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Migracje wewnętrzne

W 2021 roku w Małopolsce saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały, podobnie jak w poprzednich latach, utrzymało się na dodatnim poziomie (4,1 tys. osób, o 700 osób więcej niż w roku poprzednim). Oznacza to, że w województwie małopolskim zameldowało się 36,2 tys. osób, a wymeldowało 32,1 tys. osób. Współczynnik natężenia migracji wewnętrznych na 1000 ludności dla Małopolski w 2021 roku wynosił 1,2‰ (o 0,2 p. prom. więcej niż przed rokiem) i był on wyższy na obszarach wiejskich (2,6‰, wzrost o 0,7 p. prom.) niż w miastach (-0,3‰, spadek o 0,3 p. prom.). Wynik ten uplasował województwo małopolskie na 3. miejscu (o jedną lokatę wyżej niż w roku poprzednim), po województwach: mazowieckim (2,0‰) i pomorskim (1,9‰). Najniższe natężenie wskaźnika zanotowały województwa lubelskie (-2,5‰), świętokrzyskie (-2,0‰) oraz warmińsko-mazurskie (-1,7‰). W ujęciu powiatowym, największą wartość salda migracji wewnętrznych na 1000 mieszkańców w Małopolsce odnotowano w następujących powiatach: wielickim (11,5‰), krakowskim (9,1‰), Krakowie (3,2‰) oraz w powiecie myślenickim (1,9‰). Saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały najwyższe wartości osiąga przede wszystkim w obszarze funkcjonalnym stolicy Małopolski. Jego najwyższy wzrost w odniesieniu do roku poprzedniego zanotowano w powiatach: wielickim (2,0 p. prom.) i krakowskim (1,5 p. prom.). Najbardziej niekorzystna sytuacja wystąpiła w dwóch dużych ośrodkach regionalnych, będących miastami na prawach powiatu: Tarnowie (-5,2‰) i Nowym Sączu (-4,5‰). Niską wartość wskaźnika zanotowano również w powiatach: olkuskim (-3,5‰), tatrzańskim (-2,6‰), brzeskim, proszowickim i gorlickim (po -1,6‰). Ujemne saldo migracji wewnętrznych w roku 2021 wykazało 16 powiatów. W przypadku powiatu wadowickiego jego wartość oscylowała w granicach 0,0‰, wzrastając o 0,4 p. prom. w porównaniu do 2020 roku. Największy spadek wskaźnika w odniesieniu do roku poprzedniego zanotowały: Tarnów (-2,8 p. prom.), powiat tatrzański (-2,3 p. prom.) oraz Nowy Sącz (-2,2 p. prom.).

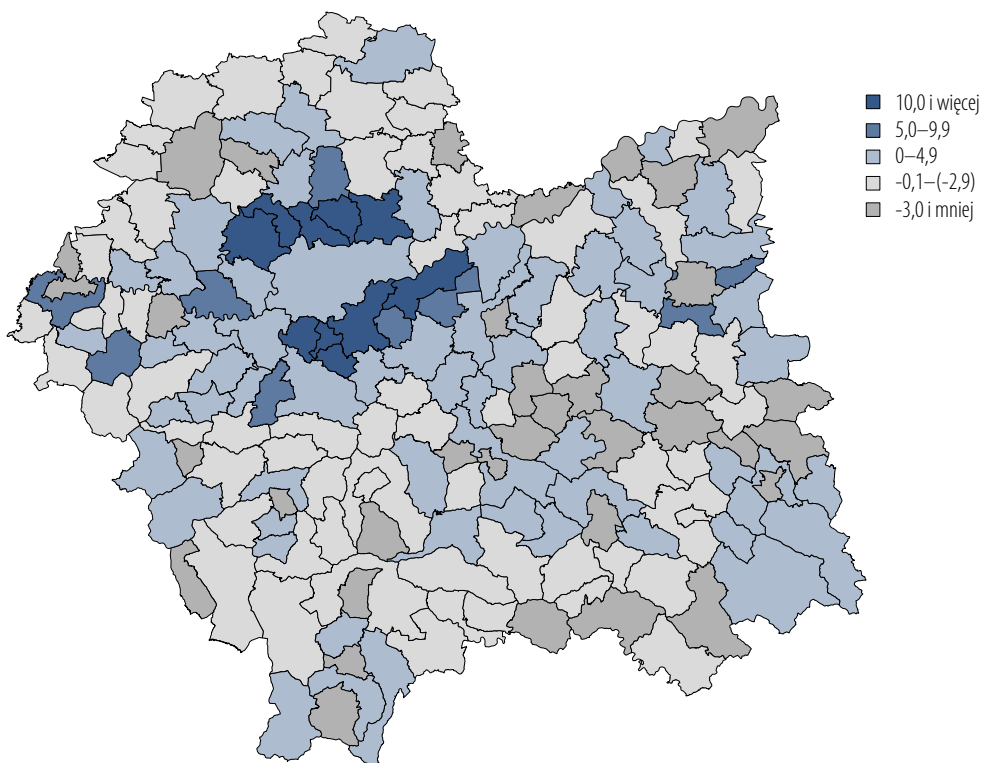
Analizując poziom salda migracji wewnętrznych w ujęciu gminnym, daje się zauważyć, że najwyższe wartości osiągały jednostki zlokalizowane w obszarach bezpośredniego oddziaływania większych miast. Najwyższy poziom wskaźnika zarejestrowano m.in. w gminach znajdujących się w zasięgu obszaru funkcjonalnego Krakowa: Wielkiej Wsi (26,6‰), Zielonkach (21,0‰), Michałowicach (18,4‰), Niepołomicach (16,8‰), Zabierzowie (13,9‰), Mogilanach (13,7‰), Kocmyrzowie-Luborzycy (13,6‰), Wieliczce (12,7‰), Świątnikach Górnych (12,5‰) i Sieprawiu (10,1‰). Po przeciwnej stronie zestawienia znalazły się gminy, które wykazały ujemne saldo migracji wewnętrznych, z czego najniższe wartości zanotowano w gminie wiejskiej Biały Dunajec (-9,0‰) oraz w miastach: Limanowa i Gorlice (po -7,5‰).

Migracje zagraniczne

Małopolska w 2021 roku utrzymała dodatnie saldo migracji zagranicznych. Oznacza to, że corocznie więcej osób przyjeżdża z zamiarem stałego pobytu w Małopolsce, niż z niej wyjeżdża za granicę. W województwie małopolskim saldo migracji zagranicznych zwiększało swoją wartość nieustannie od 2015 roku. Wartość ta w ujęciu rok do roku zmniejszyła się jedynie w 2020 roku, na co niewątpliwie wpływ miała pandemia COVID-19. W 2021 roku saldo migracji zagranicznych wynosiło 704 osoby (dla porównania: 569 osób w roku 2020, 958 osób w 2019 roku oraz 679 osób w 2018 roku). W Małopolsce na pobyt stały w 2021 roku zameldowało się 2028 osób z zagranicy, czyli o 428 osób więcej niż w 2020 roku. Za granicę wyjechały 1324 osoby, czyli o 293 osoby więcej niż rok wcześniej. Podobnie jak w latach poprzednich, więcej imigrantów osiedliło się na stałe w miastach (1224 osoby) niż na obszarach wiejskich (804 osoby). Odwrotna sytuacja miała miejsce w przypadku wyjazdów – więcej osób emigrowało za granicę z obszarów wiejskich (668 osób) niż z miast (656 osób). Współczynnik salda migracji zagranicznych na 1000 mieszkańców w województwie małopolskim w 2021 roku wyniósł 0,2‰ i był on wyższy w miastach (0,3‰) niż na obszarach wiejskich (0,1‰). Największą wartość osiągnął w województwie mazowieckim i podlaskim (po 0,4‰), natomiast najniższą w województwie opolskim (-0,7‰). W ujęciu powiatowym najwyższe wartości odnotowano w Krakowie (0,9‰) oraz w Nowym Sączu (0,5‰), a także w powiatach: krakowskim i wielickim (po 0,4‰) oraz tatrzańskim (0,3‰). Najniższe wartości wskaźnika odnotowano w Tarnowie (-1,5‰) oraz w powiatach: tarnowskim i nowotarskim (po -0,3‰). W ujęciu gminnym najwyższe wartości zaobserwowano w gminach: Wielka Wieś (1,9‰), Zielonki (1,1‰). Na drugim końcu zestawienia, z ujemnymi wartościami, znalazły się m.in. gminy: Lipnica Wielka (-6,9‰), Tuchów (-3,3‰) i Lubień (3,0‰).

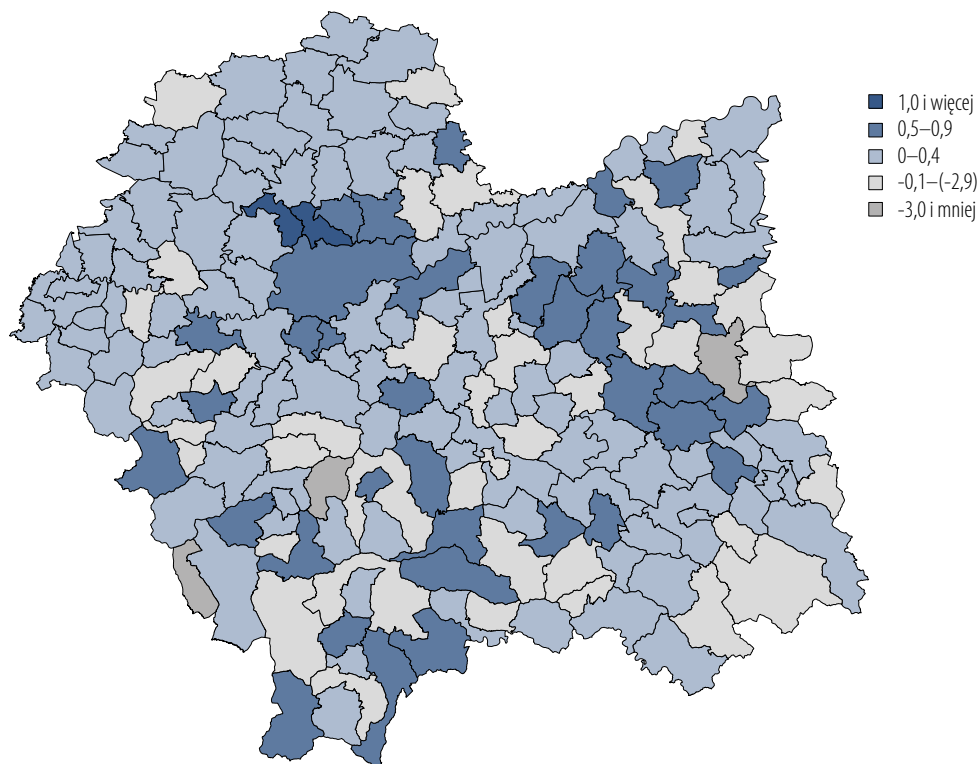
Analizując kierunki wyjazdów i przyjazdów zagranicznych w województwie małopolskim w 2021 roku, można zauważyć, że najczęściej przyjazdów lub wyjazdów odbywało się w obrębie Europy. W tym przypadku saldo migracji było dodatnie i wyniosło 640 osób. Oznacza to, że w 2021 roku więcej osób z krajów Europy przyjechało do Małopolski (1754 osoby), niż z niej wyjechało (1114 osób). Dodatnie saldo migracji odnotowano także w przypadku Azji (49 osób), Afryki (17 osób), Ameryki Południowej (18 osób) i Oceanii (1 osoba). W jednym przypadku kierunku nie ustalono. Dość znaczny ruch migracyjny miał miejsce w kierunku Ameryki Północnej i Środkowej (przybyły 172 osoby, wyjechały 194 osoby), jednakże w tym przypadku saldo migracji było ujemne (-22 osoby).

Mapa 7. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 osób w województwie małopolskim w 2021 roku (w ‰)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mapa 8. Saldo migracji zagranicznych na 1000 osób w województwie małopolskim w 2021 roku (w ‰)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 6. Migracje gminne w ruchu wewnętrznym i zagranicznym w województwie małopolskim

	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2021
Zameldowania w ruchu wewnętrznym (w tys.)							
› województwo – ogółem	31,84	30,03	31,39	29,59	36,44	30,96	36,19
› miasto	14,23	13,51	14,88	13,85	18,42	14,60	16,53
› wieś	17,61	16,52	16,51	15,74	18,02	16,35	19,65
Zameldowania z zagranicy (w tys.)							
› województwo – ogółem	1,97	1,83	1,53	1,40	1,77	1,60	2,03
› miasto	1,10	1,06	0,90	0,77	1,08	0,90	1,22
› wieś	0,87	0,77	0,63	0,63	0,69	0,70	0,80
Wymeldowania w ruchu wewnętrznym (w tys.)							
› województwo – ogółem	28,17	26,68	27,82	26,21	31,60	27,55	32,07
› miasto	16,29	15,02	15,14	13,97	16,74	14,54	16,99
› wieś	11,88	11,65	12,68	12,24	14,86	13,01	15,09
Wymeldowania za granicę (w tys.)							
› województwo – ogółem	1,23	1,61	2,16	1,11	1,09	1,03	1,32
› miasto	0,92	1,11	1,44	0,62	0,59	0,49	0,66
› wieś	0,31	0,49	0,72	0,49	0,50	0,54	0,67

	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2021
Saldo migracji wewnętrznych na 1000 ludności (w ‰)							
› województwo – ogółem	1,10	1,00	1,10	1,00	1,40	1,00	1,20
› miasto	-1,30	-0,90	-0,20	-0,10	1,00	0,00	-0,30
› wieś	3,40	2,90	2,20	2,00	1,80	1,90	2,60
Saldo migracji zagranicznych na 1000 ludności (w ‰)							
› województwo – ogółem	0,22	0,07	-0,19	0,09	0,20	0,17	0,21
› miasto	0,11	-0,03	-0,33	0,09	0,30	0,25	0,34
› wieś	0,33	0,16	-0,05	0,08	0,10	0,09	0,08
Saldo migracji ogółem na 1000 ludności (w ‰)							
› województwo – ogółem	1,32	1,07	0,88	1,09	1,63	1,16	1,40
› miasto	-1,15	-0,96	-0,49	0,02	1,33	0,29	0,07
› wieś	3,72	3,01	2,17	2,09	1,90	1,97	2,64

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

5. Struktura wieku i płci ludności

Współczynnik feminizacji

Wskaźnikiem określającym wzajemne relacje pomiędzy liczbą kobiet i mężczyzn (liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn) jest współczynnik feminizacji. Podobnie jak w latach poprzednich, w 2021 roku wartość współczynnika dla województwa małopolskiego była równa 106. Oznacza to, że w strukturze ludności według płci przeważają liczebnie kobiety. Wskaźnik ten w przypadku Małopolski charakteryzuje się dużą stałością i jest niezmienny od przynajmniej dwóch dekad. Podobną wartość współczynnika jak w województwie małopolskim, gdzie na 100 mężczyzn przypada 106 kobiet, odnotowano również w województwach: lubuskim, pomorskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim. Tak jak w roku poprzednim, najwyższą wartość współczynnika odnotowano w województwie łódzkim (110), natomiast najniższą w województwie podkarpackim (104). W Polsce na 100 mężczyzn przypadało 107 kobiet. Zdecydowanie wyższe wartości współczynnika feminizacji osiąga w miastach, gdzie średnio w kraju miał on wartość 111, natomiast na obszarach wiejskich 101. W województwie małopolskim wartości te osiągnęły odpowiednio 112 w mieście i 101 na wsi. W Małopolsce, podobnie jak w latach poprzednich, najwyższe dysproporcje płci, przewyższające średnią dla województwa, odnotowano we wszystkich miastach na prawach powiatu: w Krakowie (współczynnik feminizacji był równy 114), w Tarnowie (113) i w Nowym Sączu (109). W przypadku pozostałych powiatów najwyższy poziom wskaźnika zanotowano w powiatach chrzanowskim i tatrzańskim (po 107). Najniższy poziom współczynnika zaobserwowano w powiecie limanowskim, gdzie liczba kobiet była równa liczbie mężczyzn (100). Niską wartością współczynnika feminizacji charakteryzują się również powiaty: nowosądecki, dąbrowski i tarnowski (101). Analizując rozkład zjawiska w ujęciu gminnym, bez uwzględniania miast na prawach powiatu, najwyższe wartości współczynnika feminizacji w 2021 roku zaobserwowano w miastach: Zakopane (114), Oświęcim (112) i Nowy Targ (111). Najniższą wartością wskaźnika odznaczały się gminy wiejskie: Łabowa, Mszana Dolna, Bolesław, Lipnica Murowana (po 95). Gmin, w których wartość współczynnika spadła poniżej 100, czyli na 100 mężczyzn przypadało mniej niż 100 kobiet, w 2021 roku w Małopolsce było 42. Dla porównania, w 2020 roku było to 36 gmin. Gmin w których proporcje pomiędzy płciami były wyrównane (liczba kobiet i mężczyzn na podobnym poziomie, wskaźnik równy 100) było 18, a więc o 9 mniej niż w roku poprzednim.

Mediana wieku mieszkańców

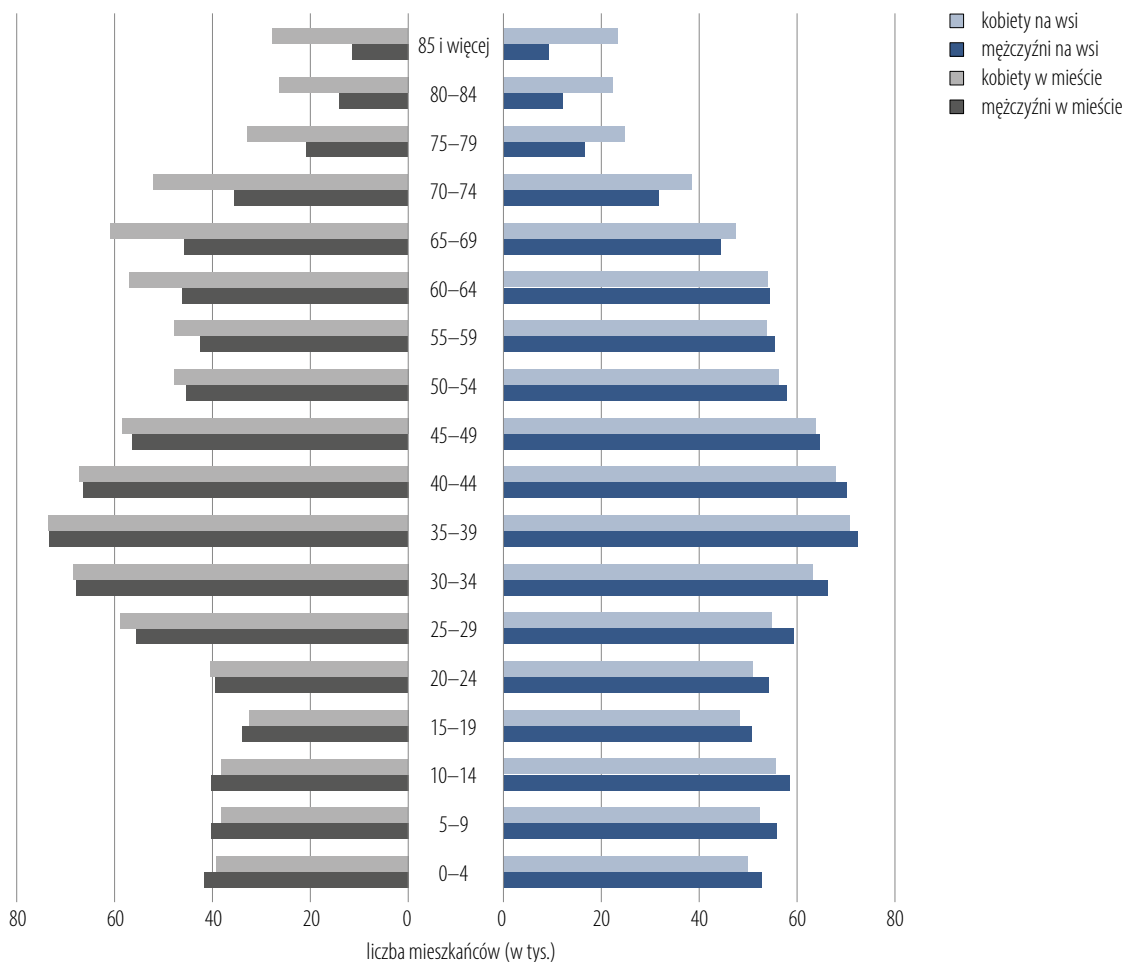
W 2021 roku mediana wieku mieszkańców Małopolski wyniosła 40,3 lat, co oznaczało, że 50% mieszkańców jeszcze nie osiągnęła tego wieku, a druga połowa go przekroczyła. Wartość ta była nieznacznie wyższa niż w 2020 roku (40,0 lat). Pozytywnym przejawem jest to, że mediana wieku w województwie małopolskim jest

niższa niż średnia dla kraju (41,9 lat). Statystyczny mieszkaniec Małopolski był więc młodszy od statystycznego mieszkańca Polski o 1,6 roku. Województwo małopolskie cechuje się jedną z najmłodszych populacji w kraju. Wskaźnik na równie niskim poziomie (40,3 lat) osiągnęło jedynie województwo pomorskie. Najwyższe wartości wskaźnika występowały w województwach: świętokrzyskim (43,9 lat), łódzkim i opolskim (po 43,7 lat) oraz śląskim (po 43,4 lat). W 2021 roku mediana wieku mieszkańców miast w województwie małopolskim wyniosła 41,5 lat, natomiast mieszkańców wsi 39,2 lat. Statystyczny mieszkaniec miasta był więc o 2,3 roku starszy od mieszkańca wsi. Dla porównania, w Polsce różnica ta wyniosła 2,5 roku. Największe dysproporcje w medianie wieku mieszkańców miast i wsi wystąpiły w województwie pomorskim (różnica wyniosła 4,4 roku), natomiast najmniejsze w województwie podlaskim (0,2 roku). W przypadku każdego z regionów Polski obszary wiejskie cechowały się młodszą populacją. Najmłodszy mieszkaniec Małopolski mieszkał w powiatach: limanowskim (mediana wieku równa była 36,9 lat) i nowosądeckim (37,3 lat), natomiast najstarsi w Tarnowie (44,9 lat), oraz w powiatach: chrzanowskim (44,3 lat) i olkuskim (44,2 lat). W województwie małopolskim statystyczna kobieta była starsza od mężczyzny o 2,7 lat. W 2021 roku mediana wieku kobiet wynosiła 41,7 lat (w miastach 43,3 lat, a na obszarach wiejskich 40,2 lat), natomiast mediana wieku mężczyzn to 39,0 lat (w miastach 39,7 lat, na wsi 38,2 lat).

Piramida wieku i płci

Piramida wieku i płci jest graficznym przedstawieniem struktury demograficznej danego społeczeństwa. Dostarcza ona informacji o aktualnej kondycji populacji oraz pozwala prognozować jej przyszłe zmiany.

Wykres 15. Piramida wieku i płci mieszkańców województwa małopolskiego w 2021 roku w podziale na mieszkańców miast i mieszkańców obszarów wiejskich

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Piramida wieku i płci mieszkańców województwa małopolskiego charakteryzuje się wąską podstawą, co świadczy o zmniejszającej się liczbie najmłodszych roczników. Taki kształt piramidy jest typowy dla populacji regresywnej, co świadczy o starzeniu się społeczeństwa. W strukturze wiekowej mieszkańców Polski bardzo mocno odznacza się wpływ II wojny światowej. Po zakończeniu działań wojennych i znacznych stratach

w ludności nastąpił tzw. wyż kompensacyjny (cechujący się zwiększoną liczbą urodzeń). Widoczny jest on również w kształcie piramidy społeczeństwa Małopolski jako wyraźne wybrzuszenie (liczne roczniki z grupy wiekowej 60–75 lat). Kiedy w okres rozrodczy zaczęły wchodzić osoby urodzone w trakcie trwania wojny, nastąpił niż demograficzny. Miał on swój szczyt na przełomie lat 60. i 70. XX wieku, co jest widoczne jako wklęsły kształt wykresu, szczególnie wśród osób w wieku 50–55 lat. Kolejny wyż jest echem wyżu powojennego (roczniki w wieku 25–45 lat). Jest dużo bardziej dostrzegalny w kształcie piramidy, z uwagi na wpływ naturalnie występującej zwiększonej śmiertelności w starszych grupach wiekowych. Struktura wieku ludności Małopolski wykazuje również zróżnicowanie w podziale na miasto i wieś. Piramida wieku i płci po stronie opisującej cechy mieszkańców obszarów wiejskich charakteryzuje się regularną strukturą, natomiast po stronie mieszkańców miast widoczne są większe dysproporcje. Wyrażna nadwyżka kobiet w mieście rozpoczyna się już w grupie wiekowej 20–24 lata, natomiast najwyższa jest w pokoleniu wyżu powojennego. Spowodowane jest to tym, że kobiety częściej migrują ze wsi do miast. W mieście zdecydowanie bardziej wyraźne są również wyże i niż demograficzne. Po obu stronach piramidy widoczna jest nadwyżka chłopców nad dziewczynkami w najmłodszych grupach wiekowych (z uwagi na większą liczbę urodzeń dzieci płci męskiej niż żeńskiej), natomiast w najstarszych grupach wiekowych występuje przewaga kobiet (ze względu na nadumieralność mężczyzn).

Ekonomiczne grupy wieku

Na koniec 2021 roku liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, czyli mieszkańców Małopolski w wieku 17 lat i mniej, wynosiła 663,2 tys. osób. W porównaniu do roku 2020 zwiększyła się o 2431 osób. Udział ludności tej grupy ekonomicznej w ogólnej liczbie mieszkańców województwa małopolskiego wyniósł 19,3%. Wśród osób w wieku przedprodukcyjnym przeważali mężczyźni, którzy stanowili 51,4% ogółu tej grupy.

Na koniec 2021 roku w województwie małopolskim liczba ludności w wieku produkcyjnym wynosiła 2057,4 tys. osób i zmniejszyła się w porównaniu z poprzednim rokiem o 12 127 osób. Udział ludności w wieku produkcyjnym w ludności ogółem wyniósł 60,0% i w stosunku do 2020 roku wartość ta zmalała. Wśród osób w wieku produkcyjnym przeważali mężczyźni, którzy stanowili 52,6% ogółu tej grupy.

W ostatnich latach w Małopolsce obserwuje się sukcesywny wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, czyli kobiet w wieku 60 i więcej lat oraz mężczyzn w wieku równym lub powyżej 65 lat. Wzrost ten jest dość dynamiczny i przewiduje się, że w następnych latach będzie jeszcze bardziej postępował. Spowodowany jest on zmianą stylu życia oraz wydłużaniem się jego trwania. Ponadto w ostatnich latach zauważalne jest wchodzenie w wiek poprodukcyjny osób urodzonych w latach wyżu powojennego. Na koniec 2021 roku do tej grupy zaliczało się 709,8 tys. mieszkańców, czyli o ponad 7374 osób więcej niż w roku poprzednim. Udział omawianej grupy w ludności ogółem w województwie małopolskim wyniósł 20,7% i w stosunku do 2020 roku wzrósł o 0,2 p. proc. W grupie osób w wieku poprodukcyjnym zdecydowanie przeważają kobiety, których udział wyniósł 65,9%.

Tabela 7. Struktura wieku ludności województwa małopolskiego w podziale na ekonomiczne grupy wieku

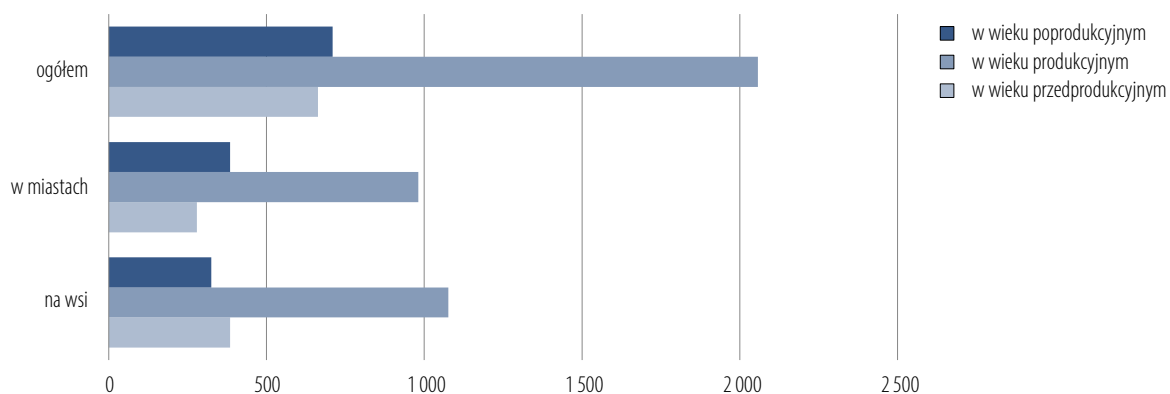
	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2021
Struktura według ekonomicznych grup wieku							
W wieku przedprodukcyjnym (w tys.)	663,5	649,8	640,8	639,2	645,2	660,8	663,2
w tym: > mężczyźni	339,6	332,8	328,5	328,0	331,4	339,4	340,7
> kobiety	323,9	317,0	312,4	311,2	313,8	321,4	322,5
W wieku produkcyjnym (w tys.)	2 122,6	2 124,9	2 115,9	2 097,2	2 075,2	2 069,5	2 057,4
w tym: > mężczyźni	1 105,3	1 110,5	1 109,5	1 102,6	1 093,1	1 088,4	1 081,3
> kobiety	1 017,3	1 014,4	1 006,4	994,6	982,1	981,1	976,1
W wieku poprodukcyjnym (w tys.)	550,6	579,4	611,6	645,9	680,2	702,4	709,8
w tym: > mężczyźni	174,5	183,6	196,3	210,7	226,1	237,7	242,1
> kobiety	376,1	395,7	415,3	435,2	454,1	464,7	467,7

	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2021
Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem							
W wieku przedprodukcyjnym (%)	19,9%	19,4%	19,0%	18,9%	19,0%	19,2%	19,3%
w tym: > mężczyźni	51,2%	51,2%	51,3%	51,3%	51,4%	51,4%	51,4%
> kobiety	48,8%	48,8%	48,7%	48,7%	48,6%	48,6%	48,6%
W wieku produkcyjnym (%)	63,6%	63,4%	62,8%	62,0%	61,0%	60,3%	60,0%
w tym: > mężczyźni	52,1%	52,3%	52,4%	52,6%	52,7%	52,6%	52,6%
> kobiety	47,9%	47,7%	47,6%	47,4%	47,3%	47,4%	47,4%
W wieku poprodukcyjnym (%)	16,5%	17,3%	18,2%	19,1%	20,0%	20,5%	20,7%
w tym: > mężczyźni	31,7%	31,7%	32,1%	32,6%	33,2%	33,8%	34,1%
> kobiety	68,3%	68,3%	67,9%	67,4%	66,8%	66,2%	65,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując strukturę wieku ludności według ekonomicznych grup wieku w województwie małopolskim, można stwierdzić, że zauważalnie młodszym społeczeństwem cechuje się wieś. W 2021 roku spośród 663,2 tys. osób w wieku przedprodukcyjnym aż 57,9% stanowili mieszkańcy obszarów wiejskich (384,2 tys. osób). Przyczyną jest wyższy współczynnik przyrostu naturalnego oraz większy poziom dzietności na wsiach. Małopolskie wsie cechują się również większym udziałem osób w wieku produkcyjnym (1,1 mln osób, co stanowiło 52,3% tej grupy), w porównaniu do miast (981,1 tys. osób). Obszary miejskie charakteryzują się natomiast zwiększoną liczbą osób w wieku poprodukcyjnym (384,7 tys. osób, co stanowiło 54,2% tej grupy) w porównaniu do obszarów wiejskich (325,1 tys. osób).

Wykres 16. Struktura ludności Małopolski według ekonomicznych grup wieku w miastach i na wsi w 2021 roku (w tys.)

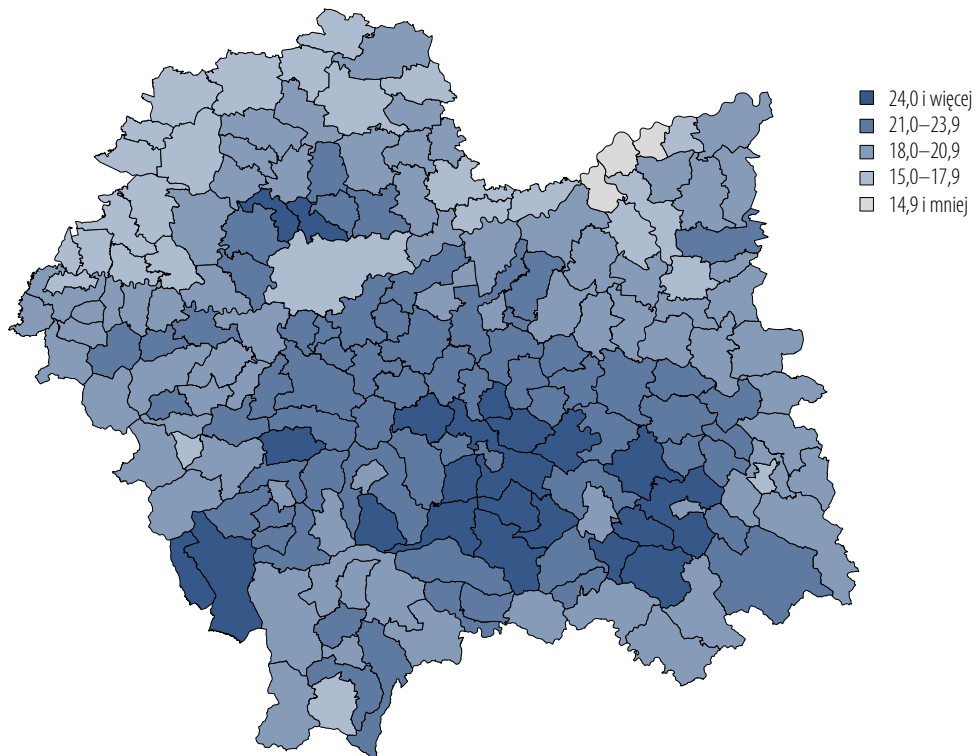

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując rozkład przestrzenny struktury ludności według ekonomicznych grup wieku, zauważa się, że zdecydowanie młodszym społeczeństwem cechują się południowo-wschodnie obszary województwa małopolskiego (zwiększony udział osób w wieku przedprodukcyjnym), natomiast w przypadku północno-zachodniej części regionu sytuacja jest odwrotna i występuje tam zwiększony odsetek osób w wieku poprodukcyjnym. Jeżeli chodzi o strukturę wieku w powiatach Małopolski, największy odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym odnotowały powiaty: limanowski (23,9%), nowosądecki (23,5%) i wielicki (22,4%). Najwięcej osób w wieku produkcyjnym mieszkało w Krakowie (61,6%) oraz w powiatach: dąbrowskim (61,5%), tarnowskim (61,0%) i nowotarskim (60,6%). Podobnie jak w latach ubiegłych, w 2021 roku najbardziej niekorzystną sytuacją na tle powiatów wyróżniał się Tarnów, w którym zanotowano najmniejszy udział osób młodych w wieku przedprodukcyjnym (15,5%, wzrost o 0,1 p. proc. w porównaniu do 2020 roku) oraz największy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (26,7%, wzrost o 0,5 p. proc.). W ujęciu gminnym w 2021 roku najwięcej osób młodych w wieku przedprodukcyjnym zamieszkiwało gminy: Słupnice (26,4%), Podegrodzie (26,0%), Łukowica (25,7%), Łącko

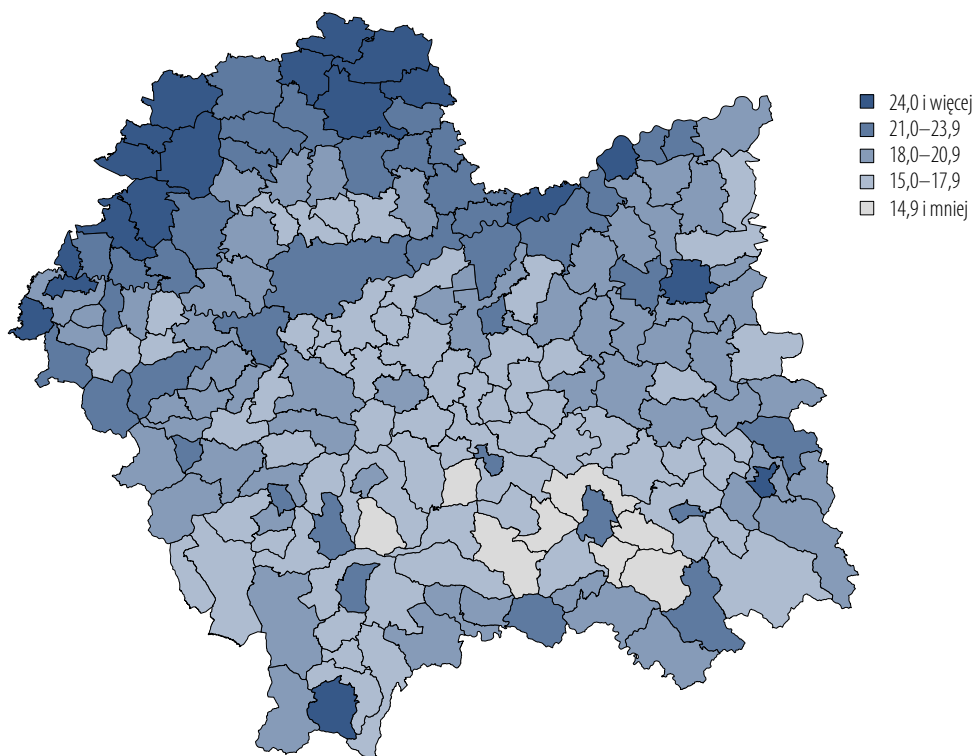
i Łabowa (po 25,6%). Gminy te cechują się najlepszą sytuacją demograficzną. Przeciwna, bardzo niekorzystna sytuacja, miała miejsce w gminach charakteryzujących się bardzo niskim udziałem osób w wieku przedprodukcyjnym: Gręboszów (13,8%), Bolesław – pow. dąbrowski (14,6%) i Wietrzychowice (14,9%).

Mapa 9. Odsetek mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców województwa małopolskiego w 2021 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mapa 10. Odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców województwa małopolskiego w 2021 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ostatnich latach obserwuje się spowolnienie rozwoju demograficznego Małopolski i postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Jednym ze wskaźników obrazujących to zjawisko jest wskaźnik ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, czyli stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym (ludność w wieku przedprodukcyjnym 0–17 lat oraz ludność w wieku poprodukcyjnym – mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety 60 lat i więcej) do liczby osób w wieku produkcyjnym (mężczyźni w wieku 18–64 lata i kobiety w wieku 18–59 lat). W ostatnich latach jego wartość w regionie stawała się coraz wyższa. W 2021 roku wskaźnik ten wynosił 66,7 osób (przed rokiem było to 65,9 osób). Była to najniższa wartość ze wszystkich województw. Tendencja wzrostowa utrzymywała się w całym kraju, gdzie wskaźnik ten w 2021 roku przyjmował wartość 69,3 osób, natomiast rok wcześniej było to 68,3 osób. Stopniowe zwiększanie się udziału ludności w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym zmniejszaniu się liczebności osób w wieku przedprodukcyjnym są negatywnymi trendami. Zmiany te znajdują odzwierciedlenie we współczynniku obciążenia demograficznego osobami starszymi, czyli liczbie osób starszych (w wieku 65 lat i więcej) przypadającej na 100 osób w wieku 15–64 lata. W 2021 roku wskaźnik ten w województwie małopolskim kształtował się na poziomie 26,4 osób (wzrost o 0,6 w porównaniu z rokiem 2020). Średnia dla kraju była wyższa i wynosiła 28,9 osób (wzrost o 0,8 w porównaniu z rokiem 2020).

Ochrona zdrowia

Opracowanie: Wojciech Dubiel, Mirosław Furmanek, Kinga Karbarz, Dorota Klik, Robert Manys, Anna Młynarczyk, Iwona Pałka, Karolina Rygiel, Edyta Sokoła, Danuta Anita Woźniak

podsumowanie

- Rok 2021 to kolejny trudny rok walki z pandemią COVID-19, Województwo Małopolskie oraz podmioty lecznicze podejmowały szereg działań mających na celu zmniejszenie skutków pandemii, w tym m.in. kontynuowano działania w ramach Małopolskiej Tarczy Antykryzysowej – Pakiet Medyczny.
- Realizacja programów zdrowotnych / polityki zdrowotnej / projektu / zadań z zakresu zdrowia publicznego była ukierunkowana między innymi na zapobieganie i zwalczanie nadwagi i otyłości generującej rozwój schorzeń cywilizacyjnych należących jednocześnie do najczęstszych przyczyn zgonów wśród osób dorosłych, ponadto na wsparcie dzieci, rodziców i wychowawców w zakresie zachowania bezpieczeństwa w Internecie oraz profilaktyki samobójstw wśród dzieci i młodzieży. W 2021 roku na realizację działań profilaktycznych w obszarze zdrowia przeznaczono łącznie 1 253 116 zł, co pozwoliło na objęcie nimi 63 689 bezpośrednich uczestników.
- Województwo Małopolskie wraz z partnerami Caritas Diecezji Kieleckiej oraz Stowarzyszeniem Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego z Suchoj Beskidzkiej kontynuowało realizację projektu *Małopolski Tele-Anioł* skierowanego do osób niesamodzielnych z terenu całej Małopolski.
- Rozpoczęto realizację projektu *Małopolskie tężnie solankowe* – polegającego na udzieleniu pomocy finansowej JST na budowę ogólnodostępnych i nieodpłatnych tężni solankowych.

1. Polityka zdrowotna

Podstawowymi problemami zdrowotnymi mieszkańców państw rozwiniętych są: choroby układu krążenia, choroby nowotworowe, urazy i wypadki, choroby zwyrodnieniowe układu narządów ruchu, choroby metaboliczne, zaburzenia w sferze zdrowia psychicznego, schorzenia układu oddechowego oraz pokarmowego itp. Należą one do ważnych przyczyn absencji chorobowej powodujących przedwczesne zgony, jednocześnie z uwagi na przewlekły przebieg w znacznym stopniu ograniczają lub uniemożliwiają pełnienie ról zawodowych i społecznych.

Obok zapobiegania przedwczesnym zgonom oraz ograniczania negatywnych skutków chorób przewlekłych, należących do priorytetów rozwojowych systemu ochrony zdrowia, zwłaszcza w obliczu konieczności utrzymania długiej aktywności zawodowej osób pracujących, do istotnych problemów epidemiologicznych dołączyło zapobieganie zakażeniom wirusem SARS-CoV-2, którego błyskawiczne rozpowszechnienie było przyczyną powstania pandemii COVID-19 oraz leczenie chorych i rehabilitacja po przebyciu zakażenia tym patogenem. Zarejestrowanie pierwszej szczepionki dało możliwości zapobiegania chorobie, lecz skutki zdrowotne, społeczne i ekonomiczne wiele lat będą odczuwalne przez populację świata. W Małopolsce, w 2021 roku¹ odnotowano

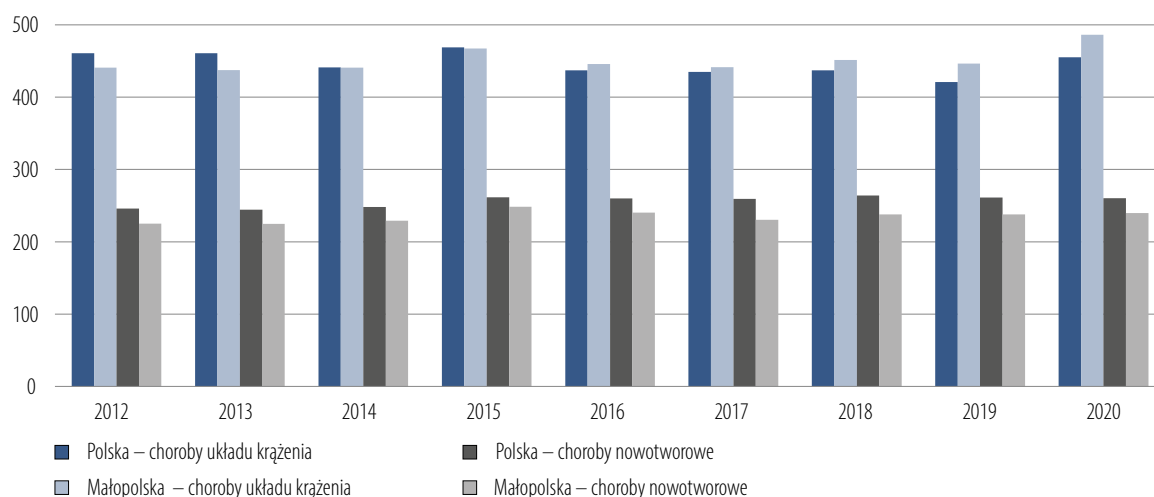
1. Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego PZH – Państwowy Instytut Badawczy, Zakład Epidemiologii Chorób Zakaźnych i Nadzoru, Główny Inspektorat Sanitarny Departament Przeciwepidemiczny i Ochrony Sanitarnej Granic: *Choroby zakaźne i zatrucia w Polsce w 2021 r.*, podstawowe tablice robocze – wstępne dane stan w dniu 5.06.2022 roku.

222 393 zachorowania (w Polsce 2 852 779), a odsetek hospitalizacji wyniósł 6,9% (w Polsce 7,0%). Według ostatnich dostępnych danych GUS w 2021 roku wskaźnik przeciętnego dalszego trwania życia dla mężczyzn w Małopolsce wynosił 73,5 lat (w Polsce 71,8), a dla kobiet w Małopolsce 81,0 lat (w Polsce 79,7). Po raz drugi w kolejnym roku, nie tylko nie zaobserwowano wzrostu tego wskaźnika, lecz jego spadek, szczególnie w przypadku mężczyzn zarówno w Małopolsce, jak i w Polsce.

W Polsce i w Małopolsce do głównych przyczyn zgonów należą: choroby układu krążenia i choroby nowotworowe, zewnętrzne przyczyny zachorowania i zgonu, a także objawy, cechy chorobowe oraz nieprawidłowe wyniki badań klinicznych, laboratoryjnych gdzie indziej niesklasyfikowane.

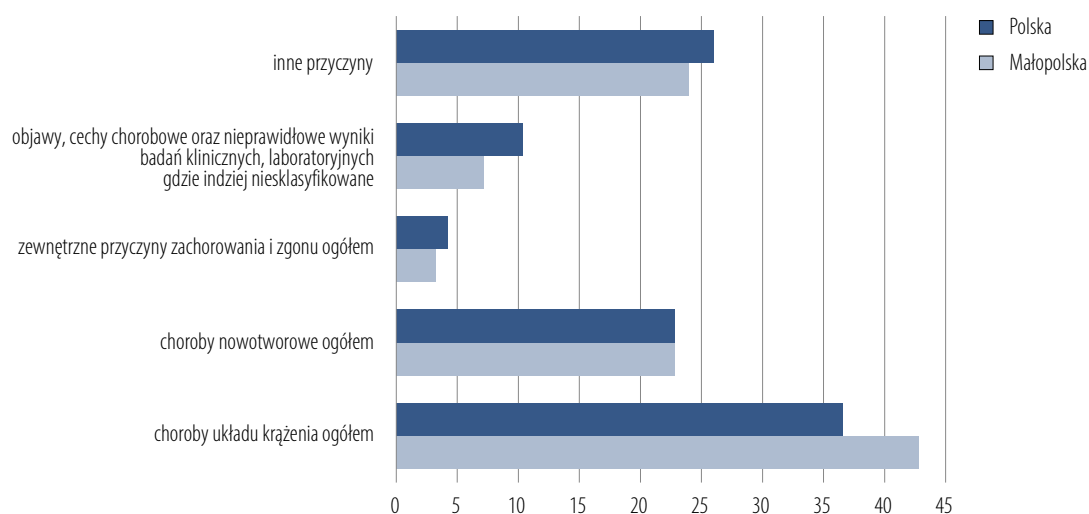
W 2020 roku (ostatnie dostępne dane w zakresie umieralności szczegółowej) zmarło w Małopolsce 38 807 osób, w tym na choroby układu krążenia ogółem – 16 597 osób (42,8% ogółu zgonów), a na choroby nowotworowe ogółem – 8840 osób (22,8% ogółu zgonów). Odnotowywany odsetek w zakresie zgonów z powodu chorób układu krążenia w Małopolsce był znacząco wyższy niż w Polsce (36,6% wśród wszystkich przyczyn zgonów), podobnie jak wskaźnik umieralności na 100 tys. mieszkańców, który wynosił w Małopolsce 486,2 (w Polsce 455,1).

Wykres 17. Zgony z powodu chorób układu krążenia oraz nowotworów złośliwych na 100 tys. ludności w Polsce oraz w Małopolsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych), dostępne na stronie <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>.

Wykres 18. Udział procentowy zgonów według najczęstszych przyczyn w Polsce oraz w Małopolsce w 2020 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych), dostępne na stronie <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>.

Zadaniem Samorządu Województwa Małopolskiego w obszarze ochrony zdrowia jest stwarzanie warunków służących poprawie stanu zdrowia i jakości życia mieszkańców województwa małopolskiego poprzez oddziaływanie na czynniki kształtujące zdrowie, zmniejszanie różnic w zdrowiu i dostępie do świadczeń zdrowotnych

oraz podnoszenie jakości i efektywności regionalnego systemu ochrony zdrowia. Podstawowe działania w tym zakresie to: realizacja inwestycji służących poprawie infrastruktury podmiotów leczniczych i jakości udzielanych świadczeń zdrowotnych oraz wdrażanie wieloletnich programów zdrowotnych opiniowanych przez Agencję Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji. Kontynuowano działania przewidziane w programach, adresowane do wszystkich mieszkańców Małopolski mające na celu zapobieganie chorobom, edukację zdrowotną lub uodpornienie dzieci za pomocą szczepień ochronnych, a także niekiedy całkowitą zmianę stylu życia prowadzącą do utraty nadmiarowych kilogramów, poprawy ogólnej kondycji organizmu i redukcji ryzyka zachorowania na schorzenia prowadzące do przedwczesnych zgonów, dzięki udziałowi w programie polityki zdrowotnej pn. *Zapobieganie nadwadze i otyłości wśród mieszkańców województwa małopolskiego*. Również na uwagę zasługuje zapoczątkowany w 2014 roku sposób wdrażania programów dotyczących szczepień ochronnych, oparty na współdziałaniu z powiatami współpracującymi z gminami poprzez udzielenie wsparcia merytorycznego i finansowego przez Województwo Małopolskie. W 2021 roku wspólnie z Województwem Małopolskim 5 powiatów rozpoczęło wdrażanie nowego zadania *Bezpieczni bo zaszczepieni* pn. *Program polityki zdrowotnej dotyczący profilaktyki zakażeń meningokokowych w Małopolsce na lata 2020–2027*. Wychodząc naprzeciw potrzebom uczniów w obszarze zdrowia psychicznego, rozpoczęto realizację zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. *Ty decydujesz jak reagujesz – Profilaktyka samobójstw dzieci i młodzieży poprzez wzmacnianie odporności psychicznej i zapobieganie agresji rówieśniczej wśród dzieci i młodzieży*. Małopolanie mieli również możliwość udziału w programie pn. *Prozdrowotne oddziaływania edukacyjne na rzecz zmniejszenia umieralności na nowotwory w Małopolsce*, w ramach którego działania skierowane są na poszerzenie wiedzy o wczesnych objawach schorzeń nowotworowych oraz kształtowanie prozdrowotnego stylu życia i wskazanie korzyści płynących z uczestnictwa w programach profilaktycznych. W 2021 roku na realizację programów zdrowotnych i projektu przeznaczono łącznie 1 253 116 zł, co pozwoliło na objęcie bezpośrednimi działaniami 63 689 osób. Opracowano różnorodne materiały edukacyjne upowszechniane za pomocą dostępnych mediów. Mając na uwadze sytuację epidemiologiczną w zakresie rozpowszechnienia COVID-19 oraz możliwości zapobiegania zakażeniom i ograniczania ich skutków, wynikające z zastosowania szczepień ochronnych, Województwo Małopolskie zrealizowało konkurs pn. *Małopolska Zaszczepiona!* i przeznaczyło na nagrody dla gmin o najwyższym odsetku wyszczepienia przeciw COVID-19 środki finansowe w wysokości 497 000 zł. Nagrodzone gminy w kolejności najwyższej wyszczepialności to: Kraków, Zielonki, Michałowice, Wielka Wieś, Przeciszów, Skała, Zabierzów, Książ Wielki, Mogilany, Oświęcim. Gminy wydatkowały kwotę 492 498 zł. Ponadto na zlecenie Województwa Małopolskiego wyprodukowano spot zachęcający Małopolan do szczepień przeciw COVID-19.

Jednocześnie Województwo Małopolskie, realizując zapisy ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego podejmuje starania dotyczące poprawy dostępności i jakości świadczeń zdrowotnych w dziedzinie psychiatrii. Priorytety w odniesieniu do ochrony zdrowia psychicznego zostały sformułowane w kolejnej edycji *Małopolskiego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017–2022*. Psychiatryczna opieka zdrowotna z uwagi na wieloletnie niedoszacowanie wartości świadczeń zdrowotnych jest jednym z najtrudniejszych obszarów działalności, dlatego z satysfakcją należy odnotować fakt, że systematycznie poprawiany jest stan posiadanych zasobów w zakresie leczenia psychiatrycznego. W 2021 roku zakończono wszystkie prace dotyczące zadania pn. *Rozwój bazy leczenia psychiatrycznego poprzez modernizację obiektów Szpitala Klinicznego im. dr. Józefa Babińskiego SP ZOZ w Krakowie – etap II*, rozpoczętego w 2018 roku, finansowanego między innymi ze środków budżetu Województwa Małopolskiego, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020, środków własnych Szpitala oraz środków Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa. Ogółem na realizację projektu wydatkowano łącznie 36 518 774 zł, w tym w roku 2021 wydatkowano ogółem 7 934 558 zł. Ponadto kontynuowano zadanie pn. *Przebudowa, rozbudowa i modernizacja Wojewódzkiego Szpitala Psychiatrycznego w Andrychowie*, będące zadaniem wieloletnim, zaplanowanym na lata 2018–2022, finansowanym między innymi ze środków budżetu Województwa Małopolskiego, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020 oraz środków własnych Szpitala. Ogółem w roku 2021 wydatkowano 7 528 490 zł.

— więcej informacji

Małopolski Program Ochrony Zdrowia Psychicznego
Dokument źródłowy dostępny jest pod adresem:
www.malopolska.pl/urząd-marszałkowski/departamenty/departament-zdrowia-i-polityki-spoecznej/raporty-i-analizy.

Samorząd Województwa Małopolskiego, realizując zapisy ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii opracował *Małopolski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2014–2021* oraz *Małopolski Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2014–2021*. Środki na realizację tego rodzaju zadań pochodzą między innymi z wpływów z tytułu opłat za wydanie zezwoleń na obrót hurtowy napojami alkoholowymi o zawartości do 18% alkoholu. W 2021 roku Samorząd Województwa w ramach działań w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom dofinansował działalność pozaleczniczą Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia w Krakowie oraz zadania Eksperta Wojewódzkiego ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii.

Województwo Małopolskie przy współpracy z Komendą Wojewódzką Policji w Krakowie, Małopolskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli (MCDN) oraz Naukową i Akademicką Siecią Komputerową – Państwowym Instytutem Badawczym (NASK-PIB) kontynuowało realizację projektu edukacyjnego pn. *Zagrożenia w sieci – profilaktyka, reagowanie*. Realizacja projektu stwarza warunki do współpracy międzyinstytucjonalnej na szczeblu regionalnym i krajowym, a tym samym przyczynia się do stopniowego poszerzania grona beneficjentów projektu i budowania świadomości w zakresie bezpieczeństwa cyfrowego mieszkańców Małopolski. W 2021 roku ze środków budżetu województwa przeznaczono na ten projekt kwotę w wysokości 169 145 zł. W ramach prowadzonych działań zakupiono i przekazano małopolskiej policji gadzety promocyjne z logo, które następnie są dystrybuowane przez policjantów w trakcie spotkań edukacyjnych z dziećmi i młodzieżą, co podnosi atrakcyjność spotkań i przyczynia się do popularyzacji projektu w regionie. Ponadto wyprodukowano spot edukacyjny pn. *Bądź cyberpozytywny*, który był udostępniany na portalu społecznościowym Facebook oraz na kanale YouTube oraz 20-minutowy odcinek pt. *Wpływ pandemii na zachowanie dzieci i młodzieży w Internecie*, który był emitowany w telewizjach: TV Małopolska oraz TVP3 Kraków. W grudniu 2021 roku przy współpracy z MCDN zorganizowano cykl warsztatów online dla kadry małopolskiej policji na temat realizacji skutecznych działań profilaktycznych adresowanych do dzieci i młodzieży.

W zakresie konkursu ofert w dziedzinie profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom, w tym uzależnieniom behawioralnym, Województwo Małopolskie przekazało środki finansowe w wysokości 692 923 zł w ramach 15 podpisanych umów. Realizacja zadań przyczyniła się do kształtowania postaw prozdrowotnych ze zwróceniem uwagi na profilaktykę uzależnień szczególnie wśród dzieci i młodzieży oraz w środowisku osób skazanych. Prowadzono edukację publiczną i kampanie społeczne w obszarze uzależnień. Zadania dotyczyły także redukcji szkód poprzez działania środowiskowe i interwencje kryzysowe. Ponadto Województwo Małopolskie w trybie pozakonkursowym, tj. w trybie „małego grantu” na podstawie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie udzieliło dofinansowania dla trzech organizacji pozarządowych na kwotę 22 940 zł na realizację zadań w obszarze uzależnień.

Sejmik Województwa Małopolskiego w dniu 27 grudnia 2021 roku podjął uchwałę w sprawie przyjęcia *Małopolskiego Programu Profilaktyki i Przeciwdziałania Uzależnieniom, w tym uzależnieniom behawioralnym na lata 2022–2026*, który stanowi kontynuację poprzednich edycji *Małopolskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2014–2021* oraz *Małopolskiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2014–2021*. Program wskazuje kierunki działań w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w Małopolsce wynikające z Narodowego Programu Zdrowia. Stanowi on podstawę do realizacji działań w obszarze uzależnień w województwie. Celem nadrzędnym programu jest wzmacnianie działań kształtujących prozdrowotny styl życia z uwzględnieniem redukcji szkód o charakterze rodzinnym, społecznym i zdrowotnym, związanych ze spożywaniem alkoholu, używaniem substancji psychoaktywnych oraz występowaniem określonych typów zachowań.

Województwo Małopolskie przekazało dotację na rozwój placówek leczenia uzależnień od środków psychoaktywnych, tj.:

- › modernizację oddziałów detoksykacji i leczenia uzależnień Szpitala Klinicznego im. dr. J. Babińskiego SPZOZ w Krakowie – 192 000 zł;

więcej informacji

Małopolski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2014–2021 oraz Małopolski Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2014–2021 dostępne są pod adresem: www.profilaktykawmalopolsce.pl.

- › przebudowę, rozbudowę i modernizację Wojewódzkiego Szpitala Psychiatrycznego w Andrychowie – 575 150 zł. W ramach przekazanej kwoty zostały sfinansowane prace modernizacyjne na oddziale dziennym terapii uzależnień bliżej niescharakteryzowanych i poradni leczenia uzależnień i współ-uzależnień.

W 2021 roku Zarząd Województwa Małopolskiego rozpoczął realizację nowego zadania pn. *Małopolskie tężnie solankowe – pomoc finansowa dla gmin*. Zadanie polega na udzieleniu gminom z terenu województwa małopolskiego pomocy finansowej na dofinansowanie realizacji zadań własnych, z przeznaczeniem na budowę ogólnodostępnych i nieodpłatnych tężni solankowych (wraz z elementami małej architektury oraz infrastrukturą techniczną) spełniających rolę prozdrowotnych stref aktywności dla mieszkańców, dostosowanych do potrzeb seniorów i osób z niepełnosprawnościami. Celem zadania jest poprawa zdrowia mieszkańców województwa małopolskiego poprzez profilaktykę zdrowotną układu oddechowego, dzięki wykorzystaniu właściwości leczniczych tężni solankowych pozytywnie wpływających na kondycję górnych dróg oddechowych oraz tworzenie nowych miejsc integracji społecznej i rekreacji. W 2021 roku w ramach zadania pn. *Małopolskie tężnie solankowe* dofinansowanie do przedmiotowych inwestycji w łącznej wysokości 2 469 685 zł otrzymało 13 małopolskich gmin: Alwernia 146 069 zł, Bobowa 218 055 zł, Iwkowa 185 492 zł, Kocmyrzów-Luborzyca 35 000 zł, Libiąż 236 775 zł, Lubień 204 657 zł, Sułoszowa 105 140 zł, Tarnów 250 000 zł, Trzebinia 95 695 zł, Wadowice 250 000 zł oraz miasta: Gorlice 250 000 zł, Nowy Sącz 242 802 zł, Tarnów 250 000 zł.

2. Zasoby ochrony zdrowia

Zasoby i działalność lecznictwa stacjonarnego

W województwie małopolskim w ramach publicznej stacjonarnej opieki zdrowotnej w 2021 roku funkcjonowało 13 szpitali wojewódzkich (w tym 1 działający w formie spółki), 19 szpitali powiatowych oraz 8 szpitali resortowych.

Tabela 8. Liczba łóżek w publicznych oraz niepublicznych jednostkach opieki stacjonarnej funkcjonujących na terenie województwa małopolskiego

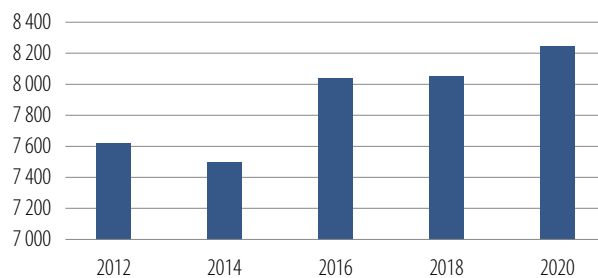
	2018	2019	2020	2021
Szpital ogólny, w tym:	14 698	13 690	13 536	13 779
› publiczna opieka stacjonarna	12 217	11 324	11 146	11 343
› niepubliczna opieka stacjonarna	2 481	2 366	2 390	2 436
Opieka psychiatryczna, w tym:	1 133	1 114	1 128	1 130
› publiczna opieka stacjonarna	1 024	1 005	1 024	1 026
› niepubliczna opieka stacjonarna	109	109	104	104
Opieka długoterminowa, w tym:	3 618	3 659	3 631	3 706
› publiczna opieka stacjonarna	1 130	1 137	1 111	1 174
› niepubliczna opieka stacjonarna	2 488	2 522	2 520	2 532
Ogółem liczba łóżek	19 449	18 463	18 295	18 615

Źródło: Opracowanie Departament Zdrowia, Rodziny i Równego Traktowania i Polityki Społecznej na podstawie danych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego.

Kadry medyczne w Małopolsce

W województwie małopolskim w roku 2020 zatrudnionych było 8249 lekarzy (podstawowe miejsce zatrudnienia), co stanowi 9% lekarzy zatrudnionych w Polsce. W porównaniu z rokiem 2019 liczba lekarzy wzrosła o 152 osoby. Wskaźnik liczby lekarzy na 10 tys. mieszkańców województwa małopolskiego był na poziomie 24,2, pozycjonując Małopolskę na 7–8 miejscu w kraju (wskaźnik na 10 tys. mieszkańców Polski 23,6).

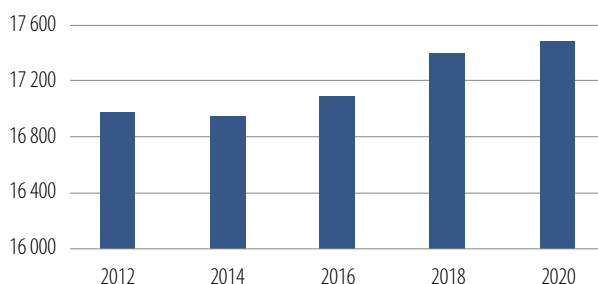
Wykres 19. Zatrudnienie lekarzy według podstawowego miejsca zatrudnienia

Źródło: Opracowanie Departament Zdrowia, Rodziny, Równego Traktowania i Polityki Społecznej na podstawie danych z „Biuletynu Statystycznego MZ”, Centrum e-Zdrowia, Warszawa 2021.

W zakresie grupy zawodowej pielęgniarek – w roku 2020 w Małopolsce zatrudnionych było 17 481 pielęgniarek, co stanowiło 9% ogółu pielęgniarek w Polsce. W porównaniu z rokiem 2019 liczba pielęgniarek zwiększyła się o 30 osób. Wskaźnik liczby pielęgniarek na 10 tys. ludności województwa małopolskiego kształtował się na poziomie 51,3, co klasyfikowało Małopolskę na 5. miejscu w kraju (wskaźnik na 10 tys. mieszkańców Polski 47,5).

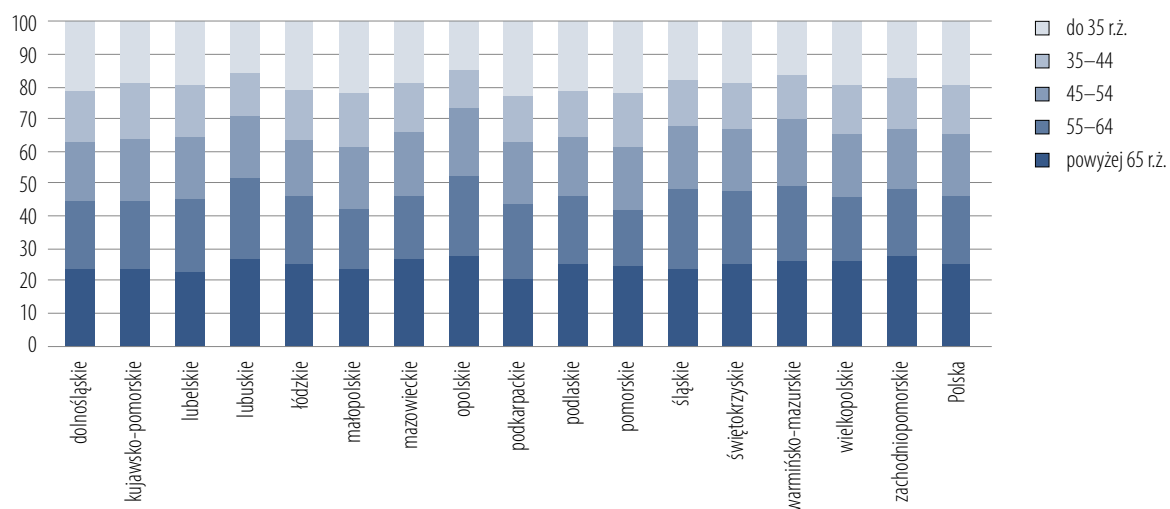
Wykres 20. Zatrudnienie pielęgniarek według podstawowego miejsca zatrudnienia

Źródło: Opracowanie Departament Zdrowia, Rodziny, Równego Traktowania i Polityki Społecznej na podstawie danych z „Biuletynu Statystycznego MZ”, Centrum e-Zdrowia, Warszawa 2021.

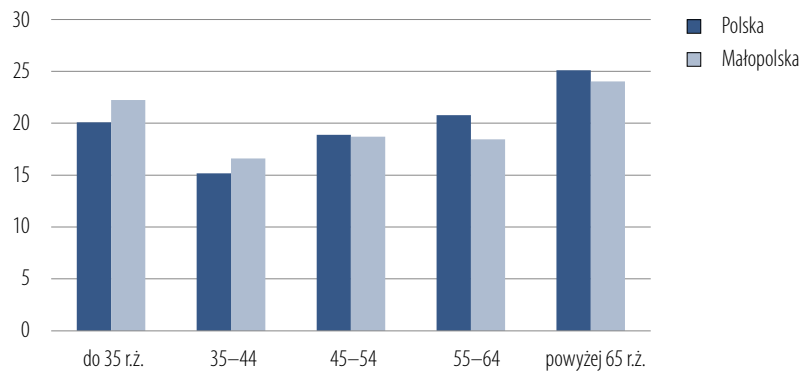
Analizując strukturę wiekową lekarzy uprawnionych do wykonywania zawodu, można stwierdzić, iż w Małopolsce najwyższy odsetek stanowią lekarze w przedziale wiekowym poniżej 35. roku życia oraz powyżej 65. r.ż., w Polsce natomiast w wieku powyżej 65. roku życia oraz w przedziale wiekowym 55–64 lata. Najniższy udział lekarzy w Małopolsce dotyczy przedziału wiekowego pomiędzy 35. a 44. rokiem życia. Stanowili oni 16% wszystkich lekarzy w Małopolsce (wskaźnik dla Polski 15%).

Wykres 21. Lekarze uprawnieni do wykonywania zawodu – struktura wieku

Źródło: Opracowanie Departament Zdrowia, Rodziny, Równego Traktowania i Polityki Społecznej na podstawie danych z „Biuletynu Statystycznego MZ”, Centrum e-Zdrowia, Warszawa 2021.

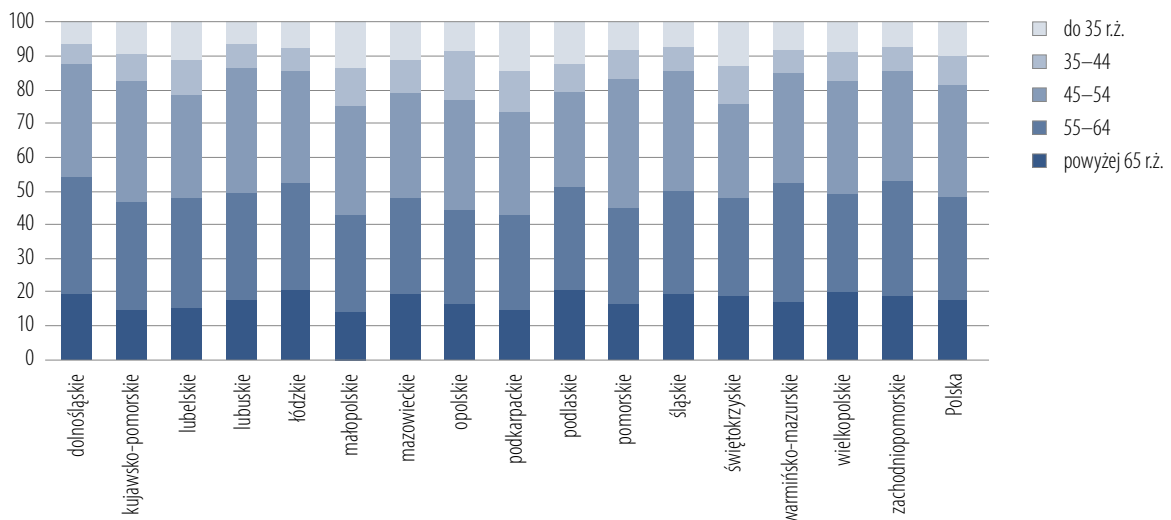
Wykres 22. Struktura wiekowa lekarzy ogólnych uprawnionych do wykonywania zawodu w Polsce i w Małopolsce

Źródło: Opracowanie Departament Zdrowia, Rodziny, Równego Traktowania i Polityki Społecznej na podstawie danych z „Biuletynu Statystycznego MZ”, Centrum e-Zdrowia, Warszawa 2021.

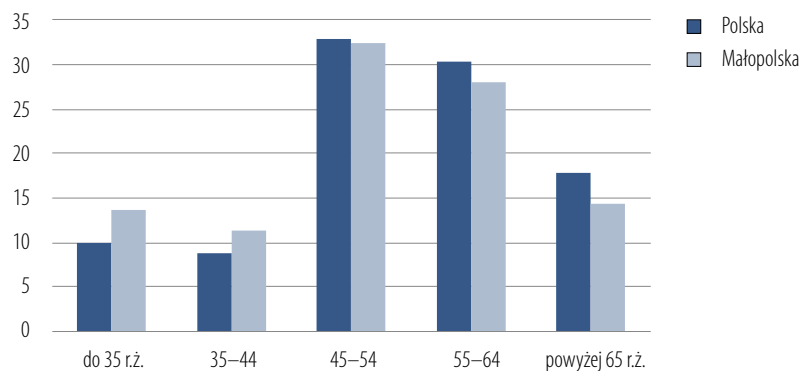
Odnosząc się do struktury wiekowej pielęgniarek w Małopolsce, uprawnionych do wykonywania zawodu, obserwujemy, że 32% ogółu stanowią pielęgniarki w wieku 45–54 lat. Niski procent zatrudnienia pielęgniarek w wieku 35–44 lata (8%) oraz poniżej 35 lat (10%) może świadczyć o niewielkim zainteresowaniu młodych osób wykonywaniem tego zawodu czy emigracji zarobkowej absolwentów pielęgniarstwa.

Wykres 23. Pielęgniarki uprawnione do wykonywania zawodu – struktura wieku

Źródło: Opracowanie Departament Zdrowia, Rodziny, Równego Traktowania i Polityki Społecznej na podstawie danych z „Biuletynu Statystycznego MZ”, Centrum e-Zdrowia, Warszawa 2021.

Wykres 24. Struktura wiekowa pielęgniarek uprawnionych do wykonywania zawodu w Polsce i w Małopolsce

Źródło: Opracowanie Departament Zdrowia, Rodziny, Równego Traktowania i Polityki Społecznej na podstawie danych z „Biuletynu Statystycznego MZ”, Centrum e-Zdrowia, Warszawa 2021.

Znaczną część zasobów ludzkich sektora opieki zdrowotnej tworzy kadra o bardzo wysokich kwalifikacjach. Są to zasoby ważne, gdyż zaspokajają niezwykle istotne potrzeby społeczne. Od ich zaangażowania, wiedzy, kompetencji i motywacji personelu medycznego zależy jakość udzielanych świadczeń.

Dostępność do usług medycznych, zwłaszcza lekarzy specjalistów, stanowi bardzo ważny element systemu ochrony zdrowia – niedobór tych zasobów może być przyczyną zmniejszenia liczby usług medycznych, a w konsekwencji zwiększenia problemów zdrowotnych populacji. Według danych Centrum e-Zdrowia w Polsce na 10 tys. mieszkańców przypada (pracującego personelu) 23,6 lekarzy (w Małopolsce 24,2) oraz 47,5 pielęgniarek (w Małopolsce 51,3).

W Małopolsce wśród lekarzy specjalistów zatrudnionych w ochronie zdrowia najwięcej jest lekarzy medycyny rodzinnej (11% ogółu zatrudnionych wg podstawowego miejsca pracy), chorób wewnętrznych (10%), pediatrii (6%), kardiologii (6%), anestezjologii i intensywnej terapii (5%), położnictwa i ginekologii (5%), chirurgii ogólnej (4%) oraz psychiatrii (3%)².

Kontraktowanie świadczeń medycznych na terenie województwa małopolskiego

Ustawowym zadaniem MOW NFZ jest finansowanie świadczeń medycznych zmierzające do zapewnienia kompleksowości opieki medycznej, poprawy dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej, jak również racjonalne zarządzanie środkami publicznymi.

W 2021 roku, w porównaniu z rokiem 2020, nastąpił spadek nakładów na ochronę zdrowia ogółem o ok. 15%.

Tabela 9. Plany finansowe NFZ z poszczególnych rodzajów świadczeń (w mln zł)

Rodzaj świadczenia	MOW NFZ – ostateczny plan finansowy				Dynamika kol. 5/kol. 4
	2018	2019	2020	2021	
1	2	3	4	5	6
Podstawowa opieka zdrowotna	1 001,0	1 117,6	1 228,4	1 474,6	120%
Ambulatoryjna opieka specjalistyczna	405,0	442,1	499,0	665,9	133%
Leczenie szpitalne	3 605,0	4 024,7	4 785,2	3 167,9	66%
Opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień	215,6	225,8	256,9	231,7	90%
Rehabilitacja lecznicza	243,4	284,7	316,8	339,5	107%
Świadczenia pielęgnacyjne i opiekuńcze w ramach opieki długoterminowej	176,4	212,8	245,3	220,5	90%
Opieka paliatywna i hospicyjna	72,4	80,9	86,9	79,3	91%
Leczenie stomatologiczne	200,7	211,4	216,2	218	101%
Lecznictwo uzdrowiskowe	52,6	56,1	62,7	1,9	3%
Pomoc doraźna i transport sanitarny	1,7	1,9	15,3	15,4	101%
Koszty profilaktycznych programów zdrowotnych finansowanych ze środków własnych Funduszu	13,5	16,4	17,8	18,5	104%
Świadczenia zdrowotne kontraktowane odrębnie	238,7	268,5	290,9	292,2	100%
Zaopatrzenie w sprzęt ortopedyczny, środki pomocnicze i lecznicze środki techniczne	93,4	106,3	103,8	120,1	116%
Refundacja (leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia, wyrobów medycznych)	726,5	749,6	748,4	762,7	102%
Koszty świadczeń z lat ubiegłych	0,0	56,8	20,7	0,0	0%

2. Źródło: Opracowanie Departament Zdrowia, Rodziny, Równego Traktowania i Polityki Społecznej na podstawie danych z „Biuletynu Statystycznego MZ”, Centrum e-Zdrowia, Warszawa 2021 oraz danych otrzymanych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

Rodzaj świadczenia	MOW NFZ – ostateczny plan finansowy				Dynamika kol. 5/kol. 4
	2018	2019	2020	2021	
Rezerwa na dofinansowanie programów polityki zdrowotnej na podstawie art. 48d ustawy	0,7	0,7	0,7	0,7	100%
Koszty świadczeń opieki zdrowotnej w ramach programów pilotażowych, o których mowa w art. 48e ustawy	17,4	49,1	60,8	1,6	3%
Ogółem	7 064,0	7 905,4	8 955,8	7 610,5	85%

Źródło: <http://www.nfz.gov.pl/bip/finanse-nfz/> (plany finansowe NFZ) według stanu na sierpień 2022 roku.

Inwestycje w ochronie zdrowia

Realizowane inwestycje dotyczyły budowy nowych obiektów, rozbudowy istniejącej infrastruktury, a także dostosowania obiektów ochrony zdrowia do obowiązujących przepisów prawa, w tym również wymogów rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą.

Efektem zakończonych już inwestycji jest nie tylko poprawa dostępności do świadczeń opieki medycznej, ale również podniesienie komfortu pacjentów przebywających w szpitalu.

W zakresie projektu, realizowanego przez Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Szpital Uniwersytecki w Krakowie, Nowa siedziba Szpitala Uniwersyteckiego Kraków-Prokocim (NSSU) w 2021 roku kontynuowano zakupy sprzętu i aparatury medycznej w ramach RPO WM. Wydatkowano na zakup sprzętu oraz adaptację pomieszczeń łącznie z kosztami niekwalifikowalnymi kwotę 51 057 932 zł, z czego dofinansowanie ze środków RPO wyniosło 30 368 770 zł. Dodatkowo szpital uzyskał wsparcie na zakup aparatury medycznej w ramach projektu Małopolska Tarcza Antykryzysowa – Pakiet Medyczny 2 współfinansowanego ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020, w ramach którego zakupiono sprzęt o wartości: 6 709 195 zł. Szpital realizował również inwestycje, dla których finansowanie zostało zapewnione z programów MZ: Narodowa Strategia Onkologiczna – zakup sprzętu do diagnostyki i leczenia raka płuca – kwota 1 474 553 zł; Narodowy Program Rozwoju Medycyny Transplantacyjnej – zakup sprzętu dla Oddziałów Anestezjologii i Intensywnej Terapii z największą aktywnością donacyjną w latach 2017–2019 – kwota 456 316 zł.

W 2021 roku realizowane były także projekty samorządu województwa:

Małopolski System Informacji Medycznej (MSIM) – Celem projektu jest stworzenie regionalnego systemu informacji medycznej, stanowiącego platformę elektronicznej wymiany danych, mającą na celu zwiększenie dostępności i poprawę jakości e-usług świadczonych w sektorze ochrony zdrowia. Powyższy cel główny będzie realizowany poprzez cele szczegółowe, którymi są: ujednoczenie i poprawa procesu gromadzenia danych i informacji medycznych, zapewnienie uprawnionym podmiotom szybkiego dostępu do danych i informacji medycznych, poprawa systemu obsługi pacjenta poprzez wzmocnienie potencjału wykorzystania e-usług w sektorze ochrony zdrowia. Projekt zakłada współpracę partnerską z 38 podmiotami leczniczymi oraz 1 partnerem technologicznym, tj. spółką Małopolskie Parki Przemysłowe. Całkowita wartość projektu wyniosła 209 429 21 zł. W 2021 roku w ramach projektu kwota wykonania wyniosła 117 504 404 zł.

Małopolska Tarcza Antykryzysowa – Pakiet Medyczny – projekt skierowany do placówek medycznych na zakup sprzętu i wyposażenia niezbędnego do skutecznej walki z pandemią COVID-19. Wsparciem objęte zostały podmioty lecznicze, jednostki systemu państwowego ratownictwa medycznego, jednostki organizacyjne Państwowej Straży Pożarnej oraz Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna. W ramach projektu placówkom medycznym przekazano blisko 5,5 mln sztuk sprzętu, między innymi: aparatów RTG, respiratorów, defibrylatorów, kardiomonitorów, tomografów, pulsoksymetrów, bezdotykowych termometrów, ciśnieniomierzy, w tym także 3,5 mln środków ochrony osobistej. Zakupiono: 50 ambulansów dla małopolskich szpitali oraz stacji pogotowia ratunkowego, 50 specjalistycznych namiotów dla Państwowej Straży Pożarnej, usługę specjalistycznego transportu do przewozu próbek dla Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej – 3 zespoły wyjazdowe, odczynniki oraz materiały medyczne, środki oraz urządzenia do dezynfekcji, testy na obecność koronawirusa SARS-CoV-2. Całkowita wartość projektu: 114 038 421 zł. W 2021 roku realizację projektu kontynuowali tylko dwaj partnerzy, tj. Państwowa Straż Pożarna oraz Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna,

którzy z końcem 2020 roku decyzją Komitetu Sterującego ds. nakładów na sektor ochrony zdrowia otrzymali dodatkowe dofinansowanie w związku z wygenerowanymi oszczędnościami na projekcie.

Małopolska Tarcza Antykryzysowa – Pakiet Medyczny 2 – projekt jest kontynuacją projektu *Małopolska Tarcza Antykryzysowa – Pakiet Medyczny 1*, którego celem jest wzmocnienie sektora ochrony zdrowia w związku z epidemią COVID-19 w Małopolsce poprzez zakup wyrobów medycznych niezbędnych do zapobiegania, diagnostyki i zwalczania koronawirusa. Zakres rzeczowy projektu obejmuje: wyposażenie infrastruktury szpitalnej w instalacje tlenowe wraz z agregatami prądu, zakup 50 szt. aparatów do wysokoprzepływowej tlenoterapii donosowej dla szpitali, zakup 120 szt. bramek dezynfekcyjnych dla szpitali, zakup sprzętu specjalistycznego (tomografy, aparaty RTG), zakup sprzętu medycznego i wyposażenia zgodnego z listą Ministerstwa Zdrowia, zakup mobilnej stacji poboru krwi (krwiobus) – zadanie realizowane przez partnera Regionalne Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecniactwa w Krakowie. Całkowita wartość projektu: 86 500 486 zł. W 2021 roku przekazano partnerom dofinansowanie w wysokości 18 358 432 zł. Do końca 2021 roku partnerzy projektu zakończyli realizację swoich zakresów rzeczowo-finansowych.

Małopolska Tarcza Antykryzysowa – Pakiet Medyczny 3 – to kolejny projekt w ramach pakietów *Małopolskiej Tarczy Antykryzysowej*, którego głównym celem jest dalszy rozwój usług zdrowotnych w zakresie zwalczania epidemii COVID-19. Działania projektowe koncentrują się na udzieleniu wsparcia 38 podmiotom leczniczym z terenu województwa małopolskiego. Projekt obejmuje m.in. zakup sprzętu specjalistycznego, takiego jak: rezonans magnetyczny, tomografy komputerowe i aparaty RTG, zakup sprzętu zgodnego z listą Ministerstwa Zdrowia, takiego jak: łóżka szpitalne, pompy infuzyjne, kardiomonytory, agregaty itp. Ważną częścią trzeciej odsłony projektu jest sprzęt do rehabilitacji pocovidowej, służący niwelowaniu ujemnych konsekwencji tej choroby. W ramach tej grupy zakupione zostały m.in. bieżnie oraz rowerki rehabilitacyjne, aparaty do: krioterapii, ultradźwięków i masażu, stoły terapeutyczne, moduł terapii oddechowej, asystory kaszlu wraz z obwodami pacjenta, ergometry. Projekt realizowany od 1 czerwca 2021 roku. Całkowita wartość projektu wynosi 84 705 882 zł.

Wśród wydatków majątkowych największe znaczenie w służbie zdrowia mają wydatki dotyczące inwestycji. Mimo pandemii szpitale starają się nie wyhamowywać i inwestować w rozwój. Jakość szpitala to również inwestycja, trzeba stworzyć dobre, nowoczesne i zaawansowane technologie w medycynie dla leczenia pacjentów i stanowiska pracy. Coraz częściej można zauważyć, że podmioty lecznicze dopasowują się do rosnących potrzeb pacjentów, stają się bardziej funkcjonalne i przyjazne użytkownikom.

W tabeli poniżej przedstawione są inwestycje infrastrukturalne, realizowane w podmiotach leczniczych na terenie województwa małopolskiego o całkowitej wartości zadania powyżej 10,0 mln zł. Są to inwestycje jednoroczne (realizowane w 2021 roku) oraz wieloletnie. Kwoty podane w tabeli odpowiadają całkowitej wartości inwestycji w całym okresie finansowania oraz wydatkom poniesionym w roku 2021.

Tabela 10. Inwestycje w podmiotach leczniczych w województwie małopolskim

Lp.	Podmiot realizujący	Nazwa zadania	Lata realizacji	Całkowita wartość zadania	Środki wydatkowane w 2021 roku
1.	Szpital Kliniczny im. dr. Józefa Babińskiego SP ZOZ w Krakowie	Rozwój bazy lecznictwa psychiatrycznego poprzez modernizację obiektów Szpitala Klinicznego im. dr. Józefa Babińskiego SPZOZ w Krakowie – etap II – Działanie 12.1 RPO	2018–2021	36 518 774 zł	7 934 559 zł
2.	Szpital Specjalistyczny im. J. Śniadeckiego w Nowym Sączu	Rozwój Szpitala Specjalistycznego im. J. Śniadeckiego w Nowym Sączu poprzez poprawę standardu i jakości usług medycznych	2016–2021	72 984 726 zł	3 661 616 zł
3.	Wojewódzki Specjalistyczny Szpital Dziecięcy im. św. Ludwika w Krakowie	Utworzenie Małopolskiego Centrum Pediatrii i Kompleksowego Leczenia Dzieci z FASD poprzez przebudowę obiektu Wojewódzkiego Specjalistycznego Szpitala Dziecięcego im. św. Ludwika w Krakowie przy ulicy Strzeleckiej 2 – Działanie 12.1 RPO	2017–2021	40 469 383 zł	1 524 786 zł
4.	Krakowski Szpital Specjalistyczny im. Jana Pawła II	Utworzenie Interdyscyplinarnego Centrum Leczenia Zaawansowanej Niewydolności Narządowej	2015–2021	39 169 536 zł	9 415 492 zł

Lp.	Podmiot realizujący	Nazwa zadania	Lata realizacji	Całkowita wartość zadania	Środki wydatkowane w 2021 roku
5.	Szpital Specjalistyczny im. J. Dietla w Krakowie	Poprawa jakości usług zdrowotnych i bezpieczeństwa pacjentów Szpitala Specjalistycznego im. J. Dietla przy ul. Skarbowej 1 – Działanie 12.1 RPO	2016–2021	18 438 561 zł	5 298 711 zł
6.	Wojewódzki Szpital Psychiatryczny w Andrychowie	Przebudowa, rozbudowa i modernizacja Wojewódzkiego Szpitala Psychiatrycznego w Andrychowie – Działanie 12.1 RPO	2018–2022	22 098 685 zł	7 492 583 zł
7.	Szpital Specjalistyczny im. Stefana Żeromskiego w Krakowie	Poprawa jakości usług poprzez termomodernizację Szpitala Specjalistycznego im. Stefana Żeromskiego SPZOZ	2016–2021	92 789 170 zł	22 925 379 zł
8.	Szpital Specjalistyczny im. L. Rydygiera Sp. z o.o. w Krakowie	Modernizacja Oddziałów Neurologii i Udarów Mózgu z Pododdziałem Udarów Mózgu oraz Oddziału Urologii (Szpital Specjalistyczny im. Ludwika Rydygiera w Krakowie Sp. z o.o.)	2021	13 425 707 zł	8 950 000 zł

Źródło: Opracowanie własne UMWM na podstawie danych przekazanych przez podmioty lecznicze.

Na przestrzeni ostatnich lat zaobserwować możemy wzrost liczby sprzętu specjalistycznego w podmiotach leczniczych, szczególnie tomografów i rezonansów, a także echokardiografów.

Tabela 11. Sprzęt medyczny w zakładach ogólnych publicznej i niepublicznej opieki stacjonarnej województwa małopolskiego (stan w dniu 31.12.2021 roku)

Lp.	Nazwa urządzenia	Liczba urządzeń			
		2016	2018	2020	2021
1.	Gammakamera	9	9	11	10
2.	PET-CT	2	2	3	2
3.	Akcelerator /przyspieszacz/ liniowy	12	11	11	11
4.	Tomograf komputerowy	46	47	50	53
5.	Rezonans magnetyczny	14	14	19	21
6.	Mammograf	20	19	21	20
7.	Echokardiograf	131	141	155	162

Źródło: Opracowanie własne Departamentu na podstawie danych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego.

3. Działania Samorządu Województwa Małopolskiego na rzecz osób z niepełnosprawnościami

Działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami, podejmowane przez Samorząd Województwa Małopolskiego w roku 2021, oparte były głównie na realizacji zadań ustawowych zawartych w art. 35 i 36 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych i zadań zleconych przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON). Na realizację zadań ustawowych roku 2021 samorząd województwa otrzymał z PFRON prawie 19,3 mln zł. Dodatkowo na wsparcie osób niepełnosprawnych, Województwo wydatkowało z własnych środków ponad 2,1 mln zł.

Inwestycje w obiektach służących rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami

Tworzenie warunków lokalowych, które umożliwiają osobom z niepełnosprawnościami takie samo uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym jak osobom sprawnym, jest podstawą działań kierowanych do tej grupy społecznej. W celu zwiększenia dostępności osób z niepełnosprawnościami do wszystkich sfer życia

społecznego samorząd województwa realizuje zadanie ustawowe pod nazwą *Dofinansowanie robót budowlanych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, dotyczące obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów*. W roku 2021 Samorząd Województwa Małopolskiego przekazał dofinansowanie 28 wnioskodawcom, przyznając na to zadanie blisko 6,4 mln zł.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami

Organizacje pozarządowe wspomagają samorzady w realizacji zadań skierowanych na wsparcie osób z niepełnosprawnościami. Działania kierowane do osób niepełnosprawnych, do ich rodzin oraz do środowisk lokalnych, podejmowane dzięki środkom publicznym, służą szeroko pojętej rehabilitacji społecznej, i w znacznym stopniu poprawiają warunki życia tej grupy. W roku 2021 Samorząd Województwa Małopolskiego dofinansował realizację 60 ofert złożonych przez organizacje pozarządowe w otwartych konkursach ofert i w trybie tzw. małych grantów, na łączną kwotę prawie 1,2 mln zł.

Projekty współfinansowane przez Województwo dotyczyły między innymi:

- › organizowania lokalnych, regionalnych i ogólnopolskich imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych,
- › organizowania i prowadzenia szkoleń, kursów, warsztatów, grup środowiskowego wsparcia oraz zespołów aktywności społecznej,
- › prowadzenia poradnictwa psychologicznego, społeczno-prawnego oraz udzielania informacji na temat przysługujących uprawnień, dostępnych usług, sprzętu rehabilitacyjnego i pomocy technicznej,
- › organizowania poradnictwa dla rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnościami,
- › prowadzenia grupowych i indywidualnych zajęć usprawniających,
- › organizowania i prowadzenia zintegrowanych działań na rzecz włączania osób z niepełnosprawnościami w rynek pracy,
- › prowadzenia kampanii informacyjnych na rzecz integracji osób z niepełnosprawnościami i przeciwdziałania ich dyskryminacji,
- › świadczenia usług wspierających, które mają na celu umożliwienie lub wspomaganie niezależnego życia osób z niepełnosprawnościami,
- › treningów sportowych dla dzieci i dorosłych osób z niepełnosprawnością.

Tydzień Osób z Niepełnosprawnościami Kocham Kraków z Wzajemnością Małopolskie Dni Osób z Niepełnosprawnościami

Osoby z niepełnosprawnościami zmagają się nie tylko z ograniczeniami spowodowanymi niepełnosprawnością, ale też muszą przełamywać negatywne stereotypy w społecznym odbiorze. Wydarzeniami, które mają za zadanie uwrażliwić i zwrócić uwagę na potrzeby osób z niepełnosprawnościami są Małopolskie Dni Osób z Niepełnosprawnościami oraz Tydzień Osób z Niepełnosprawnościami. Samorząd Województwa Małopolskiego współuczestniczy, razem z Gminą Miejską Kraków, w organizacji Tygodnia Osób z Niepełnosprawnościami *Kocham Kraków z Wzajemnością*. Co roku w tych wydarzeniach uczestniczy kilka tysięcy osób niepełnosprawnych z całej Małopolski. W roku 2021, ze względu na sytuację epidemiczną zrezygnowano z realizacji Małopolskich Dni Osób z Niepełnosprawnościami (w formie konkursu dla powiatów), natomiast wydarzenia XXII Tygodnia Osób Niepełnosprawnych *Kocham Kraków z Wzajemnością* miały okrojoną formę. Na zakup biletów wstępu do teatrów, muzeów i innych instytucji kultury, do wykorzystania przez osoby z niepełnosprawnościami, Samorząd Województwa Małopolskiego przeznaczył prawie 43 tys. zł.

Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych

Istotnym elementem włączającym osoby niepełnosprawne w rynek pracy jest rehabilitacja zawodowa w zakładach aktywności zawodowej. Aktywizacja zawodowa ma na celu przygotowanie osób z niepełnosprawnościami do podjęcia pracy na otwartym rynku pracy lub w warunkach pracy chronionej. Zakłady aktywności zawodowej są elementem chronionego rynku pracy. Celem ich działania jest zatrudnianie oraz rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych w stopniu znacznym i w stopniu umiarkowanym, u których orzeczono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną, a także pomoc tym osobom w realizacji niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia. W województwie małopolskim w 2021 roku działało 12 zakładów aktywności zawodowej – dwa na terenie Krakowa, dwa w powiecie nowosądeckim, po jednym

w powiatach: gorlickim, krakowskim, tarnowskim, miechowskim, olkuskim, brzeskim, suskim i w Tarnowie. Według stanu na koniec roku 2021 w małopolskich zakładach aktywności zawodowej pracowało 506 osób z niepełnosprawnościami (o 64 więcej niż rok wcześniej). Na wsparcie działalności zakładów aktywności zawodowej w 2021 roku przekazano ponad 13,2 mln zł (środki samorządu oraz środki PFRON będące w dyspozycji Województwa). Dodatkowo, kwotą 275 500 zł, dofinansowano utworzenie zakładu aktywności zawodowej w Suchej Beskidzkiej.

Tabela 12. Zakłady aktywności zawodowej w woj. małopolskim – profile prowadzonej działalności gospodarczej, zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami oraz dofinansowanie ze środków PFRON i z budżetu Województwa, stan na 31.12.2021 roku

Lp.	Nazwa Zakładu Aktywności Zawodowej (ZAZ) Organizator	Rodzaj prowadzonej działalności	Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych	Dofinansowanie działalności ze środków PFRON będących w dyspozycji WM w 2021 roku (w zł)	Dofinansowanie działalności ze środków samorządu województwa w roku 2021 (w zł)
1.	ZAZ „U Pana Cogito” Pensjonat i Restauracja w Krakowie Stowarzyszenie Rodzin Zdrowie Psychiczne	profil gastronomiczno-hotelarski	30	681 249	120 000
2.	ZAZ w Woli Rzędzińskiej Stowarzyszenie Kulturalno- -Oświatowe „Piaś” im. Wincentego Witosa w Woli Rzędzińskiej	produkcja osprzętu elektroinstalacyjnego, folii kablowej ostrzegawczej mającej zastosowanie w budownictwie	92	2 300 000	420 000
3.	ZAZ „Pensjonat Na Wzgórzach” „Szansa” Stowarzyszenie Integracyjne Aktywizacji Zawodowej i Społecznej Osób Niepełnosprawnych w Krakowie	profil gastronomiczno-hotelarski	38	881 249	70 500
4.	ZAZ przy Stowarzyszeniu Pomocy „Szansa” Stowarzyszenie Pomocy „Szansa” w Witowicach	rękodzieło w zakresie: garniarstwa, ceramiki, decoupage, koszykarstwa- plecionkarstwa, i zdobienia figur gipsowych, produkcja zniczy nagrobkowych i świec, sprzątanie terenów zielonych	36	854 166	160 000
5.	ZAZ przy Bonifratskiej Fundacji Dobroczynnej Bonifratska Fundacja Dobroczynna w Konarach	pszczelarstwo (produkcja miodu i wyrobów pszczelarskich), ogrodnictwo, usługi w zakresie prowadzenia pensjonatu dla koni i konnej jazdy rekreacyjnej, pakowanie i składanie półproduktów drobnego rzemiosła	43	1 075 000	186 816
6.	ZAZ „Opoka” Spółdzielnia Socjalna „Opoka” w Chechle	gastronomia i catering	28	700 000	92 000
7.	ZAZ im. Matki Bożej Fatimskiej w Stróżach Fundacja Pomocy Osobom Niepełnosprawnym w Stróżach	pracownia marketingowa, pracownia ogrodnicza, pracownia stolarska, pracownia pralnicza, prowadzenie pensjonatu dla koni, hipoterapia i dogoterapia	56	1 275 000	255 000
8.	Powiatowy ZAZ w Nawojowej Powiat Nowosądecki	pracownia hodowlana, pracownia ogrodnicza, pracownia poligraficzno-fotograficzna	34	804 166	150 000

Lp.	Nazwa Zakładu Aktywności Zawodowej (ZAZ) Organizator	Rodzaj prowadzonej działalności	Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych	Dofinansowanie działalności ze środków PFRON będących w dyspozycji WM w 2021 roku (w zł)	Dofinansowanie działalności ze środków samorządu województwa w roku 2021 (w zł)
9.	Centrum Rehabilitacji Społecznej i Zawodowej ZAZ „Słoneczne Wzgórze” Gmina Miasta Tarnowa	prowadzenie bazy noclegowo-gastronomicznej, prace remontowe, utrzymanie porządku w budynkach, zagospodarowanie terenów zieleni, działalność fizjoterapeutyczna	53	1 116 666	170 000
10.	Powiatowy ZAZ w Łysej Górze Powiat brzeski	pracownia ceramiczna, pracownia krawiecko-rękodzielnicza	25	625 000	105 000
11.	ZAZ w Gładyszowie Fundacja Ilios „Słońce Szczęścia” w Gładyszowie	prowadzenie gospodarstwa rolno-hodowlanego z obsługą pasieki, działalność noclegowo-gastronomiczna, działalność usługowo-remontowa	36	837 500	91 666
12.	ZAZ w Suchoj Beskidzkiej	usługi gastronomiczno-hotelarskie, prace konserwatorskie i ogrodnicze, prace biurowe	35	256 499	16 203
Razem			506	11 406 499	1 837 186

Źródło: Opracowanie Departamentu Zdrowia, Rodziny, Równego Traktowania i Polityki Społecznej UMWM na podstawie danych własnych

4. Działania Samorządu Województwa Małopolskiego na rzecz osób niesamodzielnych

Od 2018 roku Województwo Małopolskie wraz z partnerami Caritas Diecezji Kieleckiej oraz Stowarzyszeniem Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego z Suchoj Beskidzkiej realizuje projekt pn. *Małopolski Tele-Anioł*. Projekt realizowany jest w ramach Osi 9. Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020 – poddziałanie 9.2.1 Usługi społeczne i zdrowotne w regionie, zakres wsparcia: D Wsparcie projektów z zakresu teleopieki. Okres realizacji: 29.03.2018 – 30.06.2022 roku.

Głównym celem *Małopolskiego Tele-Anioła* jest poprawa jakości życia osób niesamodzielnych – starszych, chorych lub niepełnosprawnych, poprzez realizację działań na rzecz rozwoju usług opiekuńczych i sąsiedzkich w miejscu zamieszkania oraz usług wykorzystujących nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne, które umożliwiają podopiecznym projektu jak najdłuższe bezpieczne pozostanie w ich środowisku. Powodem zastosowania tego typu nowoczesnych rozwiązań jest stale wzrastające zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze dla osób starszych i niesamodzielnych w regionie. Projekt swoim zasięgiem obejmuje całe województwo małopolskie.

W ramach projektu funkcjonuje Centrum Teleopieki – zapewniające wszystkim uczestnikom możliwość całodobowego przekazania informacji o potrzebie wezwania pomocy w przypadku zagrożenia życia, zdrowia lub bezpieczeństwa. Kadre Centrum Teleopieki stanowią ratownicy medyczni, asystenci teleopieki, psychologowie. Osoby zakwalifikowane do projektu otrzymują bezpłatnie opaskę bezpieczeństwa, tzw. opaskę życia z przyciskiem SOS, przy pomocy której w łatwy i szybki sposób mogą wezwać pomoc. Opaski Tele-Anioła zwiększają poczucie bezpieczeństwa i oprócz możliwości bezpośredniego kontaktu z personelem medycznym monitorują również tętno, upadki i lokalizację. Wsparcie w zakresie usług teleopiekuńczych przyznawane jest uczestnikom na cały okres realizacji projektu. *Małopolski Tele-Anioł* to również pomoc w domu dla osób najbardziej potrzebujących wsparcia, tj. osób samotnych i tych, którym rodzina nie może zapewnić opieki. Usługi opiekuńcze są świadczone w domu podopiecznego – zarówno przez fachowców, jak i w ramach pomocy sąsiedzkiej. To nie tylko pomoc w zabiegach higienicznych, ale także wsparcie w codziennych obowiązkach: zakupach,

przygotowaniu posiłków, drobnych porządkach, załatwieniu urzędowych formalności czy pomoc w dotarciu na wizytę u lekarza. Tym wsparciem może być również wspólne spędzanie czasu oraz spacer. Pomoc w zakresie usług opiekuńczych / sąsiedzkich świadczonych w miejscu zamieszkania przewidziana jest dla ok. 30% uczestników projektu. Niezależnie od daty rozpoczęcia udziału w projekcie, wsparcie to jest przyznawane do końca realizacji projektu.

W projekcie zaplanowano również szkolenia dla osób, które świadczą usługi opiekuńcze i sąsiedzkie na rzecz podopiecznych Tele-Anioła, tj. 8-godzinne szkolenie dla sąsiadów oraz 80-godzinne szkolenie dla opiekunów. Zarówno opiekunowie, jak i sąsiedzi za wykonywaną pracę otrzymują wynagrodzenie. Ratownicy medyczni w Centrum Teleopieki średnio odbierają ponad 250 połączeń dziennie i 2 do 3 razy na dzień wzywają karetkę pogotowia ratunkowego do potrzebującego uczestnika. Zakres rzeczowy zrealizowany w 2021 roku: w ramach rekrutacji do projektu przeprowadzono 516 ocen materialno-życiowych kwalifikujących do udziału w projekcie (od początku realizacji projektu łącznie: 6726 ocen), udzielono wsparcia w zakresie usług teleopiekuńczych 323 osobom (od początku realizacji projektu łącznie: 6039 os.) oraz wsparcia w zakresie usług opiekuńczych i sąsiedzkich usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania 368 osobom (od początku realizacji projektu łącznie: 1763 os.). Usługi opiekuńcze na rzecz osób niesamodzielnych w projekcie świadczyło 1455 osób, które zostały przeszkolone i uzyskały kwalifikacje do świadczenia usług opiekuńczych / sąsiedzkich. W związku z wyczerpaniem dostępnych miejsc w projekcie (osiągnięto zakładany wskaźnik 6000 uczestników) zakończono rekrutację. Osoby, które w dalszym ciągu składały formularze zgłoszeniowe do udziału w projekcie, zostały wpisane na listę rezerwową. Udział osób z listy rezerwowej będzie możliwy w przypadku zwolnienia się miejsca oraz dostępnych wolnych środków. W dniu 29 października 2021 roku zamknięto listę rezerwową, na której ostatecznie znalazło się 1261 osób oczekujących. W związku z utrzymującą się pandemią wprowadzono w projekcie zmiany, dostosowując jego realizację do wymogów sanitarno-epidemiologicznych, które zagwarantowały najwyższy poziom bezpieczeństwa i ochrony uczestnikom oraz osobom zaangażowanym w realizację projektu.

Całkowita wartość projektu: 58 480 120 zł; poniesione nakłady ogółem: 52 407 245 zł; nakłady poniesione w 2021 roku: 18 452 248 zł.

Włączenie społeczne

Opracowanie: Małgorzata Szlązak, Jacek Skrzypek¹

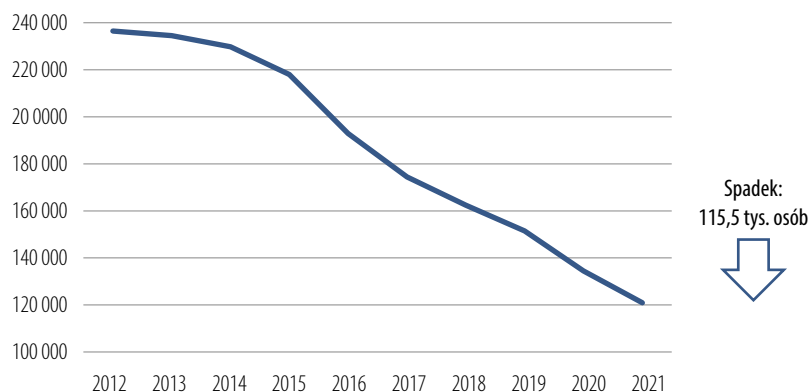
— podsumowanie

- W 2021 roku ponownie mniej Małopolan skorzystało z pomocy społecznej. Liczba z niej korzystających zmniejszyła się o prawie 13,6 tys. w porównaniu do roku poprzedniego, a na przestrzeni lat 2012–2021 spadek ten objął już blisko 115,5 tys. Małopolan. Dynamika spadku jest największa w przypadku rodzin z dziećmi, w tym wielodzietnych. Udział mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w populacji regionu w 2021 roku był najniższy w 11-letnim już okresie sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego – 3,5%, w porównaniu do 3,9% w roku poprzednim. Od 2012 do 2021 roku ten wskaźnik dla Małopolski obniżył się o 3,4 p. proc.
- Zmieniają się powody, z jakich Małopolanie korzystają z pomocy społecznej. Od roku 2012 obserwowano stałe tendencje kształtujące nowy profil małopolskiego klienta pomocy społecznej. Odnotowywano spadek odsetka osób z problemami bezrobocia i ubóstwa oraz wzrost odsetka osób niepełnosprawnych oraz dotkniętych długotrwałą chorobą. W latach 2019–2020 utrzymujące się wcześniej tendencje uległy odwróceniu. Z perspektywy roku 2021 obserwujemy powrót wskaźników odnoszących się do problemu niepełnosprawności i długotrwałej choroby do dynamiki sprzed lat 2019–2020 oraz utrzymywanie się nowej dynamiki zmiany w przypadku bezrobocia i ubóstwa (dalszy wzrost odsetka w ogóle przyczyn udzielania pomocy).
- Lepszy jest dostęp Małopolan do usług społecznych, a istotnym czynnikiem warunkującym postęp w tym zakresie był Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020. Małopolski RPO inwestował w sektor publiczny, ale też rozszerzał krąg usługodawców na podmioty niepubliczne takie jak: organizacje pozarządowe niedziałające na zlecenie samorządu, podmioty medyczne, przedsiębiorcy, w tym społeczni. Wśród efektów programu, przede wszystkim ze względu na toczące się procesy demograficzne, podkreślać należy rezultaty projektów zwiększających dostępność Małopolan do usług opiekuńczych. W wyniku realizowanych projektów uruchomiono 58 nowych placówek (publicznych i niepublicznych) zapewniających dzienną opiekę starszym osobom oraz 19 nowych innowacyjnych centrów wsparcia opiekunów rodzinnych. Z kolei w ramach projektów adresowanych do dzieci i młodzieży utworzono w Małopolsce 231 nowych placówek wsparcia dziennego (w tym 38 filii) – świetlice, ogniska i kluby wychowawcze.

1. Beneficjenci pomocy społecznej

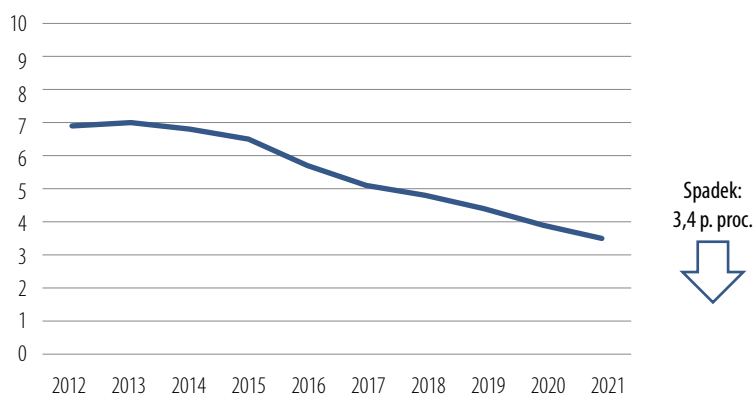
W 2021 roku pomocą społeczną objęto 3,5% mieszkańców Małopolski, tj. 120,9 tys. osób. W roku 2021 odsetek mieszkańców objętych wsparciem zmalał o kolejne 0,4 p. proc. i był o 0,4 p. proc. niższy od wskaźnika ogólnopolskiego wynoszącego 3,9%.

1. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie.

Wykres 25. Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej w Małopolsce (tys. osób)*

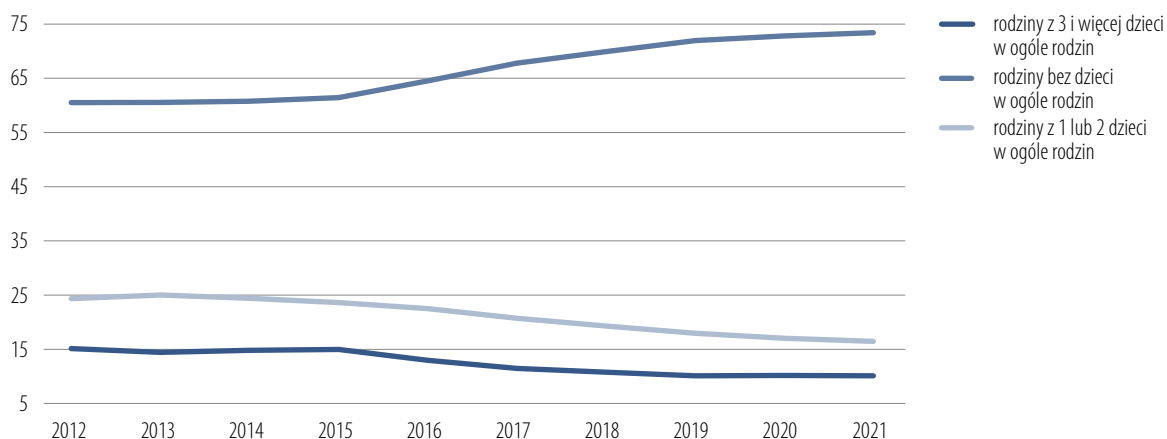
* Liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze sprawozdań OZPS oraz informacji pozyskanych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie.

Wykres 26. Udział korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ludności Małopolski (w %)

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze sprawozdań OZPS oraz z informacji pozyskanych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie. Dane dot. ludności – GUS.

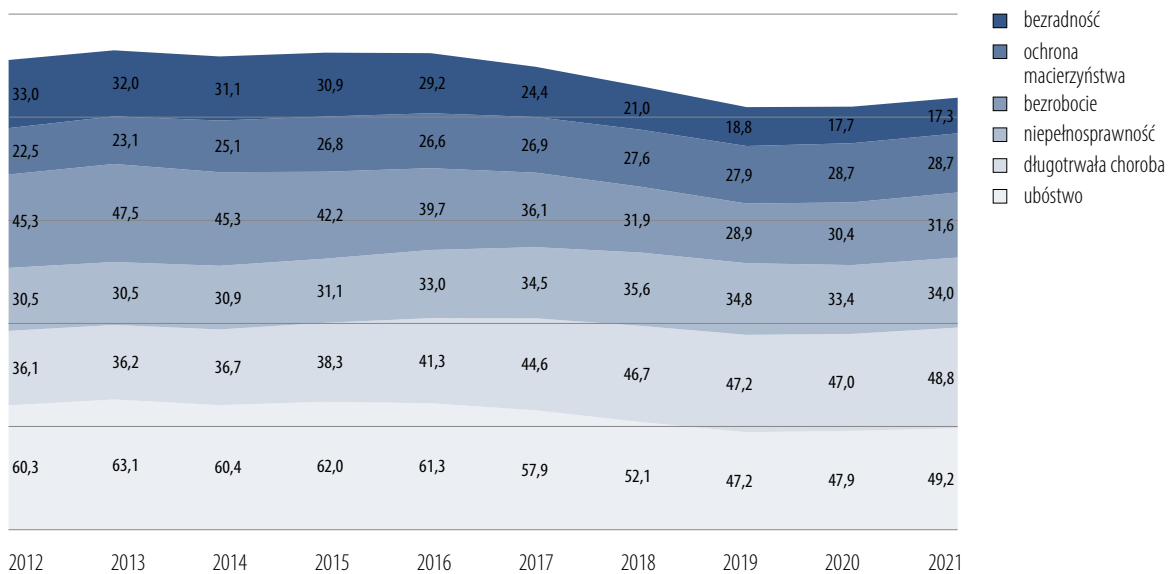
W roku 2021 ze wsparcia z systemu pomocy społecznej skorzystało niemal 26,6% rodzin z dziećmi, liczonych względem ogółu rodzin korzystających ze wsparcia. Rodziny z 1 lub 2 dzieci stanowiły prawie 16,5% wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną. Rodziny 3+ w 2021 roku miały ponad 10,1% udział w ogóle rodzin objętych pomocą społeczną w Małopolsce. Po 2015 roku widać stały spadek udziału rodzin z dziećmi wśród korzystających z pomocy społecznej (spadek udziału rodzin z 1 lub 2 dzieci w statystykach widać już po roku 2013).

Wykres 27. Rodziny korzystające z pomocy społecznej w Małopolsce (w %)

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych sprawozdań MRPiPS-03 I-XII (wcześniej MPiPS-03).

W ciągu ostatnich lat (do roku 2019) obserwowano konsekwentnie zmieniający się profil klienta pomocy społecznej. Odnotowywano generalny wzrost odsetka klientów, którzy otrzymują wsparcie z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby i niepełnosprawności przy jednoczesnym spadku udziału osób wspieranych z powodu bezrobocia i ubóstwa. Przy analizie danych za 2021 rok zauważyć można wzrost udziału klientów z problemem bezrobocia w porównaniu do roku 2020 – o 1,2 p. proc. oraz względem roku 2019 – o 2,7 p. proc. oraz wzrost udziałów mieszkańców korzystających z pomocy z powodu ubóstwa – wzrost o 1,3 p. proc. w porównaniu do roku 2020 oraz względem roku 2019 o 2 p. proc. Po zatrzymaniu się trendu wzrostowego odsetka klientów z dominującym problemem długotrwałej lub ciężkiej choroby w roku 2020, w roku 2021 nastąpił ponowny wzrost tych wskazań (1,8 p. proc. względem roku poprzedzającego). Odsetek klientów otrzymujących pomoc ze względu na niepełnosprawność spadał w latach 2019–2020, w roku 2021 ponownie odnotowano wzrost wskaźnika o 0,6 p. proc.

Wykres 28. Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce (w %)

Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów. Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze sprawozdań MRPIPS-03 I-XII (wcześniej MPiPS-03).

Analizując strukturę korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, można zauważyć, iż świadczenia pieniężne w 2021 roku dotyczyły 65,9% osób objętych pomocą społeczną, a świadczenia niepieniężne – 45,5%. Do roku 2019 świadczenia pieniężne i niepieniężne przyznawane były niemal równie często, natomiast od roku 2020 świadczenia finansowe stały się częstszą formą udzielanego świadczenia.

Jednostki pomocy społecznej realizują lub koordynują także świadczenia spoza ustawy o pomocy społecznej. Można tu wymienić: pieczę zastępczą dla dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej, świadczenia dla osób z niepełnosprawnościami, zatrudnienie socjalne, pomoc w formie dodatku mieszkaniowego lub energetycznego itd. Łączną liczbę klientów OPS i PCPR, otrzymujących świadczenia z zakresu ustawy o pomocy społecznej i innych przepisów w 2021 roku, oszacowano na prawie 211 tys.: w ośrodkach pomocy społecznej ponad 158 tys. mieszkańców małopolskich gmin, w powiatach – prawie 53 tys. klientów PCPR.

Na podstawie art. 18 ust. 1 pkt 6 ustawy o pomocy społecznej ośrodki pomocy społecznej zaangażowane są również w realizację zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia.

W Małopolsce w 2021 roku rządowym programem *Rodzina 500 Plus* objęto łącznie ponad 679 tys. dzieci (wliczając dzieci wychowujące się w pieczy zastępczej), czyli więcej o niemal 18 tys. niż w 2020 roku, z tego w gminach wsparciem objęto prawie 420 tys. rodzin, a w nich ponad 675 tys. dzieci – o ponad 17,8 tys. dzieci więcej niż przed rokiem. Ponadto świadczeniami wychowawczymi powiaty objęły ponad 4 tys. wychowanków pieczy zastępczej.

Od 1 stycznia 2016 roku realizowane jest świadczenie rodzicielskie (w wysokości 1 tys. zł przez min. 52 tygodnie), przysługujące osobom, które urodziły lub przysposobiły dziecko, a także opiekunowi faktycznemu dziecka lub rodzinie zastępczej niezawodowej, a które nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego lub uposażenia macierzyńskiego. W 2021 roku z tego świadczenia skorzystało ponad 9 tys. osób z terenu Małopolski (mniej o niemal 2,5 tys. niż w 2020 roku).

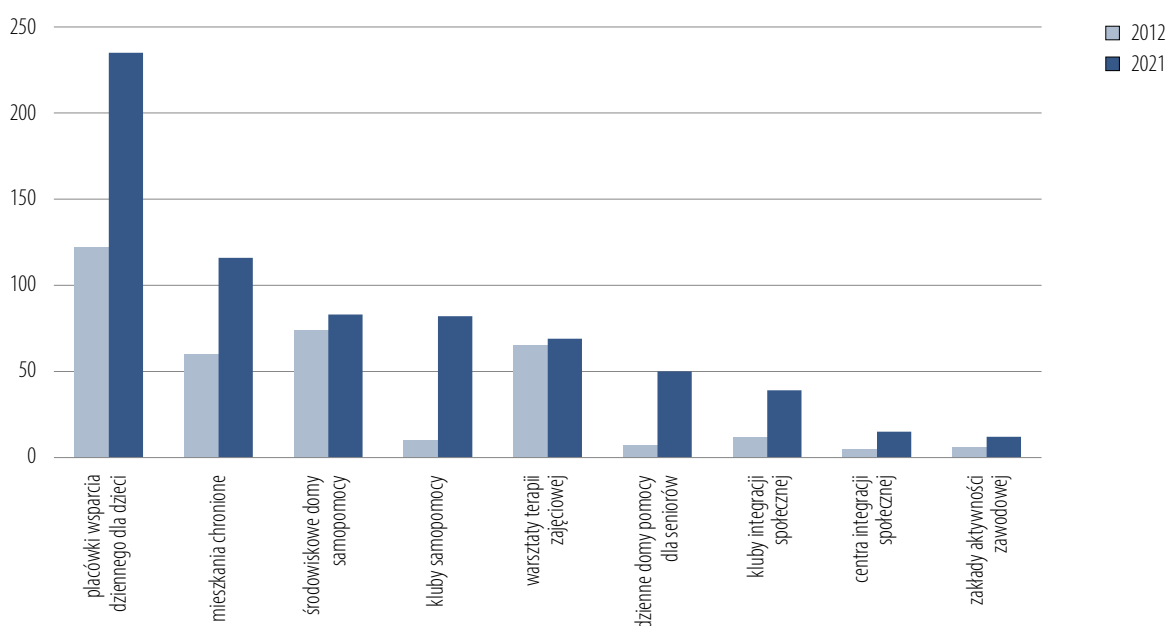
Z kolei od 1 stycznia 2017 roku rodzicom przysługuje także prawo do jednorazowego świadczenia (w wysokości 4000 zł) w przypadku urodzenia się żywego dziecka z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu, wprowadzone ustawą z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. W 2021 roku świadczenie to wypłacono 453 mieszkańcom województwa (więcej o 63 niż w 2020 roku).

2. Dostęp mieszkańców do usług społecznych

Dostęp mieszkańców Małopolski do usług społecznych znacznie się poprawił – w szczególności został poszerzony zakres wsparcia dzieci i młodzieży oraz seniorów. Opiswane zmiany można odczytywać jako w znacznej mierze efekt projektów realizowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020, 9. Osi Priorytetowej *Region Spójny Społecznie*, Działania 9.2 *Usługi społeczne i zdrowotne*. Od 2012 roku, w tym za sprawą środków unijnych dystrybuowanych regionalnie, w samym sektorze publicznym przybyło (w kolejności wartości wzrostu):

- › 113 placówek wsparcia dziennego (w 2021 roku funkcjonowało 235 tego typu placówek),
- › 72 kluby samopomocy (w 2021 roku działały 82 takie kluby),
- › 56 mieszkań chronionych (w 2021 roku wykazano łącznie 116 mieszkań chronionych),
- › 43 dzienne domy pomocy (w 2021 roku funkcjonowało 50 DDP),
- › 27 klubów integracji społecznej (w 2021 roku funkcjonowało 39 KIS),
- › 10 centrów integracji społecznej (w 2021 roku działało 15 CIS),
- › 9 środowiskowych domów samopomocy (w 2021 roku wykazano w sumie 83 ŚDS),
- › 6 zakładów aktywności zawodowej (w 2021 roku było 12 ZAZ),
- › 4 warsztaty terapii zajęciowej (w 2021 roku funkcjonowało łącznie 69 WTZ).

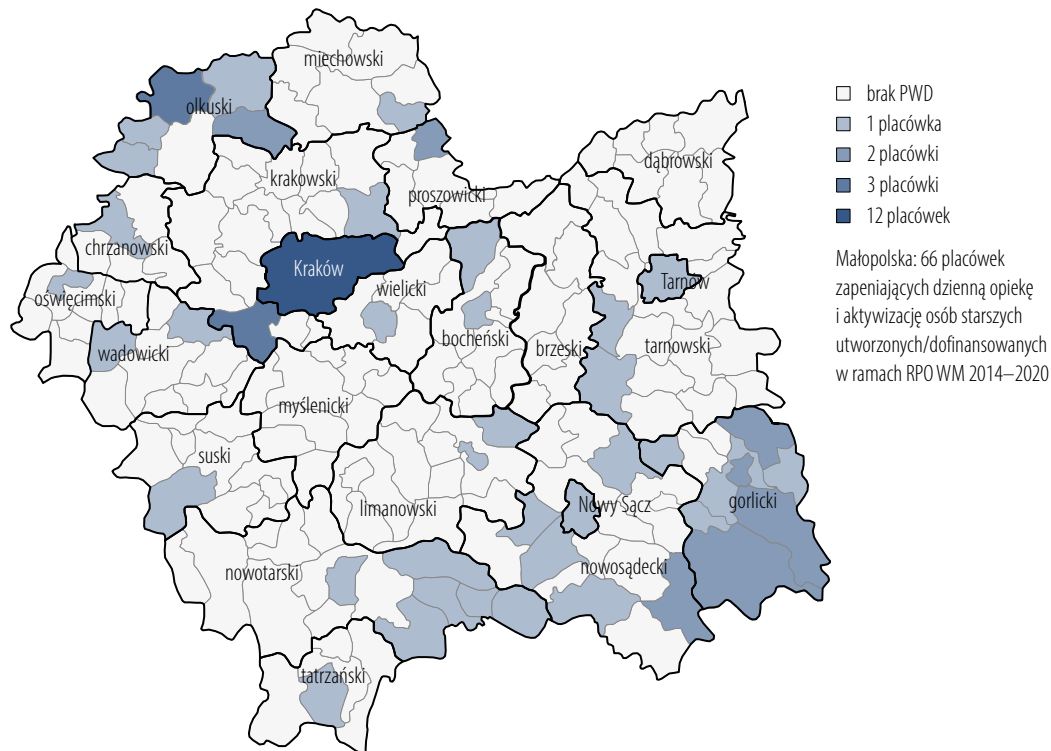
Wykres 29. Zmiany w zasobach pomocy społecznej i otoczenia w Małopolsce – sektor publiczny

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze: Sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie, Sprawozdania MRPIPS-03, Sprawozdania MRPIPS-06, Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 01.07.2021 do 31.12.2021, Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 01.07.2021 do 31.12.2021 oraz: wykazu ZAZ dostępnego na stronie internetowej MUW w Krakowie, danych ze Sprawozdania Klubu Integracji Społecznej za 2021 rok i Sprawozdania Centrum Integracji Społecznej za rok 2021.

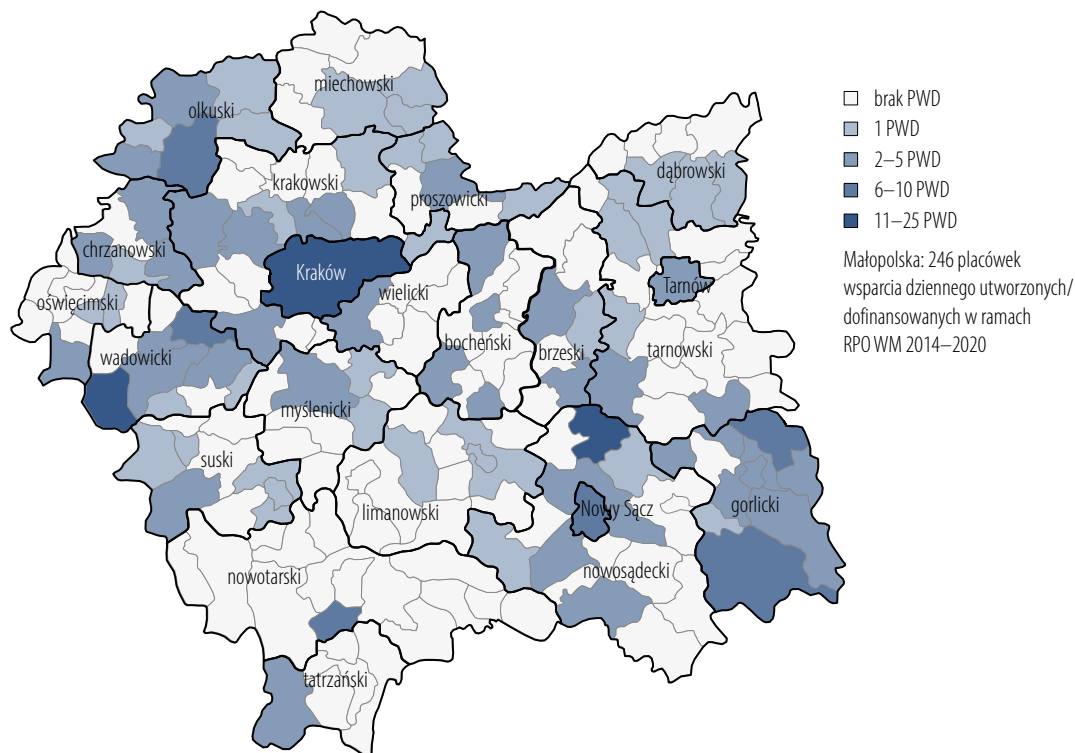
Za sprawą małopolskiego RPO do wyżej wymienionych podmiotów publicznych świadczących usługi społeczne należy doliczyć jednostki powstające poza sektorem publicznym realizujące takie same funkcje, prowadzone przez organizacje pozarządowe nie działające na zlecenie samorządu, podmioty medyczne, przedsiębiorców, w tym społecznych itp.

Mapa 11. Placówki zapewniające dzienną opiekę i aktywizację seniorom, dofinansowane w ramach RPO WM 2014–2020

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Małopolskiego Centrum Przedsiębiorczości.

Mapa 12. Placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, dofinansowane w ramach RPO WM 2014–2020

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Małopolskiego Centrum Przedsiębiorczości.

Przede wszystkim, ze względu na toczące się procesy demograficzne, zwraca uwagę pakiet projektów zwiększających dostępność Małopolan do usług opiekuńczych. Na podstawie zawartych umów efekty w regionie szacuje się na 58 nowych placówek (publicznych i niepublicznych) zapewniających dzienną opiekę i aktywizację starszych osób i 8 wspartych poprzez rozszerzenie zakresu ich działalności, oraz 19 nowych centrów wsparcia opiekunów rodzinnych i 5 wspartych w swej działalności. Z kolei w ramach projektów adresowanych do dzieci i młodzieży dofinansowano utworzenie w Małopolsce 231 nowych placówek wsparcia dziennego (w tym 38 ich filii) oraz rozszerzenie wsparcia w kolejnych 15 PWD.

3. Kadra jednostek pomocy i integracji społecznej²

Kompetencje kadry jednostek pomocowych to jedne z ważniejszych czynników wpływających na poziom usług i rozwój instrumentów wsparcia mieszkańców, a jej liczebność związana jest z charakterem świadczonych usług, dostępnością do danej usługi, liczbą jednostek itp. Pośród analizowanych danych, największą grupę pracowników stanowią osoby zatrudnione w domach pomocy społecznej, następną pracownicy ośrodków pomocy społecznej, a trzecią, pod względem liczby pracowników grupą są kadry systemu pieczy zastępczej. W 2021 roku w publicznych jednostkach pomocy społecznej w Małopolsce zatrudnionych było:

- › w 182 ośrodkach pomocy społecznej (w każdej gminie) – 4786 osób, w tym 3569 pracowników realizujących zadania pomocy społecznej;
- › w 19 powiatowych centrach pomocy rodzinie (w każdym powiecie, bez miast na prawach powiatów) – 521 pracowników, w tym 401 realizujących zadania pomocy społecznej;
- › w domach pomocy społecznej – 5998 pracowników³;
- › w ośrodkach wsparcia:
 - › w środowiskowych domach samopomocy – 943,
 - › w dziennych domach pomocy – 316,
 - › w klubach samopomocy – 90,
 - › w schroniskach dla osób bezdomnych – 32,
- › w ośrodkach interwencji kryzysowej – 146 pracowników.

Ponadto w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej pracowało 283 asystentów rodziny, a w powiatowych centrach pomocy rodzinie 101 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej realizujących zadania określone ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

W jednostkach wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, prowadzonych przez samorządy lub na ich zlecenie, zatrudniano w 2021 roku:

- › 879 pracowników w placówkach wsparcia dziennego,
- › 806 pracowników w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
- › 36 pracowników w ośrodkach adopcyjnych.

W jednostkach zatrudnienia socjalnego w 2021 roku pracowało łącznie 320 pracowników, w tym:

- › w centrach integracji społecznej – 87 pracowników,
- › w klubach integracji społecznej – łącznie 233 pracowników.

Kadra małopolskich warsztatów terapii zajęciowej liczyła w 2021 roku 938 osób.

2. Dane o kadrze OPS, PCPR, OIK, klubach samopomocy i schroniskach dla osób bezdomnych – Dane ROPS, Sprawozdanie MRPIPS-06 I-XII 2021 r., Dane o POW i koordynatorach rodzinnej pieczy zastępczej – Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 01.07.2021 do 31.12.2021, dane o asystentach rodziny – Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 01.07.2021 do 31.12.2021, dane o pracownikach OAO-ROPS w Krakowie, dane o CIS i KIS – Sprawozdania Klubu i Centrum Integracji Społecznej za I-XII 2021 roku, pozostałe dane – Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za rok 2021.

3. Brak danych o pracownikach dwóch DPS działających poza samorządami.

4. Wydatki na wybrane świadczenia

W 2021 roku w Małopolsce na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej ujęte w sprawozdaniu *Ocena zasobów pomocy społecznej* samorządy wydały łącznie prawie 6,9 mld zł, z czego gminy kwotę ponad 6,4 mld zł, a powiaty prawie 434 mln zł. Małopolskie gminy najwięcej środków wydatkowały na odpłatność za pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej – ponad 234,8 mln zł (za 64 tys. osób), następnie na wypłatę zasiłków celowych i w pomoc w naturze – prawie 72,4 mln zł (dla 43,4 tys. osób) oraz na zasiłki stałe (dla osób niezdolnych do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnych do pracy, jeżeli ich dochód jest niższy od kryterium dochodowego) – ponad 69,9 mln zł (ponad 12,5 tys. klientów).

Istotnym wydatkiem małopolskich gmin były gminne usługi opiekuńcze – w 2021 roku gminy wydały na ten cel prawie 48,2 mln zł, dla prawie 7,4 tys. klientów. Dodatkowo w ramach zadań zleconych gminom przez administrację rządową, na specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi gminy wydały prawie 8,8 mln zł (810 osób objętych usługami).

Na zasiłki okresowe (wypłacane ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie) gminy wydatkowały prawie 44,4 mln zł, a skorzystało z nich ponad 22 tys. mieszkańców. Na zasiłki okresowe przyznane z powodu bezrobocia przeznaczono ponad 24,7 mln zł (dla ponad 9,9 tys. osób), długotrwałej choroby prawie 7,7 mln zł (dla ponad 4,7 tys. osób), a niepełnosprawności – ponad 5,4 mln zł (dla prawie 6,5 tys. osób).

Kolejno, na zapewnienie posiłku wydatkowano w gminach w 2021 roku ponad 22,4 mln zł (skorzystało 26,4 tys. mieszkańców), a na zapewnienie schronienia (dla 1,8 tys. osób) – prawie 8,5 mln zł oraz wypłacono zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego o wartości ponad 5,1 mln zł.

Biorąc pod uwagę lata 2012–2021, zauważono stały wzrost kosztów realizacji zadań przez gminy. Największy wzrost wydatków dotyczy odpłatności za pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej. W tej perspektywie czasowej zauważalny jest także generalny wzrost nakładów finansowych na zasiłki celowe oraz usługi opiekuńcze, a także zapewnienie schronienia.

Natomiast w ramach programów rządowych w Małopolsce w 2021 roku wypłacono: a) w programie *Rodzina 500 Plus* – świadczenia o wartości prawie 3,8 mld zł, b) ponad 86,4 mln zł kobietom, które urodziły lub przysposobiły dziecko, a które nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego lub uposażenia macierzyńskiego, c) w programie *Za życiem* ponad 1,8 mln zł.

Na podstawie danych ww. sprawozdania można podjąć także próbę oszacowania kosztów prowadzenia publicznych jednostek świadczących usługi społeczne dla mieszkańców. Na przykład:

- › pojedynczy dom pomocy społecznej generował średni koszt ponad 5,2 mln rocznie, a utrzymanie jednego miejsca w domu pomocy społecznej to w ciągu roku wydatek przeciętnie ponad 57,9 tys. zł, miesięcznie – 4822 zł⁴;
- › przeciętnie dzienny dom pomocy dla seniorów kosztował rocznie ponad 593,9 tys. zł, a średni roczny koszt utrzymania jednego miejsca wyniósł ponad 16,2 tys. zł; miesięcznie – 1347 zł⁵;
- › średni roczny koszt prowadzenia placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży wyniósł ponad 190 tys. zł, a przeciętny koszt utrzymania jednego miejsca w PWD w ciągu roku, to prawie 5,3 tys. zł, miesięcznie – 441 zł⁶.

4. Oszacowano na podstawie danych 91 z 93 domów pomocy społecznej. Brak danych dla dwóch DPS działających poza samorządami.

5. Oszacowano na podstawie danych z 44 z 50 publicznych dziennych domów pomocy.

6. Oszacowano na podstawie danych z 232 placówek wsparcia dziennego.

Oświata i wychowanie

Opracowanie: Małgorzata Palimąka

— podsumowanie

- W związku z pandemią COVID-19 w roku szkolnym 2021/2022 obowiązywało kształcenie na odległość, jednak w ograniczonym wymiarze. W celu przeciwdziałania skutkom pandemii COVID-19 Ministerstwo Edukacji i Nauki ogłosiło programy, tj. *Aktywna tablica*, *Laboratoria przyszłości*, *Poznaj Polskę*, *WF z AWF – Aktywny powrót uczniów do szkoły po pandemii*, *Dobrze widzieć* czy *Narodowy Program rozwoju czytelnictwa 2.0. na lata 2021–2025*, w ramach których samorządy mogły starać się o środki finansowe z przeznaczeniem m.in. na: rozwijanie szkolnej infrastruktury cyfrowej, wsparcie uczniów po okresie pandemii pod względem zdrowotnym, dofinansowanie organizowanych wycieczek szkolnych oraz na pomoc psychologiczno-pedagogiczną.
- W związku z atakiem Federacji Rosyjskiej na Ukrainę w lutym 2022 roku rozpoczęto zmiany przepisów prawnych umożliwiające kształcenie, opiekę i wychowanie uczniów przybywających z Ukrainy do Polski m.in. poprzez możliwość uczestniczenia w dodatkowych zajęciach z języka polskiego, realizację nauki w oddziale przygotowawczym, korzystanie z dodatkowych zajęć wyrównawczych. Na koniec roku szkolnego 2021/2022 w krajowym systemie edukacji było niespełna 200 tys. uczniów z Ukrainy.
- Dzięki realizacji projektu pn. *Małopolska Tarcza Antykryzysowa – Pakiet Edukacyjny II. Realizacja wsparcia szkół i placówek oświatowych* udzielonych zostało 290 grantów z przeznaczeniem na wsparcie szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne w związku z zagrożeniami i skutkami COVID-19, w tym na zakup narzędzi do nauki zdalnej, umożliwienie transformacji cyfrowej wybranych 22 szkół poprzez wyposażenie ich w wysokiej jakości urządzenia cyfrowe oraz system szkoleń, jak również wielowymiarowe wsparcie uczniów szkół podstawowych, ponadpodstawowych oraz placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne w zakresie udzielenia pomocy edukacyjnej i psychologicznej.

1. Działania w zakresie przeciwdziałania COVID-19 oraz integracji uchodźców

Nauczanie zdalne w szkołach

W związku z pandemią COVID-19 w roku szkolnym 2021/2022 kształcenie na odległość obowiązywało w ograniczonym wymiarze. W trybie zdalnym szkoły funkcjonowały w okresie od 20 grudnia 2021 roku do 9 stycznia 2022 roku, z wyłączeniem przedszkoli i innych placówek oświatowo-wychowawczych oraz od 27 stycznia do 20 lutego 2022 roku zajęcia w formie zdalnej mieli uczniowie klas V-VIII szkół podstawowych oraz wszystkich klas szkół ponadpodstawowych. Przedszkola i uczniowie klas I-IV szkół podstawowych kontynuowali w tym czasie naukę w trybie stacjonarnym. Ministerstwo Edukacji i Nauki w celu wsparcia uczniów po okresie nauki zdalnej wprowadziło wiele programów i przedsięwzięć skierowanych do szkół i placówek oświatowych, jednym z nich był program pn. *Laboratoria przyszłości* z przeznaczeniem na zakup nowoczesnego sprzętu, w tym drukarek 3D, mikrokontrolerów, robotów, sprzętu do nagrań. Na ten cel został przeznaczony 1 mld zł. W ramach

programu uczniowie w szkole mogą prowadzić ciekawe eksperymenty, uczyć się pracy w grupie, rozwijać własne talenty, a także zdobywać nowe kompetencje i umiejętności ważne na kolejnych etapach edukacji oraz pomocne w wyborze przyszłej ścieżki rozwoju zawodowego. Kolejnym realizowanym programem była *Aktywna tablica* na lata 2020–2024, program mający na celu rozwój szkolnej infrastruktury oraz kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych. Planowany łączny koszt realizacji programu wynosi ponad 361 mln zł. W Małopolsce w 2021 roku wsparcie finansowe otrzymały 243 szkoły na kwotę blisko 7 mln zł. W ramach realizowanego programu pn. *Poznaj Polskę*, uczniowie i nauczyciele mieli możliwość wyjazdu na wycieczki szkolne dofinansowane z programu. W Małopolsce w ramach programu zostało zorganizowanych 1307 wycieczek, w których uczestniczyło 57 306 uczniów. Uczniowie odwiedzali miejsca związane z polską historią i kulturą oraz największymi osiągnięciami nauki. Dofinansowanie przeznaczone na ten cel w 2021 roku wyniosło prawie 35 mln zł. W 2022 roku na dofinansowanie wycieczek szkolnych przeznaczono kwotę 100 mln zł. W celu przeciwdziałania negatywnym skutkom kształcenia na odległość, w roku szkolnym 2021/2022 realizowany był program wsparcia uczniów po okresie pandemii, taki jak *WF z AWF* czy *Dobrze widzieć*. Na ich realizację przeznaczono na poziomie kraju ok. 244 mln zł. Przedsięwzięcia były związane zarówno ze zdrowiem oraz kondycją fizyczną dzieci i młodzieży, wsparciem psychologiczno-pedagogicznym, jak również z pomocą w opanowaniu i utrwaleniu materiału. W ramach *Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021–2025*, w 2021 roku przekazanych zostało 20 mln zł. W Małopolsce wsparcie trafiło do 701 małopolskich placówek edukacyjnych na kwotę ponad 3,2 mln zł. Środki te zostały przeznaczone na zakup książek do przedszkoli, bibliotek szkolnych i pedagogicznych, a także na realizację działań promujących czytelnictwo, na rok 2022 kwota wynosi 29,5 mln zł. Od 1 marca 2021 roku w szkołach realizowane są zajęcia specjalistyczne z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej w dodatkowym wymiarze godzin. Na ten cel zostało przeznaczonych w Polsce 180 mln zł. Wsparcie obejmuje organizację zajęć korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym. Od 1 września 2022 roku rozpoczęło się wdrażanie pierwszego etapu standaryzacji zatrudniania w przedszkolach i szkołach nauczycieli specjalistów. Standardy określają m.in. minimalny wymiar zatrudniania nauczycieli specjalistów w przedszkolach i szkołach oraz sposób wyliczenia etatów w zależności od liczby dzieci lub uczniów w przedszkolach i szkołach. Na ten cel w 2022 roku na poziomie całego kraju zabezpieczono 520 mln zł.

Objęcie dzieci i uczniów przybywających z Ukrainy kształceniem, wychowaniem i opieką

Po agresji Rosji na Ukrainę, w roku szkolnym 2021/2022, do polskiego systemu oświaty zostało włączonych prawie 200 tys. dzieci i młodzieży, w Małopolsce liczba ta wynosiła ponad 14 tys. uczniów. Od 1 września 2022 roku liczba dzieci z Ukrainy, które rozpoczęły naukę w polskich szkołach kształtowała się na podobnym poziomie. Uczniowie z Ukrainy w wieku 7–18 lat mają prawo do kontynuowania nauki na takich samych warunkach jak polscy uczniowie. Cudzoziemcy, którzy nie posługują się językiem polskim w stopniu umożliwiającym korzystanie z nauki w szkole, mogą:

- › uczestniczyć w dodatkowych zajęciach z języka polskiego,
- › realizować naukę w oddziale przygotowawczym, w którym proces nauczania jest dostosowany do potrzeb i możliwości edukacyjnych uczniów,
- › korzystać z pomocy osoby władającej językiem kraju pochodzenia, zatrudnionej w charakterze pomocy nauczyciela,
- › korzystać z dodatkowych zajęć wyrównawczych w zakresie przedmiotów nauczania organizowanych przez organ prowadzący szkołę.

Małopolska Tarcza Humanitarna – Pakiet Edukacyjny

W związku z konfliktem zbrojnym w Ukrainie, począwszy od 24 lutego 2022 roku Małopolska mierzy się ze znaczącym napływem ludności ukraińskiej, w tym przede wszystkim kobiet i dzieci. W odpowiedzi na powstałe wyzwania Zarząd Województwa Małopolskiego uruchomił szereg pakietów pomocowych pod wspólną nazwą *Małopolska Tarcza Humanitarna*, wśród których istotną rolę pełni pakiet edukacyjny obejmujący szereg działań.

Dotychczas w ramach działań związanych z pakietem edukacyjnym realizowanych przez Małopolskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli opracowano kompleksową ofertę dla nauczycieli i dyrektorów pn. *Wsparcie edukacji*, w ramach której przygotowano seminaria, konferencje, warsztaty i sieci współpracy, w których udział wzięło niemal 3000 nauczycieli. Ponadto zorganizowano spotkania dla nauczycieli z Ukrainy, podczas których przeprowadzono diagnozę w celu przygotowania oferty mającej ułatwić im rozpoczęcie pracy w polskich szkołach,

a dzięki współpracy z Fundacją „Będzie lepiej” im. ks. M. Malińskiego oraz z Polskim Stowarzyszeniem Nauczycieli Przedmiotów Przyrodniczych zorganizowano zajęcia dla dorosłych i dzieci z języka polskiego (dotychczas udział wzięło w nich ok. 400 osób).

Z kolei pedagogiczne biblioteki wojewódzkie w Krakowie, Nowym Sączu oraz Tarnowie (wraz z filiami) zgromadziły literaturę, materiały, słowniki itp. do nauki języka ukraińskiego i języka polskiego jako obcego, jak również prowadziły działalność informacyjną, kulturalną i edukacyjną dla dzieci i dorosłych (warsztaty, nauka języka polskiego, nauka programowania itd.).

Ponadto Departament Edukacji UMWM ogłosił otwarty konkurs ofert pn. *Polska-Ukraina. Poznajmy się w Małopolsce*, którego celem jest zapewnienie aktywizacji społecznej, adaptacji i integracji, wsparcia oraz poprawy sytuacji obywateli Ukrainy w obszarze nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania.

W IV kwartale 2022 roku rozpoczęły się też prace związane z realizacją projektu grantowego finansowanego ze środków unijnych pn. *Małopolska Tarcza Humanitarna. Fundusze Europejskie dla Ukrainy – Pakiet Edukacyjny*,

skierowanego do organów prowadzących w regionie szkoły podstawowe i ponadpodstawowe. Ostatecznymi odbiorcami wsparcia w projekcie będą przede wszystkim uczniowie z Ukrainy, którzy będą mogli skorzystać z szerokiego katalogu form wsparcia o charakterze m.in. psychologicznym czy integrującym ich z rówieśnikami z Polski. Dodatkowo szkoły objęte projektem będą mogły zakupić m.in. niezbędne materiały, pomoce i sprzęt IT niezbędne do podjęcia nauki przez ukraińskich uczniów w oddziałach przygotowawczych i klasowych.

Małopolska Tarcza Antykryzysowa – Pakiet Edukacyjny II.

Realizacja wsparcia szkół i placówek oświatowych

W Małopolsce, by zniwelować u uczniów skutki pandemii COVID-19 przygotowano projekt pn. *Małopolska Tarcza Antykryzysowa – Pakiet Edukacyjny II. Realizacja wsparcia szkół i placówek oświatowych*. Celem realizowanego projektu było udzielenie grantów organom prowadzącym publiczne i niepubliczne szkoły podstawowe, ponadpodstawowe oraz placówki systemu oświaty prowadzące kształcenie ogólne (z wyłączeniem szkół branżowych, techników oraz szkół dla dorosłych i policealnych) na:

- › wsparcie realizacji zajęć dydaktycznych w szkołach poprzez wyposażenie w narzędzia do nauki zdalnej, w tym w sprzęt TIK (Technologie Informacyjno-Komunikacyjne) (Grant 1);
- › umożliwienie transformacji cyfrowej 22 szkół (które nie zostały tzw. szkołami modelowymi w ramach pierwszej edycji Konkursu grantowego – grant 2 w projekcie pn. *Małopolska Tarcza Antykryzysowa – Pakiet Edukacyjny. Cyfryzacja szkół i placówek oświatowych*), poprzez wyposażenie tych szkół w wysokiej jakości urządzenia cyfrowe, pomoce dydaktyczne oraz oprogramowania, a następnie, w ramach projektu komplementarnego pn. *Małopolskiej Chmury Edukacyjnej – nowy model nauczania*, wprowadzenie wszechstronnego wsparcia dydaktycznego, organizacyjnego i technologicznego pracy szkoły z wykorzystaniem jednolitego dla wszystkich uczniów i nauczycieli środowiska cyfrowego, w wyniku którego, szkoły te staną się tzw. Szkołami modelowymi, (Grant 2);
- › zniwelowanie u uczniów skutków pandemii COVID-19 poprzez wielowymiarowe wsparcie szkół oraz placówek w zakresie udzielenia pomocy edukacyjnej i psychologicznej uczniom (Grant 3).

Działania proponowane w ramach projektu stanowią odpowiedź na wyzwania będące skutkiem pandemii COVID-19. W 2022 roku został uruchomiony nabór wniosków w ramach projektu grantowego pn. *Małopolska Tarcza Antykryzysowa – Pakiet Edukacyjny II. Realizacja wsparcia szkół i placówek oświatowych* – Grant 1, Grant 2, Grant 3. W wyniku przeprowadzonego naboru w ramach Grantu 1 wpłynęły 153 wnioski o dofinansowanie na łączną kwotę 10,4 mln zł. Łącznie w ramach realizowanego projektu zostaną zakupione narzędzia do nauki zdalnej w liczbie ok. 3890 sztuk, który trafi łącznie do ok. 653 szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne. Nabór wniosków w ramach Grantu 2, który zapewnia specjalistyczny sprzęt cyfrowy publicznym i niepublicznym szkołom podstawowym, ponadpodstawowym prowadzącym kształcącym ogólnie niezbędny do

więcej informacji

Szczegółowe informacje dotyczących projektu dostępne na stronie:

www.malopolska.pl/public/pomocukrainie/malopolska-tarcza-humanitarna.

więcej informacji

Szczegółowe informacje dotyczących projektu dostępne na stronie:

www.malopolska.pl/dobrojestwmalopolscestopkoronawirusowi/cyfryzacja-szkol-i-placowek-oswiatowych/mta-pakiet-edukacyjny-2.

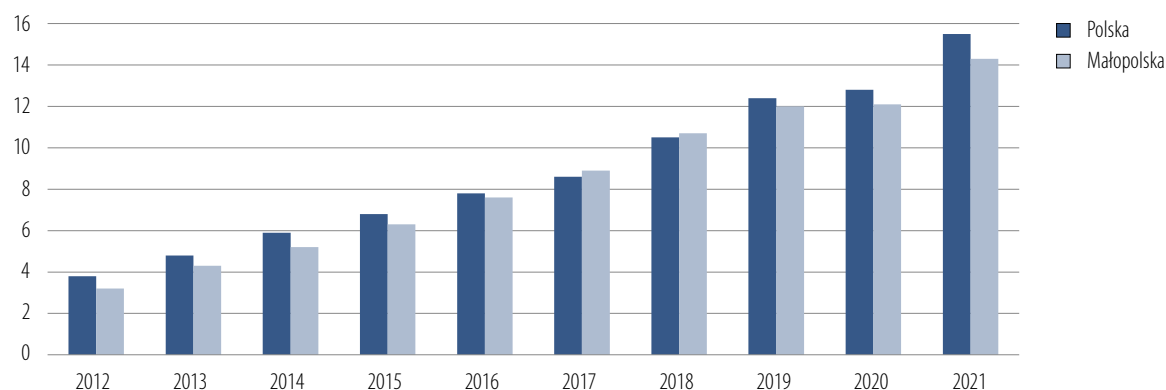
przeprowadzenia transformacji cyfrowej 22 szkół modelowych, został ogłoszony w 2022 roku. W wyniku przeprowadzonego naboru wybrano 22 wnioski do dofinansowania i przyznania grantu w wysokości do 90 000 zł dla każdego grantobiorcy na zakup specjalistycznego sprzętu cyfrowego niezbędnego do przeprowadzenia transformacji cyfrowej oraz nauczania w modelu STEAM z wykorzystaniem koncepcji kompetencji 4.0, co umożliwi utworzenie 22 szkół modelowych w regionie. W ramach ogłoszonego naboru wniosków Grantu 3, wpłynęło 115 wniosków o dofinansowanie na łączną kwotę blisko 11 mln zł.

2. Opieka nad dziećmi do 3. roku życia

Opieka nad dziećmi do 3. roku życia może być zorganizowana w formie żłobka, klubu dziecięcego bądź zapewniona przez dziennego opiekuna lub nianię.

W 2021 roku w Małopolsce liczba dzieci do 3. roku życia wyniosła 105 574. Spośród tej liczby do żłobków, klubów dziecięcych i oddziałów żłobkowych uczęszczało 15 124 dzieci, a odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach wyniósł 14,3%. W województwie funkcjonowało 458 żłobków i 82 kluby dziecięce (540 placówek), więcej placówek funkcjonowało tylko w województwie mazowieckim (861 placówek).

Wykres 30. Odsetek dzieci do 3. roku życia objętych opieką w żłobkach (w %)

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

W każdym powiecie województwa małopolskiego działała przynajmniej jedna placówka opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Najwięcej, 277 placówek, zlokalizowanych było w Krakowie. Drugim powiatem pod względem liczby placówek był powiat wielicki (39), a następnie powiat krakowski (30). W pozostałych powiatach liczba żłobków i klubów dziecięcych wahała się między 1 w powiecie tatrzańskim, a 20 w powiatach nowosądeckim i olkuskim. Wśród wszystkich placówek blisko 80% należało do sektora prywatnego, z czego 73,4% należało do osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, a 9,2% placówek zostało założonych przez spółki cywilne oraz 7,9% przez spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. W sektorze publicznym blisko 99% żłobków i klubów dziecięcych było prowadzonych przez samorządy gminne. W sektorze prywatnym na 1 żłobek przypadały średnio 34 miejsca, a w sektorze publicznym średnia liczba była dwukrotnie wyższa – 65 miejsc. Liczba miejsc we wszystkich placówkach opieki nad małymi dziećmi wzrosła z 17 914 w 2020 roku do 19 286 w 2021 roku. Żłobki dysponowały 92% wszystkich miejsc.

Tabela 13. Liczba żłobków, klubów dziecięcych i oddziałów żłobkowych oraz dzieci do 3. roku życia objętych opieką w województwie małopolskim wg stanu na koniec grudnia danego roku

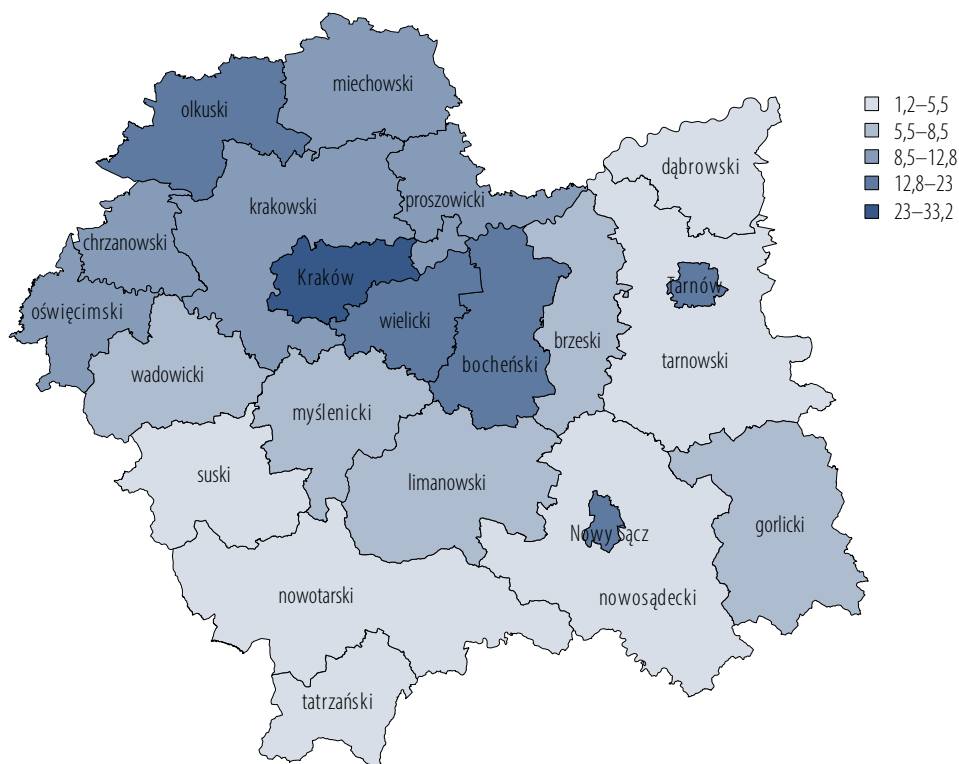
Rok szkolny	Żłobek		Klub dziecięcy		Oddziały żłobkowe		Liczba placówek ogółem	Liczba dzieci ogółem
	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci		
2012/2013	61	b.d.	21	b.d.	1	b.d.	83	35 361
2013/2014	97	b.d.	24	b.d.	2	b.d.	123	4 509

1. Od 2012 roku liczba podana łącznie z liczbą dzieci w żłobkach, klubach dziecięcych i oddziałach żłobkowych.

Rok szkolny	Żłobek		Klub dziecięcy		Oddziały żłobkowe		Liczba placówek ogółem	Liczba dzieci ogółem
	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci		
2014/2015	145	b.d.	39	b.d.	1	b.d.	185	5 428
2015/2016	171	5 922	39	569	0	0	210	6 491
2016/2017	219	7 336	45	695	1	73	265	8 104
2017/2018	265	8 754	63	921	2	87	330	9 762
2018/2019	336	10 941	69	1 075	1	73	406	12 089
2019/2020	399	12 456	72	1 275	b.d.	b.d.	471	13 575
2020/2021	433	12 221	80	1 181	b.d.	b.d.	513	13 402
2021/2022	458	13 842	82	1 282	0	0	540	15 124

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

Mapa 13. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach (w %)

Źródło: Bank Danych Lokalnych (GUS).

— więcej informacji

Województwo Małopolskie realizuje projekt pn. *Małopolska Niania 2.0*, dofinansowany ze środków RPO WM 2014–2020. Z dofinansowania kosztów zatrudnienia niani mogą skorzystać rodzice, którzy ze względu na konieczność opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3 nie mogą podjąć lub utrzymać pracy, jak również rodzice powracający z urlopu macierzyńskiego, rodzicielskiego i wychowawczego. Projekt skierowany jest do wszystkich Małopolan, w szczególności do mieszkańców gmin o ograniczonym dostępie do usług opieki nad dziećmi do lat 3.

O wsparcie w ramach naboru ogłoszonego w 2022 roku mogli ubiegać się również obywatele Ukrainy, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uznaje się za legalny. Projekt realizowany jest w okresie od 1.08.2018 roku – 31.12.2023 roku, a jego wartość to: 22,3 mln zł. W ramach czterech naborów do projektu złożonych zostało 1750 wniosków o przyznanie wsparcia na dofinansowanie kosztów zatrudnienia niani. Do dnia 30.06.2022 zawarto 780 umów powierzenia grantu. W 2022 został ogłoszony czwarty nabór do projektu, w ramach którego dofinansowanie przyznane będzie, co do zasady, na rok szkolny 2022/2023. Więcej informacji: www.rops.krakow.pl zakładka: Małopolska Niania 2.0.

3. Wychowanie przedszkolne

W ramach systemu wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2021/2022 w Małopolsce funkcjonowały 2392 placówki wychowania przedszkolnego, w tym 1531 przedszkoli, 72 punkty przedszkolne oraz 789 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych. Można zaobserwować stały wzrost liczby przedszkoli – w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym nastąpił wzrost o 35 placówek.

W roku szkolnym 2021/2022 łączna liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wyniosła 142,8 tys. i zwiększyła w porównaniu z rokiem ubiegłym o 5910 dzieci (wzrost o 4,32%). W stosunku do roku wcześniejszego liczba dzieci w przedszkolach zwiększyła się o 4,98% (wzrost o 5535 dzieci), natomiast w punktach przedszkolnych zmniejszyła się o 21,88% (spadek o 403 dzieci). Przy spadku liczby oddziałów przedszkolnych o 1,87%, nastąpił wzrost liczby dzieci do nich uczęszczających o 3,24% (o 778 dzieci).

Tabela 14. Liczba placówek wychowania przedszkolnego oraz dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w województwie małopolskim (bez przedszkoli specjalnych)

Rok szkolny	Przedszkola		Punkty Przedszkolne		Zespoły Wychowania Przedszkolnego		Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych		Liczba placówek ogółem	Liczba dzieci ogółem
	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci		
2009/2010	860	68 762	39	775	1	10	953	19 223	1 853	88 770
2010/2011	913	73 029	51	1087	1	10	947	20 484	1 912	94 610
2011/2012	975	77 541	62	1397	1	5	952	25 296	1 990	104 239
2012/2013	1 035	83 832	86	1972	0	0	936	24 753	2 057	110 557
2013/2014	1 104	88 260	100	2103	1	65	928	27 571	2 133	117 999
2014/2015	1 157	88 165	96	1961	1	65	907	24 263	2 161	114 454
2015/2016	1 201	86 644	95	1 816	1	70	863	21 918	2 160	110 448
2016/2017	1 263	97 720	105	2 245	1	65	856	23 280	2 225	123 310
2017/2018	1301	102 404	105	2340	1	72	841	23 873	2248	128 689
2018/2019	1 358	105 963	150	2 159	4	92	835	24 281	2 347	132 495
2019/2020	1 441	109 320	86	2 047	b.d.	b.d.	826	24 162	2 353	135 529
2020/2021	1 472	111 094	81	1 842	b.d.	b.d.	804	24 002	2 357	136 938
2021/2022	1 531	116 629	72	1 439	0	0	789	24 780	2 392	142 848

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

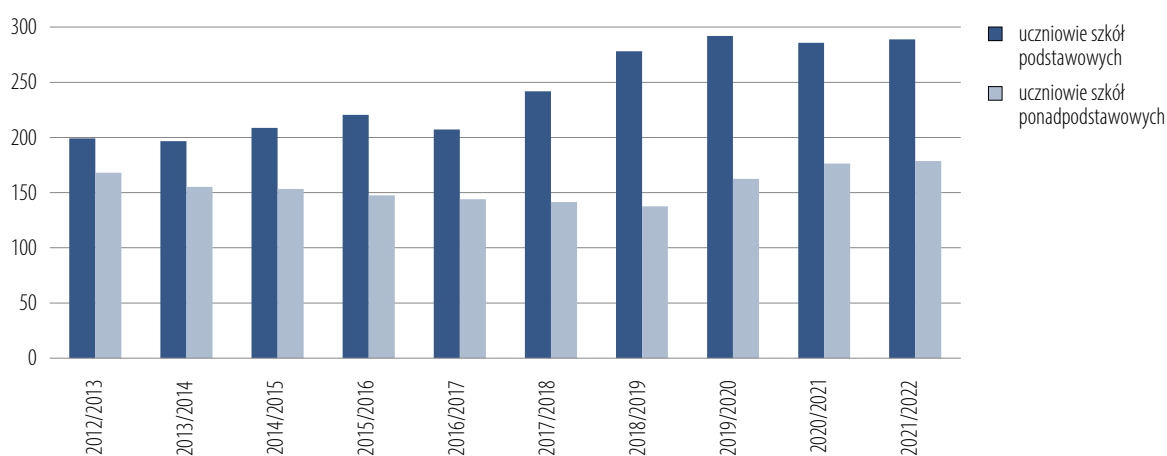
W roku szkolnym 2021/2022 liczba etatów nauczycieli w przedszkolach i punktach przedszkolnych wyniosła 8816,57, co stanowi spadek o 95,46 etatu (1,07%) w stosunku do roku poprzedniego.

4. Szkolnictwo podstawowe i ponadpodstawowe

W roku szkolnym 2021/2022 ogólna liczba uczniów w Małopolsce w szkołach publicznych i niepublicznych, łącznie z uczniami szkół artystycznych wyniosła 467 648, w tym m.in. 288 935 uczniów szkół podstawowych, 21 114 uczniów branżowych szkół zawodowych I i II stopnia, 60 896 uczniów w technikumach i 65 185 uczniów w liceach ogólnokształcących. Nastąpił wzrost ogólnej liczby uczniów w stosunku do roku wcześniejszego, łącznie o 5564 uczniów, tj. o 1,20% przede wszystkim poprzez zwiększenie odnotowane w szkołach podstawowych (o 3153 uczniów, tj. 1,10%).

W szkołach ponadpodstawowych także wystąpiły zmiany w odniesieniu do roku poprzedniego. W technikumach i liceach ogólnokształcących liczba uczniów spadła odpowiednio: w technikumach o 318 uczniów, tj. o 0,52%, w liceach o 563 uczniów, tj. o 0,86%. Wzrosła natomiast liczba uczniów w szkołach branżowych I i II stopnia oraz w szkołach policealnych odpowiednio: o 318 uczniów, tj. o 1,53%, a w szkołach policealnych o 592 uczniów, tj. o 3,52%.

Wykres 31. Liczba uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z dane.gov.pl.

Tabela 15. Liczba uczniów według typów placówek

Typ placówki	Liczba uczniów w roku szkolnym						
	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022
Szkoły podstawowe	219 138	205 864	239 973	275 896	291 941	285 782	288 935
Gimnazja	98 865	97 107	64 301	31 936	–	–	–
Zasadnicze szkoły zawodowe / Branżowa szkoła I i II stopnia	18 538	17 364	16 506	15 247	17 057	20 796	21 114
Liceum ogólnokształcące	44 746	44 057	43 712	43 540	54 523	65 748	65 185
Technikum	50 483	50 977	50 691	50 370	59 915	61 214	60 896
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy	822	816	801	818	984	958	973
Szkoła policealna	3 416	1 884	2 342	1 566	1 796	16 814	17 406 ²
Szkoły artystyczne	8 540	9 016	12 951	12 537	12 131	11 816	13 139
Suma	443 726	426 269	430 476	431 092	437 363	462 084	467 648

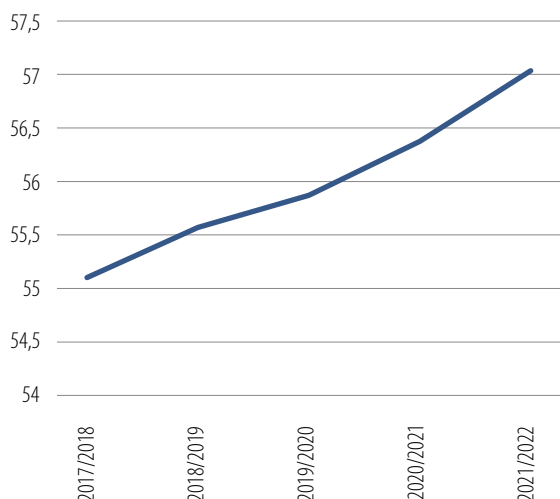
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z dane.gov.pl.

2. Od roku szkolnego 2020 liczba uczniów szkół policealnych podawana jest łącznie z liczbą uczniów z kolegiów.

We wszystkich typach szkół i placówkach oświatowych w roku szkolnym 2021/2022 liczba nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na etaty wyniosła 57 033,94 i była wyższa o 658,39 etatu (o 1,17%) w porównaniu z liczbą w roku wcześniejszym.

W roku szkolnym 2021/2022 nastąpił wzrost liczby etatów w porównaniu z rokiem ubiegłym w szkołach branżowych I i II stopnia o 12,72 (tj. o 13,65%), w zespołach szkół wzrost wynosił o 852,8 etatu (tj. o 4,17%). Spadek liczby etatów nastąpił w szkołach podstawowych o 148,68 etatu (tj. o 0,55%) oraz w szkołach policealnych o 8,39 etatu (tj. o 5,04%).

Wykres 32. Liczba nauczycieli na podstawie SIO (System Informacji Oświatowej), wykazanych we wszystkich szkołach i placówkach (w tys. etatów)

Źródło: Opracowanie na podstawie danych z Kuratorium Oświaty w Krakowie.

Tabela 16. Liczba nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na etaty wg typu placówki

Typ placówki	Liczba etatów w roku szkolnym	
	2020/2021	2021/2022
Szkoły podstawowe	27 036,13	26 887,45
Szkoła branżowa I i II stopnia	93,20	142,50
Liceum ogólnokształcące	3 427,48	3420,35
Technikum	153,52	151,95
Szkoła policealna	166,45	158,06
Zespoły szkół	20 441,74	21 294,54
Pozostałe	5 057,03	5 015,67

Źródło: Opracowanie na podstawie danych z Kuratorium Oświaty w Krakowie.

W województwie małopolskim w roku szkolnym 2021/2022 spośród ogólnej liczby, najwięcej nauczycieli zatrudnionych było w szkołach podstawowych – 26 887,45 etatów oraz w zespołach szkół i placówkach oświatowych – 21 294,54 etatów.

Szkolnictwo podstawowe

W roku szkolnym 2021/2022 obowiązkiem szkolnym objęte były dzieci od 7. roku życia. Na wniosek rodziców naukę w szkole podstawowej mogło także rozpocząć dziecko, które w danym roku kalendarzowym skończyło 6 lat. W województwie małopolskim funkcjonowało 1516 szkół podstawowych (publicznych i niepublicznych). W stosunku do roku poprzedniego liczba szkół podstawowych uległa zmniejszeniu o 4 szkoły, przy jednoczesnym zwiększeniu liczby uczęszczających do nich uczniów.

Do szkół podstawowych (łącznie ze specjalnymi) na terenie województwa małopolskiego w roku szkolnym 2021/2022 uczęszczało ogółem 288 935 uczniów. Liczba uczniów zwiększyła się o 3153 uczniów w stosunku do roku poprzedniego, tj. o 1,10%.

Uczniowie mogli korzystać ze wsparcia w związku z rozpoczęciem szkoły. Wzorem lat ubiegłych oraz na dotychczasowych zasadach uczniowie otrzymywali podręczniki i ćwiczenia bezpłatnie. Były one finansowane z budżetu państwa. Jak co roku, w ramach programu *Dobry start* na każde uczące się dziecko rodzice otrzymywali 300 zł na wyprawkę. Program był powszechny.

Egzamin ósmoklasisty

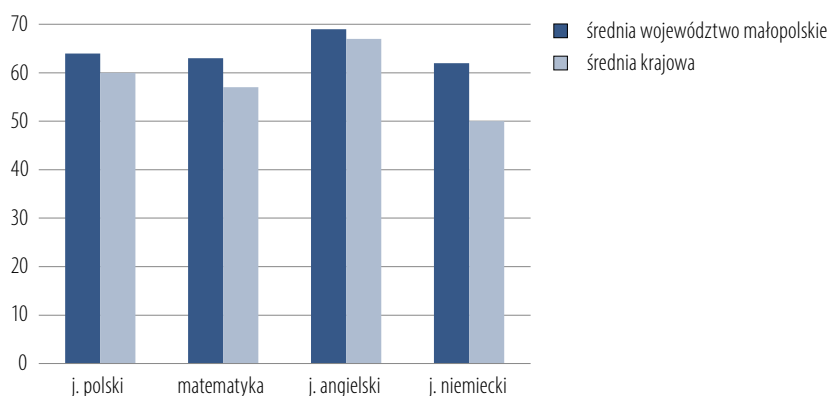
Egzamin ósmoklasisty jest przeprowadzany w formie pisemnej. Każdy ósmoklasista przystąpił do egzaminu z trzech przedmiotów obowiązkowych, tj. języka polskiego, matematyki, języka obcego nowożytnego.

Egzamin ósmoklasisty jest egzaminem obowiązkowym. W województwie małopolskim w sesji głównej, tj. w maju 2022 roku, przystąpiło do niego 44 822 uczniów (ok. 97%), w tym 456 uczniów – obywateli Ukrainy.

W 2021 roku w województwie małopolskim uczniowie w przeprowadzonym egzaminie ósmoklasisty największy sukces odnieśli z języka angielskiego, z którego uzyskali średnio 69% i był to wynik o 2 p. proc. wyższy niż

średnia krajowa wynosząca 67%. W dalszej kolejności drugim najczęściej wybieranym językiem nowożytnym był język niemiecki, uczniowie uzyskali 62%, przy średniej krajowej 50%. Język polski był drugim najlepiej zdanym przedmiotem w Małopolsce, uczniowie uzyskali 64% przy średniej krajowej 60%. Dla matematyki średnia w Małopolsce wynosiła 63% przy średniej krajowej wynoszącej 57%.

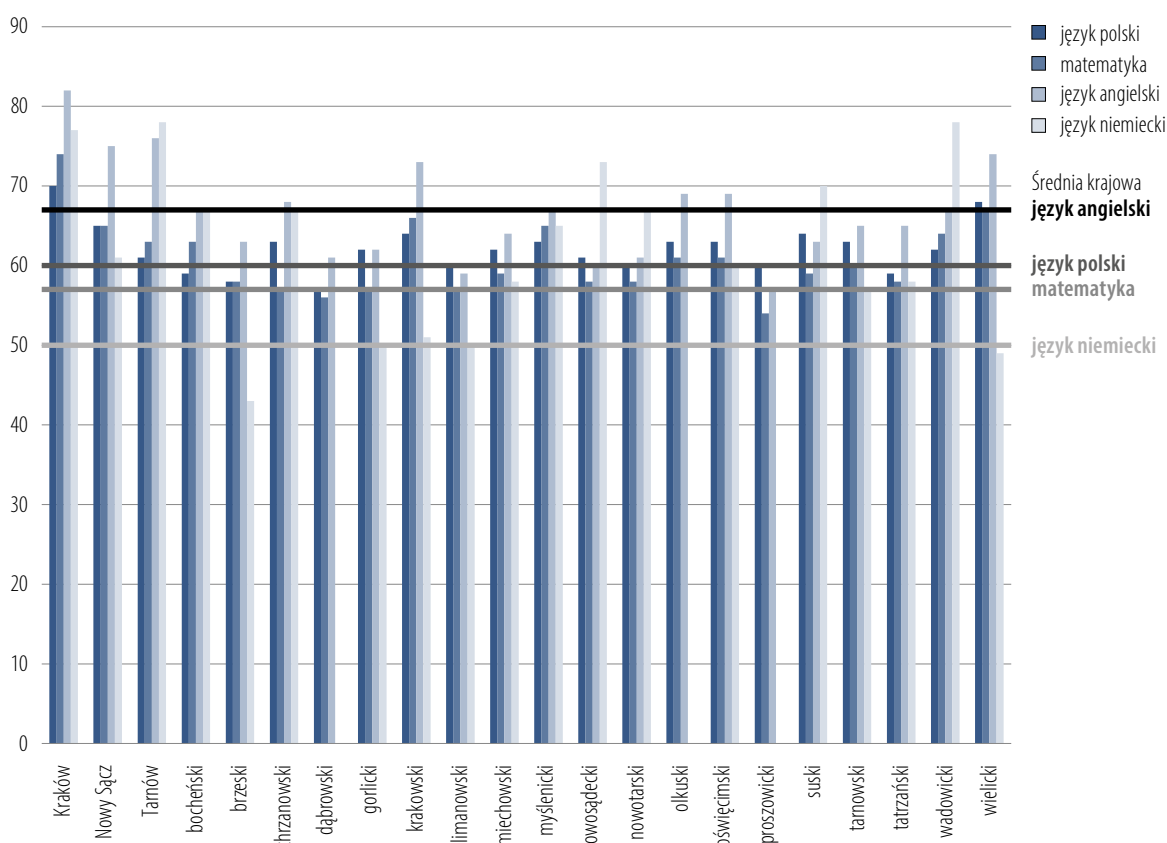
Wykres 33. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w województwie małopolskim w 2022 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z okręgowych komisji egzaminacyjnych.

Tegoroczni ósmoklasiści w podziale na powiaty najlepsze wyniki osiągnęli z j. angielskiego – w Krakowie 82%, Tarnowie 76% oraz w Nowym Sączu 75%. Z języka niemieckiego osiągnięto także wysokie wyniki – 78% w Tarnowie oraz 77% w Krakowie. W dalszej kolejności znalazła się matematyka – najlepszy wynik mieli uczniowie w Krakowie 74% oraz powiecie wielickim 67% i powiecie krakowskim oraz w Nowym Sączu 65%. Z języka polskiego ósmoklasiści najlepsze wyniki osiągnęli w Krakowie 70%, w powiecie wielickim 68% oraz Nowym Sączu 65%.

Wykres 34. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w powiatach województwa małopolskiego (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z okręgowych komisji egzaminacyjnych.

Szkolnictwo ponadpodstawowe

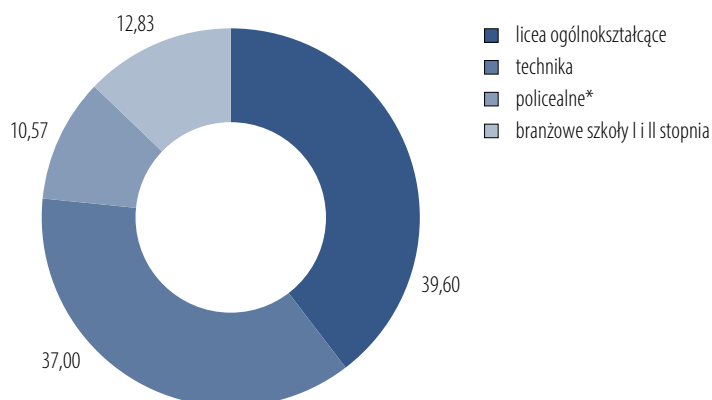
Liczba szkół ponadpodstawowych dla młodzieży (publicznych i niepublicznych) w województwie małopolskim w roku szkolnym 2021/2022 zmniejszyła się o 20 placówek w stosunku do ubiegłego roku szkolnego. Łącznie w województwie działały 652 szkoły³, w tym 243 licea ogólnokształcące, 151 techników, 161 branżowych szkół I i II stopnia oraz 97 szkół policealnych (łącznie z kolegiami), do których uczęszczało ogółem 164 601 uczniów.

Tabela 17. Szkolnictwo ponadpodstawowe – liczba szkół oraz uczniów

Rok szkolny	Licea ogólnokształcące		Zasadnicze szkoły zawodowe/ branżowe szkoły I i II stopnia		Technika, technika uzupełniająca do roku szkolnego 2013/14, od roku szkolnego 2014/2015 technika		Szkoly policealne (od 2020 łącznie z kolegiami) ⁴	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
2007/2008	195	64 395	135	21 728	273	60 541	31	1 823
2009/2010	192	61 442	133	22 166	216	55 538	32	2 029
2010/2011	189	59 173	134	21 448	207	53 717	35	2 872
2011/2012	187	56 374	133	20 400	199	51 428	36	3 194
2012/2013	187	53 326	129	19 108	181	50 038	37	3 602
2013/2014	176	49 533	130	18 255	175	49 722	34	3 284
2014/2015	170	46 697	131	19 242	156	50 054	32	3 376
2015/2016	160	44 746	131	18 538	150	50 483	36	3 416
2016/2017	162	44 057	129	17 364	148	50 977	24	1 884
2017/2018	165	43 712	117	16 506	148	50 691	23	2 342
2018/2019	168	43 540	118	15 247	147	50 370	20	1 566
2019/2020	197	54 523	152	17 057	147	59 915	21	1 796
2020/2021	255	65 748	155	20 796	150	61 214	112	16 814
2021/2022	243	65 185	161	21 114	151	60 896	97	17 406

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z dane.gov.pl.

Wykres 35. Liczba uczniów szkół ponadpodstawowych w 2021 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z dane.gov.pl.

3. Bez szkół artystycznych i szkół specjalnych przysposabiających do pracy.

4. Od roku szkolnego 2020 liczba uczniów i szkół policealnych podawana jest łącznie z liczbą uczniów kolegów.

Liczba liceów ogólnokształcących w województwie małopolskim w roku szkolnym 2021/2022 zmniejszyła się o 12 szkół w porównaniu z rokiem poprzednim (spadek o 4,71%). Liczba uczniów w liceach także się zmniejszyła, w roku szkolnym 2021/2022 do liceów uczęszczało 65 185 uczniów, w stosunku do roku poprzedniego nastąpił spadek liczby uczniów o 563 osoby (tj. o 0,86%).

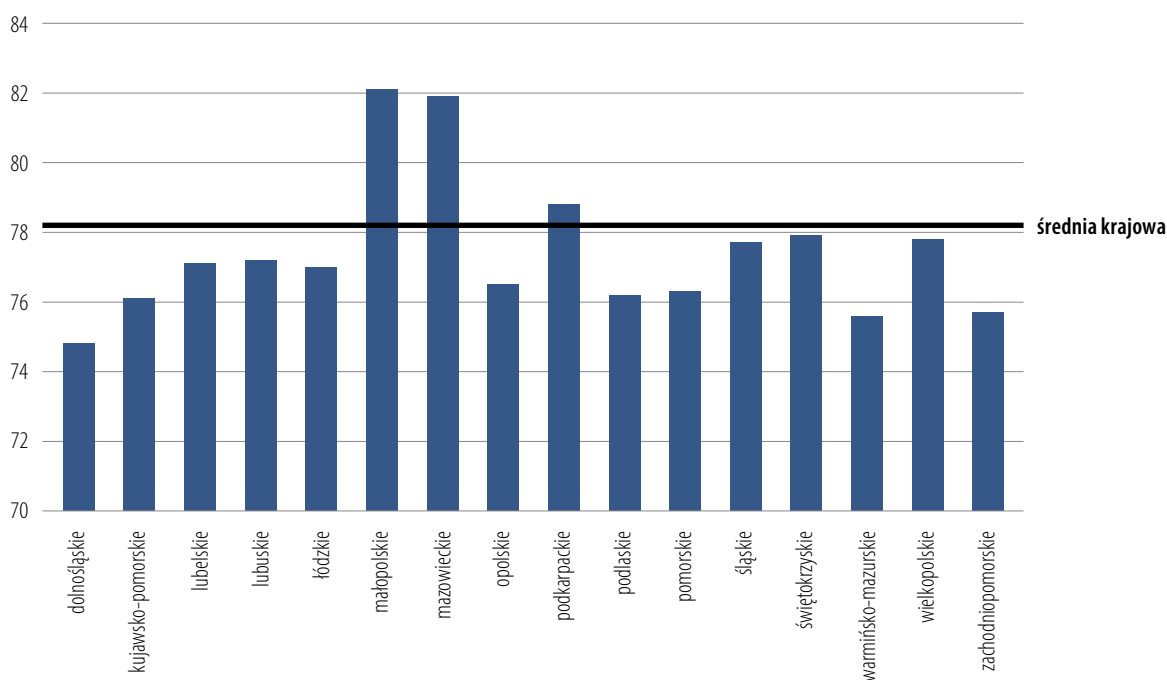
Liczba szkół branżowych I i II stopnia w roku szkolnym 2021/2022 wrosła o 6 szkół w porównaniu z rokiem szkolnym ubiegłym, a liczba uczniów tych szkół zwiększyła się o 318 uczniów (1,53%). Liczba techników uległa zmniejszeniu o 1 szkołę, a liczba uczniów tych szkół spadła o 318 osób, tj. o 0,52%. W porównaniu z rokiem ubiegłym zwiększyła się o 592 osoby liczba osób uczęszczających do szkół policealnych (wzrost o 3,52%).

Egzamin maturalny

Do egzaminów ze wszystkich przedmiotów obowiązkowych w części pisemnej egzaminu maturalnego przystąpiło 26 612 absolwentów, w tym 15 639 absolwentów liceów ogólnokształcących, 10 948 absolwentów techników oraz 25 absolwentów branżowych szkół II stopnia. Do egzaminu maturalnego w sesji poprawkowej w sierpniu 2022 roku przystąpiło 3764 absolwentów. Spośród przystępujących do egzaminów ze wszystkich obowiązkowych przedmiotów w terminie głównym, dodatkowym i poprawkowym maturę zdało: 91% absolwentów liceów ogólnokształcących, 83% techników oraz 28% absolwentów szkół branżowych.

W skali kraju najwyższy poziom zdawalności egzaminów obowiązkowych w ramach egzaminu maturalnego w 2022 roku uzyskali maturzyści z województwa małopolskiego (82,1%) i mazowieckiego (81,8%). Średni krajowy wynik wynosił (78,2%) i jest to wynik znacznie lepszy niż w ubiegłym roku, wówczas maturę zdało 74,5%.

Wykres 36. Zdawalność przedmiotów obowiązkowych w ramach egzaminu maturalnego w województwach w 2022 roku (w %)

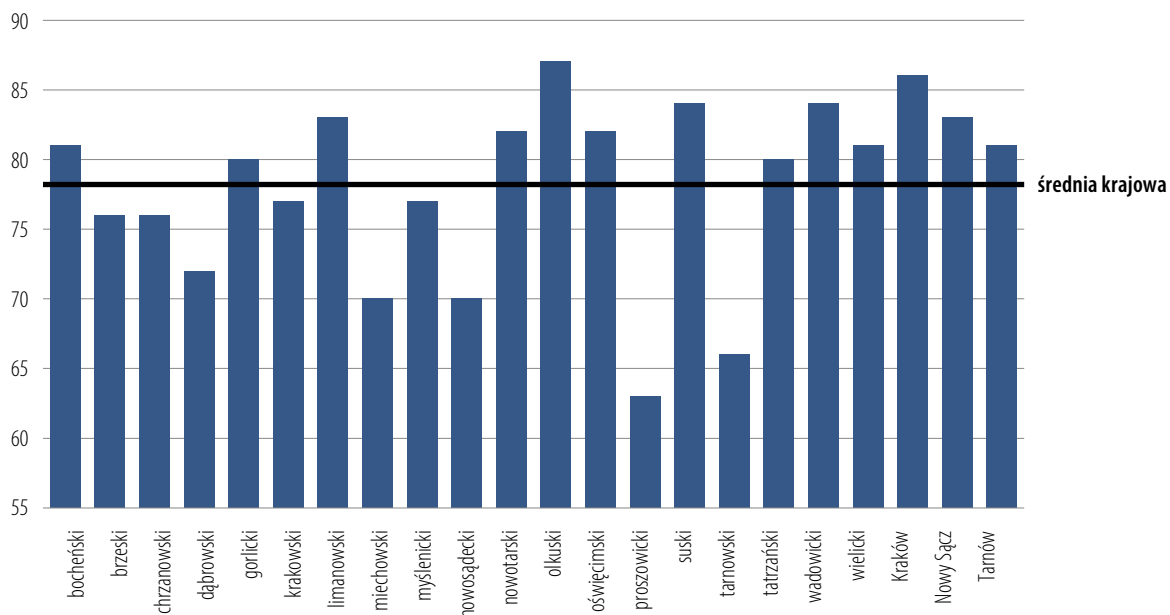

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z okręgowych komisji egzaminacyjnych.

W Małopolsce najwyższy poziom zdawalności wszystkich egzaminów obowiązkowych w ramach egzaminu maturalnego w 2022 roku uzyskano w powiecie olkuskim (87%), Krakowie (86%) oraz w powiatach wadowickim i suskim (po 84%). Najniższy poziom zdawalności uzyskano w powiecie proszowickim (63%), powiecie tarnowskim (66%) oraz powiatach nowosądeckim i miechowskim (po 70%).

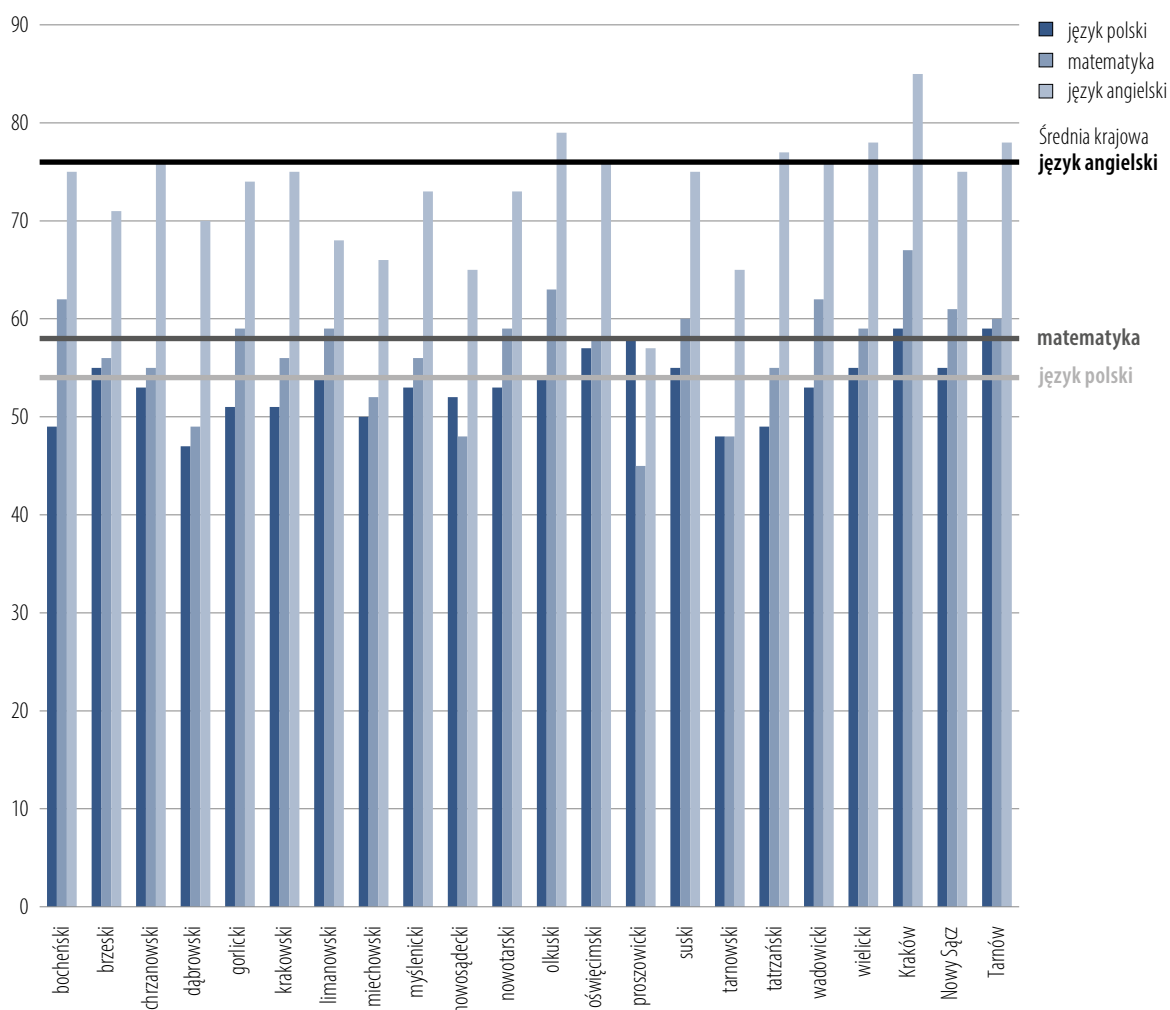
Najlepszy średni wynik z języka polskiego w powiatach województwa małopolskiego w 2022 roku dla wszystkich typów szkół został osiągnięty w Krakowie (59%), Tarnowie (59%), powiatach proszowickim (58%) wielickim (55%) oraz gorlickim przy średniej krajowej wynoszącej 54%. Najlepszy średni wynik z matematyki uzyskali absolwenci z Krakowa (67%), powiatu olkuskiego (63%) oraz powiatów wadowickiego i bocheńskiego (62%), przy średniej krajowej wynoszącej 58%. Z języka angielskiego najlepszy wynik został osiągnięty w Krakowie (85%), powiecie olkuskim (79%) i Tarnowie (75%) przy średniej krajowej, która wyniosła 76%.

Wykres 37. Zdawalność egzaminów obowiązkowych w ramach egzaminu maturalnego w powiatach województwa małopolskiego w 2022 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

Wykres 38. Średnie wyniki z przedmiotów obowiązkowych w powiatach w ramach egzaminu maturalnego w maju 2022 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

5. Szkolnictwo zawodowe

Szkolnictwo zawodowe w roku szkolnym 2021/2022 było realizowane w 409 szkołach, tj. w 161 branżowych szkołach I i II stopnia, 151 technikach oraz 97 szkołach policealnych łącznie z kolegiami. Struktura nauczania w zakresie szkolnictwa zawodowego obejmuje 5-letnie technikum, a także szkoły branżowe: 3-letnią branżową szkołę I stopnia oraz 2-letnią szkołę branżową II stopnia. Kształcenie w branżowej szkole I stopnia odbywa się w zawodach jednokwalifikacyjnych, przy czym większość z nich ma kwalifikację wspólną z zawodem nauczanym na poziomie technikum. Absolwenci branżowej szkoły I stopnia będą mogli kontynuować naukę w branżowej szkole II stopnia w celu uzyskania dyplomu technika w zawodach wpisanych do klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, dla których przewidziano kształcenie w tym typie szkoły. Absolwent branżowej szkoły II stopnia uzyska dyplom zawodowy w zawodzie nauczanym na poziomie technika, po zdaniu egzaminu zawodowego w danym zawodzie, oraz uzyska świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego, co pozwoli na kontynuację nauki na studiach.

Egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie

W 2022 roku w województwie małopolskim w sesji zimowej egzamin przeprowadzono w 130 kwalifikacjach, w sesji letniej w 134 kwalifikacjach dla uczniów i absolwentów szkół zawodowych, eksternów oraz absolwentów kwalifikacyjnych kursów zawodowych.

Do egzaminu w zawodzie w sesji zimowej przystąpiło na terenie województwa małopolskiego, do obu części egzaminu (pisemnej i praktycznej) 14 874 zdających, w sesji letniej 26 997 zdających.

Świadectwa kwalifikacyjne w sesji zimowej otrzymało 83%, a w sesji letniej 86% zdających spośród wszystkich, którzy przystąpili do obu części egzaminu, w kraju średnia ta wynosiła 76% w sesji zimowej i 80% w sesji letniej.

Tabela 18. Liczba osób w województwie małopolskim, które przystąpiły do poszczególnych etapów egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w sesji zimowej w 2022 roku

Etap egzaminu	Przystąpiło sesja zimowa	Przystąpiło sesja letnia	Zdało sesja zimowa	Zdało sesja letnia
Pisemny	15 056	27 140	14 213	25 175
Praktyczny	14 941	27 042	12 747	24 876
Oba etapy	14 874	26 997	12 401	23 481
Świadectwo kwalifikacyjne*			(83%)	(86%)

* Obejmuje zdających, którzy uzyskali wyniki z obu części egzaminu (przystąpili do obu części egzaminu).

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie.

Tabela 19. Kwalifikacje najczęściej wybierane w województwie małopolskim w sesji zimowej 2022 roku wraz ze zdawalnością

Lp.	Oznaczenie kwalifikacji	Nazwa kwalifikacji	Popularność (liczba osób przystępujących do obu egzaminów)	Zdawalność (%)	Liczba osób, które otrzymały świadectwo kwalifikacyjne
1.	EE.09	Programowanie, tworzenie i administrowanie stronami internetowymi i bazami danych	1 807	68%	1 232
2.	TG.16	Organizacja żywienia i usług gastronomicznych	1 120	85%	955
3.	AU.36	Prowadzenie rachunkowości	915	91%	835
4.	TG.13	Obsługa gości w obiekcie świadczącym usługi hotelarskie	760	87%	666

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie.

Tabela 20. Kwalifikacje najczęściej wybierane w województwie małopolskim w sesji letniej 2022 roku wraz ze zdawalnością

Lp.	Oznaczenie kwalifikacji	Nazwa kwalifikacji	Popularność (liczba osób przystępujących do obu egzaminów)	Zdawalność (%)	Liczba osób, które otrzymały świadectwo kwalifikacyjne
1.	INF.02	Administracja i eksploatacja systemów komputerowych, urządzeń peryferyjnych i lokalnych sieci komputerowych	3591	88%	3195
2.	HGT.02	Przygotowanie i wydawanie dań	2805	93%	2624
3.	MOT.05	Obsługa, diagnozowanie oraz naprawa pojazdów samochodowych	1774	84	1492
4.	HAN.01	Prowadzenie sprzedaży	1109	89%	998

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie.

Kwalifikacją najczęściej wybieraną w sesji zimowej 2022 roku w województwie małopolskim według liczby osób przystępujących do obu egzaminów było *Programowanie, tworzenie i administrowanie stronami internetowymi i bazami danych* (1807 osób) oraz *Organizacja żywienia i usług gastronomicznych* (1120 osób). Natomiast w sesji letniej 2022 roku kwalifikacją najczęściej wybieraną była *Administracja i eksploatacja systemów komputerowych, urządzeń peryferyjnych i lokalnych sieci komputerowych* (3591 osób) oraz *Przygotowanie i wydawanie dań* (2805 osób).

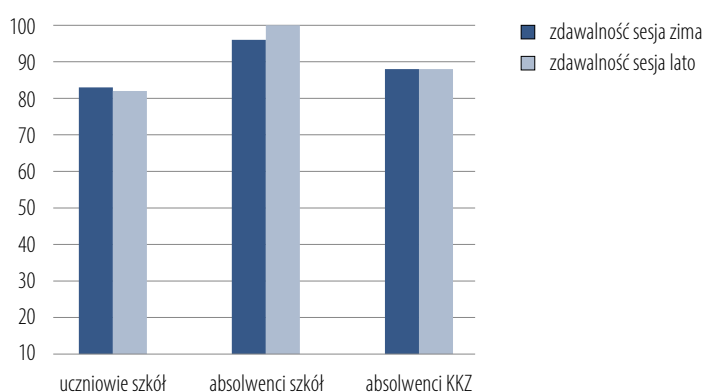
Spośród najczęściej wybieranych kwalifikacji najlepszą zdawalność w sesji zimowej w 2022 roku miała kwalifikacja *Prowadzenie rachunkowości* (91%) oraz *Obsługa gości w obiekcie świadczącym usługi hotelarskie* (87%). W sesji letniej w 2022 roku najlepszą zdawalność miała kwalifikacja *Przygotowanie i wydawanie dań* (93%) oraz *Prowadzenie sprzedaży* (89%).

więcej informacji

Więcej informacji na temat egzaminów znajdziesz na stronach:

- wyniki ogólnokrajowe – Centralna Komisja Egzaminacyjna: www.cke.edu.pl
- wyniki w województwie małopolskim – Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie: www.oke.krakow.pl.

Wykres 39. Zdawalność egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w województwie małopolskim w sesji zimowej i sesji letniej w 2022 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

6. Finansowanie oświaty

W roku 2021 wysokość subwencji oświatowej i dotacji celowych przekazanych jednostkom samorządu terytorialnego w Małopolsce wyniosła 4902,6 mln zł. Z kolei wydatki samorządów na oświatę ukształtowały się na poziomie 6888,8 mln zł. Różnica pokrywana przez samorządy wyniosła 1986,2 mln zł.

Tabela 21. Dochody jednostek samorządu terytorialnego na zadania oświatowe z części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji celowych (w mln zł)

Lata	Ogółem	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Województwo
2010	3 482,3	1 789,6	671,6	965,3	55,8
2012	3 831,8	1 986,9	716,6	1 066,8	61,5
2014	3 829,0	1 958,9	738,3	1 073,7	58,1
2016	3 945,3	2 078,2	688,5	1 119,1	59,5
2018	4 219,3	2 239,2	712,9	1 213,9	53,3
2020	4 678,5	2 366,5	891,7	1 396,6	60,0
2021	4 902,7	2 489,7	900,0	1 453,7	59,3

Źródło: Ministerstwo Finansów (<https://www.gov.pl/web/finanse/informacja-roczna4>).

Analiza wydatków na oświatę w latach 2010–2021 wskazuje na dalszy systematyczny wzrost środków finansowych przeznaczonych przez samorzady na zadania edukacyjne. W 2021 roku wydatki na oświatę były wyższe o 611,1 mln zł w porównaniu z rokiem wcześniejszym. Nadal widoczne jest zaangażowanie samorządów w finansowanie oświaty – w 2021 roku przekazana samorządom subwencja oświatowa i dotacja stanowiła 71,16%, podczas gdy ogólne wydatki na te zadania w Małopolsce wynosiły 140,5% przekazanych środków. W 2021 roku można zauważyć dalszy wzrost środków finansowych na zadania edukacyjne, ale istotne jest też zaangażowanie samorządów w realizacji zadania. Wydatki na oświatę i wychowanie były zdecydowanie wyższe od przekazanej części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji celowej ogółem o 40,51%, dla gmin o 40,48%, dla powiatów o 22,40%, dla miast na prawach powiatu o 50,18%, a dla województwa o 79,76%.

Tabela 22. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na zadania oświatowe z części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji celowych (w mln zł)

Lata	Ogółem	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Województwo	Różnica pomiędzy dochodami i wydatkami JST ogółem
2010	4 246,9	2 225,9	711,3	1 246,2	63,5	764,6
2012	4 530,7	2 357,3	756,6	1 354,1	62,7	698,9
2014	4 662,9	2 398,6	802,3	1 387,5	74,5	833,9
2016	4 935,1	2 575,4	755,8	1 531,0	72,9	989,8
2018	5 552,5	2 882,7	847,7	1 722,9	99,2	1 333,2
2020	6 277,7	3 177,3	1 020,9	1 981,0	98,5	1 507,7
2021	6 888,8	3 497,5	1 101,6	2 183,1	106,6	1 986,1

Źródło: Ministerstwo Finansów.

7. Projekty regionalne wspierające rozwój edukacji

W latach 2021/2022 kontynuowano realizację projektów edukacyjnych, które wspierają rozwój młodych ludzi w twórczym i innowacyjnym środowisku poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjnych. Realizowano również projekty wdrażające mechanizmy odkrywania i kształtowania talentów oraz wspierające nowoczesne kształcenie zawodowe, ściśle powiązane z oczekiwaniami rynku pracy. Potencjał szczególnie uzdolnionych uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych, informatycznych, języków obcych, matematyki lub przedsiębiorczości został wzmocniony w wyniku udzielonego wsparcia stypendialnego.

Małopolska Chmura Edukacyjna – nowy model nauczania

Projekt pn. *Małopolska Chmura Edukacyjna* stanowi kontynuację części pilotażowej zrealizowanej w latach 2013–2015, w ramach której prowadzono innowacyjne zajęcia dla uczniów szkół ponadpodstawowych z wykorzystaniem potencjału naukowego uczelni wyższych w regionie, poprzez realizację wspólnych projektów badawczych, prowadzenie wirtualnych zajęć wykładowych i laboratoryjnych oparte na infrastrukturze i nowoczesnej technologii teleinformatycznej.

Przedsięwzięcie składa się z trzech projektów pozakonkursowych: projekt *Małopolska Chmura Edukacyjna* ma na celu wyposażenie placówek w sprzęt, w tym m.in. budowę systemu informatycznego (tzw. *private cloud*) oraz budowę infrastruktury w szkołach. W ramach projektu *Małopolska Chmura Edukacyjna – nowy model nauczania* realizowane są zajęcia edukacyjne z przedmiotów ogólnych, a w ramach projektu *Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce II*, realizowane są zajęcia z przedmiotów zawodowych oraz podejmowane działania związane ze wzrostem kompetencji z zakresu wykorzystania TIK w dydaktyce przez nauczycieli przedmiotów zawodowych. Organy prowadzące szkoły ponadpodstawowe przygotowują wnioski konkursowe na dofinansowanie działań w szkole w zakresie realizacji zajęć z przedmiotów ogólnych.

Województwo małopolskie jest liderem projektów pozakonkursowych w ramach Poddziałiań 10.1.4 oraz 10.2.3 RPO, natomiast liderem projektu infrastrukturalnego realizowanego w ramach Osi 2 RPO WM była Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie.

W ramach realizacji obszarów ogólnych *Małopolskiej Chmury Edukacyjnej – nowy model nauczania* prowadzone były działania we współpracy z 10 partnerami (7 uczelni publicznych, 1 uczelnia niepubliczna, 2 organizacje pozarządowe) takie jak: zajęcia online z 17 obszarów tematycznych, koła naukowe z 17 obszarów tematycznych (w tym: m.in. z matematyki, chemii, fizyki, biologii, przedsiębiorczości, informatyki, matematyki z elementami rachunkowości, j. angielskiego, j. francuskiego, j. niemieckiego), w których uczestniczyli uczniowie z 79 szkół ponadpodstawowych z terenu województwa małopolskiego. W ramach projektu przeszkolono 3454 nauczycieli z zakresu kompetencji cyfrowych. Organizowane są również wyjazdowe warsztaty weekendowe oraz letnie dla uczniów szkół ponadpodstawowych. W 2021 roku w wyjazdowych warsztatach wzięło udział 1779 uczniów ze szkół ponadpodstawowych z terenu województwa małopolskiego. W ramach projektu zostały również przygotowane 4 filmy instruktażowe stanowiące materiał edukacyjny dotyczący realizacji praktycznej nauki podczas odbywających się warsztatów. W 2022 roku w warsztatach weekendowych wzięło udział 814 uczniów, a w warsztatach letnich 303 uczniów. W trakcie odbywających się warsztatów letnich przygotowano filmy instruktażowe z 4 obszarów tematycznych, które stanowią materiał edukacyjny dla uczniów szkół. Kolejne warsztaty weekendowe zostały zaplanowane w październiku i listopadzie 2022 roku dla ok. 900 osób. W ramach projektu pn. *Małopolska Chmura Edukacyjna – nowy model nauczania* prowadzone jest również szerokie wsparcie dla nauczycieli oraz kadry zarządzającej szkół dotyczące wzrostu jakości nauczania i uczenia się w środowisku cyfrowym, za pośrednictwem utworzonego Małopolskiego Laboratorium Edukacji Cyfrowej HUMINE – centrum wsparcia systemu edukacji cyfrowej w Małopolsce, Małopolskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli. Zakres działań zaplanowanych w 2021/2022 r. do realizacji przez HUMINE m.in. stanowi: zorganizowanie edukampów dla dyrektorów szkół modelowych, nadzór oraz prowadzenie wizyt monitoringowych w szkołach modelowych, realizacja szkoleń, warsztatów dla kadry szkolnej. Działania realizowane przez Małopolskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli to: szkolenia i warsztaty dla nauczycieli i dyrektorów, w tym wdrożenie systemowego wsparcia psychologiczno-pedagogicznego dla nauczycieli oraz środowisk szkolnych z uwzględnieniem uczniów oraz rodziców, szkolenia rad pedagogicznych z wykorzystania platform i aplikacji wspomagających edukację na odległość, utworzenie multimedialnych pracowni rozszerzonych o elementy pracowni S.T.E.A.M w ośrodkach MCDN w Krakowie, Tarnowie, Nowym Sączu oraz Oświęcimiu. Utworzone pracownie będą miejscem realizacji szkoleń i webinarów, które pozwolą nauczycielom wzbogacić warsztat pracy, uczyć się modelu pracy edukacyjnej, dostosowanej do potrzeb ucznia, rozwijającej kreatywność, innowacyjność.

— więcej informacji

Szczegółowe informacje na temat projektu dostępne na stronie: www.e-chmura.malopolska.pl.

Kształcenie zawodowe w regionie – projekt *Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce II*

W Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020, na działania dotyczące wsparcia kształcenia zawodowego uczniów przeznaczono ok. 90 mln euro. W efekcie ogłoszonych przez Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości w 2016 roku i 2018 roku konkursów, do dofinansowania na tworzenie i rozwój Centrów Kompetencji Zawodowych przyjęto 96 projektów na łączną kwotę ok. 300 mln zł.

Równolegle do projektów konkursowych wspierających kształcenie zawodowe od 2016 roku na poziomie Województwa z RPO WM na lata 2014–2020 realizowany jest projekt pozakonkursowy *Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce II* stanowiący kontynuację projektu *Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce* oraz pilotażu *Festiwalu Zawodów*. Jego wartość wynosi 56,3 mln zł, z czego blisko 50,7 mln zł to dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Projekt realizowany jest w formule partnerskiej z organami prowadzącymi szkoły zawodowe, gminami, a także uczelniami. Liderem projektu jest Województwo Małopolskie, Departament Edukacji UMWM. Celem projektu jest budowa kompleksowego wsparcia kształcenia i doradztwa zawodowego poprzez poprawę efektywności kształcenia zawodowego oraz podniesienie u uczniów małopolskich szkół podstawowych zdolności do podejmowania właściwych decyzji dotyczących dalszej ścieżki edukacyjnej i zawodowej.

W tym celu realizowane są cztery komplementarne komponenty projektu:

1. koordynacja, wspieranie i rozwój kształcenia zawodowego w regionie (w tym Centrów Kompetencji Zawodowych utworzonych w subregionach) w zakresie tworzenia sieci nowoczesnych placówek kształcenia zawodowego współpracujących z przedsiębiorcami;
2. uruchomienie 2 Centrów Kompetencji Zawodowych na bazie szkół i placówek kształcenia zawodowego prowadzonych przez WM w branży turystyczno-gastronomicznej i medyczno-społecznej;
3. wdrażanie nowego modelu nauczania z wykorzystaniem TIK w zakresie 7 obszarów zawodowych we współpracy z uczelniami (budownictwo, turystyka, żywność, środowisko, język angielski zawodowy, mechaniczno-mechatroniczny oraz elektryczno-elektroniczny);
4. budowa systemu orientacji zawodowej dla uczniów ostatnich klas szkół podstawowych w Małopolsce, poprzez m.in. tworzenie Szkolnych Punktów Informacji i Kariery (SPInKa), organizację Festiwalu Zawodów oraz promocję kształcenia zawodowego (zadanie projektowe realizowane w partnerstwie z organami prowadzącymi szkoły podstawowe w Małopolsce).

W ramach zadania koordynacyjnego, w ostatnim kwartale 2021 roku przeprowadzono spotkanie on-line Rady Partnerstwa projektu oraz w formule hybrydowej odbyły się posiedzenia Regionalnych Rad Branżowych, skupiających przedstawicieli przedsiębiorców, instytucji rynku pracy i edukacji, samorządu oraz Centrów Kompetencji Zawodowego z Małopolski. Ponadto opracowany został obszerny raport branżowy z realizacji działań w obszarze kształcenia zawodowego za rok szkolny 2020/2021, zorganizowano i przeprowadzono w formule on-line kursy umiejętności komputerowych uczniów oraz kursy prawa jazdy kat. B dla około 200 uczniów i uczennic.

W zakresie Centrów Kompetencji Zawodowych utworzonych na bazie szkół wojewódzkich kontynuowano współpracę z pracodawcami, której efektem było pozyskanie nowych miejsc odbywania stażu zawodowego dla uczniów i słuchaczy szkół kształcących się w zawodach branży turystyczno-gastronomicznej i medyczno-społecznej. W 2021 roku 258 uczniów i słuchaczy odbyło staże z możliwością wypłaty stypendium oraz 183 uczniów i słuchaczy uczestniczyło w kursach i szkoleniach zawodowych dających dodatkowe umiejętności i kwalifikacje. Ponadto zostały opracowane programy staży zawodowych planowanych do realizacji w okresie wakacji 2022 roku.

W ramach komponentu zawodowego *Małopolskiej Chmury Edukacyjnej* w ostatnim roku szkolnym 2021/2022 ponad 1500 uczniów uczestniczyło w zajęciach on-line prowadzonych we współpracy z uczelniami. W IV kwartale 2021 roku zorganizowano i przeprowadzono jesienną edycję weekendowych zajęć, w których udział wzięło ponad 250 uczniów. Kolejną edycję naukowych warsztatów letnich zorganizowano w czerwcu 2022 roku w pięciu obszarach zawodowych dla ponad 170 uczniów.

Dziewiąta edycja *Festiwalu Zawodów* odbyła się w kwietniu 2022 w Tauron Arenie Kraków pod honorowym patronatem Ministra Edukacji i Nauki i TVP Kraków. Festiwal prowadzony był w formie targów stacjonarnych oraz Studia Zawodów on-line – relacji na żywo ze studia telewizyjnego przygotowanego specjalnie na to

wydarzenie. Podczas targów stacjonarnych wystawcy prezentowali zawody w ramach 9 stref wystawieni- nicznych: mechaniczno-transportowej, rolniczo-leśnej, elektroniczno-informatycznej, turystyczno-gastrono- micznej, medyczno-społecznej, handlowo-usługowej, budowlanej, energetycznej, chemicznej i munduro- wej oraz strefy pracodawców. Podstawą programu Festiwalu Zawodów były relacje prowadzone na żywo z targów stacjonarnych, prezentacje zawodów w formie materiałów filmowych. Program został urozmaicony wypowiedziami i wywiadami ze znanymi osobami – gośćmi ze świata nauki, kultury, sportu, rynku pracy. W targach uczestniczyło 16 tysięcy ósmoklasistów z około 400 szkół podstawowych z Małopolski.

W roku szkolnym 2021/2022 odbyła się również ósma edycja wielobranżowego konkursu zawodowego *Mam zawód. Mam fantazję* – realizowanego w partnerstwie ze szkołami i przedsiębiorcami w 7 konkuren- cjach. Konkurs skierowany był do uczniów szkół kształcących się w technikach oraz szkołach branżowych w Małopolsce.

W celu złagodzenia skutków pandemii w ramach pakietu edukacyjnego *Małopolskiej Tarczy Antykryzysowej* konty- nuowano zakupy sprzętu komputerowego wraz z opro- gramowaniem dla uczniów szkół branżowych i techni- ków. W wyniku zmian całościowa kwota planowana na zakup sprzętu do nauczania zdalnego dla szkół zawodo- wych w ramach MKZII została zwiększona do 6,2 mln zł. Zakupiony sprzęt trafił do 98 zespołów szkół i placówek kształcących zawodowo, w tym 6 prowadzonych przez Województwo Małopolskie i 92 prowadzonych przez gminy/powiaty/jednostki spoza sektora finansów publicznych.

więcej informacji

Szczegółowe informacje dotyczące projektu pod adre- sem internetowym: www.zawodowa.malopolska.pl.

System stypendialny

W Województwie Małopolskim na poziomie regionalnym realizowane są obecnie dwa komplementarne pro- gramy stypendialne:

- › *Regionalny Program Stypendialny* współfinansowany ze środków UE / *Małopolski Program Stypendialny w ramach RPO WM* współfinansowany ze środków UE;
- › *Małopolskie Stypendium im. św. Jana Pawła II dla Mistrzów Edukacji* finansowane ze środków własnych Wo- jewództwa Małopolskiego.

Regionalny Program Stypendialny współfinansowany ze środków UE / Małopolski Program Stypendialny w ramach RPO WM współfinansowany ze środków UE.

Regionalny Program Stypendialny realizowany w latach szkolnych 2016/2017–2021/22. Projekt miał na celu wzmocnienie potencjału uczniów szkół podstawowych (począwszy od 5. klasy), zamieszkujących na terenie województwa małopolskiego lub którzy są uczniami szkół z siedzibą w Małopolsce, szczególnie uzdolnionych w zakresie przedmiotów przyrodniczych, informatycznych, języków obcych nowożytnych, matematyki lub przedsiębiorczości, z uwzględnieniem eliminacji barier wynikających z zamieszkiwania na obszarach wiejskich, trudnej sytuacji materialnej, bycia członkiem rodziny wielodzietnej i posiadania orzeczenia o niepełnospraw- ności. Wsparcie stypendialne było udzielane na realizację przez ucznia, pod okiem opiekuna dydaktyczne- go, jego indywidualnego planu rozwoju w obszarze przedmiotów przyrodniczych, informatycznych, języków obcych nowożytnych, matematyki i/lub przedsiębiorczości. W roku szkolnym 2021/2022 miał miejsce szósty nabór w projekcie i wypłacono łącznie 1663 stypendia na kwotę prawie 10 mln zł. Wsparcie otrzymało 681 uczniów klas 5–7 szkół podstawowych (po 4800 zł), 285 uczniów klas 8 szkół podstawowych (po 6000 zł) oraz 697 uczniów liceów lub techników (po 7200 zł). W trakcie 6 lat realizacji projektu uczniom przekazano łącznie 8194 stypendia na kwotę ponad 50,6 mln zł. Następcą powyższego programu, który funkcjonuje od 1 września 2022 roku jest *Małopolski Program Stypendialny w ramach RPO WM* na lata 2014–2020. W projekcie zaplanowano przyznanie 1750 stypendiów na łączną kwotę ponad 11,5 mln zł.

Małopolskie Stypendium im. św. Jana Pawła II dla Mistrzów Edukacji finansowane ze środków własnych Województwa Małopolskiego

Projekt zakłada wzmocnienie rozwoju talentów i uzdolnień uczniów oraz studentów w zakresie działalności społecznej, osiągnięć humanistycznych, ścisłych, działalności artystycznej i sportowej z uwzględnieniem eli- minacji barier, takich jak: zamieszkiwanie na obszarze wiejskim, trudnej sytuacji materialnej, bycia członkiem rodziny wielodzietnej posiadania orzeczenia o niepełnosprawności oraz trudnej sytuacji losowej.

W roku szkolnym/akademickim 2021/2022 przedsięwzięcie realizowane było po raz pierwszy w tej odsłonie, gdyż stanowi ono kontynuację działań realizowanych w ramach programu stypendialnego, finansowanego ze środków własnych Województwa Małopolskiego. Przyznano łącznie 359 stypendiów (dla uczniów oraz studentów) na łączną kwotę 1,7 mln zł.

Małopolskie Stypendium im. św. Jana Pawła II dla Mistrzów Edukacji jest uzupełnieniem programu stypendialnego współfinansowanego ze środków UE w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014–2020.

Małopolskie Talenty

Województwo Małopolskie realizuje przedsięwzięcie edukacyjną pn. *Małopolskie Talenty*, której celem jest stworzenie w Małopolsce warunków do rozwoju uzdolnień uczniów na 3 etapach (szkół podstawowych kl. 4–6, szkół podstawowych kl. 7–8, szkół ponadpodstawowych kończących się maturą) z obszaru kompetencji kluczowych przedmiotowych: języka obcego, nauk matematyczno-przyrodniczych, przedsiębiorczości, technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz kompetencji kluczowych ponadprzedmiotowych: społecznych i umiejętności uczenia się.

Model przedsięwzięcia, oparty na wielowymiarowym wsparciu uzdolnień uczniów, wdrażany jest dwutorowo:

- › w ramach projektów zwanych konkursowymi, realizowanych przez organy prowadzące szkoły lub inne podmioty wpisujące się w działalność edukacyjną, tworzone są pozaszkolne ośrodki wspierające rozwój uzdolnień poznawczych w obszarze kompetencji kluczowych zwane Centrami Wsparcia Uczniów Zdolnych (CWUZ), w których prowadzone są zajęcia dla uczniów;
- › w ramach projektu koordynacyjnego, realizowanego przez Województwo Małopolskie –Departament Edukacji oraz Małopolskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli nadzorowana jest praca CWUZ oraz oferowane są: bezpłatne szkolenia i wsparcie metodyczne z zakresu pracy z uczniem zdolnym dla kadry pedagogicznej; diagnoza uzdolnień poznawczych wśród uczniów; warsztaty letnie dla uczniów pn. *Letniej Szkoły Młodych Talentów*; *Forum Młodych Talentów*; konkursy dla uczniów.

Inicjatywa realizowana jest w okresie od stycznia 2016 do października 2022 roku. Współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, RPO Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020.

W roku szkolnym 2021/2022 zrealizowane zostały poniższe działania:

- › zorganizowano warsztaty letnie pn. *Letnia Szkoła Młodych Talentów* (LSMT) dla 138 uczniów szczególnie uzdolnionych uczących się w Centrach Wsparcia Uczniów Zdolnych (CWUZ);
- › zakupiono pomoce dydaktyczne dla 383 uczniów, które stanowiły nagrody w ogłoszonym konkursie na najlepszy projekt edukacyjny w CWUZ,
- › realizowano współpracę międzyprojektową z 48 Centrami Wsparcia Uczniów Zdolnych,
- › prowadzono wsparcie merytoryczno-metodyczne realizowanych zajęć w CWUZ,
- › zorganizowano *Forum Młodych Talentów* dla 252 osób w tym 225 uczniów.

więcej informacji

Szczegółowe informacje dotyczące stypendiów dostępne na stronie:

www.malopolska.pl/regionalny-program-stypendialny.

więcej informacji

Szczegółowe informacje dotyczące projektu dostępne na stronie: www.malopolskietalenty.pl.

Nauka

Opracowanie: Joanna Dobrzańska

— podsumowanie

- W sferze badań i rozwoju pozycja województwa małopolskiego na tle innych regionów Polski przedstawiała się w 2020 roku korzystnie. Województwo uplasowało się na 2. miejscu po województwie mazowieckim zarówno pod względem wielkości nakładów wewnętrznych poniesionych na działalność B+R ogółem (4560,9 mln zł), jak i nakładów poniesionych przez sektor przedsiębiorstw (2923,1 mln zł), a także w przeliczeniu na 1 mieszkańca (1327,3 zł). Po spadku, jaki nastąpił w 2017 roku, wielkości te były w kolejnych trzech latach znacząco wyższe.
- Małopolska utrzymała pozycję lidera pod względem wielkości nakładów wewnętrznych ponoszonych na B+R w odniesieniu do PKB, które wzrosły w stosunku do poprzedniego roku, osiągając najwyższy dotychczasowy poziom 2,41%. Natomiast relacja BERD¹/PKB kształtowała się na poziomie 1,54%, co plasowało województwo na 2. pozycji po Mazowszu.
- W roku akademickim 2021/2022 w Małopolsce odnotowano wzrost liczby studentów w porównaniu do roku poprzedniego, tym samym po wielu latach spadku, drugi rok z rzędu zanotowano pozytywną tendencję wzrostową. W województwie małopolskim studioowało 147,2 tys. osób, tj. o 0,5% studentów więcej niż w roku poprzednim. Pod względem liczby studiujących Małopolska nadal pozostawała drugim co do wielkości po Mazowszu ośrodkiem akademickim w kraju.
- W odniesieniu do poprzedniego roku wskaźnik studiujących na 10 tys. mieszkańców uległ w 2021 roku nieznacznemu obniżeniu, osiągając poziom 429 (rok wcześniej 430), plasując województwo małopolskie na 2. pozycji po Mazowszu (wskaźnik 464).

1. Badania i rozwój

Sukcesywne zwiększanie nakładów ponoszonych na badania i rozwój odgrywa ogromną rolę w procesie zwiększania przewagi konkurencyjnej gospodarki i stanowi jeden z celów polityki unijnej zapisanych w *Strategii Europa 2020*. Zgodnie z założeniami dokumentu, kraje członkowskie w swoich działaniach zmierzać miały do osiągnięcia w 2020 roku łącznych wydatków na B+R na poziomie 3% PKB. Polska, będąc krajem osiągającym niższy poziom wskaźnika w porównaniu z krajami Europy Zachodniej, postawiła przed sobą wyzwanie w postaci osiągnięcia łącznych nakładów na badania i rozwój w wysokości 1,7% PKB.

W ostatnich latach w większości państw członkowskich widoczny jest wyraźny trend wzrostowy GERD² w odniesieniu do PKB. Potwierdzają go także korzystne wielkości osiągnięte w 2020 roku. Spośród 27 krajów Wspólnoty w 23 zanotowano wzrost wskaźnika, przy czym w Szwecji, Belgii, Austrii, Niemczech i Danii przekroczył poziom 3%. W Polsce intensywność prac B+R również się zwiększyła i wyniosła 1,39%, wciąż jednak odbiega

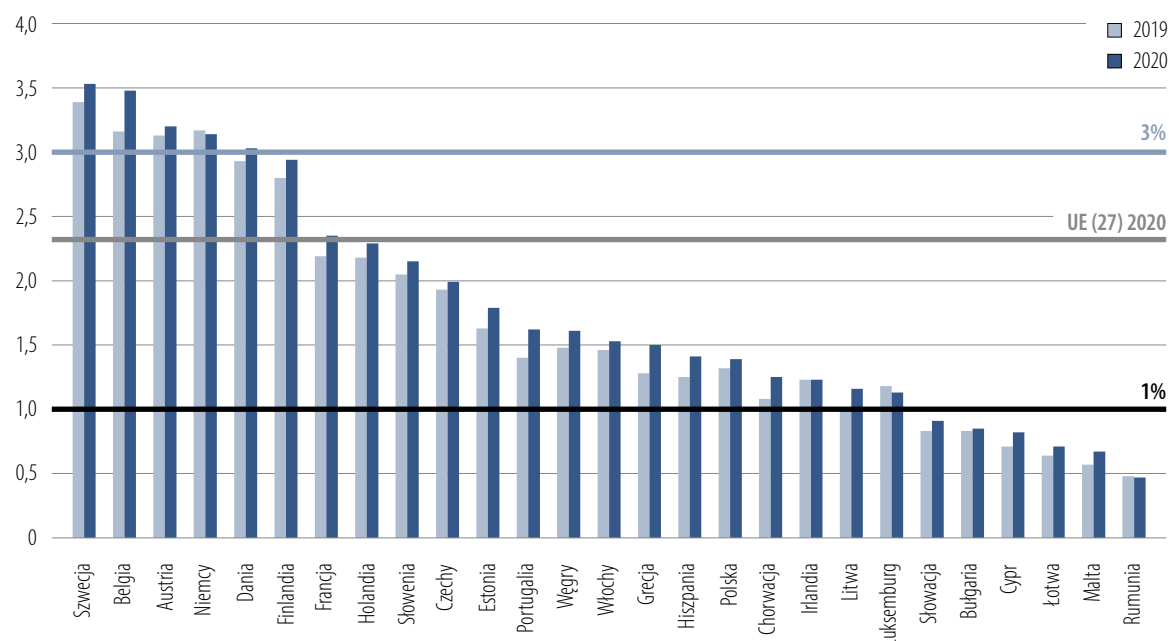
1. BERD (*business enterprise expenditure on R&B*) – nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R.

2. GERD (*gross domestic expenditure on R&D*) – nakłady krajowe brutto na działalność B+R.

znacznie od średniej unijnej wynoszącej w 2020 roku 2,32% i plasuje Polskę dopiero na 17. pozycji wśród krajów Unii Europejskiej. Wartość nakładów wewnętrznych na działalność B+R na 1 mieszkańca w roku 2020 w Polsce wynosiła 192,00 euro, przy średniej wartości nakładów w UE wynoszącej 693,10 euro.

W przypadku udziału nakładów sektora przedsiębiorstw również widoczny jest wyraźny wzrost w relacji do PKB – wyniósł on w Polsce w 2020 roku 0,87%. Wartość BERD/PKB także w tym przypadku była niższa od średniej UE (1,52%), jednak w tym zakresie przekroczyła cel szczegółowy, wyznaczony dla tego wskaźnika na poziomie dokumentów krajowych (0,8%)³.

Wykres 40. Wskaźnik intensywności prac B+R w krajach Unii Europejskiej (GERD/PKB)* (w %)

* Uszeregowane malejąco wg 2020 roku.

Źródło: Opracowanie własne UMWM na podstawie danych Eurostat.

więcej informacji

Globalne podejście Europy do współpracy w dziedzinie badań naukowych i innowacji

W 2021 roku Komisja Europejska przyjęła komunikat w sprawie globalnego podejścia do badań naukowych i innowacji – *Europejską strategię współpracy międzynarodowej w zmieniającym się świecie*. W 2022 roku Parlament Europejski i państwa członkowskie UE odpowiedziały na komunikat odpowiednio rezolucją i deklaracją przedłożoną przez francuską prezydentkę w Radzie UE. Nowe, globalne podejście do badań naukowych i innowacji zastępuje poprzednią strategię, aby zareagować na znacznie odmienny kontekst globalny i dostosować współpracę międzynarodową UE do aktualnych priorytetów UE.

Kluczowym instrumentem wdrażania strategii będzie program *Horyzont Europa*, mający promować doskonałość i zapewniać cenne wsparcie najlepszym naukowcom i innowatorom, stymulując tym samym przemiany systemowe konieczne do zapewnienia, by Europa była ekologiczna, zdrowa i odporna⁴. Program Ramowy Unii Europejskiej *Horyzont Europa* jest największym w historii Unii programem w zakresie badań naukowych i innowacji. W ciągu 7 lat (2021–2027) na nowatorskie badania i innowacyjne rozwiązania przeznaczone zostanie łącznie 95,5 mld euro.

3. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku).

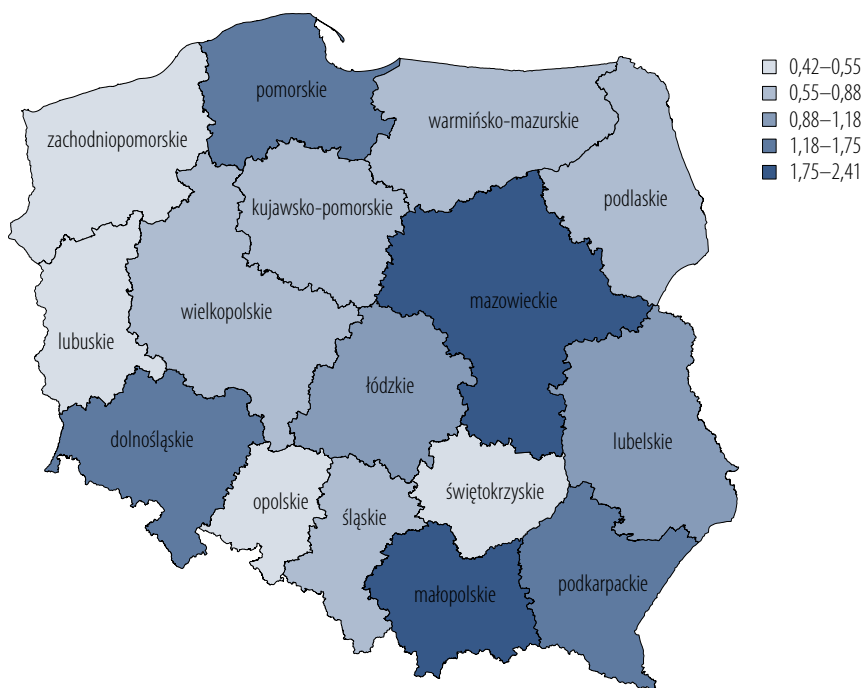
4. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/research_and_innovation/strategy_on_research_and_innovation/documents/ec_rtd_com2021-252.pdf

Odniesienie się do szerszego kontekstu europejskiego oraz umiejscowienie w nim Polski ma istotne znaczenie dla pokazania pozycji województwa małopolskiego w zakresie ponoszenia nakładów na prace badawcze. Województwo małopolskie z ośrodkiem naukowo-badawczym, którym jest stolica regionu – Kraków, ma bowiem znaczący udział w stymulowaniu działalności B+R w skali kraju, a tym samym w zmniejszaniu dystansu pomiędzy Polską a bardziej rozwiniętymi państwami UE.

W 2020 roku nakłady krajowe brutto zwiększyły się w stosunku do poprzedniego roku o 7%, osiągając wartość 32,4 mld zł. Podobnie jak w ubiegłych latach w obszarze działalności badawczo-rozwojowej wewnątrz kraju widoczna była dominująca rola Mazowsza, które poniosło 36,4% wszystkich nakładów na B+R w kraju, i w którym znajduje się niemal jedna czwarta wszystkich podmiotów aktywnych badawczo. Małopolska na tle pozostałych regionów odznaczała się bardzo wysokimi wskaźnikami, zajmując 2. miejsce po województwie mazowieckim pod względem wielkości nakładów wewnętrznych poniesionych na działalność B+R ogółem (4560,9 mln zł), nakładów poniesionych przez sektor przedsiębiorstw (2923,1 mln zł), a także w przeliczeniu na 1 mieszkańca (1327 zł). Równocześnie wszystkie te wskaźniki osiągnęły najwyższe z dotychczas zanotowanych wartości i były znacząco wyższe niż w pozostałych regionach.

Korzystnie przedstawiały się w Małopolsce także wskaźniki odnoszące wielkości nakładów na działalność B+R do Produktu Krajowego Brutto. Po osiągnięciu przez województwo w 2016 roku rekordowej wtedy wielkości wskaźnika, w kolejnym roku nastąpił spadek, jednak już następne trzy lata to ponowny wyraźny wzrost. W roku 2020 wielkość GERD/PKB w Małopolsce osiągnęła najwyższy z dotychczasowych poziom 2,41%, kolejny raz plasując region na pozycji lidera przed Mazowszem (2,21%). Należy przy tym również zaznaczyć, że dotychczas jedynie w tych dwóch województwach – małopolskim i mazowieckim udało się przekroczyć poziom 2%. Kolejne, znajdujące się na 3. miejscu województwo pomorskie zanotowało wskaźnik w wysokości 1,75%.

Mapa 14. GERD/PKB w 2020 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne UMWM na podstawie danych GUS.

W przypadku intensywności prac B+R w sektorze przedsiębiorstw Małopolska ze wskaźnikiem na poziomie 1,54% znajdowała się na 2. pozycji tuż za województwem mazowieckim (1,56%). Relacja BERD/PKB była w Małopolsce wyższa niż w 2019 roku, jednak niższa niż w rekordowym roku 2016⁵. Podobnie jak w przypadku

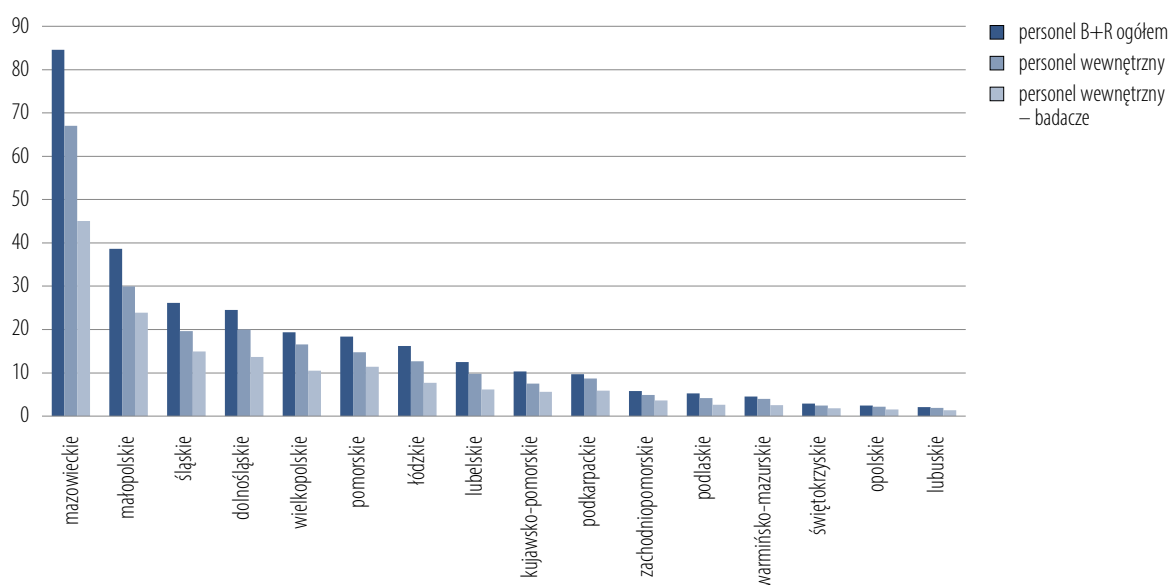
5. Analiza danych, szczególnie w przypadku wskaźnika BERD zarówno na poziomie kraju, jak i regionów odnosi się jedynie do wielkości wykazywanych od 2016 roku ze względu na zmiany zaleceń metodycznych w związku z dostosowaniem ich do wytycznych zawartych w *Podręczniku Frascati*. Wprowadzone zmiany spowodowały, że dane za lata wcześniejsze niż 2016 nie są w pełni porównywalne, przede wszystkim ze względu na różnice w grupowaniu podmiotów w sektory instytucjonalne.

GERD/PKB, również wskaźnik BERD/PKB był wyraźnie wyższy w dwóch województwach – mazowieckim i małopolskim. Poza tymi województwami oraz pomorskim w żadnym innym regionie kraju wskaźnik nie przekroczył wielkości 1%.

Jak co roku, również w 2020 duże zróżnicowanie regionalne widoczne było także w przypadku liczby personelu zaangażowanego w działalność badawczo-rozwojową w kraju. Najwyższym udziałem charakteryzowało się województwo mazowieckie (29,8%; 84,6 tys. osób), natomiast tuż za nim, na 2. pozycji, plasowało się województwo małopolskie, skupiające 13,6% personelu B+R (38,6 tys. osób). Personel wewnętrzny stanowił 79,8% całego personelu B+R w Polsce i również w tym przypadku największa liczba pracujących skupiona była na Mazowszu (29,6%) oraz w Małopolsce (13,2%). Także w tych dwóch regionach udział pracowników pełniących funkcję badaczy stanowił najwyższy udział wśród pracujących w podmiotach zlokalizowanych w tych województwach. Kobiety stanowiły w Małopolsce 34,2% personelu zaangażowanego w działalność badawczą i rozwojową.

W personelu B+R odsetek osób w województwie małopolskim z tytułem doktora wynosił 17,5%, doktora habilitowanego 9,1%, natomiast tytuł profesora posiadało 4,6%. Pozostałe osoby z wykształceniem wyższym stanowiły 58% personelu B+R w regionie.

Wykres 41. Personel B+R w 2020 roku (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne UMWM na podstawie danych GUS.

W przeliczeniu na ekwiwalent pełnego czasu pracy w 2020 roku liczebność personelu w Małopolsce wyniosła 25 110,7 EPC, przy czym badacze stanowili 76,6% i wskaźnik ten był wyższy od średniego w kraju, który wyniósł 71,9%. Udział kobiet ogółem w kadrze naukowo-badawczej, a także kobiet w liczbie badaczy (wyrażony w EPC) wynosił odpowiednio dla kraju: 35,9% oraz 34,5%, a dla Małopolski: 30,3% oraz 31,6%.

W Małopolsce w 2020 roku relacja nakładów wewnętrznych na działalność B+R do personelu B+R kształtowała się na poziomie 181,6 tys. zł na 1 EPC, z czego nakłady osobowe i wynagrodzenie personelu zewnętrznego wyniosły 100 tys. zł na 1 EPC.

W Małopolsce w 2021 roku w obszarze badań naukowych i prac rozwojowych działało 708 podmiotów. Najwięcej podmiotów pochodziło z sektora przedsiębiorstw (648). Wśród 63 pozostałych podmiotów wyróżnić można 25 jednostek naukowych⁶, do których należą:

- › instytuty Sieci Łukasiewicza (Instytut Ceramiki i Materiałów Budowlanych, Instytut Zaawansowanych Technologii Wytwarzania, Krakowski Instytut Technologiczny);

6. Jednostki naukowe na podstawie informacji zawartej w POL-on – systemie informacji o nauce i szkolnictwie wyższym, który gromadzi dane o wszystkich polskich jednostkach naukowych za: www.polon.nauka.gov, wg stanu na dzień: 25.10.2021 roku.

- › instytuty naukowe PAN (Instytut Botaniki im. Władysława Szafera PAN, Instytut Farmakologii PAN, Instytut Fizjologii Roślin im. Franciszka Górskiego PAN, Instytut Fizyki Jądrowej im. Henryka Niewodniczańskiego PAN, Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN, Instytut Języka Polskiego PAN, Instytut Katalizy i Fizykochemii Powierzchni im. Jerzego Habera PAN, Instytut Mechaniki Górotworu PAN, Instytut Metalurgii i Inżynierii Materiałowej im. Aleksandra Krupkowskiego PAN, Instytut Ochrony Przyrody PAN oraz Instytut Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN);
- › instytuty badawcze (Instytut Nafty i Gazu – Państwowy Instytut Badawczy, Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy oraz Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Budowy Urządzeń Chemicznych CEBEA);
- › inne jednostki badawcze (Centralny Ośrodek Chłodnictwa „COCH” w Krakowie Sp. z o.o., Centrum Fizyki Ciała Stałego Sp. z o.o., Instytut Allerhanda, Muzeum Narodowe w Krakowie, Polska Akademia Umiejętności, Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie MOCAK oraz Muzeum Historii Fotografii im. Walerego Rzewuskiego w Krakowie, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa).

— więcej informacji

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego od 2015 roku realizowany jest projekt *SPIN – Małopolskie Centra Transferu Wiedzy*. Obecnie realizowana jest kolejna edycja projektu pod nazwą *SPIN – Małopolskie Centra Transferu Wiedzy wsparciem dla przedsiębiorców*, w ramach działania 1.3 B Małopolskie Centra Innowacji.

Działanie skierowane jest do przedsiębiorców, w szczególności z sektora MŚP z Małopolski służące podniesieniu ich konkurencyjności, budowaniu własnej marki z wykorzystaniem innowacyjnych usług doradczych (audyty technologiczne, transfer technologii, bonów na innowacje, B2B, badanie rynku i wiele innych). Usługi te świadczone są przez naukowców i ekspertów pracujących w branżowych Centrach Transferu Wiedzy, które prowadzone są przez Instytucje Otoczenia Biznesu. Każda usługa jest dopasowana do potrzeb zgłaszającego się przedsiębiorcy. Usługi dla przedsiębiorców realizowane są w ramach pomocy de minimis, a odpłatność obejmuje wyłącznie VAT.

Centra Transferu Wiedzy, do których można się zgłosić to:

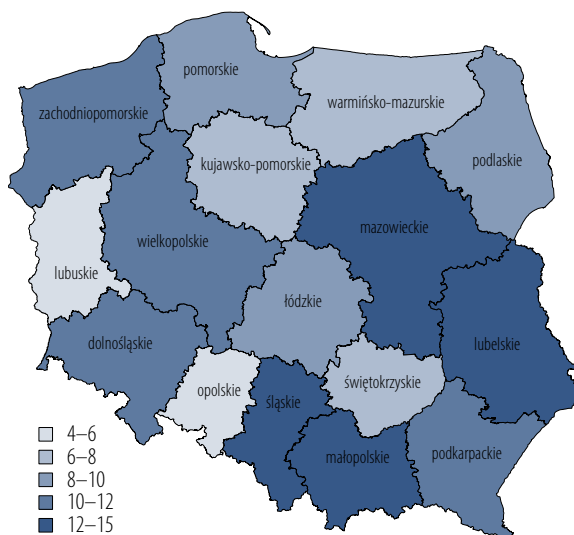
1. Małopolskie Centrum Biotechnologii Uniwersytet Jagielloński – specjalizacja *Nauki o życiu*,
2. Centrum Zrównoważonego Rozwoju i Poszanowania Energii w Miękinii (Akademia Górniczo-Hutnicza) – specjalizacja *Energia zrównoważona*,
3. Małopolskie Centrum Budownictwa Energooszczędnego (Politechnika Krakowska) – specjalizacja *Energia zrównoważona*,
4. Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN – specjalizacja *Produkcja metali i wyrobów metalowych*,
5. Sieć Badawcza Łukasiewicz-Instytut Ceramiki i Materiałów Budowlanych – specjalizacja *Chemia*,
6. TG GEOS – specjalizacja *Energia zrównoważona*,
7. Fundacja Polish Heritage – specjalizacja *Przemysły kreatywne i czasu wolnego*,
8. Fundacja Progress & Business – specjalizacja *Technologie informacyjne i komunikacyjne*.

Więcej informacji na stronie: www.spin.malopolska.pl.

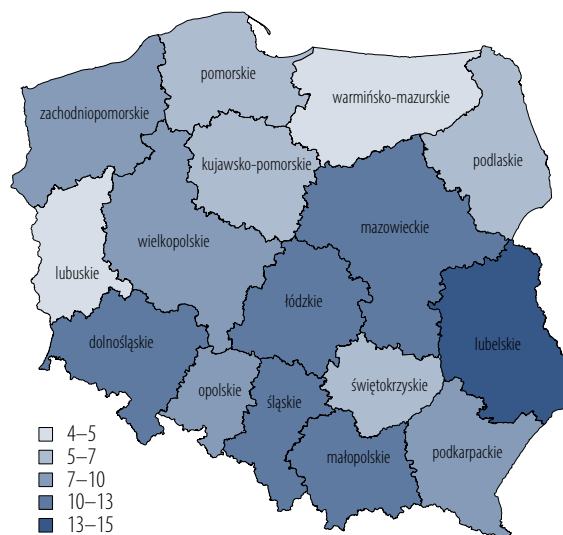
W 2021 roku do Urzędu Patentowego RP (UPRP) wpłynęło nieznacznie mniej niż w roku poprzednim zgłoszeń wynalazków i wzorów patentowych dokonanych przez podmioty krajowe z Małopolski. Z terenu województwa małopolskiego zgłoszono 345 wynalazków oraz 73 wzory użytkowe. Dla porównania, w roku poprzednim liczba ta wynosiła odpowiednio 369 oraz 78. Udzielone zostały 364 patenty na wynalazki oraz 50 na prawa ochronne na wzory użytkowe (rok wcześniej odpowiednio: 289 i 71). W 2021 roku, w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców wskaźnik zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych kształtował się w Małopolsce na poziomie 12,2 (4. miejsce w kraju), natomiast wskaźnik udzielonych patentów i praw ochronnych w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców wynosił w Małopolsce 12,1 (2. miejsce w kraju). W zestawieniu podmiotów, którym udzielono w 2021 roku więcej

niż 9 patentów znalazło się sześć z Małopolski – Akademia Górniczo-Hutnicza z liczbą 95, Politechnika Krakowska z liczbą 44, Instytut Nafty i Gazu – Państwowy Instytut Badawczy z liczbą 39, Uniwersytet Jagielloński z liczbą 37, Uniwersytet Rolniczy z liczbą 21 oraz Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy z liczbą 10.

Mapa 15. Liczba zgłoszeń do UPRP wynalazków i wzorów użytkowych przez podmioty krajowe na 100 tys. mieszkańców w 2021 roku

Mapa 16. Liczba patentów i praw ochronnych na wzory użytkowe, udzielonych przez UPRP podmiotom krajowym na 100 tys. mieszkańców w 2021 roku

Źródło: Opracowanie własne UMWM na podstawie danych GUS.

więcej informacji

Więcej informacji na temat sektora B+R w Polsce, również w przekroju regionalnym, można znaleźć w publikacjach GUS *Nauka i technika w 2020 r.* oraz *Działalność badawcza i rozwojowa w Polsce w 2020 r.* (www.stat.gov.pl), a także w *Raportach rocznych UPRP*.

2. Szkolnictwo wyższe

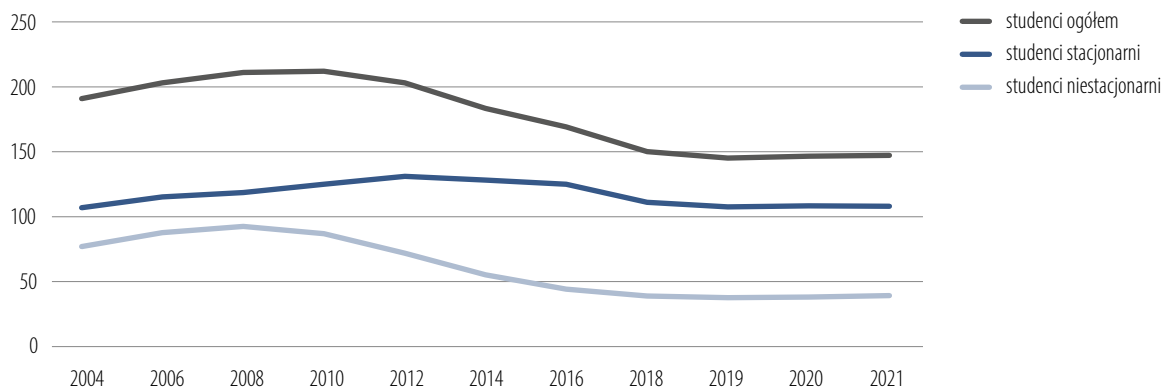
W 2021 roku liczba studiujących utrzymała się w Polsce na podobnym poziomie jak w roku poprzednim, wzrastając nieznacznie o 0,24%. Do szkół wyższych uczęszczało w kraju 1218,2 tys. osób. Tym samym po wielu latach spadku, drugi rok z rzędu zanotowano pozytywną tendencję wzrostową. Najwięcej osób studiowało w województwie mazowieckim (255,7 tys.), najmniej w województwie lubuskim (12,3 tys.). W odniesieniu do roku poprzedniego najwięcej studentów przybyło na Mazowszu – 6,8 tys. osób (2,8%)⁷.

W województwie małopolskim po roku 2019, charakteryzującym się najmniejszą liczbą studentów, również nastąpiło odwrócenie niekorzystnych tendencji, utrzymane w 2021 roku. Liczba studiujących wzrosła o 0,5% (692 osoby) w stosunku do roku poprzedniego oraz o 1,4% (2 tys. osób) w odniesieniu do 2019 roku. Pod względem liczby studiujących Małopolska nadal pozostawała drugim co do wielkości po Mazowszu ośrodkiem akademickim w kraju. W 2021 roku w województwie małopolskim studiowało 147,2 tys. osób (łącznie z cudzoziemcami), z czego 3,2 tys. w 10 zamiejscowych jednostkach organizacyjnych 8 szkół wyższych z innych województw. W największym ośrodku akademickim w województwie, Krakowie, naukę pobierało 130,4 tys. osób. Następnymi co do wielkości ośrodkami były Nowy Sącz – 6,3 tys. studentów oraz Tarnów – 5,0 tys.⁸.

7. Według faktycznej lokalizacji uczelni i ich jednostek zamiejscowych, GUS.

8. Jw.

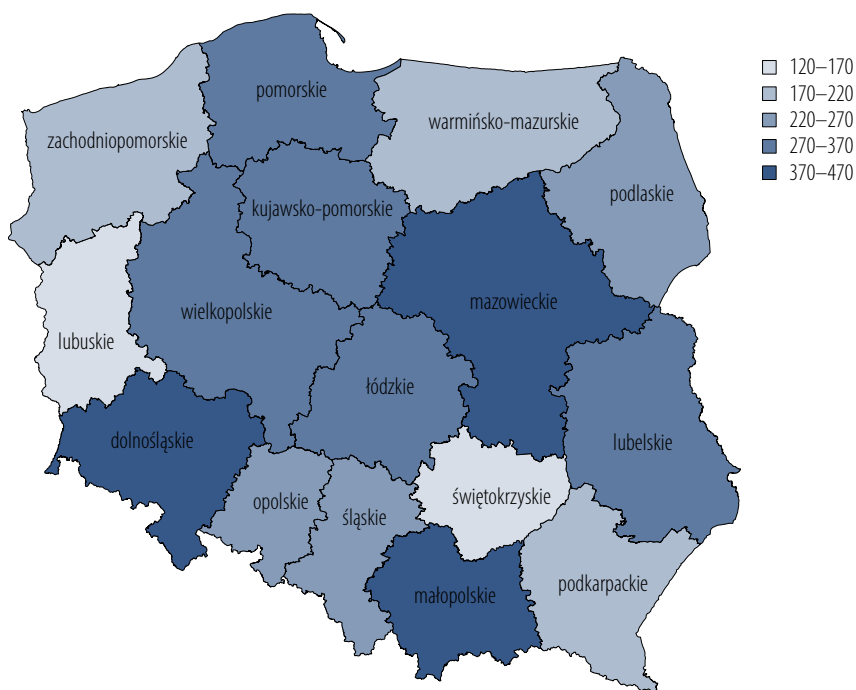
Wykres 42. Liczba studiujących w Małopolsce (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wskaźnik studiujących w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców uległ w 2021 roku nieznacznemu obniżeniu, osiągając poziom 429 (rok wcześniej 430), plasując województwo małopolskie na 2. pozycji po Mazowszu (wskaźnik 464).

Mapa 17. Studenci szkół wyższych na 10 tys. mieszkańców w 2021 roku

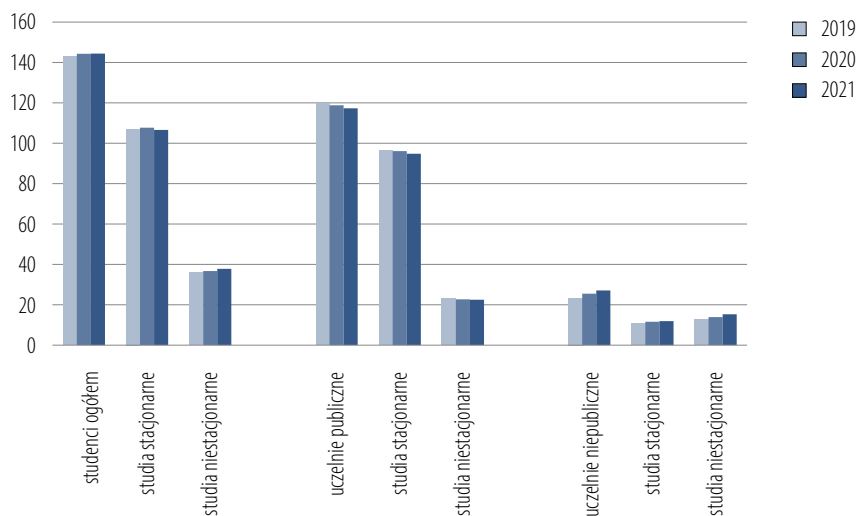

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2021 roku w 26 szkołach wyższych, które miały siedzibę w Małopolsce, kształciło się 144,4 tys. studentów⁹, spośród których zdecydowana większość (81,2%) pobierała naukę w 14 publicznych szkołach wyższych, natomiast pozostała część w 12 szkołach niepublicznych. Wśród studiujących przeważały kobiety – stanowiły one 58,8% uczących się. Liczba studentów ogółem pozostała na podobnym poziomie – zwiększyła się w stosunku do poprzedniego roku zaledwie o 101 osób, przy czym na uczelniach publicznych zmalała o 1503 osoby, a na uczelniach niepublicznych wzrosła o 1604. Spośród uczących się 73,8% kształciło się w trybie studiów stacjonarnych, jednak liczba wybierających ten system kształcenia zmalała w stosunku do poprzedniego roku. Studia stacjonarne w 2021 roku wybrało mniej osób niż przed rokiem na uczelniach publicznych, gdzie nastąpił niewielki wzrost jedynie liczby studiujących niestacjonarnie. W szkołach niepublicznych liczba uczących się wzrosła w obydwu przypadkach – zarówno studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych.

9. Łącznie z cudzoziemcami, a także ze studentami filii oraz zamiejscowych podstawowych jednostek organizacyjnych i zamiejscowych ośrodków dydaktycznych, położonych w innych województwach.

Wykres 43. Studiujący na małopolskich uczelniach wg systemu kształcenia i form własności (w tys. osób)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pod względem liczby studentów największą uczelnią był Uniwersytet Jagielloński, drugą co do wielkości była Akademia Górniczo-Hutnicza – tylko te dwie szkoły kształcą blisko połowę (46,2%) studentów uczelni publicznych oraz 37,5% wszystkich studentów małopolskich uczelni. Największą niepubliczną uczelnią była Krakowska Akademia skupiająca 30,9% studentów uczelni prywatnych.

więcej informacji

W kwietniu 2022 roku na kampusie Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie powstał *Erasmus+ InnHUB* – międzysektorowe centrum innowacji, które swoją działalność poświęca europejskim programom edukacyjnym oraz popularyzacji oferty *Erasmusa* – programu, który umożliwia wspieranie innowacyjności nie tylko w kształceniu dzieci, ale także w rozwoju zawodowym pracowników firm i uczelni.

Celem działalności nowo otwartego punktu jest integracja potencjału małopolskich uczelni, szkół, ośrodków kształcenia zawodowego i przedsiębiorców na rzecz budowania systemu kształcenia i kształtowania kompetencji zawodowych. W rezultacie będzie możliwe osiągnięcie efektu synergii między tymi podmiotami.

Partnerami krakowskiego InnHUB jest 15 uczelni wyższych z Małopolski, które podpisały porozumienie na rzecz wspierania innowacji poprzez *Program Erasmus+*.
www.erasmusplus.org.pl/erasmus-innhub

Na małopolskich uczelniach w 2021 roku studiowało 7,9 tys. cudzoziemców¹⁰ pochodzących ze 122 krajów (0,5% mniej niż w roku poprzednim). Niemal wszyscy obcokrajowcy (93,8%) uczyli się na studiach stacjonarnych. Udział zagranicznych studentów stanowił 5,4% ogólnej liczby studiujących na małopolskich uczelniach i 8,8% wszystkich studiujących cudzoziemców w Polsce. Najliczniejszą grupę, zarówno w kraju, jak i w Małopolsce, stanowią studenci z Ukrainy. Ukraińcy wybierali najczęściej naukę w Warszawie, Łodzi oraz Krakowie – tylko w tych trzech miastach stanowili blisko połowę (48,5%) wszystkich studiujących tej narodowości w Polsce. Ukraińscy studenci studiujący w województwie małopolskim stanowili 12,3% wszystkich studentów tej nacji w kraju oraz 60,3% wszystkich studiujących obcokrajowców w Małopolsce. Studenci z Ukrainy najczęściej wybierali w regionie naukę w Krakowskiej Akademii im. A. Frycza Modrzewskiego oraz na Uniwersytecie Jagiellońskim. Małopolskie uczelnie cieszyły się również znaczną popularnością wśród Białorusinów oraz Norwegów, którzy wybierali przede wszystkim Uniwersytet Jagielloński, przy czym Norwegowie studiujący na UJ stanowili zdecydowanie najliczniejszą grupę (29,0%) tej narodowości uczącą się w Polsce.

10. Studenci cudzoziemcy planujący studiować w Polsce przynajmniej jeden rok akademicki.

Według informacji o wynikach rekrutacji na rok akademicki 2021/2022, podawanej przez Ministerstwo Edukacji i Nauki, małopolskie szkoły wyższe należą do grona uczelni najczęściej wybieranych w kraju przez kandydatów na studia. Wśród najpopularniejszych, w przeliczeniu liczby kandydatów na jedno miejsce, znalazł się Uniwersytet Jagielloński na ex aequo 9. miejscu (4,5 kandydatów na miejsce), Uniwersytet Ekonomiczny na ex aequo 13. miejscu (4,3 kandydatów na miejsce) oraz Akademia Górniczo-Hutnicza ex aequo na miejscu 11 (4,1 kandydatów na miejsce). Małopolskie uczelnie należą również do ścisłej czołówki pod względem najczęściej wybieranych przez kandydatów według ogólnej liczby zgłoszeń na studia stacjonarne pierwszego stopnia i jednolite magisterskie. Pod tym względem, w zestawieniu uczelni publicznych, na pierwszym miejscu w kraju uplasował się Uniwersytet Pedagogiczny w kategorii uczelni pedagogicznych oraz Uniwersytet Ekonomiczny pośród uczelni ekonomicznych. Miejsca drugie zajęły: Uniwersytet Jagielloński pośród uniwersytetów, Uniwersytet Rolniczy w kategorii uczelni rolniczych/przyrodniczych, a także Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie pośród państwowych wyższych szkół zawodowych. Dziewiąte miejsce w kategorii studiów stacjonarnych uczelni niepublicznych zajęła Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego.

W 2021 roku małopolskie uczelnie opuściło 37,0 tys. absolwentów, z czego 63,2% stanowiły kobiety. Studia magisterskie ukończyło 17,0 tys. osób (45,9%), wśród których dominowali absolwenci studiów drugiego stopnia (14,5 tys. osób). Studia pierwszego stopnia ukończyło 20,0 tys. osób, przy czym tytuł licencjata uzyskało 12,5 tys. absolwentów, a tytuł inżyniera 7,5 tys. Najwięcej absolwentów (25,6%), ukończyło wyższe szkoły techniczne – Akademię Górniczo-Hutniczą i Politechnikę Krakowską, 22% ukończyło Uniwersytet Jagielloński, a Uniwersytet Ekonomiczny – 10,4%.

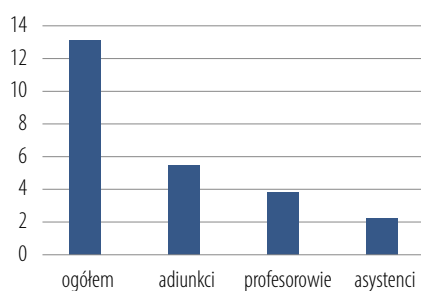
W małopolskich uczelniach na studiach podyplomowych w roku akademickim 2021/2022 uzupełniało swoją wiedzę 10,5 tys. osób, co stanowi wzrost o 16,8% w stosunku do roku poprzedniego. Równocześnie wielkość ta jest o blisko 42% mniejsza w odniesieniu do szczytowego poziomu z 2009 roku. Spośród ogólnej liczby słuchaczy najwięcej osób uzupełniało swoją wiedzę na kierunkach: biznes, administracja i prawo (39,3%), kształcenie (10,8%), zdrowie i opieka społeczna (9,3%) oraz technika, przemysł i budownictwo (9,0%).

We wprowadzonych dwa lata wcześniej szkołach doktorskich kształciło się w 2021 roku 2,1 tys. osób. W ramach studiów doktoranckich, rozpoczętych przed wprowadzoną zmianą systemu, kontynuowało naukę na starych zasadach (tzw. studia trzeciego stopnia) 2,4 tys. osób, z czego w publicznych jednostkach doksztalało się 2 tys. doktorantów. W ramach studiów doktoranckich w 2021 roku tytuł doktora uzyskało 500 osób.

Na małopolskich uczelniach w 2021 roku pracowało 13,1 tys. nauczycieli akademickich, tj. o 100 osób więcej niż w roku poprzednim. Najliczniejszą grupę stanowili adiunkci (42%) oraz profesorowie (29,6%). Placówki publiczne zatrudniały 90,5% kadry nauczycielskiej. W Małopolsce na 1 nauczyciela akademickiego przypadało średnio 11 studentów, z czego w wyższych szkołach publicznych wskaźnik wynosił 10, natomiast w szkołach niepublicznych – 22.

Na małopolskich uczelniach uczą także cudzoziemcy – w 2021 roku zatrudnionych było 310 obcokrajowców (pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych) z 60 krajów. Największą liczbę stanowili nauczyciele akademicy z Ukrainy (16%), oraz Włoch (8%). Ponad połowa cudzoziemców (55,8%) uczyła na Uniwersytecie Jagiellońskim.

Wykres 44. Nauczyciele akademicy w Małopolsce w 2021 roku (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

więcej informacji

Więcej informacji na temat szkolnictwa akademickiego w Małopolsce znaleźć można w opracowaniu sygnałnym Urzędu Statystycznego w Krakowie pn. *Szkolnictwo wyższe w województwie małopolskim w roku akademickim 2021/2022*.
www.krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace

Małopolskie uczelnie zajmują wysokie pozycje w rankingu uczelni akademickich przygotowywanym przez „Perspektywę”. Corocznie dwa uniwersytety walczą o pierwsze miejsce – Uniwersytet Warszawski oraz Uniwersytet Jagielloński – w 2022 roku, po dwóch latach na miejscu 1. krakowska uczelnia uplasowała się na 2. pozycji w zestawieniu. Wysokie, ex aequo 4. miejsce, zajęła także Akademia Górniczo-Hutnicza. Należy zaznaczyć jednak, że niektóre z pozostałych małopolskich uczelni, pomimo bardziej odległych miejsc w ran-

kingu ogólnym, zajmują wysokie pozycje w rankingach dla danego typu szkół – 2. miejsce zajęła Akademia Górniczo-Hutnicza pośród uczelni technicznych i Uniwersytet Pedagogiczny wśród uczelni pedagogicznych, przy czym Uniwersytet Pedagogiczny stracił pozycję lidera, którą corocznie zajmował w latach poprzednich. Wysoko uplasowała się również Akademia Nauk Stosowanych w Tarnowie¹¹, zajmując 2. miejsce w rankingu państwowych wyższych szkół zawodowych. W rankingu szkół niepublicznych najwyżej, na miejscu 10., uplasowała się Krakowska Akademia im. A. Frycza Modrzewskiego.

Najbardziej prestiżowym rankingiem najlepszych szkół wyższych na świecie jest Academic Ranking of World Universities (ARWU), znany również jako *Lista Szanghajska*. Twórcy zestawienia spośród 20 tys. uczelni z całego globu wybierają 500 najlepszych, a kolejne 500 trafia na tzw. listę dodatkową. W 2022 roku ranking uczelni z Polski, jak co roku, otwierają dwie – Uniwersytet Jagielloński oraz Uniwersytet Warszawski, obie w piątej setce zestawienia (miejsca 401–500 – dokładna pozycja uczelni w rankingu znana jest tylko w przypadku pierwszej setki). Pośród 11 polskich szkół wyższych z listy, w siódmej setce (awans o 100 pozycji) znalazła się jeszcze druga krakowska uczelnia – Akademia Górniczo-Hutnicza.

11. W 2022 Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie zmieniła nazwę na Akademia Nauk Stosowanych w Tarnowie.

Kultura

Opracowanie: Agnieszka Chmiel

— podsumowanie

- W 2021 roku sektor kultury w dalszym ciągu w znaczący sposób odczuwał wpływ pandemii COVID-19 na różnych polach swojej aktywności. Utrzymujące się obostrzenia powodowały zarówno konieczność ograniczenia bieżących działań, jak i wymuszały w niektórych okresach całkowite ich wstrzymanie, co niewątpliwie miało swoje odzwierciedlenie w liczbie zorganizowanych wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych oraz liczbie odbiorców, widzów i zwiedzających.
- W 2021 roku wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego z budżetu wszystkich jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa małopolskiego wyniosły 986,51 mln zł, co oznacza wzrost o 11,9% w stosunku do roku 2020.
- Na koniec 2021 roku w województwie małopolskim funkcjonowało 18,53% wszystkich galerii i salonów sztuki działających w Polsce, 11,18% ogólnej liczby muzeów i oddziałów muzealnych, 12,97% teatrów i instytucji muzycznych (mających własny zespół artystyczny), 10,98% centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic, 9,79% bibliotek (łącznie z filiami) i placówek biblioteczno-informacyjnych oraz 8,8% kin stałych¹. W porównaniu do roku poprzedniego ogółem nastąpił spadek liczby podmiotów działających w obszarze kultury o 0,83%. W ciągu roku 2021 instytucje kultury działające w Małopolsce odwiedziło łącznie 11,8 mln osób (wzrost o 39% w stosunku do 2020 roku), co stanowiło 13,21% ogólnej liczby osób korzystających z usług instytucji kultury w Polsce.
- Małopolska jest w Polsce jednym z regionów o największej liczbie zabytków. Na koniec 2021 roku w rejestrze zabytków, prowadzonym przez Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, ujęto 3502 decyzje o wpisie obiektów lub zespołów nieruchomości do rejestru zabytków (obejmujących wpisem około 5200 obiektów), natomiast w wojewódzkiej ewidencji zabytków figurowało około 47 800 obiektów. Do rejestru zabytków ruchomych na koniec 2021 roku wpisanych było 33 738 obiektów.
- Rok 2021 – był rokiem znanych i cenionych osobowości: Rok LEMA – 100. rocznica urodzin Stanisława Lema – filozofa, futurologa, jednego z najpoczytniejszych polskich pisarzy science fiction, którego twórczość wpisuje się do kanonu literatury światowej; Rok NORWIDA – 200. rocznica urodzin Cypriana Kamila Norwida – poety, dramaturga, prozaika, artysty sztuk pięknych i myśliciela; Rok RÓŻEWICZA – 100. rocznica urodzin Tadeusza Różewicza – wybitnego polskiego poety, dramaturga, prozaika i scenarzysty; Rok BACZYŃSKIEGO – 100. rocznica urodzin Krzysztofa Kamila Baczyńskiego – jednego z najwybitniejszych przedstawicieli poetów pokolenia Kolumbów.

1. *Podmioty działające w obszarze kultury w województwie małopolskim w 2021 r.*, Informacje sygnałne, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Krakowie, Opracowanie dostępne pod adresem: <https://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/informacje-sygnalne/kultura/podmioty-dzialajace-w-obszarze-kultury-w-województwie-malopolskim-w-2021-r-,1,19.html>. Data dostępu: 06.09.2022 rok.

1. Stan kultury w regionie – infrastruktura, oferta, aktywność kulturalna

Małopolska to region o niezwykłym bogactwie i walorach historycznych, krajobrazowych oraz bogatej przeszłości kulturalnej, postrzegany jako ważne centrum aktywności kulturalnej w Polsce.

Podmioty działające w sferze kultury mają duże znaczenie dla rozwoju regionalnego, lokalnego. Mogą one wpływać na rozwój kreatywności, pobudzać różnorodność kulturową, przyczyniać się do ożywienia gospodarek lokalnych, przyciągać turystów, zwiedzających, jak i generować zysk.

Pod względem liczby podmiotów prowadzących działalność kulturalną Małopolska znajduje się w ścisłej krajowej czołówce – ponad 1/3 wszystkich podmiotów działających w Polsce skupiona była w trzech województwach: mazowieckim (11,38% ogólnej liczby podmiotów); małopolskim (10,11%) oraz śląskim (9,53%). Według stanu na koniec 2021 roku w województwie małopolskim działały 24 teatry i instytucje muzyczne, 105 muzeów, 58 galerii i salonów sztuki, 46 kin, 887 bibliotek i placówek biblioteczno-informacyjnych oraz 433 centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice.

Według stanu na koniec 2021 roku w województwie małopolskim funkcjonowało 18,53% wszystkich galerii i salonów sztuki działających w Polsce oraz 11,18% muzeów i oddziałów muzealnych, 12,97% teatrów i instytucji muzycznych (mających własny zespół artystyczny), 10,98% centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic, 9,79% bibliotek (łącznie z filiami) i placówek biblioteczno-informacyjnych, 8,8% kin stałych. W porównaniu do roku ubiegłego ogółem nastąpił spadek liczby podmiotów działających w obszarze kultury o 0,83%. W skali całego kraju spadek ten wyniósł odpowiednio 1,71%.

W 2021 roku w związku z trwającym w Polsce stanem epidemii podmioty kultury nadal funkcjonowały w warunkach czasowych ograniczeń. Obostrzenia w działalności podmiotów kultury miały różny zakres i formy, ale w porównaniu z rokiem wcześniejszym były mniej restrykcyjne.

Tabela 23. Wybrane dane o podmiotach działających w obszarze kultury

Typ instytucji	Wyszczególnienie	Polska		Małopolska		Polska		Małopolska	
		Ogółem		Polska = 100		Ogółem		Polska = 100	
		2020		2021		2020		2021	
Muzea	liczba podmiotów	932	101	10,8%	939	105	11,2%		
	zwiedzający w tys.	16 628,6	3 259,7	19,6%	25 251,6	5 259,5	20,8%		
Galerie i salony sztuki	liczba podmiotów	307	57	18,6%	313	58	18,5%		
	zwiedzający w tys.	2 063,4	861,8	41,8%	3 444,8	759,9	22,1%		
Teatry i instytucje muzyczne	liczba podmiotów	194	25	12,9%	185	24	13,0%		
	widzowie i słuchacze w tys.	4 502,1	360,0	8,0%	4 745,5	483,8	10,2%		
Biblioteki i placówki biblioteczno-informacyjne	liczba podmiotów	9 180	892	9,7%	9 056	887	10,2%		
	czytelnicy w tys.	5 743,9	638,6	11,1%	5 562,3	632,6	11,4%		
› w tym biblioteki publiczne	liczba podmiotów	7 882	709	9,1%	7 693	708	9,2%		
	czytelnicy w tys.	4 919,3	545,9	11,1%	4 806,9	544,8	11,3%		
Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice	liczba podmiotów	4 040	453	11,2%	3 944	433	11,0%		
	uczestnicy imprez w tys.	13 355,4	1 243,7	9,3%	18 256,6	1 715,7	9,4%		
Kina stałe	liczba podmiotów	511	43	8,4%	523	46	8,8%		
	widzowie w tys.	19 491,0	1 595,6	8,2%	27 464,8	2 433,6	8,9%		
Razem	liczba podmiotów	23 046	2 280	9,89%	22 653	2 261	9,98%		
	widzowie w tys.	66 703,7	8 505,3	12,75%	89 532,5	11 829,90	13,21%		

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie².

2. *Podmioty działające w obszarze kultury w województwie małopolskim w 2021 roku oraz Podmioty działające w obszarze kultury w województwie małopolskim w 2020 roku*, Informacje sygnałne, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Krakowie, Opracowanie dostępne pod adresem: <https://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/informacje-sygnaalne/kultura/podmioty-dzialajace-w-obszarze-kultury-w-województwie-malopolskim-w-2021-r-1,19.html> oraz <https://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/informacje-sygnaalne/kultura/podmioty-dzialajace-w-obszarze-kultury-w-województwie-malopolskim-w-2020-r-1,18.html>. Data dostępu: 6.09.2022.

Wymuszona przez pandemię COVID-19 cyfryzacja wielu dziedzin życia widoczna jest również w obszarze kultury. Internet odgrywał istotną rolę w dotarciu do różnego rodzaju grup odbiorców. Podmioty kultury nie tylko wykorzystują nowe możliwości cyfrowe w swojej działalności, ale również bardzo często stają się kreatorami nowych pomysłów i rozwiązań w zakresie prezentacji oferty kulturalnej jak najszerszemu gronu odbiorców. Funkcjonowanie podmiotów kultury w społeczeństwie cyfrowym wymaga zarówno ciągłej aktualizacji narzędzi i form działania, jak i dostosowania tych form i narzędzi do potrzeb osób zainteresowanych uczestnictwem w kulturze.

Pod względem liczby osób korzystających z oferty instytucji kultury Małopolska od lat wyróżnia się na tle kraju, co znajduje odzwierciedlenie we wskaźnikach liczby odbiorców oferty instytucji kultury na 1 tys. mieszkańców. W Małopolsce wskaźniki te dla wszystkich typów instytucji kultury kształtują się powyżej średniej krajowej. W stosunku do roku 2020 nastąpił znaczący wzrost liczby odwiedzających i korzystających z oferty kulturalnej o 39%.

W 2021 roku³ w województwie małopolskim działalność prowadziło 105 muzeów⁴ (łącznie z oddziałami), z czego 43 (41%) znajdowały się na terenie Krakowa. Co trzecie muzeum prowadziło działalność o profilu historycznym. Do sektora publicznego należało 87 (82,9%) muzeów, w ramach którego dla 68 (78,2%) podmiotów organizatorem były jednostki samorządu terytorialnego. W sektorze prywatnym stowarzyszenia były organizatorami dla 8 muzeów (44,4%), a fundacje dla 4 (22,2%). W ciągu 2021 roku muzea i oddziały muzealne odwiedziło 5,3 mln osób, co stanowiło 20,83% ogólnej liczby zwiedzających takie placówki w Polsce. W porównaniu do roku ubiegłego nastąpił wzrost liczby zwiedzających muzea i oddziały muzealne o 61,35%.

więcej informacji

23 października 2021 roku miało miejsce uroczyste otwarcie Muzeum Historii i Duchowości Cystersów w Mogile. Na wystawie – częściowo multimedialnej – można zobaczyć najcenniejsze dzieła sztuki ze zbiorów opactwa i najstarsze księgi z klasztornej biblioteki. Opactwo Cystersów w Mogile nieustannie od 1222 roku gromadzi różnego rodzaju dzieła sztuki – począwszy od dokumentów pergaminowych, poprzez cenne księgi, złotnictwo, tkaniny liturgiczne do obrazów i rzeźb głównie o charakterze sakralnym, często nawiązującym do historii i osiągnięć zakonu.

Atrakcjami dla zwiedzających są świetnie zachowane partie murów romańskich z XIII wieku, pozostałości *hypocaustum* – średniowiecznego systemu ogrzewania, które odkryto w podziemiach budynku oraz średniowieczny sejf, czyli okuta żelazem dębowa skrzynia, zamykana na kilka zamków. Podążając muzealną trasą, można zobaczyć kanał, którym jeszcze w latach 40. XX wieku przepływała Młynówka – rzeczka napędzająca urządzenia klasztornej młyna i kuźni.

Muzeum zostało urządzone w dawnym pałacu opata i przeoracie.

Otwarcie muzeum to część przygotowań do jubileuszu 800-lecia obecności cystersów w Mogile, który przypada na 2022 rok.

Największym zainteresowaniem cieszyły się muzea sztuki (36,7%). Znaczna część (17,41% ogółu zwiedzających) skorzystała z możliwości bezpłatnego zwiedzania. Młodzież szkolna stanowiła 10,1% ogółu zwiedzających. Łączna liczba zbiorów muzealnych według stanu na koniec 2021 roku wyniosła 3,2 mln sztuk, z czego największą część stanowiły muzealia z dziedziny archeologii (26,1%). W krakowskich muzeach znajdowało się 84,2% ogólnej liczby zbiorów muzealnych.

W 2021 roku instytucje muzealne zorganizowały łącznie 354 wystawy czasowe i 364 wystawy stałe, czyli nieznacznie więcej niż w roku poprzednim (łącznie o 56 wystaw więcej). Wystawy własne stanowiły 74,2% wystaw czasowych (przeliczając – jedno muzeum zorganizowało średnio 3 wystawy czasowe), a pozostałą część

3. *Podmioty działające w obszarze kultury w województwie małopolskim w 2021 roku*, Informacje sygnałowe, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Krakowie, Opracowanie dostępne pod adresem: <https://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/informacje-sygnałowe/kultura/podmioty-dzialajace-w-obszarze-kultury-w-województwie-malopolskim-w-2021-r-,1,19.html>. Data dostępu: 6.09.2022.

4. Począwszy od danych za 2020 rok do muzeów zaliczane są wyłącznie jednostki, które działają na podstawie uzgodnionego z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statutu bądź regulaminu, zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 21 listopada 1996 roku o muzeach (Dz.U. z 2012 roku poz. 987 z póź. zm.).

stanowiły wystawy obce, czyli przygotowane przez inne muzea krajowe lub zagraniczne. Muzea z Małopolski zorganizowały również 20 wystaw za granicą, które zwiedziło 317,9 tys. osób – dla porównania w okresie sprzed pandemii COVID-19 (2019 rok) takich zagranicznych wystaw zorganizowano 45, przy odnotowanej frekwencji na poziomie 660,7 tys. osób.

Oprócz działalności muzealnej muzea wraz z oddziałami aktywnie włączały się w organizację wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych m.in. lekcji muzealnych i warsztatów (6,9 tys.), seansów filmowych (5,2 tys.), odczytów, prelekcji, spotkań (2 tys.) oraz imprez plenerowych (0,4 tys.).

Według stanu na koniec 2021 roku na terenie województwa małopolskiego działalność wystawienniczą prowadziło 58 galerii i salonów sztuki, z których 70,7% zlokalizowanych było w Krakowie. W Małopolsce działało 7 galerii państwowych oraz 23 galerie samorządowe. W sektorze prywatnym działalność prowadziło 28 galerii i salonów sztuki, organizatorem dla 16 z nich były osoby fizyczne. W ubiegłym roku galerie i salony sztuki zorganizowały 408 wystaw w kraju i za granicą, zgromadziły one 759,9 tys. zwiedzających, w tym 601,9 tys. osób uczestniczyło w wystawach plenerowych (porównując frekwencję z poprzednim rokiem 2020 nastąpił spadek o ok. 11,8%, natomiast liczba wystaw zwiększyła się o 24%). W 2021 roku przeciętnie 1 galerię i salon sztuki zwiedziło 13,1 tys. osób o 13,25% mniej niż w 2020 roku. Pomimo pandemii COVID-19 i związanymi z nią ograniczeniami państwowe i samorządowe galerie i salony sztuki zorganizowały łącznie 262 wystawy, z których blisko połowę (42%) stanowiły wystawy zorganizowane przez galerie działające w Krakowie.

Ponad połowa galerii i salonów sztuki (57,8%) prezentujących wystawy w 2021 roku funkcjonowała, podobnie jak w 2020 roku, w czterech województwach: małopolskim, mazowieckim, śląskim i łódzkim. Również jeżeli chodzi o liczbę zwiedzających województwo małopolskie jest w ścisłej czołówce w kraju – 22% ogółu zwiedzających w kraju, kolejno województwo mazowieckie – 20% ogółu zwiedzających oraz województwo śląskie – 5,78% ogółu zwiedzających.

— więcej informacji

Czytelnictwo w Polsce wróciło do poziomu sprzed pandemii. Oznacza to, że trend spadkowy został trwale powstrzymany. Na pytanie o lekturę co najmniej jednej książki w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie twierdząco odpowiedziało 38% respondentów. Wynik ten nie zaskakuje, jeśli za referencyjny przyjąć rok 2019 – ostatni przed nadzwyczajnymi okolicznościami spowodowanymi pandemią COVID-19. Odnotowany w 2020 roku niewielki wzrost czytelnictwa nie stał się początkiem trendu wzrostowego. Ograniczenia pandemiczne, w tym edukacja szkolna dzieci w domu i praca zdalna, przyniosły w pierwszym roku pandemii nieco większe zainteresowanie czytaniem, a w drugim – zauważalne zmęczenie.

Czytane przez Polaków książki w przeważającym stopniu zostały zakupione – 40% (warto zaznaczyć wzrost znaczenia sprzedaży online w czasie pandemii), kolejno otrzymane w prezencie – 32% lub pożyczone od rodziny/znajomych – 30%.

Zamknięcie bibliotek w wyniku przepisów ogólnokrajowych lub z powodu miejscowego wzrostu zakażeń w latach 2020-21 ograniczyło dostęp do książek osobom rzadziej kupującym i mogło wpłynąć na niższy poziom czytelnictwa – spadek czytelnictwa jest podobny do zmniejszenia wypożyczeń z 18% do 13%, co dowodzi, jak ważną rolę pełnią biblioteki publiczne w utrzymaniu poziomu czytelnictwa.

Z całością raportu można zapoznać się poprzez www.bn.org.pl.

W 2021 roku w województwie małopolskim działalność prowadziło 887 bibliotek publicznych oraz placówek biblioteczno-informacyjnych. Spośród wszystkich bibliotek i placówek biblioteczno-informacyjnych zdecydowaną większość stanowiły biblioteki publiczne (79,8% ogólnej liczby). Niezmiennie – najwięcej bibliotek było zlokalizowanych w powiecie krakowskim (65). Według danych na koniec 2021 roku – mimo pojawiających się z uwagi na występującą pandemię ograniczeń w dostępie do zbiorów – w ciągu roku wypożyczono na zewnątrz 8,5 mln woluminów księgozbioru oraz 178 tys. materiałów bibliecznych stanowiących zbiory specjalne (w porównaniu do ubiegłego roku 2020 nastąpił wzrost odpowiednio o ok. 21,43% i 12,16%). Najliczniej z bibliotek korzystały osoby w wieku 25–44 lata stanowiące 27,6% ogólnej liczby czytelników w województwie.

Pod koniec 2021 roku w zbiorach bibliotek publicznych i placówek biblioteczno-informacyjnych znajdowało się 24,6 mln woluminów oraz 3,8 mln zinwentaryzowanych zbiorów specjalnych. Wskaźnik wypożyczeń księgozbioru na 1 czytelnika wyniósł w 2021 roku blisko 16 woluminów. Na jedną bibliotekę publiczną przypadło średnio 769 czytelników. W ciągu roku zarejestrowano 544,8 tys. czytelników (w porównaniu z rokiem poprzednim nastąpił spadek o 0,2%). Pod względem liczby czytelników w bibliotekach publicznych i filiach przypadających na 1000 ludności wiodącym województwem w Polsce pozostało województwo małopolskie (160), a następnie mazowieckie (141) oraz lubelskie (137)⁵.

Pod koniec 2021 roku w województwie małopolskim czynnych było 46 kin stałych, które stanowiły 8,8% ogólnej liczby kin stałych w kraju. Jednostki samorządu terytorialnego były właścicielami 65,2% kin stałych. W 2021 roku kina stałe posiadały 126 sal projekcyjnych i łącznie 22,7 tys. miejsc na widowni. Wyświetlono w nich 112,3 tys. seansów filmowych (o 18,4% więcej w porównaniu do 2020 roku), które obejrzało 2,4 mln widzów (o 52,5% więcej w odniesieniu do 2020 roku). Jeden seans filmowy obejrzało przeciętnie 22 osoby. Filmy produkcji polskiej obejrzało co 5 widz, a filmy produkcji pozaeuropejskiej zgromadziły 70% ogólnej liczby widzów. Kraków odznaczył się największą liczbą kin stałych (12), które wyświetlając 72,2 tys. seansów filmowych zgromadziły 1,6 mln widzów.

— więcej informacji

W 2021 roku miała miejsce nowa odsłona Konkursu na Wspieranie Produkcji Filmowej, zrealizowanego w ramach Regionalnego Funduszu Filmowego (wspólnej inicjatywy Województwa Małopolskiego, Gminy Miejskiej Kraków, Krakowskiego Biura Festiwalowego i Małopolskiego Centrum Kultury Sokół w Nowym Sączu) – skupiająca się tym razem na produkcjach niskobudżetowych i krótkometrażowych. Laureatami Konkursu zostali: *Wielki Architekt* – Filmograf sp. z o.o.; *Dzisiaj wszyscy się ukryjemy* – Kijora Film sp. z o.o.; *Szalona* – Stowarzyszenie Filmowców Polskich; *Show* – Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie; *Panorama Tatr* – Wonderer Andrzej Pałka; *Wiedźma* – Fundacja Krakowska Szkoła Filmowa; *Dzwony* – Magic View Aleksandra Stępień; *Grupa specjalna* – IRIS Media sp. z o.o.

Konkurs ma na celu wspieranie rozwoju produkcji filmowych związanych z Krakowem i Małopolską zarówno poprzez tematykę, jak i twórców, a przede wszystkim poprzez miejsce realizacji filmu, jak i pomoc adeptom sztuki filmowej w dążeniu do zrealizowania ich pierwszych projektów filmowych.

W 2021 roku w Małopolsce działalność sceniczną prowadziły 24 instytucje mające własny zespół artystyczny – 13 teatrów dramatycznych, 3 teatry lalkowe, 4 teatry muzyczne, 3 orkiestry oraz 1 filharmonia. Teatry i instytucje muzyczne wystawiły 3,4 tys. przedstawień i koncertów (wzrost o blisko o 31% w porównaniu do roku 2020), które zgromadziły 383,8 tys. widzów i słuchaczy (o 34,4% więcej niż w 2020 roku). Teatry dramatyczne i lalkowe zorganizowały 2,8 tys. przedstawień, które obejrzało 324,8 tys. widzów i słuchaczy (odpowiednio o 33,3% i 24% więcej niż w 2020 roku). W ubiegłym roku teatry muzyczne zorganizowały 263 spektakle i koncerty, a z ich oferty skorzystało 73,7 tys. widzów i słuchaczy, a w 412 koncertach zorganizowanych przez orkiestry i filharmonię wzięło udział 85,3 tys. osób. W placówkach odbyło się 85 premier, o 24 więcej niż w ubiegłym roku. Najwięcej premier (78,8%) miało miejsce w teatrach dramatycznych i lalkowych. Teatry i instytucje muzyczne zlokalizowane w Krakowie wystawiły 3 tys. przedstawień i koncertów oraz zgromadziły 433,2 tys. widzów i słuchaczy (odpowiednio o 36,4% i 35,6% więcej niż w roku poprzednim).

Liczba teatrów i instytucji muzycznych mających własny zespół artystyczny w 2021 roku była nadal wyraźnie zróżnicowana w poszczególnych województwach – od 3 (w województwie podkarpackim) oraz 4 (w województwie lubuskim i świętokrzyskim) do 36 (w województwie mazowieckim), a powyżej 20 odnotowano w województwie śląskim (21) i małopolskim (24).

W 2021 roku najwięcej widzów i słuchaczy odwiedziło teatry i instytucje muzyczne w województwach: mazowieckim – 1,6 mln (257,5 widzów i słuchaczy w przeliczeniu na 1000 ludności; 32,8% ogólnej liczby widzów i słuchaczy); śląskim – 0,5 mln (117 widzów i słuchaczy w przeliczeniu na 1000 ludności; 11,4% ogólnej liczby widzów

5. Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny. Data dostępu: 8.09.2022.

i słuchaczy) i małopolskim – 0,48 mln (137 osób w przeliczeniu na 1000 ludności; 10,2% ogólnej liczby widzów i słuchaczy). Natomiast spośród ogólnej liczby przedstawień i koncertów w 2021 roku w Polsce (30 tys.) – 7,8 tys. (tj. 25,8% wszystkich przedstawień i koncertów) odbyło się w województwie mazowieckim; w województwie małopolskim – 3,4 tys. (tj. 11,5%), w województwie śląskim – 2,9 tys. (tj. 9,8%).

Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice są instytucjami prowadzącymi wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną. Mają charakter środowiskowy – integrują poszczególne przedsięwzięcia kulturalne, a przygotowując zróżnicowane oferty skierowane do ludzi w każdym wieku, kreują postawy aktywnego uczestnictwa w życiu społeczno-kulturalnym danej społeczności. W ubiegłym roku najwięcej tego typu instytucji funkcjonowało na terenie województwa małopolskiego (433 – o 4,4% mniej w porównaniu do 2020 roku), kolejno na terenie województwa śląskiego (346) oraz podkarpackiego (336). W Małopolsce organizatorem dla 97% podmiotów był samorząd terytorialny. Większość podmiotów (67,7%) zlokalizowana była na wsi. Dotyczy to przede wszystkim świetlic (95,9% ogólnej liczby świetlic), domów kultury (74,6%), ośrodków kultury (72,8%), a także centrów kultury (51,3%). W 2021 roku wszystkie placówki zorganizowały łącznie 19 tys. imprez (wzrost o 27,4% w stosunku do roku ubiegłego), w których uczestniczyło 1,7 mln osób (o 38% więcej niż w 2020 roku). Najliczniejsze pod względem liczby uczestników przypadających na 1 imprezę były festiwale i przeglądy artystyczne (593 osoby). W Krakowie zorganizowano 5,5 tys. imprez (29,2% ogólnej liczby imprez), w których wzięło udział 489,1 tys. osób (28,5% ogólnej liczby uczestników).

W ramach działalności centrów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic działało 1,5 tys. grup artystycznych, które skupiały 28,9 tys. członków. Przeważającą część z nich stanowiły dzieci oraz młodzież szkolna (65,4%). Ponadto działało również 2,6 tys. kół, klubów i sekcji, które zrzeszały 40,4 tys. członków. Większość stanowiły koła, kluby, sekcje o profilu plastycznym, technicznym (784, liczba członków 9,8 tys.) oraz taneczne (483, liczba członków 6,3 tys.). Licznie uczestniczono również w zajęciach klubów seniora/Uniwersytet Trzeciego Wieku (6,9 tys. osób).

Z uwagi na obowiązujące obostrzenia związane z sytuacją epidemiczną, w 2021 roku liczba organizowanych imprez masowych w Polsce była znacząco zredukowana. Imprezy masowe odbywały się wyłącznie w miesiącach, kiedy nie obowiązywały ograniczenia i restrykcje powodowane przez epidemię koronawirusa. W ubiegłym roku w województwie małopolskim odbyło się 48 masowych imprez artystyczno-rozrywkowych, w których uczestniczyło 229,2 tys. osób (wzrost frekwencji o 40,6%). Kraków był miejscem o największej liczbie imprez masowych – 31 (wzrost o 55% w odniesieniu do 2020 roku). Imprezy w większości zostały zorganizowane w przestrzeni otwartej (62,5%). 77,3% uczestników wzięło udział w imprezach artystyczno-rozrywkowych z płatnym wstępem.

Tabela 24. Wybrane instytucje kultury prowadzące działalność kulturalną w 2021 roku

Województwo	Ogółem 2020	Ogółem 2021	Muzea wraz z oddziałami	Teatry i instytucje muzyczne	Centra, domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice	Biblioteki publiczne z filiami	Galerie sztuki	Kina stałe
Mazowieckie	1 562	1 547	143	36	297	941	49	81
Małopolskie	1 388	1 374	105	24	433	708	58	46
Śląskie	1 312	1 296	82	21	346	753	37	57
Wielkopolskie	1 130	1 111	88	13	295	652	17	46
Dolnośląskie	1 049	1 001	68	19	267	577	21	49
Podkarpackie	1 123	1 100	60	3	336	665	7	29
Lubelskie	906	895	56	5	233	563	8	30
Łódzkie	790	777	45	9	191	467	37	28
Pomorskie	759	765	89	15	292	316	22	31
Zachodnio-pomorskie	736	752	38	8	316	349	13	28

Województwo	Ogółem 2020	Ogółem 2021	Muzea wraz z oddziałami	Teatry i instytucje muzyczne	Centra, domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice	Biblioteki publiczne z filiami	Galerie sztuki	Kina stałe
Kujawsko-pomorskie	703	702	46	7	227	389	14	19
Opolskie	543	528	17	5	189	302	2	13
Warmińsko-mazurskie	510	505	31	5	151	289	6	23
Podlaskie	459	459	22	7	183	226	9	12
Świętokrzyskie	441	429	32	4	111	255	9	18
Lubuskie	354	356	17	4	77	241	4	13
Polska	13 765	13 597	939	185	3 944	7 693	313	523

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM, na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego⁶.

Działania prowadzone w ramach mecenatu kulturalnego województwa małopolskiego wzbogacają, wspierają i promują twórczość, edukację kulturalną oraz aktywności i inicjatywy kulturalne, jednocześnie stwarzając możliwość tworzenia oferty kulturalnej, a także rozwijania uczestnictwa w kulturze i sztuce. Mecenat stanowi przede wszystkim instrument wzmocnienia kompetencji kulturowych, stymulowania oraz wspierania postaw otwartych, aktywnych i kreatywnych. W ramach przeprowadzonych konkursów ofert na realizację zadań publicznych w obszarze kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego oraz służących zwiększeniu dostępu do oferty kulturalnej dla osób z niepełnosprawnościami w 2021 roku z budżetu Województwa Małopolskiego dofinansowano realizację 503 zadań kwotą rzędu 5,6 mln zł (otwarte konkursy ofert oraz tzw. mały grant).

W 2021 roku samorząd Województwa Małopolskiego przeznaczył ponad 3,9 mln zł na przeprowadzenie otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych w dziedzinie kultury pn. *Mecenat Małopolski* oraz *Mecenat Małopolski bis 2021–2022*. W ramach konkursu złożono 834 oferty, wsparcie uzyskały 272 zadania o charakterze ponadlokalnym i regionalnym. Ogółem w okresie 2004–2021 na realizację 3135 projektów udzielono wsparcia finansowego z budżetu Województwa Małopolskiego w łącznej wysokości blisko 59 mln zł. W porównaniu do roku 2020 budżet konkursu w 2021 roku został zwiększony o 77,4%.

Natomiast w trybie art. 19a ustawy z 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie wsparcie finansowe z budżetu województwa małopolskiego otrzymały 82 zadania na łączną kwotę 563,5 tys. zł.

W ubiegłym roku w ramach konkursu ofert na realizację zadań publicznych *Małopolskie Orkiestry Dęte 2021*, mającego na celu wsparcie rozwoju i promocję twórczości orkiestr dętych z terenu Małopolski, dofinansowano realizację 92 zadań. Kwota wsparcia z budżetu województwa małopolskiego wyniosła 600 tys. zł.

W 2021 roku przeprowadzono pierwszą edycję otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych pn. *Małopolskie Chóry – Małopolska Rozśpiewana*. Konkurs miał na celu popularyzację chóralistyki w Małopolsce. Wsparcie finansowe z budżetu Województwa Małopolskiego w ogólnej kwocie 400 tys. zł pozwoliło na zrealizowanie 44 zadań.

W 2021 roku odbyła się II edycja konkursu dla organizacji pozarządowych z obszaru kultury pn. *Kultura Wrażliwa*. Celem jest zwiększenie dostępu do oferty kulturalnej dla osób z niepełnosprawnościami, dofinansowując adresowane do nich nowe, ciekawe i lokalne inicjatywy. Konkurs jest odpowiedzią na potrzeby środowisk zarówno kultury, jak i osób ze specjalnymi potrzebami. W 2021 roku wsparcie z budżetu Województwa Małopolskiego zostało udzielone łącznie 13 projektom na ogólną kwotę dotacji 100 tys. zł.

6. Informacje sygnałowe, Główny Urząd Statystyczny, Opracowanie dostępne pod adresem: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/kultura-turystyka-sport/kultura>. Data dostępu: 8.09.2022.

2. Dziedzictwo kulturowe – stan zachowania, zarządzanie i wykorzystanie potencjału dziedzictwa

Dziedzictwo kulturowe Małopolski to dziedzictwo powszechnie uznawane, rozpoznawane oraz stanowiące mocny wyraz regionalnej tożsamości. Dziedzictwo kulturowe to nieodnawialny zasób, który może służyć rozwojowi społecznemu i gospodarczemu regionu oraz pełnić ważną rolę w wielu obszarach życia społeczności lokalnej: w rozwoju przedsiębiorczości, kultury, turystyki czy w rozwoju przestrzennym. Dlatego kluczowe jest, aby było ono przez samorządy traktowane w sposób zintegrowany, z uwzględnieniem synergii między tymi obszarami. Wymaga to świadomości roli dziedzictwa, umiejętnego ujmowania go w dokumentach rozwojowych oraz wdrażania odpowiednich, zintegrowanych ze sobą działań. Wartości kulturowe, zarówno na poziomie lokalnym, jak i makroekonomicznym, postrzegane są jako jeden z najważniejszych warunków pokonywania barier w rozwoju gospodarczym, podnoszenia jakości życia, gwarancji pożądaných warunków dla godnej pracy oraz edukacji i humanizacji. Współczesne niepokoje, nurtujące wiele społeczeństw europejskich, są wywoływane przez wcześniej znane i nowe zagrożenia. Są to przede wszystkim: zmiany klimatyczne i demograficzne, zanieczyszczenie środowiska i jego nadmierna eksploatacja przez człowieka, nierówności społeczne i ekonomiczne, nietolerancja, terroryzm, a ostatnio także pandemia koronawirusa. Stąd m.in. takie wartości jak dziedzictwo kulturowe zyskują wysoką rangę wśród czynników rozwoju wzmacniających trwałość i zrównoważenie procesów rozwojowych. Wspólną siłą i zarazem motorem napędowym zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego regionu jest dziedzictwo kulturowe. Ma ono zarówno materialny, jak i niematerialny charakter, jest przy tym niezwykle różnorodne i imponujące. Stanowi dowód na przenikanie się kultur, prądów i koncepcji artystycznych, naukowych, duchowych, filozoficznych, gospodarczych i politycznych przez wiele wieków⁷.

Małopolska to region różnorodny i wyjątkowy, o czym między innymi świadczy liczba obiektów objętych szczególnymi formami ochrony. Znajduje się tu 6 zespołów zabytkowych wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO⁸, 1 wpis na Reprezentatywną Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Ludzkości UNESCO⁹, 12 zespołów zabytkowych uznanych za Pomniki Historii¹⁰, 6 związanych z małopolskimi tradycjami wpisów na krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego¹¹, 1 obiekt uhonorowany Znakiem Dziedzictwa Europejskiego¹². W granicach województwa mieści się ponadto 6 parków narodowych¹³, chroniących nie tylko wartości przyrodnicze, ale również krajobraz kulturowy danego obszaru.

Województwo małopolskie plasuje się w czołówce – na drugim miejscu w kraju, za województwem dolnośląskim – pod względem zagęszczenia obszarowego zabytków, liczby obiektów nieruchomości przypadających na 1000 km². Na taki obszar w Małopolsce przypada 410 zabytków, znacznie powyżej średniej krajowej (249). W regionie lokowanych jest także stosunkowo dużo obiektów (trzecia pozycja w kraju) powstałych w średniowieczu, od połowy XIII wieku do schyłku XV wieku (ponad 11% takiego zasobu ogółem). Dodatkowo Małopolskę wyróżnia liczba zachowanych zabytków o drewnianej konstrukcji (1059 obiektów, to ponad 16% wszystkich tego typu nieruchomości w kraju)¹⁴. Niezwykle bogactwo unikatowych zabytków kultury materialnej i niematerialnej stwarza możliwość kreacji nowych funkcji zabytków, odpowiadających na aktualne potrzeby

7. *Zintegrowane zarządzanie dziedzictwem kulturowym w rozwoju lokalnym*; Narodowy Instytut Dziedzictwa, Warszawa 2021; poradnik dostępny pod adresem: https://samorząd.nid.pl/wp-content/uploads/2021/12/poradnik-st21_www_final-1.pdf. Data dostępu: 14.09.2022

8. Są to: historyczne centrum Krakowa, Królewskie Kopalnie Soli w Wieliczce i Bochni, Auschwitz-Birkenau, niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny i zagłady (1940–1945), Kalwaria Zebrzydowska: zespół architektoniczno-krajobrazowy oraz park pielgrzymkowy, kościoły drewniane południowej Małopolski (Binarowa, Dębno Podhalańskie, Lipnica Murowana, Sękowa), drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim rejonie Karpat (Brunary Wyżne, Kwiatów, Owczary, Powroźnik).

9. Szopkarstwo krakowskie.

10. Są to: Kraków – historyczny zespół miasta, Wieliczka – kopalnia soli, Bochnia – kopalnia soli, Kalwaria Zebrzydowska – krajobrazowy zespół manierystycznego parku pielgrzymkowego, Raclawice – teren historycznej Bitwy Raclawickiej, Tyniec – zespół opactwa benedyktynów, Szalowa – kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła, Kraków – Kopiec Kościuszki z otoczeniem, Stary Sącz – zespół staromiejski wraz z klasztorem Sióstr Klarysek, Staniątki – opactwo św. Wojciecha Mniszek Benedyktynek, Nowy Wiśnicz – zespół architektoniczno-krajobrazowy oraz Orawka – kościół pod wezwaniem św. Jana Chrzyciela.

11. W krajowym spisie ujęto żywe tradycje: krakowskiego szopkarstwa, pochodu Lajkonika (zwanego także Konikiem Zwierzynieckim), umiejętności wytwarzania instrumentu i praktyki gry na kozie (dudach podhalańskich), krakowskiej koronki klockowej, zabawkarstwa żywiecko-suskiego oraz wyścigi kumoterek (podhalańskich sanek). Dodatkowo zjawiskiem o charakterze ogólnonarodowym są polskie tańce: polonez, mazur, kujawiak, oberek i pochodzący z Małopolski krakowiak.

12. Cmentarz wojenny z czasów I wojny światowej nr 123 Łużna-Pustki.

13. Pieniński Park Narodowy, Tatrzński Park Narodowy, Babiogórski Park Narodowy, Gorczański Park Narodowy, Magurski Park Narodowy, Ojcowski Park Narodowy.

14. Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2022–2025.

społeczne oraz gospodarcze – w szczególności kulturalne, edukacyjne i turystyczne, jednocześnie wymaga systematycznego prowadzenia działań dążących do ochrony, zabezpieczenia i poprawy stanu ich zachowania, jak i prowadzenia działań umożliwiających kreację nowych funkcji zabytków, odpowiadających na aktualne potrzeby społeczne i gospodarcze (w szczególności kulturalne, edukacyjne i turystyczne). Adaptowanie istniejących już obiektów do nowych funkcji jest obecnie jednym z najważniejszych architektonicznych trendów na świecie. Sprzyja ono nie tylko zachowaniu dziedzictwa, ale przede wszystkim środowisku.

— więcej informacji

W 2021 roku Sejmik Województwa Małopolskiego ustanowił dwie nowe nagrody w dziedzinie kultury: *Małopolską Nagrodę Twórczości* oraz *Nagrodę Województwa Małopolskiego Pamięć i Tożsamość*.

- *Nagroda Pamięć i Tożsamość* – nagroda mająca na celu budowanie i wzmacnianie poczucia tożsamości narodowej Polaków, wzbudzanie zainteresowania i poszanowania dla historii regionu, przekazywanie jego spuścizny kolejnym pokoleniom, kształtowanie postaw patriotycznych i prospołecznych, docenienie wychowawczej roli edukacji dla kształtowania świadomości narodowej mieszkańców Małopolski i ich aktywizacji na rzecz utrwalania pamięci o dziejach „Małej Ojczyzny” w procesie wzmacniania więzi społecznych i budowania poczucia dumy Małopolan. W 2021 roku nagrodę otrzymali: Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznych 1 Pułku Strzelców Podhalańskich Armii Krajowej oraz Pan Robert Kowalski.
- *Małopolska Nagroda Twórczości* – nagroda dla przedstawicieli świata kultury i sztuki, którzy poprzez swoją działalność i wybitne osiągnięcia przyczynili się do rozwoju i promocji Małopolski. Laureaci 2021 roku: Jakub Kuszlik; Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie oraz Zespół Opery Góralskiej *Ojciec Święty Jan Paweł II na Podhalu*.

Ogółem w 2021 roku przyznano 7 nagród Województwa Małopolskiego w dziedzinie kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego.

Więcej na: <https://www.malopolska.pl/samorzad/nagrody/kultura>.

Przeprowadzone analizy stanu zachowania zabytków nieruchomych potwierdziły, że istnieje ścisły związek pomiędzy stanem zachowania zabytku a jego cechami, takimi jak: forma przestrzenna i wartości użytkowe wynikające z pierwotnej funkcji, materiału, czasu powstania oraz lokalizacji. Na kondycję obiektu zabytkowego wpływ mają nie tylko kwestie wynikające ze specyfiki jego formy i substancji, lecz również pozytywne lub negatywne podejście do zabytków określonego rodzaju przez właścicieli, użytkowników i innych osób korzystających z ich walorów zabytkowych bądź np. praktyka konserwatorska w zakresie ich wartościowania. W powiązaniu z nimi istotne znaczenie dla stanu zachowania zabytków nieruchomych ma również forma własności oraz wynikający z niej sposób użytkowania zabytku. Utrzymaniu zabytków w dobrym stanie sprzyja bowiem zamożność właścicieli i dobra koniunktura gospodarcza, ale też przekonanie o wartości użytkowej oraz historycznej czy symbolicznej zabytku, jak również o potrzebie dbania o jego substancję i wygląd¹⁵.

W 2021 roku na listę Pomników Historii został wpisany kościół pod wezwaniem św. Jana Chrzyciela w Orawce. Pochodzący z drugiej połowy XVII wieku drewniany kościół jest najstarszym katolickim, a jednocześnie jedynym zachowanym spośród drewnianych kościołów w polskiej części Górnej Orawy. I tu walorem jest zarówno architektura, drewniana konstrukcja, jak i zachowany bardzo bogaty wystrój wnętrza świątyni.

To już 12 obiekt objęty tą formą opieki prawnej i wyróżniony w skali kraju małopolski zabytek dziedzictwa kultury materialnej i tworzonej w jego wnętrzach kultury niematerialnej.

15. *Raport o stanie zachowania zabytków nieruchomych w Polsce, Zabytki wpisane do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C)*; Narodowy Instytut Dziedzictwa, Warszawa 2017; raport dostępny pod adresem: <https://www.nck.pl/upload/2018/05/raport-o-stanie-zachowania-zabytkow-nieruchomych.pdf>. Data dostępu: 15.09.2022.

Stan zachowania zasobów regionalnego dziedzictwa podlega ciągłym zmianom w czasie. Istnienie znacznej części obiektów zabytkowych uznawane jest za zagrożone. Szacuje się, że jedynie 1/3 obiektów figurujących w wojewódzkim rejestrze zabytków nie wykazuje objawów zniszczenia i nie wymaga przeprowadzenia prac remontowych, pozostałe 2/3 obiektów wymaga podjęcia tego typu prac. Za szczególnie zagrożone uznaje się 378 obiektów, które nie utraciły wartości zabytkowych (to 7,79% całego regionalnego zasobu). Grupę obiektów, których istnienie jest szczególnie zagrożone, stanowi drewniane budownictwo mieszkalne¹⁶. Przyczyny degradacji, której ulegają także obiekty murowane, są różnorodne: od czynników mechanicznych (drgań, spadku wytrzymałości materiałów konstrukcyjnych), po moralne (utrata funkcjonalności wskutek zmieniających się potrzeb użytkowników i rozwoju techniki). Nie mniej ważne dla zachowania obiektów zabytkowych są przyczyny losowe (takie jak np. pożary, wypadki). Również źle przeprowadzone remonty mogą stanowić poważne zagrożenie dla zachowania autentycznej substancji zabytkowej¹⁷.

— więcej informacji

W ramach ogólnopolskiego konkursu Generalnego Konserwatora Zabytków Zabytek Zadbane promującego opiekę nad zabytkami poprzez propagowanie najlepszych wzorów konserwacji, utrzymania i zagospodarowania zabytków, w 2021 roku w gronie laureatów znalazła się trwała ruina zamku w Rabsztynie, a wśród wyróżnionych kościół Świętego Michała Archanioła w Szalowej oraz Willa Koliba – Muzeum Stylu Zakopiańskiego im. Stanisława Witkiewicza w Zakopanem – obiekty zabytkowe z województwa małopolskiego.

W kategorii właściwe użytkowanie i stała opieka nad zabytkiem – przyznano laur Gminie Olkusz za prowadzone od ponad 20 lat kompleksowe działania utrwalające zagrożone ruiny zamku w Rabsztynie. Zastosowane rozwiązania pozwoliły zabezpieczyć i wyeksponować najcenniejsze odkryte relikty gotyckie i renesansowe oraz przedstawić w czytelny sposób historię zamku oraz kolejne fazy działań konserwatorskich. Zamek położony na Szlaku Orlich Gniazd należy do najcenniejszych przykładów architektury obronnej w Małopolsce i w kraju.

Dwa wyróżnienia – w kategorii architektura i budownictwo drewniane – przypadły dla:

1. parafii Rzymskokatolickiej Świętego Michała Archanioła w Szalowej za kompleksowe badania i prace konserwatorskie. Działania, prowadzone z najwyższym poszanowaniem autentyczności i unikatowej barokowej kompozycji integralności jego wnętrza, pozwoliły zachować jednolity i kompletny charakter zabytkowego kościoła parafialnego;
2. Muzeum Tatrzańskiego im. Doktora Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem – Instytucji Kultury Województwa Małopolskiego, za kompleksowe prace konserwatorskie i budowlane wykonane z pełnym poszanowaniem historycznej substancji i formy zabytku w Willi Koliba – Muzeum Stylu Zakopiańskiego im. Stanisława Witkiewicza w Zakopanem. Wykonane prace utrwaliły wartości zabytkowe obiektu i zoptymalizowały jego funkcjonalność jako placówki muzealnej.

Samorząd Województwa Małopolskiego wspiera prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach nieruchomych i ruchomych wpisanych do rejestru zabytków. Celem tych działań jest zahamowanie procesów degradacji substancji zabytkowej i doprowadzenie do poprawy ich stanu zachowania, jak również utrzymanie obiektów o niekwestionowanych wartościach artystycznych, historycznych i naukowych.

W 2021 roku w ramach konkursów *Ochrona zabytków Małopolski*; *Kapliczki Małopolski* oraz *Małopolska Pamięta – Program Zachowania Miejsc Pamięci Narodowej i Martyrologii* przeznaczono na ten cel 4,9 mln zł, co przyczyniło się do realizacji 186 projektów.

16. Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2022–2025.

17. Arvay-Podhalańska E., Podhalański B., *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa małopolskiego. Diagnoza uwarunkowań kulturowych dla rozwoju przestrzennego regionu*, Instytut Rozwoju Miast, 2012.

W 2021 roku w ramach konkursu *Ochrona zabytków Małopolski* na dofinansowanie 94 zadań, obejmujących prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa małopolskiego przeznaczono ponad 4 mln zł, a średnia wysokość dotacji wyniosła około 42,5 tys. zł. Ogółem od 2012 roku na realizację 1168 projektów udzielono wsparcia finansowego z budżetu Województwa Małopolskiego w łącznej wysokości ponad 35,1 mln zł.

— więcej informacji

W 42. ogólnopolskim konkursie Sybilla 2021 Nagrodę Grand Prix Konkursu otrzymał Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki za wystawę *Wszystkie arrasy króla. Powroty 2021–1961–1921*.

Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla jest od lat najważniejszym konkursem dla polskich muzeów. Jego cel stanowi nie tylko wybór i nagradzanie najlepszych wydarzeń muzealnych danego roku i ich twórców, ale również diagnozowanie zmian i trendów, jakie zachodzą w polskim muzealnictwie, oraz wyznaczanie i promowanie dobrych praktyk w działaniach muzealnych.

Więcej na stronie internetowej: www.konkurssybilla.nimoz.pl.

Kolejną formą wsparcia regionalnego dziedzictwa kulturowego był konkurs *Kapliczki Małopolski 2021*, którego celem jest wsparcie finansowe prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkowych kapliczkach o szczególnej wartości historycznej i artystycznej. Obiekty te stanowią cenny element lokalnego dziedzictwa kulturowego, są także świadectwem pobożności ludzi zamieszkujących swoje małe ojczyzny. Były fundowane dla upamiętnienia znaczących dla danej wspólnoty wydarzeń, są więc czynnikiem budowania lokalnej tożsamości. W 2021 roku z budżetu Województwa Małopolskiego przyznano dotację w łącznej kwocie 550 tys. zł na realizację niezbędnych prac przy 52 obiektach. Ogółem od początku realizacji konkursu zrealizowano 10 jego edycji (lata 2009–2010 oraz 2014–2021), wsparcia finansowego z budżetu Województwa Małopolskiego w łącznej wysokości ponad 3,8 mln zł udzielono na realizację 506 projektów.

W ubiegłym roku miała miejsce III odsłona konkursu dla jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa małopolskiego, podejmujących prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane zabytkowych obiektów stanowiących miejsca pamięci narodowej i martyrologii, będących dziedzictwem narodowym położonym na obszarze województwa małopolskiego – *Małopolska Pamięta – zachowanie zabytkowych miejsc pamięci narodowej i martyrologii*. W 2021 roku wsparcie na kwotę 400 tys. zł zostało udzielone łącznie 40 projektom. Ogółem od 2019 roku na realizację 93 projektów udzielono wsparcia finansowego z budżetu Województwa Małopolskiego w łącznej wysokości blisko 890 tys. zł.

— więcej informacji

Kongres Kultury Regionów to wydarzenie o zasięgu międzynarodowym, inspirujące spotkanie teoretyków i praktyków z różnych dziedzin kultury i nauki, ludzi samorządu i autoritetów lokalnych. Jest okazją do pogłębiania wiedzy oraz obejmowania refleksją kwestii kulturowych z punktu widzenia kompetencji, potrzeb i aspiracji współczesnego człowieka. Edycja kongresu 2021 odbyła się pod egidą kobiecości wyrażonej w myśli przewodniej WODA JEST KOBIECĄ. Liczne konotacje kulturowe związane zarówno z żywołem, jak i płcią oraz skojarzeniem obu, uznane zostały za warte szerszej refleksji. Jej efekty połączone z doświadczeniami, które uczestnicy zdobyli podczas paneli i warsztatów, mogą okazać się bardzo inspirujące i owocować wieloma niebanalnymi projektami wynoszącymi praktykowanie dziedzictwa tradycji na nowy, wyższy poziom.

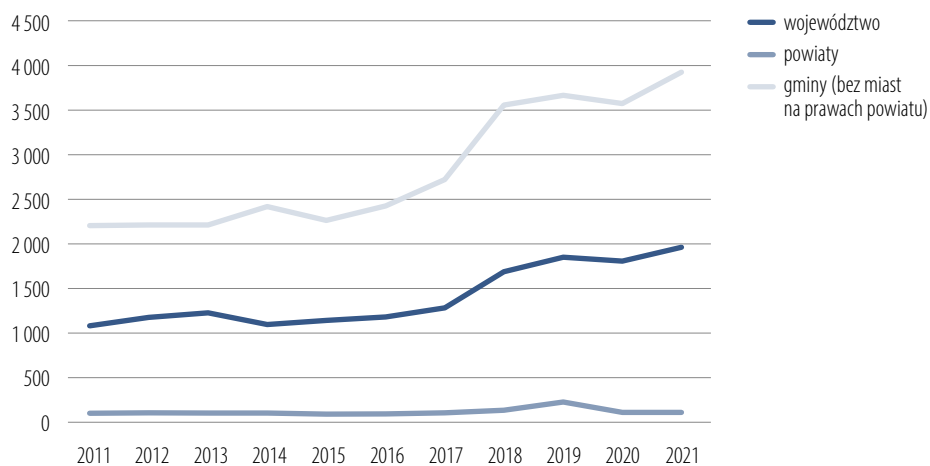
Więcej informacji o Kongresie Kultury Regionów: www.kultura-regionow.pl.

3. Finansowanie kultury

Różnorodność, bogactwo i unikatowość dziedzictwa, to główne źródła atrakcyjności regionu, tworzące jego przewagę konkurencyjną. Materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze to ważny element regionalnej szansy, warunkujący rozwój działalności opartej na przemysłach czasu wolnego. Warto podkreślić, że „kultura” to czynnik pobudzający wzrost gospodarczy, zatrudnienie, wpływający na włączenie społeczne oraz mający wpływ na wzmocnienie stosunków międzynarodowych.

W 2021 roku z budżetów pochodzących ze wszystkich małopolskich jednostek samorządu terytorialnego, wydatki przeznaczone na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego (w dziale 921 Kultura i ochrona dziedzictwa kulturowego) wyniosły 986,51 mln zł (wzrost o 11,9% w porównaniu do roku ubiegłego, czyli o 104,94 mln zł). Wydatki JST (województwo, powiaty, gminy) z terenu województwa małopolskiego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego stanowiły 10,2% wydatków ogółem na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego poniesionych przez wszystkie samorządy w Polsce w 2021 roku. Około 35,5% ogółu samorządowych wydatków na kulturę w Polsce stanowiły wydatki JST z terenu województwa mazowieckiego, małopolskiego i śląskiego.

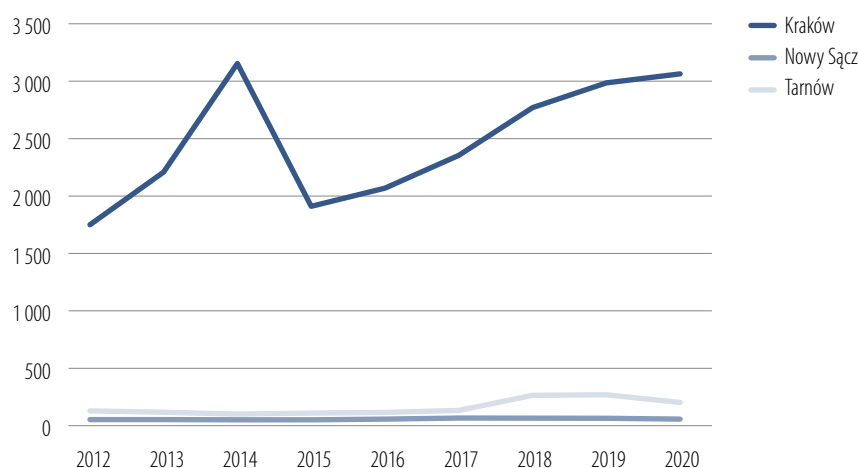
Wykres 45. Wydatki województwa, gmin, powiatów (bez miast na prawach powiatu) w dziale 921 Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w 2021 roku (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

W porównaniu do 2020 roku wydatki samorządów gminnych (nie licząc miast na prawach powiatu) wzrosły o 9,9%, kolejno wydatki samorządu województwa wzrosły o 8,6%, natomiast w przypadku wydatków powiatów odnotowano blisko 1,5% spadek w porównaniu do ubiegłego roku. Nakłady na obszar związany z kulturą i dziedzictwem narodowym w stosunku do roku ubiegłego w miastach na prawach powiatu wzrosły odpowiednio o: 16,3% w Krakowie, 18,2% w Tarnowie oraz 12,7% w Nowym Sączu.

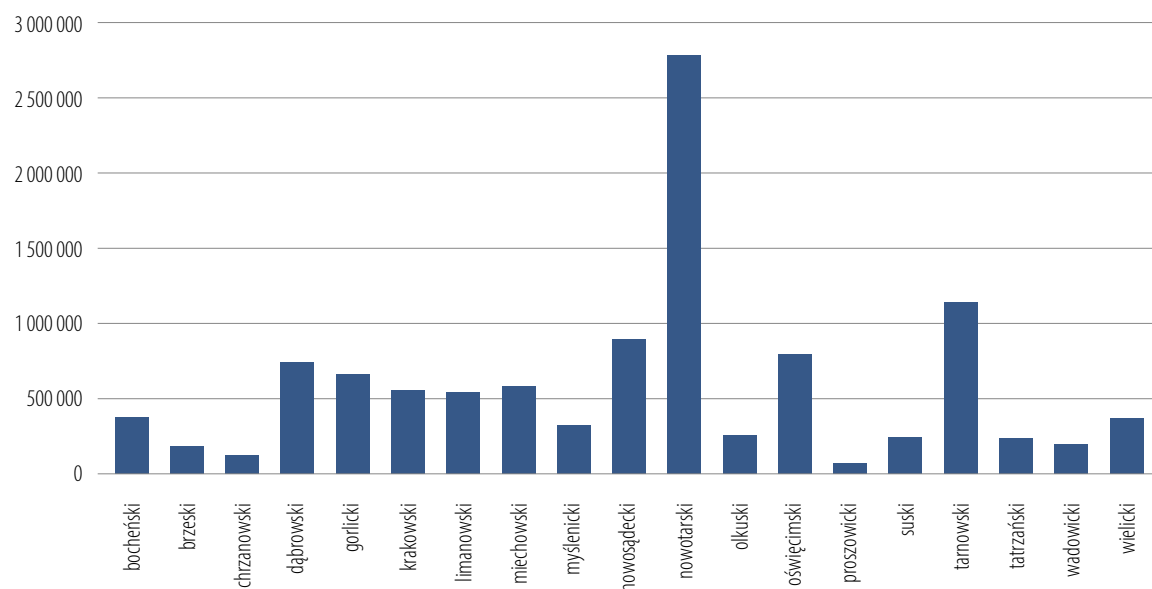
Wykres 46. Wydatki miast na prawach powiatu w dziale 921 Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w 2021 roku (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

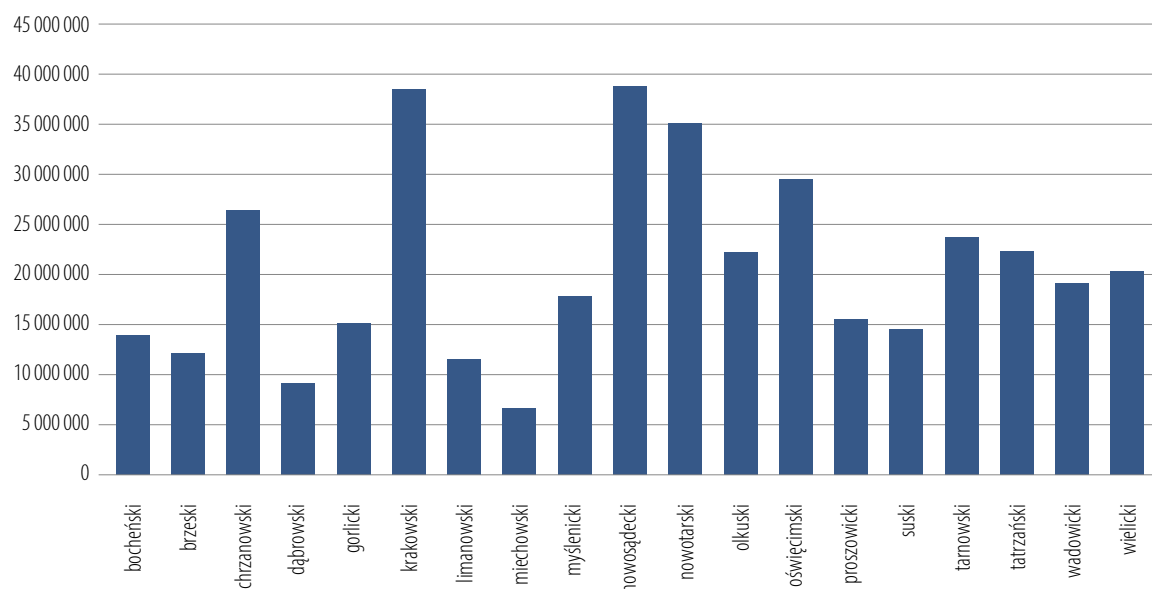
Spośród gmin, które w 2020 roku wydatkowały środki w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego*, najwięcej środków przeznaczyła na ten cel Gmina Nowy Targ (18,5 mln zł), kolejno Gmina Zakopane (14,1 mln zł) oraz Gmina Proszowice (14 mln zł). Wśród powiatów na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego największe środki przeznaczyły powiaty: nowotarski (2,8 mln zł) oraz tarnowski (1,1 mln zł).

Wykres 47. Wydatki powiatów w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego* w 2021 roku (w zł)

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

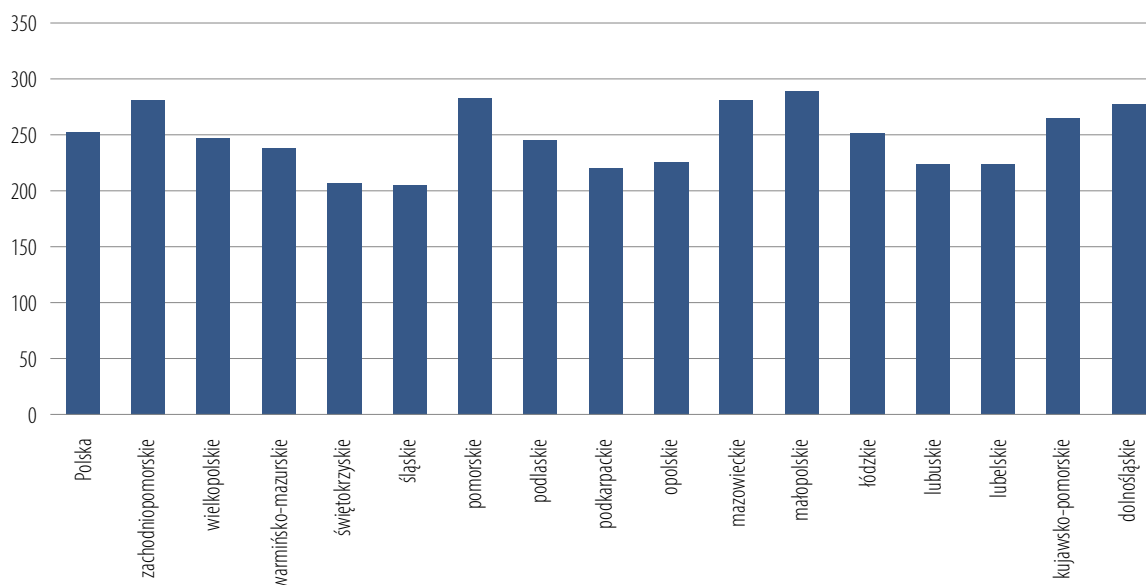
Wykres 48. Wydatki samorządów gmin (bez miast na prawach powiatu) w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego* w 2021 roku w układzie powiatowym (w zł)

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

Inwestycja w kulturę i dziedzictwo narodowe to inwestycja w podstawę tożsamości danej społeczności, regionu, państwa. Dostęp do kultury uwarunkowany jest jakością i różnorodnością oferty w zakresie kultury i sztuki, ale także gęstością sieci instytucji kultury oraz jakością infrastruktury kultury. Duże znaczenie ma także inwestowanie w tzw. obecność w sieci, tzn. realizację projektów umożliwiających prowadzenie działań edukacyjnych i animacyjnych w sposób cyfrowy, a także udostępnianie unikatowych zasobów w postaci cyfrowej, rozwój rejestrów i repozytoriów przy jednoczesnym zapewnieniu odpowiednich warunków bezpiecznego udostępniania i przechowywania zgromadzonych zbiorów. Dla wielu instytucji prowadzenie działalności w sieci może być ważnym źródłem przychodów i wprowadzania innowacji.

Wykres 49. Wydatki samorządów lokalnych (JST) na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2021 roku w przeliczeniu na mieszkańca

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

Niezmiennie znaczący wpływ na prowadzenie inwestycji infrastrukturalnych oraz na realizację projektów miękkich w obszarze kultury na tak szeroką skalę mają dostępne fundusze unijne (głównym źródłem finansowania inwestycji publicznych w obiekty kultury jest Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego).

więcej na temat

Projekty zrealizowane przy udziale środków unijnych – przykłady zakończonych w 2021 roku przedsięwzięć instytucji kultury województwa małopolskiego:

1. Zakończono projekt pn. *Muzea otwarte – rozszerzenie możliwości programowych instytucji kultury pogranicza polsko-słowackiego*. Efekty rzeczowe projektu u poszczególnych partnerów: w Skansenie Wsi Pogórzańskiej w Szymbarku stworzono edukacyjny park historii budownictwa ludowego i maszyn z pogranicza polsko-słowackiego oraz nową wystawę *Pogórzanie i sąsiedzi – stroje ludowe z regionów Polski i Słowacji* zaaranżowaną w translokowanej na teren skansenu zabytkowej stodole. Nowy sektor sensoryczny (pow. ca 32 ary) – stanowi park edukacyjny historii budownictwa ludowego i maszyn, na którego przykładzie możemy sobie wyobrazić funkcjonowanie dawnej wsi na pograniczu polsko-słowackim. Oddział sądeckiego Muzeum Okręgowego – Muzeum Nikifora w Krynicy-Zdroju, mieszczące się w zabytkowej willi Romanówka, w nowej odsłonie zostało udostępnione dla zwiedzających – w ramach projektu przeprowadzono modernizację i remont konserwatorski obiektu, zaadaptowano pomieszczenia dla osób z niepełnosprawnościami oraz przygotowano aranżację nowej wystawy. Natomiast oddział w Nowym Sączu – Miasteczko Galicyjskie, a także oddział w Szlachtowej mogą poszczycić się nowymi ogrodami edukacyjno-sensorycznymi. W Nadwiślańskim Parku Etnograficznym w Wygiełzowie stworzono ogród sensoryczny pełniący funkcję rekreacyjną, spacerową, terapeutyczną oraz edukacyjną. Na nowo zaadaptowano i uporządkowano również istniejący rynek. Z kolei Muzeum Tatrzańskie im. dra Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem przygotowało narzędzia, które przez materię i strukturę tworzą język opisujący zasób zgromadzony w Muzeum Stylu Zakopiańskiego. A wszystko z myślą o osobach z niepełnosprawnościami. Obiekty eksponowane są we wnętrzach willi Koliba oraz w miarę możliwości pogodowych – w ogrodzie willi. W Muzeum – Orawski Park Etnograficzny w Zubrzycy Górnej została przygotowana wystawa służąca jako wstęp do zwiedzania całości skansenu; przygotowano

ścieżki do samodzielnego zwiedzania skansenu (tablice z opisami i tyflografikami; eksponaty sensoryczne, ławki); opracowano i wykonano nową ścieżkę przyrodniczą oraz przewodnik po niej, na potrzeby osób z niepełnosprawnościami przygotowano 20 sensorycznych kopii eksponatów. Projekt *Muzea otwarte* został zrealizowany w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska-Słowacja na lata 2014–2020. Strona poświęcona projektowi: www.muzeaotwarte.pl

2. Muzeum Lotnictwa w Krakowie zakończyło realizację projektu dofinansowanego ze środków pochodzących z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014–2020 pn. *Rewaloryzacja zespołu zabytkowych budowli inżynierskich dawnego lotniska Rakowice-Czyżyny wraz z adaptacją na potrzeby Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie*. Pracami rewaloryzacyjnymi, budowlanymi i konserwacyjnymi objętych zostało 5 obiektów: Hangar Główny, Garaż nr 1 i Garaż nr 2, Kancelaria, Spadochroniarnia. Poprawił się stan techniczny obiektów, w sposób nowoczesny zostały one przystosowane do pełnienia funkcji kulturalnych. Zwiedzający mogą zapoznać się z wystawą najstarszych w zbiorach samolotów z dawnej tzw. kolekcji Berlińskiej, a kolejno z unikalną kolekcją lotniczych silników *Raj modelarzy*. Osobną nową ekspozycją jest archeologia lotnicza, gdzie prezentowany jest wydobyty z dna Bałtyku w 2014 roku bombowiec Douglas-Boston. Na wrotach hangaru przewidziana została multimedialna projekcja, w tym małe lotnicze kino. Hangar został doposażony w niezbędne instalacje i systemy, a na jego zewnętrznej ścianie powróciła biało-czerwona szachownica, tak jak to było przed wojną. Realizacja projektu przyczyniła się do odbudowy klimatu lotniska z okresu dwudziestolecia międzywojennego, uzyskania unikatowej wartości i efektu zgodności ekspozycji na różnych poziomach w różnych skalach wielkości – od skali oryginalnych eksponatów z tego okresu, przez skalę budowli – po skalę krajobrazową. Uroczyste otwarcie stałej ekspozycji w hangarze miało miejsce 15 marca 2021 roku. Od 16 marca 2021 roku ekspozycja została udostępniona zwiedzającym.

3. Małopolski Instytut Kultury w Krakowie zakończył realizację projektu z obszaru e-kultura, tj. *Wirtualna Małopolska*, realizowanego przy udziale środków unijnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020. Projekt zakładał rozbudowę systemu informatycznego Wirtualne Muzea Małopolski w warstwie publikacyjnej, archiwizacyjnej, infrastruktury sprzętowej i oprogramowania, dzięki czemu możliwa jest digitalizacja kolejnych zasobów kultury i dziedzictwa regionalnego oraz rozwijanie części merytorycznej portalu poprzez tworzenie wirtualnych wystaw tematycznych, ścieżek edukacyjnych, aplikacji mobilnych dedykowanych konkretnym zbiorom i tematom. Wirtualne Muzea Małopolski to innowacyjny portal, na którym prezentowane są zbiory muzealne w technologii 3D – dzięki temu można nie tylko obejrzeć eksponaty bez wychodzenia z domu, lecz także zobaczyć je w nieoczekiwanych kontekstach. Obecnie portal liczy ponad 2500 eksponatów z blisko 50 kolekcji, zdigitalizowanych w najwyższej jakości. Każdy obiekt został opisany przez eksperta; regularnie publikowane są autorskie omówienia i interpretacja, a 600 obiektom towarzyszą audiodeskrypcje. Z efektami projektu można zapoznać się poprzez: www.muzea.malopolska.pl

4. Muzeum Archeologiczne w Krakowie zakończyło realizację projektu z obszaru e-kultura – *Archeologiczny Atlas Małopolski. Digitalizacja i udostępnienie zasobów Muzeum Archeologicznego w Krakowie*, współfinansowanego środkami unijnymi w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020. Rozwój cyfrowych zasobów kultury nastąpił poprzez stworzenie zintegrowanego systemu informacji o dziedzictwie archeologicznym Małopolski i ich udostępnieniu na platformie prezentującej *Archeologiczny Atlas Małopolski*. Muzeum stworzyło pierwszy popularnonaukowy portal stanowiący skarbnicę wiedzy o dziedzictwie archeologicznym Małopolski. Dostęp do platformy: www.archeologicznyatlas.pl

5. W Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli w Krakowie zakończono projekt cyfryzacyjny zrealizowany w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020 – *Digitalizacja i udostępnienie zabytkowej kolekcji szklanych*

negatywów i fotografii z drugiej połowy XIX i początku XX w. ze zbiorów Muzeum Etnograficznego im. Seweryna Udzieli w Krakowie. Przedmiotem projektu była digitalizacja najstarszych obiektów fotograficznych z kolekcji MEK, dających obraz społeczeństwa i dziedzictwa kulturowego południowej Polski w drugiej połowie XIX wieku i w pierwszej połowie XX wieku. Opracowano ich odwzorowania cyfrowe w dedykowanym programie bazodanowym oraz zostały one udostępnione, w celu ich popularyzacji.

6. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie zakończyła projekt pn. *Małopolska Biblioteka Cyfrowa w horyzoncie 21. wieku – stworzenie innowacyjnej platformy udostępniania regionalnych zasobów cyfrowych Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Krakowie.* Zrealizowane dzięki pozyskanemu wsparciu finansowemu w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020 przedsięwzięcie umożliwiło rozwinięcie idei platformy łączącej zasoby wszystkich uczestników, ułatwiającej przeszukiwanie i korzystanie z zasobów cyfrowych.

7. Muzeum Okręgowe w Tarnowie przeprowadziło remont generalny i modernizację budynku Izby Pamięci Armii Krajowej wraz z dawną Wartownią, stanowiących część dawnego kompleksu koszarowego przy ul. Mościckiego 29 w Tarnowie. Nowy oddział Muzeum Okręgowego w Tarnowie – Regionalne Centrum Edukacji o Pamięci, prezentujący między innymi przykłady umundurowania, uzbrojenia, fotografie, dokumenty oraz unikatowe pamiątki, poświęcony jest ważnym dla Tarnowa i regionu aspektom związanym z II wojną światową. Nowe muzeum w swojej ofercie, prócz nowej ekspozycji stałej, ma m.in. zajęcia edukacyjne, lekcje muzealne, uroczystości towarzyszące obchodom międzywojennego święta 16. Pułku Piechoty Ziemi Tarnowskiej, wybuchu i zakończenia wojny, pierwszego transportu do Auschwitz, czy też działania we współpracy z lokalną społecznością, takie jak pikniki i festyny historyczne, dni otwarte i pikniki tematyczne. Uroczyste otwarcie oddziału muzeum miało miejsce 29 listopada ub. roku.

Kultura fizyczna

Opracowanie: Andrzej Hyży

— podsumowanie

- W roku 2021 z budżetów jednostek samorządów terytorialnych województwa małopolskiego na kulturę fizyczną wydatkowano kwotę w wysokości ponad 506,60 mln zł, tj. o ponad 842 tysiące zł mniej niż w roku 2020.
- Na terenie województwa małopolskiego w 2021 roku zarejestrowanych było 3183 stowarzyszenia kultury fizycznej, o 27 więcej niż w 2020 roku.
- W roku 2021 w ramach projektu *Małopolska infrastruktura rekreacyjno-sportowa – MIRS*, Sejmik Województwa Małopolskiego przeznaczył dla jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego i powiatowego kwotę w wysokości 15 mln zł.

1. Znaczące wydarzenia sportowe

Małopolanie uczestniczyli w najważniejszych wydarzeniach 2021 roku poza granicami naszego kraju, jakimi były XXXII Letnie Igrzyska Olimpijskie oraz XVI Letnie Igrzyska Paraolimpijskie, które odbyły się w stolicy Japonii – Tokio. Małopolanie również w innych znaczących wydarzeniach sportowych zdobywali medale, osiągali znakomite wyniki, przyciągając uwagę kibiców i jednocześnie rozślawiając nasz region.

W gronie najbardziej zasłużonych małopolskich sportowców w 2021 roku znaleźli się:

- › Maria Sajdak (AZS AWF Kraków) – wioślarstwo. Podczas XXXII Letnich Igrzysk Olimpijskich zdobyła srebrny medal w wioślarskiej czwórce podwójnej. Wicemistrzostwo olimpijskie jest zwieńczeniem wspaniałej drogi wioślarki, która wywalczyła brązowy medal igrzysk w Rio de Janeiro (2016), tytuły mistrzyń świata i Europy (obydwa w 2018 roku) oraz stała na podium w Pucharze Świata i innych międzynarodowych imprezach;
- › Jan-Krzysztof Duda (MKS MOS Wieliczka) – szachy. W 2021 roku, jako pierwszy Polak w historii, wygrał Puchar Świata FIDE (Soczi). W półfinale pokonał mistrza świata Norwega Magnusa Carlsena, a w finale Rosjanina Siergieja Karjakina, zapewniając sobie udział w turnieju pretendentów do tytułu mistrza świata, czego nie dokonał wcześniej żaden szachista z naszego kraju. Ponadto w 2021 roku został wicemistrzem świata w szachach błyskawicznych (po raz drugi w karierze) i piątym zawodnikiem MŚ w szachach szybkich, mistrzem Europy w szachach błyskawicznych. Wraz z naszą reprezentacją wywalczył brązowy medal drużynowych mistrzostw Europy. Wygrał także turniej w szachach błyskawicznych oraz był drugi w szachach szybkich i w łącznej punktacji w chińskim Shenzhen (w ramach cyklu *The Belt and Road 2021*). Zdobył również Superpuchar Polski;
- › Róża Kozakowska (TZSN Start Tarnów) – paralekkoatletyka. Podczas XVI Letnich Igrzyskach Paraolimpijskich zdobyła złoty medal, a zarazem pobiła rekord świata w rzucie maczugą (28,74 m) oraz medal srebrny w pchnięciu kulą (kategoria F32) – również z rekordowym wynikiem (7,37 m; w trakcie rywalizacji został on poprawiony przez rywalkę z Ukrainy);

- › Kamil Stoch (KS Eve-nement) – skoki narciarskie. Zwyciężył w 69. Turnieju Czterech Skoczni, wygrywając w styczniu 2021 roku konkursy w Innsbrucku i Bischofshofen. Zanotował również wygrane w Titisee-Neustadt, kończąc pucharowy sezon w sumie z dziewięcioma miejscami na podium i z 3. miejscem w klasyfikacji generalnej. W mistrzostwach świata w Oberstdorfie zdobył wraz z drużyną brązowy medal. W sezonie 2021/2022 zajął 3. miejsce w Klingenthal;
- › Katarzyna Niewiadoma (grupa Canyon-SRAM) – kolarstwo szosowe. Zawodniczka w 2021 roku zdobyła brązowy medal mistrzostw świata elity w Belgii, natomiast na mistrzostwach Europy w Trydencie, zajęła 4. lokatę, a podczas XXXII Letnich Igrzysk Olimpijskich ukończyła wyścig ze startu wspólnego na 14. pozycji. Ponadto stawała na drugim stopniu podium w kolarskich klasykach, a więc w wyścigach jednodniowych: Dwars door Vlaanderen i Le Fleche Wallonne (Walońska Strzała);
- › Maryna Gąsienica-Daniel (TS Wisła Zakopane) – narciarstwo alpejskie. W mistrzostwach świata w Cortinie d’Ampezzo zajęła 6. pozycję w slalomie gigancie, 8. w gigancie równoległym i 12. w superkombinacji. Jest pierwszą polską alpejką od czasów sióstr Tłatek, która awansowała do pierwszej dziesiątki zawodów Pucharu Świata. W grudniowych gigantach PŚ w Courchevel dwukrotnie zajęła 6. miejsce;
- › Dawid Kubacki (TS Wisła Zakopane) – skoki narciarskie. W mistrzostwach świata w Oberstdorfie zajął 5. miejsce na skoczni normalnej i 15. na dużej, a w konkursie drużynowym (wraz z Kamilem Stochem, Piotrem Żyłą i Andrzejem Stękałą) wywalczył brązowy medal. W ramach Turnieju Czterech Skoczni 2020/2021 zwyciężył w Garmisch-Partenkirchen i zajął trzecie miejsce w Innsbrucku. W dwóch pozostałych konkursach zajmował 15. lokaty i zakończył turniej na trzecim stopniu podium. W innych zawodach Pucharu Świata wielokrotnie wskakiwał do pierwszej dziesiątki;
- › Krystian Kapłon (Wisła Kraków) – amp futbol. Był jednym z najbardziej wartościowych piłkarzy reprezentacji Polski, która podczas mistrzostw Europy w Krakowie sięgnęła po brązowy medal, pokonując w meczu o 3. miejsce faworyzowaną drużynę Rosji. Natomiast, grając w barwach Wisły Kraków, został mistrzem Polski i wybrano go MVP całego sezonu AMP Ekstraklasy (zarazem wicekról strzelców, drugi najlepszy asystent i drugi zawodnik w klasyfikacji kanadyjskiej);
- › Anna Lisowska (YMCA Kraków) – karate kyokushin. W 2021 roku po raz drugi w karierze została mistrzynią świata, powtarzając sukces z 2014 roku i po raz pierwszy zdobywając tytuł mistrzyni Europy. Została także wicemistrzynią Polski. Wszystkie te sukcesy osiągnęła w kategorii kata, czyli w formach. Od wielu lat utrzymuje się w europejskiej (siedem medali) i światowej (trzy medale) czołówce karate kyokushin;
- › Natalia Kałucka (KU AZS PWSZ Tarnów) – wspinaczka sportowa. Zdobyła tytuł mistrzyni świata we wspinaczce na czas. Mistrzyni świata junierek z 2018 roku sprawiła sensację, wygrywając zawody wśród senierek. W drodze do złota pokonała m.in. mistrzynię świata z 2018 i 2019 roku, Aleksandrę Mirosław.

Województwo małopolskie kształci i wychowuje kolejne pokolenia sportowców. Niezwykle pomocne jest w tym współzawodnictwo sportowe dzieci i młodzieży w ramach ogólnopolskiego Systemu Sportu Młodzieżowego. Obejmuje on rywalizację w czterech kategoriach wiekowych: młodzików (mistrzostwa wojewódzkie, międzywojewódzkie, i Polski młodzików), juniorów młodszych (Mistrzostwa Polski Juniorów Młodszych – Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży), juniorów (Mistrzostwa Polski Juniorów) i młodzieżowców (Młodzieżowe Mistrzostwa Polski).

W prowadzonej przez ministerstwo właściwe ds. sportu klasyfikacji województw, Małopolska w 2021 roku zajęła piąte miejsce w kraju. Wygrało Mazowsze przed Wielkopolską, Śląskiem i Dolnym Śląskiem. W punktacji łącznej gmin, jak również powiatów – Kraków zajął czwarte miejsce (5380,59 pkt). Natomiast w punktacji klubowej z województwa małopolskiego najwyższe miejsca zdobyły: 9. KS AZS-AWF Kraków (963,88 pkt), 25. UKP Unia Oświęcim (496,50 pkt), 26. BKS WP Kościelisko (494,98 pkt) oraz 32. TS Wisła Kraków (455,74 pkt). Łącznie w kraju sklasyfikowano w 2021 roku – 4288 klubów.

Tabela 25. System Sportu Młodzieżowego – łączna punktacja województw za rok 2021

Lok.	Województwa	MMP	MPJ	MPJM	MMM	Razem
1.	Mazowieckie	5 246,44	7 156,90	5 602,74	4 083,82	22 089,90
2.	Wielkopolskie	4 550,49	5 979,01	4 688,85	3 659,19	18 877,54
3.	Śląskie	4 140,73	4 998,13	5 014,51	3 515,79	17 669,16

Lok.	Województwa	MMP	MPJ	MPJMł	MMM	Razem
4.	Dolnośląskie	3 361,49	4 185,29	3 378,13	3 620,20	14 545,11
5.	Małopolskie	2 140,63	4 508,77	3 476,12	2 757,18	12 882,70
6.	Pomorskie	2 506,17	3 847,16	3 354,51	2 551,58	12 259,42
7.	Kujawsko-pomorskie	2 815,35	3 391,43	2 254,45	2 361,60	10 822,83
8.	Łódzkie	2 242,06	3 263,83	2 846,40	2 292,37	10 644,66
9.	Lubelskie	2 102,89	2 424,59	1 605,08	1 673,90	7 806,46
10.	Zachodniopomorskie	1 876,00	2 114,14	1 841,51	1 790,15	7 621,80
11.	Lubuskie	1 704,75	1 665,27	1 170,42	1 331,26	5 871,70
12.	Warmińsko-mazurskie	1 072,21	1 506,51	1 707,94	1 276,11	5 562,77
13.	Podlaskie	1 094,50	1 556,19	956,53	1 475,12	5 082,34
14.	Podkarpackie	568,13	1 602,12	1 116,32	1 241,26	4 527,83
15.	Opolskie	733,64	866,15	693,06	951,66	3 244,51
16.	Świętokrzyskie	427,00	533,51	681,68	755,61	2 397,80

Legenda:

MMP – Młodzieżowe Mistrzostwa Polski,

MPJ – Mistrzostwa Polski Juniorów,

MPJMł – Mistrzostwa Polski Juniorów Młodszych i Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży,

MMM – Mistrzostwa wojewódzkie, międzywojewódzkie i Polski młodzików.

Źródło: Dane Ministerstwa Sportu i Turystyki.

W 2021 roku przeprowadzono znaczące imprezy sportowe w Małopolsce:

- › Puchar Świata w skokach narciarskich (Zakopane, 15–17 stycznia 2021 roku – w konkursie drużynowym zwyciężyła Austria przed Polską i Norwegią, natomiast w konkursie indywidualnym wygrał Marius Lindvik – Norwegia);
- › Puchar Świata w skokach narciarskich (Zakopane, 12–14 lutego 2021 roku – w pierwszym konkursie indywidualnym zwyciężył Ryōyū Kobayashi – Japonia, a 2. miejsce zajął Andrzej Stękała, natomiast w drugim konkursie indywidualnym wygrał Halvor Egner Granerud – Norwegia);
- › 59. Małopolski Wyścig Górski w kolarstwie szosowym (Kraków, Wieliczka, Myślenice, Niepołomice, Nowy Targ, Jabłonka, Przehyba, 3–6 czerwca 2021 roku – zwyciężył Michal Schlegel – Czechy, drużyna Elkov-Kasper);
- › XVIII Memoriał Huberta Jerzego Wagnera (Kraków, 9–11 lipca 2021 roku – zwyciężyła reprezentacja Polski);
- › 12. Wyścig Górski Hill Climb Limanowa (Limanowa – Stara Wieś, 23–25 lipca 2021 roku – 9 Rundę FIA EHC – Mistrzostw Europy FIA w Wyścigach Górskich wygrał Christian Merli – Włochy – zespół Osella FA30 Zytek LRM);
- › Puchar Europy we wspinaczce sportowej Małopolska 2021 w boulderingu (Kraków, 7–8 sierpnia 2021 roku – zwyciężyli: kobiety – Anna Lechner – Niemcy, mężczyźni – Mathieu Ternant – Francja);
- › 78. wyścig kolarski Tour de Pologne (Tarnów, Bukowina Tatrzańska, Chochołów, Kraków, 9–15 sierpnia 2021 roku – zwyciężył Joao Almeida – Portugalia – grupa Deceuninck – Quick Step, a 3. miejsce zajął Michał Kwiatkowski – grupa Ineos Grenadiers);
- › Mistrzostwa Europy w piłce siatkowej mężczyzn 2021, zorganizowane przez 4 kraje: Polskę, Czechy, Finlandię i Estonię (1–19 września 2021 roku – złoty medal: Włochy, srebrny medal: Słowenia, brązowy medal: Polska). W Krakowie rozgrywano mecze grupy A z udziałem reprezentacji Polski (2–8 września 2021 roku);
- › Europejski Festiwal Biegowy (Krynica-Zdrój, 3–5 września 2021 roku – bieg Krynicka Setka – dystans 101 km – zwyciężył Hayden Hawks – USA, klub Hoka One One);
- › Mistrzostwa Europy Amp Futbol Kraków 2021 (Kraków, 12–19 września 2021 roku – złoty medal: Turcja, srebrny medal: Hiszpania, brązowy medal: Polska);

- › Mistrzostwa Świata Karate Kyokushin – Kraków 2021 (Kraków, 19–20 listopada 2021 roku – w klasyfikacji medalowej zwyciężyli zawodnicy z Ukrainy, zdobywając 11 złotych, 11 srebrnych i 18 brązowych medali, a reprezentanci Polski uplasowali się na pozycji drugiej, zdobywając 5 złotych, 7 srebrnych i 20 brązowych medali).

2. Organizacja i finansowanie kultury fizycznej

Na terenie województwa małopolskiego w 2021 roku były zarejestrowane 3183 stowarzyszenia kultury fizycznej, o 27 więcej niż w 2020 roku.

Tabela 26. Liczba stowarzyszeń kultury fizycznej w województwie małopolskim (stan na dzień 31 grudnia 2021 roku)

Lp.	Powiat	KS	LKS	PKS	UKS	TKKF	Inne	Razem
1.	Kraków	253	5	4	153	77	266	758
2.	Nowosądecki	39	29	3	143	3	24	241
3.	Krakowski	51	70	6	53	0	39	219
4.	Tarnowski	31	45	1	83	2	9	171
5.	Nowotarski	33	19	1	87	1	18	159
6.	Wadowicki	29	51	1	35	10	16	142
7.	Oświęcimski	41	29	1	31	0	34	136
8.	Myślenicki	38	35	2	43	2	11	131
9.	Wielicki	40	24	0	32	1	23	120
10.	Gorlicki	27	23	0	48	0	20	118
11.	Chrzanowski	37	15	6	30	3	25	116
12.	Tarnów	33	0	0	51	5	27	116
13.	Brzeski	20	38	1	41	2	10	112
14.	Nowy Sącz	31	1	0	41	4	28	105
15.	Limanowski	27	22	0	39	2	10	100
16.	Bocheński	33	14	0	33	2	15	97
17.	Tatrzański	47	6	2	32	2	7	96
18.	Olkuski	20	10	1	33	1	17	82
19.	Suskie	14	13	1	23	0	11	62
20.	Miechowski	9	5	0	19	1	10	44
21.	Dąbrowski	6	11	0	11	0	4	32
22.	Proszowicki	11	7	0	2	0	6	26
	Ogółem	870	472	30	1063	118	630	3183

Legenda:

KS – Klub Sportowy,

LKS – Ludowy Klub Sportowy,

PKS – Parafialny Klub Sportowy,

UKS – Uczniowski Klub Sportowy,

TKKF – stowarzyszenie Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z powiatów.

Jednostki samorządu terytorialnego w województwie małopolskim w 2021 roku wydatkowały ze swoich budżetów na kulturę fizyczną kwotę ponad 506,60 mln zł, tj. o ponad 842 tysiące zł mniej niż w roku 2020.

Tabela 27. Wydatki na kulturę fizyczną z budżetów jednostek samorządów terytorialnych w 2021 roku

Gminy / Powiaty / Województwo	Wydatki na KF – dział 926			Procent wydatków na KF
	Wydatki ogółem	razem	w tym inwestycyjne	
Gminy	14 516 631 430,13	295 119 371,59	162 820 713,83	2,03%
Miasta na prawach powiatu	9 004 038 951,30	167 341 695,80	72 509 817,40	1,86%
Powiaty	2 843 997 981,66	19 547 879,64	17 281 576,62	0,69%
Województwo małopolskie	1 949 855 026,26	24 600 640,76	11 514 174,29	1,26%
Ogółem	28 314 523 389,35	506 609 587,79	264 126 282,14	1,79%

Źródło: Dane RIO w Krakowie.

W roku 2021 województwo małopolskie ze swego budżetu wsparło kulturę fizyczną kwotą ponad 24,6 mln zł. Środki te skierowano głównie na dofinansowanie zadań z dziedziny kultury fizycznej, realizowanych przez organizacje pozarządowe oraz jednostki samorządu terytorialnego. Powyższe środki wydatkowano poprzez poniższe działania.

Otwarte konkursy ofert na realizację zadań województwa małopolskiego w dziedzinie kultury fizycznej.

Wzorem lat ubiegłych konkursy adresowane były do organizacji pozarządowych realizujących na terenie województwa małopolskiego zadania z dziedziny kultury fizycznej.

W ramach zadania *Upowszechnianie kultury fizycznej* realizowano następujące projekty:

- › *Małopolska na sportowo* – to projekt polegający na wsparciu najbardziej wartościowych zadań sportowych rangi międzynarodowej, ogólnopolskiej i wojewódzkiej oraz imprez sportowych i rekreacyjnych adresowanych do jak największej liczby Małopolan, w tym również do osób niepełnosprawnych. Zadanie realizowane w trybie otwartego konkursu ofert poprzez wsparcie. W ramach konkursu dofinansowano 134 oferty. W ramach konkursu udzielono dotacji na organizację cyklicznych wojewódzkich imprez rekreacyjno-sportowych w środowisku: wiejskim – realizowanych przez Małopolskie Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe w Krakowie (*Cykl wojewódzkich imprez sportowych dla dzieci i młodzieży ze środowiska wiejskiego zamieszkałych na terenie województwa małopolskiego*), akademickim – realizowanych przez Akademicki Związek Sportowy w Krakowie (*Akademickie Mistrzostwa Małopolski*), sportu masowego – realizowanych przez Małopolskie Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej w Krakowie (*Organizacja masowych imprez rekreacyjnych o zasięgu wojewódzkim – TTKF mieszkańcom ziemi małopolskiej*). Wsparcie otrzymały także imprezy sportowe rangi:
 - › międzynarodowej, jak np. *Mistrzostwa Europy i Puchar Świata w Rock'n'Rollu Akrobatycznym* – realizator Klub Sportowy podwawelski Kraków;
 - › ogólnopolskiej, jak np. *Mistrzostwa Polski Juniorów i Juniorów Młodszych w Pływaniu Niepełnosprawnych 2021* – realizator: Integracyjny Klub Sportowy Druga Strona Sportu w Krakowie;
 - › wojewódzkiej, jak np. *Droga do EURO* – realizator Małopolski Związek Piłki Nożnej w Krakowie.

Wobec obowiązującego w Polsce stanu epidemii i rozprzestrzeniania się koronawirusa SARS-CoV-2 wywołującego chorobę COVID-19, dziewięciu beneficjentów zmuszonych było zrezygnować z realizacji zadań.

Ogółem w ramach projektu *Małopolska na sportowo* w roku 2021 wzięło udział ponad 60 tys. zawodników.

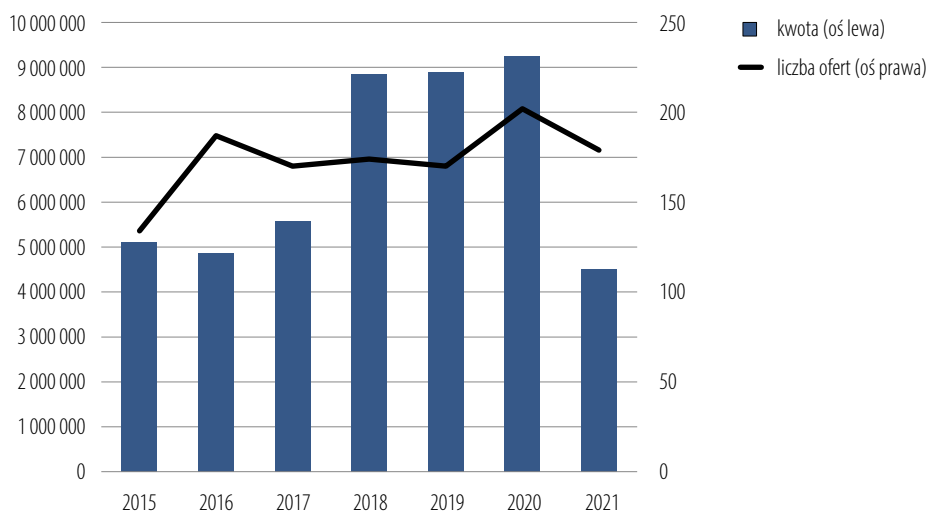
W ramach zadania *Współzawodnictwo i szkolenie sportowe dzieci i młodzieży*, dofinansowano realizację projektów w obszarach:

- › *Współzawodnictwo sportowe dzieci i młodzieży szkolnej* – w ramach Igrzysk Dzieci, Igrzysk Młodzieży Szkolnej i Licealiady Młodzieży udzielono dofinansowania na organizację 60 eliminacji ponadpowiatowych z udziałem 2050 uczniów oraz 49 finałów wojewódzkich z udziałem 3609 uczniów. Ogółem w 109 powyższych zawodach uczestniczyło 5659 uczniów z 612 szkół ze wszystkich powiatów województwa

małopolskiego. Ponadto, w ramach Ogólnopolskich Igrzysk Dzieci, Igrzysk Młodzieży Szkolnej i Licealiady Młodzieży, dofinansowano udział 44 reprezentantów województwa małopolskiego w 3 zawodach. Wobec obowiązującego w Polsce stanu epidemii i rozprzestrzeniania się koronawirusa SARS-CoV-2 wywołującego chorobę COVID-19, powyższe zadania zostały zrealizowane w ograniczonym zakresie ponieważ nauka w szkołach w większości prowadzona była w formie zajęć zdalnych. Realizatorem zadań był Małopolski Szkolny Związek Sportowy w Krakowie;

- › *Szkolenie kadr wojewódzkich młodzików* – dofinansowano przeprowadzenie 158 akcji szkoleniowych, tj. 79 zgrupowań szkoleniowych, 61 konsultacji szkoleniowych i 18 konsultacji startowych w 48 sportach z udziałem 1181 zawodników. Realizatorem zadania był Małopolski Związek Stowarzyszeń Kultury Fizycznej w Krakowie;
- › *Szkolenie dzieci i młodzieży uzdolnionej sportowo* – dofinansowano przygotowania i udział w finałach ogólnopolskiego systemu sportu młodzieżowego (wojewódzkie, międzywojewódzkie mistrzostwa młodzików – mistrzostwa Polski młodzików; Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży – Mistrzostwa Polski Juniorów Młodszych; Mistrzostwa Polski Juniorów i Młodzieżowe Mistrzostwa Polski) dla 1791 zawodników (w tym: 125 młodzieżowców, 336 juniorów, 725 juniorów młodszych, 605 młodzików) w 48 sportach. Zawodnicy ci wzięli udział w 170 akcjach szkoleniowych, tj. w 29 zgrupowaniach i konsultacjach szkoleniowych, 28 startach kontrolnych, 36 eliminacjach oraz 77 finałach systemu sportu młodzieżowego. Realizatorem zadania był Małopolski Związek Stowarzyszeń Kultury Fizycznej w Krakowie;
- › *Szkolenia zawodników z klubów i stowarzyszeń sportowych województwa małopolskiego do udziału w finałach ogólnopolskiego współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży w ramach państwowego Systemu Sportu Młodzieżowego* – dofinansowano szkolenie 860 zawodników z 39 klubów i stowarzyszeń sportowych województwa małopolskiego.

Wykres 50. Dotacje z budżetu województwa dla NGO realizujących zadania z obszaru kultury fizycznej (w zł)

Źródło: Opracowanie własne.

Ponadto w ramach trybu pozakonkursowego ubiegania się o dofinansowanie zadań publicznych zgodnie z art. 19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, tzw. małe granty, z budżetu Województwa Małopolskiego w 2021 roku zrealizowano 75 projektów sportowych.

Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży

W ramach zdania realizowano projekt pn. *Jeźdź z głową*, który polegał na zorganizowaniu dla uczniów szkół podstawowych kursów nauki jazdy na nartach/snowboardzie oraz po raz pierwszy w roku 2021, jazdy na łyżwach, trwających do 20 godzin, w grupach do 12 osób, które prowadzone były przez wykwalifikowanych instruktorów na małopolskich stokach i trasach narciarskich oraz lodowiskach.

Sejmik Województwa Małopolskiego udzielił pomocy finansowej łącznie 50 małopolskim gminom, tj. wszystkim, które wyraziły chęć udziału w projekcie w 2021 roku. Ze względu na termin, panujące warunki atmosferyczne, narastające zmiany klimatyczne i tym samym coraz cieplejsze i mało śnieżne zimy, jak i na obecną epidemiologiczną sytuację w kraju (powtarzające się szkolne kwarantanny, narzucona nauka zdalna w okresie zimowym),

z realizacji projektu zrezygnowało ostatecznie 9 gmin, tj.: miasto Gorlice, gmina Oświęcim, miasto Oświęcim, gmina Siepraw, gmina Szczucin, gmina Wierzchosławice, Wojnicz, Zakopane, Żabno. Przekazana pomoc finansowa pozwoliła w 2021 roku na wzrost bezpieczeństwa, poprawienie kondycji fizycznej i zdobycie umiejętności jazdy na nartach/snowboardzie oraz na tyżwach łącznie ponad 3000 młodych Małopolan z 41 gmin.

Promocja osiągnięć sportowych

Działania władz Województwa w ramach zadania miały na celu m.in. prezentację osiągnięć małopolskiego sportu, skutkującą stałym wzrostem atrakcyjności Małopolski jako regionu sprzyjającego organizacji imprez czy wydarzeń sportowych najwyższej rangi. W 2021 roku zrealizowano następujące działania:

- › Zrealizowano szereg działań organizacyjnych związanych z przygotowaniem i organizacją oraz z promocją i marketingiem III Igrzysk Europejskich w 2023 roku, w tym m.in. przeprowadzono szereg działań formalno-prawnych, liczne konsultacje oraz prace z ekspertami, m.in. w celu ustalenia ostatecznej listy głównych dyscyplin, jakie rozegrane zostaną podczas igrzysk, jak również uściślenia zapisów kontraktu Host City & Region. Zostały określone wstępne plany operacyjne projektów prowadzonych przez Komitet Organizacyjny, w tym zakres wykorzystania obiektów infrastrukturalnych dla potrzeb realizacji projektów sportowych i pozasportowych, konieczne działania przygotowawcze i inwestycyjne. Sejmik Województwa Małopolskiego w dniu 26 kwietnia 2021 roku podjął uchwałę w sprawie powołania jednoosobowej spółki Województwa Małopolskiego pn. Igrzyska Europejskie 2023 sp. z o.o., która odpowiedzialna będzie za realizację wydarzenia w wymiarze sportowym i pozasportowym. W dniu 30 listopada 2021 roku został podpisany Akt Założycielski spółki pod firmą Igrzyska Europejskie 2023 sp. z o.o. w organizacji. Z dniem 16 grudnia Rada Nadzorcza Spółki powołała prezesa spółki. Z dniem 22 grudnia 2021 roku weszła w życie przygotowana przez Ministerstwo Aktywów Państwowych ustawa o wsparciu przygotowania III Igrzysk Europejskich;
- › *Sportowa Małopolska* – to przedsięwzięcie, które obejmuje promocje sportu w Małopolsce podczas imprez sportowych i ważnych wydarzeń dla społeczności lokalnych Małopolski. W 2021 roku Województwo promowało sport w regionie (w ramach zakupu usług promocyjnych) podczas imprez najwyższej rangi, jak Mistrzostwa Świata Karate Kyokushin – Kraków 2021, Puchar Świata w skokach narciarskich w Zakopanem, Mistrzostw Europy Amp Football Kraków 2022, Puchar Europy we wspinaczce sportowej (w dyscyplinie bouldering), Wyścig Górski Hill Climb Limanowa, Europejski Festiwal Biegowy w Krynicy-Zdroju, Małopolski Wyścig Górski, Memoriał Huberta Jerzego Wagnera czy Małopolska Joy Ride Festival, Wyścig by Tomasz Marczyński, Memoriał im. Henryka Łasaka, Międzynarodowy Ekstremalny Maraton Pieszy KIERAT, Międzynarodowe Polonijne Mistrzostwa w Narciarstwie Biegowym, Tatra Cycling Events – cykl 5 imprez rowerowych, Wyścig Górski *Magura Małostowska*, Etapowa Triada, XVIII Orlen Małopolska Myślenice MTB XCO UCI C2 Race, a także: Tour de Cracovia Amatorów 2021, Gala boksu *Knockout Boxing Night 18* w Zakopanem, Gala boksu zawodowego *Challenger's Boxing Night by GIA 3* w Nowym Sączu, Gala boksu zawodowego *Suzuki Boxing Night 9* w Myślenicach, Małopolska Juliada;
- › Nagroda Województwa Małopolskiego z dziedziny kultury fizycznej *Małopolski Laur Sportu* – to nagroda finansowa przyznawana najlepszym małopolskim sportowcom oraz ich trenerom za osiągnięcia sportowe (złote, srebrne i brązowe medale) zdobyte na imprezach rangi światowej i europejskiej w sportach objętych programem igrzysk olimpijskich i paraolimpijskich, we wszystkich kategoriach wiekowych. W 2021 roku, za osiągnięcia sportowe uzyskane w 2020 roku i w 2019 roku przyznano nagrody łącznie:
 - › za rok 2019 – 22 sportowcom (łącznie kwota nagrody – 103 000 zł),
 - › za rok 2019 – 20 trenerom (łącznie kwota nagrody – 48 200 zł),
 - › za rok 2020 – 17 sportowcom (łącznie kwota nagrody – 56 000 zł),
 - › za rok 2020 – 13 trenerom (łącznie kwota nagrody – 25 500 zł).

Nagrody zostały wręczone podczas uroczystej Gali Sportu, która odbyła się w krakowskim kinie Kijów;

- › Województwo Małopolskie przyznaje od 2021 roku nowe stypendia sportowe pn. *Małopolskie Nadzieje na Igrzyska Europejskie '23* dla zawodników za osiągnięte wyniki sportowe, w międzynarodowym lub krajowym współzawodnictwie sportowym, w sportach o istotnym znaczeniu dla województwa, tj. tych, które planowane są do rozegrania podczas Igrzysk w 2023 roku. Celem funduszu stypendialnego jest stworzenie odpowiednich warunków sprzyjających rozwojowi sportu i podnoszeniu poziomu sportowego zawodnikom, przygotowującym się do startów na imprezach najwyższej rangi, w tym m.in. do udziału w III Igrzyskach Europejskich, wspierając jednocześnie proces wyselekcjonowania utalentowanych sportowców, dając im możliwość osiągnięcia w przyszłości coraz lepszych wyników sportowych. łącznie w 2021 roku objęto stypendiami 90 osób, przekazując im kwotę w łącznej wysokości 382 700 zł.

Małopolska infrastruktura rekreacyjno-sportowa – MIRS

Projekt Województwa Małopolskiego pn. *Małopolska infrastruktura rekreacyjno-sportowa – MIRS*, to kontynuacja projektu z 2019 roku, który zakłada poprawę jakości życia mieszkańców Małopolski w zakresie kultury fizycznej, sportu i rekreacji. Celem realizacji projektu jest podniesienie standardu czy rewitalizacji istniejących obiektów sportowych, będących w niedostatecznym stanie technicznym i funkcjonalnym, co niewątpliwie uatrakcyjni ofertę i zwiększy dostępność do podstawowej bazy sportowo-rekreacyjnej regionu, umożliwiającej rozwijanie zainteresowań i talentów sportowych oraz prowadzenie zdrowego stylu życia, spędzając czas wolny aktywnie i na świeżym powietrzu.

W 2021 roku Sejmik Województwa Małopolskiego udzielił pomocy finansowej 145 małopolskim jednostkom samorządu terytorialnego szczebla gminnego i powiatowego na realizację 153 inwestycji na łączną kwotę w wysokości 15 mln zł. Ostatecznie 112 jednostek samorządu terytorialnego zrealizowało 115 inwestycji na łączną kwotę w wysokości ponad 11 mln zł. Dofinansowaniem zostały objęte zadania inwestycyjne polegające na modernizacji (przebudowie, rozbudowie, budowie, wymianie nawierzchni, rewitalizacji itp.) istniejących obiektów sportowych i rekreacyjnych, tj. m.in.:

- › ogólnodostępne boiska sportowe – m.in.: piłkarskie, lekkoatletyczne (w tym przyszkolne);
- › wielofunkcyjne boiska sportowe – przeznaczone m.in. do gry w piłkę ręczną, w siatkówkę, w koszykówkę (w tym przyszkolne);
- › boiska do siatkówki plażowej;
- › boiska do piłki nożnej z trawą naturalną;
- › siłownie plenerowe;
- › skateparki;
- › place sportowo-rekreacyjne – sprzyjające aktywności fizycznej oraz rozwijaniu siły, zręczności i wytrzymałości, wyposażone m.in. w urządzenia typu street workout;
- › miasteczka ruchu drogowego dla rowerów.

Bezpieczeństwo publiczne

Opracowanie: Beata Adamczyk, Agata Frączek, Paulina Soja, Kamil Staszewski, Anna Szymacha¹

— podsumowanie

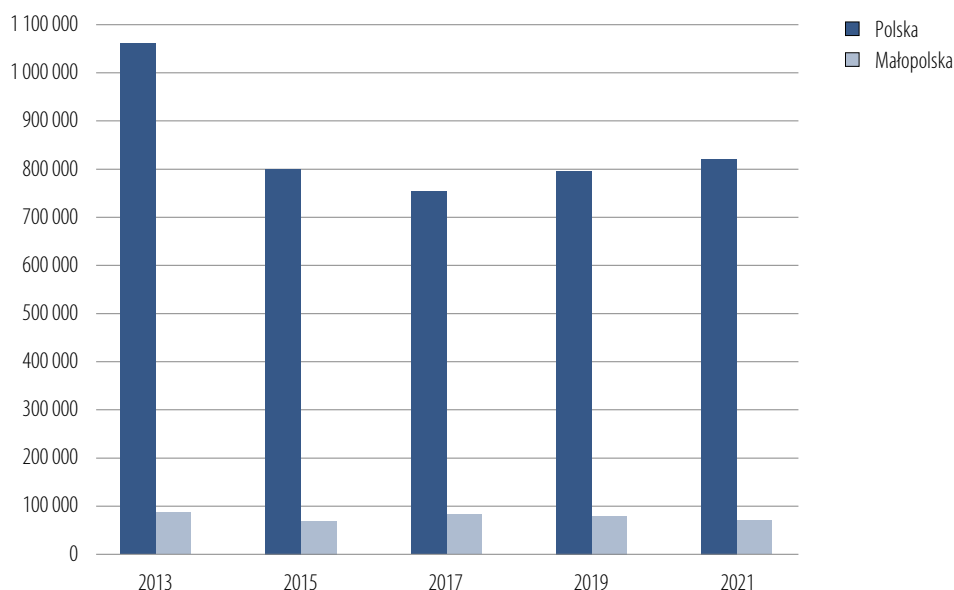
- Liczba przestępstw ogółem w województwie małopolskim nieco wzrosła, co nie ma przełożenia na liczbę przestępstw kryminalnych – w tym przypadku odnotowuje się sukcesywny spadek, w 2021 roku było ich o 2% mniej niż w 2020 roku.
- Mimo mniejszej liczby wypadków drogowych Małopolska znajduje się w czołówce województw z największą ich liczbą. Nie ma to przełożenia na liczbę najciężej poszkodowanych w wypadkach, bowiem ich liczba w 2021 roku zmalała – było o 8,3% mniej ofiar śmiertelnych i 2,2% mniej ciężko rannych.
- Wskaźnik liczby zabitych na 100 wypadków w Małopolsce nadal jest najniższy w skali kraju.
- Zmniejszyła się liczba pożarów w Małopolsce aż o prawie 26%, natomiast więcej zanotowano miejscowych zdarzeń i alarmów fałszywych.
- Wśród najczęstszych przyczyn pożarów w Małopolsce wymienia się podpalenia, ale ich liczba jest o 45% mniejsza niż w ubiegłym roku.
- Władze Województwa Małopolskiego kierowały finansowe wsparcie do ratowników górskich i wodnych, ochotniczych straży pożarnych, grup poszukiwawczo-ratowniczych OSP, państwowych straży pożarnych i policji.

1. Zagrożenie przestępczością

Przestępczość w Małopolsce w 2021 roku nieznacznie wzrosła w stosunku do poprzedniego roku, stwierdzono bowiem o 646 przypadków więcej, co daje wzrost o 0,9%. W skali kraju podobnie jak w roku 2020 plasuje to Małopolskę na 4. miejscu wśród województw z największą liczbą przestępstw (na pierwszym miejscu jest województwo mazowieckie, dalej śląskie i dolnośląskie). Wykrywalność przestępstw spadła w województwie małopolskim o 3,1% – w 2021 roku wynosiła 75,8%, co i tak jest powyżej średniej krajowej, która spadła do 71,2% (wynik słabszy o 2,9% w stosunku do roku poprzedniego).

1. Beata Adamczyk, Agata Frączek, Anna Szymacha, Kamil Staszewski w zakresie pkt. 4 *Finansowanie zadań z zakresu bezpieczeństwa*

Wykres 51. Przestępczość w Polsce i województwie małopolskim.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji.

Z roku na rok spada liczba przestępstw kryminalnych w Małopolsce, w 2021 roku ogółem było ich 36 780, co daje spadek o 2% w porównaniu z rokiem 2020 i aż o 12,2% w stosunku do 2019 roku.

Tabela 28. Zestawienie wybranych rodzajów przestępstw kryminalnych w Małopolsce

Rodzaj przestępstwa	Liczba przestępstw w 2021 roku	Zmiana w stosunku do 2020 roku
Zabójstwa	30	spadek o 16,7%
Gwałty	91	spadek o 1,1%
Przestępstwa z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	6 441	spadek o 15,9%
Bójki i pobicia	167	spadek o 28,9%
Kradzież cudzej rzeczy	6 222	spadek o 2,4%
Kradzież z włamaniem	3 838	spadek o 7,6%
Uszkodzenie mienia	2 623	spadek o 6,7%
Uszczerbek na zdrowiu	495	spadek o 14,7%
Rozbój, kradzież rozbójnicza i wymuszenie rozbójnicze	305	spadek o 1,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji.

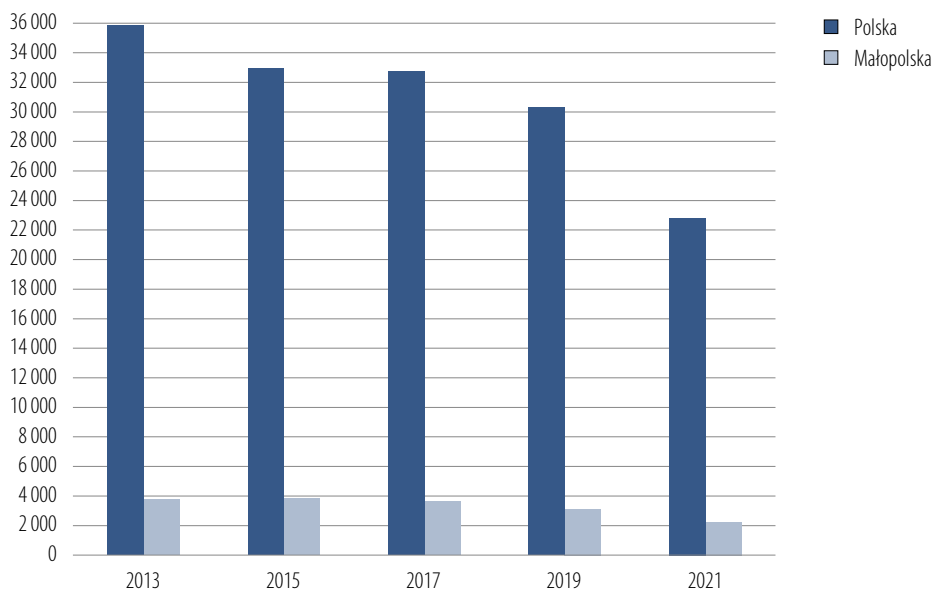
2. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym

W 2021 roku utrzymała się tendencja spadkowa liczby wypadków drogowych, a także ofiar wypadków i osób rannych w wyniku wypadku. W skali kraju w porównaniu z rokiem 2020 liczba wypadków drogowych była mniejsza o 3,1% (22 816 zdarzeń), liczba osób, które poniosły śmierć w wyniku wypadku zmniejszyła się o prawie 10% (2245 zabitych), natomiast liczba rannych zmalała o 0,2% (26 415 osób). W samej Małopolsce także zanotowano mniej wypadków drogowych, ale jest to wynik tylko o 1,1% mniejszy niż w poprzednim roku.

więcej informacji

Więcej statystyk na stronach Komendy Głównej Policji: www.statystyka.policja.pl.

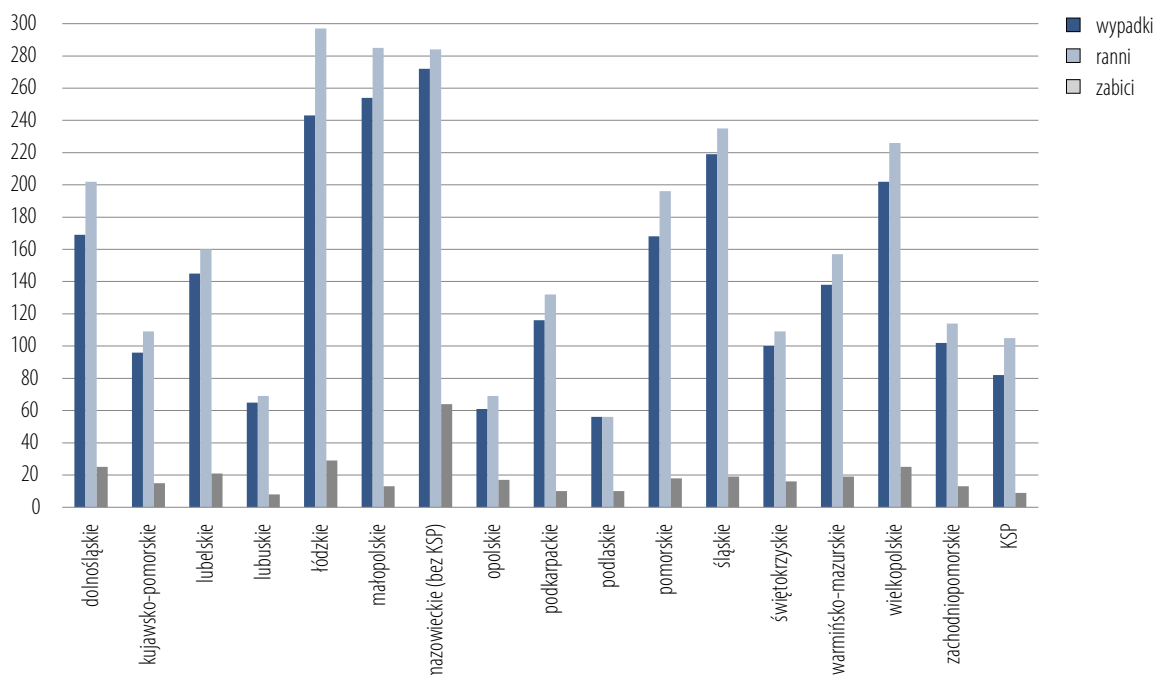
Wykres 52. Liczba wypadków drogowych w Polsce i województwie małopolskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji, Biuro Ruchu Drogowego, *Wypadki drogowe w Polsce w 2021 roku*, Warszawa 2022.

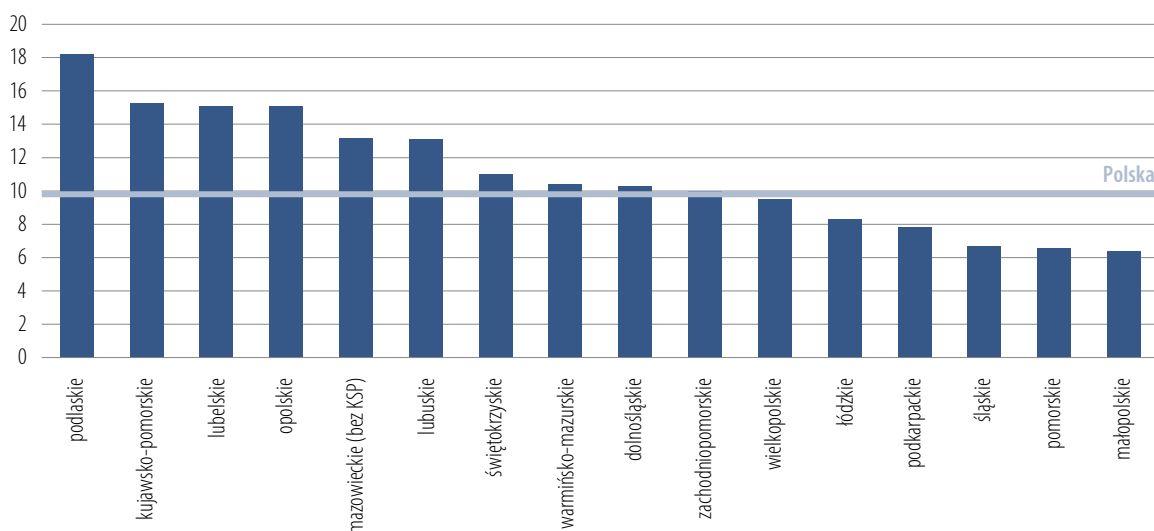
Pod względem liczby wypadków Małopolska jest w czołówce województw, na 3. miejscu po województwach: wielkopolskim i łódzkim (województwo mazowieckie pokazywane jest w statystykach bez danych Komendy Stołecznej Policji co powoduje, że automatycznie wypada lepiej na tle poszczególnych regionów). Liczba wypadków jest mniejsza od wyniku z 2020 roku o ponad 1%, jednak wskaźnik demograficzny, w którym bierze się pod uwagę liczbę wypadków na 100 tys. mieszkańców, pozostaje wysoki i wynosi 65,7 (4. wynik w Polsce). Mimo nadal dużej liczby wypadków drogowych, liczba ofiar śmiertelnych w Małopolsce spadła o 8,3% w porównaniu z 2020 rokiem (144 zabitych w 2021 roku, w stosunku do 157 ofiar wypadków w 2020 roku), a wskaźnik liczby zabitych na 100 wypadków nadal jest na najniższym poziomie w skali kraju i wynosi 6,4 (wskaźnik ten także jest niższy niż rok wcześniej, kiedy wynosił 6,9). Osób rannych w wypadkach w Małopolsce przybyło o 1,1%, ale o 2,2% jest mniej przypadków osób ciężko rannych (883 osoby, w porównaniu z 903 z poprzedniego roku).

Wykres 53. Wypadki drogowe i ich skutki w 2021 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji, Biuro Ruchu Drogowego, *Wypadki drogowe w Polsce w 2021 roku*, Warszawa 2022.

Wykres 54. Wskaźnik liczby zabitych na 100 wypadków w 2021 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji, Biuro Ruchu Drogowego, *Wypadki drogowe w Polsce w 2021 roku*, Warszawa 2022.

W dalszym ciągu utrzymuje się duża liczba wypadków z udziałem pieszych. Pomimo spadku stanowią one nadal prawie 21% wszystkich wypadków drogowych w Polsce (4755 tego rodzaju zdarzeń na polskich drogach w 2021 roku).

W województwie małopolskim było 512 wypadków z udziałem pieszych (zaledwie o 5 zdarzeń mniej niż w roku 2020), śmierć poniosło 53 uczestników takich wypadków, a 452 osoby zostały ranne. Plasuje to Małopolskę w niechlubnej czołówce w skali kraju, bowiem więcej wypadków z udziałem pieszych było tylko w województwie śląskim. Największą liczbę ofiar zanotowano w Małopolsce, natomiast pod względem liczby rannych województwo małopolskie było na 2. miejscu (znów więcej było jedynie na Śląsku).

O 2,8% wzrosła w Małopolsce liczba wypadków drogowych z udziałem uczestników ruchu będących pod działaniem alkoholu (254 przypadki), co daje 2. miejsce w kraju wśród tego rodzaju zdarzeń i co stanowi ponad 10% wypadków z udziałem uczestników będących pod wpływem alkoholu w kraju. Zginęło w nich 13 osób (12. miejsce w kraju, *ex aequo* z województwem zachodniopomorskim), a rannych zostało 258, co ma przełożenie na drugi wynik w Polsce (za województwem łódzkim).

więcej informacji

Więcej statystyk na stronach Komendy Głównej Policji i na www.statystyka.policja.pl oraz w raporcie *Wypadki drogowe w Polsce w 2021 roku*, Komenda Główna Policji, Biuro Ruchu Drogowego, Warszawa 2022, a także w publikacji *Stan bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz działania w tym zakresie w 2021 roku*, Krajowa Rada Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, Warszawa 2022.

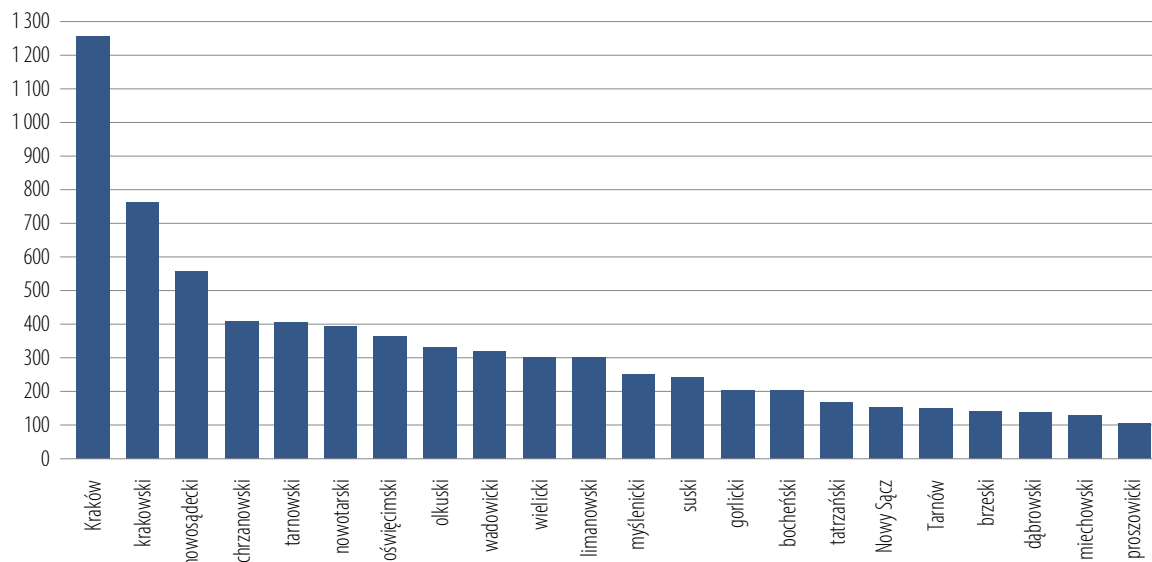
3. Ochrona przeciwpożarowa i zagrożenie pożarowe

Jednostki ochrony przeciwpożarowej w 2021 roku brały udział w 534 507 zdarzeniach na terenie kraju (1,5% mniej niż w 2020 roku), spośród których 45 708 miało miejsce w Małopolsce (o 4,5% więcej niż 2020 roku). Wśród tych zdarzeń na obszarze województwa małopolskiego można wymienić m.in. 38 424 miejscowych zagrożeń, 7284 pożarów oraz 4294 fałszywych alarmów. To, na co warto zwrócić uwagę, to fakt, że liczba pożarów była mniejsza o 25,8% niż w 2020 roku i jest to trzeci wynik w Polsce pod względem spadku tego rodzaju zdarzeń (większy spadek zanotowały województwa: podkarpackie – aż o 32,6% mniej pożarów oraz świętokrzyskie – mniej pożarów o 30,5%). Natomiast w przypadku miejscowych zagrożeń i fałszywych alarmów Małopolska notuje wzrost, odpowiednio o 13,3% oraz 11,2%.

Miasto Kraków i powiat krakowski otwierają listę obszarów z największą liczbą pożarów w Małopolsce (odpowiednio 1257 i 763 pożary), dalej są powiaty: nowosądecki (557), chrzanowski (408) i tarnowski (407). W powiecie proszowickim pożary wybuchały najrzadziej – 104 tego typu zdarzenia. Także w przypadku fałszywych

alarmów w czołówce w Małopolsce jest Kraków, gdzie miało miejsce 1880 takich zdarzeń, następnie jest powiat krakowski – z liczbą 283 fałszywych alarmów, dalej powiaty: nowosądecki (222) oraz wielicki (212), najmniej zdarzeń w tym zakresie znów odnotowuje powiat proszowicki (10).

Wykres 55. Liczba pożarów w Małopolsce w 2021 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej (www.dane.gov.pl).

Wśród najczęstszych przyczyn pożarów w Małopolsce w 2021 roku wymienia się podpalenia umyślne, których jednak jest mniej niż w roku poprzednim, bo aż o ponad 45% (w 2021 roku było ich 2343, a w 2020 roku – 4270). Najwięcej podpażeń było w powiecie chrzanowskim – 263 (o 28,5% mniej niż w 2020 roku), w Krakowie – 249 (prawie 42% mniej niż w 2020 roku), powiatach nowosądeckim – 217 (o ponad 49% mniej niż w poprzednim roku) i krakowskim – 202 (o 54% mniej niż rok wcześniej). Najmniej podpażeń było w powiecie tatrzańskim – 19 przypadków.

Pożary w Małopolsce najczęściej dotyczyły obiektów mieszkalnych, było ich w 2021 roku 2401 i stanowiły 33% wszystkich pożarów w regionie. Stosunkowo często pożary związane były z rolnictwem i uprawami (1618 zdarzeń), w tym najczęściej wybuchwały na nieużytkowanych powierzchniach rolniczych (1175 przypadków spośród wszystkich pożarów związanych z rolnictwem).

W zdarzeniach dotyczących miejscowych zagrożeń jednostki ochrony przeciwpożarowej w Małopolsce reagowały 31 723 razy. Najwięcej było działań medycznych – 8785 zdarzeń, następnie działań związanych z transportem drogowym – 6246 zdarzeń tego typu, interwencje podejmowane na skutek opadów deszczu – 6190 oraz silnych wiatrów – 5445 czy przyborów wody – 2313 przypadków, zakwalifikowanych do miejscowych zagrożeń.

więcej informacji

Więcej statystyk z zakresu działań Państwowych Straży Pożarnej i jednostek ochrony przeciwpożarowej na stronie www.dane.gov.pl: Statystyki zdarzeń Systemu Wspomagania Decyzji Państwowej Straży Pożarnej (SWD PSP) za rok 2021.

4. Finansowanie zadań z zakresu bezpieczeństwa

Bezpieczeństwo na obszarach górskich i wodnych

W roku 2021 Zarząd Województwa Małopolskiego przyznał łącznie 1 029 709 zł dotacji w celu zapewnienia bezpieczeństwa osób przebywających w górach i nad wodą.

Środki dla podmiotów uprawnionych do wykonywania ratownictwa górskiego przeznaczono na utrzymanie gotowości ratowniczej oraz prowadzenie działań ratowniczych między innymi poprzez: wyposażenie ratowników górskich w ekwipunek dla Tatrzańskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego z siedzibą w Zakopanem, wyposażenie dyżurki terenowej na górze Turbacz – dla Grupy Podhalańskiej Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego z siedzibą w Rabce-Zdroju.

Udzielono również dotacji celowej Grupom Regionalnym Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego – Grupie Krynickiej z siedzibą w Krynicy-Zdroju, Grupie Podhalańskiej z siedzibą w Rabce-Zdroju, Grupie Beskidzkiej z siedzibą w Szczyrku oraz Grupie Jurajskiej z siedzibą w Podlesiach. Środki te zostały przekazane z przeznaczeniem na utrzymanie gotowości ratowniczej poprzez zakup i utrzymanie środków transportu, zakup sprzętu ratowniczego, utrzymanie obiektu oraz na organizowanie i prowadzenie szkoleń ratowników górskich poprzez utrzymanie kadry ratowników górskich zawodowych i ochotników oraz ich szkolenie.

Ponadto przeprowadzono otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych w województwie małopolskim w obszarze ratownictwa i ochrony ludności z zakresu ratownictwa wodnego w 2021 roku. Zawarto 10 umów z przeznaczeniem na utrzymanie gotowości ratowniczej poprzez wyposażenie ratowników wodnych w sprzęt i ekwipunek oraz zatrudnienie ratowników sezonowych.

Wsparcie finansowe jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych

Województwo Małopolskie w 2021 roku realizowało zadanie, które miało na celu podniesienie poziomu bezpieczeństwa Małopolan, poprzez zwiększenie gotowości bojowej jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych. W ramach zadania gminy otrzymały wsparcie finansowe z przeznaczeniem na prace budowlano-remontowe w remizach strażackich, zakup samochodów ratowniczo-gaśniczych, a także niezbędnego sprzętu i umundurowania.

W ramach zadania rozstrzygnięto konkurs pn. *Małopolskie OSP 2021*. Zrealizowano 84 umowy o łącznej wysokości 2 940 443 zł. Kwotę 1 868 853 zł przeznaczono na prace budowlano-remontowe w 46 remizach, 980 000 zł wykorzystano na zakup lub remont samochodów ratowniczo-gaśniczych dla 28 gmin oraz 91 590 zł na zakup sprzętu, umundurowania, kursu kwalifikowanej pierwszej pomocy bądź jego recertyfikacji dla 10 gmin.

Ponadto w ramach ww. zadania udzielono również pomocy finansowej gminom z terenu województwa małopolskiego w wysokości 1 228 750 zł, przekazując 815 000 zł na prace budowlano-remontowe w 24 remizach strażackich, 221 750 zł na zakup 7 samochodów strażackich oraz 192 000 zł na zakup umundurowania i sprzętu dla 29 jednostek OSP z terenu 11 gmin.

W ramach zadania za pośrednictwem gmin przeznaczono łącznie 4 169 193 zł na wsparcie finansowe jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych z terenu województwa małopolskiego w zakresie prac budowlano-remontowych, zakupu samochodów oraz sprzętu i umundurowania.

Wsparcie finansowe jednostek OSP Grup Poszukiwawczo-Ratowniczych

Na terenie Nowego Sącza, gmin Kęty, Kocmyrzów-Luborzyca oraz Myślenice funkcjonują jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych, które biorą udział w akcjach poszukiwawczo-ratowniczych, w których wykorzystywane są psy ratownicze. Władze Województwa Małopolskiego udzielają pomocy finansowej wymienionym gminom, z przeznaczeniem dla tych wyjątkowych jednostek. Na poprawę efektywności i skuteczności działań poszukiwawczo-ratowniczych z budżetu Województwa Małopolskiego przekazano w 2021 roku kwotę 159 397 zł.

Wsparcie finansowe policji z terenu województwa małopolskiego

W 2021 roku Województwo Małopolskie przekazało środki finansowe na Fundusz Wsparcia Policji z przeznaczeniem na zakup 4 psów służbowych oraz niezbędnego sprzętu do ich tresury, zakup 2 samochodów z wideorejestratorami oraz współfinansowanie zakupu samochodu dla wydziału prewencji. Łączne dofinansowanie tych zadań z budżetu Województwa Małopolskiego w 2021 r. wyniosło 456 921 zł.

Małopolska Tarcza Antykryzysowa – Pakiet Medyczny II w zakresie bezpieczeństwa

W celu wsparcia służb działających na rzecz bezpieczeństwa i ratownictwa w województwie małopolskim Samorząd Województwa w 2021 r. zakończył realizowany w latach 2020–2021 projekt pn. *Małopolska Tarcza Antykryzysowa Pakiet Medyczny II w zakresie bezpieczeństwa*, którego celem było zapobieganie, przeciwdziałanie i zwalczanie COVID-19.

Całkowita wartość projektu wyniosła blisko 3 mln zł. Jego dofinansowanie pochodziło w 100% ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020.

Działania projektowe koncentrowały się na udzieleniu wsparcia następującym podmiotom, które były partnerami projektu:

- › Komendzie Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie (1 067 028 zł),
- › Komendzie Wojewódzkiej Policji w Krakowie (499 998 zł),

Rozdział VIII Bezpieczeństwo publiczne

- › Karpackiemu Oddziałowi Straży Granicznej im. 1 Pułku Strzelców Podhalańskich w Nowym Sączu (465 457 zł),
- › Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Krakowie (499 999 zł),
- › Grupy Ratownictwa Górskiego (259 680 zł),
- › Grupy Ratownictwa Wodnego (207 661 zł).

Zakres wsparcia obejmował zakup środków ochrony indywidualnej (m.in. maseczki, rękawiczki, kombinezony, ochraniacze na buty, gogle ochronne) oraz środki do dezynfekcji rąk oraz powierzchni. Dodatkowo zakupiono sprzęt niezbędny do walki z COVID-19, tj. 12 namiotów pneumatycznych, 6 namiotów stelażowych, 174 pulsoksymetry, 28 ozonatorów, aparaturę medyczną oraz 50 szt. urządzeń dezynfekujących – opryskiwaczy spalinowych.

Społeczeństwo obywatelskie

Opracowanie: Małgorzata Dulak, Monika Grzyb, Rafał Jarząbek

— podsumowanie

- W 2021 roku Samorząd Województwa Małopolskiego przekazał małopolskim organizacjom kwotę ponad 47 mln zł oraz ponad 130 mln zł w ramach innych programów i projektów, w tym środków z funduszy europejskich, których dysponentem było Województwo Małopolskie.
- Województwo Małopolskie w skali kraju jest w gronie 3 województw, które przeznaczyły w 2021 roku największe środki na współpracę z organizacjami pozarządowymi – powyżej 30 mln zł¹.
- W zeznaniach podatkowych mieszkańcy Małopolski przekazali organizacjom pożytku publicznego w 2021 roku w ramach 1% kwotę ponad 87 mln zł. Pieniądze trafiły do OPP w całym kraju, to ponad 5 mln zł więcej niż rok wcześniej, i 9 mln zł więcej niż w roku 2019. Z każdym rokiem rośnie również liczba podatników z Małopolski, którzy decydują się na wsparcie III sektora w tej formie. W roku ubiegłym było to ponad 1,38 mln, a w 2019 roku 1,26 mln Małopolan.
- W 2021 roku odbyło się głosowanie mieszkańców Małopolski w ramach 5. edycji Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego, w którym oddano w sumie 245 711 głosów, czyli o 208% więcej niż w 1. edycji tego projektu. W wyniku głosowania Małopolanie wybrali do realizacji 85 zadań na łączną kwotę prawie 12 mln zł. Znaczącą większość zwycięskich inicjatyw stanowiły projekty sportowe, a także zadania kulturalne oraz wpisujące się w tematykę społeczno-zdrowotną i edukacyjną. Realizowane będą również 2 zadania o charakterze inwestycyjnym.

1. Trzeci sektor

Współpraca Samorządu Województwa Małopolskiego z organizacjami pozarządowymi – realizowana na podstawie corocznego Programu współpracy – to trwale wkomponowanie organizacji pozarządowych w strukturę działań Województwa Małopolskiego i przykład dobrych praktyk polegających nie tylko na przekazywaniu środków finansowych przez Samorząd, lecz przede wszystkim na partnerskiej wymianie doświadczeń i dążeniu do rozwoju regionu. W 2021 roku, pomimo nadal trwającej pandemii COVID-19, Województwo Małopolskie przekazało środki finansowe organizacjom pozarządowym na poziomie wyższym niż planowano w Programie współpracy z organizacjami pozarządowymi na rok 2021. Szacunkowa wysokość środków finansowych planowanych na realizację rocznego Programu 2021 wynosiła ponad 31 mln zł. Ostatecznie

1. Dla porównania – średnia wysokość środków na współpracę z sektorem obywatelskim dla innych województw w 2021 roku wyniosła 13 443 395,56. Dane z raportu *Finansowanie organizacji pozarządowych przez jednostki samorządu terytorialnego w 2020 i 2021 roku* Raport z badania (<https://niw.gov.pl/czytelnia/finansowanie-organizacji-pozarządowych-przez-jednostki-samorządu-terytorialnego-w-2020-i-2021-r-raport-z-badania>).

w 2021 roku Województwo Małopolskie przekazało organizacjom pozarządowym ponad 47 mln zł, w tym 25,2 mln zł w ramach ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie oraz ponad 22 mln zł w ramach innych ustaw, tj.: Prawo zamówień publicznych; o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami; o zdrowiu publicznym; o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnieniu osób niepełnosprawnych; o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich, o samorządzie województwa. Samorząd Województwa Małopolskiego przekazał również organizacjom pozarządowym kwotę ponad 138 mln zł w ramach innych programów i projektów, w tym środków z funduszy europejskich, których dysponentem było Województwo Małopolskie.

Współpraca finansowa

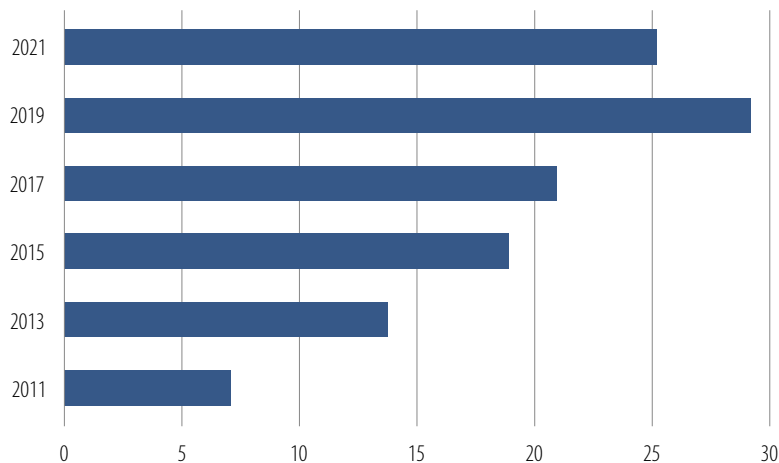
Zlecenie realizacji zadań własnych województwa małopolskiego w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (otwarte konkursy ofert i małe granty)

Samorząd Województwa Małopolskiego zlecał realizację zadań publicznych w 2021 roku w ramach otwartych konkursów ofert w formie powierzenia (sfinansowanie realizacji zadania) oraz wsparcia (dofinansowanie realizacji zadania). W 2021 roku Samorząd Województwa Małopolskiego przekazał organizacjom pozarządowym i innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego, na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, kwotę 25,2 mln zł na realizację zadań publicznych, w tym:

- › roczne otwarte konkursy ofert: 17,8 mln zł,
- › wieloletnie otwarte konkursy ofert: 5,3 mln zł,
- › art. 19a (małe granty): 2 mln zł.

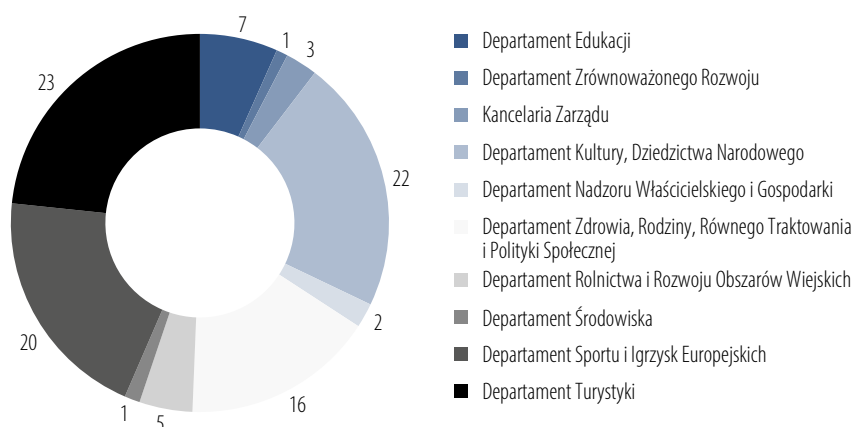
Rok 2021, ze względu na nadal trwającą pandemię, był szczególny dla Samorządu Województwa Małopolskiego oraz małopolskich organizacji pozarządowych. Pomimo minimalnego spadku przekazanych środków finansowych w stosunku do roku poprzedniego, Województwo Małopolskie przekazało organizacjom pozarządowym środki na poziomie porównywalnym do roku poprzedniego.

Wykres 56. Kwota przekazana z budżetu Województwa Małopolskiego na realizację zadań publicznych zleczanych na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne.

Od 2013 roku w ramach otwartych konkursów ofert realizowane są zadania wieloletnie. Zlecenie zadań wieloletnich zapewnia trwałość i ciągłość realizacji wielu ważnych zadań publicznych. W 2021 roku w ramach 7 wieloletnich konkursów ofert – ogłoszonych w latach 2018–2021 – organizacje pozarządowe i inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego realizowały 77 zadań na kwotę ponad 5 mln zł. W ramach ogłoszonych w 2021 roku 24 rocznych otwartych konkursów ofert zostało złożonych 1716 ofert, a zrealizowanych zostało 812 zadań publicznych na łączną kwotę 17,8 mln zł (19 – powierzenie, 793 – wsparcie). W ramach trybu pozakonkursowego, tzw. małych grantów, zleczanych na podstawie art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w 2021 roku zostało złożonych 866 ofert, z czego dofinansowano 275 zadań na łączną kwotę 2 mln zł. Najwięcej środków finansowych w ramach konkursów zostało przekazanych w obszarze turystyki, kultury i sportu.

Wykres 57. Środki finansowe przyznane w ramach rocznych i wieloletnich otwartych konkursów ofert oraz tzw. małych grantów w podziale na obszary (w %)

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 29. Środki finansowe przyznane w ramach rocznych i wieloletnich otwartych konkursów ofert oraz tzw. małych grantów w podziale na obszary (w zł)

Nazwa obszaru	Kwota łączna			
	(I+II+III)	I. Konkursy roczne	II. Konkursy wieloletnie	III. Małe granty 19a
Turystyka i krajoznawstwo	5 851 100,00	3 911 600,00	1 842 500,00	97 000,00
Kultura i podtrzymywanie tradycji narodowej	5 590 450,00	4 400 750,00	500 000,00	689 700,00
Sport	5 061 650,00	4 531 000,00	0,00	530 650,00
Polityka społeczna, rodzina, ochrona zdrowia, niepełnosprawni	3 667 423,66	1 009 686,66	2 261 437,00	396 300,00
Nauka i edukacja	1 641 500,00	1 607 050,00	0,00	34 450,00
Ekologia, ochrona zwierząt i dziedzictwa przyrodniczego	848 000,00	776 000,00	0,00	72 000,00
Polityka senioralna	803 000,00	0,00	748 500,00	54 500,00
Wolontariat, NGO, rozwój społeczności lokalnych	769 300,00	675 000,00	0,00	94 300,00
Rozwój gospodarczy, przedsiębiorczość	538 551,00	519 451,00	0,00	19 100,00
Ratownictwo i ochrona ludności	421 999,96	399 999,96	0,00	22 000,00
Suma	25 192 974,62	17 830 537,62	5 352 437,00	2 010 000,00

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 30. Środki finansowe przyznane w 2021 roku w ramach rocznych i wieloletnich otwartych konkursów ofert oraz tzw. małych grantów w podziale na departamenty (w zł)

Nazwa departamentu	Kwota łączna			
	(I+II+III)	I. Konkursy roczne	II. Konkursy wieloletnie	III. Małe granty 19a
Departament Edukacji	1 680 000,00	1 607 050,00	0,00	72 950,00
Departament Zrównoważonego Rozwoju	248 500,00	0,00	248 500,00	0,00
Kancelaria Zarządu	691 800,00	675 000,00	0,00	16 800,00
Departament Kultury, Dziedzictwa Narodowego	5 464 250,00	4 400 750,00	500 000,00	563 500,00

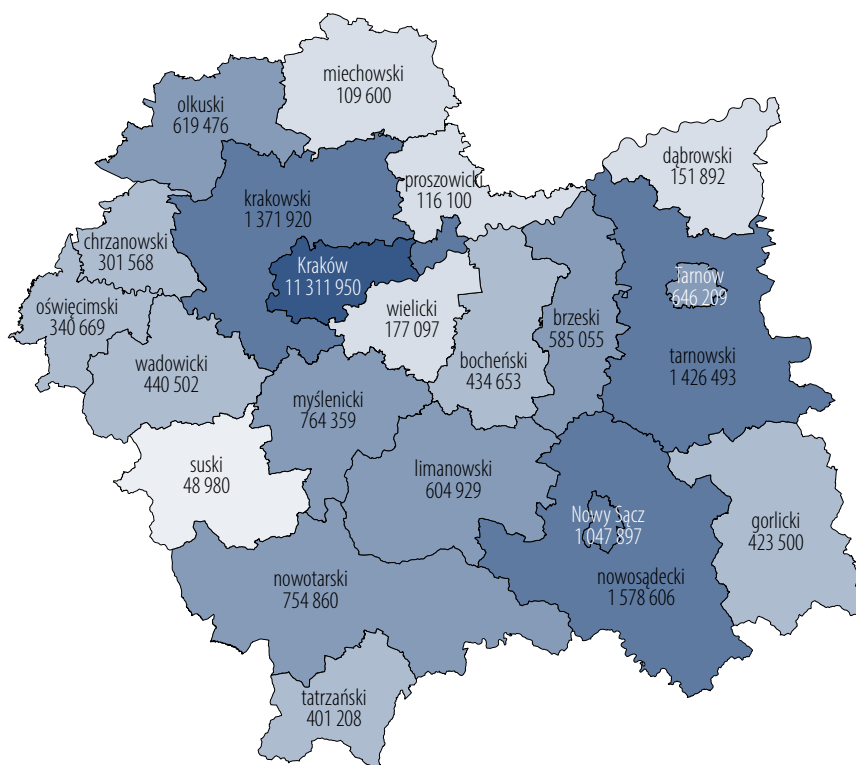
Rozdział IX Społeczeństwo obywatelskie

Nazwa departamentu	Kwota łączna			
	(I+II+III)	I. Konkursy roczne	II. Konkursy wieloletnie	III. Małe granty 19a
Departament Nadzoru Właścicielskiego i Gospodarki	528 551,00	519 451,00	0,00	9 100,00
Departament Zdrowia, Rodziny, Równego Traktowania i Polityki Społecznej	4 142 623,66	1 009 686,66	2 761 437,00	371 500,00
Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich	1 145 499,96	896 999,96	0,00	249 500,00
Departament Środowiska	332 000,00	280 000,00	0,00	52 000,00
Departament Sportu i Igrzysk Europejskich	5 079 650,00	4 531 000,00	0,00	548 650,00
Departament Turystyki	5 880 100,00	3 911 600,00	1 842 500,00	126 000,00
Suma	25 192 974,62	17 830 537,62	5 352 437,00	2 010 000,00

Źródło: Opracowanie własne.

Samorząd Województwa Małopolskiego przeznaczył największą kwotę wsparcia finansowego na zadania publiczne realizowane przez organizacje pozarządowe i inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, których siedziba znajdowała się w Krakowie. Kolejną grupą są organizacje z siedzibą w powiecie nowosądeckim, tarnowskim i krakowskim.

Mapa 18. Środki finansowe przyznane w 2021 roku w ramach rocznych i wieloletnich otwartych konkursów ofert oraz tzw. małych grantów w podziale na powiaty (wg miejsca zarejestrowania NGO) (w zł)

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 31. Środki finansowe przyznane w 2021 roku w ramach rocznych i wieloletnich otwartych konkursów ofert oraz tzw. małych grantów w podziale na powiaty (w zł)

Powiaty	Kwota łączna (I + II + III)		I. Konkursy roczne		II. Konkursy wieloletnie		III. Małe Granty art. 19a	
	Liczba zadań	łączna kwota dofinansowania	Liczba zadań	łączna kwota dofinansowania	Liczba zadań	łączna kwota dofinansowania	Liczba zadań	łączna kwota dofinansowania
Kraków	277	11 311 950,15	197	6 724 093,15	23	4 166 807,00	57	421 050,00
Nowosądecki	104	1 578 606,50	57	1 035 606,50	11	260 000,00	36	283 000,00
Tarnowski	99	1 426 493,80	63	1 081 993,80	6	139 430,00	30	205 070,00
Krakowski	98	1 371 920,50	71	1 110 130,50	4	97 000,00	23	164 790,00
Nowy sącz	56	1 047 897,61	33	856 147,61	3	45 000,00	20	146 750,00
Myślenicki	58	764 359,35 zł	41	527 137,35	4	137 252,00	13	99 970,00
Tarnów	33	646 209,00	19	474 868,00	5	108 841,00	9	62 500,00
Gorlicki	38	423 500,00	28	331 100,00	3	39 000,00	7	53 400,00
Olkuski	38	619 476,25	27	546 426,25	3	23 250,00	8	49 800,00
Tatrzański	22	401 208,25	15	301 508,25	1	50 000,00	6	49 700,00
Brzeski	40	585 055,90	28	456 155,90	2	58 900,00	10	70 000,00
Wadowicki	42	440 502,88	36	393 502,88	0	0,00	6	47 000,00
Limanowski	40	604 925,00	33	536 125,00	1	27 000,00	6	41 800,00
Oświęcimski	27	340 669,00	17	261 169,00	0	0,00	10	79 500,00
Bocheński	34	434 653,50	29	381 653,50	1	30 000,00	4	23 000,00
Nowotarski	43	754 860,00	35	668 400,00	2	41 180,00	6	45 280,00
Chrzanowski	24	301 568,00	15	224 568,00	1	20 000,00	8	57 000,00
Wielicki	17	177 097,00	12	122 400,00	2	34 507,00	3	20 190,00
Dąbrowski	18	151 892,50	11	100 622,50	2	19 270,00	5	32 000,00
Proszowicki	12	116 100,00	10	105 100,00	0	0,00	2	11 000,00
Miechowski	10	109 600,00	7	66 400,00	2	35 000,00	1	8 200,00
Suski	5	48 980,00	5	48 980,00	0	0,00	0	0,00
Inne województwo	29	1 535 449,43	23	1 476 449,43	1	20 000,00	5	39 000,00
Suma	1164	25 192 974,62	812	17 830 537,62	77	5 352 437,00	275	2 010 000,00

Źródło: Opracowanie własne.

Środki przekazane organizacjom pozarządowym w 2021 roku w ramach innych programów i projektów, w tym środków z funduszy europejskich

W 2021 roku Samorząd Województwa Małopolskiego przekazał organizacjom pozarządowym kwotę ponad 22 mln zł w ramach ustaw: prawo zamówień publicznych; o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami; o zdrowiu publicznym; o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych; o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich, o samorządzie województwa. Samorząd przekazał również kwotę ponad 138 mln zł w ramach innych programów i projektów, w tym środków z funduszy europejskich, których dysponentem było Województwo Małopolskie.

Tabela 32. Środki przekazane organizacjom pozarządowym w 2021 roku w ramach innych programów i projektów, w tym środki z funduszy europejskich (w zł)

Podstawa prawna	Program	Liczba podpisanych umów	Wysokość przekazanych środków finansowych	Realizator
A. WSPÓŁPRACA FINANSOWA Z NGO NA PODSTAWIE INNYCH PRZEPISÓW PRAWA – programy i konkursy				
	PROJEKTY PARTNERSKIE – zakup usług promocyjnych Województwa Małopolskiego	51	2 511 200,00	Dep. KZ
Ustawa prawo zamówień publicznych	Promocja osiągnięć sportowych <i>Sportowa Małopolska</i>	16	2 380 000,00	Dep. SI
	Promocja gospodarcza Województwa Małopolskiego <i>Business in Małopolska</i>	1	49 350,00	Dep. SG
Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	Ochrona zabytków Małopolski	74	3 236 903,41	Dep. KD
Ustawa o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich	Utrzymanie gotowości ratowniczej poprzez wyposażenie ratowników górskich w sprzęt i ekwipunek	6	630 000,00	Dep. RO
Ustawa o zdrowiu publicznym	Konkurs <i>Profilaktyka i przeciwdziałanie uzależnieniom</i>	15	692 923,00	Dep. PS
Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej	Dofinansowanie robót budowlanych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku – Prawo budowlane dotyczących obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów (art. 35 ust. 1 pkt 5 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych)	4	1 089 798,05	Dep. PS
oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych	Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie zakładów aktywności zawodowej oraz ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych	18	10 272 853,31	Dep. PS
	Związek Województw Rzeczypospolitej Polskiej	1	170 545,00	Dep. KZ
Ustawa o samorządzie województwa (składki członkowskie WM, w ramach przynależności do organizacji)	Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Małopolski	1	341 284,58	Dep. KZ
	Polskie Stowarzyszenie HL7	1	1 800,00	Dep. IS
	Stowarzyszenie Instytut Rozwoju Obszarów Wiejskich	1	690 000,00	Dep. RO
Suma A		189	22 066 657	
B. WSPÓŁPRACA FINANSOWA Z NGO NA PODSTAWIE INNYCH PRZEPISÓW PRAWA – inne programy i projekty, w tym środki z funduszy europejskich				
Ustawa o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020	Małopolski Tele-Anioł : Regionalny Program Operacyjny na lata 2014–2020 (Departament Rodziny, Zdrowia i Spraw Społecznych)	1	17 056 158,56	Dep. PS
	Regionalny Program Operacyjny na lata 2014–2020 (Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości)	3	64 929 978,85	MCP
	Regionalny Program Operacyjny na lata 2014–2020 (Wojewódzki Urząd Pracy)	2	2 424 011,50	WUP

Podstawa prawna	Program	Liczba podpisanych umów	Wysokość przekazanych środków finansowych	Realizator
Ustawa o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014–2020 (Wojewódzki Urząd Pracy)	2	11 769 820,27	WUP
	<i>Sami Dzielni. Nowe Standardy mieszkalnictwa wspomagającego dla osób z niepełnosprawnościami</i> (Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie)	1	281 050,00	ROPS
	Małopolska Tarcza Antykryzysowa – Pakiet społeczny Bezpieczny – Wsparcie Kadry Domów Pomocy Społecznej w związku z zagrożeniem COVID-19 (Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie)	67	1 664 025,11	ROPS
	Małopolska Tarcza Antykryzysowa – Pakiet Społeczny.	5	120 025,00	ROPS
	Inkubator Włączenia Społecznego	5	405 890,80	ROPS
	Inkubator Dostępności	9	360 463,70	ROPS
	Regionalny Program Operacyjny na lata 2014–2020 (Departament Funduszy Europejskich)	19	18 675 481,83 ²	Dep. FE
Ustawa o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego	PROW 2014–2020 (Departament Funduszy Europejskich)	206	19 023 500,84 ³	Dep. FE
	Program Operacyjny Rybactwo i Morze 2014–2020	5	1 295 883,00 ⁴	Dep. FE
Suma B		325	138 006 289,46	
Suma A i B		514	160 072 946,81	

Źródło: Opracowanie własne.

Współpraca pozafinansowa z organizacjami pozarządowymi

Województwo Małopolskie prowadzi aktywną współpracę z organizacjami pozarządowymi, której celem jest angażowanie ich w debatę publiczną oraz wsparcie w podnoszeniu kwalifikacji ich członków.

Poniżej przedstawiono podstawowe formy wsparcia:

- › Udostępnianie informacji na stronach internetowych Województwa (www.malopolska.pl/ngo, Biuletyn Informacji Publicznej) oraz na profilu Pozarządowa Małopolska na portalu społecznościowym Facebook. Na bieżąco publikowano informacje poświęcone współpracy Samorządu Województwa Małopolskiego z sektorem pozarządowym, promowano ciekawe przedsięwzięcia organizacji pozarządowych, jak również zamieszczano aktualności dotyczące: szkoleń, konkursów i konferencji, zmian prawnych dotyczących III sektora. Informowano o wydawnictwach, poradnikach oraz informatorach adresowanych do przedstawicieli NGO oraz o źródłach pozyskiwania pozabudżetowych środków finansowych.
- › Newsletter MINGO. Zarejestrowane organizacje pozarządowe otrzymują informacje o bieżących działaniach Samorządu Województwa Małopolskiego.
- › Wizytacje i kontrole zadań publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe. W 2021 roku Biuro Audytu i Kontroli przeprowadziło kontrolę dotacji w 19 organizacjach pozarządowych.

2. Wysokość wypłaconych środków finansowych w 2021 roku, w ramach umów zawartych w latach ubiegłych.

3. Wartość przekazanych środków finansowych w 2021 roku, w tym przekazano 7 488 420,24 zł w ramach 83 umów podpisanych w 2021 roku oraz 11 535 080,60 zł w ramach 123 umów podpisanych w latach ubiegłych.

4. Wartość przekazanych środków finansowych w 2021 roku, w tym przekazano 846 284,00 zł w ramach 3 umów podpisanych w 2021 roku oraz 449 599,00 zł w ramach 2 umów podpisanych w latach wcześniejszych.

- › Projekty partnerskie.
- › Konsultacje społeczne. W 2021 roku przeprowadzono konsultacje projektów uchwał Sejmiku Województwa Małopolskiego. Konsultowano m.in.: Program współpracy Województwa Małopolskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2022.
- › Generator Ofert. W 2021 roku w UMWM funkcjonował elektroniczny system składania wniosków Generator ofert eNGO <https://www.pozarządowa.malopolska.pl/konkursy-trwajace>. Zarówno wnioski składane w trybie pozakonkursowym na podstawie art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, jak i oferty w ramach otwartych konkursów ofert były składane za pośrednictwem generatora. System usprawnia proces udzielania i rozliczania dotacji. Dzięki wprowadzonemu systemowi zmniejszył się odsetek ofert, które odpadają formalnie, ponieważ system weryfikuje poprawność danych i wskazuje błędy formalne już na etapie tworzenia oferty. Obecnie wskaźnik ofert odrzuconych formalnie do wszystkich złożonych ofert zmniejszył się o ok. 10%. Najlepiej wskaźnik ten wygląda w otwartych konkursach ofert – tylko 6% ofert odpada formalnie.

Małopolska Rada Działalności Pożytku Publicznego (MRDPP) oraz inne ciała doradcze

Małopolska Rada Działalności Pożytku Publicznego (MRDPP) jest ciałem opiniodawczo-doradczym samorządu województwa, powołana jest w celu kształtowania właściwej współpracy samorządu z sektorem pozarządowym. W roku 2021 MRDPP odbyła dwa spotkania online (11.03.2021 roku oraz 28.10.2021 roku). Znaczna część działań i decyzji Rady była podejmowana także w trybie online ze względu na sytuację epidemiologiczną związaną z COVID-19. W 2021 roku Rada:

- › Podjęła 5 uchwał dotyczących:
 - › poparcia projektu Dobre rady dla RADY i deklaracji uczestnictwa w jego realizacji przez członków Małopolskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego;
 - › przystąpienia do projektu Dobre rady dla Rady realizowanego przez Stowarzyszenie EKOSKOP w partnerstwie z Opolskim Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych oraz Stowarzyszeniem Ośrodek Kultury i Aktywności Lokalnej w Krzesku w ramach dofinansowania z Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030;
 - › wyrażenia opinii nt. Programu współpracy Województwa Małopolskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2022;
 - › wyrażenia opinii nt. rekomendacji ewaluacji zasady partnerstwa w ramach perspektywy 2014–2020;
 - › wyrażenia opinii nt. projektu programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027.
- › Wybrała osoby reprezentujące organizacje pozarządowe do prac w komisjach konkursowych oceniających oferty składane w ramach otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego (spośród kandydatów zgłoszonych w ramach naboru do Bazy Członków Komisji Konkursowych na rok 2021).
- › Uczestniczyła w spotkaniach Konwentu Wojewódzkich Rad Działalności Pożytku Publicznego oraz 27.11.2021 roku w Świątce Rad Działalności Pożytku Publicznego.
- › Członkowie Rady uczestniczyli także w pracach różnego typu zespołów, komisji, kapituł itp. na prośbę departamentów UMWM oraz wojewódzkich jednostek organizacyjnych.

Projekty partnerskie

W roku 2021 Województwo Małopolskie, we współpracy z organizacjami pozarządowymi, realizowało projekty partnerskie. Jednym z przykładów tego rodzaju działań był projekt wieloletni pn. FIO Małopolska Lokalnie 2021–2022, realizowany we współpracy z Fundacją Biuro Inicjatyw Społecznych i Stowarzyszeniem Forum Oświatowe Klucze (operatorzy projektu), a finansowany przez Narodowy Instytut Wolności w ramach Rządowego Programu NOWE FIO na lata 2021–2030. Projekt ten był skierowany do organizacji pozarządowych, które działają nie dłużej niż 60 miesięcy oraz grup nieformalnych z terenu województwa małopolskiego. Celem projektu było zwiększenie zaangażowania obywateli i obywaterek oraz organizacji pozarządowych działających na terenie województwa małopolskiego w podejmowanie inicjatyw oddolnych na rzecz rozwoju i wzmocnienia wspólnot lokalnych. W ramach projektu udzielane są mikrodotacje, a operatorzy świadczą wsparcie szkoleniowe i doradcze dla beneficjentów projektu. Działania przeprowadzone w roku 2021 polegały na zrealizowaniu 91 inicjatyw na łączną kwotę 524 tys. zł, w tym: 49 projektów społecznych i 42 projektów rozwojowych.

Nagroda dla najlepszych małopolskich organizacji pozarządowych – Kryształ Soli

Głównym celem nagrody Kryształ Soli jest wzmacnianie wizerunku organizacji pozarządowych, promocja działań najlepszych organizacji i popularyzacja dobrych praktyk. Statuetka Kryształ Soli jest wyrazem uznania samorządowych władz województwa dla tych wszystkich, którzy poświęcają swój czas dla budowania wspólnego dobra. W 2021 roku odbyły się dwie uroczyste gale wręczenia nagród – rozdanie nagród za rok 2020 (edycja XVI), które nie mogło się odbyć w związku z trwającą w pandemią COVID-19, a także rozdanie nagród za rok 2021 (edycja XVII). Gala wręczenia nagród dla laureatów XVI edycji konkursu odbyła się 16 czerwca 2021 roku w Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie. Uroczyste wręczenie nagród w ramach XVII edycji konkursu odbyło się 8 grudnia 2021 roku w Filharmonii Krakowskiej. Fundatorem nagrody finansowej Grand Prix w wysokości 15 tys. zł była Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego. Pełna lista nagrodzonych organizacji znajduje się na stronie Województwa Małopolskiego <https://www.malopolska.pl/samorzad/nagrody/wspolpraca/krysztal-soli>.

Tabela 33. Nagrodzeni w konkursie *Kryształ Soli*, edycja XVII, 2021 rok

Kryształ soli – edycja XVII, 2021	
Laureat Grand Prix	Fundacja <i>Pomnik – Hospicjum Miastu Oświęcim</i>
Kategoria: › Polityka Społeczna, Zdrowie, Działalność na Rzecz Niepełnosprawnych	Laureat: Fundacja <i>Pomnik – Hospicjum Miastu Oświęcim</i> Wyróżniony: Stowarzyszenie Centrum Profilaktyki i Edukacji Społecznej PARASOL
Kategoria: › Kultura, Dziedzictwo Narodowe, Tożsamość regionalna	Laureat: Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych w Nowym Sączu Wyróżniony: Stowarzyszenie Scena Kultury Wokalnej <i>Śpiewanie Bez Granic</i>
Kategoria: › Edukacja, Nauka, Społeczeństwo Obywatelskie	Laureat: Fundacja <i>Obraz w Pigułce</i> Wyróżniony: Małopolskie Stowarzyszenie Probacja
Kategoria: › Sport, Turystyka, Środowisko, Ekologia	Laureat: Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe im. Adolfa Hyły Wyróżniony: Fundacja <i>Wyobraź Sobie</i>
Kategoria: › Gospodarka i Zrównoważony Rozwój	Laureat: Przedsiębiorstwo Społeczne – <i>Społeczna 21 Sp. z o.o.</i> Wyróżniony: Brak
Kategoria: › Najlepszy Projekt Społeczny	Laureat: Samarytańska Federacja Organizacji Pozarządowych Wyróżniony: Fundacja Zupa (Zupa na Plantach)

Nagroda dla osób działających na rzecz dobra innych Amicus Hominum

Nagroda *Amicus Hominum* ustanowiona została w 2006 roku przez Samorząd Województwa Małopolskiego w celu wyróżnienia osób prywatnych, które działają na rzecz dobra innych i swoją bezinteresowną aktywnością wspierają drugiego człowieka. Nagroda jest również rozwinięciem i kontynuacją polityki Samorządu Województwa związaną z promocją wolontariatu.

W 2021 roku odbyły się dwie uroczyste gale wręczenia nagród – rozdanie nagród za rok 2020 (edycja XV), które nie mogło się odbyć w związku z trwającą w pandemią COVID-19, a także rozdanie nagród za rok 2021 (edycja XVI). Gala wręczenia nagród dla laureatów XVI edycji konkursu odbyła się 16 czerwca 2021 roku w Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie. Uroczyste wręczenie nagród w ramach XVII edycji konkursu odbyło się 8 grudnia 2021 roku w Filharmonii Krakowskiej.

Pełna lista nagrodzonych osób znajduje się na stronie Województwa Małopolskiego www.malopolska.pl/samorzad/nagrody/wspolpraca/amicus-hominum.

Tabela 34. Nagrodzeni w konkursie *Amicus Hominum*, edycja XVI, 2021 rok

Amicus Hominum – edycja XVI, 2021	
Laureat Grand Prix	Harcerki i Harcerze Okręgu Małopolskiego Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej
Kategoria: › Polityka Społeczna i Prorodzinna, Pomoc Niepełnosprawnym	Laureat: Iwona Zabagło Wyróżniony: ks. Artur Barańczuk

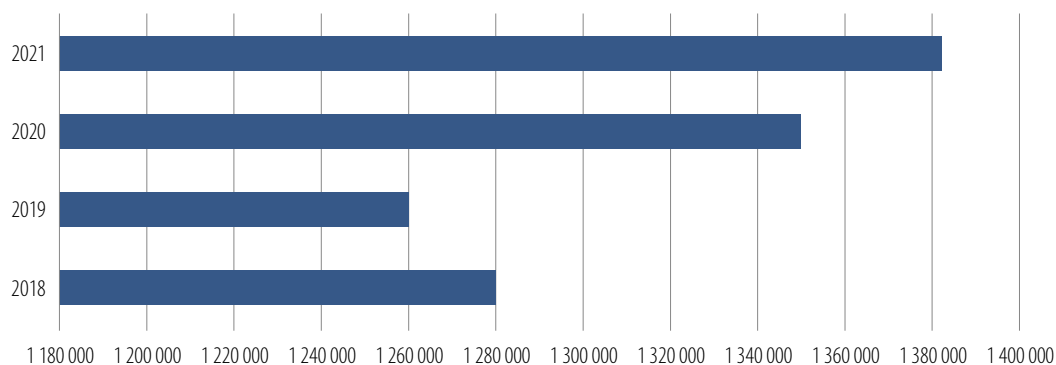
Amicus Hominum – edycja XVI, 2021

Kategoria: › Promocja i Ochrona Zdrowia	Laureat: Bożena Szewczyk-Taraneł Wyróżniony: Daniel Gacek
Kategoria: › Sport i Edukacja	Laureat: Mariusz Pawłus Wyróżniony: Elżbieta Kusina
Kategoria: › Działalność Filantropijna	Laureat: Anna Katarzyna Jawor Wyróżniony: Grzegorz Krawczyk
Kategoria: › Inicjatywa Młodych	Laureat: Harcerki i Harcerze Okręgu Małopolskiego Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej Wyróżniony: Agnieszka Serwotka

Kampania 1% – poświęcona popularyzacji mechanizmu odpisu 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego *Zostaw 1% w Małopolsce*

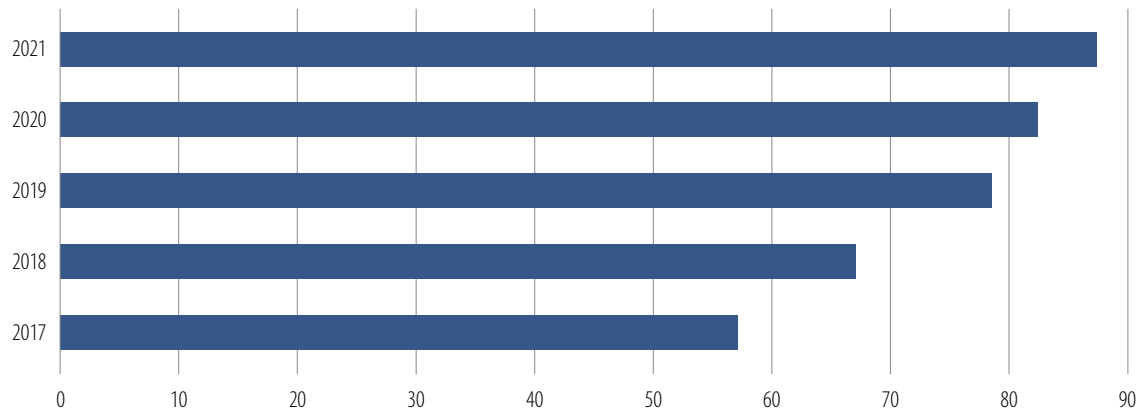
Od 2007 roku władze województwa prowadzą kampanię zachęcającą Małopolan do odpisu 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego działających na terenie Małopolski. W 2021 roku Województwo Małopolskie po raz kolejny zaangażowało się w działania mające na celu popularyzację idei odpisu 1% podatku na rzecz małopolskich organizacji pożytku publicznego. Wzorem lat ubiegłych prowadzona była zakładka na stronie www.malopolska.pl, na której umieszczane były informacje dotyczące zasad wypełniania rocznych zeznań podatkowych oraz bieżące aktualności dotyczące mechanizmu odpisu 1% podatku w regionie (informacje o darmowych poradach prawnych, spotkaniach informacyjnych itp.). W celu zachęcenia mieszkańców województwa do przekazywania odpisu 1% podatku na rzecz małopolskich OPP, przeprowadzono kampanię informacyjną we współpracy z Kolejami Małopolskimi i Małopolską Kartą Aglomeracyjną. Informacje były również publikowane na koncie *Pozarządowa Małopolska* na portalu Facebook, jak i rozsyłane do małopolskich dziennikarzy.

Wykres 58. Liczba podatników z Małopolski, którzy dokonali przekazania 1% należnego podatku z rozliczenia PIT na rzecz organizacji pożytku publicznego

Źródło: Opracowanie własne.

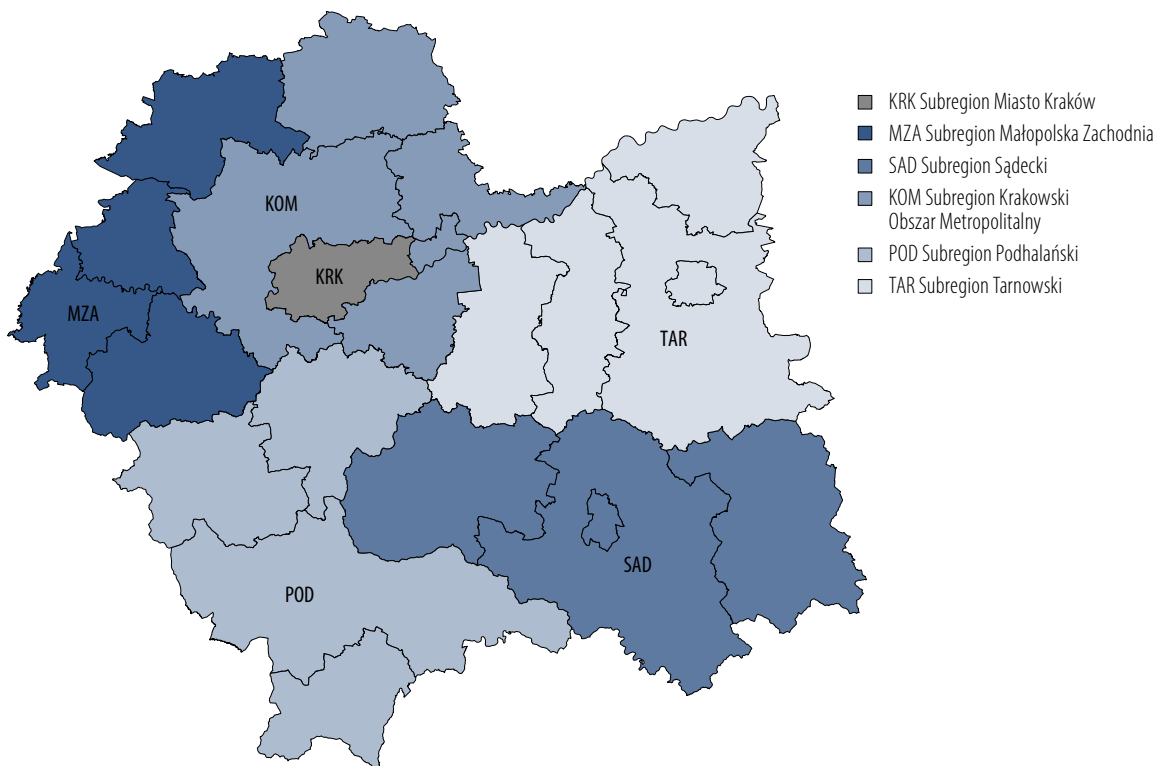
Prowadzone od wielu lat działania promocyjne przynoszą wymierne efekty. Mieszkańcy Małopolski przekazali ponad 87 mln zł organizacjom pożytku publicznego (OPP) w 2021 roku w ramach rozliczenia swojego PIT za 2020 rok, czyli o ponad 5 mln zł więcej niż rok wcześniej i 9 mln zł więcej niż w roku 2019. Do małopolskich OPP trafiło ponad 55 mln zł. Z każdym rokiem rośnie również liczba podatników z Małopolski, którzy świadomie wspierają w tej formule organizacje pozarządowe działające w ich najbliższym otoczeniu. W roku 2021 w swoim zeznaniu zawniioskowało o to ponad 1,38 mln Małopolan (w 2019 roku było to 1,26 mln Małopolan).

Wykres 59. Kwoty przekazane przez podatników z Małopolski na wszystkie OPP (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne.

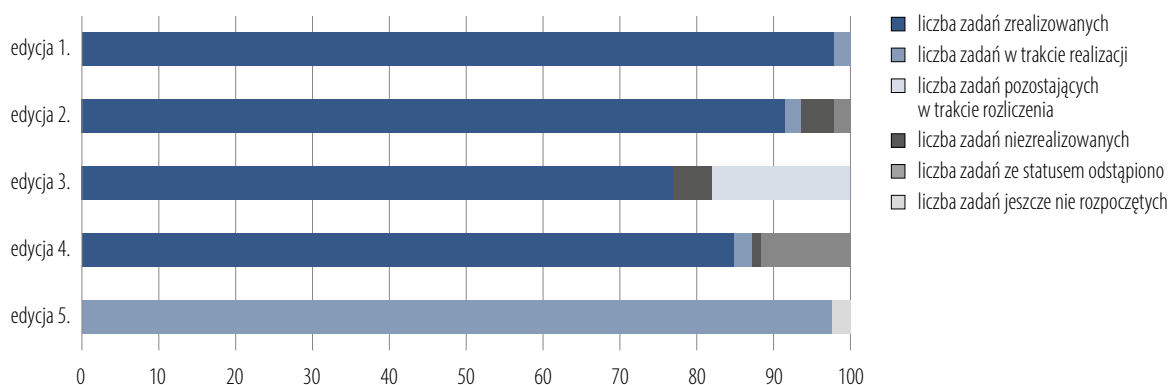
2. Budżet Obywatelski Województwa Małopolskiego

Budżet Obywatelski Województwa Małopolskiego jest mechanizmem partycypacji społecznej, który pozwala mieszkańcom nie tylko kształtować i zmieniać ich najbliższe otoczenie, określać potrzeby oraz wskazywać, co jest dla nich szczególnie ważne, ale także decydować, na co powinny być wydatkowane środki pieniężne Województwa Małopolskiego. Z roku na rok zaangażowanie mieszkańców Małopolski w partycypację społeczną jest coraz większe.

Mapa 19. Podział Małopolski na regulaminowe subregiony obowiązujące od 2. edycji Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego

Źródło: Opracowanie własne UMWM.

Wykres 60. Stan realizacji zadań z poszczególnych edycji Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego (w %)

Źródło: Opracowanie własne UMWM.

We wszystkich dotychczasowych edycjach Budżetu Obywatelskiego wyłoniono łącznie 303 zadania:

- › w 1. edycji mieszkańcy Małopolski wybrali 46 zadań na łączną kwotę 6 mln zł, z czego 45 z nich zostało już zrealizowane w całości, a 1 zadanie jest w trakcie realizacji;
- › w głosowaniu w ramach 2. edycji wyłoniono 47 zadań na łączną kwotę 8 mln zł, 43 zadania zostały zrealizowane w całości, 1 zadanie jest w trakcie realizacji, 2 zadania pozostają niezrealizowane, a od realizacji 1 zadania odstąpiono;
- › w 3. edycji ostatecznie przyjęto 39 zadań z największą liczbą głosów Małopolan na łączną kwotę 8 mln zł – w ramach tej odsłony zrealizowano już 30 zadań, 7 zadań pozostaje w trakcie rozliczenia, a 2 zadania pozostają niezrealizowane;
- › w 4. edycji wyłoniono 86 zadań na łączną kwotę 12 mln zł, z czego 73 zadania zostały zrealizowane, 2 zadania są w trakcie realizacji, 1 zadanie pozostaje jeszcze niezrealizowane, a od realizacji 10 zadań odstąpiono ze względu na pandemię spowodowaną COVID-19;
- › w 5. edycji wyłoniono 85 zadań na łączną kwotę 12 mln zł, z czego 83 zadania pozostają w trakcie realizacji, a realizacji 2 zadań jeszcze nie rozpoczęto.

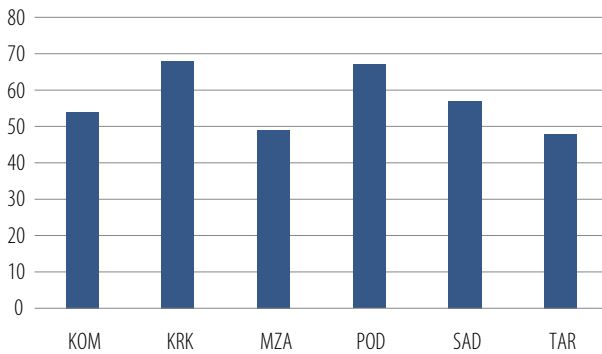
5. edycja Budżetu Obywatelskiego (2020–2021)

Ze względu na pandemię COVID-19 realizacja 5. edycji Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego została rozłożona na lata 2020–2021, a poszczególne etapy projektu przedstawiają się następująco:

- › od 1 września do 15 października 2020 roku zgłaszanie zadań przez mieszkańców województwa małopolskiego,
- › do 30 października 2020 roku udostępnienie wykazu zgłoszonych zadań,
- › do 26 lutego 2021 roku publikacja wstępnej listy zadań przyjętych oraz listy zadań odrzuconych,
- › do 9 kwietnia 2021 roku składanie odwołań przez autorów zadań i ich rozpatrzenie przez Radę Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego,
- › do 30 kwietnia 2021 roku udostępnienie listy zadań dopuszczonych do głosowania i listy zadań odrzuconych (wraz z uzasadnieniem),
- › rozpoczęcie akcji informacyjnej (promującej dane zadanie) przez autorów zadań – od 30 kwietnia 2021 roku,
- › od 14 maja do 14 czerwca 2021 roku przeprowadzenie głosowania mieszkańców województwa małopolskiego,
- › do 22 października 2021 roku ogłoszenie wyników głosowania mieszkańców województwa małopolskiego.

W 5. edycji Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego, podczas naboru trwającego w 2020 roku, mieszkańcy zgłosili 343 zadania, czyli o 104 więcej niż w 4. edycji. Pozytywnie oceniono aż 334 zadania, natomiast z powodów formalnych odpadło 9 pomysłów. Zadania zostały przekazane do departamentów UMWM zgodnie z ich kompetencjami, w celu przeprowadzenia weryfikacji pod względem merytorycznym i prawnym oraz analizy możliwości ich realizacji. W 2021 roku, po całościowej weryfikacji, aż 234 zadania zostały dopuszczone do głosowania.

Wykres 61. Podział zgłoszonych zadań w ramach 5. edycji BO WM z uwzględnieniem podziału na poszczególne subregiony Małopolski

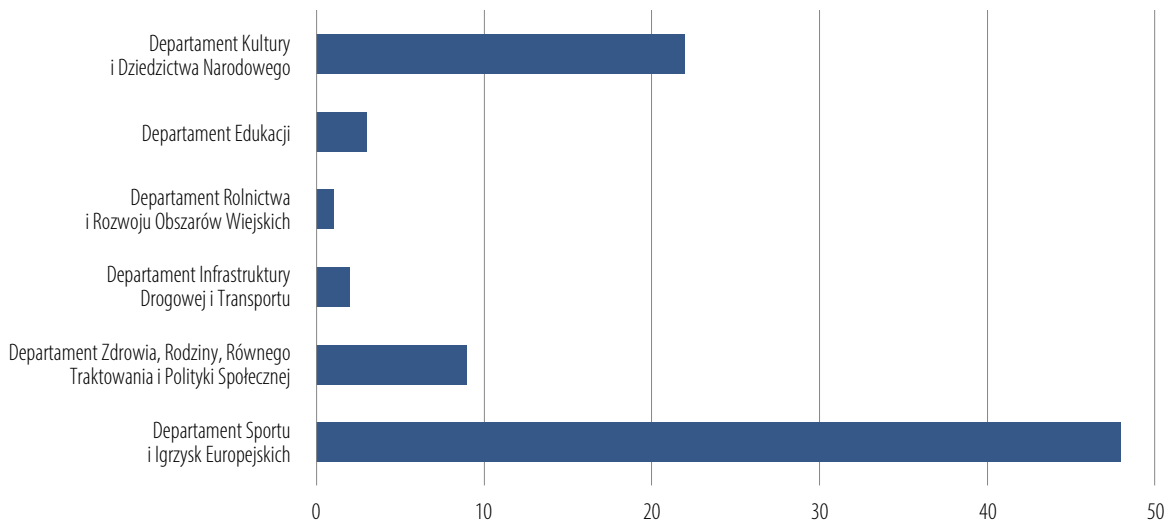

Dane w powyższym wykresie zawierają liczbę wszystkich złożonych wniosków w ramach 5. edycji BO WM.

Źródło: Opracowanie własne UMWM.

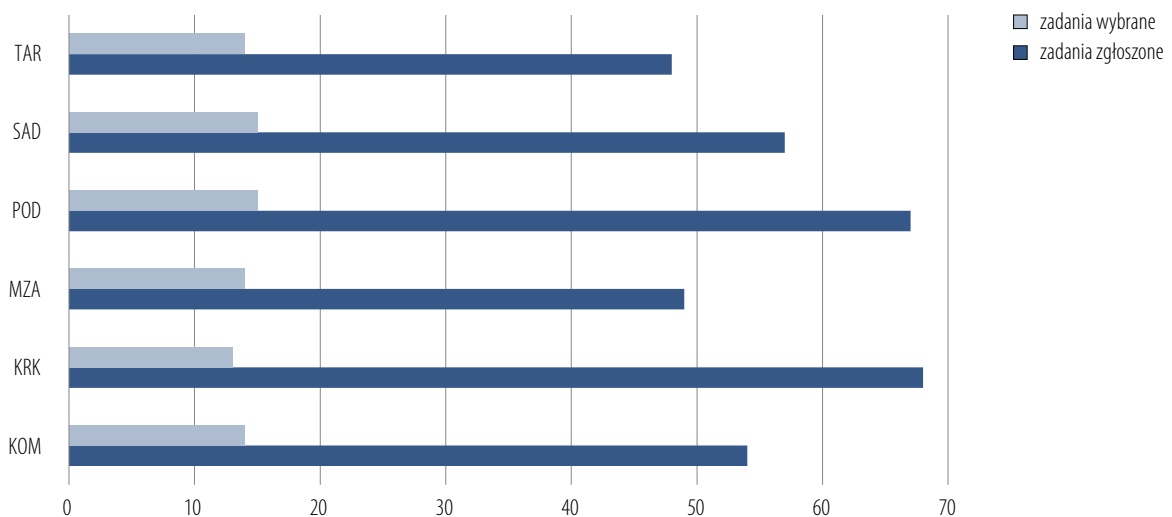
Z uwagi na panującą sytuację pandemiczną, głosowanie mieszkańców odbyło się w 2021 roku – w ramach 5. edycji Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego oddano 245 711 głosów, czyli o 166 003 głosy więcej niż w 1. edycji, co stanowi rekordowy wynik w historii projektu pod względem liczby głosujących osób. Realizacja 85 zadań wybranych przez Małopolan na kwotę blisko 12 mln zł odbywa się w roku 2022. Największym powodzeniem cieszyły się projekty sportowe – realizuje się ich aż 48. Kolejne miejsce zajmują projekty o charakterze kulturalnym (22 zadania), a 9 zadań wpisuje się w tematykę społeczno-zdrowotną. Realizowane są także 3 zadania o charakterze edukacyjnym, 2 zadania o charakterze inwestycyjnym oraz 1 zadanie z zakresu rolnictwa.

Wykres 62. Zwycięskie zadania 5. edycji realizowane w roku 2022 w podziale na departamenty UMWM

Źródło: Opracowanie własne UMWM.

Wykres 63. Podział zadań zgłoszonych i wybranych w głosowaniu w roku 2021 w poszczególnych regionach województwa małopolskiego w 5. edycji Budżetu Obywatelskiego

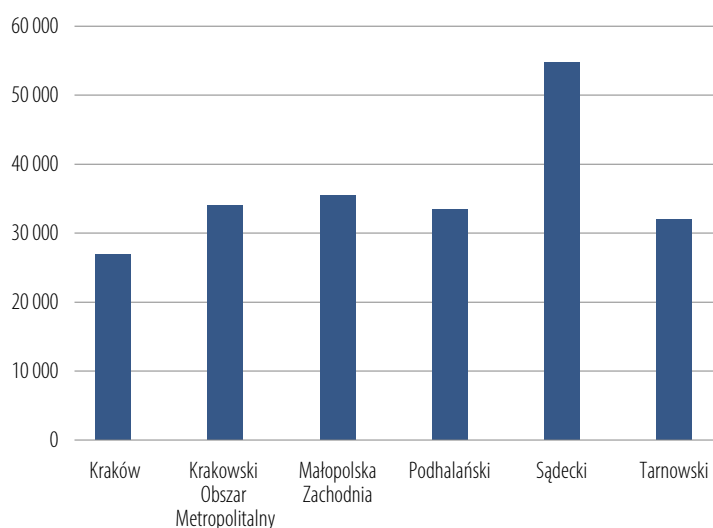
Źródło: Opracowanie własne UMWM.

Rozdział IX Społeczeństwo obywatelskie

W 5. edycji Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego najliczniejszą grupą wyborców okazali się mieszkańcy subregionu sądeckiego (54 734). Drugie miejsce przypadło mieszkańcom Małopolski Zachodniej (35 431), natomiast trzecia pozycja została zajęta przez Małopolan z Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego (33 966).

Najwięcej głosów (26 937) oddano w Krakowie. Wysoką aktywnością społeczną wykazali się także mieszkańcy powiatu krakowskiego, którzy oddali 23 409 głosów, a także powiatu limanowskiego (23 370 głosów). Małopolanki miały nieco większy udział w głosowaniu (blisko 56%) niż Małopolanie (ponad 44%).

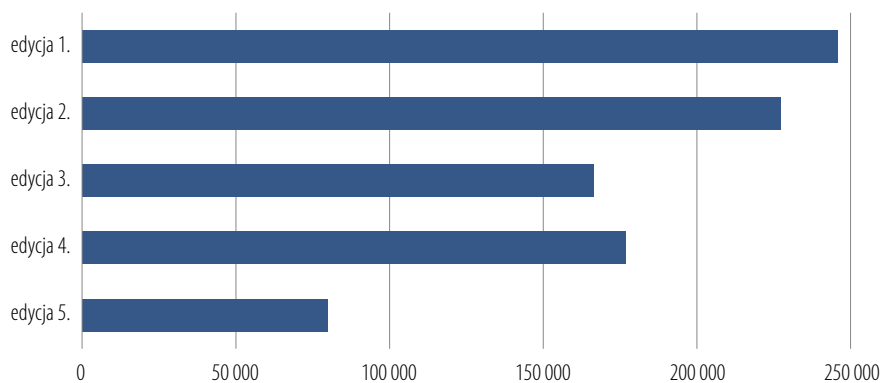
Wykres 64. Liczba oddanych głosów w 5. edycji Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego w poszczególnych subregionach

Źródło: Opracowanie własne UMWM.

5. edycja Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego charakteryzuje się tendencją wzrostową pod względem aktywności Małopolan w głosowaniu na przedstawione zadania. W 5. edycji oddano o 208% głosów więcej aniżeli w edycji 1., co oznacza olbrzymi sukces frekwencyjny.

Wykres 65. Wzrost liczby wyborców w kolejnych edycjach Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego

Źródło: Opracowanie własne UMWM.

GOSPODARKA

Potencjał gospodarczy

Opracowanie: Filip Bodziarczyk, Tomasz Kwiatkowski¹

podsumowanie

- Według szacunkowych danych GUS wartość produktu krajowego brutto (PKB) w Małopolsce w cenach bieżących wyniosła w 2020 roku 189 295 mln zł, czyli 8,1% krajowego PKB. Produkt krajowy brutto przypadający na jednego mieszkańca w województwie małopolskim w 2020 roku osiągnął poziom 55 448 zł, co stanowi 91,4% średniej krajowej.
- W 2021 roku utrzymała się tendencja wzrostowa liczby podmiotów gospodarczych w Małopolsce (4,4%). W rejestrze REGON zarejestrowanych było łącznie 445,1 tys. podmiotów. Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych wzrosła w stosunku do roku poprzedniego o 16,4%.
- Pod względem struktury w Małopolsce niezmiennie dominują mikroprzedsiębiorstwa. Ich liczba wzrosła w stosunku do 2020 roku z 411,7 do 430,5 tys. Największym poziomem przedsiębiorczości, niezmiennie od lat, odznaczają się mieszkańcy Krakowa – w 2021 roku na 1000 osób przypadało tu 205 podmiotów gospodarczych (średnia dla Małopolski – 131).
- Udział małopolskich firm usługowych ponoszących nakłady na innowacje zwiększył się między 2019 a 2020 rokiem nieznacznie, wydłużając trend wzrostowy do trzyletniego, najdłuższego w ostatniej dekadzie.
- Nakłady na działalność innowacyjną w firmach w przeliczeniu na 1 osobę aktywną zawodowo wzrosły i wyniosły w 2020 roku w Małopolsce 3234 zł, co dało regionowi drugie miejsce w kraju. Analogiczne nakłady w skali Polski wyniosły 2313 zł.
- Od dekady wprowadzających innowacje jest więcej niż finansujących ją. W 2020 roku różnica między nimi zauważalnie się zwiększyła. Zjawisko wystąpiło z podobnym natężeniem w sektorach usługowym i przemysłowym.
- W Małopolsce rośnie udział przychodów ze sprzedaży produktów innowacyjnych. Zmiana ta ugruntowuje ponadprzeciętne, względem poziomu krajowego, wyniki odnotowywane od pięciu lat.
- W innowacje produktowe planuje zainwestować 27% małopolskich MŚP. Chęć inwestycji w innowacje procesowe zgłasza 21% MŚP, co oznacza wzrost idący pod prąd krajowemu obniżeniu nastrojów inwestycyjnych w tym zakresie.
- W Małopolsce współpracę z innymi podmiotami w zakresie działalności innowacyjnej w 2020 roku podjęło 7,3% firm przemysłowych. Wskaźnik ten jest najwyższy z odnotowanych w regionie w ostatniej dekadzie.
- W 2021 roku wartość eksportu i importu Małopolski wyniosła odpowiednio 12,5 mld euro i 13,6 mld euro (wzrost o 25% i 36% w stosunku do 2020 roku). Pozwoliło to zająć 6. miejsce wśród województw w kraju, zarówno pod względem wielkości eksportu, jak również importu. Odnotowano ujemne saldo wymiany handlowej na poziomie ponad -1 mld euro.

1. F. Bodziarczyk w zakresie pkt. 1, 2 i 4, T. Kwiatkowski pkt. 3.

1. Produkt Krajowy Brutto

Według szacunkowych danych Głównego Urzędu Statystycznego wartość produktu krajowego brutto (PKB) w cenach bieżących w 2020 roku wyniosła w Małopolsce 189 295 mln zł. Wartość PKB dla Polski oszacowano na 2 326 656 mln zł. Zarówno w przypadku kraju, jak i Małopolski dynamika wzrosła względem roku poprzedniego, odpowiednio o 1,5% i 1,7%. Jest to zdecydowanie niższy wzrost niż w latach ubiegłych, kiedy to dynamika była na poziomie 7–8% rocznie.

Tabela 35. Wartości i dynamika PKB w cenach bieżących w Polsce i Małopolsce (w mln zł)

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020
PKB w mln zł				
Polska	1 989 835	2 121 555	2 293 199	2 326 656
Małopolska	160 254	172 708	186 170	189 295
Dynamika PKB (rok poprzedni = 100%)				
Polska	106,8	106,6	108,1	101,5
Małopolska	108,0	107,8	107,8	101,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W 2020 roku województwo małopolskie podobnie jak w poprzednich latach uplasowało się na 5. miejscu w kraju pod względem wartości PKB. Niezmiennie liderem pozostaje województwo mazowieckie, które wyprzedza województwa: śląskie, wielkopolskie i dolnośląskie.

Tabela 36. Wartość PKB w cenach bieżących w województwach (w mln zł)

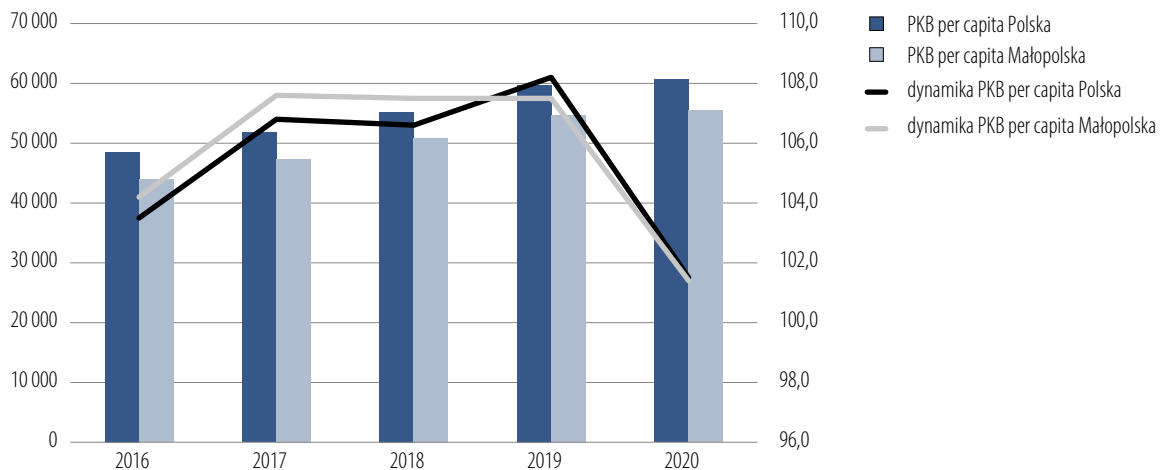
Lp.	Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020
1.	Mazowieckie	445 620	477 857	523 421	533 233
2.	Śląskie	244 133	260 532	277 029	270 893
3.	Wielkopolskie	196 895	208 190	226 378	231 752
4.	Dolnośląskie	166 114	175 690	189 637	194 631
5.	Małopolskie	160 254	172 708	186 170	189 295
6.	Łódzkie	119 506	126 981	138 283	144 082
7.	Pomorskie	116 030	124 953	136 063	135 333
8.	Kujawsko-pomorskie	87 250	93 294	98 660	102 302
9.	Podkarpackie	76 988	83 062	89 832	89 154
10.	Lubelskie	76 402	79 472	86 116	86 899
11.	Zachodniopomorskie	73 714	78 252	84 061	85 846
12.	Warmińsko-mazurskie	52 199	54 524	58 298	60 465
13.	Świętokrzyskie	46 299	49 683	52 722	53 686
14.	Podlaskie	44 233	46 860	50 867	52 383
15.	Lubuskie	43 498	46 145	49 131	49 897
16.	Opolskie	40 702	43 353	46 532	46 805

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W 2020 roku województwo małopolskie wypracowało 8,1% krajowego PKB i jest to wynik taki sam jak w roku poprzednim. Największy udział w kreowaniu krajowego PKB miało województwo mazowieckie (22,9%). Poza mazowieckim, jedynie udział województw śląskiego (11,6%) i wielkopolskiego (10,0%) wyniósł co najmniej 10% PKB Polski.

Według szacunków PKB przypadający na jednego mieszkańca w 2020 roku w Małopolsce wyniósł 55 448 zł. Średnią dla kraju odnotowano na poziomie 60 663 zł. PKB per capita w przeliczeniu na mieszkańca wzrósł w stosunku do ubiegłego roku, zarówno w kraju (o 1,5%), jak i w Małopolsce (1,4%).

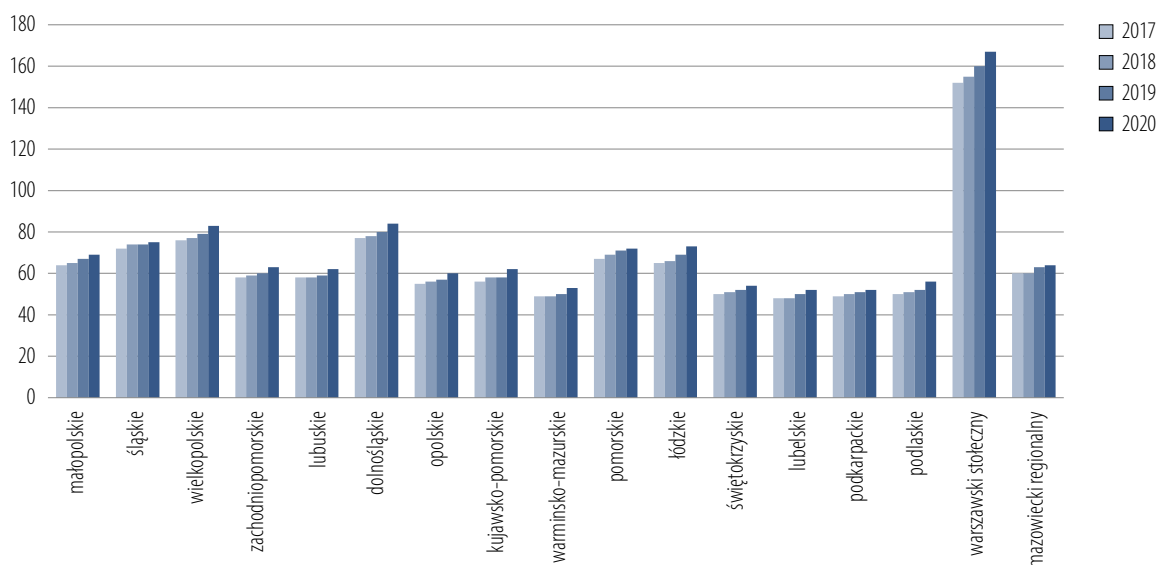
Wykres 66. Wartość (w zł) i dynamika (w %) PKB per capita w Polsce i Małopolsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W 2020 roku PKB per capita wyrażony w umownej walucie, tj. standardzie siły nabywczej (PPS), w województwie małopolskim stanowił 69% średniej unijnej. Jest to o 2% więcej niż w 2019 roku i dało to 7. miejsce w skali kraju. Zdecydowanie dominuje wydzielony warszawski okręg stołeczny (167%). Jest to jedyny region w Polsce, którego wartość PKB PPS przekroczyła średnią unijną (100%). Średnia dla Polski wyniosła 76%. Poza wspomnianym okręgiem warszawskim, jedynie województwa dolnośląskie (84%) i wielkopolskie (83%) przekroczyły średnią krajową.

Wykres 67. PKB per capita w standardzie siły nabywczej (PPS) w porównaniu do średniej UE 27 (średnia UE: 100%)

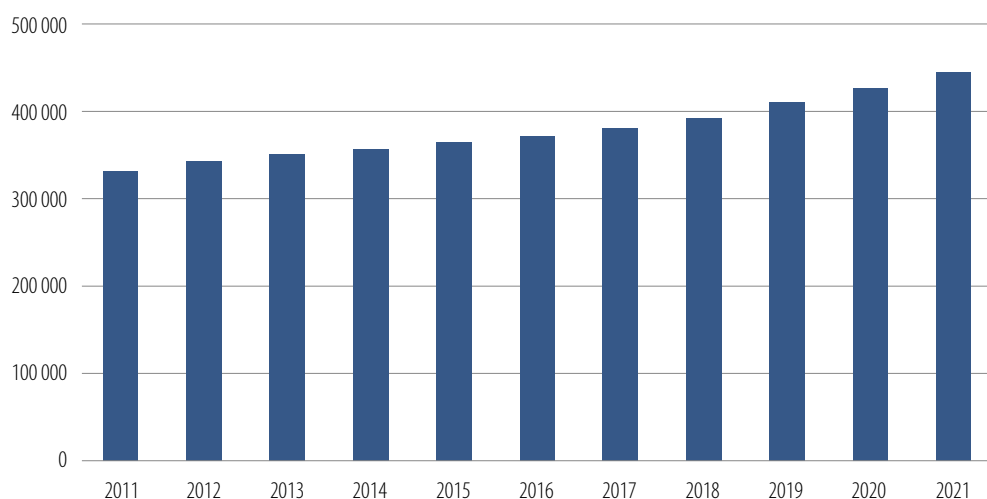

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

2. Przedsiębiorczość

Liczba podmiotów gospodarki narodowej w województwie małopolskim wykazuje w ostatnich latach tendencję wzrostową. Na koniec 2021 roku w systemie REGON zarejestrowanych było 445,1 tys. podmiotów, tj. o blisko 19 tys. więcej niż w roku poprzednim. Małopolska wykazuje się wyższą dynamiką niż średnia ogólnokrajowa. W latach 2020–2021 w województwie nastąpił przyrost o 4,4%, natomiast w latach 2011–2021, aż o 34,2%. W przypadku Polski jest to odpowiednio – 3,7% i 25,0%. W zestawieniu województw Małopolska zajęła wysokie 4. miejsce, po województwach mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w Małopolsce stanowiły 9,2% wszystkich podmiotów w skali kraju.

Wykres 68. Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie REGON w województwie małopolskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

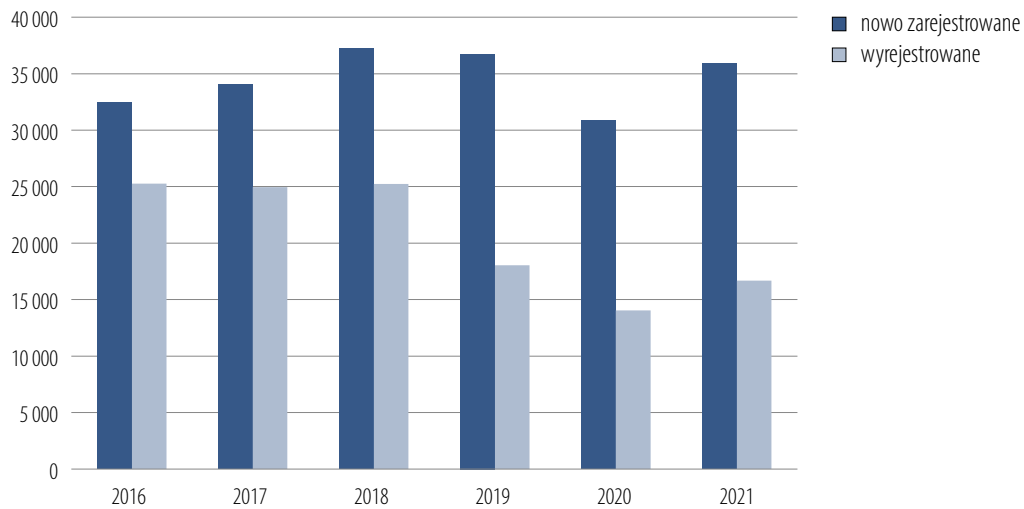
Uwzględniając formę własności, zdecydowanie dominujący był sektor prywatny, w którym w 2021 roku zarejestrowanych było 431,5 tys. podmiotów (96,9% ogółu). Jest to wyższy wskaźnik niż średnia dla Polski (95,6% ogółu). Udział sektora publicznego w województwie małopolskim wyniósł 1,7%. Dla Polski było to 2,4%². W odniesieniu do 2020 roku w województwie małopolskim nastąpił przyrost, który wyniósł 4,3% dla sektora prywatnego i 0,8% dla publicznego. Dla kraju wartości były niższe i wyniosły odpowiednio 3,5% i zaledwie 0,02% dla publicznego.

Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów osiągnęła kulminacyjną wartość w 2018 roku (37 214). W 2019 roku liczba ta była nieznacznie tylko niższa (36 738), po czym w 2020 roku nastąpił znaczący, spadek, gdy zarejestrowano o 16% mniej podmiotów w stosunku do roku poprzedniego. W 2021 roku nastąpiło „odbicie” – liczba nowo zarejestrowanych podmiotów wzrosła do 35,9 tys., tj. o 16,4%. W przypadku podmiotów wyrejestrowanych, po widocznym w ostatnich latach spadku liczby wyrejestrowań, w 2021 roku w stosunku do roku poprzedniego nastąpił wzrost o 18,6%. Wysoki wskaźnik najprawdopodobniej jest skutkiem pandemii COVID-19. Trudna sytuacja firm w pandemicznym 2020 roku zmusiła wielu przedsiębiorców do zaprzestania działalności, czego efektem jest wysoki wskaźnik wyrejestrowań zauważalny w statystykach w kolejnym roku.

W skali powiatów, największy przyrost nowo zarejestrowanych podmiotów względem 2020 roku odnotował powiat tatrzański (36,2%), natomiast najmniejszy – powiat miechowski (1,9%). W przypadku wyrejestrowań, powiat proszowski był jedynym, w którym wyrejestrowano mniej niż w roku poprzednim (-16,2%). Najwyższy wskaźnik wyrejestrowań względem roku ubiegłego osiągnął powiat dąbrowski (40,7%).

2. Wartości nie sumują się do 100%, ponieważ oprócz sektora publicznego i sektora prywatnego wyróżnia się tzw. własność mieszaną między sektorami z przewagą własności sektora publicznego lub prywatnego oraz własność pozostałą kwalifikowaną w ramach oddzielnej kategorii „brak przewagi sektorowej”.

Wykres 69. Liczba nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w województwie małopolskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W województwie małopolskim niezmiennie najwięcej zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON jest w Krakowie, gdzie w 2021 roku było ich 160 tys., tj. 37,5% ogółu w województwie. Na drugim miejscu znalazł się powiat krakowski – 37,5 tys. (8,8%). Kolejno sklasyfikowano powiaty: nowosądecki (20 tys.), nowotarski (19,6 tys.), wadowicki (18,7 tys.), wielicki (18,1 tys.). Udział każdego z wymienionych oscylował między 4 a 5%. Powiaty odznaczające się najmniejszą liczbą podmiotów na koniec 2021 roku to: miechowski (5 tys.), proszowicki (4,2 tys.), dąbrowski (4,1 tys.). Wszystkie o udziale około 1% w skali województwa. Spośród wymienionych pozytywny trend przejawia powiat proszowicki, który wykazał się najwyższym przyrostem względem 2020 roku w województwie – 6,2%. Liczba zarejestrowanych podmiotów w ciągu roku wzrosła tam o 249. Najniższą dynamiką odznaczył się powiat olkuski (2%). Dla Krakowa wartość wyniosła 4,7% (9. miejsce w zestawieniu powiatów). Każdy z powiatów Małopolski odznaczył się dodatnią dynamiką.

W zestawieniu podmiotów gospodarki narodowej w zależności od klas wielkości dominują mikroprzedsiębiorstwa (podmioty do 9 pracowników). W 2021 roku w całym województwie było ich ponad 430 tys. (96,7% spośród wszystkich podmiotów). Odsetek poszczególnych grup spada proporcjonalnie do wielkości danego podmiotu. Udział podmiotów zatrudniających między 10–49 pracowników wyniósł 2,7%, dla 50–249 było to 0,5%, podczas gdy dla klasy 250–999 już zaledwie 0,1%. Warto zaznaczyć, że na terenie Małopolski zarejestrowane są 53 podmioty o liczbie pracowników co najmniej 1000 (0,01%), z czego 34 z nich znajdują się w Krakowie.

Tabela 37. Podmioty gospodarki narodowej w Polsce wg klas wielkości (stan na 31 grudnia 2021)

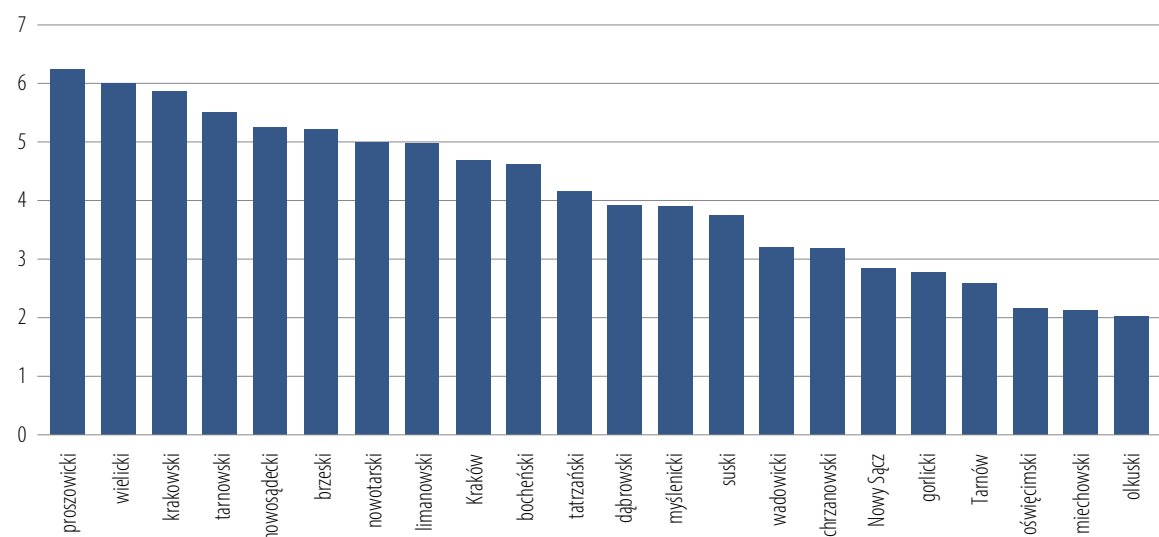
Powiat	Ogółem	Podmioty na 1000 mieszkańców	Podmioty				
			0–9	10–49	50–249	250–999	1000 i więcej
Bocheński	10 608	99,3	10 231	313	58	5	1
Brzeski	8 636	93,1	8 365	238	32	1	0
Chrzanowski	13 150	107,3	12 696	373	74	7	0
Dąbrowski	4 085	69,6	3 932	136	15	2	0
Gorlicki	9 002	83,5	8 656	287	54	4	1
Krakowski	37 498	132,1	36 460	878	139	18	3
Limanowski	12 480	94,3	12 087	335	52	4	2

Rozdział I Potencjał gospodarczy

Powiat	Podmioty na 1000 mieszkańców						
	Ogółem	0–9	10–49	50–249	250–999	1000 i więcej	
Miechowski	4 984	103,7	4 848	118	17	1	0
Myslenicki	15 114	117,9	14 680	366	62	5	1
Nowosądecki	20 026	92,2	19 401	538	81	6	0
Nowotarski	19 607	102,5	18 960	561	77	8	1
Olkuski	12 881	117,7	12 413	395	66	6	1
Oświęcimski	15 676	103,4	15 182	391	93	8	2
Proszowicki	4 240	99,0	4 099	120	20	1	0
Suski	9 205	110,2	8 922	237	42	4	0
Tarnowski	15 722	78,3	15 156	499	62	4	1
Tatrzanski	11 959	176,6	11 682	248	28	1	0
Wadowicki	18 709	117,6	18 074	510	112	13	0
Wielicki	18 120	136,9	17 589	440	82	9	0
Kraków	160 013	204,6	154 766	4 237	821	155	34
Nowy Sącz	10 790	129,8	10 307	361	109	10	3
Tarnów	12 644	119,4	12 033	448	144	16	3
Małopolska	445 149	130,6	430 539	12 029	2 240	288	53

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 70. Dynamika liczby podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w latach 2020–2021 (w %)

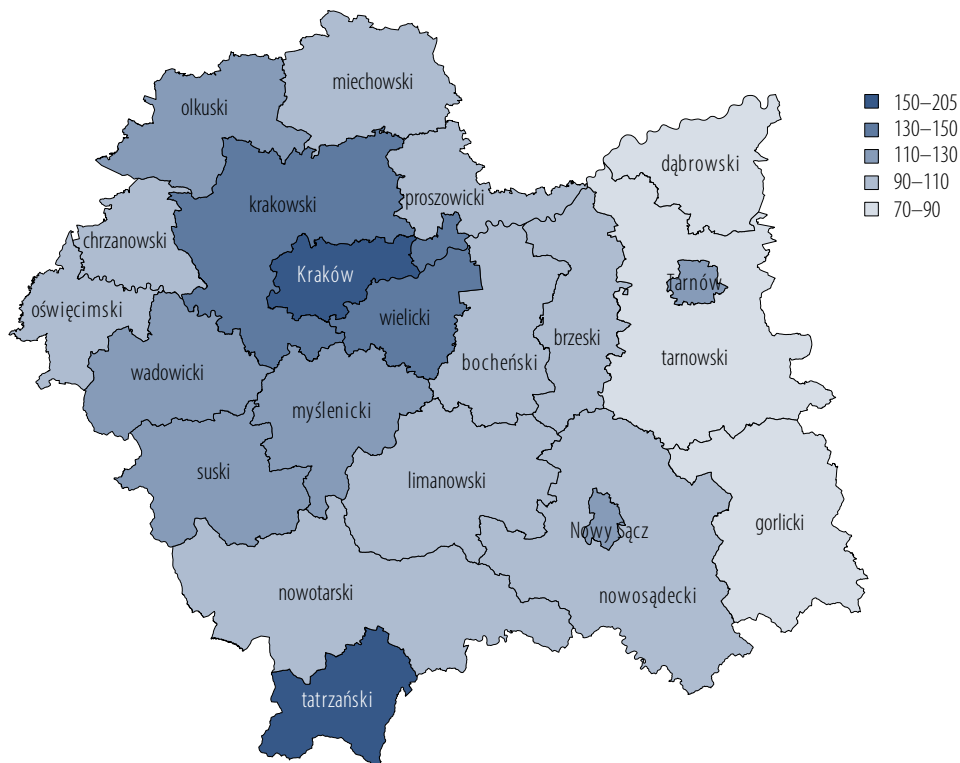
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W 2021 roku w województwie małopolskim w przeliczeniu na 1000 mieszkańców zarejestrowane były 130,6 podmioty gospodarki narodowej. Największym poziomem przedsiębiorczości odznaczał się Kraków, gdzie na 1000 osób przypadało 204,6 podmiotów. Równocześnie jest to jedyny powiat w województwie,

w którym wskaźnik przekroczył wartość 200. Na drugim miejscu, podobnie jak w latach ubiegłych, uplasował się powiat tatrzański (176,6). Powyżej średniej wojewódzkiej znalazły się również powiaty wielicki (136,9) i krakowski (132,1). Miasta na prawach powiatu, z wyjątkiem Krakowa, tj. Nowy Sącz i Tarnów osiągnęły wskaźniki niewiele poniżej średniej, odpowiednio – 129,8 i 119,4. Wskaźniki poniżej 100 podmiotów na 1000 mieszkańców osiągnęły powiaty: bocheński (99,3), proszowicki (99,0), limanowski (94,3), brzeski (93,1), nowosądecki (92,2), gorlicki (83,5), tarnowski (78,3) oraz dąbrowski (69,6).

W ujęciu przestrzennym występuje spore zróżnicowanie. Najwyższe wartości wskaźnika osiągnął Kraków oraz powiaty skupione wokół niego, jak również powiaty Małopolski Zachodniej, natomiast najniższe zanotowały powiaty wschodniej ściany województwa (gorlicki, tarnowski, dąbrowski).

Mapa 20. Liczba podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Uwzględniając sekcje PKD, najwięcej podmiotów zarejestrowanych w województwie małopolskim w 2021 roku było w Sekcji G, tj. handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (20,8% ogółu). Na kolejnych pozycjach uplasowały się sekcje F – budownictwo (13,8%), M – profesjonalna, naukowa, techniczna (10,7%) oraz C – przetwórstwo przemysłowe (8,2%).

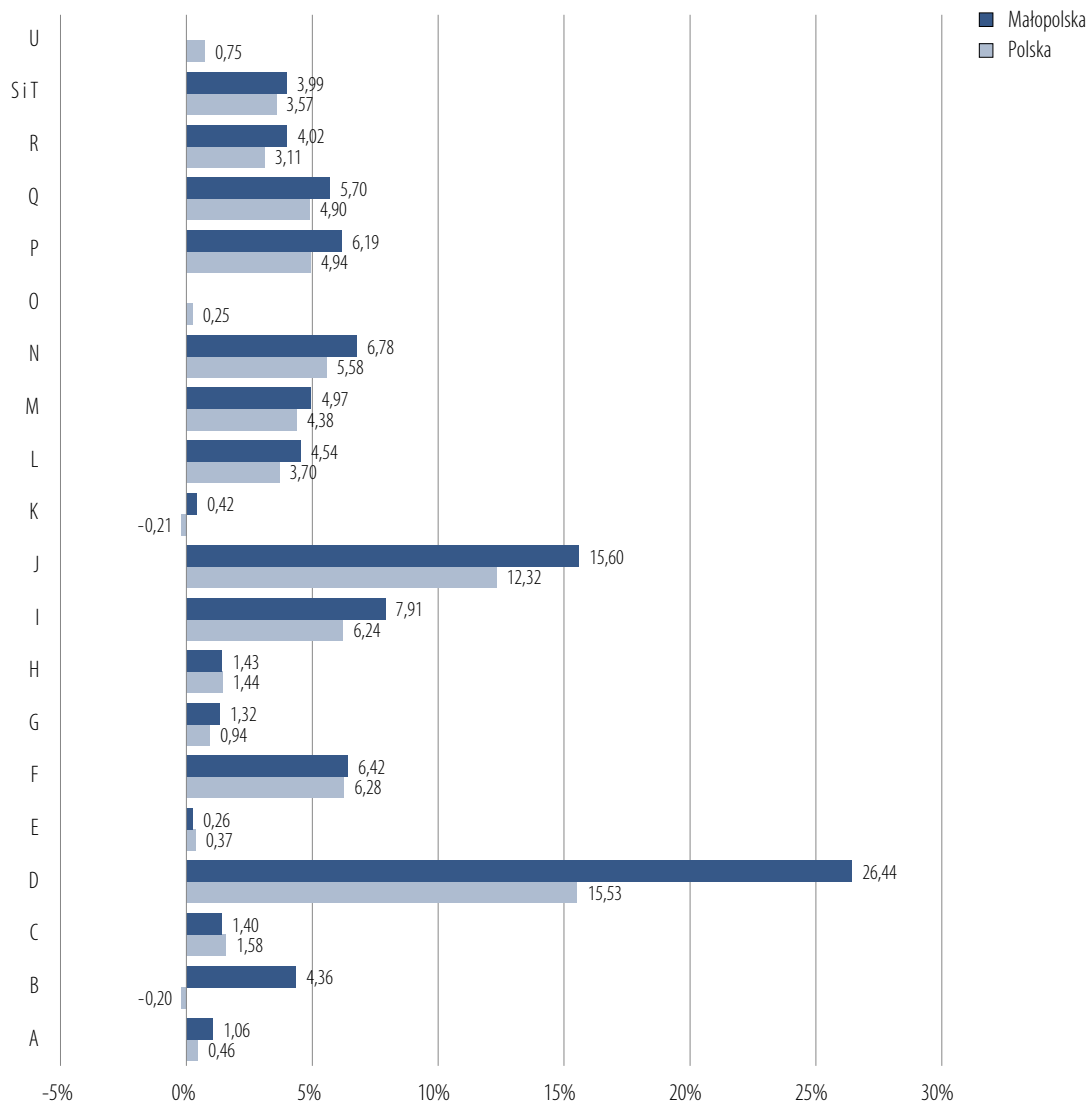
Największą dynamiką w stosunku do roku 2020, zarówno w Małopolsce, jak i Polsce odznacza się sekcja D, tj. wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych oraz sekcja J – informacja i komunikacja. W Małopolsce wskaźnik wyniósł odpowiednio – 26,4% dla sekcji D i 15,6% dla sekcji J.

Żadna z sekcji w województwie małopolskim w okresie 2020–2021 nie odnotowała spadku. Sekcja U (organizacje i zespoły eksterytorialne) oraz Sekcja O nie wykazały dynamiki (administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne). W zdecydowanej większości sekcji województwo małopolskie wykazuje wyższą dynamikę niż średnia dla kraju.

W dłuższej perspektywie czasowej, tj. w latach 2016–2021 największą dynamiką odznaczyła się sekcja J – informacja i komunikacja (78,3%), a następnie sekcja D (61,3%). Wartości dla Polski były w obydwu przypadkach

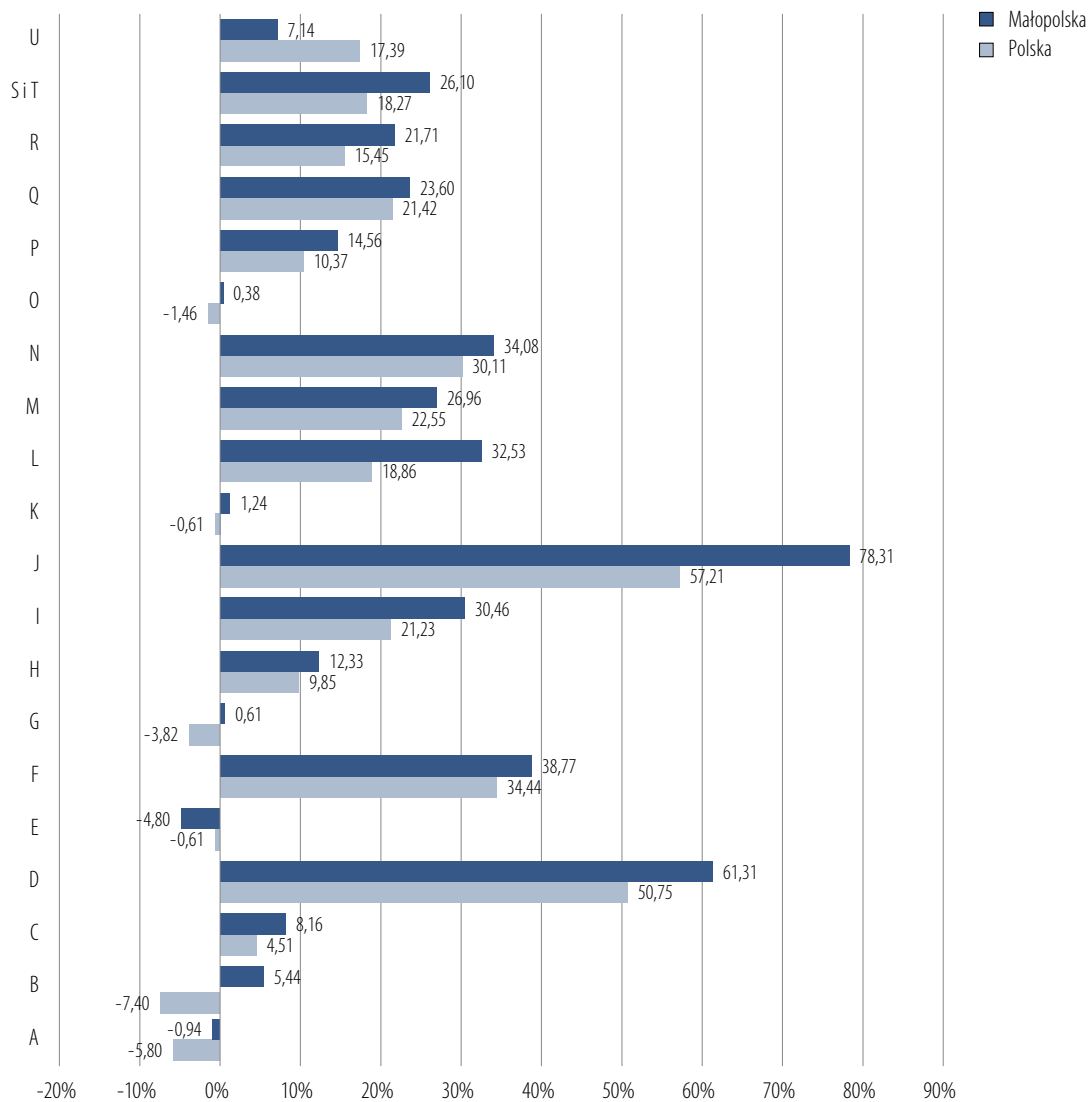
niższe, odpowiednio – 57,2% i 50,8%. Ujemną dynamikę w Małopolsce wykazały sekcje A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (-0,94%) oraz E (-4,80%) – dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją.

Wykres 71. Zmiana liczby podmiotów gospodarki narodowej w Małopolsce i Polsce wg sekcji PKD w latach 2020–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Objaśnienia: A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, B – górnictwo i wydobywanie, C – przetwórstwo przemysłowe, D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, E – dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją, F – budownictwo, G – handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, H – transport i gospodarka magazynowa, I – zakwaterowanie i usługi gastronomiczne, J – informacja i komunikacja, K – finansowa i ubezpieczeniowa, L – obsługa rynku nieruchomości, M – profesjonalna, naukowa i techniczna, N – w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, O – administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, P – edukacja, Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna, R – związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, SiT – pozostała działalność usługowa, gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby, U – organizacje i zespoły eksterytorialne.

Wykres 72. Zmiana liczby podmiotów gospodarki narodowej w Małopolsce i Polsce wg sekcji PKD w latach 2016–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

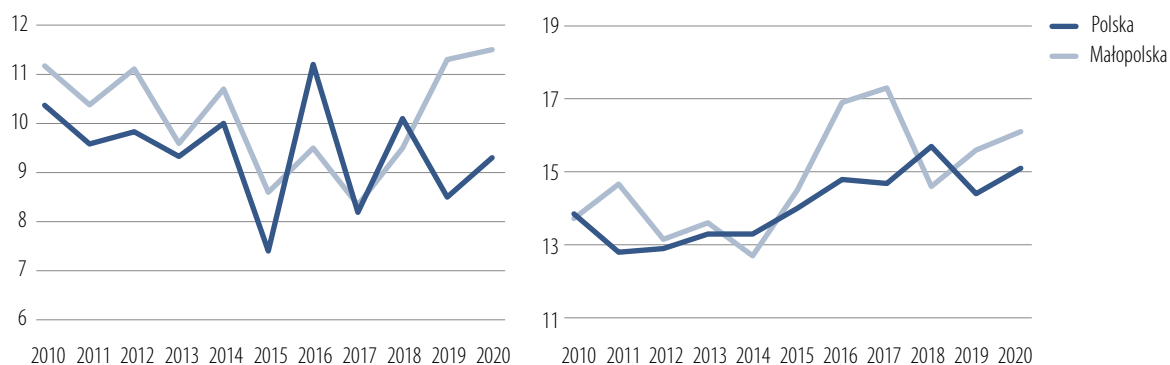
Objaśnienia: A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, B – górnictwo i wydobywanie, C – przetwórstwo przemysłowe, D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, E – dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją, F – budownictwo, G – handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, H – transport i gospodarka magazynowa, I – zakwaterowanie i usługi gastronomiczne, J – informacja i komunikacja, K – finansowa i ubezpieczeniowa, L – obsługa rynku nieruchomości, M – profesjonalna, naukowa i techniczna, N – w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, O – administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, P – edukacja, Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna, R – związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, SiT – pozostała działalność usługowa, gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby, U – organizacje i zespoły eksterytorialne.

3. Innowacyjność przedsiębiorstw

W 2020 roku udział małopolskich firm usługowych ponoszących nakłady na innowacje zwiększył się nieznacznie, o niecałe 2% (co przełożyło się na 0,2 p. proc.), wydłużając trend wzrostowy do trzyletniego, najdłuższego w ostatniej dekadzie. Drugi rok z rzędu wskaźnik utrzymuje się na poziomie wyższym od przeciętnego krajowego. Małopolska odnotowuje obecnie podobny (o 3% wyższy) udział przedsiębiorstw finansujących innowację do tego z 2010 roku. Na poziomie kraju, w analogicznym okresie dekady, wskaźnik ten obniżył się o 10%, przy czym w międzyczasie silnie fluktuował, nie wykazując nigdy dwóch kolejnych rocznych wzrostów lub spadków. Województwo już drugi rok z rzędu charakteryzuje się trzecią najwyższą w kraju wartością wskaźnika, wynoszącą 11,5%. W poprzednich latach były to miejsca wyraźnie niższe.

W przypadku firm przemysłowych także doszło w regionie do nieznacznego wzrostu (ponad 3%, 0,5 p. proc.) udziału. Nakłady na działalność innowacyjną ponosiło w 2020 roku 16,1% przedsiębiorstw i jest to wartość nieco wyższa niż średnia krajowa wynosząca 15,1%. W ciągu dekady wskaźnik wzrósł w Małopolsce o 17,3%, w kraju natomiast o 9%. Obecny wynik umiejscawia województwo na piątym miejscu w skali polskich regionów. Pozycja ta nie wydaje się ustabilizowana – w ciągu ostatnich pięciu lat wahała się od drugiej do ósmej.

Wykres 73. Udział przedsiębiorstw, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną – sektor usług (lewa strona), sektor przemysłowy (prawa strona) (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

Dla pełniejszego obrazu istotna jest struktura nakładów innowacyjnych. Spośród czterech kategorii na które się dzieli³, najbardziej cenna, polegająca na opracowywaniu bądź wytwarzaniu unikatowych rozwiązań, nowej wiedzy, jest działalność B+R. Udział nakładów na nią, w ogóle nakładów innowacyjnych w 2020 roku, wyniósł w Małopolsce, dla przedsiębiorstw przemysłowych, 58,6%. W ujęciu rocznym wskaźnik ten nie zmienił się. Adekwatna miara dla kraju wzrosła o niecałe 4 p. proc., jest jednak niższa od małopolskiej o 14 p. proc. Dla firm usługowych odnotowano udział w wysokości 92,8%, o ponad 20 p. proc. większy niż rok temu i o ponad 30 p. proc. wyższy niż w całym kraju. Ostatni z omawianych wskaźników charakteryzuje się znaczną fluktuacją, dodatkowo jest silnie różnicowany regionalnie. Jeszcze wyższą od małopolskiej wartość odnotowano w Dolnośląskiem, tymczasem w Wielkopolsce analogiczny udział wynosi zaledwie 29,3%.

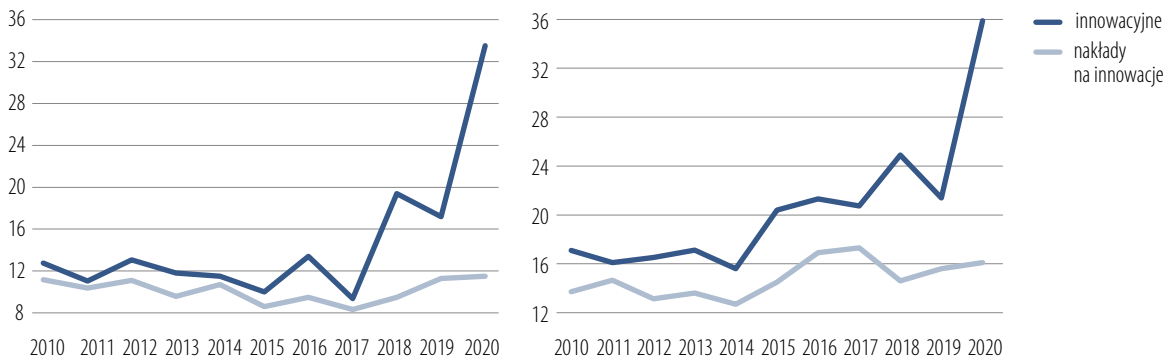
Nakłady na działalność innowacyjną w firmach w przeliczeniu na 1 osobę aktywną zawodowo wyniosły w 2020 roku, w Małopolsce, 3234 zł (o niecałe 2% więcej niż rok wcześniej), co dało regionowi drugie miejsce w kraju, po województwie mazowieckim. Analogiczne nakłady w skali Polski wyniosły 2313 zł, co oznacza wzrost od poprzedniego roku o 1%. Tymczasem nakłady przedsiębiorstw na innowacje w relacji do PKB wyniosły, w województwie małopolskim w 2020 roku⁴, 2,46%. Nieznacznie większy udział odnotowano tylko w mazowieckim i podkarpackim.

Zestawienie małopolskich firm ponoszących nakłady na innowacje z tymi, które faktycznie innowacje wprowadziły (a więc określanych mianem innowacyjnych) pokazują, że zarówno przedsiębiorstwa usługowe, jak i przemysłowe bywają innowacyjne, nawet jeśli nie ponoszą wydatków na ten cel. Od dekady wprowadzających innowacje jest więcej niż finansujących ją. W 2020 roku różnica między nimi zauważalnie się zwiększyła, co było konsekwencją wyraźnego wzrostu udziału firm innowacyjnych i stosunkowo niewielkiej aprecjacji udziału przedsiębiorstw z nakładami na innowacje. Oba zjawiska wystąpiły jednocześnie i z podobnym natężeniem w sektorze usługowym i przemysłowym. W pierwszym udział firm innowacyjnych jest niemal trzykrotnie większy niż finansujących innowacje; w drugim jest większy ponaddwukrotnie.

Analizując wszystkie małopolskie firmy łącznie, 35% można zakwalifikować jako innowacyjne, co oznacza wzrost o 81% względem roku 2019. W analogicznym czasie wzrost w kraju wyniósł 102%, co skłania do poszukiwania wyjaśnień w uwarunkowaniach horyzontalnych, takich jak rozszerzany w analizowanych latach zakres dostępnych przedsiębiorstwom ulg na innowację.

3. Stat.gov.pl; 1) działalność badawczo-rozwojowa (B+R), 2) własny personel pracujący nad innowacjami, 3) materiały oraz usługi obce, zakupione w celu realizacji działalności innowacyjnej, 4) inwestycje w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne w celu realizacji działalności innowacyjnej
4. Wartość określana przez GUS jako szacunkowa, jest gruntowana i weryfikowana w kolejnych miesiącach.

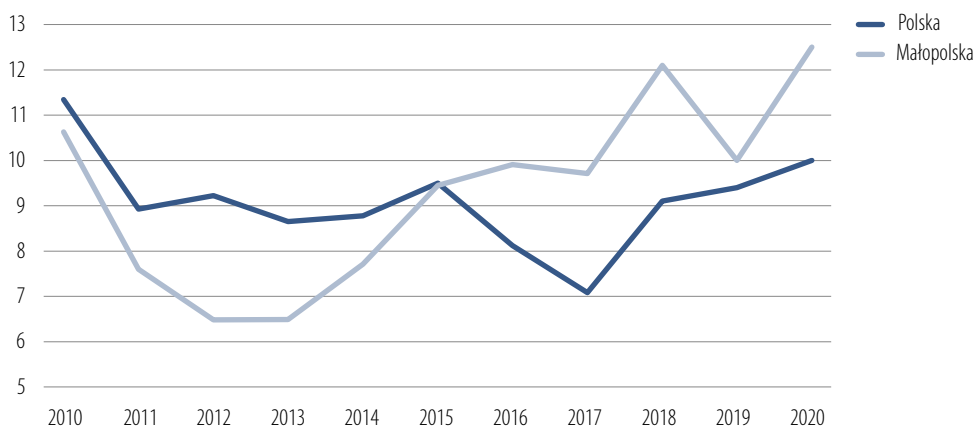
Wykres 74. Zestawienie udziału małopolskich przedsiębiorstw, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną z udziałem przedsiębiorstw innowacyjnych – sektor usług (lewa strona), sektor przemysłowy (prawa strona) (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

Wraz ze zwiększającym się udziałem firm finansujących innowacje, w Małopolsce rośnie udział przychodów ze sprzedaży produktów innowacyjnych, o 25% do poziomu 12,5% w 2020 roku. Zmiana ta ugruntowuje ponadprzeciętne, względem poziomu krajowego, wyniki, odnotowywane od pięciu lat. Aktualny wskaźnik plasuje region na trzecim miejscu w kraju i jest odbiciem po jednorazowym, znacznym spadku odnotowanym rok wcześniej. Zmiana ogólnokrajowa, między rokiem 2019 a 2020, wyrażona była wzrostem o 6,4%. Także ponadprzeciętny jest udział przychodów ze sprzedaży produktów podmiotów zaliczanych do wysokiej i średniowysokiej technik w sekcji przetwórstwa przemysłowego. Wynosił on w 2020 roku 39,5%, o 5 p. proc. więcej niż w kraju. Różnica ta utrzymuje się na stosunkowo stałym poziomie od dekady.

Wykres 75. Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem (w %)

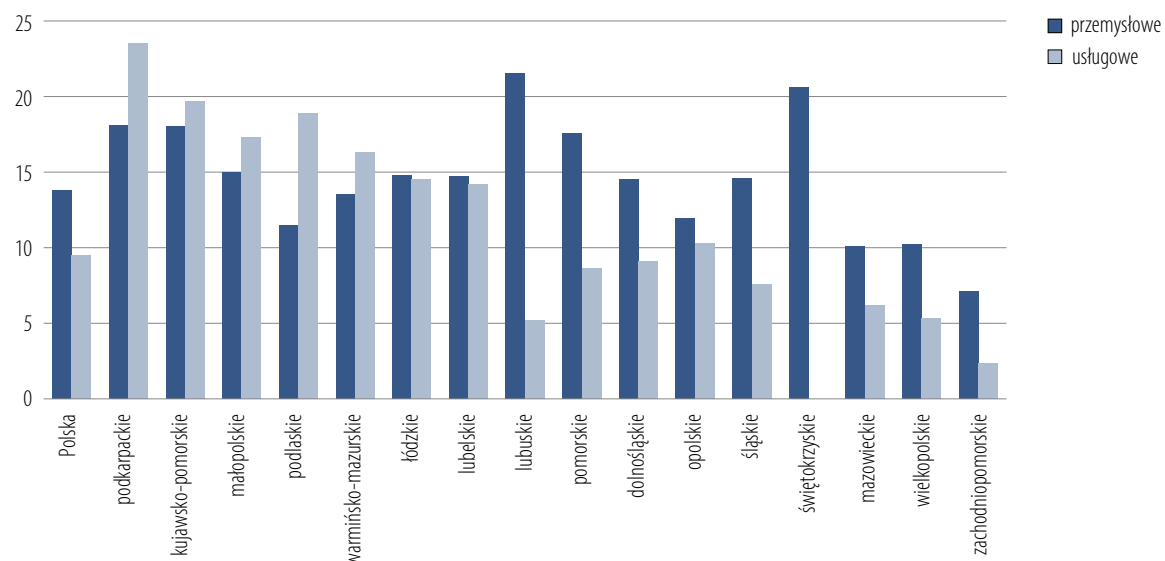

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

Wobec ryzyka, jakim obarczona jest inwestycja w innowacje, przedsiębiorcy chętnie asekurowują się, sięgając po wsparcie publiczne. W Małopolsce taka pomoc cieszyła się w ostatnich latach przeciętną w skali kraju popularnością. Wśród aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw przemysłowych, w latach 2018–2020 sięgnęła po nią co siódma (15%) firma. Oznaczało to wyraźny spadek w stosunku do lat 2017–2019, pokrywany się z uszczupleniem wskaźnika w skali kraju. Częściej z publicznego wsparcia innowacji korzystały małopolskie firmy usługowe (17,3%). Skala tej pomocy pozostała niemal niezmienna względem poprzedniego okresu.

Tymczasem na poziomie kraju doszło do wyraźnego spadku (o ponad 40% i jednocześnie 6 p. proc.) do poziomu 9,5%. Kontekst dla tych zmian wyznacza kilka spektakularnych, trudnych do wyjaśnienia bez pogłębionej analizy, spadków w innych regionach – odczyt dla Podlaskiego, Śląskiego i Opolskiego obniżył się, w porównaniu z latami 2017–2019, ponadtrzykrotnie, a dla Zachodniopomorskiego pięciokrotnie. Zsumowane regionalne udziały wspartych firm przemysłowych i usługowych dają Małopolsce wartość 32,3 czyli o 15% mniejszą niż rok wcześniej. Analogiczne udziały krajowe spadły aż o 35% (z 35,7 do 23,3).

Wykres 76. Przedsiębiorstwa przemysłowe i usługowe, które w latach 2018–2020 otrzymały publiczne wsparcie na działalność innowacyjną – udział w gronie przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie (w %)

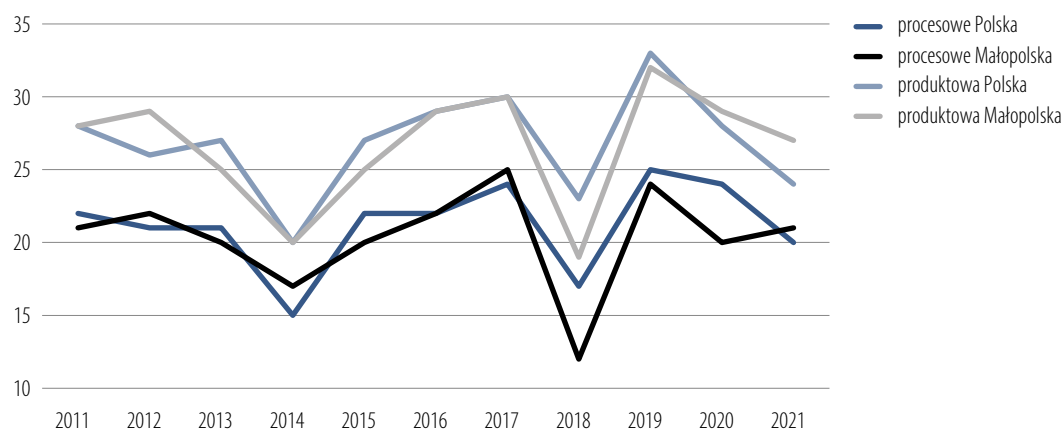

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2018–2020*, GUS, Główny Urząd Statystyczny/Urząd Statystyczny w Szczecinie, Warszawa–Szczecin 2021.

Uwaga: W raporcie źródłowym nie podano wartości wskaźnika dla przedsiębiorstw usługowych w województwie świętokrzyskim.

Kwestią wielostopniowych zależności pozostaje wpływ wysokości i formy publicznego wsparcia działalności innowacyjnej na wdrożenia. Poziom tych ostatnich oraz poziom nastrojów do inwestowania w ten model w gronie MŚP mierzy cyklicznie Bank Pekao⁵. Wyniki badań za 2021 rok (statystyki publiczne będą weryfikować je z opóźnieniem), opartych na niezmienianej od lat metodyce (w tym na próbie 7,4 tys. respondentów), pokazują, że w skali kraju wdrożenia dotyczące innowacji produktowych przeprowadziło, w ostatnim roku, 22% krajowych firm. W Małopolsce wskaźnik ten wynosił 24%. Innowacje procesowe wprowadziło 16% firm w Polsce i 19% w omawianym regionie. Przywołane wartości są tożsame lub nieznacznie niższe od zebranych w badaniach prowadzonych rok wcześniej⁶. Jeśli chodzi o nastroje inwestycyjne, w innowacje produktowe planuje zainwestować 27% małopolskich MŚP i 24% krajowych, co oznacza spadki, odpowiednio o 2 i 4 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego. Spada także (z 24% do 20%) ogólnopolska chęć inwestycji w innowacje procesowe, przy czym nie dotyczy to Małopolski, w której takie wydatki planuje ponieść 21% firm, czyli o 1 p. proc. więcej niż rok wcześniej.

Wykres 77. MŚP planujące inwestować w innowację w ciągu najbliższych 12 miesięcy (w %)

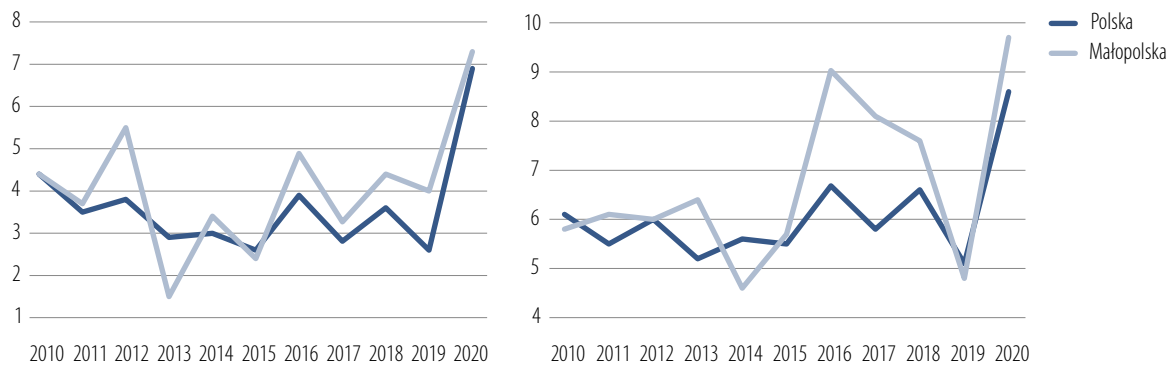
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych banku Pekao.

5. *Raport o sytuacji mikro, małych i średnich firm w latach 2021–2022*, Bank Pekao, Warszawa 2022.

6. *Raport o sytuacji mikro, małych i średnich firm w roku 2020*, Bank Pekao, Warszawa 2021.

W Małopolsce współpracę z innymi podmiotami w zakresie działalności innowacyjnej w 2020 roku podjęło 7,3% firm przemysłowych. Jest to odczyt wyraźnie (o 83%, 3,3 p. proc.) wyższy niż rok wcześniej, jednak wobec jeszcze większej aprecjacji w skali kraju (wynoszącej 165%) należy go zakwalifikować jako umiarkowany. Mimo różnic w dynamice, wskaźnik Małopolski wciąż pozostaje o 0,4 p. proc. wyższy niż krajowy i jest najwyższy z odnotowanych w regionie w ostatniej dekadzie. Wśród firm przemysłowych współpraca – zarówno w skali kraju, jak i regionalnie – jest prowadzona częściej (podjęło ją 9,7% małopolskich i 8,6% krajowych przedsiębiorstw). Region, po zeszłorocznym wyraźnym spadku wskaźnika, odnotował gwałtowny (o 102%) wzrost, który był zbliżony z progresją ogólnopolską; ta dokonała się jednak w wyraźnej mniejszej skali (69%).

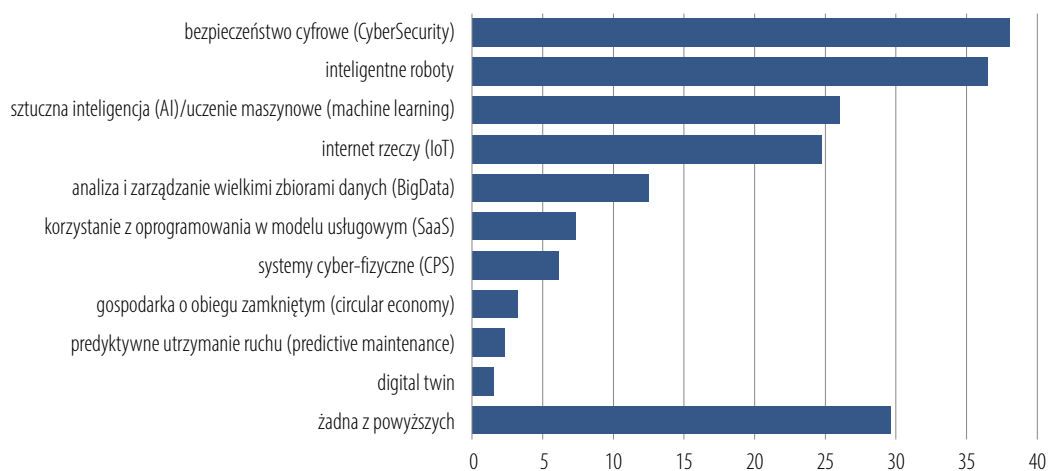
Wykres 78. Udział przedsiębiorstw, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej – sektor usług (lewa strona), sektor przemysłowy (prawa strona) (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

O innowacyjności przedsiębiorstw decyduje, między innymi, zdolność do absorpcji nowoczesnych rozwiązań technologicznych i cyfrowych usprawniających i automatyzujących produkcję. Intensywność tych zmian, jaka dokonuje się ostatnio w skali globalnej, doprowadziła do wykreowania nowej wizji przemysłowej rzeczywistości określanej jako Przemysł 4.0 (dalej: P4.0). W 2021 roku w Małopolsce zrealizowano badanie potrzeb i gotowości małopolskich MMŚP z branż produkcyjnych do adaptacji rozwiązań właściwych modelowi P4.0⁷. Badanie przeprowadzono na próbie 1016 przedsiębiorstw. Wyniki pokazują, że większość firm prawidłowo rozumie pojęcie P4.0, lecz tylko nieliczni potrafią wskazać kluczowe komponenty tego modelu. W większości małopolskich przedsiębiorstw nie były dotychczas wdrażane rozwiązania z zakresu P4.0. Co więcej, większość podmiotów nie zamierza w kolejnych latach nabywać ani wdrażać poszczególnych elementów nawiązujących do koncepcji P4.0 (jak np. roboty przemysłowe czy autonomiczne wózki). Najistotniejszym wyzwaniem rozwojowym okazuje się kształcenie pracowników (m.in. z zakresu nowoczesnych technologii), którego podejmuje się niewielu przedsiębiorców. Wśród wyzwań postrzeganych jako ważne znalazły się także automatyzacja i cyberbezpieczeństwo.

Wykres 79. Znajomość wybranych koncepcji /rozwiązań związanych z modelem przemysłu 4.0 (w %)

Źródło: UMWM, *Badanie potrzeb i gotowości małopolskich MMŚP do adaptacji rozwiązań właściwych modelowi tzw. Przemysłu 4.0*, Kraków 2021.

7. Raport z badania dostępny jest pod adresem: <https://www.malopolska.pl/biznes/innowacje/badania-i-analazy>

— więcej informacji

Program Małopolska – tu technologia staje się biznesem

Już od 10 lat w ramach programu *Małopolska – tu technologia staje się biznesem* Województwo Małopolskie wspiera inicjatywy środowiska start-upowego z regionu. Celem programu jest wzmocnienie potencjału wydarzeń i spotkań służących m.in. rozwojowi przedsiębiorczości, pozyskiwaniu wiedzy i nawiązywaniu kontaktów biznesowych. Powstał on jako odpowiedź na zapotrzebowanie ze strony lokalnej społeczności start-upowej, organizującej oddolnie szereg inspirujących przedsięwzięć, w których uczestniczą rocznie tysiące osób.

W ramach programu organizatorzy najbardziej wartościowych wydarzeń mogą otrzymać finansowe wsparcie ze strony Województwa Małopolskiego. Mowa tu w szczególności o konferencjach, seminariach, warsztatach i spotkaniach networkingowych poruszających zagadnienia dotyczące szeroko pojętej przedsiębiorczości i branż kreatywnych, w tym nowoczesnych technologii. Dla mieszkańców i przedsiębiorców z Małopolski udział w takich przedsięwzięciach to możliwość rozwoju kompetencji i kreatywności w obszarach związanych z nowymi technologiami i prowadzeniem własnej firmy.

Już od pierwszej edycji program cieszy się bardzo dużym zainteresowaniem. Na przestrzeni 10 lat Województwo Małopolskie wsparło ok. 150 projektów, w których uczestniczyło ok. 103 tys. osób. Wśród tych projektów były m.in. duże wydarzenia, takie jak OMGKRK Summer Jam, TEDxKazimierz, Smogathon, ale też mniejsze warsztaty i spotkania, m.in. Design thinking w praktyce, LifeScience StartUp Akademia, InnoMaker czy Startup Shake roku.

Więcej informacji o programie można pozyskać ze strony: www.malopolska.pl/biznes/przedsiębiorczosc/malopolska-tu-technologia-staje-sie-biznesem.

Projekt pilotażowy – Hydrogen (H2)

W czerwcu 2022 roku województwo małopolskie, wraz ze Słowenią oraz regionem Lombardia, zostało współkoordynatorem nowego projektu pilotażowego w ramach Inicjatywy Awangarda (dalej: IA), który w całości poświęcony jest technologiom wodorowym.

Projekty pilotażowe stanowią fundament działalności IA. Łączą regiony i skupionych w nich interesariuszy (przedsiębiorstwa, klastry, jednostki publiczne) celem przyspieszenia procesu wprowadzenia na rynki innowacyjnych rozwiązań w wybranym sektorze. Małopolska weszła w rolę lidera projektu ze względu na rosnące znaczenie czystego i niskoemisyjnego wodoru w polityce energetycznej Unii Europejskiej oraz regionalne ambicje oparte nie tylko na silnym zapleczu przemysłowym w postaci przedsiębiorstw zajmujących się produkcją, lecz również udokumentowane szeregiem inicjatyw promujących wodór jako paliwo przyszłości (powołanie Śląsko-Małopolskiej Doliny Wodorowej czy organizacja międzynarodowych, branżowych konferencji biznesowo-naukowych).

Głównym celem projektu pilotażowego Hydrogen (H2) jest budowa i wzrost rynku wodorowego, zwiększanie wiedzy i zdolności technologicznych skupionych wewnątrz pilota interesariuszy oraz przyspieszenie procesu transformacji gospodarczej ku bardziej zrównoważonej energetycznie Europie. Aktywność pilota wspiera jednocześnie agendę unijnej Wodorowej Strategii na Rzecz Neutralnej Klimatycznie Europy.

Informacje związane z głównymi założeniami strategicznymi projektu, strukturą funkcjonowania oraz wydarzeniami powiązаныmi z jego aktywnością znajdują się stronie IA: www.s3vanguardinitiative.eu/pilots/hydrogen-h2.

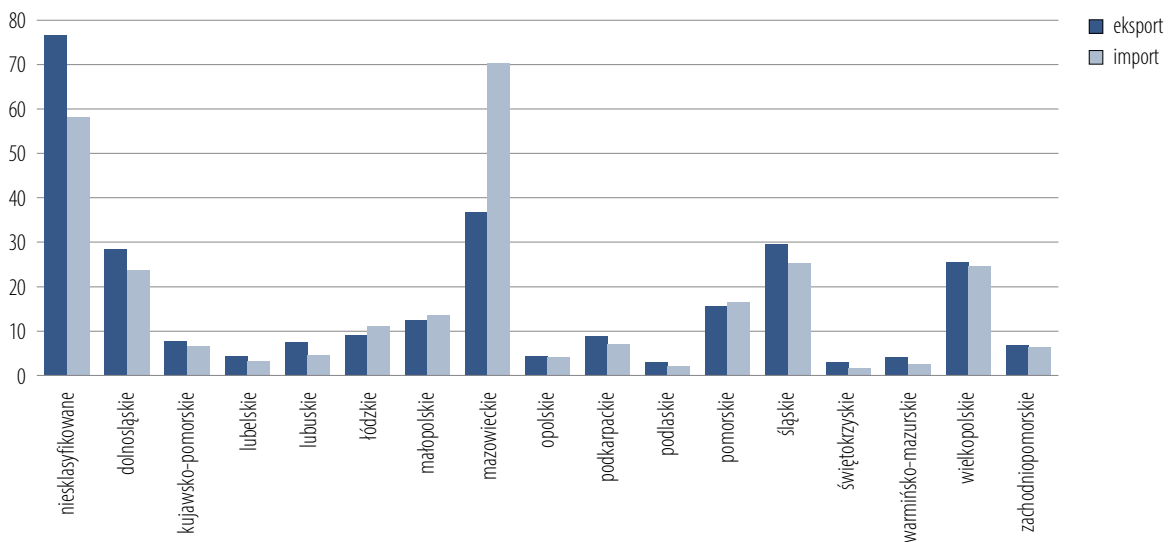
4. Handel zagraniczny

W 2021 roku wartość eksportu w województwie małopolskim wyniosła 12,5 mld euro, co oznacza wzrost względem 2020 roku o 2,5 mld euro, a więc o 25%. Podobnie było w przypadku importu, którego wartość w roku 2021 osiągnęła 13,6 mld euro, a zatem o 3,6 mld euro więcej niż w roku poprzednim, tj. 36%. W obu kategoriach, podobnie jak rok wcześniej, dało to województwu małopolskiemu 6. miejsce. Największymi eksporterami wśród polskich regionów są województwa mazowieckie i śląskie (36,8 i 29,7 mld euro), natomiast

import o zdecydowanie największej wartości (70,4 mld euro) napływa do województwa mazowieckiego. Najmniejszy poziom eksportu w 2021 roku cechował województwa świętokrzyskie oraz podlaskie, w których łączna wartość wyeksportowanych towarów wyniosła odpowiednio 2,9 i 3,1 mld euro.

Względem 2020 roku, w którym zanotowano niskie wartości spowodowane pandemią COVID-19, w 2021 roku wszystkie województwa wykazały wzrost wartości eksportu. Największy zanotowano w województwach podlaskim (29%) i dolnośląskim (28%), z kolei najmniejszy odnotowano w województwach wielkopolskim (12%) i warmińsko-mazurskim (11%).

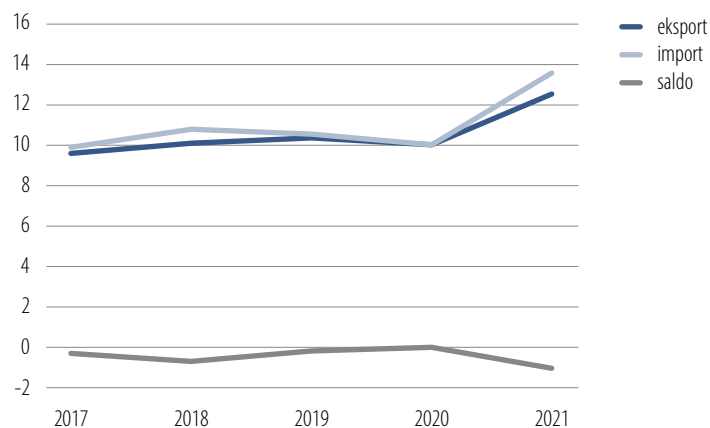
Wykres 80. Wartość eksportu i importu w 2021 roku (w mld euro)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej.

Saldo zagranicznej wymiany handlowej w Małopolsce w 2021 roku wyniosło -1,0 mld euro. Jest to największa różnica między eksportem a importem w ciągu ostatnich czterech lat. W roku 2020 różnica była bliska 0 i wyniosła zaledwie -4 mln euro.

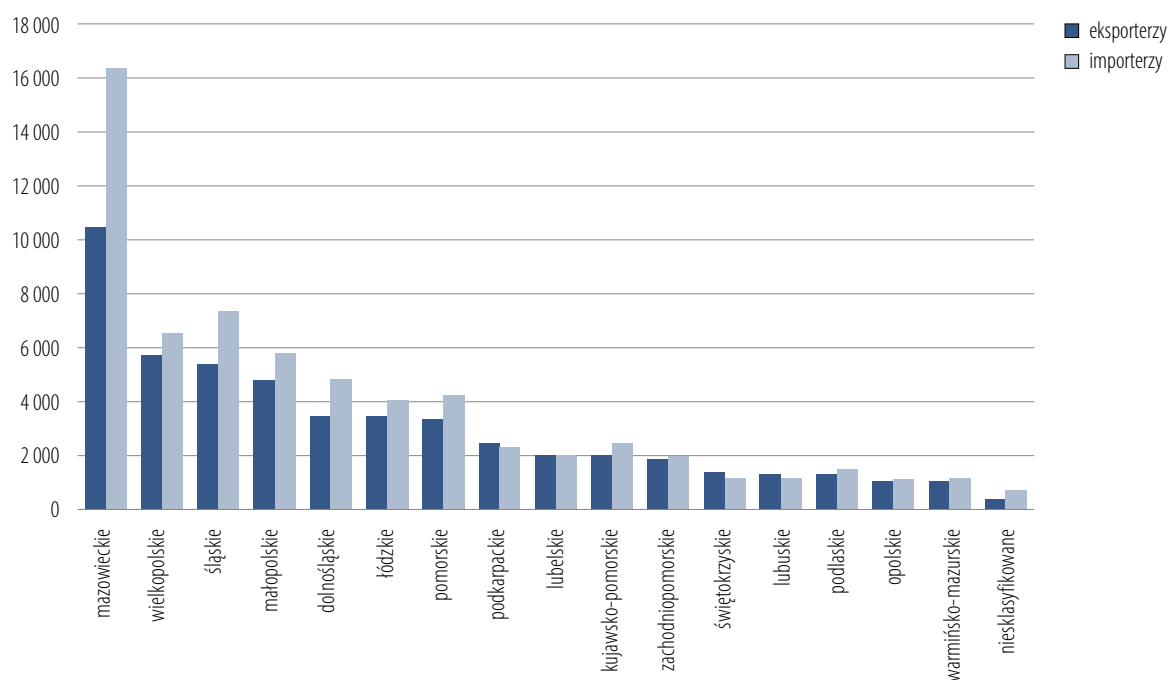
Wykres 81. Saldo zagranicznej wymiany handlowej w Małopolsce (w mld euro)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej.

Według danych z 2021 roku w Małopolsce działały 4803 podmioty zajmujące się eksportem, co oznacza przyrost o 21% względem 2020 roku. Podobnie jak w poprzednich latach daje to regionowi 4. miejsce w Polsce za województwami: mazowieckim (10 487 podmiotów), wielkopolskim (5721) oraz śląskim (5406). Również 4. miejsce zajmuje województwo małopolskie pod względem liczby firm zajmujących się importem. W Małopolsce działa 5797 takich podmiotów. W porównaniu do 2020 roku liczba importerów wzrosła o 16%. Zdecydowanym liderem importu jest województwo mazowieckie z liczbą 16 362 podmioty. Jest to jedyne województwo, w którym liczba importerów przekracza 10 tys.

Wykres 82. Liczba eksporterów i importerów w 2021 roku

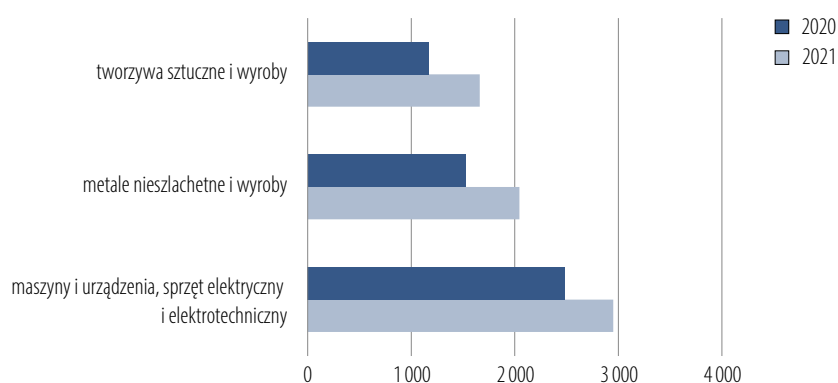

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej.

Zgodnie z klasyfikacją CN (nomenklatura scalona – podstawowa klasyfikacja towarów w obrocie międzynarodowym) najważniejszą rolę w małopolskim eksporcie, podobnie jak w roku poprzednim, stanowi sekcja – maszyny i urządzenia, sprzęt elektryczny i elektrotechniczny, której wartość w 2021 roku wyniosła 2950,7 mln euro. Jest to wzrost względem roku ubiegłego o 19%. Kolejne miejsca zajęły metale nieszlachetne i wyroby (2045,0 mln euro) oraz tworzywa sztuczne i wyroby (1662,1 mln euro).

Obie sekcje zanotowały wzrost względem 2020 roku o odpowiednio 34% i 43%. W szczegółowej klasyfikacji CN produktem eksportowym o największej wartości, podobnie jak w roku ubiegłym, były ciągniki drogowe do ciągnięcia naczep o łącznej wartości 436,2 mln euro. Na drugim i trzecim miejscu odnotowano sprzęt elektryczny, oświetleniowy lub sygnalizacji drogowej (315,3 mln euro) oraz korki (bez korków z główką), pokrywki i wieczka, kapsle do butelek (271,0 mln euro).

Wykres 83. Najważniejsze towary eksportowe (sekcje) w Małopolsce według klasyfikacji CN (w mln euro)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej.

W skali regionalnej zdecydowanie największy udział w małopolskim eksporcie ma stolica województwa, czyli miasto Kraków – 25,5% (wzrost udziału o 0,4 p. proc. względem 2020 roku). Kolejne miejsca w zestawieniu wartości eksportu zajmują powiat krakowski (14,5%) oraz wielicki (13,3%). Udział pozostałych powiatów jest wyraźnie niższy, wśród nich należy jednak wyróżnić powiaty oświęcimski (8,8%) oraz myślenicki (5,1%).

Mapa 21. Udział podmiotów w eksporcie Małopolski (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej.

Rynek pracy

Opracowanie: Barbara Walczak¹

— podsumowanie

- Po roku trudności na rynku pracy związanych z kryzysem wywołanym pandemią, rok 2021 był rokiem poprawy sytuacji w tym obszarze.
- Bezrobocie zaczęło spadać. Na koniec roku w rejestrach powiatowych urzędów pracy pozostawało ponad 69,9 tys. osób, co stanowi spadek o 15,8% w stosunku do roku poprzedniego.
- W 2021 roku w Małopolsce upadłość ogłosiło 12,9% firm mniej niż rok wcześniej, a o 42,1% mniej bezrobotnych zwolnionych z przyczyn zakładów pracy zgłosiło się do powiatowych urzędów pracy.
- Wciąż rosła aktywność zawodowa mieszkańców Małopolski, o 10 tys. osób więcej w stosunku do 2020 roku i o 69 tys. osób więcej w 2019 roku, oraz spadła liczba osób biernych zawodowo.
- 10,6% wszystkich nowo utworzonych miejsc pracy w kraju powstała w Małopolsce.

1. Poziom i struktura bezrobocia

Po trudnym roku 2020, w którym wpływ na rynek pracy miała pandemia COVID-19 oraz podejmowane działania rządowe (lockdowny, ograniczenia itp.) w 2021 roku sytuacja zaczęła się stabilizować i wracać do stanu z 2019 roku. Na koniec grudnia 2021 roku w ewidencji małopolskich urzędów pracy pozostawało 69,9 tys. osób bezrobotnych, w 2020 roku 83 tys. osób, a w 2019 roku 62,6 tys. osób. W porównaniu do analogicznego okresu roku poprzedniego nastąpił spadek o 15,8%, a w stosunku do 2019 roku wzrost o 11,7%.

Udział kobiet wśród osób bezrobotnych pozostaje na tym samym poziomie – na koniec roku 2021 wynosił on 54,4%. Od grudnia 2013 roku udział kobiet w ogóle bezrobotnych utrzymuje się na poziomie pomiędzy 51–59%, osiągając maksymalne wartości w latach 2018–2019. Poszczególne powiaty wykazują się zróżnicowanym odsetkiem bezrobotnych kobiet, a wartości wskaźnika wahają się od 43,7% do 67,6%. Niezmiennie najniższy odsetek występuje w powiecie tatrzańskim, a najwyższy w powiecie nowosądeckim. Wśród ogółu bezrobotnych osoby pozostające w szczególnej sytuacji stanowiły na koniec grudnia 2021 roku 85,5%, co stanowiło o 4,2 p. proc. więcej w stosunku do roku ubiegłego. Niezmiennie od wielu lat w grupie tej najliczniej reprezentowani byli długotrwale bezrobotni, czyli pozostający w rejestrach co najmniej 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, których udział w liczbie wszystkich bezrobotnych na koniec 2021 roku wyniósł 55,6%, następnie osoby po 50. roku życia (26,1%) i osoby do 30. roku życia (25,9%). W województwie małopolskim notuje się jeden z wyższych udziałów osób młodych w populacji bezrobotnych (średnia dla Polski to 23,6%)². Wynika to ze

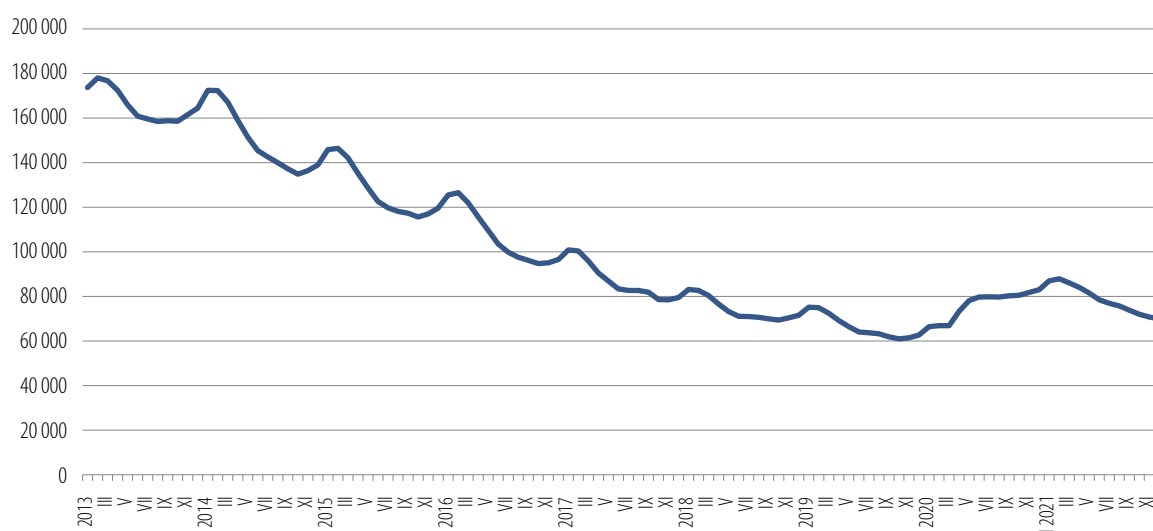
1. Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie.

2. *Bezrobocie rejestrowane I–IV kwartał 2021 r., Informacje statystyczne*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2022.

struktury demograficznej Małopolski (większego udziału osób młodych w populacji). Największy udział osób bezrobotnych w tej grupie wiekowej odnotowano w powiatach proszowickim (35,4%), dąbrowskim (35,3%), limanowskim (35,2%), nowotarskim (34,9%) i suskim (34,1%), jednak w każdym z tych powiatów udział osób młodych w ogóle bezrobotnych jest niższy niż w ubiegłym roku. Najniższy udział, poniżej 20%, miał miejsce w Krakowie (18,1%) i Tarnowie (18,9%). W 2021 roku udział absolwentów w ogóle bezrobotnych wyniósł 4,3% i spadł o 0,8 p. proc. w stosunku do 2020 roku. Pokazuje to, że w czasie kryzysu w pierwszej kolejności tracą pracę osoby z najkrótszym stażem i zatrudnione na podstawie umów cywilnoprawnych, czyli najczęściej są to osoby młode, a jednocześnie przy dobrej sytuacji na rynku pracy w łatwiejszy sposób znajdują one pracę. Jednocześnie bezrobotni bez udokumentowanego doświadczenia lub z doświadczeniem krótszym niż rok stanowili 32,6% ogółu zarejestrowanych. To o 0,8 p. proc. więcej niż w 2020 roku i 1,5 p. proc. niż w roku 2019.

Spośród ogółu bezrobotnych 26,1% osób miało 50 i więcej lat. W porównaniu do roku 2020 zaobserwowano ponowny wzrost udziału tej grupy o 1,6 p. proc i wyrównanie tej wartości z 2019 roku. Odsetek bezrobotnych mających 50 lat i więcej wahał się między 18% w powiecie dąbrowskim a 29,8% w Krakowie. W końcu 2021 roku udział osób niepełnosprawnych w ogóle bezrobotnych był wyższy w stosunku do roku poprzedniego o 1,3 p. proc. i wynosił 6,5%. Również udział osób niepełnosprawnych w ogóle bezrobotnych w 2021 roku wyrównał się z sytuacją z 2019 roku.

Wykres 84. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy w województwie małopolskim (w okresie I 2013 – XII 2021)

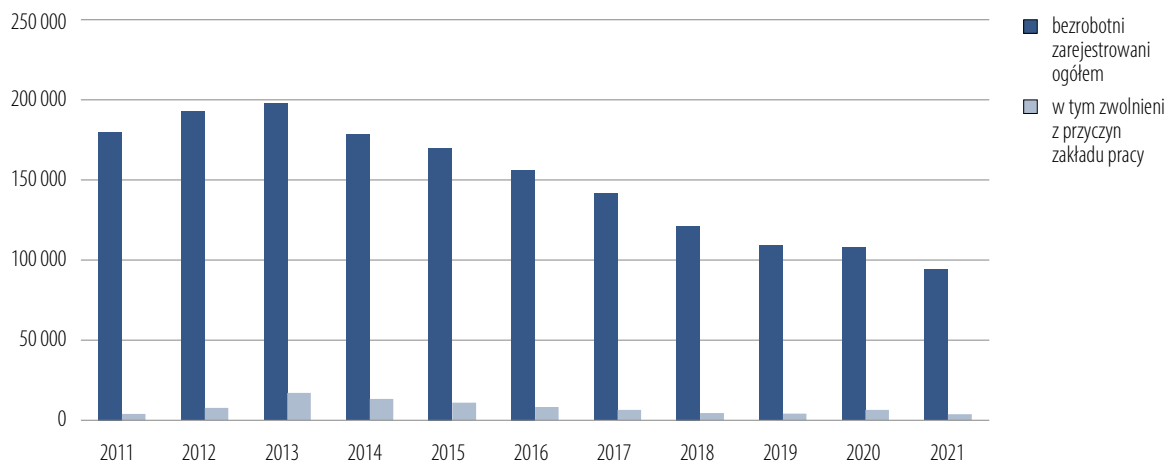
Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań o rynku pracy MRiPS-01.

Województwo małopolskie wyróżnia się niską stopą bezrobocia, wynoszącą pod koniec 2021 roku 4,5%. Jest to wartość o 0,9 p. proc. niższa niż średnia wartość stopy bezrobocia dla Polski (5,4%). Na tle pozostałych województw małopolskie pod względem stopy bezrobocia zajęło trzecią lokatę, za województwami wielkopolskim (3,1%) i śląskim (4,2%), zaraz przed województwem mazowieckim (4,6%). W porównaniu do grudnia 2019 stopa bezrobocia spadła o 0,8 p. proc. i wróciła do stanu z marca 2020 roku (4,3%), kiedy to osiągnęła najniższy poziom przed pandemią, a następnie zaczęła wzrastać. Poszczególne powiaty wykazują się znacznym zróżnicowaniem pod względem stopy bezrobocia, a różnice są prawie trzykrotne, od 2,6% w powiecie myślenickim do 9,1% w powiecie dąbrowskim. Osiem powiatów odnotowało wartość stopy bezrobocia niższą niż stopa wojewódzka, natomiast pięć zawierało się między wartościami dla województwa i dla Polski, a 9 osiągnęło poziom wyższy niż stopa dla kraju. Najniższy poziom bezrobocia odnotowano w powiecie myślenickim (2,6%)³, Krakowie (2,6%) i Nowym Sączu (3,0%). Na drugim biegunie pod tym względem znalazły się powiaty: dąbrowski (9,1%), nowosądecki (7,7%) i tatrzański (7,1%). W każdym powiecie odnotowano spadek stopy bezrobocia w stosunku do roku ubiegłego, a najwyższy spadek rok do roku odnotowano w powiatach: wadowickim (2 p. proc.), dąbrowskim (1,9 p. proc.), suskim (1,8 p. proc.). Najniższy spadek stopy bezrobocia odnotowano natomiast w Krakowie (0,2 p. proc.), powiecie krakowskim (0,3 p. proc) i powiecie bocheńskim (0,4 p. proc.).

3. Taka sytuacja nie nastąpiła nigdy odkąd prowadzona jest statystyka rynku pracy, ale była to sytuacja krótkotrwała.

W całym 2021 roku w powiatowych urzędach pracy zarejestrowano 3,8 tys. bezrobotnych zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy, o 42,1% mniej niż rok wcześniej i 10% w stosunku do 2019 roku. Osoby zwolnione z przyczyn zakładu pracy stanowiły 4,03% wszystkich rejestrujących się bezrobotnych⁴.

Wykres 86. Bezrobotni zarejestrowani w ciągu roku, w tym bezrobotni po zwolnieniu z przyczyn dotyczących zakładu pracy w województwie małopolskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych powiatowych urzędów pracy w województwie małopolskim.

W 2021 roku w Małopolsce upadłość ogłosiło 31 firm, czyli o 12,9% mniej niż rok wcześniej. W porównaniu z innymi województwami jest to piąty wynik za województwem mazowieckim (123 upadłości), śląskim (40), wielkopolskim (39) i dolnośląskim (36). Większość firm w Małopolsce, które ogłosiły upadłość, miało siedzibę w Krakowie (58%).

W całej Polsce odnotowano 412 upadłości, tj. o 30% mniej niż w 2020 roku. Jedynie w województwie pomorskim było ich więcej niż w ubiegłym roku, a w województwie lubuskim było ich tyle samo. Najwięcej upadłości dotyczyło firm zajmujących się handlem, przetwórstwem przemysłowym oraz budownictwem⁵.

3. Zatrudnienie i wynagrodzenia

Po trudnym pandemicznym roku 2020 przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w grudniu 2021 roku wyniosło 526,9 tys., tj. o 10,1 tys. więcej niż w roku 2020 (wzrosło o 1,9%) oraz o 6,1 tys. mniej niż w grudniu 2019 roku. Od grudnia 2020 roku wzrost przeciętnego zatrudnienia zanotowano w sekcjach: informacja i komunikacja (o 13,7%) oraz w działalności profesjonalnej i naukowej (o 11%). Mniejsze wzrosty zanotowano w sekcji administrowanie i działalność wspierająca (o 2,6%). W tym samym czasie spadek przeciętnego zatrudnienia dotyczył budownictwa (o 2,6%) oraz handlu i naprawy pojazdów samochodowych (o 2,2%).

W województwie małopolskim na koniec 2021 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw wynosiło 6 020,56 zł, co oznacza, że było o 537,28 zł wyższe w porównaniu z rokiem 2020. Największy wzrost wynagrodzeń odnotowano w branży informacyjnej i komunikacji (o 10,2%) oraz w zakwaterowaniu i gastronomii (o 11,6%). Jednocześnie są to branże, w których odnotowywane były najwyższe i najniższe wynagrodzenia (odpowiednio 11 015,99 zł i 3965,21 zł). Pokazuje to, z jednej strony, że pracodawcy najbardziej dotknięci przez pandemię COVID-19 wracają do normalnej działalności i starają się odzyskać pracowników dzięki wyższym zarobkom, a z drugiej strony, że sytuacja najlepiej zarabiających jeszcze bardziej się poprawiła. W pozostałych branżach również odnotowano wzrost wynagrodzeń (przetwórstwo przemysłowe – 10,1%, administrowanie i działalność wspierająca – 9,8%, handel i naprawa pojazdów samochodowych – 8,5%, górnictwo i wydobywanie – 7%, transport i gospodarka magazynowa – 6,9%, obsługa rynku nieruchomości – 6,4%, dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami i rekultywacja – 6,2%, wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę – 5,7%, budownictwo – 5,5%)⁶.

4. Dane ze sprawozdań MRPIIT-01.

5. Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w 2021 roku.

6. Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w 2021 roku.

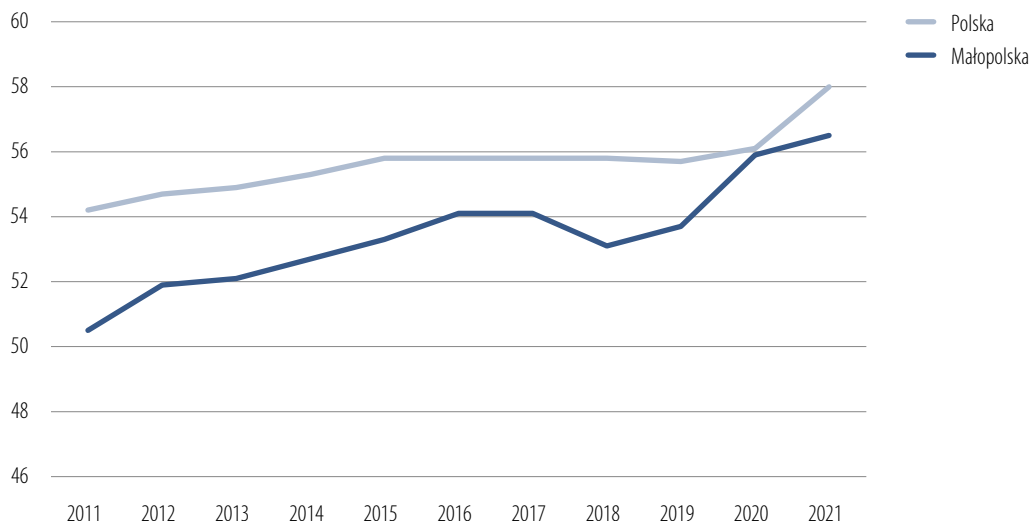
4. Aktywność zawodowa

W województwie małopolskim na koniec 2021 roku było 1480 tys. osób aktywnych zawodowo, czyli pracujących lub poszukujących pracy. W odniesieniu do roku 2020 nastąpił wzrost liczby aktywnych o 10 tys., a w stosunku do 2019 roku wzrost o 69 tys. osób. Na koniec 2021 roku współczynnik aktywności zawodowej wzrósł o 0,6 p. proc. do wartości 56,5%. Współczynnik aktywności zawodowej dla województwa małopolskiego był o 1,5 p. proc. niższy od wartości dla Polski (w 2020 roku był o 0,2 p. proc. niższy). Wśród wszystkich województw małopolskie pod względem współczynnika aktywności zawodowej zajmowało niższe pozycje w rankingu przed województwami: podkarpackim, warmińsko-mazurskim, lubuskim, świętokrzyskim i podlaskim. Taką samą wartość współczynnika osiągnęły województwa śląskie i lubelskie. Ponownie na czele rankingu znalazło się województwo mazowieckie ze współczynnikiem aktywności przekraczającym 61,7%. Wzrost aktywności zawodowej w województwie małopolskim odbył się przy jednoczesnym zwiększeniu się liczby pracujących o 0,2%. Na przestrzeni roku wzrost aktywności zawodowej zanotowano wśród kobiet (o 1,4 p. proc.), a spadek wśród mężczyzn (o 0,3 p. proc.). Wzrost aktywności zawodowej rok do roku odnotowano w grupach: 25–34 lata (o 3,7 p. proc.), 35–44 lata (o 3,4 p. proc.) i 45–54 lata (o 1 p. proc.). Najwyższy spadek o wartości 4 p. proc. odnotowano w grupie wiekowej 55–64 lata. W stosunku do 2019 roku wzrost aktywności zawodowej odnotowano w każdej z grup wiekowych oprócz młodych, czyli osób w wieku 15–24 (spadek o 5,5 p. proc.). Spadek, w stosunku do 2020 roku, współczynnika aktywności zawodowej odnotowano również w grupie osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (o 1,7 p. proc.), a w pozostałych grupach odnotowano wzrost (o 0,5 p. proc. wśród osób z wykształceniem wyższym, o 1,3 p. proc. wśród osób z wykształceniem policealnym oraz średnim, o 3,9 p. proc. wśród osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym oraz o 1,5 p. proc. wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niższym). W stosunku do 2019 roku spadek aktywności zawodowej nastąpił wśród osób z wyższym wykształceniem oraz wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Poza rynkiem pracy, według danych z końca 2021 roku, pozostawało 1141 tys. osób (w wieku 15 lat i więcej), tj. o 21 tys. osób mniej niż rok wcześniej i o 74 tys. osób mniej niż w 2019 roku. Współczynnik aktywności zawodowej wykazywał się zróżnicowaniem ze względu na:

- › płeć: był wyższy dla mężczyzn (63,7%) niż dla kobiet (49,7%);
- › wykształcenie: wśród osób z wykształceniem wyższym wyniósł 81,5%, wśród osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym 62,5%, ze średnim ogólnokształcącym 50,9%, z zasadniczym zawodowym 48,9%, natomiast wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym jedynie 16,4%;
- › wiek: w grupie wiekowej 35–44 lata aktywni zawodowo stanowili 86,4%, 25–34 lat aktywni zawodowo stanowili 86,8%, a pomiędzy 45–54 lata stanowili 81,4% (w wieku produkcyjnym 76,7%), podczas gdy w grupie wiekowej 55 lat i więcej zaledwie 23,7%, w grupie 15–24 tylko 29,4%.

Wykres 87. Współczynnik aktywności zawodowej w województwie małopolskim i w Polsce (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

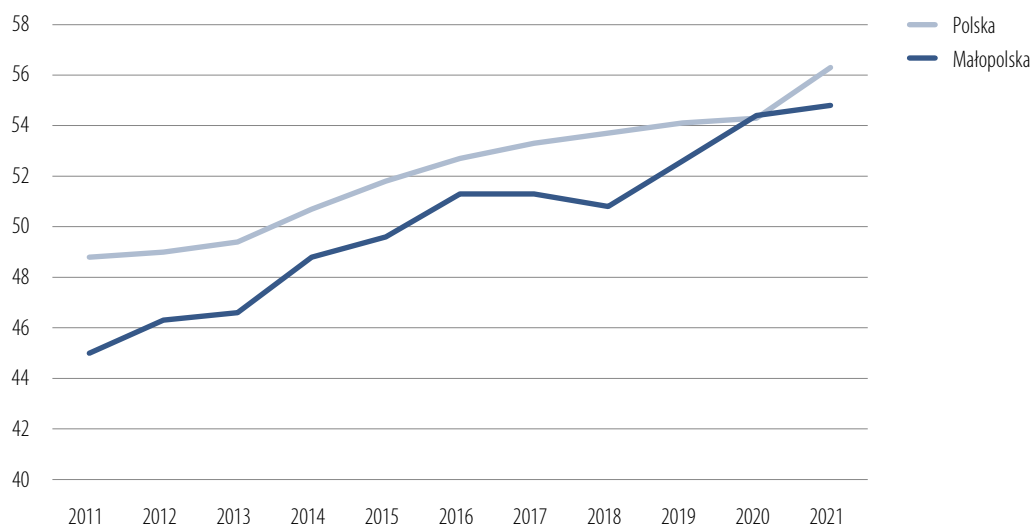
W województwie małopolskim w IV kwartale 2021 roku obciążenie pracujących osobami niepracującymi (bezrobotni i bierni zawodowo) wyniosło 825 osób niepracujących na 1000 osób pracujących.

Liczba pracujących w województwie małopolskim w końcu 2021 roku wyniosła 1436 tys. i była o 3 tys. wyższa niż rok wcześniej i o 55 tys. wyższa niż w roku 2019. Wśród pracujących przeważali mężczyźni (54,5%). Struktura pracujących według wieku utrzymała się bez większych zmian w odniesieniu do roku ubiegłego. Najliczniejszą grupę (31,6%) stanowiły osoby w wieku 35–44 lata, osoby w wieku 45–54 (23,9%) i osoby w wieku 25–34 (23,6%), natomiast najmniej liczną osoby w wieku 15–24 lata (5,6%) oraz powyżej 55. roku życia (15,3%). W 2021 roku zwiększył się stosunek osób pracujących do ogółu osób pracujących w grupach wiekowych: 35–44 (o 3 p. proc.) i 45–54 (o 0,7 p. proc.). Na małopolskim rynku dominowali pracujący z wykształceniem zawodowym – 45,8% (w tym 26% stanowiły osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, a 19,8% z zasadniczym zawodowym). Dużą grupę stanowili także pracujący legitymujący się dyplomem szkoły wyższej (42%).

Wskaźnik zatrudnienia w 2021 roku ponownie wzrósł do poziomu 54,8% (o 0,4 p. proc.). Wartość wskaźnika zatrudnienia dla Polski również wciąż wykazywała się tendencją wzrostową i podniosła się o kolejne 2 p. proc. do poziomu 56,3%. Oznacza to, że wskaźnik zatrudnienia w Małopolsce był o 1,5 p. proc. niższy niż średnio w Polsce. W przypadku wskaźnika zatrudnienia najlepiej sytuacja wyglądała wśród:

- › mężczyzn (62,1%);
- › osób w wieku 35–44 lata (84,9%) i w wieku 25–34 (83,1%);
- › osób z wykształceniem wyższym (80,1%).

Wykres 88. Wskaźnik zatrudnienia w Polsce i województwie małopolskim (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) na koniec 2021 roku liczba osób biernych zawodowo w województwie małopolskim wyniosła 1 141 tys., tj. o 21 tys. mniej niż rok wcześniej i o 74 tys. mniej niż w 2019 roku. Bierni stanowią 43,5% populacji województwa w wieku 15 lat i więcej⁷, co jest wartością wyższą od ogólnopolskiej, wynoszącej 42%.

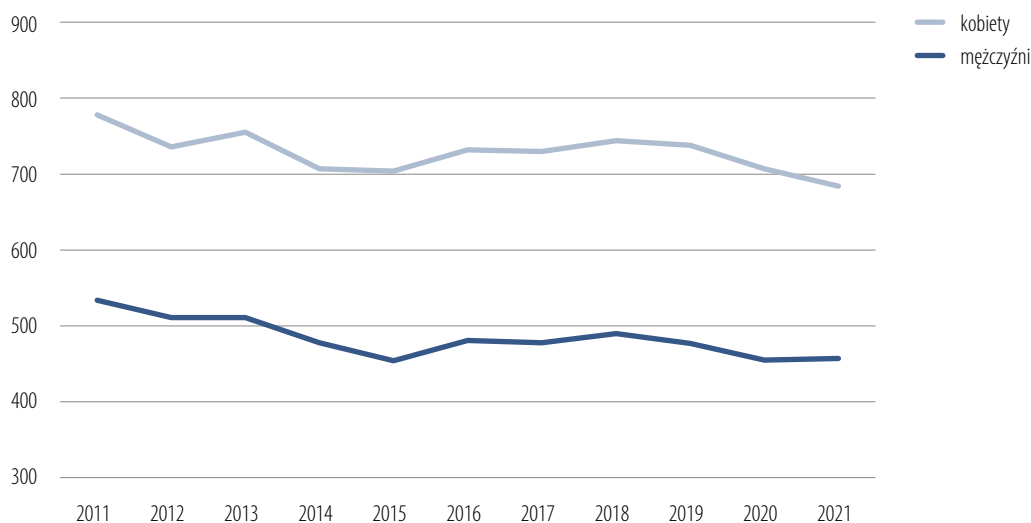
Bierność zawodowa w 2021 roku miała związek z⁸:

- › wiekiem – 63% to osoby które mają 55 lat i więcej;
- › płcią – bierność częściej dotyczy kobiet (60% biernych zawodowo mieszkańców województwa), ponieważ to one, częściej niż mężczyźni, sprawują opiekę nad osobami zależnymi;
- › miejscem zamieszkania – mieszkańcy wsi stanowili 55% osób biernych zawodowo w Małopolsce.

7. Bank Danych Lokalnych, Aktywność ekonomiczna ludności (dane kwartalne)

8. Na podstawie danych na koniec IV kwartału 2021 roku.

Wykres 89. Bierni zawodowo w województwie małopolskim (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

5. Zapotrzebowanie na pracowników

W Polsce w 2021 roku odnotowano 136 tys. wolnych miejsc pracy⁹, czyli o 61,1% więcej niż w analogicznym okresie 2020 roku. Najwięcej z nich pochodziło z województwa mazowieckiego (32,1 tys.; 23,6%), śląskiego (17,5 tys.; 12,9%) oraz małopolskiego (16 tys.; 11,8%).

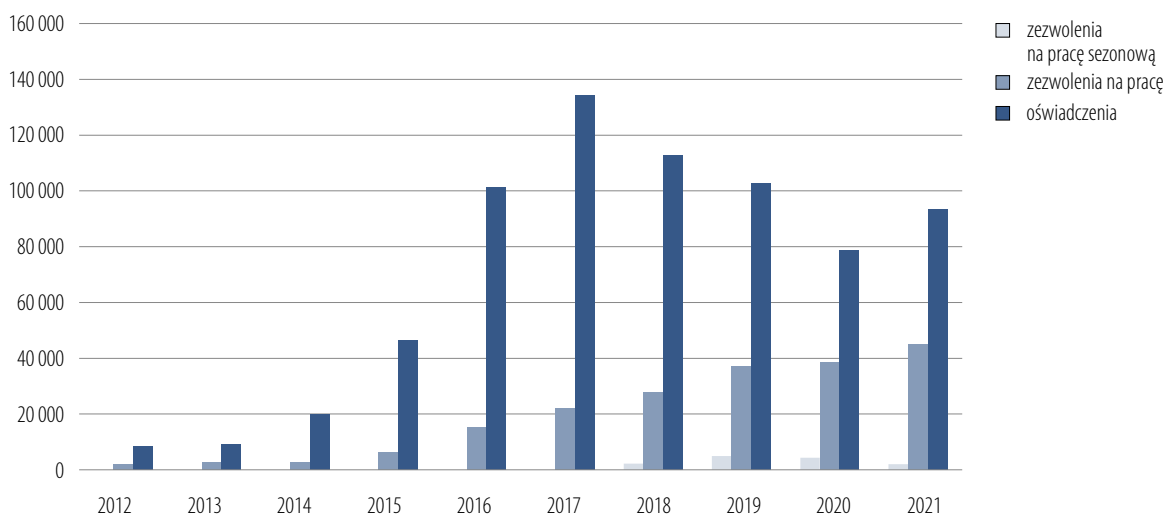
W 2021 roku w Polsce utworzono 582,7 tys. nowych miejsc pracy, czyli o 23,9% więcej niż w 2020 roku. Najwięcej z nich powstało w województwach mazowieckim (122,2 tys.; 21%), śląskim (66,8 tys.; 11,5%) i małopolskim (61,8 tys.; 10,6%).

Poszukując pracowników, pracodawcy z Małopolski częściej niż w 2020 roku zgłaszali oferty do powiatowych urzędów pracy. W roku 2021 w dyspozycji urzędów znalazły się 94 592 oferty pracy, o 23 932 (33,9%) więcej niż rok wcześniej. Tym samym liczba ofert pracy przekroczyła nawet wartości osiągnięte w 2019 roku (o 3010; 3,2%).

Województwo małopolskie niezmiennie przyciąga pracowników z zagranicy. Liczba cudzoziemców pracujących w województwie jest trudna do oszacowania ze względu na brak pełnych danych o tych obcokrajowcach, którzy są zwolnieni z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę. Z dostępnych danych dotyczących zezwoleń na pracę, zezwoleń na pracę sezonową i oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi wynika, że liczba obcokrajowców w województwie rośnie. W 2020 roku zmniejszył się udział wydanych zezwoleń oraz liczba zarejestrowanych oświadczeń ze względu na ograniczenia w możliwości podróżowania, jednak wciąż utrzymywał się na wysokim poziomie, natomiast w 2021 roku osiągnął on poziom prawie równy z tym z 2019 roku (140,4 tys. w 2021 roku, 121,5 tys. w 2020 roku, 144,6 tys. w 2019 roku).

Po dwóch latach prognozowanego zmniejszenia liczby zawodów deficytowych (2019 – 38, 2020 – 35, 2021 – 28) w 2021 roku prognozowano na 2022 rok 34 zawody deficytowe, czyli takie, w których ofert pracy jest więcej niż chętnych do jej podjęcia. Liczba zawodów nadwyżkowych, czyli takich, w których występuje nadpodaż wykwalifikowanych pracowników zmniejszyła się (po roku przerwy) ponownie do 1 zawodu. Nadal jednak większość zawodów znajduje się w równowadze (129 zawodów).

9. W podmiotach gospodarki narodowej lub ich jednostkach lokalnych zatrudniających co najmniej 1 osobę. Jest to średnia ze stanów na koniec kwartałów w 2021 roku.

Wykres 90. Oświadczenia i zezwolenia na pracę cudzoziemców w województwie małopolskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z systemu analityczno-raportowego CeSAR.

Największych problemów z rekrutacją pracowników doświadczą pracodawcy z następujących zawodów: brukarze, cieśle i stolarze budowlani, dekarze i blacharze budowlani, elektrycy, elektromechanicy i elektromonterzy, fizjoterapeuci i masażyści, fryzjerzy, inżynierowie budownictwa, kierownicy autobusów, kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych, kierownicy budowy, kucharze, lekarze, magazynierzy, mechanicy pojazdów samochodowych, monterzy instalacji budowlanych, murarze i tynkarze, nauczyciele praktycznej nauki zawodu, nauczyciele przedmiotów zawodowych, nauczyciele szkół specjalnych i oddziałów integracyjnych, operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych, operatorzy obrabiarek skrawających, opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej, pielęgniarki i położne, pracownicy ds. rachunkowości i księgowości, pracownicy robót wykończeniowych w budownictwie, projektanci i administratorzy baz danych i programiści, psycholodzy i psychoterapeuci, ratownicy medyczni, robotnicy budowlani, robotnicy obróbki drewna i stolarze, samodzielni księgowi, spawacze, sprzedawcy i kasjerzy, szefowie kuchni.

W województwie małopolskim nie powinno być problemów z rekrutacją ekonomistów. Powodem jest brak ofert zgłaszanych przez pracodawców, prawdopodobnie ze względu na wciąż liczne kierunki kształcenia w zawodzie technika ekonomisty oraz wielu absolwentów z lat ubiegłych wciąż obecnych na rynku pracy¹⁰.

6. Usługi informacji i poradnictwa zawodowego

Poradnictwo zawodowe dla dorosłych jest usługą rynku pracy, realizowaną przez powiatowe urzędy pracy oraz centra informacji i planowania kariery zawodowej, funkcjonujące w wojewódzkich urzędach pracy. Usługa ta polega na udzielaniu przez pracownika urzędu pracy pomocy w rozwiązywaniu problemów zawodowych osób zgłaszających się do urzędu. Osoby chcące skorzystać z informacji i wsparcia w rozwoju ścieżki kariery mogą otrzymać pomoc w zakresie: wyboru lub zmiany zawodu, nabywania i podnoszenia kwalifikacji zawodowych, informacji o kursach, szkoleniach i innych formach kształcenia. Zainteresowani mogą korzystać z następujących form wsparcia zawodowego (jednej lub kilku):

- › indywidualnej rozmowy doradczej i tematycznych spotkań grupowych, również online,
- › badań testowych,
- › informacji indywidualnych i grupowych,
- › szkoleń z zakresu umiejętności poszukiwania pracy.

W 2021 roku 39,5 tys. osób skorzystało z usług poradnictwa zawodowego. Wśród nich 51,9% to osoby bezrobotne, które uzyskały wsparcie w ramach pracy powiatowych urzędów pracy. Natomiast Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie od kilku lat koncentruje się na upowszechnianiu poradnictwa zawodowego wśród osób pracujących, w tym zainteresowanych zmianą pracy. W 2021 roku z porad indywidualnych skorzystało ponad 10,1 tys. osób, z czego zdecydowaną większość stanowili właśnie pracujący.

10. Barometr zawodów 2022, www.barometrzwodow.pl.

W 2021 roku z indywidualnego poradnictwa zawodowego skorzystało 33 tys. osób, a z porad grupowych 1,3 tys. Popularną formą usług świadczonych przez publiczne służby zatrudnienia jest indywidualna informacja zawodowa. W ramach tej usługi w 2021 roku udzielono 33,5 tys. informacji. W grupowych spotkaniach informacyjnych w całym 2021 roku wzięło udział 3,7 tys. osób. Natomiast w badaniach testowych 1,4 tys. osób¹¹.

7. Subsidiowane programy aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych

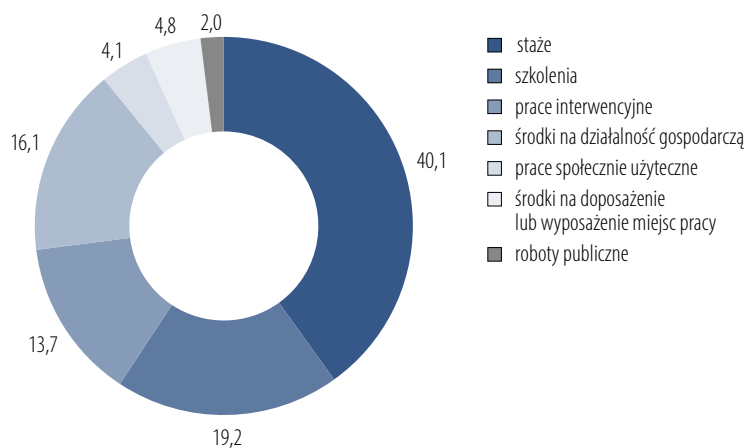
Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy określa szerokie spektrum instrumentów pomocy osobom bezrobotnym finansowanych ze środków Funduszu Pracy. Bezrobotni mogą m.in.:

- › podnosić lub zmieniać własne kwalifikacje (poprzez szkolenia, bony szkoleniowe, finansowanie studiów podyplomowych),
- › zdobywać doświadczenie zawodowe (dzięki stażom, bonom stażowym, przygotowaniu zawodowym dorosłych),
- › otrzymać środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej,
- › korzystać z różnych opcji dofinansowania kosztów zatrudnienia (poprzez prace interwencyjne, roboty publiczne, refundację pracodawcom kosztów zatrudnienia osoby do 30. r.ż., dofinansowanie zatrudnienia osoby powyżej 50. r.ż.).

W 2021 roku na działania aktywizacyjne przeznaczono 259,8 mln zł, a liczba osób biorących udział w tych działaniach wyniosła 40,6 tys.¹² Liczba osób objętych wsparciem w ramach działań aktywizacyjnych była wyższa o 16,4 tys. osób niż w roku 2020. Było to efektem poprawy sytuacji pandemicznej, mniejszej ilości obostrzeń oraz mniejszego zaangażowania powiatowych urzędów pracy we wsparcie dla przedsiębiorców w ramach walki ze skutkami kryzysu wywołanego pandemią COVID-19.

Staże wciąż są najczęściej stosowaną formą pomocy. W 2021 roku prawie 40,1% osób skorzystało z tej formy wsparcia. W 2021 roku popularne były również szkolenia (19,2% wszystkich uczestników, wzrost o 0,2 p. proc.), podejmowanie działalności gospodarczej (16,1% uczestników, bez zmian w stosunku do poprzedniego roku) oraz prace interwencyjne (13,7% uczestników, spadek o 0,3 p. proc.).

Wykres 91. Struktura udziału osób bezrobotnych w formach wsparcia oferowanych przez powiatowe urzędy pracy w 2021 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRiPS-02.

8. Wsparcie dla przedsiębiorców w ramach walki z kryzysem wywołanym pandemią COVID-19

W ramach walki z kryzysem wywołanym pandemią COVID-19 objęto wsparciem ponad 47,7 tys. przedsiębiorców, dzięki czemu utrzymano prawie 110 tys. etatów.

Przy wsparciu ze strony Funduszu Pracy powiatowe urzędy pracy rozdysponowały ponad 401 mln zł. Dzięki działaniom urzędów pracy ponad 14,3 tys. pracowników uzyskało wsparcie oraz 38,3 tys. przedsiębiorców i pracodawców.

Ponadto, dzięki wsparciu z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych (Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie), ochroniono ponad 96,6 tys. miejsc pracy zagrożonych likwidacją z powodu kryzysu wywołanego pandemią oraz 9,3 tys. przedsiębiorców i pracodawców.

11. Dane na podstawie zał. 2 do sprawozdania MRiPT-01.

12. Na podstawie sprawozdania MRPiT-02 o przychodach i wydatkach Funduszu Pracy.

Rolnictwo

Opracowanie: Agnieszka Dziwisz, Agata Frączek, Aneta Helak-Świechowska, Ewa Kubik

— podsumowanie

- Według stanu na dzień 31 grudnia 2021 roku liczba producentów ekologicznych w Małopolsce wynosiła 821 i w stosunku do roku poprzedniego zwiększyła się o 11 podmiotów.
- Na terenie województwa wiodącą uprawą były zboża.
- Region znajdował się w 2021 roku na 6. miejscu w Polsce pod względem powierzchni upraw warzyw gruntowych.
- Pod koniec 2021 roku Małopolska odnotowała spadki w większości grup produkcyjnych trzody chlewnej, hodowli bydła i drobiu kurzego.
- Małopolska jako jeden z trzech regionów karpaccich w Polsce znajduje się na pierwszym miejscu w kraju pod względem liczby owiec. Pogłowie owiec w Polsce w grudniu 2021 roku wynosiło łącznie 265 850 sztuk, w tym 138 304 macioraki.

1. Ekstensywne rolnictwo i żywność wysokiej jakości

Małopolska jest regionem o wyjątkowej w skali Europy różnorodności biologicznej. Z uwagi na walory przyrody i krajobrazu, ochronie prawnej podlega około 60% powierzchni województwa. Występuje tutaj między innymi ponad 1500 gatunków roślin naczyniowych, ponad 300 gatunków ptaków i około 30 000 gatunków owadów oraz 17 rodzimych ras zwierząt.

Gwałtowny postęp cywilizacyjny powoduje zmiany w strukturze przestrzenno-architektonicznej wsi. Intensyfikacja produkcji rolniczej oraz postęp w agrotechnice stanowią zagrożenie dla dziedzictwa kulturowego i agrarnego małopolskich obszarów wiejskich. Można to zaobserwować między innymi w odchodzeniu drobnych gospodarstw rolnych od hodowli zwierząt. Brak inwentarza wpływa z kolei na pogorszenie struktury gruntów ornych i zanik użytków zielonych. Kolejnym niekorzystnym zjawiskiem zubażającym bioróżnorodność jest postępujące ujednoczenie upraw oraz procesy sukcesji wtórnej. Brak zwierząt wpływa natomiast na pogorszenie się struktury gruntów ornych i degradację użytków zielonych.

Z pozoru niekorzystna struktura upraw, charakteryzująca się dużym rozdrobnieniem agrarnym małopolskich obszarów wiejskich, jest atutem wpływającym korzystnie na zachowanie wysokiego poziomu bioróżnorodności. Pociąga to za sobą konieczność podtrzymania tradycyjnego typu gospodarki rolnej, która umożliwia zachowanie cennych krajobrazów rolniczych oraz bogatych zasobów genowych uprawianych odmian roślin użytkowych i ras zwierząt gospodarskich. Rodzime rasy koni, bydła i owiec są szczególnie przydatne do utrzymywania w systemie produkcji ekstensywnej połączonej z wypasem, wskazanym do efektywnego zagospodarowania terenów wiejskich o ubogich zasobach paszowych oraz o niekorzystnych warunkach gospodarowania.

Jedną z form gospodarowania, korzystną z punktu widzenia ochrony bioróżnorodności i krajobrazu, jest rolnictwo ekologiczne.

Rolnictwo ekologiczne

Według stanu na dzień 31 grudnia 2021 roku liczba producentów ekologicznych w Małopolsce wynosiła 821 i w stosunku do roku poprzedniego zwiększyła się o 11 podmiotów. Spośród wszystkich producentów ekologicznych, 665 prowadziło działalność w zakresie produkcji rolnej. W roku 2021 łącznie 6 gospodarstw ekologicznych prowadziło działalność w zakresie dostaw kwalifikowanego materiału siewnego i wegetatywnego materiału rozmnożeniowego. W poprzednim roku 20 gospodarstw na terenie Małopolski prowadziło taką działalność. Liczba gospodarstw ekologicznych zajmujących się produkcją pasieczną wzrosła do 3 gospodarstw, natomiast zbiorem runa ze stanu naturalnego zajmowały się w 2021 roku 2 gospodarstwa. Podobnie jak w roku 2020, brak było producentów ekologicznych zajmujących się akwakulturą. Siedemnaście podmiotów z terenu Małopolski zajmowało się wprowadzaniem na rynek produktów ekologicznych importowanych z państw trzecich (spadek o 1 w porównaniu z rokiem 2020), natomiast 94 podmioty sprowadzały produkty rolnictwa ekologicznego z obszaru wewnętrznego UE z wyłączeniem państw trzecich (odnotowano spadek o 2 podmioty w porównaniu z rokiem 2020)¹.

Produkty tradycyjne i regionalne

Do końca 2021 roku na Listę Produktów Tradycyjnych wpisano łącznie 231 specjalów z terenu województwa małopolskiego, co daje trzecie miejsce w Polsce po województwach: podkarpackim i lubelskim. W 2021 roku, na wniosek Marszałka Województwa Małopolskiego, Lista Produktów Tradycyjnych (prowadzona przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi) powiększyła się o 7 małopolskich produktów pn.: *Zagórskie placki ziemniaczane z pokrzywą*, *Kołacz razowy na słono*, *Babka wojenna z Gromca*, *Pierogi z suszonymi śliwkami*, *Kluski rozgarnywane zwane sapką*, *Kluski tłone z Luszowic*, *Karniowickie szarpańce*.

Liczba produktów regionalnych wpisanych przez Komisję Europejską do Rejestru Chronionych Nazw Pochodzenia i Chronionych Oznaczeń Geograficznych lub do Rejestru Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności pochodzących z województwa małopolskiego w 2021 roku nie uległa zmianie. Na 44 produkty z unijnymi certyfikatami w Polsce 15 pochodzi z województwa małopolskiego i jest to najwięcej w Polsce.

Sieć Dziedzictwo Kulinarne Małopolska (SDzK Małopolska)

Europejska Sieć Regionalnego Dziedzictwa Kulinarne (ESRDzK), której Województwo Małopolskie jest członkiem od 26 lipca 2014 roku za główny cel stawia sobie promocję tradycyjnej i nowoczesnej żywności opartej na lokalnych surowcach, realizację działań mających na celu poprawę jakości regionalnej żywności oraz wzmocnienie tożsamości regionalnej. Sieć tworzy wizerunek i promuje region, przyczynia się do rozwoju przedsiębiorczości oraz daje możliwość współpracy dla wielu przedsiębiorców w regionie.

W grudniu 2021 roku Małopolska Sieć Regionalnego Dziedzictwa Kulinarne liczyła 48 podmiotów członkowskich (43 podmioty były w grudniu 2020 roku).

W celu podtrzymania i promocji dziedzictwa kulinarnego Małopolski w listopadzie 2021 roku zorganizowano szkolenie dla producentów z województwa małopolskiego zrzeszonych pod znakiem Sieci Dziedzictwa Kulinarne Małopolska z udziałem przedstawicieli służb, w tym m.in. Wojewódzkiego Inspektoratu Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Wojewódzkiego Inspektoratu Weterynarii, Małopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektoratu Sanitarnego.

W ramach działań promujących żywność wysokiej jakości z końcem roku 2021 w Małopolsce zrealizowano 7 spotkań kulinarnych, których inicjatorem były władze Małopolski, realizacji zaś podjęły się powiaty dąbrowski i tatrzański oraz gmina Zator. Pokazy gotowania oraz warsztaty z przygotowania dań, m.in. z jagnięciny czy karpia, poprowadzili znani krakowscy szefowie kuchni i panie z koła gospodyń wiejskich. Uczestnikami warsztatów, którzy pod okiem kuchmistrzów przygotowywali dania i potrawy, byli m.in. uczniowie klas gastronomicznych: Wielozawodowego Zespołu Szkół im. Rotmistrza Witolda Pileckiego w Zatorze, Zespołu Szkół Hotelarsko-Turystycznych im. Władysława Zamoyskiego w Zakopanem oraz Zespołu Szkół im. K.K. Baczyńskiego w Dąbrowie Tarnowskiej. Warsztaty odbyły się także w Małopolskiej Szkole Gościnności im. Tytusa Chałubińskiego w Myślenicach.

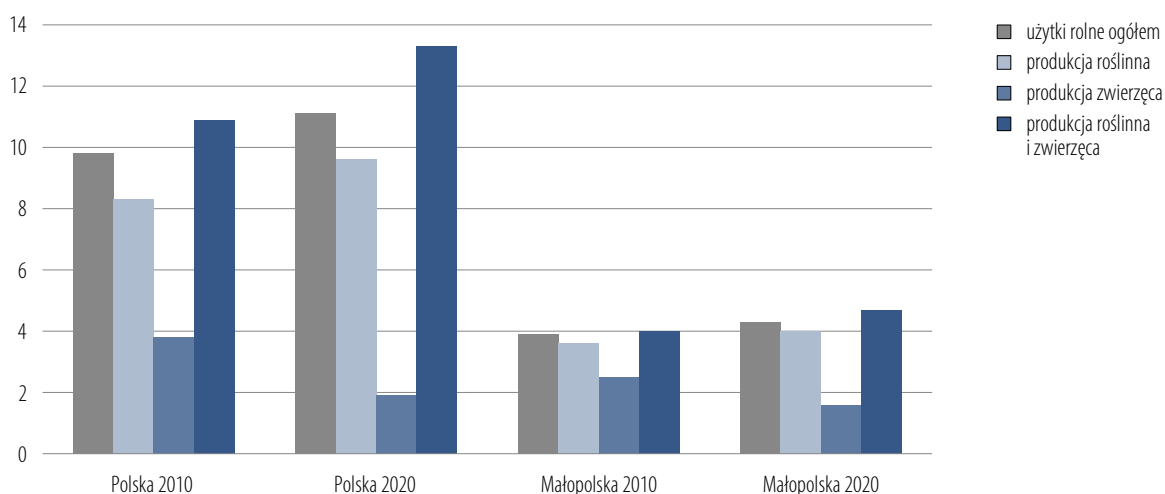
1. Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych – IJAR-S.

2. Zasoby rolnictwa²

W 2020 roku ogólna liczba gospodarstw rolnych w Małopolsce wynosiła 127,0 tys. i spadła w stosunku do roku 2010, w którym odnotowano łącznie 154,0 tys. gospodarstw. W Polsce było odpowiednio: 1509,0 tys. gospodarstw w 2010 roku oraz 1317,0 tys. gospodarstw w 2020 roku. Małopolskich gospodarstw prowadzących wyłącznie produkcję roślinną było 58,0 tys. (735,0 tys. w kraju), gospodarstw prowadzących wyłącznie produkcję zwierzęcą było 1,0 tys. (w Polsce 8,0 tys.), natomiast gospodarstw łączących zarówno produkcję roślinną, jak i zwierzęcą odnotowano w sumie 68,0 tys. (574 tys. w kraju).

Łączna powierzchnia użytków rolnych w Małopolsce spadła do 548,9 tys. ha (w 2019 roku – 570,9 tys. ha), co stanowiło 3,7% (w 2019 – 4,0%) powierzchni gospodarstw w kraju. Użytki rolne w dobrej kulturze stanowiły łącznie 97,3% całkowitej powierzchni gruntów w gospodarstwach rolnych. Spadła powierzchnia gruntów pod zasiewami do 288,6 tys. ha (w 2019 roku 302,7 tys. ha), w tym zboża podstawowe bez mieszanek zbożowych stanowiły 56%. Łączna powierzchnia gospodarstw rolnych w Małopolsce w 2020 roku wynosiła 662,0 tys. ha, w tym pod użytki rolne przeznaczono 549,0 tys. ha, z czego w dobrej kulturze rolnej było 534,0 tys. ha. Grunty ugorowane stanowiły łącznie 1%, zajmując powierzchnię 7,0 tys. ha. Pod uprawami trwałymi znalazło się łącznie 12,0 tys. ha (co stanowiło 1,8% powierzchni gospodarstw ogółem). Ponad 30% zajmowały natomiast łąki trwałe z łączną powierzchnią 203,0 tys. ha. Pastwiska trwałe miały łączną powierzchnię 20,0 tys. ha.

Wykres 92. Średnia powierzchnia użytków rolnych według typu w Polsce i w Małopolsce w latach 2010 i 2020 (w ha)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych³

W roku 2020 w Małopolsce odnotowano spadek zużycia nawozów mineralnych w stosunku do roku poprzedniego. Pod zbiory wysiano ogółem 47,0 tys. ton nawozów NPK (w 2019 roku – 51,6 tys. ton), w tym odpowiednio: 21 tys. ton nawozów azotowych (2019 – 23,3 tys. ton, spadek o 2,3 tys. ton), 10 tys. ton nawozów fosforowych (w 2019 roku – 11,2 tys. ton, spadek o 1,2 tys. ton) oraz 16 tys. ton nawozów potasowych (w 2019 roku – 17,0 tys. ton, spadek o 1,0 tys. ton). Średnie zużycie nawozów mineralnych w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych wyniosło 85,8 kg NPK (2019 roku – 90,3 kg NPK), w Polsce odpowiednio: 132,9 kg (w 2019 roku – 129,7 kg). Zużycie nawozów wapniowych wyniosło 29 tys. ton i było znacznie wyższe w stosunku do roku ubiegłego (w 2019 – 15,3 tys. ton). W przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych przeciętnie w województwie małopolskim zużyto 52,4 kg nawozów wapniowych na 1 ha użytków rolnych (w kraju odpowiednio: 1340 kg oraz 91 kg/ha). Nadal jednak, mimo znaczącego wzrostu zużycia nawozów wapniowych, region na tle kraju charakteryzuje się znacznie mniejszym poziomem ich użycia.

2. Dane dotyczące zasobów rolnictwa oraz zużycia nawozów prezentowane są w całości za rok 2020. Oficjalny komunikat Głównego Urzędu Statystycznego mówi, iż kolejne dane będą zbierane w ramach badań strukturalnych przeprowadzanych co 3 lata, tj. za lata 2023 i 2026.

3. Jw.

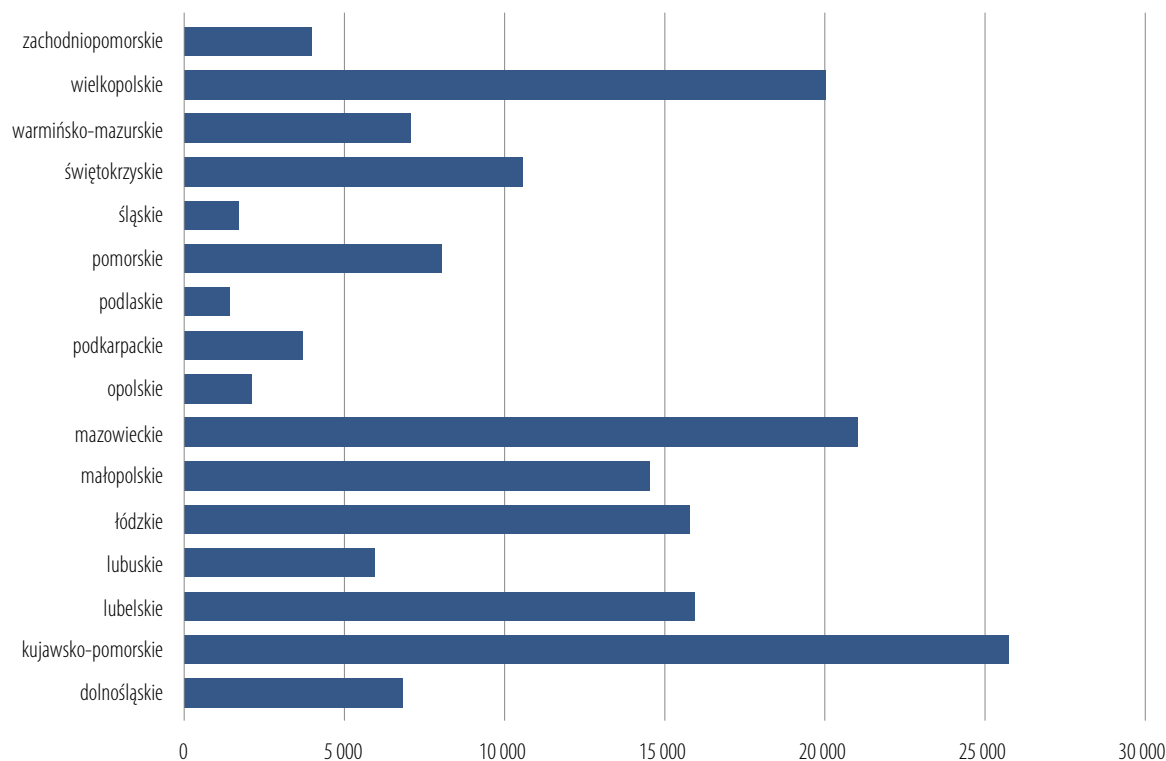
4. Produkcja roślinna i zwierzęca

Produkcja roślinna

Na terenie województwa wiodącą uprawą były zboża. Ich powierzchnia wynosiła w 2021 roku 199,9 tys. ha i spadła o 12,1 tys. ha w stosunku do roku poprzedniego (w 2020 roku było 212 tys. ha).

Region znajdował się w 2021 roku na 6. miejscu w Polsce pod względem powierzchni upraw warzyw gruntowych. Zajmowały one łączny obszar 14 529 ha (w 2020 roku – 14 435 ha), w kraju ogółem 164 311 ha (w 2020 roku – 144 230 ha).

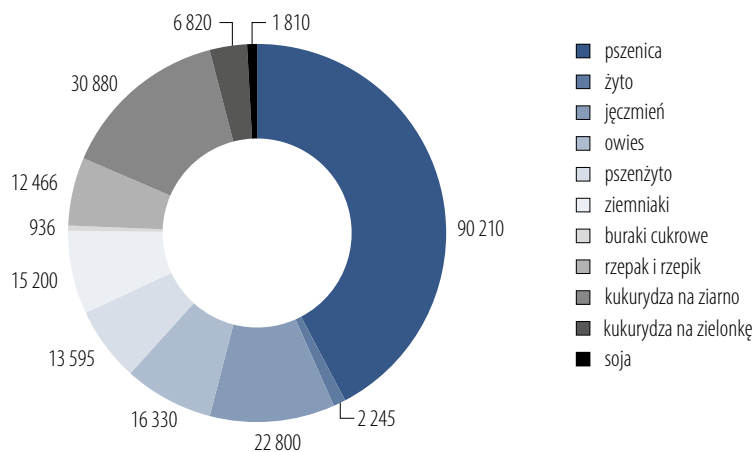
Wykres 93. Powierzchnia upraw roślin gruntowych w ha w 2021 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres poniżej charakteryzuje udział poszczególnych zbóż oraz innych roślin przeważających w strukturze powierzchni upraw na terenie województwa.

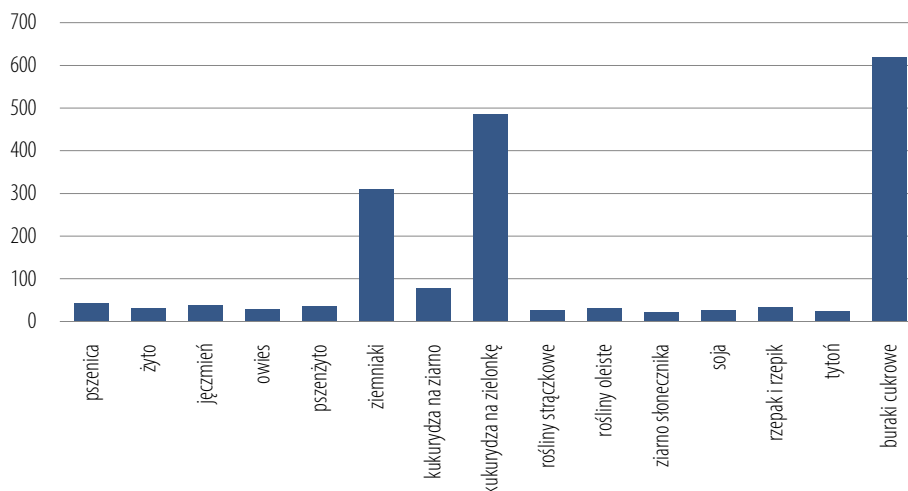
Wykres 94. Powierzchnia wybranych upraw w Małopolsce w 2021 roku (w ha)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Najwyższe plony z hektara w województwie w 2021 roku osiągnięto z uprawy roślin okopowych pastewnych, kukurydzy oraz ziemniaków. Średnie plony z powierzchni 1 ha w Małopolsce dla wybranych upraw przedstawiały się następująco:

Wykres 95. Plony z 1 ha w Małopolsce w 2021 roku (w dt)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Produkcja zwierzęca

Pod koniec roku 2021 Małopolska odnotowała spadki prawie we wszystkich grupach produkcyjnych trzody chlewnej. Pogłowie trzody chlewnej ogółem liczyło 109,7 tys. sztuk i było mniejsze o 39 tys. sztuk w stosunku do roku poprzedniego (w 2020 roku – 148,8 tys. sztuk). Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych w grudniu roku 2020 wynosiła 25,8 sztuk (zaobserwowano zatem wzrost obsady o 2 sztuki na 100 ha). Natomiast w krajowej produkcji trzody chlewnej na przestrzeni ostatnich kilku lat nastąpiły znaczne zmiany. Sytuacja na rynku w związku z ASF oraz trendami koncentracji produkcji spowodowała znaczne ograniczenie wielkości stada podstawowego oraz specjalizację gospodarstw w kierunku intensywnego tuczu zwierząt pochodzących z zakupu, głównie importowanych. Średnie pogłowie trzody chlewnej ogółem zmalało w stosunku do roku poprzedniego i wynosiło 10 242 413 sztuk (o 1 484 997 sztuk mniej niż w 2020 roku).

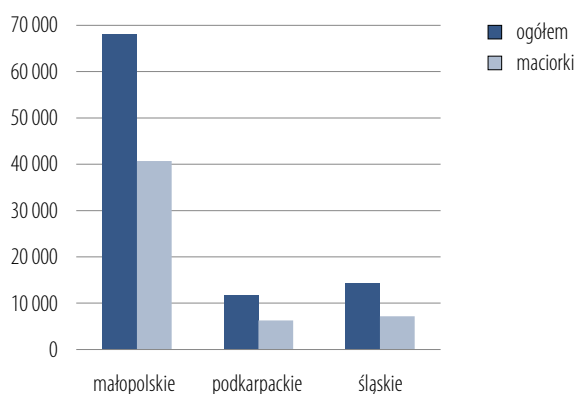
W hodowli bydła w Małopolsce odnotowano nieznaczny spadek pogłowia w stosunku do roku poprzedniego. W grudniu 2021 roku pogłowie bydła ogółem wynosiło 165,9 tys. sztuk (w 2020 roku 176,8 tys. sztuk).

W województwie pogłowie drobiu ogółem, w końcówce roku 2021, wynosiło 5 151 360 sztuk.

Małopolska jako jeden z trzech regionów karpacczych w Polsce znajduje się na pierwszym miejscu w kraju pod względem liczby owiec. Pogłowie owiec w Polsce w grudniu 2021 roku wynosiło łącznie 265 850 sztuk. Odnotowano spadek o ponad 10 tys. sztuk w stosunku do grudnia 2020 roku. Pogłowie owiec w województwie według stanu w grudniu 2021 roku zmalało o 8,3 tys. sztuk w stosunku do roku poprzedniego i wynosiło łącznie 68,2 tys. sztuk (w 2020 roku liczyło 76,5 tys. sztuk).

Produkcja jaj kurzych w Małopolsce w 2020 roku wynosiła 531,711 tys. szt. i spadła w stosunku do roku ubiegłego o 23 962 tys. sztuk. Region znajduje się na 5. miejscu w kraju pod tym względem. Na przestrzeni ostatnich 10 lat małopolska produkcja żywca rzeźnego spada. W 2010 roku wyprodukowano w województwie łącznie 179,5 tys. ton żywca, w 2019 roku – 166,7 ton, a w 2020 roku – 136,1 tys. ton. Jest to tendencja odwrotna niż w kraju. Małopolska znajduje się na 10. miejscu w kraju pod względem produkcji żywca wołowego i na 4. miejscu w produkcji cielęciny. Skup

Wykres 96. Pogłowie owiec w województwach karpacczych według stanu na grudzień 2021 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

żywca rzeźnego wyniósł w 2021 roku 108 kg na 1 hektar użytków rolnych. Od spisu rolnego w 2010 roku do roku 2015 w Polsce i w województwie małopolskim produkcja żywca baraniego spadała, natomiast od 2015 roku do 2020 roku w kraju wartość ta ponownie zaczęła wzrastać, natomiast w Małopolsce nadal utrzymała się tendencja spadkowa.

Produkcja mleka krowiego w kraju wykazuje stałą tendencję wzrostową, w Małopolsce natomiast spada z roku na rok. Z poziomu 335 001 tys. l mleka wyprodukowanych w 2010 roku, 285 001 tys. l w 2019 roku do 285 105 l w roku 2020, kiedy to skup mleka krowiego w województwie wyniósł 230 l mleka na 1 hektar użytków rolnych.

5. Ochrona gruntów rolnych

Działania w zakresie ochrony gruntów rolnych w Małopolsce dotyczyły w 2021 roku finansowania z budżetu województwa ich ochrony, rekultywacji i poprawy jakości oraz innych zadań, w tym poprawy jakości sieci dróg dojazdowych do pól oraz renowacji zbiorników wodnych służących małej retencji. W 2021 roku z dofinansowania w zakresie remontów dróg dojazdowych skorzystało 161 gmin. Wyłączone na ten cel środki w wysokości 22,5 mln zł pozwoliły na remont 164 km dróg dojazdowych. Ponadto 785 tys. zł przeznaczono dla gmin i osób fizycznych na budowę i renowację zbiorników wodnych służących małej retencji, za które wyremontowano łącznie 19 zbiorników o łącznej powierzchni 27 189 m². Ujęte w gminnych planach zagospodarowania przestrzennego zmiany przeznaczenia gruntów rolnych klasy I–III oraz gruntów leśnych stanowiących i niestanowiących własność Skarbu Państwa, przeznaczonych na cele nierolnicze i nieleśne zaopiniowano i rozpatrzone w 68 przypadkach. Zostało także wydanych 51 decyzji marszałka województwa w zakresie przyznania ulg w zobowiązaniach finansowych wobec budżetu województwa, związanych z wyłączeniem z produkcji gruntów rolnych. Wydane w 2021 roku decyzje starostów o wyłączeniu z produkcji rolniczej gruntów klasy I–III objęły łącznie obszar 481 ha.

6. Scalenia gruntów

Scalenia gruntów to jedno z elementarnych narzędzi do tworzenia podstaw dla rozwoju wsi oraz gospodarstw rolnych. Mają one ogromny wpływ na poprawę warunków życia i pracy ludności zamieszkujących tereny wiejskie oraz przyczyniają się do lepszej ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego. Prace scaleniowe pozwalają na niwelowanie niekorzystnych skutków rozdrobnienia i wielkości działek, m.in. poprzez korektę przebiegu granic nieruchomości, korzystniejsze ukształtowanie działek, budowę sieci nowych dróg i urządzeń melioracji wodnych oraz koncentrację rozproszonych działek Skarbu Państwa i gmin pod inwestycje celu publicznego. W 2021 roku kontynuowano prace scaleniowe finansowane ze środków unijnych. Prace scaleniowe wykonywane były w powiatach: brzeskim, miechowskim, myślenickim, gorlickim i krakowskim.

W 2021 roku w ramach wyżej wymienionych porozumień kontynuowane były prace scaleniowe, rozpoczęte we wcześniejszych latach, na następujących obiektach: Krzeczów gmina Lubień o powierzchni 1150,8 ha, Strzelce Wielkie gmina Szczurowa o powierzchni 1708,2 ha, Marcinkowice gmina Charsznica o powierzchni 428,1 ha, Pogwizdów gmina Charsznica o powierzchni 485,5 ha, Przegonia gmina Jerzmanowice-Przegonia o powierzchni 1181,6 ha, Czubrowice gmina Jerzmanowice-Przegonia o powierzchni 825,7 ha, Rożnowice gmina Biecz o powierzchni 1160,6 ha.

W 2021 roku zakończone zostały scalenia na następujących obiektach: Raclawice gmina Biecz o powierzchni 634 ha, decyzja Starosty Gorlickiego z dnia 11.05.2021 roku; Sękowa gmina Sękowa o powierzchni 1157 ha, decyzja Starosty Gorlickiego z dnia 6.09.2021 roku; Wysoka gmina Jordanów o powierzchni 1442 ha, decyzja Starosty Suskiego z 29.04.2021 roku. Na obiektach tych wykonano prace scaleniowe, których wartość w 2021 roku wyniosła: 9 561 943 zł.

Województwo Małopolskie w 2021 roku przeprowadziło również akcję promocyjną scaleń gruntów na terenie województwa w celu pozyskania nowych obiektów scaleniowych. W ramach realizacji zadania zostały przeprowadzone następujące spotkania: w Szczurowej w sprawie możliwości realizacji scaleń gruntów na obiektach Uście Solne – Popędzyna oraz Szczurowa, w Miechowie w sprawie możliwości realizacji scaleń gruntów na nowych obiektach w gminie Charsznica, w Tczycy w sprawie możliwości realizacji scaleń gruntów na obiekcie Tczyca, w Kalinie Lisiniec w sprawie możliwości realizacji scaleń gruntów na nowych obiektach w gminie Miechów.

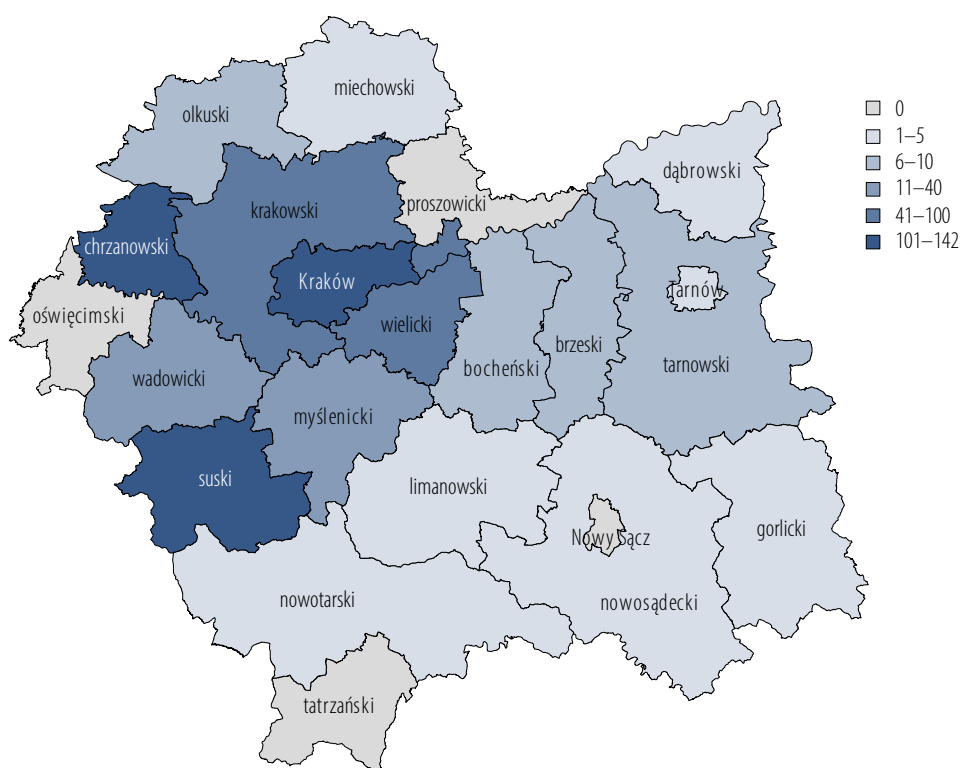
Powyższe spotkania odbyły się w związku z wydłużeniem okresu finansowania w ramach PROW 2014–2020, dotyczyły zasad wnioskowania o finansowanie, opracowania założeń do projektu scalenia gruntów, prowadzenia postępowań, terminów realizacji prac projektowych.

7. Łowiectwo i rybactwo

Łowiectwo

Wiodącym gatunkiem, na który polowali małopolscy myśliwi w roku 2021, jest dzik. Ma to związek z działaniami prewencyjnymi związanymi z afrykańskim pomorem świń (ASF) oraz dużą populacją tych zwierząt. Zwierzyna (dziki, jelenie, danielle, sarny oraz łosie), żerując, wyrządzała zniszczenia upraw na otwartych terenach rolnych oraz w dużym stopniu w ogrodach i przydomowych uprawach warzywnych. Dzikie zaadaptowały się do warunków miasta. Tu znajdują przestrzeń życiową i żer. Wiosenna liczebność tej zwierzyny oszacowana w łowiskach w ramach inwentaryzacji przez myśliwych wyniosła 2,2 tys. sztuk.

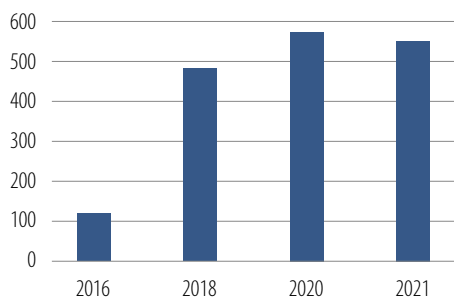
Mapa 23. Szkody w uprawach rolnych oraz przydomowych ogrodach

Źródło: Opracowanie własne.

Wyplacono rekompensaty za te szkody ze środków Skarbu Państwa w wysokości ponad 550 tys. zł.

Wykres 97. Środki budżetu państwa wypłacone na pokrycie rekompensat za szkody w uprawach rolnych, wyrządzone przez zwierzynę na terenach zurbanizowanych (w tys. zł)

Źródło: Opracowanie własne.

Rybacktwo

Powierzchnia stawów ziemnych w 2020 roku wynosiła 3883 ha, co oznacza, że w stosunku do 2019 roku nieznacznie się zmniejszyła. Pomimo zmniejszenia powierzchni stawów ziemnych, zwiększyła się produkcja karpia, która wyniosła 1306,29 tony¹. Prawie dwukrotnie zwiększyła się produkcja ryb łososiowatych, która w 2020 roku wyniosła 343,46 tony¹.

Liczba obwodów rybackich w leżących w większej swej powierzchni na terenie Małopolski pozostała na tym samym poziomie co w latach poprzednich i wynosi 40. Zmniejszeniu uległa liczba użytkowników obwodów rybackich, obecnie jest ich w Małopolsce 6. Gospodarka rybacka w małopolskich obwodach rybackich nastawiona jest głównie na zaspokojenie potrzeb wędkarzy. Połowy wędkarskie charakteryzują się silną presją na atrakcyjne wędkarsko gatunki ryb (szczególnie dotyczy to ryb drapieżnych). W związku z tym celem uzupełnienia strat w ichtiofaunie prowadzone są zarybienia. Utrudnieniem w prowadzeniu gospodarki rybackiej były wysokie temperatury połączone z niskim stanem wód. Problemy te dodatkowo pogłębiane były przez inwestycje na ciekach, powodujące ich fragmentacje czy zmiany w strukturze dna i brzegów.

8. Dotacje dla spółek wodnych

W roku 2021 po raz kolejny Województwo Małopolskie przeznaczyło środki finansowe na pomoc spółkom wodnym lub związkom spółek wodnych działającym na obszarze województwa małopolskiego, w wysokości 616 122 zł na dofinansowanie bieżącego utrzymania urządzeń melioracyjnych oraz realizację inwestycji.

Dotacje otrzymują spółki wodne i związki spółek wodnych prowadzące lokalnie starania, aby poprawić wydajność uprawną pól poprzez zapewnienie tam właściwych stosunków wodnych. Realizowane przez spółki zadania wpływają na efektywność produkcji rolniczej oraz przyczyniają się do ochrony przed niekorzystnymi zjawiskami atmosferycznymi, jak powódź i susza. W roku 2021 spółki wodne, które otrzymały dofinansowanie z budżetu Województwa Małopolskiego, wykonywały m.in. gruntowne konserwacje rowów melioracyjnych, polegające głównie na ich oczyszczeniu (odmuleniu, koszeniu porostów ze skarp i z dna, oczyszczaniu przepustów rurowych, ścinaniu zagajników oraz odmulaniu rowów), a w części prac również na wymianie umocnień na 93 068 mb rowów melioracyjnych. Została również wykonana na obszarze 100 ha konserwacja drenowania.

Rozdział IV

Przemysł

Opracowanie: Filip Bodziarczyk

— podsumowanie

- W 2021 roku produkcja sprzedana przemysłu w województwie małopolskim wyniosła 139,4 mld złotych i była wyższa o 28% względem 2020 roku.
- Na koniec 2021 roku w systemie REGON zarejestrowanych było 41,3 tys. podmiotów prowadzących działalność przemysłową, dzięki temu Małopolska znalazła się na 4. miejscu wśród polskich regionów.
- Nakłady inwestycyjne na przemysł wynosiły blisko 13,2 mld zł, co oznacza wzrost o 18,3% w stosunku do 2020 roku.

1. Produkcja sprzedana przemysłu

W ostatnich latach rocznie wartość produkcji sprzedanej przemysłu stopniowo rosła. Wyjątek stanowił pandemiczny rok 2020, który okazał się pierwszym, w którym odnotowano spadek, względem roku poprzedniego (-0,9%). W 2021 roku nastąpiło wyraźne odbicie. Łączna wartość produkcji sprzedanej wyniosła 139,4 mld zł i była o 28% wyższa niż w 2020 roku. Wzrost zanotowano w każdej z sekcji, przy czym największy w przetwórstwie przemysłowym (29,5%), który stanowi ponad 80% całkowitej produkcji sprzedanej, natomiast najmniejszy dotyczył górnictwa i wydobywania (8,4%). Pozostałe sekcje: wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę oraz dostawa wody i gospodarowanie ściekami odnotowały wzrost o blisko 20%, odpowiednio – 22,4% i 17,4%.

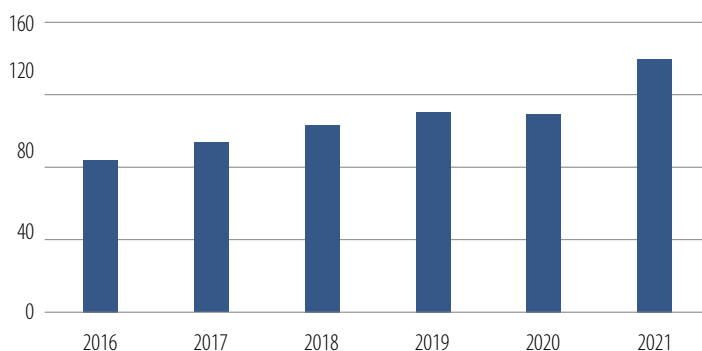
Tabela 38. Produkcja sprzedana przemysłu w Małopolsce według rodzajów działalności (w mln zł)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Przemysł ogółem	84 003,8	93 590,3	103 217,4	110 390,6	109 398,4	139 744,1
Górnictwo i wydobywanie	765,5	833,6	903,5	1 060,1	1 060,6	1 150,0
Przetwórstwo przemysłowe	72 872,0	81 623,1	87 908,9	90 237,4	88 061,6	114 000,6
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	7 503,2	8 023,8	10 911,0	15 269,2	15 923,4	19 482,6
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	2 862,1	3 169,8	3 494,1	3 823,8	4 352,8	5 110,9

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego I kw. 2018 roku, 2019 roku, 2020 roku, 2021 roku, 2022 roku.

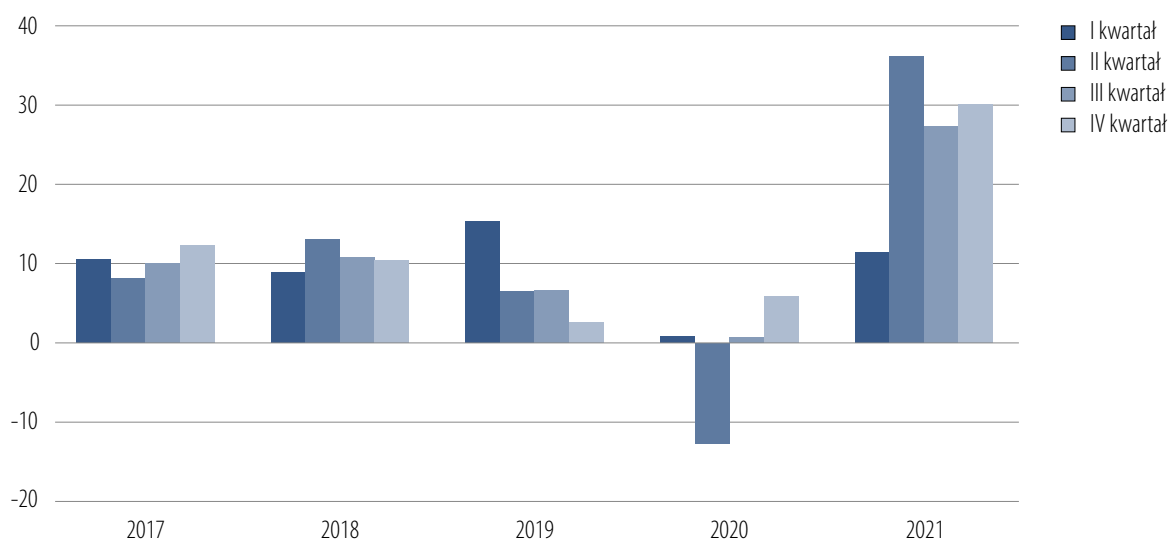
Produkcja sprzedana kwartał do kwartału wykazywała coroczny przyrost. Tendencja ta zmieniła się w drugim kwartale 2020 roku, kiedy to nastąpił spadek o 12,3% względem roku ubiegłego. Już końcówka 2019, a zwłaszcza początek 2020 roku wskazywały na spore wyhamowanie dynamiki. Rok 2021 przyniósł gwałtowne odbicie. O ile w pierwszym kwartale nastąpił wzrost zbliżony do tych z lat sprzed 2020 r., o tyle w kwartałach II–IV był już zdecydowanie najwyższy i wynosił 27–36%.

Wykres 98. Produkcja sprzedana małopolskiego przemysłu (w mld zł)

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego I kw. 2018 roku, 2019 roku, 2020 roku, 2021 roku, 2022 roku.

Wykres 99. Zmiany produkcji sprzedanej przemysłu w Małopolsce (w %)

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego I kw. 2018 roku, 2019 roku, 2020 roku, 2021 roku, 2022 roku.

Udział województwa małopolskiego w produkcji sprzedanej przemysłu w skali kraju w większości działalności wzrastał do 2020 roku. W 2021 roku nastąpił spadek w każdej z wyszczególnionych sekcji przemysłu względem 2020 roku. Jedynie udział wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę przekroczył 10% w skali kraju.

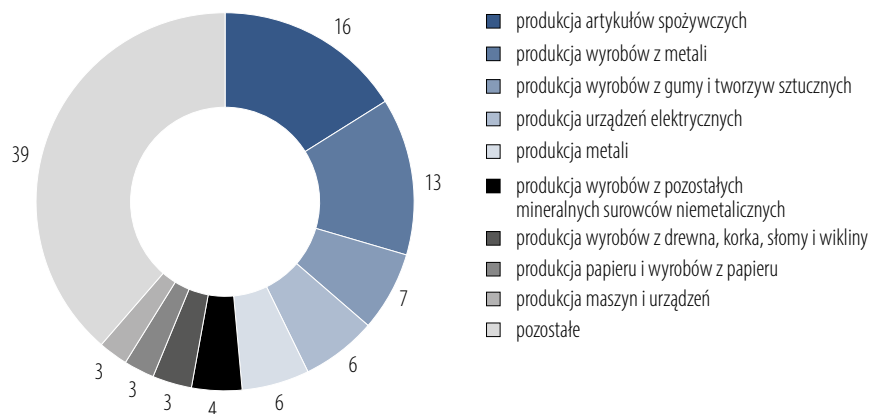
Tabela 39. Udział produkcji sprzedanej przemysłu na tle kraju według rodzajów działalności (w %)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Przemysł ogółem	6,8	6,9	7,1	7,2	7,3	6,9
Górnictwo i wydobywanie	1,8	1,7	1,8	2,1	2,2	1,9
Przetwórstwo przemysłowe	6,8	6,9	6,9	6,8	6,7	6,6
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	8,4	8,5	10,6	13,9	14,5	11,9
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja	9,8	10,0	10,5	10,5	10,6	8,7

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego I kw. 2018 roku, 2019 roku, 2020 roku, 2021 roku, 2022 roku.

W strukturze produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego największy udział w 2021 roku miała produkcja artykułów spożywczych (16,1%). Jest to wskaźnik niższy niż w poprzednim roku o 1,5%. Ponad 10% udziału miała jeszcze tylko produkcja wyrobów z metali (13,5%). Na kolejnych miejscach znalazły się produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (6,8%) oraz produkcja urządzeń elektrycznych (6,4%).

Wykres 100. Struktura produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w województwie małopolskim w 2021 roku (w %)

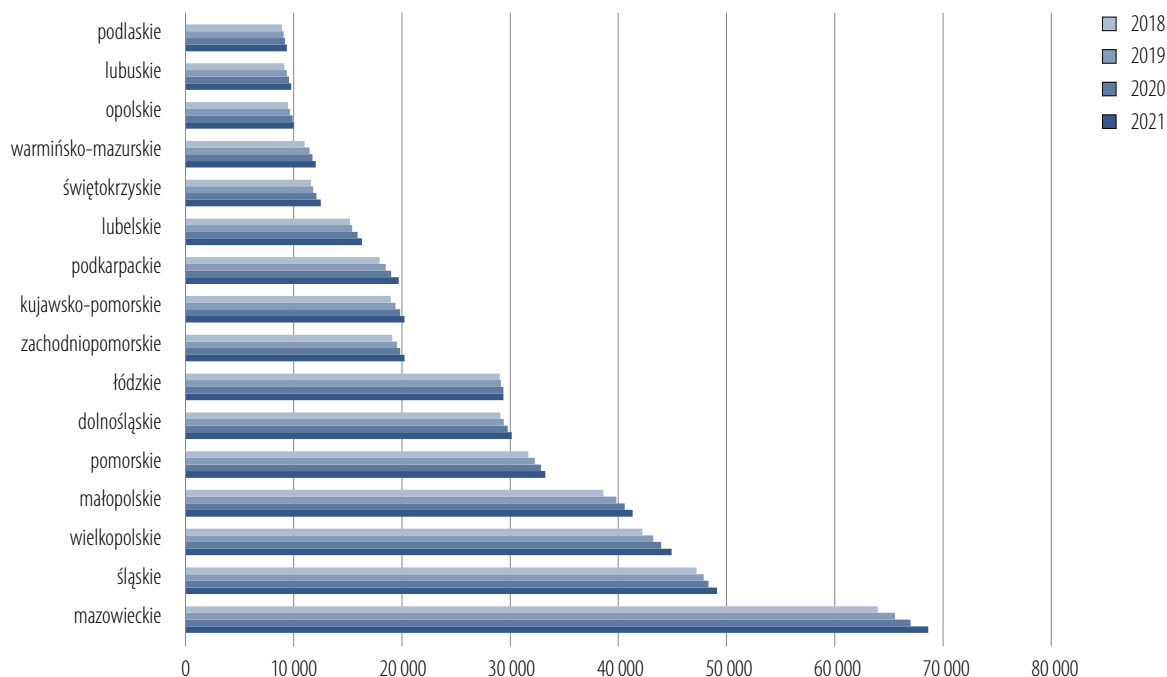

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego I kw. 2018 roku, 2019 roku, 2020 roku, 2021 roku, 2022 roku.

2. Podmioty prowadzące działalność przemysłową

Województwo małopolskie, podobnie jak w ubiegłych latach, tak i w 2021 roku, znajduje się na 4. miejscu wśród województw w zestawieniu zarejestrowanych podmiotów gospodarczych prowadzących działalność przemysłową. W 2021 roku w systemie REGON zarejestrowanych było 41 316 takich podmiotów. W ostatnim roku ich liczba w Małopolsce wzrosła o 728 (1,9%). Najwięcej, bo aż 26,4% przyrostu, zanotowała sekcja D, czyli wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę. W stosunku do poprzednich lat znacznie zwiększyła się liczba podmiotów w górnictwie i wydobywaniu (4,4%). Pozostałe sekcje C i E odnotowały przyrost na poziomie, odpowiednio – 1,4% i 0,3%.

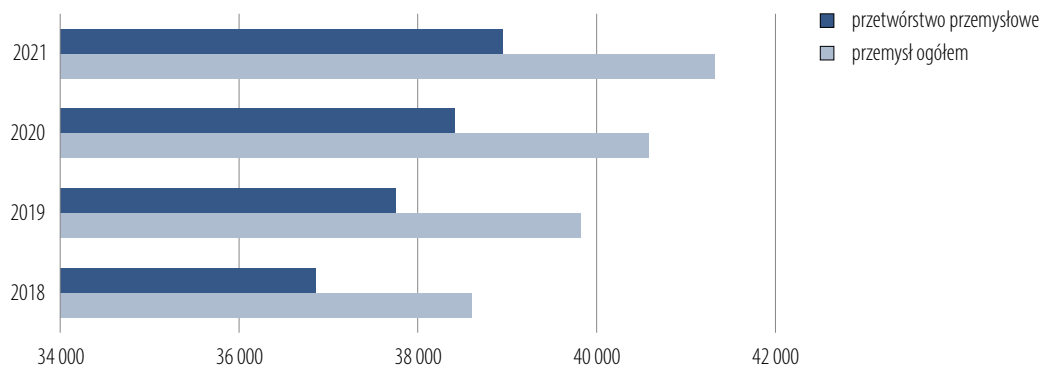
Wykres 101. Zarejestrowane w systemie REGON podmioty gospodarcze prowadzące działalność przemysłową

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Spśród wszystkich podmiotów zarejestrowanych w przemyśle blisko 95% stanowią podmioty przetwórstwa przemysłowego. Jednak w ostatnich latach ich udział stopniowo spada. W 2021 roku wyniósł 94,3%.

Wykres 102. Podmioty przemysłowe prowadzące działalność w Małopolsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W przekroju regionalnym, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców najczęściej przemysłowych podmiotów zarejestrowanych było w powiatach suskim i wadowickim, odpowiednio – 23,0 i 22,8. Najstaniej wypadły powiaty nowosądecki (7,3) oraz dąbrowski (6,5). W Krakowie, pomimo zdecydowanie największej liczby zarejestrowanych podmiotów (10 190), w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców wskaźnik wyniósł 13,0 (piąty wynik wśród powiatów).

Mapa 24. Podmioty przemysłowe zarejestrowane w systemie REGON na 1 000 mieszkańców – stan na 31 grudnia 2021 roku

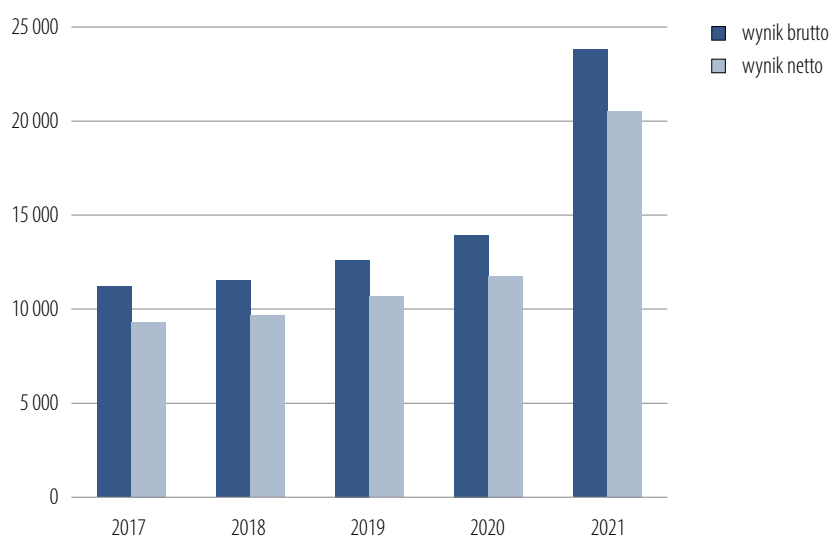
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

3. Wyniki ekonomiczne przemysłu

Przychody netto ze sprzedaży produktów w małopolskich przedsiębiorstwach w 2021 roku wyniosły 157,4 mld zł i były wyższe o 33 mld zł względem roku poprzedniego (26,5%). Z kolei koszt sprzedanych produktów wyniósł 164,7 mld zł, a więc o 29,3 mld zł więcej niż w 2020 roku (21,6%). Wyniki finansowe brutto małopolskich przedsiębiorstw w 2021 roku kształtowały się na poziomie 23,8 mld zł, natomiast wynik netto wyniósł 20,5 mld zł. Obie wartości zanotowały gwałtowny wzrost względem 2020 roku, odpowiednio – 70,8% i 74,6%.

Przemysł stanowi najważniejszy segment wyników finansowych małopolskich przedsiębiorstw. W 2021 roku odpowiadał on za 65,8% wartości wyniku finansowego przedsiębiorstw.

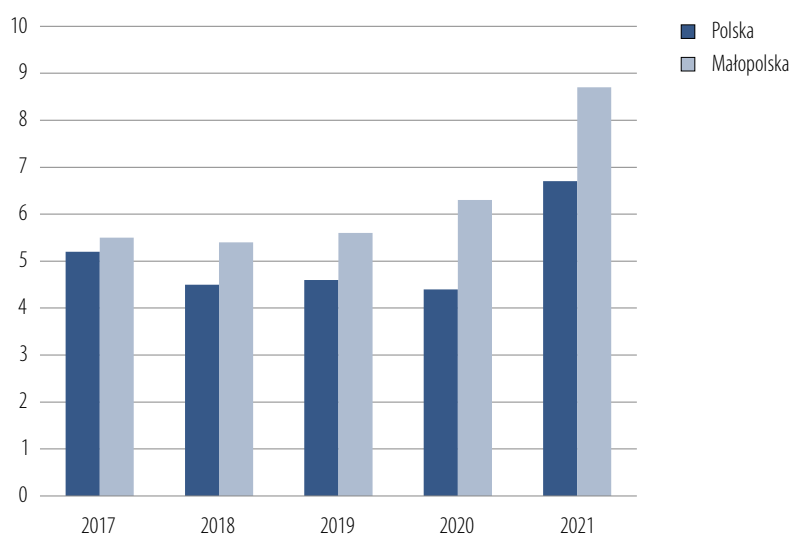
Wykres 103. Wyniki finansowe małopolskich przedsiębiorstw (w mln zł)

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego I kw. 2018 roku, 2019 roku, 2020 roku, 2021 roku, 2022 roku.

Małopolskie przedsiębiorstwa niezmiennie od lat charakteryzują się wyższym wskaźnikiem rentowności obrotu brutto od średniej dla kraju. W ostatnich latach dysproporcja jeszcze bardziej się pogłębiła. W roku 2021 wskaźnik dla Małopolski wyniósł 8,7% (o 2,4% więcej niż w roku poprzednim) przy 6,7% dla Polski.

Wykres 104. Rentowność obrotu brutto małopolskich przedsiębiorstw na tle kraju (w %)

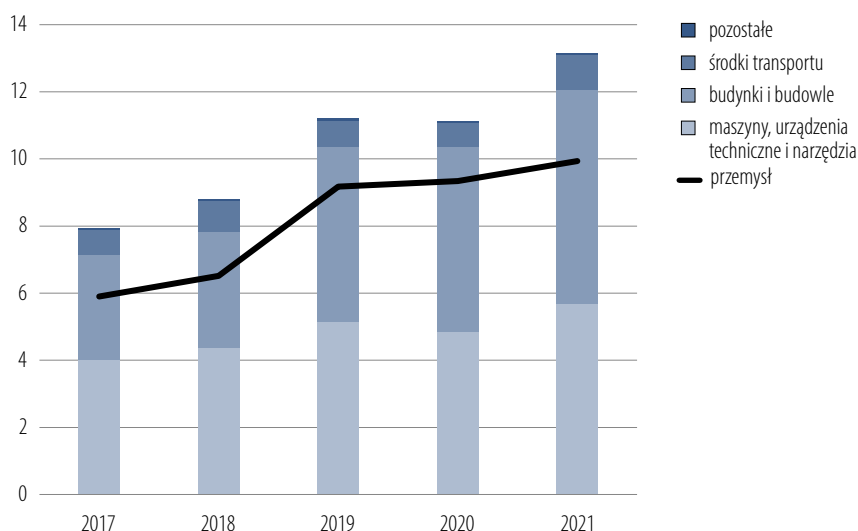

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

4. Inwestycje w przemyśle

Łączna wartość nakładów inwestycyjnych w województwie małopolskim w 2021 roku wyniosła 13,2 mld zł. Jest to wzrost względem 2020 roku o 18,3%. Największe nakłady przeznaczono na budynki i budowle (48,5%), następnie maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (43,3%). Niewielki udział stanowiły środki transportu (8,0%), choć wyższy o 1,4 p. proc. względem roku poprzedniego. Pozostałe nakłady to zaledwie – 0,2%. Nakłady w przemyśle wzrosły z 9,3 do 9,9 mld zł w 2021 roku i stanowiły 75,5% ogółu inwestycji (w roku 2020 było 84%).

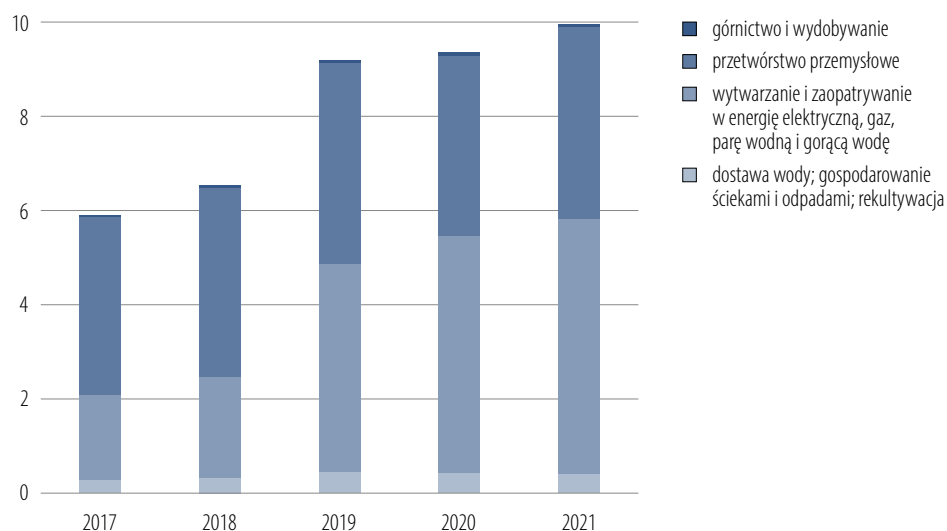
Wykres 105. Wielkość nakładów inwestycyjnych w Małopolsce (w mld zł)

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego I kw. 2018 roku, 2019 roku, 2020 roku, 2021 roku, 2022 roku.

Największa część nakładów w przemyśle w 2021 roku przeznaczona była na inwestycje w wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (54%). Udział tej sekcji w nakładach, na tle pozostałych, dynamicznie rośnie w ostatnich latach, bowiem w 2018 roku było to 33%, a w 2019 roku już 48%. Drugą istotną grupę w ramach inwestycji stanowią inwestycje w przetwórstwo przemysłowe (41%). Wskaźnik ten stopniowo spada w ostatnich latach. Mniejsze znaczenie mają inwestycje w sekcji dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (4,2%), a marginalne – górnictwo i wydobywanie (0,4%). W ostatnich dwóch latach wzrost nakładów inwestycyjnych na przemysł wyraźnie wyhamował. Obecnie kształtuje się na poziomie 9–10 mld zł rocznie.

Wykres 106. Wielkość nakładów inwestycyjnych na działalność przemysłową w Małopolsce (w mld zł)

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego I kw. 2018 roku, 2019 roku, 2020 roku, 2021 roku, 2022 roku.

Budownictwo i zagospodarowanie przestrzenne

Opracowanie: Paweł Godzina

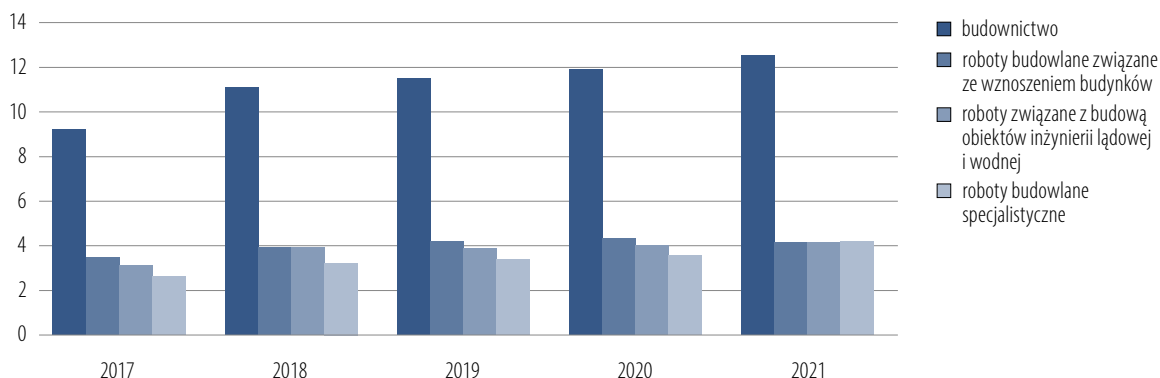
— podsumowanie

- Wzrasta wartość produkcji budowlano-montażowej w Małopolsce, jak również produkcji sprzedanej budownictwa.
- W Małopolsce w 2021 roku pozwolenie na budowę otrzymało 25 590 obiektów budowlanych, z czego pozwolenia na budynki mieszkalne stanowiły 63,6%. Najwięcej było pozwoleń na budynki jednorodzinne (57,4%).
- W 2021 roku powstały 10 662 budynki mieszkalne, z czego 97,8% stanowiły budynki jednorodzinne.
- Największy ruch w budownictwie mieszkaniowym zaobserwować można w obszarach miejskich Krakowa, Tarnowa i Nowego Sącza, co jest wynikiem intensywnych procesów urbanizacji i suburbanizacji.
- W miastach wzrósł odsetek budynków mieszkalnych wyposażonych w wodociąg i kanalizację, natomiast zaobserwowano spadek na obszarach wiejskich. Spowodowane to jest prawdopodobnie lepszą dostępnością do tego typu infrastruktury w miastach, a zarazem trudnymi warunkami i wysokimi kosztami rozwoju kanalizacji w niektórych obszarach wiejskich.
- Małopolska znajduje się na 2. miejscu w kraju (po województwie mazowieckim) pod względem całkowitej powierzchni użytkowej budynków biurowych i handlowo-usługowych.
- Elementem istotnym w kształtowaniu przestrzeni zurbanizowanej jest zieleń publiczna w postaci parków, zieleńców, zieleni osiedlowej, ulicznej i lasów komunalnych. W całym województwie zanotowano wzrost areału tych form zieleni, a najwyższym wskaźnikiem zieleni publicznej (z wyjątkiem lasów) na mieszkańca charakteryzował się powiat nowosądecki (232,86 m²/miesz.).
- Małopolska w 2021 roku zajęła 2. pozycję pod względem pokrycia planami miejscowymi (69,1%) po Mazowszu. Powiaty olkuski i wielicki pokryte są w 100% obowiązującymi planami miejscowymi, a największe miasto regionu – Kraków, w ponad 70%.
- Niskim pokryciem planami miejscowymi charakteryzowały się gminy w północno-wschodniej części województwa (powiaty: proszowski i dąbrowski) oraz punktowo w niektórych częściach pogórzy i pasma Beskidów.

1. Rynek budowlany

W zakres produkcji montażowo-budowlanej wchodzi roboty o charakterze inwestycyjnym i remontowym, a więc budowa, przebudowa, rozbudowa, odbudowa oraz remont i konserwacja obiektów budowlanych. Wartość produkcji budowlano-montażowej w budownictwie w 2021 roku wyniosła 12,5 mld zł, a razem z robotami związanymi z procesem budowlanym wyniosła 25 mld zł. W stosunku do poprzedniego roku nastąpił wzrost wartości całkowitej produkcji w budownictwie o 5,09%.

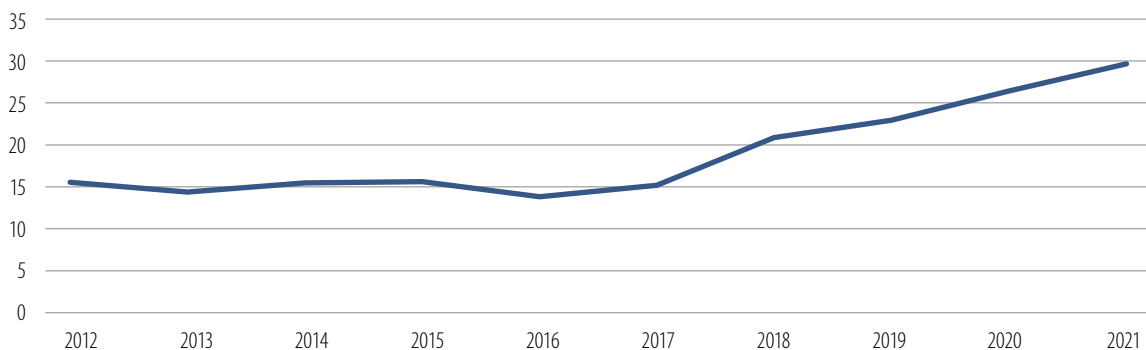
Wykres 107. Produkcja budowlano-montażowa w Małopolsce (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

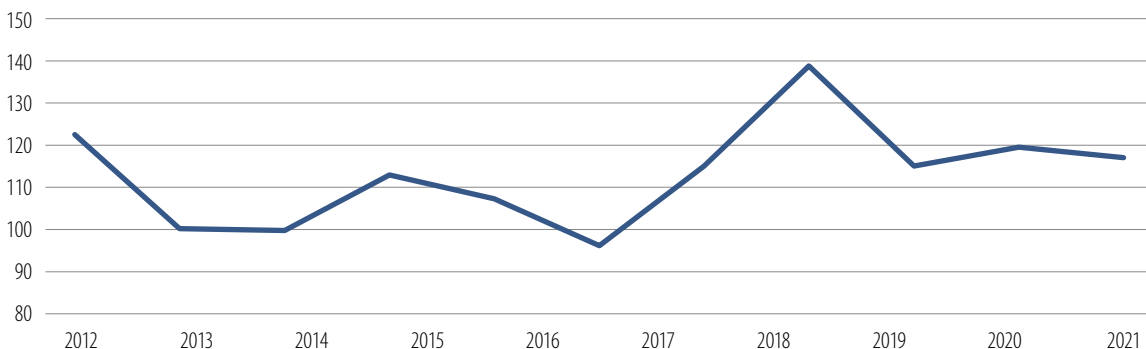
Produkcja sprzedana budownictwa w 2021 roku wynosiła 29,7 mld zł i była wyższa o 12,5% w stosunku do roku poprzedniego. Od 2017 roku wartości wzrastają, natomiast jeśli chodzi o wskaźnik dynamiki produkcji sprzedanej w cenach bieżących to zaobserwowano nieznaczny spadek w 2021 roku w stosunku do 2020 roku – odpowiednio ze 115,1 do 112,3.

Wykres 108. Produkcja sprzedana w budownictwie w Małopolsce w cenach bieżących (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wykres 109. Wskaźnik dynamiki zmian w produkcji sprzedanej budownictwa w cenach bieżących w Małopolsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

W 2021 roku w Małopolsce wydano 21,2 tys. decyzji o pozwoleniu na budowę. W sumie 25,5 tys. obiektów miało wydane pozwolenie na budowę. W stosunku do roku 2020 było to o 607 decyzji mniej, ale o 1009 obiektów budowlanych z pozwoleniami więcej. Najwięcej zarówno pod względem wydanych decyzji, jak i liczby obiektów z ważnymi pozwoleniami na budowę było w kategorii „budynki jednorodzinne” (odpowiednio – 12 131 i 14 691). Znaczny udział stanowiły również obiekty zakwalifikowane jako pozostałe (odpowiednio – 4959 i 4986) oraz „budynki wielorodzinne”, jak również obiekty niemieszkalne w kategorii „rurociągi, linie telekomunikacyjne i elektromagnetyczne”.

więcej informacji

Bardziej szczegółowe informacje lub analizy znaleźć można na stronach Głównego Urzędu Statystycznego oraz Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego.

Tabela 40. Ruch budowlany w 2021 roku

Kategoria obiektów	Decyzje o pozwoleniu na budowę wydane	Obiekty budowlane z wydanym pozwoleniem na budowę
Budynki jednorodzinne	12 131	14 691
Budynki wielorodzinne	419	1584
Budynki zamieszkania zbiorowego, hotele i budynki zakwaterowania	95	221
Budynki użyteczności publicznej	751	939
Budynki gospodarczo-inwentarskie	806	949
Budynki przemysłowe i magazynowe	319	383
Obiekty infrastruktury transportu	276	302
Budowle wodne	20	21
Rurociągi, linie telekomunikacyjne i elektromagnetyczne	1481	1514
Obiekty pozostałe	4959	4986
Ogółem	21 257	25 590

Źródło: Ruch budowlany w 2021 roku, Główny Urząd Nadzoru Budowlanego.

2. Budownictwo mieszkaniowe

W 2021 roku w Małopolsce wybudowano 10 662 budynki mieszkalne, z czego 97,8% stanowiły budynki mieszkaniowe jednorodzinne. W stosunku do roku poprzedniego nastąpił przyrost nowych budynków, w tym jednorodzinnych o ponad 26%, przy czym jednocześnie nastąpił spadek nowo powstałych budynków wielorodzinnych.

Tabela 41. Nowe budynki mieszkalne oddane do użytkowania w Małopolsce

	2020	2021	Zmiana (w %)
Budynki jednorodzinne	8 258	10 431	26,62
Budynki wielorodzinne	239	231	-3,3
Ogółem	8 497	10 662	25,47

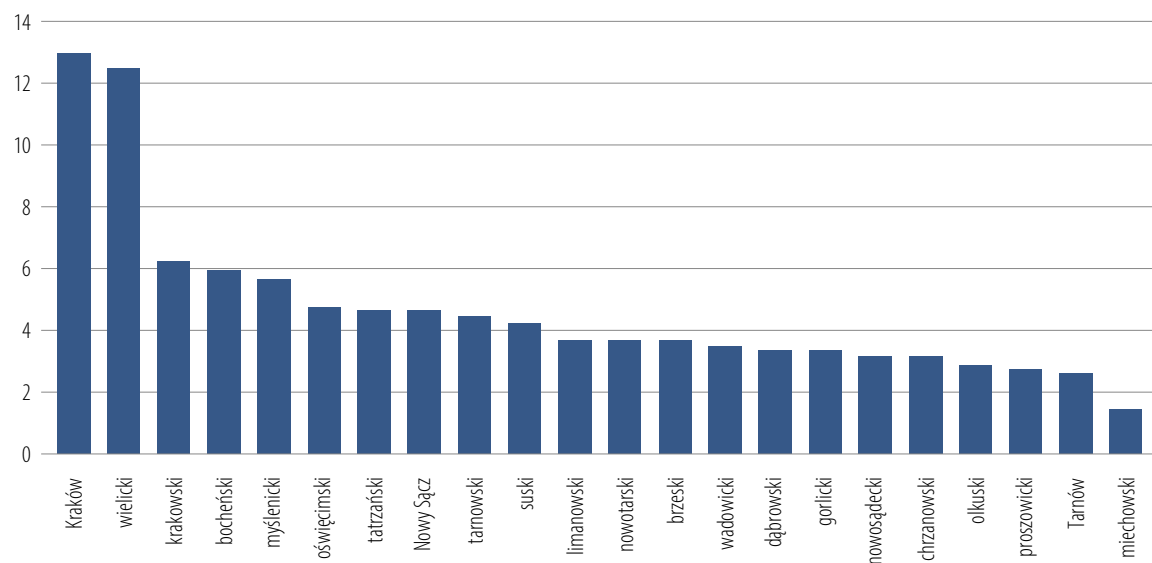
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL¹.

1. Różnica w stosunku do danych z GUNB wynika prawdopodobnie z tego, iż pozwolenia na budowę wymaga nie tylko budowa nowych obiektów, ale także obejmuje np. rozbudowę, nadbudowę obiektu.

Rozdział V Budownictwo i zagospodarowanie przestrzenne

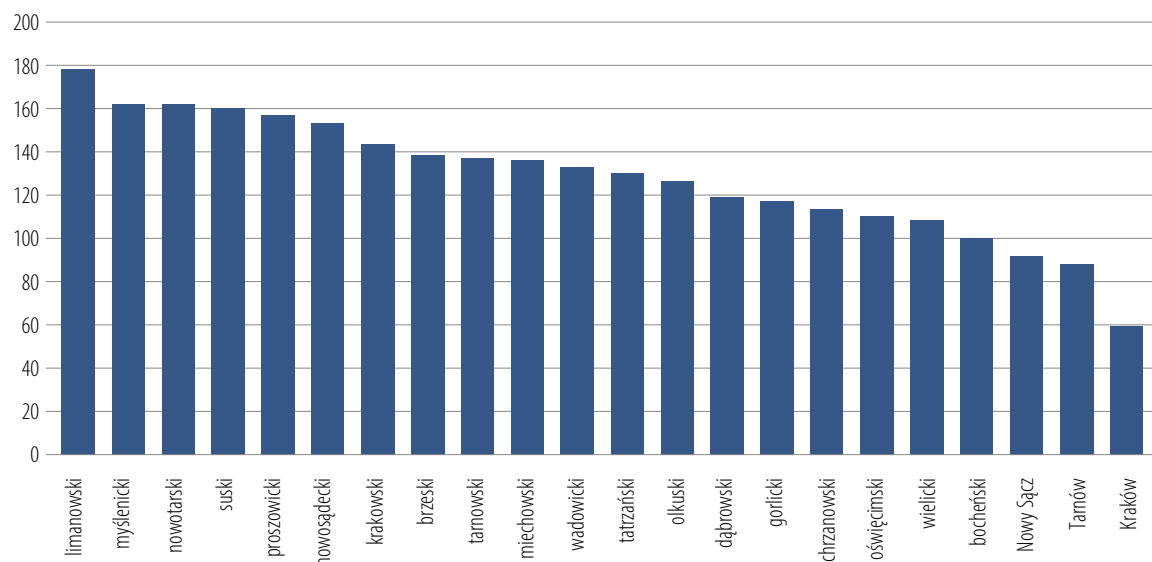
Łączna powierzchnia użytkowa mieszkań w 2021 roku wyniosła 2157 tys. m² i wzrosła w stosunku do roku poprzedniego o 326 tys. m². Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w 2021 roku kształtowała się od 59,2 m² w Krakowie do wartości ok. 177,7 m² w powiecie limanowskim. Największą liczbą oddanych mieszkań na tysiąc osób charakteryzował się Kraków – 12,9 oraz powiat wielicki – 12,5, a najmniejszą wartość zanotowano w powiecie miechowskim – 1,4. Na uwagę zasługuje także Tarnów, w którym wskaźnik ten wyniósł tylko 2,6. Świadczy to o tym, iż obszary rozwoju budownictwa mieszkaniowego to tereny podlegające intensywnej urbanizacji – rejon aglomeracji miejskiej Krakowa, a w powiatach północnej części województwa oraz w Tarnowie występują niekorzystne zjawiska depopulacji.

Wykres 110. Liczba oddanych mieszkań na 1000 osób w 2021 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 111. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w 2021 roku (w m²)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W tabeli poniżej przedstawiono szczegółowe dane dotyczące wskaźnika liczby nowych mieszkań oddanych do użytkowania na tysiąc osób oraz liczbę nowych mieszkań w stosunku do liczby zawartych małżeństw. Dla całego regionu w 2021 roku wskaźnik nowych mieszkań wynosił 6,4 – wzrost o 0,6 p. proc., a w odniesieniu do 1000 zawartych małżeństw – 1317. Najwyższą wartością wskaźnika liczby nowych mieszkań na 1000 osób charakteryzowały się Kraków i powiat wielicki – a więc najbardziej zurbanizowane obszary Małopolski.

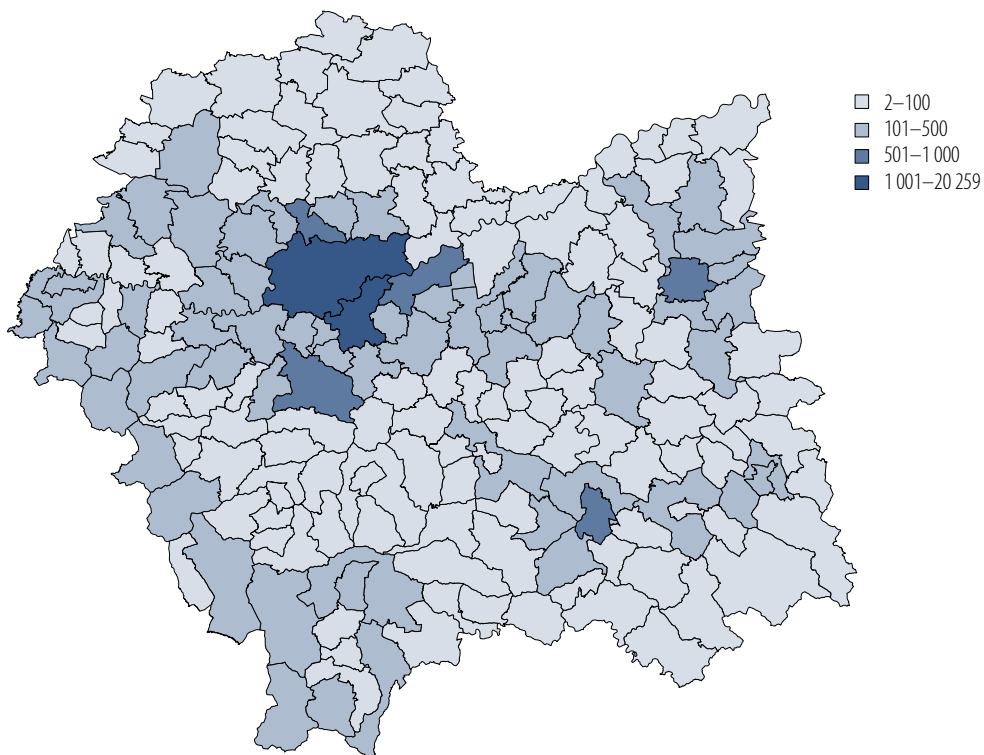
Tabela 42. Wskaźniki mieszkaniowe dla powiatów na tle Małopolski

Powiat	Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności		Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 zawartych małżeństw	
	2020	2021	2020	2021
Małopolska	5,8	6,4	1 372	1 317
Bocheński	4,4	5,9	1 020	1 311
Brzeski	3,0	3,6	696	797
Chrzanowski	2,0	3,0	615	822
Dąbrowski	2,5	3,3	602	682
Gorlicki	3,4	3,3	868	749
Krakowski	4,9	6,2	1 432	1 516
Limanowski	2,3	3,6	484	687
Miechowski	1,8	1,4	494	349
Myślenicki	5,2	5,6	1 199	1 118
Nowosądecki	1,8	3,1	400	617
Nowotarski	3,0	3,6	775	786
Olkuski	1,6	2,8	439	685
Oświęcimski	3,5	4,7	933	1 083
Proszowicki	2,4	2,7	568	648
Suski	3,8	4,2	868	874
Tarnowski	2,9	4,4	702	921
Tatrzański	4,3	4,6	1 155	1 016
Wadowicki	3,9	3,4	1 003	763
Wielicki	10,8	12,6	2 785	2 834
Kraków	13,0	12,9	2 526	2 077
Nowy Sącz	4,4	4,6	1 130	1 016
Tarnów	3,3	2,6	954	737

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

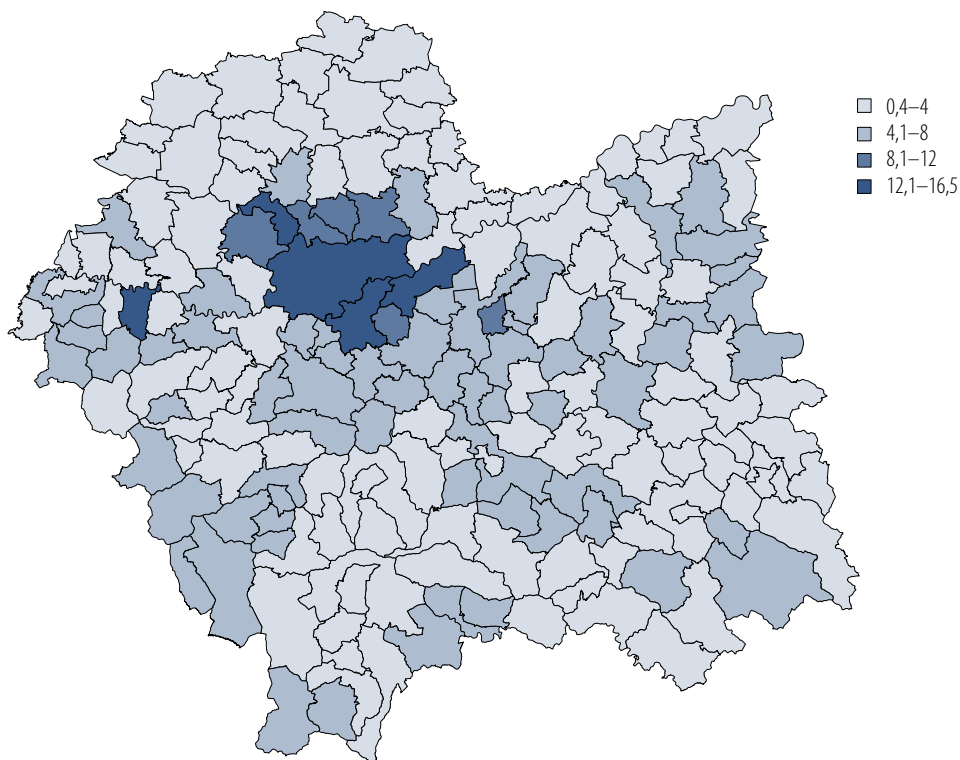
W okresie 2020–2021 najwięcej nowych mieszkań oddano w Krakowie (20 259) i okolicach, jak również w Tarnowie i Nowym Sączu. Na terenie województwa małopolskiego zauważyć można trzy obszary, w których ruch budowlany w postaci budownictwa mieszkaniowego jest istotnie zauważalny. Są to: pas na osi wschód–zachód od granic Małopolski z Podkarpaciem przez Tarnów, Kraków w kierunku granicy ze Śląskiem; drugi pas od Gorlic przez Nowy Sącz po Limanową; trzeci pas od Podhala przez gminy położone przy granicy zachodniej województwa. Odnosząc liczbę nowych mieszkań do liczby ludności, zaobserwować można przede wszystkim największą wartość wskaźnika w Krakowie i jego strefie podmiejskiej (12,1 mieszkań na 1 mieszkańca). Najmniejszy ruch budownictwa mieszkaniowego występuje w północnej Małopolsce i miejscami w obszarze pogórzy oraz Beskidów (np. rejon Mszany Dolnej, Rabki-Zdrój). Sytuacja ta ma związek głównie z postępującą urbanizacją i suburbanizacją rejonu miejskiego Krakowa, jak i obszaru „klinu” od Tarnowa przez Bochnię, Kraków do Chrzanowa, Olkusza i Andrychowa. Zaznacza się również kierunek północ–południe od Krakowa w kierunku Myślenic.

Mapa 25. Liczba nowych mieszkań oddanych w latach 2020–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Mapa 26. Wskaźnik nowych mieszkań na 1000 osób w 2021 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Jeśli chodzi o wyposażenie mieszkań w podstawowe urządzenia infrastruktury technicznej – wodociąg i sieć kanalizacji, to w Małopolsce w 2020 roku 67,0% budynków mieszkalnych było podłączonych do wodociągu, a 47,1% do kanalizacji, przy czym wartości te były wyższe w miastach niż na wsi – odpowiednio w miastach

82,7% (wodociąg) i 76,1% (kanalizacja), na wsiach 61,2% (wodociąg) oraz 36,5% (kanalizacja). W porównaniu do roku 2018 zanotowano nieznaczny spadek dla całego regionu w wyposażeniu mieszkań w tego typu sieć, przy czym w miastach ze względu na dostępność do infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej nastąpił przyrost (odpowiednio o 0,7 p. proc. – 82,7% i o 2,1 p. proc. – 76,1%). Spadł natomiast odsetek budynków mieszkalnych wyposażonych w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną na wsi. Ma to prawdopodobnie związek z dobrą dostępnością do tego typu sieci infrastrukturalnych w miastach, a dużymi kosztami i lokalnymi uwarunkowaniami przyrodniczymi i ekonomicznymi w obszarach wiejskich.

więcej informacji

Bardziej szczegółowe informacje lub analizy na temat budownictwa mieszkalnego znaleźć można na stronach Głównego Urzędu Statystycznego oraz Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego.

Tabela 43. Wyposażenie budynków mieszkalnych w Małopolsce w wodociąg i kanalizację (w %)

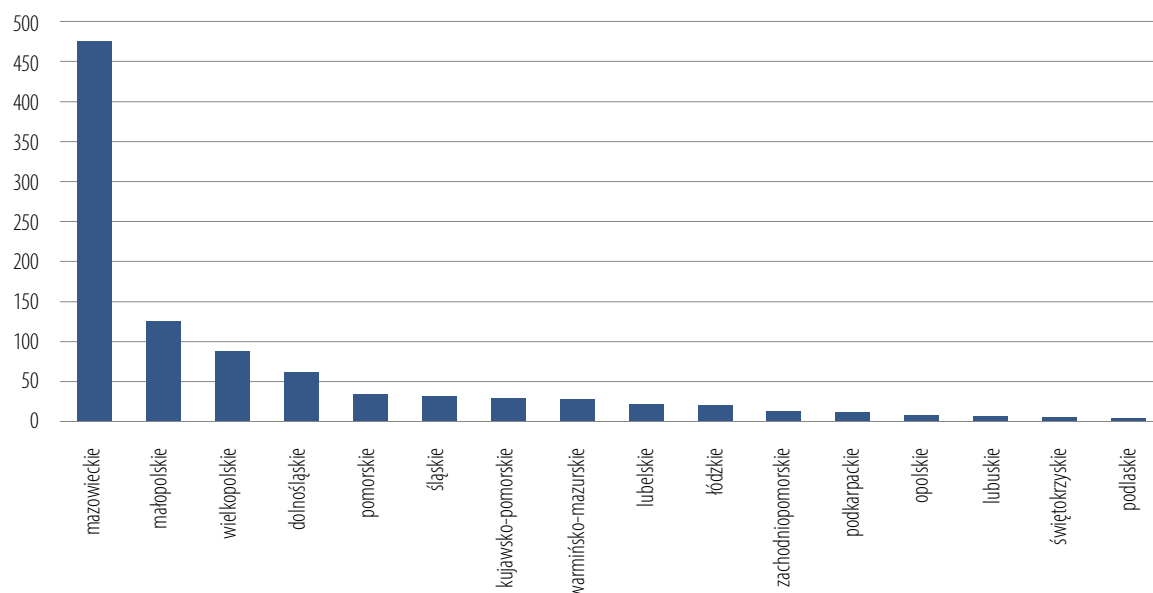
Wyszczególnienie	2016			2018			2020		
	ogółem	miasto	wieś	ogółem	miasto	wieś	ogółem	miasto	wieś
Wodociąg	70,5	82,4	65,7	71,1	82,0	66,6	67,0	82,7	61,2
Kanalizacja	46,9	74,3	35,9	48,1	74,0	37,5	47,1	76,1	36,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

3. Budownictwo niemieszkalne

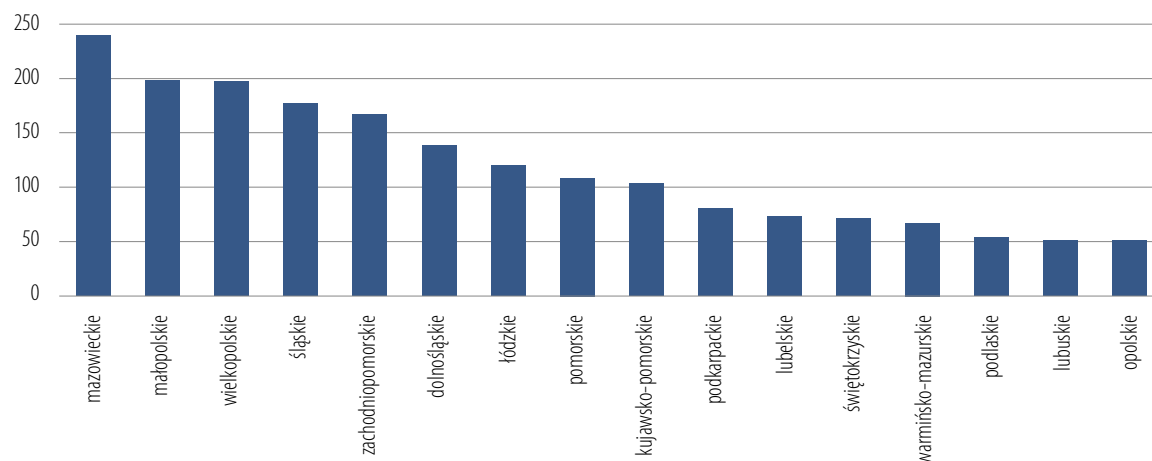
Całkowita powierzchnia użytkowa budynków niemieszkalnych w 2021 roku wynosiła 920 938 m², a ich kubatura łącznie – blisko 6,1 mln m³. Na podstawie danych Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego w 2021 roku w Małopolsce zanotowano 9315 obiektów budowlanych innych niż mieszkaniowe, które otrzymały pozwolenie na budowę. Warto zauważyć, że województwo małopolskie znajduje się na drugim miejscu po województwie mazowieckim pod względem powierzchni użytkowych budynków biurowych oraz budynków handlowo-usługowych – odpowiednio 126 tys. m² oraz 199 tys. m², co stanowi odpowiednio 12,9% oraz 10,4% całej powierzchni użytkowej powstałej w tym roku w Polsce.

Wykres 112. Powierzchnia użytkowa budynków biurowych w 2021 roku (w tys. m²)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wykres 113. Powierzchnia użytkowa budynków handlowo-usługowych w 2021 roku (w tys. m²)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Jeśli chodzi o kubaturę budynków biurowych i handlowo-usługowych w 2021 roku, to Małopolska uplasowała się również na 2. miejscu po województwie mazowieckim – odpowiednio z wartościami 628 tys. m³ i 1,19 mln m³. Kubatura budynków biurowych w województwie mazowieckim wyniosła 2,1 mln m³, co pokazuje, iż w tej dziedzinie przoduje Warszawa, gdyż to głównie tam lokalizowane są tego typu obiekty.

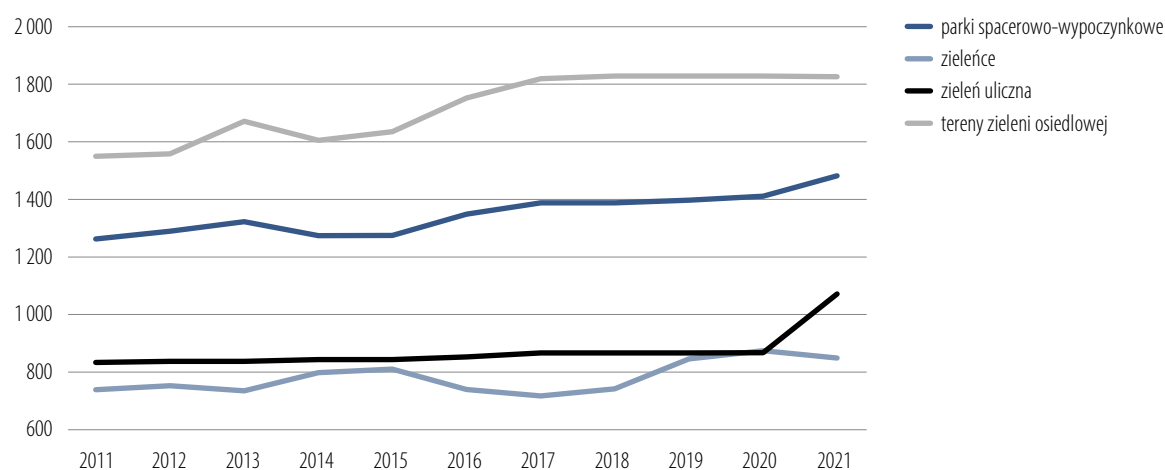
więcej informacji

Bardziej szczegółowe informacje lub analizy na temat budownictwa niemieszkalnego znaleźć można na stronach Głównego Urzędu Statystycznego oraz Głównego Urzędu nadzoru Budowlanego.

4. Tereny zieleni

Zieleń publiczna w postaci parków, zieleńców, zieleni osiedlowej oraz zieleni ulicznej powinna być nieodłącznym elementem przestrzeni zurbanizowanej, stanowiąc o jej atrakcyjności. W województwie małopolskim w okresie 2011–2021 nastąpił niewielki przyrost ogółem areálu zieleni publicznej. Najwięcej w 2021 roku w stosunku do roku poprzedniego przybyło powierzchni zieleni osiedlowej i parków spacerowo-wypoczynkowych. W roku tym w całym regionie było 1825,72 ha zieleni osiedlowej i 1482,11 ha areálu parków spacerowo-wypoczynkowych. Porównując dane z 2021 roku z wartościami z 2011 roku, można zauważyć, że największy przyrost areálu nastąpił w kategorii zieleni uliczna – o 28,6% (238,3 ha), a następnie w zieleni osiedlowej i parkach – po ok. 17% (odpowiednio 276,42 ha i 219,41 ha), najmniej przybyło areálu zieleńców – 14,9% (110,2 ha).

Wykres 114. Powierzchnia zieleni w Małopolsce (w ha)

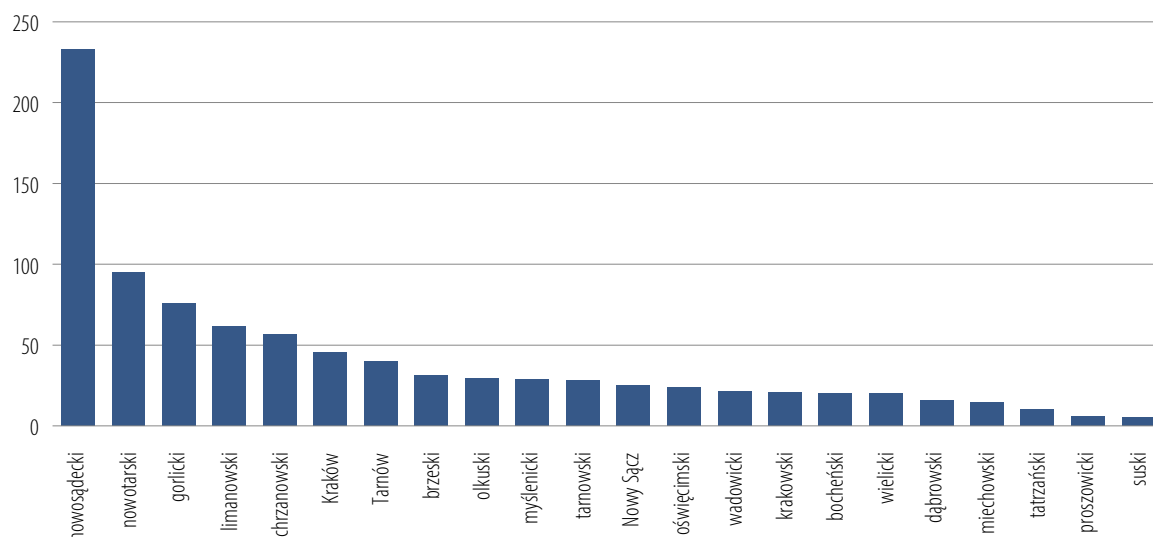
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Największą powierzchnią zieleni publicznej na mieszkańca (237,86 m²) charakteryzował się powiat nowosądecki, co można tłumaczyć znajdującymi się na jego terenie uzdrowiskami, z licznymi terenami parkowymi. Wysoko uplasowały się również Kraków i Tarnów z wartościami odpowiednio 45,69 oraz 39,95 m² na mieszkańca. Najniżej uplasowały się powiaty – suski, proszowicki i tatrzański – poniżej 10 m² zieleni na mieszkańca.

więcej informacji

Bardziej szczegółowe informacje lub analizy na temat zieleni publicznej znaleźć można na stronach Głównego Urzędu Statystycznego.

Wykres 115. Powierzchnia zieleni miejskiej w powiatach Małopolski w 2021 roku (w m²/miesz.)

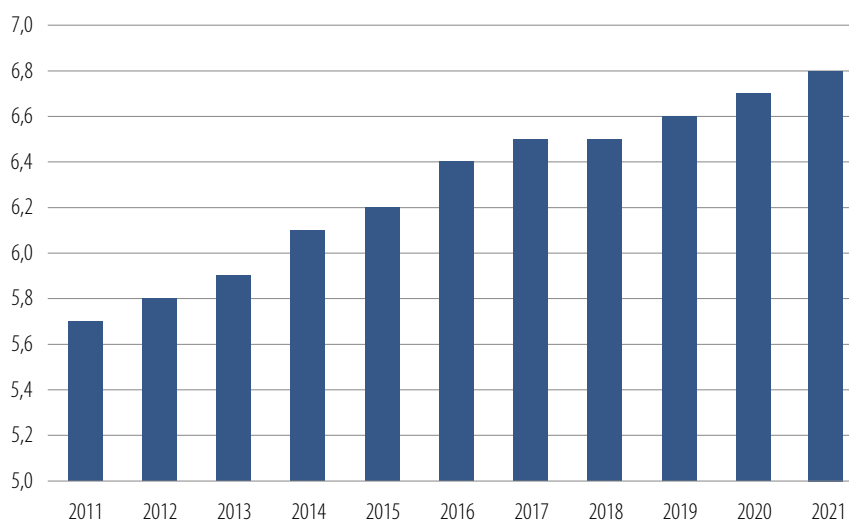

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

5. Zagospodarowanie przestrzenne

W Małopolsce przyrasta powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych, co jest efektem postępującej urbanizacji, w tym suburbanizacji w obszarach podmiejskich Krakowa i innych większych ośrodków miejskich. W 2021 roku grunty te stanowiły 6,8% powierzchni Małopolski, a w stosunku do 2011 roku nastąpił przyrost o 1,1 p. proc.

Wykres 116. Udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w Małopolsce (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Rozdział V Budownictwo i zagospodarowanie przestrzenne

Największy udział w Małopolsce pod względem użytkowania terenu miały użytki rolne, przy czym zanotowano spadek udziału z 61,7% w 2010 roku do 60,34% w 2021 roku. W 2021 roku w strukturze użytkowania ziemi w stosunku do roku 2020 zwiększył się udział terenów mieszkaniowych – odpowiednio z 1,8 do 1,9%.

Tabela 44. Użytkowanie ziemi w Małopolsce (w %)

Wyszczególnienie	2010	2015	2020	2021
Użytki rolne	61,7	60,8	60,4	60,3
Lasy	28,9	29,0	29,1	29,1
Tereny mieszkaniowe	1,1	1,5	1,8	1,9
Tereny przemysłowe	0,5	0,5	0,6	0,6
Tereny rekreacji i wypoczynku	0,2	0,2	0,2	0,2
Grunty pod wodami	1,3	1,4	1,5	1,5
Grunty rolne – nieużytki	0,8	0,8	0,7	0,7
Pozostała powierzchnia	5,5	5,9	5,7	5,7

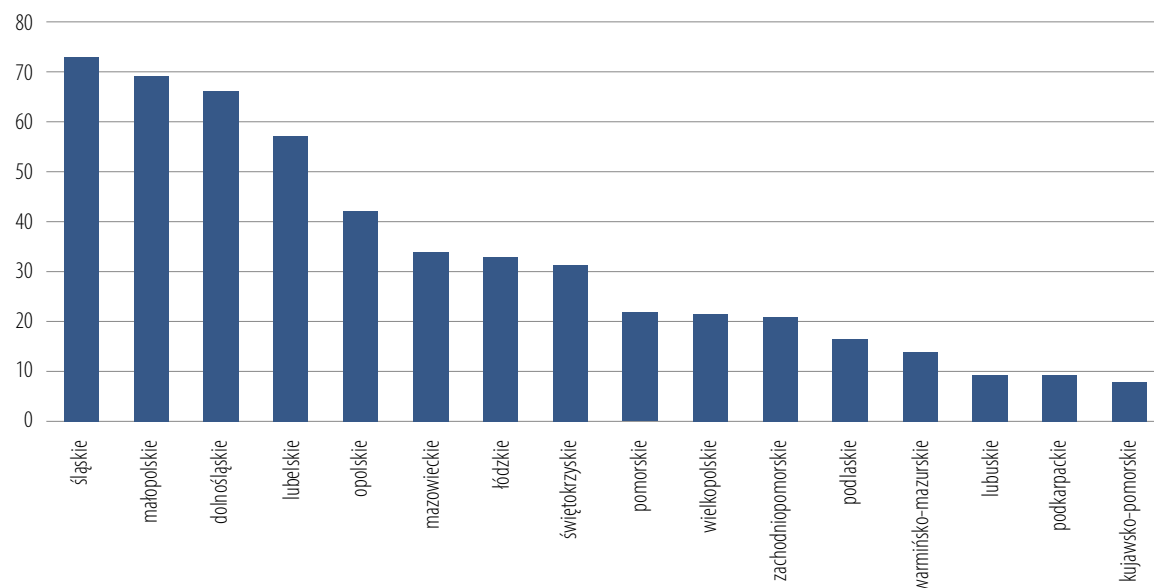
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Małopolska znajduje się na 2. miejscu w kraju po województwie śląskim pod względem powierzchni pokrycia planami miejscowymi (69,1%). Nie przekłada się to jednak na zagospodarowanie przestrzeni zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju. Dwa powiaty, proszowicki i dąbrowski, mają znikomy udział powierzchni objętej planami miejscowymi, co wynikać może częściowo z niewielkich potrzeb w zakresie nowego budownictwa – są to typowe obszary produkcji rolnej, nie są to rejony intensywnych procesów urbanizacyjnych.

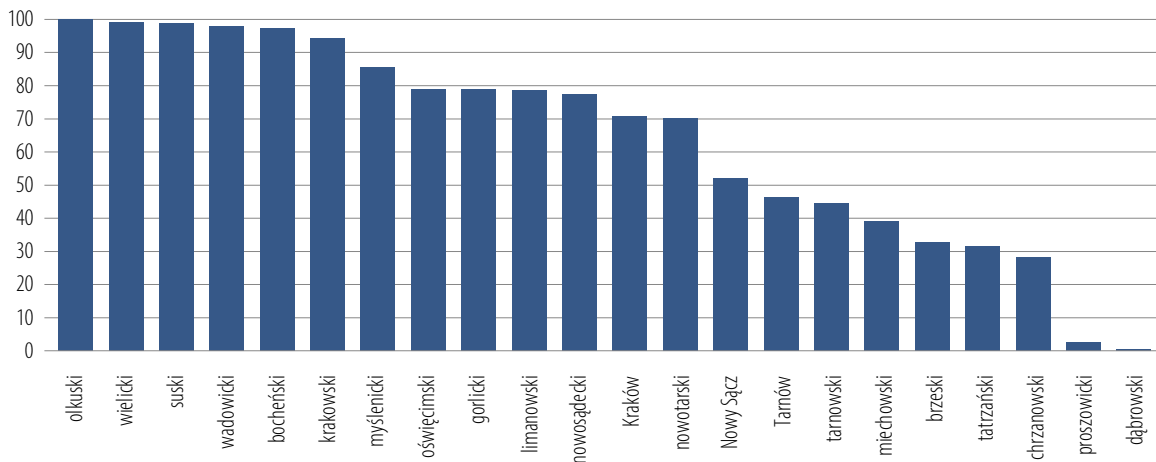
więcej informacji

Bardziej szczegółowe informacje lub analizy znaleźć można na stronach Głównego Urzędu Statystycznego oraz w raportach o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa małopolskiego.

Wykres 117. Odsetek powierzchni objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w 2021 roku (w %)

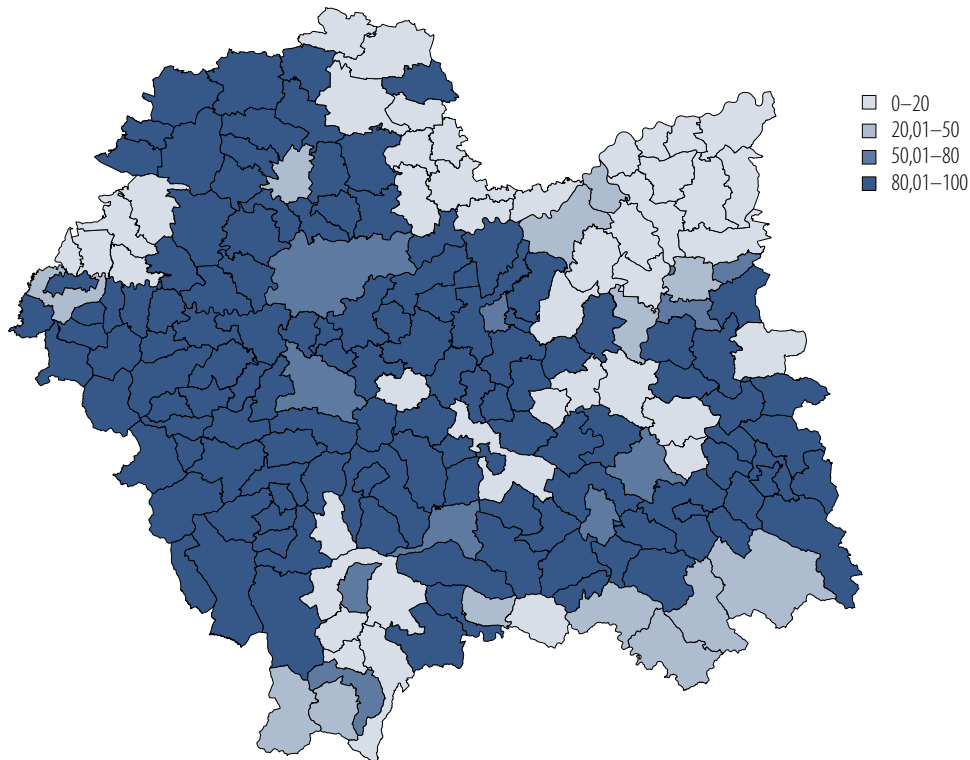

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wykres 118. Odsetek powierzchni objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w 2021 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Analizując przestrzenne zróżnicowanie pokrycia planami w Małopolsce w ujęciu gmin, zauważa się, że zdecydowana większość nich – z odsetkiem ponad 80%, pokryta jest obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Niskie pokrycie planami występuje przede wszystkim w północno-wschodniej części regionu, w niektórych gminach zachodniej części regionu, a także w rejonie Podhala i w Beskidach.

Mapa 27. Odsetek powierzchni gminy objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w 2021 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Turystyka

Opracowanie: Andrzej Jędrzejowski, Agnieszka Kuc, Anna Niedźwieńska, Magdalena Radlińska, Katarzyna Rosiek

— podsumowanie

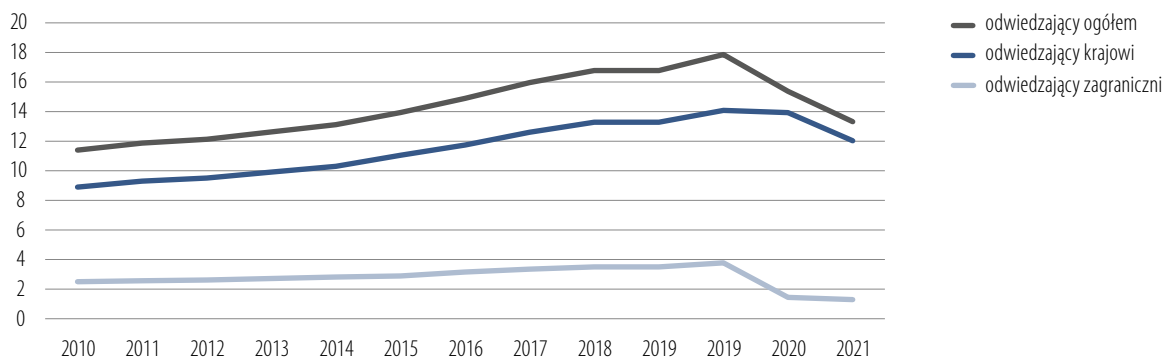
- Turystyka w Małopolsce to niezwykle ważna gałąź gospodarki o znaczącym wpływie na rozwój regionalny i wzrost gospodarczy. Marka turystyczna Małopolski jest uznawana za markę autentyczną, wyjątkową i przyjazną. Ponadto Małopolska odbierana jest jako gościnna, pomocna i inteligentna.
- Od wielu lat rozmiary ruchu turystycznego w Małopolsce wykazywały tendencję wzrostową aż do roku 2020, kiedy to 11 marca WHO uznała serię zachorowań na chorobę zakaźną układu oddechowego, wywołaną zakażeniem wirusem SARS-CoV-2, za pandemię. W związku z tym wprowadzone zostały rozmaite ograniczenia w przemieszczaniu się oraz niemal na 3 miesiące zamknięte zostały obiekty noclegowe w Polsce. Z początkiem roku 2021 ograniczenia związane z pandemią COVID-19 zostały lekko złagodzone. Jednak już od 20 marca 2021 roku w całym kraju zostały zamknięte hotele, muzea, kina, baseny, obiekty sportowe. Taki stan utrzymywał się do 3 maja 2021 roku. W dniu 4 maja 2021 roku otwarte zostały hotele, a ogródki w restauracjach otwarto dopiero 15 maja. Szersze otwarcie nastąpiło praktycznie dopiero w czerwcu 2021 roku.
- Pandemia odcisnęła swoje piętno przede wszystkim na liczbie turystów w Małopolsce. Ruch turystyczny w Małopolsce w roku 2021 zmniejszył się o ponad 13% w relacji do roku poprzedniego, tj. do wielkości 13,32 mln (porównywalnie do 2014 roku). Spadek dotyczył zarówno gości z kraju (o prawie 14%, tj. do wielkości 12,03 mln osób), jak i z zagranicy (o ponad 10%, tj. do wielkości 1,29 mln osób). Zmiany wywołane pandemią ujawniły się także w strukturze ruchu turystycznego – w Małopolsce w 2021 roku tylko ok. 2/3 ogółu odwiedzających region (9,2 mln osób) stanowili turyści (goście nocujący w regionie), podczas gdy w latach wcześniejszych udział ten wynosił ponad 3/4.
- Najważniejszymi rynkami zagranicznymi dla regionu były: Wielka Brytania, Niemcy, Francja (ta grupa stanowiła ponad 45% całego zagranicznego ruchu turystycznego w Małopolsce). Wśród odwiedzających krajowych dominowali goście z województwa śląskiego (26,7%), Małopolanie (24,4%) i goście z Mazowieckiego (10,8%).
- Absolutnie dominującym celem przyjazdów do Małopolski był wypoczynek (32,3% wskazań) i zwiedzanie zabytków (17,3% wskazań). W 2021 roku wyraźnie zwiększył się odsetek podróżujących do Małopolski z dziećmi, co może być efektem wprowadzenia w 2020 roku bonu turystycznego.
- Szacunkowe wpływy z turystyki w 2021 roku wyniosły 10,81 mld zł i były wyższe o ok. 9,9% w stosunku do roku 2020 (w 2019 roku było to 15,2 mld zł). Zarówno goście krajowi, jak i zagraniczni zauważyli wzrost cen usług noclegowych i gastronomicznych oraz biletów wstępu do atrakcji, klubów, muzeów, teatrów, kin, bazy sportowej, transportowej, a także usług przewodnickich – zdecydowanie większe niż w latach poprzednich grupy odwiedzających uznały ich stosunek do jakości jako wysoki.

1. Ruch turystyczny w regionie

Wielkość i struktura ruchu turystycznego

Rozmiary ruchu turystycznego w Małopolsce wykazywały od wielu lat tendencję rosnącą aż do roku 2020, kiedy to 11 marca WHO uznała serię zachorowań, wywołaną zakażeniem wirusem SARS-CoV-2, za pandemię. Z uwagi na ograniczenia pandemiczne, jak również na obawę wielu osób odnośnie do opuszczania domu, ruch turystyczny w Małopolsce w roku 2021 zmniejszył się o ponad 13% w relacji do roku poprzedniego, tj. do wielkości 13,32 mln (porównywalnie do 2014 roku).

Wykres 119. Dynamika ruchu turystycznego odwiedzających krajowych oraz zagranicznych (w mln)

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, prof. WSTiE dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Bożena Alejziak.

Tabela 45. Szacunkowa liczba gości odwiedzających Małopolskę (w tys.)

Wyszczególnienie	Odwiedzający krajowi	Odwiedzający zagraniczni	Odwiedzający ogółem
2010	8 900	2 500	11 400
2011	9 300	2 570	11 870
2012	9 510	2 620	12 130
2013	9 910	2 720	12 630
2014	10 300	2 820	13 120
2015	11 050	2 890	13 940
2016	11 740	3 160	14 900
2017	12 610	3 350	15 960
2018	13 280	3 500	16 780
2019	14 080	3 780	17 860
2020	13 930	1 440	15 370
2021	12 030	1 290	13 320

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, prof. WSTiE dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Bożena Alejziak.

Zmiany wywołane pandemią ujawniły się także w strukturze ruchu turystycznego w Małopolsce w 2021 roku. Mianowicie tylko niewiele ponad 2/3 ogółu odwiedzających region (9,2 mln osób) stanowili turyści (goście nocujący w regionie). Wprawdzie w ubiegłym roku odsetek ten był jeszcze mniejszy (ok. 50%), ale w latach wcześniejszych wynosił on ponad 75%. Większy udział nocujących charakteryzował ruch przyjazdowy z zagranicy – ponad 85% (choć w 2020 roku było to prawie 88%, ale w 2019 roku – 92%). Natomiast spośród ogółu krajowych odwiedzających Małopolskę zaledwie ok. 67% było turystami (w roku 2020 udział ten wynosił jeszcze mniej, bo 46%, ale w 2019 roku było to 74%).

Tabela 46. Szacunkowa liczba turystów w Małopolsce (w tys.)

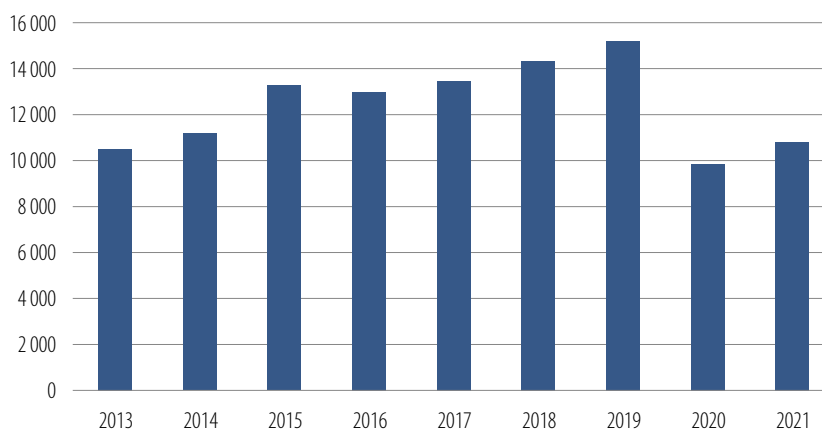
Wyszczególnienie	Turyści krajowi	Turyści zagraniczni	Turyści ogółem
2010	6 400	2 300	8 700
2011	6 600	2 370	8 970
2012	6 710	2 400	9 110
2013	6 850	2 540	9 390
2014	7 210	2 580	9 790
2015	7 980	2 720	10 700
2016	8 520	2 980	11 500
2017	9 108	3 162	12 270
2018	9 910	3 280	13 190
2019	10 380	3 480	13 860
2020	6 400	1 260	7 660
2021	8 100	1 100	9 200

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, prof. WSTiE dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Bożena Alejziak.

Szacunkowe wpływy Małopolski z turystyki

Szacunkowe wpływy z turystyki w 2021 roku wyniosły 10,81 mld zł i były wyższe o ok. 9,9% w stosunku do roku 2020, wciąż jednak niższe o blisko 30% od rekordowego roku 2019.

Wykres 120. Szacunkowe wpływy Małopolski z tytułu przyjazdowego ruchu turystycznego (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, prof. WSTiE dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Bożena Alejziak.

Tabela 47. Szacunkowe wpływy Małopolski z tytułu przyjazdowego ruchu turystycznego (w mld zł) wg grup odwiedzających

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Turyści krajowi	5,55	6,03	7,50	7,61	8,16	8,88	8,90	6,33	7,51
Turyści zagraniczni	4,01	3,81	5,17	4,66	4,59	4,76	5,70	2,05	1,36
Odwiedzający jednodniowi krajowi	0,80	1,18	0,51	0,63	0,62	0,60	0,50	1,40	1,76

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Odwiedzający jednodniowi zagraniczni	0,16	0,16	0,09	0,09	0,09	0,10	0,10	0,06	0,18
Łącznie	10,52	11,18	13,27	12,99	13,46	14,34	15,20	9,84	10,81

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, prof. WSTiE dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Bożena Alejsiak.

Długość pobytu i forma zakwaterowania

Długość pobytu w Małopolsce w 2021 roku różniła się od lat wcześniejszych. W stosunku do roku 2020 ewidentnie wydłużył się czas wizyty w regionie. Najwięcej odwiedzających (prawie 1/3) spędziło w Małopolsce kilka dni (np. weekend), tj. 2–3 noclegi. Takich gości było w regionie niemal dwukrotnie więcej niż w roku ubiegłym i o ponad połowę więcej niż w roku 2019. Zbliżone procentowo grupy odwiedzających (po ok. 22%) przybywały do województwa na jeden dzień (bez noclegu) oraz na dwa dni (z jednym noclegiem). Tych pierwszych było w 2021 roku o ponad 1/2 mniej niż rok wcześniej (i niemal tyle samo, co w roku przed pandemią), natomiast drugich – niemal dwukrotnie więcej niż w roku poprzednim i prawie trzykrotnie więcej niż w roku 2019. Na prawie takim samym poziomie jak rok wcześniej (niecałe 4%) utrzymał się udział pobytów z 8–14 noclegami. Najmniej osób (niecały 1%) – analogicznie jak w latach poprzednich – spędzało w Małopolsce dłużej niż dwa tygodnie, choć ich odsetek był ponownie o połowę mniejszy niż w roku ubiegłym (w 2020 roku również było ich o 1/2 mniej niż w roku 2019).

Tabela 48. Długość pobytu w Małopolsce deklarowana przez odwiedzających (struktura w %)

Deklarowana długość pobytu w Małopolsce	Polacy			Obcokrajowcy			Ogółem		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Do 3 godz.	8,8	6,1	5,8	3,1	0,7	2,9	7,4	5,8	5,0
1 dzień bez noclegu	27,7	48,1	26,7	5,5	10,9	10,6	22,4	45,9	22,0
1 noc	9,0	13,5	20,3	4,4	2,7	25,4	7,9	12,8	21,8
2–3 noclegi	17,9	16,0	28,3	22,2	24,8	32,5	18,9	16,5	29,5
4–7 noclegów	25,1	11,8	13,9	53,4	41,9	25,3	31,9	13,6	17,2
8–14 noclegów	8,3	3,2	4,0	9,0	12,9	2,8	8,5	3,8	3,7
15 > noclegów	3,2	1,3	1,0	2,4	6,1	0,5	3,0	1,6	0,8

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, prof. WSTiE dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska, dr Bożena Alejsiak.

Turyści nocujący w Małopolsce w 2021 roku najczęściej na miejsce zakwaterowania wybierali hotele – ponad 43% wskazań. Na kolejnych miejscach uplasowały się noclegi u rodziny (26% wskazań) i u znajomych (ponad 24%). Relatywnie popularne w 2021 roku były też apartamenty (w których nocował niemal co piąty turysta) oraz pensjonaty (z których korzystał prawie co ósmy nocujący). Stosunkowo duży odsetek gości wybierał ponadto hostele (prawie 11%) i domy wycieczkowe (ponad 8%).

Tabela 49. Miejsca noclegu wybierane przez turystów w Małopolsce (w %)

Miejsce zakwaterowania	Turyści krajowi			Turyści zagraniczni			Turyści ogółem		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Hotel	23,4	14,2	40,1	50,7	39,9	49,5	32,1	17,0	43,3
Motel	1,8	1,0	4,0	2,9	0,7	1,9	2,2	1,0	3,3
Pensjonat	16,8	20,0	15,7	5,3	5,6	7,6	13,2	18,5	12,9

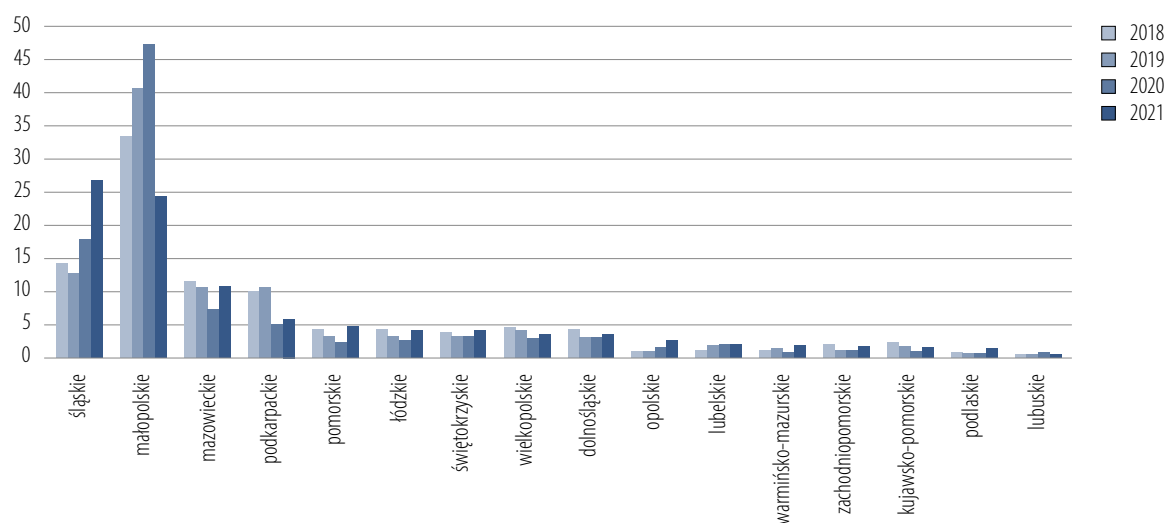
Miejsce zakwaterowania	Turyści krajowi			Turyści zagraniczni			Turyści ogółem		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Dom wycieczkowy	1,4	4,5	7,1	1,8	0,7	11,0	1,5	4,1	8,4
Schronisko górskie	1,3	1,4	3,4	0,1	0,7	0,4	0,9	1,3	2,4
Schronisko młodzieżowe	1,1	0,6	1,2	0,8	0,0	2,4	1,0	0,5	1,6
Kemping lub pole namiotowe	1,9	4,4	3,7	0,8	2,5	3,8	1,5	4,2	3,7
Hostel	1,5	2,2	8,9	5,6	2,5	14,3	2,7	2,3	10,7
Ośrodek wczasowy	1,3	3,7	3,4	0,3	0,0	3,2	1,0	3,3	3,3
Zakład uzdrowiskowy	5,6	3,5	6,3	0,1	0,0	2,2	3,9	3,1	4,9
Dom pielgrzyma	0,6	0,3	1,6	0,3	0,0	3,0	0,5	0,3	2,1
Apartament			14,5			31,6			20,3
Kwatera prywatna	9,3	14,9		17,1	20,5		11,6	15,5	
Couchsurfing	0,1	0,1	3,6	0,3	0,7	2,2	0,2	0,2	3,1
Obiekt agroturystyczny	6,1	8,1	4,7	0,8	1,1	0,4	4,4	7,4	3,3
U rodziny	10,9	8,4	23,9	5,4	17,3	30,9	9,2	9,3	26,2
U znajomych	7,7	7,1	21,1	2,5	2,8	29,7	6,1	6,6	24,0
Własny dom/mieszkanie	1,2	1,3	2,5	0,6	1,8	0,7	1,0	1,3	1,9
Inny obiekt	1,1	1,6	3,0	0,8	2,8	2,3	1,0	1,7	2,8
Brak danych gdzie nocuje	6,9	2,7	7,4	3,8	0,4	5,8	6,0	2,4	6,9

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, prof. WSTiE dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska, dr Bożena Alejsiak.

Pochodzenie osób odwiedzających region

Rok 2021 z uwagi na pandemię COVID-19 jeszcze mocniej podkreślił istotną rolę turystyki krajowej dla Małopolski. Wśród odwiedzających krajowych dominowali goście z województwa śląskiego (26,7%), Małopolski (24,4%) i goście z Mazowsza (10,8%).

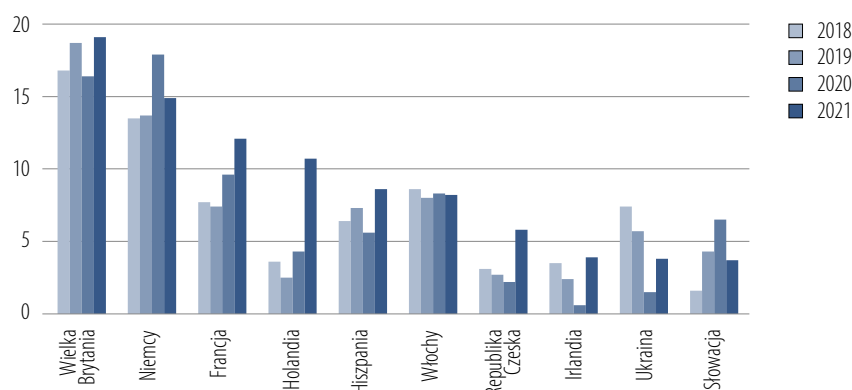
Wykres 121. Odwiedzający krajowi w Małopolsce według województw (w %)

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, prof. WSTiE dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska, dr Bożena Alejsiak.

W 2021 roku turystyka zagraniczna do Małopolski ponownie odnotowała bardzo znaczący spadek ze wszystkich kierunków podróży przyjazdowych. Analizując jednak statystyki gości zagranicznych nadal możemy mówić o utrzymującej się tendencji deklarowanych państw przyjazdu. Dominującą grupą byli odwiedzający z Wielkiej Brytanii, następnie z Niemiec oraz Francji.

Wykres 122. Odwiedzający zagraniczni w Małopolsce – podział według deklarowanych państw przyjazdu (w %)

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, prof. WSTiEdr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska, dr Bożena Alejsiak.

Cel podróży i atrakcje turystyczne Małopolski

Dominującymi celami przyjazdu do Małopolski są: wypoczynek, zwiedzanie zabytków oraz poznawanie walorów przyrody. Zwiedzanie zabytków jest istotniejsze dla odwiedzających zagranicznych, natomiast odwiedzający krajowi znacznie częściej deklarują chęć aktywnego spędzania czasu w Małopolsce. Wśród turystów zagranicznych istotnym celem wizyty w Małopolsce są również odwiedziny u krewnych/znajomych oraz turystyka konferencyjna i biznesowa.

Tabela 50. Główny cel przyjazdu ogółem (struktura w %)

Główne cele podróży ogółem	2018	2019	2020	2021
Wypoczynek	19,011	26,613	30,324	32,3
Zwiedzanie zabytków	18,571	18,825	10,034	17,3
Poznanie walorów przyrody	2,515	0,595	2,192	10,3
Suma pośrednia	40,10	46,03	42,55	59,90
Rozrywka (kluby, dyskoteki, puby)	2,273	2,204	3,077	7,8
Odwiedziny krewnych	4,945	4,540	4,343	4,9
Odwiedziny znajomych	3,922	3,829	3,057	4,5
Turystyka aktywna (kwalifikowana)	17,079	17,796	36,819	3,7
Cel zdrowotny	7,474	5,540	1,971	3,6
Odwiedziny miejsc rodzinnych	3,524	2,045	1,046	3,6
Cel religijny	3,794	3,901	0,724	3,5
Sprawy służbowe (biznes)	2,245	1,929	1,830	1,4
Tranzyt	1,250	1,639	0,905	1,4
Edukacja	5,911	2,451	0,583	1,1
Inny cel	0,995	0,696	0,865	0,9
Udział w szkoleniu	1,378	0,624	0,322	0,8

Główne cele podróży ogółem	2018	2019	2020	2021
Zakupy	1,137	1,595	0,382	0,7
Korzystanie z usług medycznych	0,355	0,624	0,302	0,6
Udział w konferencji, kongresie	1,137	0,841	0,141	0,6
Udział w wydarzeniu	0,497	1,001	0,282	0,4
Udział w imprezie kulturalnej	0,512	1,392	0,060	0,4
Firmowy wyjazd integracyjny	0,426	0,479	0,261	0,2
Odnowa duchowa	0,824	0,595	0,402	0,0
Udział w imprezie sportowej	0,227	0,247	0,080	0,0
Suma końcowa	100,00	100,00	100,00	100,00

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, prof. WSTiEdr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska, dr Bożena Alejskiak.

Tabela 51. Ruch turystyczny w regionie – najważniejsze informacje

	Turysta krajowy	Turysta zagraniczny
Kto przyjeżdża?	Minimalnie więcej mężczyzn (52,3%) niż kobiet (47,7%) Zdecydowana większość do 45. roku życia (65% badanych) Przed wszystkim osoby aktywne zawodowo oraz studenci (zwłaszcza w przypadku turystów zagranicznych)	O sytuacji materialnej bardzo dobrej (satisfakcjonującej)
Skąd przyjeżdża?	Z Małopolski oraz województw śląskiego i mazowieckiego	Z Wielkiej Brytanii, Niemiec, Francji
Po co przyjeżdża?	Wypoczynek w połączeniu ze zwiedzaniem zabytków i/lub turystyką aktywną	Zwiedzanie zabytków, naprzemiennie z/lub traktowane jako wypoczynek
Gdzie nocuje?	Hotel *** i noclegi nieodpłatne (własny dom/mieszkanie, rodzina/znajomi)	Hotele *** i ****
Na jak długo przyjeżdża i jak często?	2–3 noclegi (weekend), odwiedza region relatywnie często (co najmniej kilka razy w życiu)	Zarówno 4–7, jak i 2–3 noclegi, najczęściej jest w regionie pierwszy raz w życiu
Jak organizuje podróż?	Zdecydowanie samodzielnie, przyjeżdża samochodem	Samodzielnie bądź z pomocą rodziny lub znajomych (ale wciąż indywidualnie), przylatuje samolotem bądź przyjeżdża samochodem
Co zwiedza, gdzie bywa?	Kraków, Zakopane i góry	Kraków i Wieliczka oraz Zakopane
Ile i na co wydaje?	Niecałe 930 zł/osobę, najwięcej na nocleg oraz żywność i tzw. inne wydatki	Ok. 1230 zł/osobę, najwięcej na nocleg oraz żywność i tzw. inne wydatki
Jak ocenia ofertę turystyczną regionu?	Bardzo pozytywnie, najlepiej atmosferę/zycliwość/gościnność, atrakcje turystyczne i bezpieczeństwo	Turysta zagraniczny w swoich ocenach nie różni się zbytnio od turysty krajowego, czyli także najlepiej ocenia atmosferę, atrakcje i bezpieczeństwo
Jak ogólnie ocenia pobyt w Małopolsce?	Bardzo wysoko ocenia pobyt w Małopolsce i zdecydowanie chce przyjechać ponownie	Bardzo wysoko ocenia pobyt w regionie i raczej chce przyjechać ponownie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Badań ruchu turystycznego w Województwie Małopolskim.

Sytuacja branży turystycznej w 2021 roku¹

Obostrzenia w podróżowaniu oraz w funkcjonowaniu branży turystycznej, będące odpowiedzią na wzrost zachorowań na COVID-19, spowodowały, że w 2021 roku:

- › aż 84% małopolskich firm turystycznych odnotowało spadki liczby klientów,
- › 17% zamknęło/zawiesiło działalność turystyczną, a 2% przestawiło się w całości na inną działalność,
- › 36% przestało oferować niektóre produkty,
- › 36% całkowicie zrezygnowało z przewidzianych na ten rok inwestycji, a 32% przełożyło je na bliżej nieokreślony czas w przyszłości.

Kluczowym problemem małopolskiej branży turystycznej jest redukcja zatrudnienia wywołana ogłaszaniem zamknięciami gospodarki – niemal 40% przedsiębiorstw dysponuje mniejszym personelem niż przed pandemią, a prawie 1/3 deklaruje poszukiwanie pracowników.

Ponad połowa małopolskich firm turystycznych przyznaje się do podniesienia cen na świadczone usługi. Z jednej strony uwarunkowane to jest zwiększonym popytem i wzrostem zainteresowania turystyką krajową oraz chęcią nadrobienia strat po okresie zamknięcia branży turystycznej. Z drugiej strony związane to jest z faktem ogólnokrajowej inflacji, chociaż można zauważyć, że wzrost cen na usługi turystyczne (o ok. 16%) znacząco przewyższa obecne wskaźniki dewaluacji.

Małopolscy przedsiębiorcy turystyczni odczuwają niepewność dotyczącą branży, aczkolwiek co trzeci dostrzega pewne pozytywy pandemii, wśród których wskazuje przede wszystkim wprowadzenie nowych produktów do swojej oferty, zwiększone zainteresowanie wypoczynkiem w Polsce oraz możliwość przeprowadzenia prac remontowych i napraw użytkowanego sprzętu, co podnosi standard warunków obsługi klientów i tym samym konkurencyjność rynkową małopolskiej podaży turystycznej.

Okres pandemii koronawirusa wykreował wśród małopolskich przedsiębiorców turystycznych potrzebę wprowadzenia nowych rozwiązań w zakresie organizacji pracy (szczególnie zmian obowiązków pracowników), a w mniejszym zakresie – innowacji technologicznych (zwłaszcza aplikacji mobilnych i sprzedaży online). Swoją ofertę o nowe produkty i/lub formy sprzedaży rozszerzyła średnio co czwarta badana firma. Są to: wdrożenie trybu pracy zdalnej i/lub rotacyjnej, zwiększenie dyspozycyjności dla klientów, inny wymiar pracy i godzin otwarcia lokalu, zmiana godzin pracy biura stacjonarnego, praca w ramach wolontariatu. Obiekty hotelarskie zdecydowały się na: oferowanie nowych typów pokoi, pakietów pobytowych (np. nocleg ze zwiedzeniem, 4 noce + 1 gratis), otwarcie kawiarni z ogródkiem, punktu sprzedaży detalicznej (oraz przez Internet) wyrobów gastronomicznych na wynos, nawet wraz z dowozem w formie cateringu, wejście w współpracę z inną firmą w zakresie nowej oferty śniadań dla gości (wegetariańskich), zorganizowanie kiermaszów świątecznych. Również placówki gastronomiczne zaczęły proponować gotowe dania na wynos (w tym np. w słoikach), z dowozem do domu i/lub do miejsca pracy klientów. Przygotowały też nowe menu, oferty promocyjne. Niektóre otworzyły własny sklepik z lokalnymi produktami, a nawet zdecydowały się na oferowanie noclegów. Firmy transportowe przekwalifikowały się w części na przewóz i dostawy towarów. Biura podróży wprowadziły dodatkowe ubezpieczenia, nowe programy turystyczne, nowe produkty tematyczne, zmieniły trasy swoich imprez, rozszerzyły lub podjęły współpracę z touroperatorami w zakresie sprzedaży agencyjnej. Atrakcje turystyczne zaczęły oferować nowe, limitowane i sygnowane kolekcje oraz zdecydowały się na sprzedaż swoich usług przez Internet.

2. Baza hotelarska regionu

Na koniec 2021 roku Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego zawierała 574 obiekty hotelarskie oraz 10 promes, tj. przyrzeczeń zaszerogowania obiektu do odpowiedniego rodzaju i kategorii. Wśród obiektów hotelarskich najwięcej jest hoteli (435), które stanowią 75,8% skategoryzowanej bazy hotelarskiej, a następnie pensjonatów (90), które stanowią 15,7% wszystkich obiektów hotelarskich w województwie. Pozostałe obiekty hotelarskie stanowią niewielką część skategoryzowanej bazy noclegowej (od 0,5 do 3,8%).

1. *Małopolska branża turystyczna w warunkach pandemii COVID-19 w 2021 roku* autorstwa: prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, prof. UEK dr hab. Agata Niemczyk, prof. UEK dr hab. Krzysztof Borodako, dr Michał Rudnicki (UEK).

Tabela 52. Obiekty hotelarskie

	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Hotele	142	195	244	276	307	330	368	387	413	421	429	435
Motele	13	13	14	12	11	9	7	6	5	6	5	5
Pensjonaty	39	55	67	70	75	85	101	100	98	99	95	90
Kempingi	9	10	10	11	11	10	14	14	14	15	14	13
Domy wycieczkowe	13	10	9	7	7	5	4	4	4	3	3	3
Schroniska	5	22	21	23	23	23	23	23	23	23	22	22
Schroniska młodzieżowe	5	5	5	6	6	6	5	5	5	5	5	6
Razem	226	310	370	405	440	468	522	539	562	572	573	574

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego.

Tabela 53. Hotele w podziale na kategorie – zestawienie na koniec roku

Rok	Hotele 5*	Hotele 4*	Hotele 3*	Hotele 2*	Hotele 1*	Razem
2006	6	17	97	60	16	196
2007	6	22	114	60	15	217
2008	8	25	134	61	16	244
2009	10	30	146	60	14	260
2010	14	35	153	59	15	276
2011	14	46	170	59	14	303
2012	14	50	175	54	14	307
2013	14	56	187	51	14	322
2014	14	63	190	49	14	330
2015	15	67	208	48	13	351
2016	15	75	218	48	12	368
2017	17	79	232	48	11	387
2018	19	87	244	52	11	413
2019	21	92	249	48	11	421
2020	22	99	250	47	11	429
2021	24	105	250	46	10	435

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego.

Tabela 54. Hotele w podziale na kategorie z uwzględnieniem miejsc noclegowych (stan na 31.12.2021 roku)

	Hotele 5*		Hotele 4*		Hotele 3*		Hotele 2*		Hotele 1*		Razem	
	liczba	miejsca nocleg.	liczba	miejsca nocleg.	liczba	miejsca nocleg.	liczba	miejsca nocleg.	liczba	miejsca nocleg.	liczba	miejsca nocleg.
Województwo małopolskie	24	3 773	105	16 945	250	17 746	46	2 868	10	964	435	42 296
Udział (w %)	5,5%	8,9%	24,1%	40,0%	57,5%	42,0%	10,6%	6,8%	2,3%	2,3%		
Kraków	16	2 576	62	10 396	90	7 536	17	1 723	5	750	190	22 981
Udział (w %)	8,4%	11,2%	32,6%	45,2%	47,4%	32,8%	9,0%	7,5%	2,6%	3,3%		

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego.

Struktura miejsc noclegowych

Wszystkie hotele w województwie małopolskim dysponują w sumie 42 296 miejscami noclegowymi. Większość wszystkich miejsc noclegowych znajduje się w hotelach trzygwiazdkowych (17 746, tj. 42%) i czterogwiazdkowych (16 945, tj. 40%). Najmniej miejsc noclegowych (964, tj. 2,3% wszystkich miejsc noclegowych wśród hoteli w województwie) jest w hotelach o najniższej kategorii (jedna gwiazdka). W hotelach o najwyższej kategorii znajdują się 3773 (8,9%) miejsca noclegowe. Hotele dwugwiazdkowe posiadają 2868 (6,8%) miejsc noclegowych. Średnio hotel dysponuje 97 miejscami noclegowymi. W stosunku do 2020 roku zwiększył się udział miejsc noclegowych w hotelach cztero- i pięciogwiazdkowych, a zmniejszył w hotelach trzy-, dwu- i jednogwiazdkowych.

W Krakowie standard hoteli jest wyższy w stosunku do całego województwa – 32,6% wszystkich hoteli stanowią hotele czterogwiazdkowe, a 8,4% hotele pięciogwiazdkowe. Większość hoteli pięciogwiazdkowych znajdujących się w województwie małopolskim leży na terenie Krakowa, stąd udział ich miejsc noclegowych w całości miejsc noclegowych w hotelach w Krakowie wynosi 11,2%. Z kolei hotele o najniższej kategorii (jedno- i dwugwiazdkowe) dysponują dużo mniejszą liczbą miejsc noclegowych (2 473) w stosunku do hoteli najwyższej kategorii (cztero- i pięciogwiazdkowych – 12 972). W stosunku do 2020 roku zwiększył się udział miejsc noclegowych w hotelach cztero- i pięciogwiazdkowych, a zmniejszył w hotelach trzy-, dwu- i jednogwiazdkowych.

Hotele (prawie 40) położone w centrum Krakowa ze względu na zabytkowy charakter mają odstępstwa od wymagań co do wyposażenia i zakresu świadczonych usług. Odstępstwa najczęściej dotyczą braku górnej osłony nad głównym wejściem oraz braku górnej osłony nad podjazdem do obiektu. Odstępstwa zrekompensowane są spełnieniem w wyższym stopniu innych wymagań.

Usługi hotelarskie, oprócz podlegających kategoryzacji obiektom hotelarskim, mogą być również świadczone w innych obiektach, których ewidencję prowadzi wójt (burmistrz, prezydent miasta) właściwy ze względu na miejsce ich położenia. Na terenie Gminy Miejskiej Kraków do ewidencji obiektów świadczących usługi hotelarskie niebędących obiektami hotelarskimi prowadzonej przez Prezydenta Miasta Krakowa zgłaszane są m.in. hostele, apartamenty, pokoje gościnne, aparthotele itp. Na koniec 2021 roku ewidencja ta zawierała 1752 obiekty na łączną liczbę miejsc noclegowych 28 617.

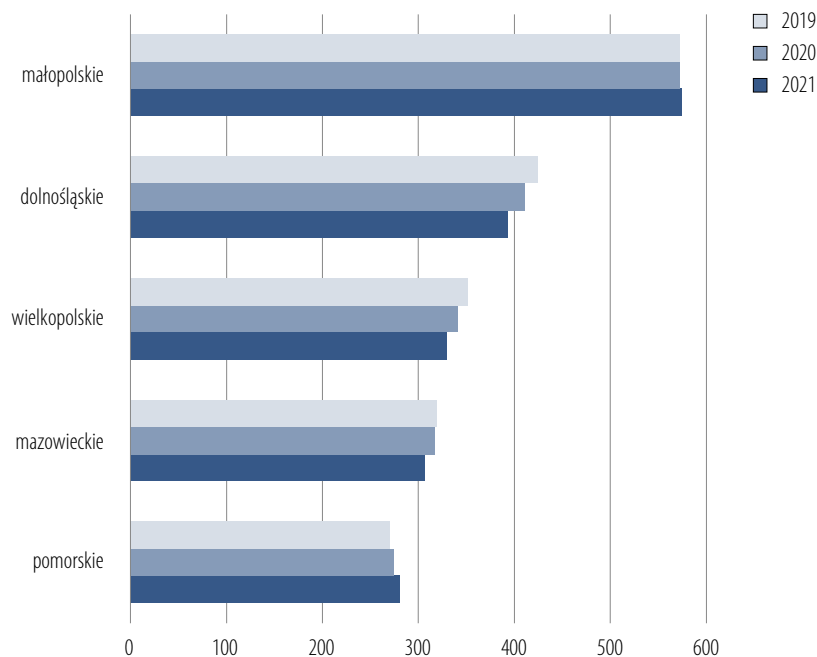
Południowa część województwa również dysponuje sporą liczbą miejsc noclegowych w obiektach niepodlegających kategoryzacji. Na koniec roku 2021 w ewidencji burmistrza Zakopanego było zarejestrowanych 13 429 obiektów o łącznej liczbie miejsc noclegowych (sezonowych i całorocznych) 38 170, w ewidencji wójta gminy Bukowina Tatrzańska 973 obiektów, tj. 18 091 miejsc noclegowych, w ewidencji burmistrza gminy Krynica-Zdrój 451 obiektów, tj. 10 865 miejsc noclegowych.

Rozmieszczenie obiektów hotelarskich w województwie

Województwo małopolskie ma największą skategoryzowaną bazę obiektów hotelarskich wśród wszystkich województw. W dalszej kolejności znajdują się województwa: dolnośląskie, wielkopolskie, mazowieckie i pomorskie. Najwięcej obiektów hotelarskich zlokalizowanych jest w Krakowie i są to w 92,7% hotele. W powiatach wokół Krakowa również przeważają hotele – powiat krakowski (16 hoteli i 1 schronisko młodzieżowe), powiat

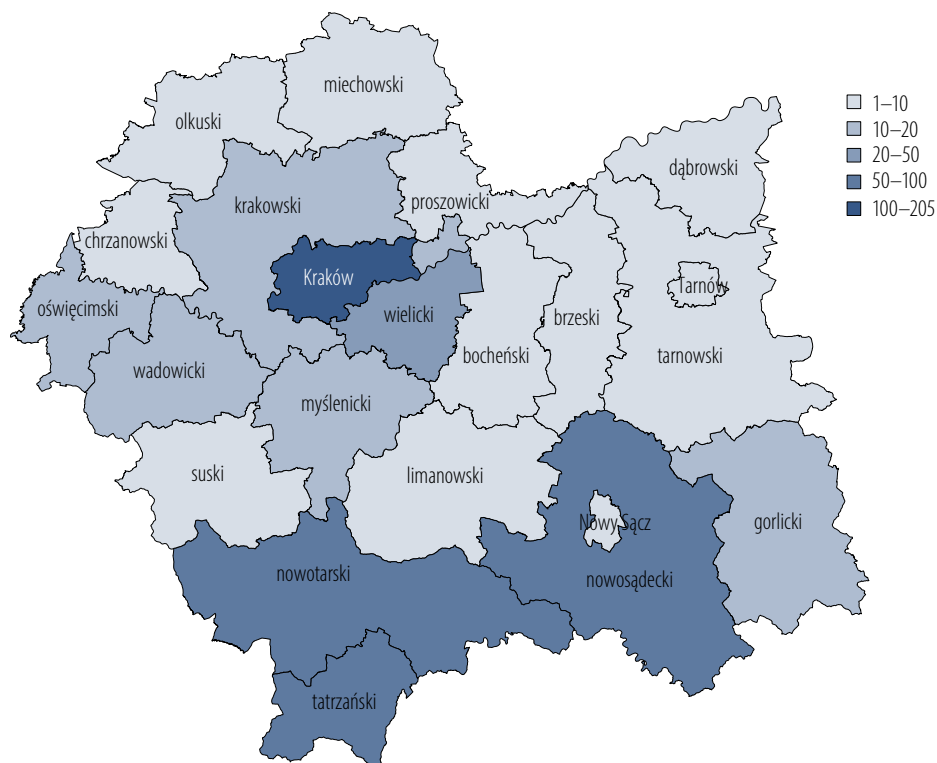
wielicki (22 hotele i 1 pensjonat). Najmniej skategoryzowanych obiektów hotelarskich znajduje się na terenie powiatu dąbrowskiego (1), powiatu proszowickiego (2), powiatu chrzanowskiego (3), powiatu miechowskiego i olkuskiego (po 4), Nowego Sącza (5). W południowej części województwa działa spora część obiektów hotelarskich. W tym regionie najczęściej z nich znajduje się w powiecie tatrzańskim (95). Najwięcej schronisk znajduje się w powiatach tatrzańskim i nowotarskim.

Wykres 123. Liczba obiektów hotelarskich w wybranych województwach

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałków Województw.

Mapa 28. Rozmieszczenie obiektów hotelarskich wg powiatów (stan na 31.12.2021 roku)

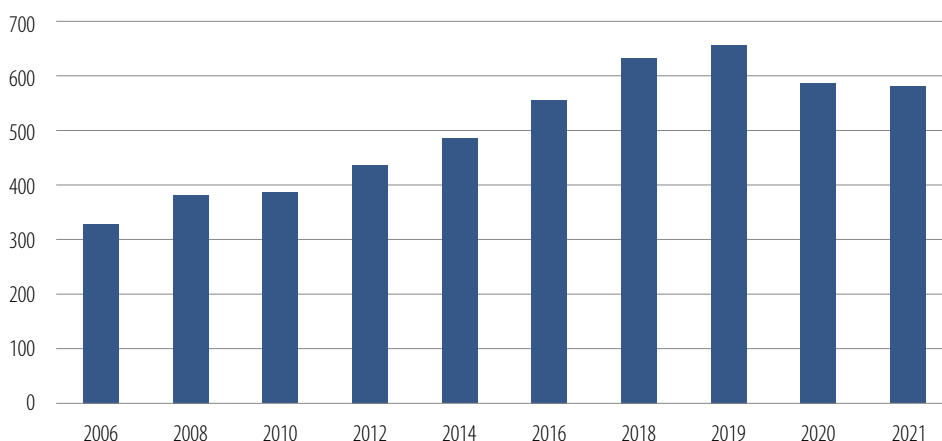

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałków Województw

3. Organizatorzy turystyki i przewodnicy górscy

Pod koniec 2021 roku na terenie województwa małopolskiego miało swoją siedzibę 580 przedsiębiorców turystycznych wpisanych do Rejestru Organizatorów Turystyki i Przedsiębiorców Ułatwiających Nabywanie Powiązanych Usług Turystycznych Marszałka Województwa Małopolskiego, to jest o 1,2% mniej w stosunku do roku 2020. Jest to drugi rok, kiedy zanotowano spadek liczby przedsiębiorców turystycznych w województwie małopolskim, spowodowany wybuchem epidemii wirusa SARS-CoV-2. Wśród przedsiębiorców wpisanych do rejestru 14,2% prowadzi działalność jako organizator turystyki i przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych, 85,6% jako organizator turystyki, a 0,2% jako przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych.

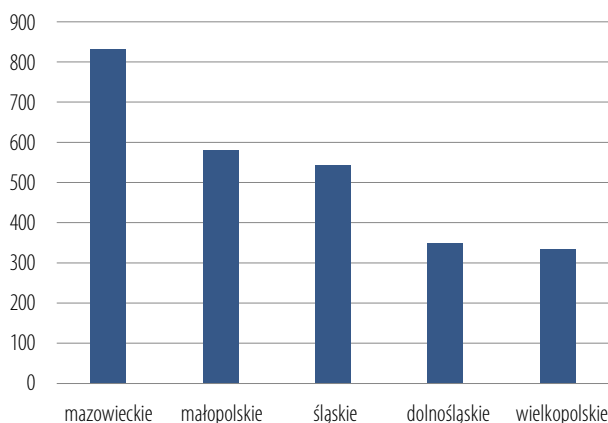
Wykres 124. Liczba organizatorów turystyki i przedsiębiorców ułatwiających nabywanie powiązanych usług turystycznych w województwie małopolskim

Źródło: Rejestr Organizatorów Turystyki i Przedsiębiorców Ułatwiających Nabywanie Powiązanych Usług Turystycznych Marszałka Województwa Małopolskiego (stan na 31.12.2021 roku).

W ciągu 2021 roku 68 nowych przedsiębiorców zostało wpisanych do Rejestru, przy 74 wykreślonych z Rejestru i jednym, który otrzymał zakaz prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie organizowania imprez turystycznych.

Wykres 125. Województwa o największej liczbie wpisów do Rejestru Organizatorów Turystyki i Przedsiębiorców Ułatwiających Nabywanie Powiązanych Usług Turystycznych

Źródło: Centralna Ewidencja Organizatorów Turystyki i Przedsiębiorców Ułatwiających Nabywanie Powiązanych Usług Turystycznych (stan na 31.12.2021 roku).

Małopolska zajmuje drugie miejsce w Polsce pod względem liczby wpisów do Rejestru Organizatorów Turystyki i Przedsiębiorców Ułatwiających Nabywanie Powiązanych Usług Turystycznych.

Marszałek Województwa Małopolskiego prowadzi Ewidencję Przewodników Górskich. Na dzień 31 grudnia 2021 roku Ewidencja Przewodników Górskich Marszałka Województwa Małopolskiego obejmowała 2464 uprawnienia przewodników górskich, w tym 1692 uprawnienia przewodników górskich beskidzkich, 768 uprawnień przewodników górskich tatrzańskich oraz 4 uprawnienia przewodników górskich sudeckich.

Tabela 55. Liczba przewodników górskich mających uprawnienia

	PGB (Przewodnik górski beskidzki)	PGT (Przewodnik górski tatrański)	PGS (Przewodnik górski sudecki)	Razem
2006	1160	527	2	1689
2007	1254	543	2	1799
2008	1296	559	4	1859
2009	1309	573	4	1886
2010	1362	578	5	1945
2011	1395	604	5	2004
2012	1421	619	5	2045
2013	1448	635	4	2087
2014	1474	661	4	2139
2015	1497	677	4	2178
2016	1515	677	4	2196
2017	1538	711	4	2253
2018	1581	724	5	2310
2019	1620	734	4	2358
2020	1667	736	4	2407
2021	1692	768	4	2464

Źródło: Ewidencja Przewodników Górskich Marszałka Województwa Małopolskiego.

W ciągu 16 lat (2006–2021) obserwujemy wzrost liczby osób mających uprawnienia przewodnika górskiego. Marszałek Województwa przeprowadza również egzaminy dla kandydatów na przewodników górskich (tatrańskich i beskidzkich). W 2021 roku zorganizowano 7 egzaminów. Do egzaminu na przewodnika górskiego w 2021 roku przystąpiło 150 osób.

4. Trasy VeloMałopolska

Małopolska realizuje największy w Polsce projekt budowy tras rowerowych VeloMałopolska. Przedsięwzięcie współfinansowane jest ze środków unijnych, głównie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020, oraz będzie kontynuowane w kolejnej perspektywie finansowej na lata 2021–2027. Docelowo rowerzyści będą mogli skorzystać z prawie 1000 kilometrów dobrze oznakowanych tras o europejskim standardzie, które połączą najciekawsze turystycznie i przyrodniczo miejsca w regionie.

Projekt zakłada budowę ośmiu tras rowerowych. Przebieg sześciu z nich został wytyczony m.in. po wałach przeciwpowodziowych wzdłuż rzek i od nich trasy przyjęły swoje nazwy: Wiślana Trasa Rowerowa, VeloDunajec, VeloSkawa, VeloRaba, VeloPrądnik, VeloRudawa.

Kolejna z tras – VeloMetropolis – (małopolski odcinek trasy EuroVelo 4), łączy największe miasta województwa, biegnąc z zachodu na wschód (częściowo po trasie WTR), a trasa VeloNatura (małopolski odcinek trasy EuroVelo 11) będzie przebiegać z południa na północ po najbardziej atrakcyjnych terenach dolin Popradu i Dunajca.

Planowana długość każdej trasy:

- › Wiślana Trasa Rowerowa – 230 km (częściowo wspólnie z VeloMetropolis i VeloNatura)
- › VeloDunajec – 237 km (częściowo wspólnie z VeloNatura)
- › VeloSkawa – 126 km (częściowo wspólnie z WTR)
- › VeloRaba – 125 km (częściowo wspólnie z VeloMetropolis i VeloNatura)

Od roku 2020 rozwijany jest System Rekomendacji Miejsc Przyjaznych Rowerzystom – to sieć obiektów usługowych położonych przy trasach VeloMałopolska, które mają udogodnienia dla rowerzystów niezbędne podczas podróży. W naborze ogłoszonym w 2021 certyfikat Miejsce Przyjazne Rowerzystom uzyskały 84 obiekty (łącznie w latach 2020–2021 certyfikat uzyskało 165 obiektów). W celu podnoszenia standardów obsługi turystów rowerowych zostało przygotowanych i przeprowadzonych 5 rodzajów bezpłatnych szkoleń dla przedsiębiorców, zainteresowanych poszerzeniem swojej oferty dla tej grupy turystów. W szkoleniach wzięło udział 101 słuchaczy.

Ruch na wybudowanych odcinkach tras VeloMałopolska mierzony jest od kwietnia 2018 roku. Stałe liczniki zamontowane przy trasach, oraz jeden przenośny, monitorują ruch zarówno przy aglomeracjach miejskich, w regionach o wysokim natężeniu ruchu turystycznego oraz na odcinkach w terenach niezurbanizowanych. Liczba zarejestrowanych przejazdów w tych punktach co roku zwiększa się średnio o ok. 10% – w 2021 roku liczniki wykazały łącznie 764 830 przejazdów.

W celu promowania turystyki rowerowej w Małopolsce podejmowano następujące działania: prowadzenie zakładki poświęconej turystyce rowerowej na oficjalnej stronie internetowej Urzędu oraz profilu w mediach społecznościowych, opracowanie, aktualizacja i druk map oraz przewodników rowerowych, przygotowanie aplikacji rowerowej, spacerów wirtualnych dla tras WTR, VeloDunajec, VeloNatura i VeloMetropolis oraz interaktywnego e-katalogu prezentującego ofertę obiektów mających certyfikat MPR. Ponadto współpracowano ze środowiskami rowerowymi, organizowano oraz wspierano w ramach partnerstwa tytularnego imprezy turystyczne, sportowe i kulturalne (Małopolska Tour, Małopolska JoyRide, Małopolska MTB Film Festival, wystawa w Ambasadzie RP w Brukseli).

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE

Rozdział I

Baza podatkowa

Opracowanie: Wojciech Rataj, Marcin Ślusarski

Dochody podatkowe z terenu województwa małopolskiego w 2021 roku wyniosły 30 918 mln zł i były niższe w stosunku do 2020 roku o 5097 mln zł, tj. o 14,2%. Głównym źródłem dochodów realizowanych na terenie województwa małopolskiego są podatki pośrednie – łącznie 60,3% (wpływy były niższe o 4343 mln zł, a ich udział spadł w ogólnej kwocie dochodów podatkowych w stosunku do roku wcześniejszego o 2,6 p. proc.) i podatki dochodowe od osób fizycznych i prawnych – łącznie 36,6% (spadek o 901 mln zł w stosunku do roku poprzedniego). Kategorie dochodów podatkowych, które zanotowały wyższe wpływy w stosunku do roku poprzedniego, to: podatek zryczałtowany o 17,5%, podatek akcyzowy o 5,9%, podatek od gier o 12,5% oraz odsetki od nieterminowych wpłat o 19%.

Dochody realizowane przez urzędy skarbowe i Izbę Celną stanowiące dochody budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego w rozbiciu na rodzaje podatków przedstawia poniższa tabela.

Tabela 56. Dochody realizowane przez urzędy skarbowe i urzędy celne (w mln zł)

Rodzaj należności	2012	2014	2016	2018	2020	2021	Dynamika 2021/2020	Struktura w 2021 r.
Podatek dochodowy od osób prawnych	1 518	1 451	1 762	2 293	2 943	2 040	69,3%	6,6%
Podatek dochodowy od osób fizycznych	4 834	5 497	6 578	8 411	9 264	9 266	100,0%	30,0%
Podatek zryczałtowany	443	374	447	593	725	852	117,5%	2,8%
Podatek od towarów i usług	9 209	9 919	10 519	13 540	12 996	8 069	62,1%	26,1%
Podatek akcyzowy	9 054	9 425	10 049	10 235	9 979	10 563	105,9%	34,2%
Podatek od gier		29	19	10	8	9	112,5%	0,0%
Odsetki od nieterminowych wpłat	81	71	87	189	100	119	119,0%	0,4%
Karta podatkowa	8	8	7	–	–	–	–	–
Podatki zniesione, pozostałe wpłaty	9	0	48	1	–	–	–	–
Podatek od czynności cywilnoprawnych od osób prawnych oraz podatek od czynności cywilnoprawnych i podatek od spadków i darowizn od osób fizycznych	119	141	201	–	–	–	–	–
Ogółem	25 275	26 944	29 718	35 272	36 015	30 918	85,8%	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Izby Administracji Skarbowej w Krakowie.

* Dochody z tytułu karty podatkowej, podatku od czynności cywilnoprawnych, podatku od spadków i darowizn są rozliczane na poziomie centralnym przez Izbę Administracji Skarbowej w Bydgoszczy – stąd brak możliwości pozyskania danych dla województwa małopolskiego*.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Opracowanie: Wojciech Rataj, Marcin Ślusarski

— podsumowanie

- W 2021 roku wartości dochodów i wydatków JST wzrosły w stosunku do roku poprzedniego. Dochody w ciągu roku wzrosły przeciętnie o 10,9%, a wydatki o 7,2%. W 2021 roku wystąpiła nadwyżka w wysokości 1323 mln zł i był to wynik znacznie lepszy w porównaniu z rokiem poprzednim, w którym odnotowano nadwyżkę w wysokości 305 mln zł.
- Znacznie poprawiła się sytuacja gmin, które w 2021 roku odnotowały nadwyżkę w wysokości 1278 mln zł, wobec nadwyżki w kwocie 499 mln zł, którą zanotowały w 2020 roku.
- Pogorszyła się sytuacja powiatów, które mimo iż odnotowały nadwyżkę w kwocie 134 mln zł, to była ona prawie dwukrotnie niższa w porównaniu do 2020 roku, w którym nadwyżka wyniosła 245,5 mln zł.
- Polepszyła się natomiast sytuacja miast na prawach powiatu, które z kolei odnotowały niedobór w kwocie 148 mln zł, jednak był on trzykrotnie niższy niż w roku wcześniejszym, w którym wynosił 474,2 mln zł. Każde z trzech miast na prawach powiatu poprawiło swoją sytuację w stosunku do roku poprzedniego. Miasto Kraków prawie dwukrotnie zmniejszyło deficyt, tj. z 469 mln zł odnotowanego w 2020 roku do 262 mln zł w 2021 roku. Nowy Sącz zanotował nadwyżkę w kwocie 76 mln zł wobec deficytu w 2020 roku w wysokości 26 mln zł, a Tarnów powiększył nadwyżkę o 17 mln w stosunku do 2020 roku, w którym nadwyżka wyniosła 20,7 mln zł.
- Województwo odnotowało spadek dochodów o 1,8% i spadek wydatków o 3% w porównaniu do 2020 roku. Efektem była wyższa o 24,2 mln zł nadwyżka budżetowa w roku 2021 (59,2 mln zł) w stosunku do nadwyżki z 2020 roku w wysokości 35 mln zł.

W 2021 roku dochody jednostek samorządu terytorialnego kształtowały się na poziomie 29 638 mln zł, natomiast wydatki wyniosły 28 315 mln zł. Dochody ogółem wszystkich jednostek w województwie małopolskim wzrosły w porównaniu do roku 2020 o 2913 mln zł, w tym dochody własne oraz subwencje wzrosły kolejno o 17,6% i 46,4%, natomiast dotacje spadły o 18,5%.

Wydatki ogółem w 2021 roku wzrosły o 7,2% w stosunku do roku 2020, przy czym wydatki bieżące wzrosły o 5,2%, a wydatki majątkowe o 17,2%.

W gminach, powiatach, miastach na prawach powiatu wydatki wzrosły odpowiednio o 6,5%, 16,2%, 10,3%, natomiast w województwie spadły o 3,0%. Zmianie uległ wynik wykonania budżetów jednostek w 2021 roku. Znacznie zmniejszył się niedobór, o 274 mln zł (tj. o 44,4%), jednocześnie zwiększyła się nadwyżka budżetowa w porównaniu do 2020 roku o 743,9 mln zł (tj. wzrost o 80,7%). Ogółem budżety wszystkich jednostek ostatecznie zamknęły się nadwyżką w wysokości 1305 mln zł (ponad 4-krotny wzrost w stosunku do 2020 roku).

Gminy osiągnęły dochody ogółem w wysokości 15 794 mln zł i zrealizowały wydatki w kwocie 14 517 mln zł. Ostatecznie dochody gmin wzrosły w stosunku do 2020 roku o 11,8%, wydatki wzrosły o 6,5%, a nadwyżka odnotowana w 2020 roku w wysokości 499 mln zł zwiększyła się ponad 2,5-krotnie, tj. do kwoty 1228 zł.

Powiaty osiągnęły dochody w kwocie 2978 mln zł, natomiast wydatki zrealizowały w wysokości 2844 mln zł. W rezultacie ich budżety zamknęły się nadwyżką w wysokości 133,8 mln zł, co stanowiło istotny spadek w stosunku do nadwyżki z 2020 roku w wysokości 245 mln zł.

W strukturze dochodów powiatów, dochody własne stanowiły 39,5%, a dotacje i subwencje odpowiednio: 18,8% i 41,7%. Udział subwencji w dochodach ogółem wzrósł o 3,4% p. proc. Natomiast udział dochodów własnych i udział dotacji w dochodach ogółem spadł kolejno o 2 i 1,4 p. proc.

W 2021 roku w porównaniu do roku 2020 wydatki ogółem powiatów wzrosły o 8,8%, w tym wydatki bieżące o 7,4%, a wydatki majątkowe o 16,2%. W strukturze wydatków ogółem wydatki majątkowe stanowiły 17,2% (w poprzednim roku 16,1%), natomiast na wydatki bieżące powiaty przeznaczyły 82,8% wydatków ogółem (w 2020 roku 83,9%).

W 2021 roku miasta na prawach powiatu osiągnęły dochody w kwocie 8856 mln zł, tj. o 15,2% wyższe niż w 2020 roku, natomiast wydatki zrealizowały w wysokości 9004 mln zł (wzrost o 10,3%). W rezultacie budżety miast na prawach powiatu zamknęły się deficytem w wysokości 147,8 mln zł (w 2020 roku niedobór wyniósł 474 mln zł).

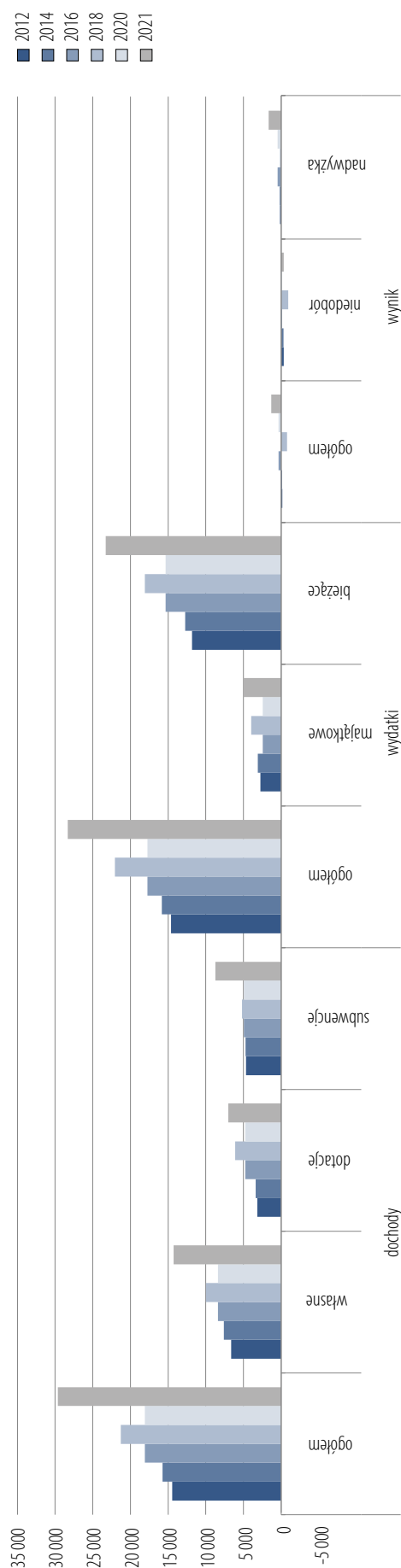
Województwo małopolskie zanotowało niewielki spadek dochodów o 1,8%, w tym przede wszystkim istotny spadek dotacji o 22,3%, jednocześnie wzrosły dochody własne i subwencje kolejno o 22,1% i 20,2%. Na wydatki majątkowe Województwo przeznaczyło o 20% więcej środków niż w 2020 roku, w strukturze wydatków ogółem ich udział wzrósł o 8,6 p. proc. do poziomu 45%. W 2020 roku budżet województwa małopolskiego zamknął się nadwyżką w wysokości 59,3 mln zł.

Tabela 57. Wynik wykonania budżetu jednostek samorządu terytorialnego (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	własne	dotacje	subwencje	Ogółem	majątkowe	bieżące	Ogółem	niedobór	nadwyżka
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2012	14 452 857 296	6 620 630 724	3 167 092 290	4 665 134 283	14 615 668 541	2 769 941 581	11 845 726 960	-162 811 245	-327 734 611	164 923 366
2014	15 734 789 522	7 615 266 659	3 391 798 152	4 727 724 710	15 850 838 741	3 115 174 882	12 735 663 859	-116 049 220	-302 450 018	186 400 798
2016	18 093 929 187	8 389 159 671	4 754 794 297	4 949 975 219	17 750 142 931	2 428 458 644	15 321 684 286	343 786 256	-127 155 733	470 941 990
2018	21 275 515 698	9 971 636 388	6 119 244 487	5 184 634 865	22 049 861 463	3 968 481 917	18 081 379 546	-774 345 765	-944 768 543	170 422 778
2020	26 724 226 327	12 124 358 973	8 606 866 660	5 969 072 593	26 419 157 001	4 290 808 687	22 128 348 314	305 069 326	-616 729 142	921 798 467
2021	29 637 541 265	14 259 358 148	7 012 422 397	8 740 925 175	28 314 523 389	5 030 625 294	23 283 898 095	1 323 017 875	-342 705 805	1 665 723 685
Dynamika (2021/2020)	110,9%	117,6%	81,5%	146,4%	107,2%	117,2%	105,2%	433,7%	55,6%	180,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wykres 126. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu jednostek samorządu terytorialnego (w mln zł)

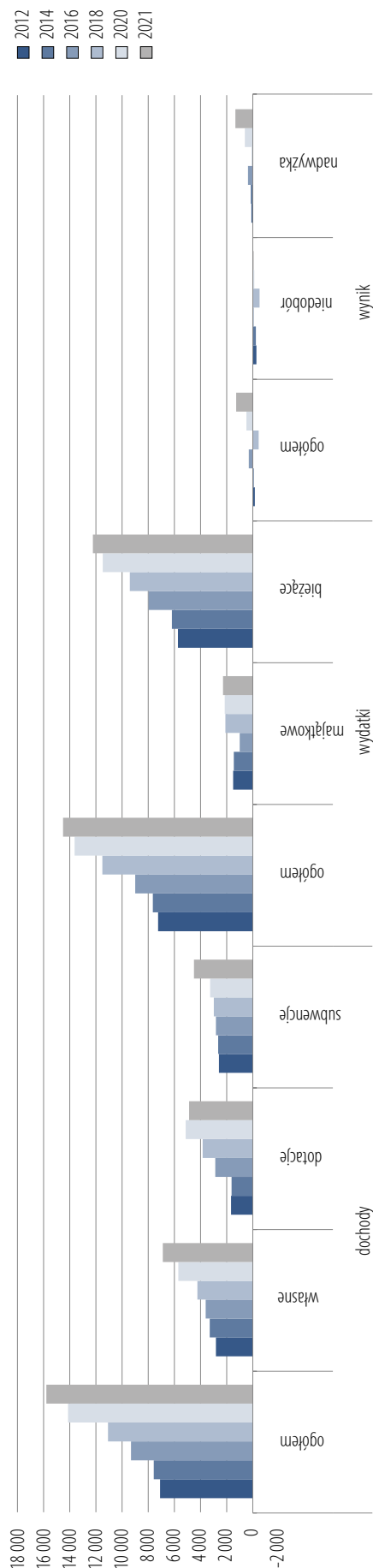
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 58. Wynik wykonania budżetu gmin (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	w tym:		Ogółem	w tym:		Ogółem	nieдобór	nadwyżka	
		własne	dotacje		subwencje	majątkowe				bieżące
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2012	7 094 642 924	2 827 376 497	1 671 154 914	2 596 111 513	7 243 223 998	1 512 134 332	5 731 089 666	-148 581 074	-266 301 176	117 720 103
2014	7 583 168 663	3 296 193 728	1 627 679 045	2 659 295 890	7 649 651 412	1 456 722 983	6 192 928 428	-66 482 749	-231 130 642	164 647 893
2016	9 314 444 996	3 609 146 738	2 879 199 962	2 826 098 296	8 996 905 440	1 011 382 752	7 985 522 688	317 539 556	-57 480 947	375 020 504
2018	11 074 027 007	4 246 933 586	3 838 635 415	2 988 458 005	11 511 429 859	2 099 624 750	9 411 805 109	-437 402 853	-505 757 372	68 354 519
2020	14 128 085 348	5 701 195 175	5 082 995 746	3 249 535 821	13 629 353 616	2 152 136 061	11 477 217 555	498 731 731	-112 630 706	611 362 437
2021	15 794 384 786	6 890 079 933	4 877 992 379	4 508 272 872	14 516 631 430	2 286 448 568	12 230 182 862	1 277 753 361	-62 651 372	1 340 404 733
Dynamika (2021/2020)	111,8%	120,9%	96,0%	138,7%	106,5%	106,2%	106,6%	256,2%	55,6%	219,2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wykres 127. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu gmin (w mln zł)

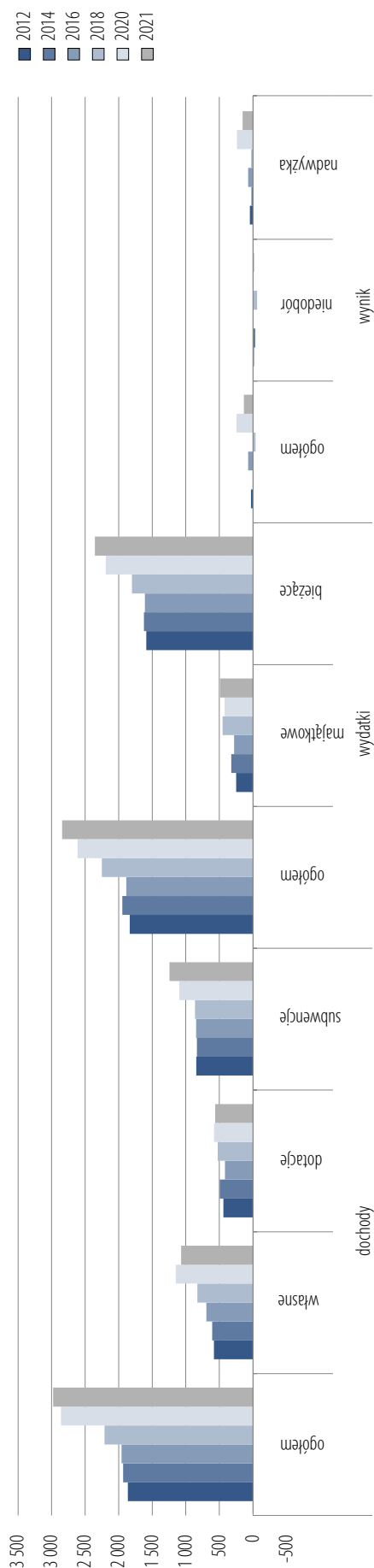
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 59. Wynik wykonania budżetu powiatów (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	w tym:		Ogółem	w tym:		Ogółem	niedobór	nadwyżka	
		własne	dotacje		subwencje	dotacje				subwencje
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2012	1 863 643 689	580 665 728	438 706 103	844 271 858	1 836 017 930	248 123 663	1 587 894 267	27 625 759	-16 307 814	43 933 573
2014	1 933 298 904	606 272 976	493 812 735	833 213 194	1 946 047 429	322 873 854	1 623 173 575	-12 748 525	-34 501 430	21 752 905
2016	1 956 581 615	692 974 571	416 813 044	846 793 999	1 887 216 085	278 544 212	1 608 671 874	69 365 529	-2 200 388	71 565 918
2018	2 212 306 001	827 849 324	523 096 117	861 360 560	2 252 300 748	450 071 945	1 802 228 803	-39 994 747	-64 652 153	24 657 406
2020	2 859 811 000	1 149 880 008	577 718 740	1 096 451 937	2 614 362 812	420 990 803	2 193 372 009	245 448 188	-9 182 076	236 266 112
2021	2 977 806 664	1 068 836 527	561 199 695	1 242 070 731	2 843 997 982	489 355 121	2 354 642 860	133 808 682	-18 187 812	151 996 494
Dynamika (2021/2020)	104,1%	93,0%	97,1%	113,3%	108,8%	116,2%	107,4%	54,5%	198,1%	64,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wykres 128. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu powiatów (w mln zł)

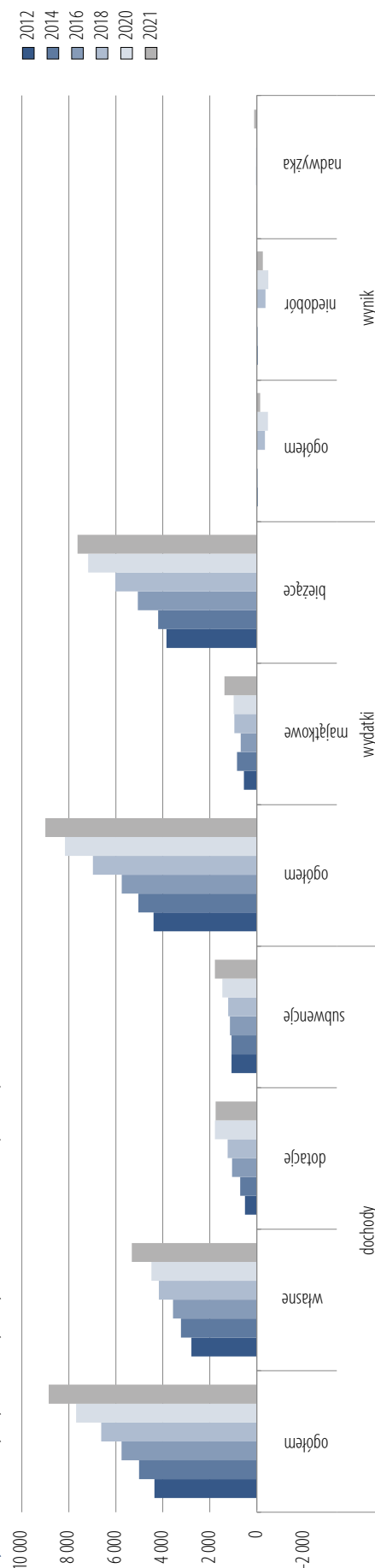

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 60. Wynik wykonania budżetu miast na prawach powiatu (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	w tym:		Ogółem	w tym:		Ogółem	niedobór	nadwyżka	
		własne	dotacje		subwencje	Ogółem				bieżące
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2012	4 354 349 291	2 779 191 881	499 043 431	1 076 113 978	4 393 530 409	547 084 380	3 846 446 029	-39 181 119	-42 450 810	3 269 691
2014	5 007 764 404	3 230 416 512	701 439 385	1 075 908 507	5 039 036 941	839 709 415	4 199 327 526	-31 272 537	-31 272 537	
2016	5 754 548 309	3 563 746 770	1 048 331 862	1 142 469 677	5 751 080 933	684 603 881	5 066 477 051	3 467 377	-20 888 192	24 355 569
2018	6 622 643 334	4 167 462 565	1 238 614 055	1 216 566 714	6 973 143 611	956 298 914	6 016 844 697	-350 500 277	-374 359 019	23 858 741
2020	7 690 108 872	4 483 064 061	1 778 127 584	1 462 935 955	8 164 296 632	986 335 030	7 177 961 602	-474 187 759	-494 916 360	20 728 601
2021	8 856 212 311	5 316 743 944	1 748 130 986	1 779 260 585	9 004 038 951	1 376 866 853	7 627 172 099	-147 826 640	-261 866 621	114 039 980
Dynamika (2021/2020)	115,2%	118,6%	98,3%	121,6%	110,3%	139,6%	106,3%	31,2%	52,9%	550,2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wykres 129. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu miast na prawach powiatu (w mln zł)

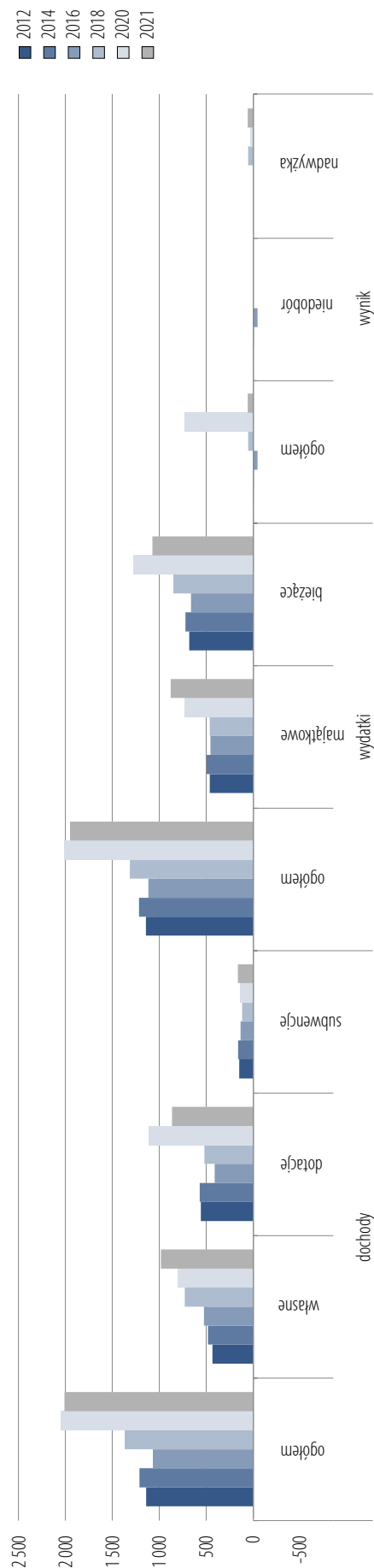
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 61. Wynik wykonania budżetu województwa małopolskiego (w zł)

Rok	Dochody				Wydatki				Wynik		
	Ogółem	w tym:			Ogółem	w tym:			Ogółem	nieobór	nadwyżka
		własne	dotacje	subwencje		Ogółem	majątkowe	bieżące			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
2012	1 140 221 392	433 396 617	558 187 841	148 636 934	1 142 896 204	462 599 207	680 296 997	-2 674 812	-2 674 812		
2014	1 210 557 550	482 383 443	568 866 988	159 307 119	1 216 102 960	495 868 629	720 234 331	-5 545 410	-5 545 410		
2016	1 068 354 268	523 291 592	410 449 429	134 613 247	1 114 940 473	453 927 800	661 012 673	-46 586 205	-46 586 205		
2018	1 366 539 356	729 390 900	518 898 885	118 249 571	1 312 987 244	462 486 308	850 500 936	53 552 112	53 552 112		
2020	2 046 221 107	804 713 792	1 111 203 223	136 131 292	2 011 143 941	731 346 794	1 279 797 148	35 077 166	35 077 166		
2021	2 009 137 504	982 560 396	862 887 863	163 689 245	1 949 855 026	877 954 752	1 071 900 275	59 282 478	59 282 478		
Dynamika (2021/2020)	144,5%	100,4%	237,7%	92,8%	151,0%	181,1%	137,9%	41,9%		59,2%	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wykres 130. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu województwa małopolskiego (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

1. Budżety gmin

Dochody gmin ogółem w 2021 roku wyniosły 15 794 mln zł i wzrosły w stosunku do 2020 roku o 11,8%. Najistotniejszą pozycję w strukturze dochodów ogółem gmin, podobnie jak w roku ubiegłym, stanowiły dochody własne – 41% ogółu dochodów, ich udział w stosunku do 2020 roku nie zmienił się. W strukturze dochodów spadł udział dotacji o 5,1 p. proc., natomiast udział subwencji wzrósł o 5,5 p. proc.

Wśród wszystkich gmin województwa małopolskiego najwyższą dynamikę dochodów ogółem (wzrost o 47%) osiągnęła gmina Korzenna, w tym dochody własne Gminy w stosunku do roku poprzedniego wzrosły prawie trzykrotnie. Gmina Zakopane zanotowała najwyższe dochody bez dotacji na jednego mieszkańca (6499 zł). Gmina Sękowa odnotowała największy spadek w stosunku do 2020 roku dochodów ogółem (o 21,02%) oraz największy spadek dochodów własnych (o 38,6%). Dochody ogółem gmin bez dotacji, przeliczone na 1 mieszkańca, wskazują na duże zróżnicowanie w poszczególnych gminach i kształtują się na poziomie od ok. 3,3 tys. zł do ok. 6,5 tys. zł.

Wydatki gmin w 2021 roku wzrosły w stosunku do 2020 roku o 6,5%. Wydatki majątkowe wzrosły o 6,2% i stanowiły 15,8% wydatków ogółem (podobnie jak w roku ubiegłym). Na wydatki bieżące gminy przeznaczyły o 6,6% środków więcej niż w roku poprzednim. Bardzo duży wzrost wydatków majątkowych w stosunku do roku 2020 odnotowała gmina Żegocina – ponad 5-krotny wzrost. Natomiast gmina Sucha Beskidzka zrealizowała inwestycje w wysokości niespełna 6,4 mln zł, co stanowi największy spadek w stosunku do 2020 roku, w którym poniesiono wydatki majątkowe w wysokości ponad 20,7 mln zł.

W 2021 roku liczba gmin, które odnotowały deficyt budżetowy wyniosła 21, czyli o 13 gmin mniej niż w 2020 roku. Najwyższą nadwyżką budżetową zamknął się budżet gminy Korzenna (33,6 mln zł), natomiast największy deficyt budżetowy odnotowała gmina Zielonki (9,3 mln zł).

Tabela 62. Dynamika dochodów gmin oraz dochody na 1 mieszkańca (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2012										2014		2016		2018		2020		2021		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w % w 2021 r.	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2021 r.
		2012		2014		2016		2018		2020		2021		2020		2021							
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16								
1	Alwernia	30 524 898	17 149 940	30 514 211	17 828 771	38 820 714	19 769 772	46 629 945	22 973 977	61 393 940	29 131 032	71 689 862	35 583 734	116,77%	2 872,0								
2	Andrychów	106 124 547	50 189 770	120 805 747	62 026 296	154 714 905	68 488 509	185 565 054	78 193 576	211 278 490	87 980 243	241 667 542	108 226 895	114,38%	2 514,0								
3	Babice	20 939 908	9 657 808	23 324 984	12 211 134	30 238 616	14 659 213	35 174 833	15 389 300	45 678 144	20 097 094	55 978 852	30 107 918	122,55%	3 326,0								
4	Biały Dunajec	18 842 056	4 448 694	20 160 625	5 325 130	26 366 721	6 166 903	31 593 884	8 438 047	35 911 795	9 517 870	41 370 139	12 918 033	115,20%	1 822,0								
5	Biecz	51 076 788	15 674 698	48 735 950	14 127 855	61 882 217	15 401 021	78 982 020	17 905 220	92 527 034	25 964 143	105 644 215	38 276 151	114,18%	2 308,0								
6	Biskupice	24 440 226	8 376 798	27 284 300	10 828 849	34 158 231	12 026 115	48 817 120	17 109 988	62 630 740	24 868 783	72 120 826	31 070 124	115,15%	2 914,0								
7	Bobowa	31 916 142	5 048 285	35 973 646	6 970 922	44 351 645	9 280 339	54 827 588	9 657 993	73 274 728	17 867 236	73 523 457	21 287 186	100,34%	2 175,0								
8	Bochnia g.	49 507 675	15 980 093	50 591 270	20 260 782	66 115 154	25 745 558	82 102 789	29 150 316	108 768 778	40 734 658	113 932 000	44 008 306	104,75%	2 185,0								
9	Bochnia m.	88 586 108	59 606 618	102 940 365	65 606 210	116 302 344	68 007 521	138 294 133	81 886 640	167 719 220	86 714 338	185 179 513	98 438 863	110,41%	3 358,0								
10	Bolesław (pow. dąb.)	8 289 268	1 274 665	6 707 448	1 763 012	7 966 526	2 107 366	8 629 851	2 204 413	11 198 197	3 311 646	13 496 011	5 044 936	120,52%	1 979,0								
11	Bolesław (pow. olk.)	25 486 838	18 010 855	29 566 191	21 593 844	36 265 220	23 571 510	41 283 301	26 818 825	56 364 079	38 292 677	55 390 795	36 332 076	98,27%	4 718,0								
12	Borzęcin	34 523 892	8 524 301	27 430 668	8 972 239	32 340 433	11 373 481	34 805 476	13 589 116	46 324 550	19 120 536	56 007 572	28 440 874	120,90%	3 447,0								
13	Brzesko	86 478 945	47 998 339	97 704 267	57 408 542	122 990 634	63 708 059	139 065 719	69 358 890	177 006 667	82 659 280	204 367 480	107 104 161	115,46%	2 965,0								
14	Brzeszcze	51 299 026	34 156 117	57 147 047	39 149 198	85 381 676	53 162 835	102 620 007	64 881 535	124 382 315	74 445 726	117 961 076	62 684 641	94,84%	2 996,0								
15	Brzeźnica	29 212 290	10 562 356	31 506 028	12 707 767	36 951 379	12 017 156	46 647 401	13 865 040	59 362 925	18 671 475	66 733 373	25 142 855	112,42%	2 383,0								
16	Budzów	25 766 474	5 000 014	26 108 843	5 362 997	33 570 690	6 106 867	39 717 184	7 931 543	49 191 185	12 189 589	68 045 730	30 024 844	138,33%	3 378,0								
17	Bukowina Tatrzańska	36 791 934	13 794 041	43 126 500	18 590 352	61 735 798	27 258 986	63 669 508	29 564 122	81 181 973	36 647 519	105 125 136	55 562 241	129,49%	4 115,0								
18	Bukowno	33 973 364	22 199 719	34 415 219	25 634 658	40 296 684	28 225 233	47 002 631	32 390 837	58 043 519	35 592 300	62 577 842	38 760 326	107,81%	3 925,0								
19	Bystra-Sidzina	19 998 783	3 900 136	22 105 305	5 032 002	28 115 570	5 944 466	34 942 453	6 379 550	44 300 607	13 994 126	49 990 106	18 134 730	112,84%	2 634,0								

Lp.	Wyszczególnienie	2012		2014		2016		2018		2020		2021		Dynamika dochodów ogółem (13:1) w % w 2021 r.	Dochody własne na 1 mieszkalca w 2021 r.
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
20	Charsznica	21 962 897	8 684 046	22 709 137	8 295 617	24 879 100	7 429 658	29 583 602	7 980 249	41 089 051	16 921 407	42 007 693	14 991 962	102,24%	2 053,0
21	Chełmek	34 994 146	19 599 024	28 979 940	17 955 347	39 855 187	21 027 755	49 411 907	25 489 559	65 803 372	32 630 729	66 903 429	35 506 693	101,67%	2 793,0
22	Chełmiec	90 190 868	34 870 061	96 743 603	33 937 859	142 545 975	51 142 572	146 266 050	54 665 518	176 632 058	69 796 984	211 678 620	97 089 115	119,84%	3 350,0
23	Chrzanów	148 510 722	84 415 514	141 087 860	88 442 057	166 662 406	94 144 113	194 415 625	111 518 421	231 398 511	123 307 749	241 547 141	125 543 391	104,39%	2 741,0
24	Ciężkowice	37 280 874	7 613 064	36 311 334	8 865 472	46 053 176	10 569 523	50 097 233	10 587 886	79 810 444	19 969 900	84 116 998	30 152 108	105,40%	2 698,0
25	Czarny Dunajec	66 969 830	14 832 001	65 534 402	12 470 292	89 527 823	17 865 033	101 306 779	18 916 616	119 998 986	29 310 478	136 093 317	43 020 340	113,41%	1 908,0
26	Czchów	33 291 944	12 542 591	33 303 315	9 637 027	43 006 108	11 206 714	50 980 389	13 864 132	57 761 260	17 285 238	63 812 200	21 485 698	110,48%	2 205,0
27	Czernichów	36 814 690	15 297 450	37 263 528	17 356 132	50 184 818	20 032 716	58 315 629	23 149 469	84 525 956	36 137 150	98 058 637	40 490 682	116,01%	2 733,0
28	Czorsztyn	19 661 409	5 638 714	27 688 913	7 552 713	31 032 440	8 942 340	37 498 073	11 329 717	45 699 718	14 327 033	48 715 818	21 250 745	106,60%	2 778,0
29	Dąbrowa Tarnowska	55 411 251	18 248 443	60 048 375	21 952 264	71 688 515	23 914 178	84 892 488	26 115 729	103 285 580	31 971 489	111 648 482	39 140 626	108,10%	1 850,0
30	Dębno	33 063 077	8 639 006	36 909 810	11 061 492	49 279 299	16 748 910	53 920 997	15 351 924	76 947 938	26 072 678	74 025 494	22 465 404	96,20%	1 523,0
31	Dobczyce	56 476 796	25 651 175	53 102 741	29 362 050	65 436 218	32 888 303	82 008 673	40 734 855	105 470 311	54 620 059	112 458 450	59 819 747	106,63%	3 895,0
32	Dobra	28 382 242	6 306 586	39 249 038	9 186 595	40 391 619	7 193 046	52 593 125	8 690 155	59 351 067	15 555 647	72 447 130	23 173 595	122,07%	2 308,0
33	Drwinia	21 041 067	5 480 182	21 835 905	6 555 436	26 343 142	7 714 063	31 419 586	8 269 410	48 997 816	12 398 993	49 135 157	19 643 046	100,28%	3 028,0
34	Gdów	45 940 774	15 077 048	54 010 774	19 446 740	69 289 306	22 777 585	90 894 925	27 856 229	98 989 271	35 209 622	123 015 080	53 279 436	124,27%	2 899,0
35	Gnojnik	23 653 262	5 260 457	22 244 524	6 407 368	28 889 097	6 834 959	38 357 649	8 427 791	62 333 402	19 379 969	59 766 636	23 174 462	95,88%	2 895,0
36	Gotcza	17 636 937	5 372 137	21 697 538	7 984 493	21 129 627	6 372 519	26 816 971	6 927 967	30 264 679	9 676 147	35 979 757	14 806 261	118,88%	2 451,0
37	Gorlice g.	49 450 699	12 347 501	52 143 024	13 439 646	63 176 065	15 771 609	75 572 508	19 186 376	93 237 653	26 052 128	109 878 373	40 825 117	117,85%	2 369,0
38	Gorlice m.	76 737 302	43 320 482	79 363 621	47 082 606	96 507 581	52 220 528	109 024 400	55 948 993	144 513 379	72 097 055	209 452 227	89 173 344	144,94%	3 359,0
39	Gręboszów	11 542 900	2 017 993	8 283 224	2 862 343	10 127 505	2 692 830	11 281 939	2 981 087	18 358 285	7 160 032	17 589 024	7 154 531	95,81%	2 191,0
40	Gromnik	29 034 893	7 620 594	25 070 852	5 565 939	31 930 567	6 547 082	38 897 824	6 995 043	44 961 764	8 914 957	54 818 342	17 089 617	121,92%	1 921,0

Lp.	Wyszczególnienie	2012		2014		2016		2018		2020		2021		Dynamika dochodów ogółem (13:1) w %	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2021 r.
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
41	Gródek nad Dunajcem	32 508 650	8 705 922	31 908 678	9 740 408	41 682 065	10 971 822	46 541 435	13 392 618	54 809 122	16 605 377	62 773 044	22 800 832	114,53%	2 479,0
42	Grybów g.	78 321 804	13 644 121	85 248 097	16 500 576	109 431 588	19 801 560	124 298 555	26 062 207	153 113 446	40 097 909	177 122 192	60 551 015	115,68%	2 360,0
43	Grybów m.	26 128 170	6 392 826	19 087 049	6 852 244	22 934 824	6 790 386	28 658 322	7 976 039	38 808 844	13 353 006	42 080 708	15 965 743	108,43%	2 689,0
44	Igołomia-Wawrzeńczyce	20 867 446	6 755 788	24 161 184	11 125 517	27 975 506	9 559 602	33 400 918	11 672 802	44 425 207	15 963 926	54 761 836	27 018 026	123,27%	3 515,0
45	Iwanowice	24 018 760	7 998 619	25 095 594	9 541 532	32 949 542	11 248 891	39 135 400	13 846 157	51 460 998	19 701 306	58 943 158	23 838 490	114,54%	2 573,0
46	Iwkowa	20 500 640	4 283 619	21 142 312	5 189 347	26 179 335	5 640 309	35 840 044	6 863 511	38 595 851	10 110 945	49 964 418	20 260 492	129,46%	3 098,0
47	Jablonka	52 776 933	12 661 411	68 082 962	22 107 968	71 118 574	16 172 595	85 951 345	18 421 385	104 860 260	26 257 230	117 452 738	36 344 733	112,01%	1 935,0
48	Jerzmanowice-Przeżmija	28 003 867	8 113 157	28 802 415	10 242 676	37 984 183	12 109 856	45 839 020	14 544 826	74 689 253	31 114 452	64 555 711	25 377 274	86,43%	2 323,0
49	Jodłownik	32 836 087	7 792 187	32 369 970	6 393 212	38 436 495	8 545 589	41 183 942	8 413 021	50 179 373	13 592 254	70 753 373	28 087 978	141,00%	3 208,0
50	Jordanów g.	32 389 073	9 746 484	33 076 912	8 796 655	42 383 397	9 573 320	48 656 395	11 040 196	62 400 680	18 440 445	71 527 704	26 712 994	114,63%	2 370,0
51	Jordanów m.	14 628 435	8 906 521	14 349 306	8 833 361	19 651 426	10 279 027	24 617 905	10 752 101	46 899 710	18 618 036	37 261 909	18 502 480	79,45%	3 537,0
52	Kalwaria Zebrzydowska	50 845 559	18 329 447	55 269 192	22 026 645	74 963 408	26 015 079	87 066 546	34 246 049	109 947 518	45 887 193	118 642 586	53 039 597	107,91%	2 656,0
53	Kamienica	25 790 175	4 300 212	31 313 974	7 482 293	33 191 021	5 939 891	40 778 075	6 888 100	46 607 919	9 844 378	51 340 197	15 239 032	110,15%	1 932,0
54	Kamionka Wielka	28 448 482	5 418 357	30 520 478	7 150 147	40 222 473	8 693 779	50 401 939	12 695 543	65 607 803	21 472 992	62 730 133	20 536 440	95,61%	1 956,0
55	Kęty	80 848 032	46 062 876	88 657 430	50 967 166	110 593 005	55 675 234	131 755 768	65 723 762	165 646 921	78 089 156	179 242 944	85 604 510	108,21%	2 527,0
56	Klucze	39 525 134	20 704 807	41 996 488	23 066 882	52 365 045	26 775 960	72 571 966	35 750 020	84 109 351	44 550 470	93 293 680	47 272 035	110,92%	3 209,0
57	Klaj	27 171 906	10 621 560	34 987 134	17 587 362	39 301 698	17 480 246	49 326 880	21 209 773	67 263 546	32 657 383	67 223 182	28 493 621	99,94%	2 611,0
58	Kocmyrzów-Luborzyca	34 634 066	12 546 579	37 644 254	15 861 122	48 581 869	19 031 095	64 077 276	27 056 286	104 823 667	56 087 896	114 563 833	47 973 228	109,29%	2 955,0

Lp.	Wyszczególnienie	2012		2014		2016		2018		2020		2021		Dynamika dochodów ogółem (13:1) w %	Dochody własne na 1 mieszkalca w 2021 r.
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
59	Koniusza	22 649 412	6 550 029	23 454 143	8 080 346	32 425 596	9 497 708	37 982 592	11 296 407	46 829 212	15 269 910	52 270 937	18 620 955	111,62%	2 064,0
60	Korzenna	51 845 481	7 160 420	52 006 009	7 763 442	61 526 179	9 160 662	81 111 105	14 990 609	90 359 249	18 713 957	132 696 187	55 646 511	146,85%	3 826,0
61	Koszyce	21 061 376	10 341 398	17 538 795	6 301 233	20 640 752	5 904 055	24 967 341	6 591 591	26 141 983	7 823 184	26 646 491	8 463 538	101,93%	1 589,0
62	Kościelisko	25 460 066	10 674 519	28 127 127	11 671 556	34 478 419	12 412 027	40 339 470	15 062 477	60 261 411	21 618 011	63 027 344	29 420 681	104,59%	3 313,0
63	Kozłów	12 155 055	4 297 743	13 459 708	5 067 231	15 341 721	4 192 586	18 856 079	4 512 665	22 875 146	7 178 044	27 451 304	11 261 005	120,00%	2 485,0
64	Krościenko n. Dunajcem	18 874 086	5 730 865	20 444 519	6 798 436	27 352 707	6 680 025	30 555 015	7 855 087	48 120 666	14 906 270	42 812 905	13 599 737	88,97%	2 026,0
65	Krynica-Zdrój	78 727 837	44 427 182	72 403 867	45 938 377	90 984 609	55 893 862	99 432 487	58 688 874	125 214 749	66 082 840	134 480 171	73 038 430	107,40%	4 444,0
66	Krzyszowice	80 035 050	41 721 514	84 428 098	51 913 530	103 657 885	54 062 697	132 548 459	62 925 458	162 741 007	86 214 801	185 213 803	91 153 301	113,81%	2 851,0
67	Książ Wielki	17 236 359	6 475 090	16 249 970	6 091 773	20 486 796	6 390 269	23 983 572	7 447 914	34 399 873	11 445 355	33 841 310	13 957 458	98,38%	2 793,0
68	Lanckorona	17 323 146	5 082 397	16 908 850	5 677 532	23 235 071	6 864 452	28 337 525	7 782 966	36 445 644	12 197 881	40 387 110	16 358 256	110,81%	2 634,0
69	Laskowa	26 900 554	4 916 081	26 782 904	5 484 540	35 578 543	6 679 794	43 798 601	9 470 146	52 393 654	14 730 039	62 369 515	20 391 022	119,04%	2 486,0
70	Libiąż	51 407 486	31 721 562	55 713 822	35 133 090	75 089 788	43 712 132	87 613 702	49 096 553	98 450 017	47 250 703	109 611 318	54 243 216	111,34%	2 466,0
71	Limanowa g.	71 784 238	22 439 883	67 674 650	20 696 716	90 952 111	21 590 860	112 342 184	27 101 819	148 540 835	43 575 923	167 465 960	61 120 986	112,74%	2 360,0
72	Limanowa m.	53 687 953	27 887 327	63 112 035	37 059 479	69 309 188	33 840 082	91 473 436	48 871 278	108 354 977	49 336 878	113 486 141	58 468 235	104,74%	3 895,0
73	Lipinki	19 364 987	4 987 476	21 106 628	6 715 032	24 483 321	5 934 878	30 406 226	6 235 129	41 122 778	10 425 240	50 529 241	18 482 011	122,87%	2 725,0
74	Lipnica Murowana	18 640 941	5 460 111	17 719 380	4 307 153	22 074 949	4 489 945	25 562 994	5 214 214	33 356 663	9 261 247	39 637 217	14 892 858	118,83%	2 641,0
75	Lipnica Wielka	21 833 741	2 721 861	19 792 142	3 059 096	22 477 766	3 497 527	28 928 831	4 096 946	35 789 160	6 835 142	43 210 917	11 745 978	120,74%	1 971,0
76	Lisia Góra	39 613 465	10 383 292	41 223 263	12 796 756	50 512 887	14 065 133	62 453 085	16 829 802	81 291 446	23 612 882	90 117 414	26 814 921	110,86%	1 735,0
77	Liszki	41 657 443	21 827 345	46 743 610	25 669 030	63 555 252	32 460 925	66 462 033	31 743 367	99 278 995	46 832 727	109 897 249	55 149 097	110,70%	3 134,0
78	Lubień	26 294 998	4 793 321	28 023 083	5 894 793	37 501 767	7 320 632	43 416 533	8 561 402	52 546 966	11 221 280	59 498 215	17 942 650	113,23%	1 778,0
79	Łabowa	20 215 013	5 016 307	24 131 750	8 444 331	25 932 599	5 651 389	33 513 758	7 330 206	35 818 855	9 237 523	46 957 818	19 126 919	131,10%	3 131,0

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2012		2014		2016		2018		2020		2021		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w %	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2021 r.
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
80	Łapanów	37 512 201	14 774 511	33 876 062	15 703 339	36 164 134	12 130 573	40 355 810	13 464 665	54 900 702	20 504 536	56 919 587	22 136 217	103,68%	2 686,0
81	Łąpsze Niżne	29 850 291	8 449 287	34 166 923	13 999 509	37 352 611	9 970 472	43 149 099	11 077 251	55 076 912	17 329 518	59 608 983	24 098 394	108,23%	2 579,0
82	Łącko	50 113 393	9 799 142	66 697 236	11 833 670	72 767 011	13 254 551	92 649 047	16 007 099	112 409 529	26 081 988	134 771 812	40 813 229	119,89%	2 454,0
83	Łososina Dolna	36 214 051	7 462 306	36 662 795	10 711 161	43 115 227	10 151 517	53 061 921	11 779 194	60 552 810	17 641 063	73 170 627	26 692 268	120,84%	2 385,0
84	Łukowica	32 945 940	4 195 664	37 764 795	9 081 170	43 196 453	6 598 442	53 014 451	8 478 991	65 480 096	14 849 207	76 118 685	24 913 719	116,25%	2 439,0
85	Łuzna	25 717 178	4 827 225	28 641 913	5 705 230	32 244 596	5 461 797	38 510 764	6 828 107	52 727 972	14 802 784	63 943 956	24 522 686	121,27%	2 878,0
86	Maków Podhalański	40 108 400	14 559 437	42 979 698	15 900 566	57 098 249	18 703 160	65 899 116	22 111 144	78 447 285	27 110 736	92 877 342	41 120 621	118,39%	2 596,0
87	Mędzichów	10 616 006	1 555 373	10 052 568	1 962 499	12 282 300	2 247 600	13 582 696	2 598 380	19 145 000	6 285 208	19 406 842	6 040 741	101,37%	1 778,0
88	Michałowice	24 793 202	11 844 338	29 726 603	15 786 705	37 245 184	20 023 057	47 676 838	25 188 312	67 943 501	35 390 992	84 181 766	40 760 914	123,90%	3 659,0
89	Miechów	50 552 818	22 318 852	51 700 047	26 003 593	67 693 105	26 809 381	74 499 319	30 942 906	108 364 944	43 040 692	110 071 978	50 009 931	101,58%	2 597,0
90	Mogilany	35 589 239	20 053 959	40 543 852	25 739 042	52 381 691	28 749 602	74 294 606	38 049 152	93 089 587	50 527 386	102 497 890	54 051 020	110,11%	3 687,0
91	Moszczenica	17 279 590	2 806 639	16 177 075	3 329 611	18 922 594	3 404 468	23 323 878	3 818 592	47 008 394	7 285 966	41 426 562	12 624 574	88,13%	2 525,0
92	Mszana Dolna g.	50 144 854	11 047 772	61 772 448	13 254 211	67 882 908	12 029 991	79 941 152	13 694 451	95 786 675	21 263 403	110 727 972	32 714 413	115,60%	1 861,0
93	Mszana Dolna m.	23 910 257	10 272 689	23 455 373	9 710 580	32 968 727	10 591 655	33 338 721	12 111 596	42 583 113	17 753 435	47 290 690	20 885 462	111,06%	2 652,0
94	Mucharz	13 365 887	4 430 921	15 816 936	6 960 302	15 552 280	5 905 756	18 472 893	6 590 602	24 790 525	11 025 590	26 934 983	11 693 412	108,65%	2 829,0
95	Muszyna	53 616 496	18 207 976	40 152 582	19 326 903	50 508 627	22 085 162	61 822 575	23 822 242	83 664 040	32 041 750	86 017 172	40 800 263	102,81%	3 558,0
96	Mysłenice	149 702 350	98 141 906	183 132 515	128 912 459	186 848 358	99 467 722	191 419 593	94 667 796	266 463 256	131 679 434	278 535 829	133 527 401	104,53%	2 989,0
97	Nawojowa	24 873 448	7 046 505	26 572 724	6 770 876	33 677 526	8 640 578	43 061 863	14 291 985	51 526 129	15 275 557	59 630 144	25 374 418	115,73%	2 885,0
98	Niechwieź	23 265 113	4 125 673	27 086 537	5 033 838	33 773 159	5 953 192	38 817 483	6 534 667	44 062 149	9 522 575	51 305 502	17 346 826	116,44%	2 355,0
99	Niepołomice	89 995 130	49 376 411	101 228 948	58 531 710	128 506 059	68 689 452	161 965 916	88 365 059	224 453 246	107 923 952	267 134 714	122 895 456	119,02%	4 063,0
100	Nowe Brzesko	21 166 755	4 551 282	18 708 645	6 577 343	20 482 676	6 614 684	24 837 080	8 393 997	33 692 834	14 233 144	44 000 143	20 273 760	130,59%	3 582,0

Lp.	Wyszczególnienie	2012		2014		2016		2018		2020		2021		Dynamika dochodów ogółem (13:1) w %	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2021 r.
		ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne		
101	Nowy Targ g.	64 836 845	10 334 481	76 683 925	15 784 062	93 059 906	15 210 462	101 934 991	17 632 270	144 840 010	29 188 626	157 029 925	43 158 386	108,42%	1 790,0
102	Nowy Targ m.	101 332 084	59 538 948	111 656 979	63 274 003	128 192 960	65 263 082	155 447 610	82 339 948	183 239 165	91 427 174	207 022 725	109 205 150	112,98%	3 300,0
103	Nowy Wiśnicz	40 935 811	17 261 181	39 380 677	15 480 181	50 323 874	15 802 861	67 416 932	20 678 572	81 813 970	27 825 364	94 391 313	38 328 943	115,37%	2 687,0
104	Ochothnica Dolna	28 564 239	5 909 461	31 179 934	10 194 912	37 900 132	8 504 084	43 375 722	11 015 071	60 091 622	23 358 043	65 108 367	23 420 895	108,35%	2 765,0
105	Olesno	24 481 480	4 307 470	21 586 212	5 194 451	24 499 366	5 181 913	30 319 005	5 937 775	40 046 494	12 560 771	42 604 939	12 363 423	106,39%	1 569,0
106	Olkusz	123 003 589	74 716 795	136 533 161	88 457 006	160 488 056	92 798 730	184 768 392	106 191 205	245 999 432	127 601 444	261 761 634	134 826 826	106,41%	2 826,0
107	Osiek	22 972 315	9 197 301	23 541 421	11 755 876	27 941 389	12 302 970	35 535 572	16 581 798	41 984 005	17 771 263	46 360 114	20 268 455	110,42%	2 456,0
108	Oświęcim g.	46 976 867	24 964 763	49 452 659	29 726 913	61 067 040	32 707 693	74 143 894	38 040 147	96 027 064	46 433 907	112 449 598	55 394 530	117,10%	2 976,0
109	Oświęcim m.	135 075 069	88 090 106	143 734 832	96 189 108	192 376 270	116 289 538	200 427 032	122 045 133	232 210 446	140 738 938	248 118 016	151 201 023	106,85%	4 083,0
110	Pałacznica	11 983 183	2 674 323	15 650 918	4 761 787	18 200 442	4 589 526	21 659 855	4 660 667	32 664 443	9 858 123	40 353 339	11 675 488	123,54%	3 303,0
111	Pćim	31 575 347	9 181 507	33 512 462	8 754 988	41 155 005	9 656 100	49 462 695	12 605 976	62 080 642	22 542 110	72 748 952	29 724 523	117,18%	2 677,0
112	Płwniczna-Zdrój	40 343 112	18 122 020	36 889 676	12 644 808	45 020 838	12 955 124	49 862 573	14 083 123	60 773 348	19 472 301	65 894 524	26 282 629	108,43%	2 503,0
113	Plesna	30 892 497	6 665 285	34 054 577	9 266 393	39 967 814	9 827 354	52 563 646	12 869 279	56 829 004	15 185 719	66 156 430	23 234 786	116,41%	1 959,0
114	Podegrodzie	40 157 501	10 821 772	44 592 438	10 243 355	54 219 245	11 763 860	64 510 648	15 770 667	75 135 086	20 173 734	95 072 843	36 162 831	126,54%	2 686,0
115	Polanka Wielka	11 213 896	4 362 253	11 814 722	5 538 492	13 856 818	6 140 831	19 615 224	7 559 697	26 632 973	9 787 829	27 815 142	11 855 715	104,44%	2 750,0
116	Poronin	29 856 061	9 513 642	35 431 182	11 665 297	43 723 215	13 291 399	54 974 545	15 495 549	69 826 169	27 824 063	70 460 542	26 121 244	100,91%	2 232,0
117	Proszowice	41 738 318	16 893 084	46 628 070	19 903 617	60 006 798	21 630 105	70 111 568	24 777 865	93 014 329	35 671 995	99 685 471	36 849 401	107,17%	2 308,0
118	Przeciszów	19 479 417	6 033 483	18 945 224	7 889 734	21 296 708	8 064 546	30 508 068	10 096 315	39 101 503	15 852 628	38 809 504	18 593 307	99,25%	2 790,0
119	Raba Wyżna	36 077 230	7 713 290	45 493 310	9 934 078	56 517 416	10 909 733	62 089 699	12 448 227	74 874 633	16 586 562	96 711 872	38 075 547	129,17%	2 586,0
120	Rabka-Zdrój	46 563 754	20 102 357	49 304 636	20 293 555	61 781 396	23 490 802	69 569 413	26 195 733	88 552 986	34 743 967	111 673 145	53 991 812	126,11%	3 190,0
121	Radechowice	25 120 769	5 778 094	25 919 339	5 200 622	30 823 204	5 948 167	34 075 486	7 322 254	40 276 167	10 000 477	50 440 632	19 350 561	125,24%	2 997,0

Lp.	Wyszczególnienie	2012		2014		2016		2018		2020		2021		Dynamika dochodów ogółem (13:1) w %	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2021 r.
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
122	Radawice	10 062 069	3 054 526	10 886 558	4 800 465	9 788 044	2 285 708	14 059 745	2 796 736	15 795 861	4 485 959	19 198 914	6 761 067	121,54%	2 736,0
123	Radgoszcz	28 280 627	2 646 888	23 818 738	3 525 689	30 650 787	4 223 888	31 851 992	4 855 307	39 990 160	8 097 211	42 133 102	9 281 199	105,36%	1 250,0
124	Radłów	32 018 554	8 230 685	26 724 626	8 094 131	34 041 635	10 518 538	40 933 826	13 105 502	49 311 589	16 771 550	54 128 677	20 399 595	109,77%	2 133,0
125	Radziemice	11 031 000	2 880 775	9 728 478	3 521 387	11 996 709	3 686 538	14 642 501	4 189 336	17 455 001	6 128 032	20 459 414	7 733 062	117,21%	2 341,0
126	Ropa	19 250 459	2 316 812	21 724 084	2 909 533	23 264 593	3 611 753	28 666 720	4 537 264	37 592 029	8 358 660	44 934 091	15 723 177	119,53%	2 840,0
127	Ryglice	36 623 503	5 907 735	35 342 811	7 448 605	43 741 781	8 655 188	52 897 603	10 207 291	64 570 540	16 678 049	75 544 712	26 418 500	117,00%	2 280,0
128	Ryfto	11 835 943	3 166 215	11 433 584	3 669 957	14 836 740	4 248 206	18 310 969	4 632 823	21 290 511	7 714 254	25 279 275	10 605 967	118,73%	2 838,0
129	Rzepieniak Strzyżewski	20 845 883	2 946 612	22 459 199	4 712 027	27 423 864	4 835 600	34 905 270	5 858 793	42 748 936	11 297 738	48 649 811	13 871 001	113,80%	2 059,0
130	Rzezawa	31 626 702	9 684 677	31 370 805	11 487 011	40 324 909	14 595 981	49 100 749	17 793 298	65 580 539	20 889 897	71 625 448	26 642 146	109,22%	2 327,0
131	Sękowa	22 052 618	8 011 034	19 934 182	7 396 678	22 054 796	6 090 033	25 943 247	5 765 990	52 480 894	28 331 527	41 446 960	17 389 311	78,98%	3 522,0
132	Siepraw	31 218 429	9 285 507	26 069 117	11 650 561	35 105 767	13 567 818	41 063 002	16 814 917	52 905 396	21 626 475	58 040 616	25 755 552	109,71%	2 805,0
133	Skąta	30 031 724	10 823 076	33 722 166	13 422 029	41 601 850	16 772 329	46 340 946	19 158 354	61 158 263	25 433 688	67 215 917	29 469 716	109,90%	2 779,0
134	Skawina	150 687 638	85 582 825	182 435 430	100 491 388	177 944 026	99 259 944	202 917 466	116 343 313	272 830 970	145 455 202	297 630 673	151 590 355	109,09%	3 462,0
135	Skrzyszów	35 915 155	13 193 729	37 687 370	15 142 913	49 348 996	16 945 025	55 262 770	19 765 285	71 558 015	27 367 511	80 442 007	33 226 543	112,42%	2 314,0
136	Slaboszów	9 725 761	2 913 914	9 600 468	3 336 504	12 103 066	2 980 256	14 694 994	3 186 732	18 261 696	5 802 206	22 481 520	9 551 468	123,11%	2 773,0
137	Słomniki	39 788 270	13 412 354	42 888 906	15 606 710	55 827 307	20 106 036	61 819 450	21 899 331	90 297 119	35 837 975	88 874 198	37 945 069	98,42%	2 808,0
138	Słopnice	23 580 278	5 306 413	23 116 212	4 154 355	30 025 582	3 931 682	33 967 425	5 099 734	44 733 892	11 248 718	44 001 518	11 299 787	98,36%	1 649,0
139	Spytkowice (pow. nowotarski)	12 721 591	3 523 487	13 664 479	4 565 166	18 016 432	5 300 548	19 795 736	5 053 553	25 610 061	8 043 114	28 354 307	9 841 789	110,72%	2 113,0
140	Spytkowice (pow. wadowicki)	27 386 360	9 931 921	29 655 625	13 618 710	34 349 137	12 977 278	41 593 528	14 009 532	60 132 769	25 935 007	58 591 658	23 462 547	97,44%	2 291,0

Lp.	Wyszczególnienie	2012				2014				2016				2018				2020				2021		Dynamika dochodów ogółem (13:1) w % w 2021 r.	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2021 r.
		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne					
		ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne				
141	Stary Sącz	63 677 481	18 739 055	74 998 358	24 075 946	85 901 522	23 470 570	119 643 804	35 220 597	143 165 488	45 951 811	157 061 406	56 049 382	109,71%	2 356,0										
142	Stryżawa	32 352 368	10 490 801	36 860 147	12 096 736	43 264 846	13 550 562	52 238 180	18 491 982	59 426 583	20 658 635	76 289 485	33 419 682	128,38%	2 815,0										
143	Stryżów	21 165 814	8 171 863	19 013 432	6 650 376	23 741 480	6 731 974	28 906 017	8 676 353	45 935 335	19 154 791	48 583 833	19 088 504	105,77%	2 789,0										
144	Sucha Beskidzka	25 299 369	15 478 717	30 588 431	17 586 104	38 999 800	19 516 791	46 905 211	21 196 142	54 061 604	26 561 754	58 970 373	32 211 169	109,08%	3 592,0										
145	Sułkowice	45 159 085	12 236 538	53 507 578	14 047 207	54 810 300	15 954 587	59 772 171	19 948 208	74 293 641	25 664 598	84 832 544	33 214 591	114,19%	2 192,0										
146	Suboszoła	18 666 127	4 002 571	17 391 210	5 008 975	22 573 871	5 709 624	27 646 299	6 982 389	34 986 956	10 447 041	34 359 850	10 479 189	98,21%	1 823,0										
147	Szaflary	29 902 228	5 625 439	29 420 927	6 382 652	39 285 527	8 037 058	48 532 848	9 443 460	63 442 779	18 616 932	78 003 696	29 330 869	122,95%	2 620,0										
148	Szczawnica	23 838 966	10 113 421	26 117 142	12 733 491	29 002 759	13 033 593	33 745 769	14 790 772	41 414 443	20 617 687	48 194 081	23 149 466	116,37%	3 288,0										
149	Szczucin	50 623 582	8 842 627	43 706 336	10 601 173	59 933 024	11 181 208	52 013 959	12 146 721	68 220 384	22 096 229	71 924 787	23 136 635	105,43%	1 782,0										
150	Szczurowa	34 935 419	6 633 567	30 742 174	8 730 141	33 640 741	9 530 580	46 887 159	11 088 892	55 435 920	19 528 372	60 136 455	21 883 582	108,48%	2 349,0										
151	Szerzyny	22 760 211	3 176 754	25 884 185	5 229 505	30 208 991	5 074 201	35 623 443	5 732 846	47 391 518	12 436 581	48 477 577	12 941 249	102,29%	1 657,0										
152	Świątynki Górne	29 125 331	13 425 557	32 418 598	13 938 048	43 263 510	18 099 362	57 563 699	22 397 559	72 216 920	33 253 111	81 952 424	38 716 298	113,48%	3 721,0										
153	Tarnów	68 099 353	29 347 441	68 036 366	33 477 731	86 708 837	38 742 819	101 799 362	44 919 704	125 607 040	53 430 251	139 248 013	65 657 645	110,86%	2 487,0										
154	Tokarnia	25 591 875	5 172 322	27 145 970	6 844 363	33 042 037	6 009 140	39 354 677	7 332 138	51 569 016	14 133 875	59 452 920	22 422 933	115,29%	2 543,0										
155	Tomice	19 177 393	6 345 962	21 328 195	7 345 085	27 345 445	8 271 553	33 336 806	10 574 914	41 288 653	12 590 594	49 723 855	18 156 240	120,43%	2 203,0										
156	Trzciana	24 114 882	11 578 419	18 782 242	5 377 742	22 866 951	5 550 573	30 095 317	7 649 071	39 007 202	12 131 484	48 813 980	20 292 162	125,14%	3 589,0										
157	Trzebinia	97 985 871	65 358 005	102 936 077	69 672 429	127 053 586	76 077 399	146 986 298	83 044 872	165 314 750	87 908 761	180 892 666	97 807 815	109,42%	2 932,0										
158	Trzyciąż	22 281 991	7 275 491	21 199 496	8 132 317	24 261 807	7 282 186	28 152 486	9 456 602	36 821 012	14 737 617	41 208 260	16 725 117	111,92%	2 391,0										
159	Tuchów	47 070 186	10 963 141	49 781 273	14 285 951	62 029 866	15 659 142	72 537 757	18 045 405	91 977 645	27 104 240	102 164 864	34 795 727	111,08%	1 975,0										
160	Tymbark	21 269 583	7 893 164	21 937 490	9 443 967	25 622 610	8 225 260	32 012 615	9 344 301	36 508 879	12 508 455	42 015 701	17 759 507	115,08%	2 690,0										
161	Uście Gorlickie	30 215 656	7 277 793	32 298 220	9 653 875	37 217 165	11 523 973	42 730 768	11 857 798	50 653 857	15 129 959	60 766 312	23 101 206	119,96%	3 348,0										

Lp.	Wyszczególnienie	2012		2014		2016		2018		2020		2021		Dynamika dochodów ogółem (13:1) w %	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2021 r.
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
162	Wadowice	102 843 019	50 180 800	101 407 545	56 386 723	131 123 235	61 957 641	174 699 067	91 544 718	216 568 332	117 655 865	231 921 122	117 178 528	107,09%	3 140,0
163	Wieliczka	138 512 606	72 170 041	187 181 136	95 095 382	232 556 951	108 155 366	275 134 813	134 935 248	389 945 115	183 208 855	437 023 544	205 818 559	112,07%	3 311,0
164	Wielka Wieś	30 883 883	19 853 373	39 304 629	27 041 256	54 407 284	32 546 824	69 376 188	41 307 415	96 402 458	60 527 919	110 041 721	64 115 526	114,15%	4 683,0
165	Wieprz	33 011 009	9 697 041	36 896 562	11 095 824	45 238 962	14 087 557	54 174 936	15 469 263	67 834 695	19 598 960	78 085 555	28 081 308	115,11%	2 235,0
166	Wierchosławice	26 295 803	11 129 533	26 047 734	14 524 420	33 640 639	16 778 895	38 802 770	17 413 520	50 210 424	21 048 269	56 993 680	25 737 952	113,51%	2 395,0
167	Wietrzychowice	11 837 183	2 120 842	12 135 288	2 655 934	12 651 092	2 971 750	14 620 130	2 983 423	15 743 200	4 172 627	19 345 074	7 103 185	122,88%	1 818,0
168	Wiśniowa	20 967 054	5 534 574	22 573 690	5 980 131	29 965 191	7 300 510	35 289 218	9 011 719	48 123 858	13 240 464	55 727 712	20 011 135	115,80%	2 700,0
169	Wojnicz	37 723 265	12 122 915	38 341 728	14 510 368	45 166 421	15 206 843	55 015 640	17 785 150	72 701 119	29 501 050	83 479 576	36 240 167	114,83%	2 737,0
170	Wolbrom	56 295 128	26 508 029	62 707 046	34 791 905	77 699 554	40 576 889	105 220 313	46 863 754	114 952 941	57 464 135	130 283 929	67 376 941	113,34%	3 008,0
171	Zabierzów	67 156 594	40 941 229	81 310 338	51 203 175	113 281 891	66 894 037	128 394 845	74 103 518	172 606 921	95 143 983	202 773 526	115 873 796	117,48%	4 224,0
172	Zakliczyn	36 417 552	8 560 549	37 663 409	10 660 374	47 516 211	11 521 568	58 430 760	12 580 190	76 873 458	25 775 269	85 833 289	30 705 007	111,66%	2 444,0
173	Zakopane	94 082 982	67 106 109	103 153 292	80 944 418	128 656 973	91 897 854	150 465 592	100 930 983	189 072 040	127 206 654	212 194 710	152 138 513	112,23%	5 732,0
174	Zator	31 806 047	15 755 543	33 833 977	18 042 120	42 124 293	18 727 008	47 415 063	26 848 765	64 666 283	36 514 363	58 512 502	29 369 898	90,48%	3 196,0
175	Zawoja	25 707 173	6 587 503	30 339 126	9 763 973	38 640 603	10 527 668	45 488 608	11 892 681	49 111 654	14 115 232	62 213 052	25 726 212	126,68%	2 859,0
176	Zembrzyce	14 224 136	4 308 824	21 293 255	9 779 058	18 961 317	5 806 707	26 420 227	6 850 197	25 991 177	8 547 902	32 914 605	14 224 927	126,64%	2 551,0
177	Zielonki	50 475 762	31 806 331	64 719 833	39 479 276	87 878 975	49 697 676	114 135 125	64 588 749	161 007 473	84 334 535	167 887 668	89 764 127	104,27%	3 689,0
178	Żabno	65 999 806	18 477 381	48 803 662	19 348 885	60 428 574	20 668 771	70 986 524	26 889 361	88 530 839	35 601 802	96 812 407	36 989 375	109,35%	1 969,0
179	Żegocina	19 056 958	3 531 034	19 709 241	4 186 683	24 160 678	4 524 153	30 523 197	7 422 303	35 965 171	8 387 873	43 201 568	12 995 668	120,12%	2 318,0
Średnia dla wszystkich gmin w województwie														112,27%	2 721,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 63. Dochody gmin – dynamika dochodów ogółem (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2020		2021		Dynamika dochodów ogółem w % (5:3)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7
I Gminy o najwyższej dynamice dochodów ogółem w 2021 roku						
1	Korzenna	90 359 249	18 713 957	132 696 187	55 646 511	146,85%
2	Gorlice	144 513 379	72 097 055	209 452 227	89 173 344	144,94%
3	Jodłownik	50 179 373	13 592 254	70 753 373	28 087 978	141,00%
4	Budzów	49 191 185	12 189 589	68 045 730	30 024 844	138,33%
5	Łabowa	35 818 855	9 237 523	46 957 818	19 126 919	131,10%
6	Nowe Brzesko	33 692 834	14 233 144	44 000 143	20 273 760	130,59%
7	Bukowina Tatrzańska	81 181 973	36 647 519	105 125 136	55 562 241	129,49%
8	Iwkowa	38 595 851	10 110 945	49 964 418	20 260 492	129,46%
9	Raba Wyżna	74 874 633	16 586 562	96 711 872	38 075 547	129,17%
10	Stryszawa	59 426 583	20 658 635	76 289 485	33 419 682	128,38%
II Gminy o najniższej dynamice dochodów ogółem w 2021 roku						
1	Sękowa	52 480 894	28 331 527	41 446 960	17 389 311	78,98%
2	Jordanów	46 899 710	18 618 036	37 261 909	18 502 480	79,45%
3	Jerzmanowice-Przegonia	74 689 253	31 114 452	64 555 711	25 377 274	86,43%
4	Moszczenica	47 008 394	7 285 966	41 426 562	12 624 574	88,13%
5	Krościenko n. Dunajcem	48 120 666	14 906 270	42 812 905	13 599 737	88,97%
6	Zator	64 666 283	36 514 363	58 512 502	29 369 898	90,48%
7	Brzeszcze	124 382 315	74 445 726	117 961 076	62 684 641	94,84%
8	Kamionka Wielka	65 607 803	21 472 992	62 730 133	20 536 440	95,61%
9	Gręboszów	18 358 285	7 160 032	17 589 024	7 154 531	95,81%
10	Gnojnik	62 333 402	19 379 969	59 766 636	23 174 462	95,88%
III Średnia dla wszystkich gmin w województwie w 2021 roku					112,27%	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Tabela 64. Gminy o najwyższych i najniższych dochodach bez dotacji na jednego mieszkańca w 2021 roku (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem	Dotacje	Dochody (3–4)	Liczba ludności	Kwota na 1 mieszkańca (5:6)
1	2	3	4	5	6	7
I Gminy o najwyższych dochodach na jednego mieszkańca						
1	Zakopane	212 194 710	39 703 004	172 491 706	26 540	6 499
2	Korzenna	132 696 187	40 796 254	91 899 933	14 543	6 319
3	Trzciana	48 813 980	14 904 890	33 909 089	5 654	5 997
4	Gorlice	209 452 227	50 836 391	158 615 836	26 545	5 975
5	Uście Gorlickie	60 766 312	19 881 084	40 885 228	6900	5 925
6	Pałacznica	40 353 339	19 847 115	20 506 224	3535	5 801
7	Wielka Wieś	110 041 721	31 049 596	78 992 125	13690	5 770
8	Bolesław	55 390 795	11 351 151	44 039 644	7700	5 719
9	Bukowina Tatrzańska	105 125 136	28 637 232	76 487 904	13502	5 665
10	Budzów	68 045 730	17 946 711	50 099 019	8889	5 636
II Gminy o najniższych dochodach na jednego mieszkańca						
1	Koszyce	26 646 491	8 889 076	17 757 415	5 327	3 333
2	Dębno	74 025 494	24 698 688	49 326 806	14 753	3 344
3	Libiąż	109 611 318	32 984 832	76 626 486	21 992	3 484
4	Żabno	96 812 407	31 009 347	65 803 060	18 788	3 502
5	Dąbrowa Tarnowska	111 648 482	36 965 780	74 682 702	21 160	3 529
6	Radgoszcz	42 133 102	15 715 058	26 418 044	7 427	3 557
7	Olesno	42 604 939	14 050 364	28 554 575	7 881	3 623
8	Szczucin	71 924 787	24 567 934	47 356 853	12 986	3 647
9	Wierzchosławice	56 993 680	17 808 023	39 185 657	10 745	3 647
10	Tarnów	139 248 013	42 644 928	96 603 086	26 405	3 659
III Średnia na jednego mieszkańca dla wszystkich gmin w województwie						4 527,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 65. Dochody gmin – dynamika dochodów własnych (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2020		2021		Dynamika dochodów własnych w % (6:4)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7
I Gminy o najwyższej dynamice dochodów własnych w 2021 roku						
1	Korzenna	90 359 249	18 713 957	132 696 187	55 646 511	297,4%
2	Budzów	49 191 185	12 189 589	68 045 730	30 024 844	246,3%
3	Raba Wyżna	74 874 633	16 586 562	96 711 872	38 075 547	229,6%
4	Łabowa	35 818 855	9 237 523	46 957 818	19 126 919	207,1%
5	Jodłownik	50 179 373	13 592 254	70 753 373	28 087 978	206,7%
6	Iwkowa	38 595 851	10 110 945	49 964 418	20 260 492	200,4%
7	Raciechowice	40 276 167	10 000 477	50 440 632	19 350 561	193,5%
8	Gromnik	44 961 764	8 914 957	54 818 342	17 089 617	191,7%
9	Ropa	37 592 029	8 358 660	44 934 091	15 723 177	188,1%
10	Zawoja	49 111 654	14 115 232	62 213 052	25 726 212	182,3%
II Gminy o najniższej dynamice dochodów własnych w 2021 roku						
1	Sękowa	52 480 894	28 331 527	41 446 960	17 389 311	61,4%
2	Zator	64 666 283	36 514 363	58 512 502	29 369 898	80,4%
3	Jerzmanowice-Przegonia	74 689 253	31 114 452	64 555 711	25 377 274	81,6%
4	Brzeszcze	124 382 315	74 445 726	117 961 076	62 684 641	84,2%
5	Kocmyrzów-Luborzyca	104 823 667	56 087 896	114 563 833	47 973 228	85,5%
6	Dębno	76 947 938	26 072 678	74 025 494	22 465 404	86,2%
7	Kłaj	67 263 546	32 657 383	67 223 182	28 493 621	87,3%
8	Charsznica	41 089 051	16 921 407	42 007 693	14 991 962	88,6%
9	Spytkowice	60 132 769	25 935 007	58 591 658	23 462 547	90,5%
10	Krościenko n. Dunajcem	48 120 666	14 906 270	42 812 905	13 599 737	91,2%
III Średnia dla wszystkich gmin w województwie w 2021 roku						131,68%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 66. Wydatki majątkowe gmin (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2012		2014		2016		2018		2020		2021	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %	
		Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Bochnia	10 820 245	12,94	21 555 592	20,64	6 045 344	5,41	24 445 950	17,32	23 110 751	13,85	25 783 385	14,49%
2	Bukowno	11 327 328	30,04	9 650 395	25,59	4 308 057	11,40	6 214 438	14,04	9 281 293	16,41	9 361 790	15,47%
3	Gońlice	18 394 228	22,82	11 527 257	15,22	9 074 772	9,94	13 793 103	12,80	24 358 082	16,47	41 775 788	19,74%
4	Grybów	12 570 858	45,10	5 955 408	3,43	530 208	2,47	3 780 873	12,59	3 941 467	11,59	5 281 634	14,34%
5	Jordanów	631 392	4,69	328 265	2,39	716 642	4,12	4 451 699	17,81	17 753 402	43,16	13 737 355	35,35%
6	Limanowa	12 075 501	22,49	23 995 015	32,75	7 324 024	11,00	22 420 083	24,92	28 910 666	26,21	22 288 366	21,08%
7	Mszana Dolna	5 328 552	22,41	4 496 002	19,45	7 763 831	24,25	7 049 101	19,71	5 977 598	14,41	6 478 969	14,66%
8	Nowy Targ	36 926 234	34,08	41 927 732	33,15	9 917 642	8,72	30 049 056	19,50	35 140 188	19,19	29 295 187	15,56%
9	Oświęcim	24 949 571	17,67	17 756 875	11,92	43 439 089	22,47	43 641 724	20,15	27 288 100	12,12	34 238 294	14,25%
10	Sucha Beskidzka	3 647 085	15,26	7 060 507	23,94	9 527 925	23,95	11 661 658	24,90	20 766 986	33,67	6 350 877	12,76%
11	Zakopane	26 950 160	25,03	21 408 649	19,07	21 337 033	16,22	52 484 302	28,78	17 042 090	10,62	32 951 748	18,02%
	Razem miasta	163 621 154	22,96	160 301 697	18,87	119 984 567	12,72	219 991 987	19,32	213 570 623	19,79	227 543 393	17,79%
12	Alwernia	3 384 821	10,68	2 827 598	9,28	1 896 866	5,14	4 785 995	10,50	5 660 791	9,12	7 690 707	11,55%
13	Andrychów	17 023 262	15,96	23 073 700	18,54	19 920 042	13,03	51 001 920	24,45	14 230 427	6,73	24 966 243	10,73%
14	Biecz	10 936 345	20,12	4 361 143	9,22	6 945 996	11,41	18 244 656	20,84	10 965 958	12,40	11 678 211	12,26%
15	Bobowa	9 868 256	30,80	8 023 682	21,95	3 288 343	8,12	14 501 241	24,95	14 642 545	22,50	8 771 784	13,90%
16	Brzesko	7 870 774	9,12	7 118 335	7,20	5 751 318	4,71	10 139 937	7,20	9 222 065	5,32	18 033 303	9,55%

Lp.	Wyszczególnienie	2012		2014		2016		2018		2020		2021	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %	
		Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe
17	Brzeszcze	3 410 292	6,62	4 150 773	7,99	13 842 058	18,21	40 559 997	36,07	31 398 793	25,64	27 294 105	22,15%
18	Chełmek	11 433 143	31,71	3 368 735	11,59	4 340 412	11,65	13 505 560	24,54	13 019 160	19,99	5 870 015	9,76%
19	Chrzanów	34 407 247	23,73	15 460 881	11,65	10 894 511	7,13	30 284 203	15,73	23 909 468	10,94	18 427 085	8,27%
20	Ciężkowice	6 894 964	18,78	2 855 414	8,00	2 740 896	6,13	3 423 373	6,72	23 971 382	30,34	17 985 554	23,14%
21	Czchów	6 328 946	18,58	3 413 974	9,84	2 273 165	5,43	9 725 686	17,69	4 630 729	8,06	7 247 606	11,32%
22	Dąbrowa Tarnowska	8 659 315	15,29	11 584 859	19,33	8 503 815	11,85	13 341 721	15,25	12 142 007	12,02	11 853 330	11,31%
23	Dobczyce	19 968 561	35,23	12 545 268	24,46	7 168 437	12,29	19 831 361	24,85	24 436 283	24,61	14 598 561	14,76%
24	Kalwaria Zebrzydowska	10 741 492	20,72	7 133 114	12,89	9 241 491	12,68	9 843 395	11,64	12 642 030	12,12	25 783 910	20,94%
25	Kęty	13 180 117	15,49	17 079 015	17,67	10 413 088	9,41	16 528 617	12,53	21 361 356	12,52	18 839 954	10,63%
27	Krynica-Zdrój	28 680 109	34,89	6 666 180	9,07	8 079 970	9,57	15 894 634	15,59	19 004 754	15,96	18 981 916	15,08%
28	Krzyszowice	16 211 593	20,41	9 035 229	11,05	9 858 049	9,65	30 139 704	21,82	19 931 547	12,37	24 081 562	14,22%
29	Libiąż	6 424 116	12,93	7 113 438	12,75	7 871 203	11,19	18 889 670	19,99	16 916 790	15,40	18 205 666	15,80%
30	Maków Podhalański	3 478 974	8,41	4 571 019	10,96	5 924 498	10,13	7 362 108	11,21	7 506 847	9,93	8 302 938	10,32%
31	Miechów	9 082 593	17,18	6 804 209	12,80	11 285 278	16,63	11 725 559	15,08	33 528 130	29,03	15 142 499	14,97%
32	Muszyna	21 129 700	37,45	14 465 040	31,27	4 422 915	9,80	20 960 510	31,25	25 273 118	30,70	11 507 945	15,73%
33	Myslenice	74 609 744	50,00	50 705 797	31,89	27 684 875	16,37	25 494 313	13,18	33 440 106	13,91	27 193 969	10,36%
34	Niepotomice	20 384 087	22,00	23 421 058	22,05	23 603 089	17,85	34 744 261	20,87	62 139 650	26,16	75 386 013	27,48%
35	Nowe Brzesko	8 619 012	36,65	1 026 594	5,49	299 897	1,50	2 390 733	9,68	2 646 850	9,15	9 524 680	25,17%
36	Nowy Wiśnicz	6 267 213	13,95	2 952 275	7,92	5 210 234	10,24	16 307 236	22,75	8 135 264	10,31	13 424 247	15,88%
37	Olkusz	13 480 145	10,77	16 806 385	12,57	7 621 099	5,03	19 712 039	10,85	38 695 658	15,96	21 811 029	9,39%

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2012		2014		2016		2018		2020		2021	
		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych	
		Wydatki majątkowe	ogółem w %	Wydatki majątkowe	ogółem w %	Wydatki majątkowe	ogółem w %	Wydatki majątkowe	ogółem w %	Wydatki majątkowe	ogółem w %	Wydatki majątkowe	ogółem w %
38	Piwniczna-Zdrój	17 857 284	39,18	12 533 763	29,22	5 366 068	12,41	8 200 582	16,99	12 972 862	21,83	5 943 289	10,97%
39	Proszowice	2 960 811	6,53	4 979 825	10,45	5 567 126	9,57	8 499 185	11,67	23 696 033	24,90	32 859 922	31,19%
40	Rabka-Zdrój	10 405 065	21,65	12 404 590	25,05	12 131 912	19,97	11 510 215	16,44	13 364 032	16,02	20 862 318	22,07%
41	Radłów	1 714 379	5,28	4 463 899	15,76	1 334 923	4,19	3 585 257	9,56	6 343 784	13,37	7 654 966	14,84%
43	Skala	3 359 325	10,77	7 011 751	20,35	2 409 096	6,44	7 133 720	14,80	6 108 131	10,64	5 167 264	8,39%
44	Skawina	45 216 263	30,59	53 655 275	30,98	21 005 944	12,14	28 988 495	14,06	50 607 938	18,53	53 134 207	18,22%
45	Słomniki	8 683 871	21,52	12 060 127	25,88	7 997 656	14,93	10 655 685	17,43	27 678 948	29,92	23 178 959	25,27%
46	Stary Sącz	13 737 465	21,44	19 560 418	25,64	13 647 919	15,09	36 182 815	28,25	41 537 738	27,77	37 671 416	24,60%
47	Sułkowice	10 296 983	22,61	22 058 252	37,77	8 086 149	14,85	4 796 029	8,37	4 361 424	6,30	4 279 505	5,86%
48	Szczawinica	10 867 182	37,85	4 372 529	18,43	3 687 963	12,92	4 804 777	14,17	2 441 724	7,12	8 463 651	20,28%
49	Szczucin	20 947 722	41,20	3 453 172	7,91	4 166 294	6,79	7 190 337	13,19	7 074 093	11,03	10 460 879	14,58%
50	Świątniki Górne	5 074 235	17,03	4 837 334	15,12	6 138 545	14,42	18 825 449	29,96	14 559 340	18,87	12 926 817	16,21%
51	Trzebinia	14 925 887	15,29	15 383 809	15,68	13 776 375	11,89	21 116 595	15,25	11 628 012	7,28	13 918 924	8,41%
52	Tuchów	10 429 239	22,18	9 536 959	18,02	3 029 668	5,02	7 451 560	10,24	6 777 332	7,99	13 465 629	14,04%
53	Wadowice	14 785 285	14,50	8 958 918	9,24	10 048 156	8,02	26 148 154	15,11	27 022 495	13,08	42 260 261	17,92%
54	Wieliczka	22 450 692	15,86	54 509 233	27,87	40 745 947	16,98	41 608 404	14,90	87 374 107	21,54	92 749 615	20,97%
55	Wojnicz	5 863 047	15,42	5 708 918	15,80	2 978 910	7,01	8 008 644	15,06	8 855 545	13,29	8 000 662	11,58%
56	Wolbrom	4 608 831	8,07	8 884 215	14,44	9 816 773	12,89	31 888 464	27,75	23 764 866	20,54	16 208 870	14,39%
57	Zakliczyn	10 552 758	29,61	8 377 007	22,08	4 418 287	9,87	13 107 984	21,24	12 427 090	18,07	19 589 586	24,61%
58	Zator	13 937 041	43,83	11 855 785	34,31	10 892 419	27,08	10 325 894	22,62	9 713 606	17,72	10 359 137	17,48%

Lp.	Wyszczególnienie	2012		2014		2016		2018		2020		2021	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %	
		Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe
59	Żabno	21 485 953	31,80	11 762 634	21,70	4 922 366	8,51	8 489 578	12,39	9 747 970	11,45	21 045 577	21,66%
	Razem miasta-gminy	651 665 098	22,01	569 459 081	17,38	414 468 798	10,93	785 594 265	17,20	897 508 778	15,71	922 804 286	15,49%
60	Babice	1 407 941	7,29	6 296 921	24,03	4 380 644	14,85	5 380 457	15,58	4 931 282	11,28	8 775 319	18,57%
61	Biały Dunajec	3 300 606	15,02	2 108 461	10,73	2 149 713	8,59	4 091 669	13,20	4 616 588	12,83	3 782 916	10,19%
62	Biskupice	2 359 579	10,10	6 256 233	21,56	2 573 157	7,60	12 137 714	22,99	8 138 023	13,26	8 557 901	13,38%
63	Bochnia g.	3 569 068	7,79	5 691 754	11,18	8 298 634	12,19	19 626 058	21,15	18 278 807	17,31	18 829 727	16,74%
64	Bolesław (pow. dęb.)	2 545 492	30,32	326 087	4,96	500 189	6,30	355 422	4,24	1 201 318	11,63	1 030 647	9,47%
65	Bolesław (pow. olk.)	1 554 970	6,00	3 631 143	13,44	2 560 689	7,63	10 073 656	22,60	7 013 181	13,84	9 626 281	17,69%
66	Borzęcin	17 609 078	44,01	5 530 607	18,57	1 059 802	3,73	2 601 687	7,49	3 952 138	9,16	5 390 190	11,73%
67	Birzeźnica	3 347 318	11,47	3 456 018	11,71	2 179 244	6,23	12 705 742	24,47	10 493 913	17,68	5 140 762	8,95%
68	Budzów	3 889 297	15,18	2 560 697	9,65	1 537 804	4,75	6 680 829	16,07	8 242 598	16,47	5 547 867	11,45%
69	Bukowina Tatrzańska	3 761 181	10,94	13 381 139	26,72	12 064 867	19,62	7 459 606	10,92	6 527 462	7,90	5 706 201	7,14%
70	Bystra-Siódzina	1 172 169	6,16	2 886 610	12,93	2 173 441	8,14	11 034 266	25,73	2 241 571	6,56	1 708 283	4,87%
71	Charsznica	5 601 107	24,37	3 619 161	15,69	1 357 297	5,56	4 885 391	16,27	5 917 919	16,16	4 606 875	12,41%
72	Chełmiec	16 662 901	19,01	14 906 017	16,79	10 051 346	9,19	69 024 072	37,32	22 142 287	13,02	11 048 412	6,09%
73	Czarny Dunajec	17 920 025	26,38	13 816 163	20,27	7 194 057	8,84	9 381 558	9,71	7 287 124	6,98	17 594 594	14,78%
74	Czernichów	7 125 174	18,82	3 087 470	8,45	5 867 048	11,54	12 719 187	19,59	10 324 711	13,07	20 156 097	21,59%
75	Czorsztyń	3 637 973	17,48	6 849 901	26,66	6 214 574	20,56	7 977 842	21,48	6 641 256	16,53	6 097 659	14,28%
76	Dębno	7 724 390	20,88	8 442 288	21,46	5 444 029	11,38	12 303 274	19,86	13 503 407	17,98	10 687 191	14,01%
77	Dobra	4 804 375	16,07	10 767 215	28,25	4 118 228	10,46	11 875 593	20,62	4 124 653	7,49	9 680 509	15,30%

Lp.	Wyszczególnienie	2012		2014		2016		2018		2020		2021	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %	
		Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe
78	Drwinia	4 283 727	20,40	5 906 136	24,75	3 628 250	13,97	7 888 315	23,03	10 624 459	25,46	13 653 605	29,29%
79	Gdów	3 422 266	7,50	9 327 575	16,92	5 335 740	8,06	17 165 616	19,09	7 273 877	7,56	14 553 177	13,61%
80	Gnojnik	4 688 731	20,18	3 786 510	16,06	2 434 790	8,51	8 482 828	20,00	16 180 386	28,74	12 805 572	23,38%
81	Gołcza	3 572 489	22,69	7 445 501	34,44	2 907 351	14,11	9 974 306	32,85	3 488 196	12,48	6 471 318	20,53%
82	Gořice g.	7 074 669	13,98	8 143 293	15,19	8 239 217	12,84	12 308 070	15,51	11 723 428	12,89	11 007 845	11,57%
83	Gręboszów	4 387 580	30,31	530 079	6,91	208 050	2,13	1 393 288	12,12	3 844 890	24,51	2 435 246	15,45%
84	Gromnik	4 445 580	16,84	703 592	3,03	2 258 614	7,07	5 936 994	14,83	4 287 341	9,69	6 880 408	13,83%
85	Gródek nad Dunajcem	9 579 987	27,73	3 762 286	12,18	2 807 815	7,27	6 120 076	12,58	5 099 590	9,78	3 118 081	5,60%
86	Grybów g.	13 957 322	18,26	16 774 540	20,11	16 478 126	15,44	25 176 319	19,12	18 714 912	12,78	36 045 808	21,45%
87	Igołomia-Wawrzeńczyce	4 669 576	20,34	2 719 382	12,64	2 469 386	9,25	7 794 696	22,01	8 265 624	19,03	2 525 719	6,44%
88	Iwanowice	2 704 987	11,18	2 543 593	10,51	3 467 601	10,44	15 118 327	31,27	11 297 652	21,03	10 256 310	18,98%
89	Iwikowa	5 941 585	25,97	3 864 496	17,52	2 407 870	9,22	12 106 994	29,63	7 593 088	18,39	2 593 725	6,95%
90	Jablonka	16 224 562	28,39	22 352 579	31,61	8 814 037	12,97	15 734 855	17,86	7 138 696	7,25	7 113 641	6,98%
91	Jerzmanowice-Przećinia	2 058 661	7,63	1 788 459	6,87	4 527 931	12,38	8 353 511	18,25	17 785 616	26,89	6 146 033	10,93%
92	Jodłownik	8 826 786	28,67	10 571 775	29,47	3 496 330	9,87	7 349 354	16,44	6 783 089	13,44	21 935 318	32,25%
93	Jordanów g.	5 849 750	19,18	6 027 879	18,46	6 949 833	16,22	6 186 656	12,52	6 497 215	11,62	5 505 042	9,33%
94	Kamienica	4 978 122	19,11	7 437 610	24,77	4 218 089	12,97	6 606 092	15,88	7 667 990	16,15	4 785 273	10,55%
95	Kamionka Wielka	4 097 087	14,00	4 321 957	14,32	4 926 752	12,43	7 607 300	15,20	7 864 869	13,24	8 391 926	13,67%
96	Kluźce	3 318 280	7,68	3 115 972	7,36	2 984 665	6,09	14 715 541	20,44	11 383 556	14,37	21 599 000	23,12%
97	Kłaj	6 535 817	21,28	4 484 771	14,46	1 241 274	3,50	12 664 720	24,52	14 942 748	22,82	13 293 841	20,32%

Lp.	Wyszczególnienie	2012		2014		2016		2018		2020		2021	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %	
		Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe
98	Kocmyrzów-Luborzyca	12 252 899	31,50	5 510 559	14,97	4 292 121	9,13	13 038 865	20,29	33 037 588	31,54	26 415 894	24,72%
99	Koniusza	4 774 822	20,80	3 354 310	13,74	4 037 997	12,55	6 917 297	17,61	5 208 221	11,60	5 504 447	10,97%
100	Korzenna	9 932 200	20,08	13 420 785	24,94	5 547 973	9,55	16 232 023	20,04	16 329 577	18,65	24 973 523	25,21%
101	Koszyce	9 500 957	43,89	3 551 353	20,41	423 523	2,38	3 124 730	12,71	3 195 835	12,30	1 047 545	4,47%
102	Kościelisko	5 846 773	23,39	8 980 540	29,00	3 735 607	11,40	7 207 688	17,23	19 253 226	31,56	15 518 876	26,12%
103	Kozłów	1 931 040	16,94	1 031 166	8,80	308 004	2,19	3 241 814	16,92	1 209 139	5,85	1 434 448	6,84%
104	Krośnice n. Dunajcem	3 616 788	18,05	3 543 145	16,92	3 707 047	14,17	4 274 513	14,06	15 790 878	34,32	10 801 640	25,48%
105	Książ Wielki	2 188 794	13,86	3 178 826	18,11	2 294 687	11,61	8 353 099	31,26	8 619 740	26,51	5 196 284	16,94%
106	Lanckorona	3 814 036	19,66	1 200 188	7,58	993 469	4,54	3 809 268	13,29	5 449 678	15,98	6 898 449	18,26%
107	Laskowa	4 584 940	17,00	2 840 297	10,71	2 354 949	6,69	3 711 117	8,65	4 306 205	8,93	6 383 730	11,44%
108	Limanowa g.	15 872 687	22,70	13 658 986	19,49	11 688 426	13,00	23 912 452	20,20	20 903 721	15,28	15 560 045	11,42%
109	Lipinki	2 158 274	10,95	3 222 177	15,04	939 967	4,06	1 985 189	6,95	9 511 539	22,83	8 516 780	20,15%
110	Lipnica Murowana	6 088 611	28,95	2 068 264	11,18	585 235	2,77	4 483 589	16,42	5 751 805	17,66	5 651 992	16,75%
111	Lipnica Wielka	6 903 199	30,64	1 338 292	7,16	917 592	4,25	5 092 497	16,81	2 620 009	7,62	7 772 358	19,43%
112	Lisia Góra	5 851 665	14,74	5 984 816	14,03	5 843 324	10,94	7 005 423	10,71	9 050 803	11,20	14 366 960	15,63%
113	Liszki	10 774 629	25,15	12 964 117	25,80	16 639 048	24,44	12 345 621	16,74	10 036 124	10,92	20 840 710	19,20%
114	Lubień	2 713 173	10,21	1 075 465	4,02	1 721 538	4,90	5 990 434	12,96	3 325 159	6,45	5 403 454	10,00%
115	Łabowa	1 046 747	5,47	4 122 470	17,63	591 934	2,33	4 713 778	13,87	2 384 687	6,82	2 909 990	7,96%
116	Łapanów	9 608 342	24,92	2 283 804	7,23	1 215 872	3,31	1 852 220	4,62	3 287 083	6,21	2 284 830	4,50%
117	Łapsze Niżne	9 405 528	31,77	11 222 563	34,03	4 503 232	12,78	8 766 160	19,38	5 983 258	13,04	4 773 318	9,89%

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Ip.	Wyszczególnienie	2012		2014		2016		2018		2020		2021	
		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych	
		Wydatki majątkowe	ogółem w %	Wydatki majątkowe	ogółem w %	Wydatki majątkowe	ogółem w %	Wydatki majątkowe	ogółem w %	Wydatki majątkowe	ogółem w %	Wydatki majątkowe	ogółem w %
118	Łącko	4 540 042	9,47	23 004 240	32,55	6 292 030	8,79	16 375 319	17,01	13 862 374	13,61	24 227 613	20,38%
119	Łososina Dolna	11 590 524	30,70	8 919 212	23,24	4 404 629	10,36	8 155 522	14,29	6 051 843	10,37	11 541 860	17,54%
120	Łukowica	4 394 947	12,96	3 407 265	9,84	3 528 119	8,45	9 781 267	17,55	5 104 596	8,45	6 600 281	10,21%
121	Łuzna	3 829 392	14,99	5 135 863	17,04	2 166 230	6,78	3 892 785	9,87	6 017 638	12,10	9 369 005	17,10%
122	Mędzrzechów	1 976 672	18,91	852 213	8,34	715 845	6,01	321 998	2,41	596 640	3,89	1 718 799	9,94%
123	Michałowice	5 841 877	23,21	6 967 526	24,41	5 369 078	14,48	9 936 192	19,54	10 081 161	15,47	18 104 737	23,43%
124	Mogilany	5 608 069	15,10	6 311 341	15,30	6 397 880	12,29	18 286 738	24,68	10 588 845	12,24	10 088 756	10,98%
125	Moszczenica	4 361 250	26,29	1 721 910	11,49	893 624	5,07	2 701 076	12,36	22 964 637	49,20	10 939 251	29,76%
126	Mszana Dolna g.	3 894 109	8,82	13 975 199	22,43	4 246 766	6,36	14 080 543	16,79	10 273 093	11,09	8 781 657	9,39%
127	Mucharz	3 801 561	24,55	1 885 749	12,44	894 871	5,85	724 227	4,13	3 015 474	12,98	4 975 599	18,56%
128	Nawojowa	3 699 197	16,71	5 054 173	19,40	2 671 466	8,76	8 994 507	21,39	5 946 830	13,18	8 405 523	16,66%
129	Niedźwiedź	4 976 583	19,70	4 868 294	18,34	2 724 607	8,55	4 713 768	12,14	4 088 955	9,65	2 766 932	6,59%
130	Nowy Targ g.	13 757 280	20,89	20 605 170	26,18	9 798 478	10,96	18 419 281	16,81	32 297 782	23,54	17 813 870	13,06%
131	Ochoznica Dolna	10 934 961	34,50	2 606 393	9,44	2 584 040	7,54	6 671 086	15,31	9 737 553	17,49	9 028 725	16,49%
132	Olesno	4 006 573	19,20	2 386 123	11,34	322 310	1,36	3 640 477	11,95	1 860 969	5,33	1 860 452	4,92%
133	Osiek	3 433 275	15,49	4 704 740	20,40	4 547 277	16,17	4 523 362	12,69	1 738 505	4,37	3 555 640	8,11%
134	Oświęcim g.	9 046 809	18,76	6 830 951	14,33	6 752 764	11,66	12 257 127	16,44	8 432 156	9,16	9 566 208	9,60%
135	Patecznica	1 917 468	15,69	4 836 303	29,85	1 272 376	7,43	4 478 276	19,98	12 179 467	38,24	19 152 376	47,69%
136	Pćim	2 496 131	8,04	5 216 517	15,10	1 882 281	4,71	5 964 556	11,80	4 127 419	7,41	8 556 063	13,89%
137	Pleśna	5 859 301	18,14	7 356 469	20,83	5 107 806	12,72	12 092 203	22,63	6 577 343	12,33	6 684 507	11,60%

Lp.	Wyszczególnienie	2012		2014		2016		2018		2020		2021	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %	
		Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe
138	Podegrodzie	9 417 631	23,37	14 509 352	29,85	4 760 613	9,32	10 202 044	15,67	4 894 628	6,76	7 946 718	10,25%
139	Polanka Wielka	2 158 959	18,93	1 658 075	14,07	1 320 526	9,67	3 649 796	18,25	5 925 429	23,24	7 356 542	25,58%
140	Poronin	2 860 292	9,97	5 423 919	14,89	1 921 171	4,55	8 907 483	15,61	4 528 461	7,45	12 011 186	17,12%
141	Przeciszów	11 304 086	45,56	3 900 039	21,38	592 227	3,01	7 277 795	25,47	14 773 184	35,10	10 175 628	26,42%
142	Raba Wyżna	2 527 820	7,36	10 070 649	22,90	13 287 277	22,72	10 549 572	16,08	7 968 409	10,79	6 907 899	8,93%
143	Raciechowice	817 457	3,11	2 718 627	10,14	1 190 616	3,77	2 045 863	5,80	1 311 923	3,43	2 872 121	7,19%
144	Radawice	2 147 439	24,62	2 993 787	30,07	402 056	4,37	1 041 016	7,36	1 513 261	10,38	2 171 745	13,35%
145	Radgoszcz	6 583 289	26,47	3 054 959	12,97	1 095 619	3,73	2 213 818	7,10	1 918 137	5,22	3 173 562	7,69%
146	Radziernice	613 009	6,79	1 339 894	13,22	615 960	5,31	1 593 688	10,90	1 356 948	8,45	1 463 382	8,41%
147	Ropa	4 678 699	24,22	9 518 672	38,02	377 443	1,69	863 231	3,12	6 329 215	17,98	6 832 143	18,37%
148	Ryglice	9 030 959	24,64	6 526 953	17,55	3 218 757	7,53	7 738 013	13,75	7 753 487	12,58	12 903 480	18,77%
149	Rytro	3 547 947	24,88	771 416,09	6,84	108 708	0,81	1 810 751	10,48	1 333 769	7,33	970 341	5,10%
150	Rzepiennik Strzyzewski	3 803 174	17,24	3 521 448	14,70	1 863 170	6,85	8 780 643	21,99	5 980 328	15,13	12 495 106	26,64%
151	Rzezawa	3 559 168	11,73	3 345 406	10,30	3 456 284	8,47	7 585 870	14,69	10 820 692	16,23	9 446 863	13,55%
152	Sękowa	7 551 496	36,67	4 304 866	23,98	2 628 892	13,30	7 196 764	25,97	28 722 959	55,19	13 041 346	34,73%
153	Siepraw	11 087 601	34,66	9 588 236	30,06	1 721 593	5,47	7 440 102	17,14	6 611 416	12,87	5 147 857	9,95%
154	Skrzyszów	8 533 908	22,51	11 602 557	26,68	5 253 338	10,92	9 422 603	16,11	11 008 216	15,97	13 833 499	17,97%
155	Słaboszów	657 408	7,50	1 824 945	18,03	917 643	8,14	1 261 139	8,40	1 705 833	10,56	2 797 031	15,63%
156	Słopnice	3 923 731	17,82	4 424 631	19,08	6 510 396	20,32	4 623 513	12,93	5 629 826	14,03	5 673 969	13,57%
157	Spyrkowice (pow. nowotarski)	5 114 811	32,51	1 394 034	10,44	1 794 128	10,10	1 910 836	9,27	997 026	4,30	3 694 597	13,72%

Lp.	Wyszczególnienie	2012		2014		2016		2018		2020		2021	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %	
		Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe
158	Spytkowice (pow. wadowicki)	1 892 852	7,34	5 596 309	18,38	1 903 776	5,74	16 097 179	30,41	6 146 909	11,97	4 300 237	8,44%
159	Stryżawa	4 140 163	13,14	6 948 469	18,92	7 504 936	16,21	9 163 251	16,75	4 811 273	8,03	8 202 493	12,46%
160	Stryżów	4 806 105	23,60	1 147 787	6,38	1 412 296	6,01	6 291 508	19,83	9 571 478	23,33	6 839 718	16,83%
161	Suliszowa	5 603 934	28,39	3 833 617	21,58	2 623 909	12,64	8 564 634	28,12	3 175 295	10,39	3 900 088	11,77%
162	Szaflary	4 367 439	14,97	2 761 852	9,61	4 144 839	10,68	10 147 593	19,27	9 745 138	16,22	18 386 622	26,23%
163	Szczurowa	10 696 807	31,36	8 084 620	24,53	1 452 332	4,72	11 764 126	25,20	11 276 038	21,34	6 362 288	12,53%
164	Szerzyny	4 729 972	19,53	2 254 321	9,99	4 663 240	14,79	10 786 847	25,30	9 152 593	20,72	8 023 433	17,29%
165	Tarnów	14 397 551	21,26	13 006 771	18,38	8 736 372	10,39	19 033 183	17,68	8 214 637	7,16	10 947 666	8,48%
166	Tokarnia	5 173 227	18,66	1 870 881	7,53	2 552 572	7,77	1 342 213	3,47	6 739 576	13,86	2 239 776	4,73%
167	Tomice	4 441 892	19,26	3 656 391	16,68	1 782 037	6,75	5 132 778	14,39	1 044 396	2,67	4 478 145	9,84%
168	Trzciana	6 656 514	31,11	1 139 861	6,47	748 117	3,42	6 373 796	19,62	4 040 030	11,00	7 524 296	17,43%
169	Trzyciąż	3 987 246	21,79	4 390 690	22,08	1 779 829	8,33	8 522 583	28,45	1 951 767	6,68	2 712 434	8,80%
170	Tymbark	3 743 799	17,21	4 281 376	18,78	2 539 427	9,71	5 324 489	16,30	3 099 894	8,61	5 629 927	14,66%
171	Uście Gorlickie	11 110 288	33,78	5 242 238	16,64	3 429 647	9,49	4 416 007	9,87	7 276 118	14,99	8 726 343	15,93%
172	Wielka Wieś	11 137 074	31,07	22 380 946	45,23	9 124 360	19,43	19 521 387	28,18	16 891 240	18,83	22 793 506	22,52%
173	Wrepiż	5 585 972	16,53	8 870 720	23,49	12 587 241	24,87	7 784 644	14,07	7 990 332	11,86	7 304 312	10,52%
174	Wierzchosławice	2 587 657	10,18	2 708 725	10,33	907 497	2,89	2 439 838	6,60	4 584 956	9,37	8 062 049	14,11%
175	Wietrzychowice	1 132 059	10,66	382 431	3,71	603 288	5,00	4 250 901	24,56	1 203 370	8,02	5 113 068	25,94%
176	Wiśniowa	1 251 997	6,19	2 124 578	9,88	2 254 075	8,03	2 840 329	8,45	14 596 206	28,18	5 925 837	13,40%
177	Zabierzów	11 115 710	15,97	18 367 701	20,45	21 747 299	18,76	28 593 173	20,44	28 027 550	15,89	35 976 711	17,53%

Lp.	Wyszczególnienie	2012		2014		2016		2018		2020		2021	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w %	
		Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe
178	Zawoja	2 005 511	7,46	7 729 280	23,58	6 571 421	17,01	8 482 817	18,95	8 736 813	17,62	7 421 079	14,63%
179	Zembrzyce	2 043 714	13,68	4 687 472	22,92	3 898 994	17,97	8 998 717	30,11	1 314 337	5,33	2 787 703	9,87%
180	Zielonki	11 198 936	21,47	14 870 530	23,97	8 959 131	12,00	40 439 628	33,16	44 223 840	26,25	43 290 233	24,44%
181	Żegocina	4 711 406	23,09	4 239 490	19,69	744 585	3,21	8 284 384	22,92	1 326 715	3,85	7 160 463	16,67%
	Razem gminy	696 848 083	19,38	726 962 212	17,44	476 929 386	9,35	1 094 038 500	17,17	1 041 056 663	14,69	1 136 100 888	15,14%
	Ogółem	1 512 134 335	20,88	1 456 722 990	19,04	1 011 382 751	11,24	2 099 624 752	18,24	2 152 136 064	15,13	2 286 448 567	15,40%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Tabela 67. Wynik wykonania budżetu gmin w 2020 roku (w zł)

Wyszczególnienie		Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik wykonania budżetu
I Gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej				
1	Zakopane	189 072 040	160 411 758	28 660 283
2	Myślenice	266 463 256	240 476 214	25 987 043
3	Czarny Dunajec	119 998 986	104 430 425	15 568 561
4	Chrzanów	231 398 511	218 590 643	12 807 868
5	Limanowa g.	148 540 835	136 761 109	11 779 726
6	Tarnów	125 607 040	114 808 642	10 798 398
7	Łącko	112 409 529	101 867 970	10 541 558
8	Bystra-Sidzina	44 300 607	34 146 800	10 153 807
9	Wadowice	216 568 332	206 645 810	9 922 522
10	Zator	64 666 283	54 827 808	9 838 475
II Gminy o najwyższym deficycie budżetowym				
1	Wieliczka	389 945 115	405 660 163	-15 715 048
2	Niepołomice	224 453 246	237 521 974	-13 068 729
3	Libiąż	98 450 017	109 848 233	-11 398 216
4	Sucha Beskidzka	54 061 604	61 675 781	-7 614 177
5	Zielonki	161 007 473	168 444 955	-7 437 483
6	Miechów	108 364 944	115 491 836	-7 126 892
7	Stary Sącz	143 165 488	149 567 033	-6 401 545
8	Kęty	165 646 921	170 623 709	-4 976 788
9	Świątniki Górne	72 216 920	77 153 577	-4 936 657
10	Zabierzów	172 606 921	176 393 826	-3 786 905

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 68. Wynik wykonania budżetu gmin w 2021 roku

	Wyszczególnienie	Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik wykonania budżetu
I	Gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej			
1	Korzenna	132 696 187	99 058 335	33 637 852
2	Limanowa	167 465 960	136 196 433	31 269 527
3	Chelmiec	211 678 620	181 331 191	30 347 429
4	Olkusz	261 761 634	232 346 401	29 415 233
5	Zakopane	212 194 710	182 876 076	29 318 635
6	Bukowina Tatrzańska	105 125 136	79 945 796	25 179 340
7	Nowy Targ	157 029 925	136 363 310	20 666 615
8	Budzów	68 045 730	48 445 113	19 600 617
9	Raba Wyżna	96 711 872	77 333 993	19 377 879
10	Nowy Targ	207 022 725	188 213 080	18 809 645
II	Gminy o najwyższym deficycie budżetowym			
1	Zielonki	167 887 668	177 153 586	-9 265 918
2	Niepołomice	267 134 714	274 283 084	-7 148 371
3	Proszowice	99 685 471	105 344 653	-5 659 183
4	Libiąż	109 611 318	115 233 007	-5 621 689
5	Wieliczka	437 023 544	442 381 246	-5 357 703
6	Brzeszcze	117 961 076	123 211 120	-5 250 044
7	Kalwaria Zebrzydowska	118 642 586	123 142 217	-4 499 631
8	Wadowice	231 921 122	235 812 532	-3 891 410
9	Słomniki	88 874 198	91 708 037	-2 833 840
10	Zabierzów	202 773 526	205 192 082	-2 418 557

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

2. Budżety powiatów

W porównaniu do 2020 roku dochody powiatów zwiększyły się o 118 mln zł, tj. o 4,1%. Cztery spośród dziewiętnastu powiatów województwa małopolskiego odnotowały spadek dochodów. Najwyższy ubytek odnotował powiat suski – o 17,3%. Największy wzrost dochodów osiągnął powiat tarnowski – o 14,2%,

W 2021 roku wydatki zrealizowane przez powiaty ukształtowały się na poziomie 2844 mln zł i były wyższe niż w 2020 roku o 8,8%. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem powiatów był o 1,1 p. proc. wyższy niż w roku ubiegłym. Największy udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (23,5%) wystąpił w powiecie miechowskim, natomiast najmniejszy w powiecie nowotarskim (8,4%). Najwyższe wydatki ogółem poniósł powiat krakowski (293 mln zł), a najniższe powiat proszowicki (56 mln zł).

Na koniec roku budżety czterech powiatów zamknęły się deficytem budżetowym (w roku ubiegłym dwa powiaty odnotowały deficyt). Wynik wykonania budżetu wszystkich powiatów (zbiorczo) w 2021 roku był dodatni (nadwyżka) i wyniósł 133,8 mln zł.

Tabela 69. Dochody powiatów – dynamika dochodów ogółem (w zł)

Lp	Wyszczególnienie	2012															Dynamika dochodów ogółem w % (17:15)																																																																														
		2012					2014					2016						2018					2020					2021																																																																			
		5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19		20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97
Ogółem	1 863 643 690	580 665 728	1 933 298 904	606 272 975	1 956 581 615	692 974 570	2 212 306 001	827 849 322	2 859 811 000	1 149 880 008	2 977 806 664	1 068 836 527	104,1%																																																																																		
1 Bocheński	87 560 234	23 710 492	103 036 940	25 933 704	96 609 283	31 419 878	114 035 928	36 942 143	138 883 649	55 286 433	140 614 235	45 794 458	101,2%																																																																																		
2 Brzeski	75 443 156	17 490 345	75 467 786	19 911 477	71 933 603	21 076 576	85 193 014	23 428 800	103 382 070	36 776 143	110 629 244	30 693 540	107,0%																																																																																		
3 Chrzanowski	86 738 666	33 065 960	95 767 619	39 227 427	95 632 487	43 638 792	108 162 270	49 894 623	125 608 676	54 833 240	134 841 055	56 576 268	107,4%																																																																																		
4 Dąbrowski	49 326 594	9 098 145	50 271 853	7 936 336	46 437 005	9 177 895	50 435 229	10 593 851	62 818 714	18 985 972	68 396 974	18 468 213	108,9%																																																																																		
5 Gorlicki	108 216 139	24 639 931	113 738 148	25 058 342	110 956 598	28 804 986	116 865 267	34 781 354	144 531 669	42 372 152	152 269 713	42 295 757	105,4%																																																																																		
6 Krakowski	155 924 657	78 369 745	165 029 128	88 232 934	185 892 263	106 200 500	221 184 096	131 513 954	306 327 842	187 901 909	325 469 216	175 240 033	106,2%																																																																																		
7 Limanowski	111 919 093	30 220 714	122 902 281	30 454 004	124 401 657	37 171 871	138 714 769	41 595 909	178 139 468	59 965 787	179 478 561	49 929 272	100,8%																																																																																		
8 Miechowski	59 153 662	15 542 491	56 391 812	13 077 870	57 719 338	14 445 692	66 781 395	17 266 947	95 766 962	34 238 303	89 004 298	23 667 255	92,9%																																																																																		
9 Myslenicki	101 482 912	29 748 996	104 213 437	33 248 591	98 827 298	35 527 892	115 426 682	42 463 055	142 365 146	51 947 567	154 199 087	59 280 040	108,3%																																																																																		
10 Nowosądecki	134 068 823	41 142 011	136 365 564	39 958 362	131 233 844	46 813 061	156 882 296	58 484 508	189 050 370	82 588 982	207 912 811	75 245 380	110,0%																																																																																		
11 Nowotarski	169 554 815	57 912 319	164 179 664	40 322 519	159 269 959	38 110 919	164 249 131	43 358 091	224 005 016	64 804 129	229 526 377	56 258 043	102,5%																																																																																		
12 Olkuski	91 624 497	31 764 668	98 750 826	35 699 965	102 469 358	40 197 958	118 687 675	46 743 715	146 141 281	66 155 809	153 727 397	53 057 332	105,2%																																																																																		
13 Oświęcimski	139 018 353	41 087 689	151 952 813	48 243 255	156 988 981	53 428 960	163 732 465	66 018 212	205 106 227	76 343 062	220 836 590	77 747 219	107,7%																																																																																		
14 Proszowicki	35 621 317	10 024 992	34 458 166	10 810 446	39 469 537	11 921 947	44 439 428	14 139 941	54 123 301	20 572 995	58 019 943	23 039 568	107,2%																																																																																		
15 Suski	92 874 490	18 188 889	82 540 492	20 074 378	79 523 865	22 642 303	90 992 474	27 583 055	137 604 716	44 076 877	113 811 601	33 921 351	82,7%																																																																																		
16 Tarnowski	115 761 763	39 185 851	120 641 782	40 775 979	125 938 918	46 126 909	151 683 295	54 700 767	188 486 031	75 075 813	215 166 827	77 142 430	114,2%																																																																																		
17 Tatrzański	62 834 467	16 783 293	67 343 589	17 177 564	61 039 956	20 146 184	63 699 316	23 983 035	86 927 161	30 685 534	85 104 834	32 158 325	97,9%																																																																																		
18 Wadowicki	125 956 060	36 706 069	121 976 895	39 571 920	134 943 815	47 175 534	150 709 026	54 879 790	212 833 786	81 236 349	208 264 890	73 068 391	97,9%																																																																																		
19 Wielicki	60 563 992	25 983 128	68 270 109	30 557 902	77 293 850	38 946 713	90 432 245	47 477 572	117 708 914	66 032 949	130 533 011	65 253 654	110,9%																																																																																		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 70. Udział wydatków majątkowych powiatów w wydatkach ogółem (w zł)

Lp.	2010			2012			2014			2016			2018			2019			
	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (%)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (%)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (%)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (%)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (%)				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17			
	Ogółem	1 836 017 930	248 123 661	13,5%	1 946 047 428	372 873 854	16,6%	1 887 216 085	278 544 212	14,8%	2 252 300 749	450 071 945	20,0%	2 614 362 812	420 990 803	16,1%	2 843 997 981	489 355 119	17,2%
1	Bocheński	89 272 826	11 139 022	12,5%	104 942 741	27 378 804	26,1%	92 257 926	15 848 754	17,2%	127 142 568	39 028 052	30,7%	131 616 952	23 851 212	18,1%	147 759 562	33 846 426	22,9%
2	Bizecki	77 451 444	9 847 081	12,7%	75 700 268	10 333 266	13,7%	71 801 753	9 449 710	13,2%	93 253 681	25 594 314	27,4%	89 168 765	9 174 237	10,3%	109 398 484	22 872 927	20,9%
3	Chrzanowski	86 558 711	6 765 302	7,8%	95 100 890	10 168 304	10,7%	92 260 548	7 942 994	8,6%	106 616 315	15 949 622	15,0%	118 645 885	7 562 207	6,4%	127 977 283	11 624 242	9,1%
4	Dąbrowski	49 485 415	7 766 133	15,7%	50 699 694	14 246 580	28,1%	44 022 110	5 870 815	13,3%	53 016 554	11 938 906	22,5%	52 772 402	7 576 612	14,4%	58 885 956	10 621 822	18,0%
5	Gonicki	111 648 648	21 522 965	19,3%	113 676 475	19 984 406	17,6%	101 681 945	13 089 797	12,9%	120 541 558	20 663 639	17,1%	149 642 253	31 655 564	21,2%	149 563 055	18 314 791	12,3%
6	Krakowski	149 853 260	17 873 407	11,9%	161 278 907	24 073 254	14,9%	177 139 501	31 707 356	17,9%	203 230 637	40 697 345	20,0%	234 529 207	28 585 513	12,2%	293 006 119	60 217 779	20,6%
7	Limanowski	107 293 864	12 025 287	11,2%	128 898 137	25 394 729	19,7%	122 271 454	23 015 771	18,8%	145 414 755	37 313 442	25,7%	167 336 472	27 003 881	16,1%	175 056 795	26 487 261	15,1%
8	Miechowski	57 588 542	2 470 543	4,3%	60 324 687	5 565 748	9,2%	56 455 057	6 247 388	11,1%	68 993 367	12 899 881	18,7%	81 942 601	16 418 641	20,0%	93 235 349	21 895 514	23,5%
9	Mysienicki	102 751 240	20 636 849	20,1%	108 989 239	21 723 110	19,9%	96 833 733	12 789 004	13,2%	118 428 580	23 412 751	19,8%	135 022 104	19 920 954	14,8%	140 852 911	21 398 028	15,2%
10	Nowosądecki	130 483 904	5 445 675	4,2%	142 180 276	24 257 254	17,1%	119 016 621	17 255 190	14,5%	154 769 959	36 743 602	23,7%	170 102 208	21 019 858	12,4%	208 125 348	36 001 050	17,3%
11	Nowotarski	155 850 107	44 514 014	28,6%	156 809 246	33 711 261	21,5%	158 991 465	31 607 279	19,9%	162 092 943	17 874 916	11,0%	208 747 654	36 608 471	17,5%	204 019 724	17 181 782	8,4%
12	Olkuski	95 423 068	5 114 177	5,4%	95 924 325	6 897 881	7,2%	93 568 700	3 571 737	3,8%	119 101 810	22 319 840	18,7%	131 532 542	17 996 132	13,7%	147 095 912	26 098 800	17,7%
13	Oświęcimski	135 022 826	13 252 151	9,8%	154 557 831	34 264 082	22,2%	157 345 975	33 986 127	21,6%	169 210 406	37 331 994	22,1%	209 177 719	41 260 082	19,7%	213 684 195	43 494 413	20,4%

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	2010		2012		2014		2016		2018		2019								
	Wydatki ogółem (w zł)	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki ogółem (w zł)	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki ogółem (w zł)	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki ogółem (w zł)	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki ogółem (w zł)	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki ogółem (w zł)	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)							
14	Proszowicki	35 022 203	6 955 791	19,9%	33 701 449	4 877 754	14,5%	38 148 091	5 409 028	14,2%	44 973 527	10 572 774	23,5%	45 075 715	4 349 409	9,6%	56 145 518	11 598 039	20,7%
15	Suski	92 285 260	23 302 955	25,3%	82 223 754	12 360 983	15,0%	81 367 259	11 138 427	13,7%	90 103 008	8 119 457	9,0%	127 091 859	29 706 672	23,4%	120 410 498	19 806 733	16,5%
16	Tarnowski	110 970 517	4 259 009	3,8%	120 718 703	13 576 339	11,2%	122 472 458	16 412 555	13,4%	152 259 551	30 082 156	19,8%	175 052 950	18 874 935	10,8%	205 095 889	40 439 158	19,7%
17	Tatrzański	61 212 491	6 362 986	10,4%	71 379 508	14 180 165	19,9%	56 234 363	3 010 924	5,4%	64 030 372	8 414 859	13,1%	82 262 468	10 837 698	13,2%	80 494 033	10 749 469	13,4%
18	Wadowicki	123 350 910	14 962 416	12,1%	115 972 988	5 952 591	5,1%	131 032 674	17 741 417	13,5%	156 172 360	20 471 803	13,1%	200 672 034	45 516 771	22,7%	203 397 480	34 545 297	17,0%
19	Wielicki	64 492 694	13 907 898	21,6%	72 968 310	13 927 343	19,1%	74 314 452	12 449 939	16,8%	102 948 798	30 642 592	29,8%	103 971 021	23 071 957	22,2%	109 793 870	22 161 588	20,2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 71. Wynik wykonania budżetu powiatów (wzł)

Lp.	Wyszczególnienie	2014			2016			2018			2020			2021		
		Wynik wykonania budżetu		Wynik wykonania budżetu	Wynik wykonania budżetu		Wynik wykonania budżetu	Wynik wykonania budżetu		Wynik wykonania budżetu	Wynik wykonania budżetu		Wynik wykonania budżetu	Wynik wykonania budżetu		
		Docho- dy	Wydatki	Docho- dy	Wydatki	Docho- dy	Wydatki	Docho- dy	Wydatki	Docho- dy	Wydatki	Docho- dy	Wydatki	Docho- dy	Wydatki	
	Ogółem powiaty	1 933 298 904	1 946 047 428	-12 748 524	1 956 581 615	1 887 216 085	69 365 530	2 212 306 001	2 252 300 749	-39 994 748	2 859 810 999	2 614 362 811	245 448 188	2 977 806 664	2 843 997 982	133 808 682
1	Bocheński	103 036 940	104 942 741	-1 905 801	96 609 283	92 257 926	4 351 357	114 035 928	127 142 568	-13 106 640	138 883 649	131 616 952	7 266 697	140 614 235	147 759 562	-7 145 327
2	Brzeski	75 467 786	75 700 268	-232 482	71 933 603	71 801 753	131 850	85 193 014	93 253 681	-8 060 667	103 382 070	89 168 765	14 213 305	110 629 244	109 398 484	1 230 759
3	Chrzanowski	95 767 619	95 100 890	666 729	95 632 487	92 260 548	3 371 939	108 162 270	106 616 315	1 545 955	125 608 676	118 645 885	6 962 791	134 841 055	127 977 283	6 863 772
4	Dąbrowski	50 271 853	50 699 694	-427 841	46 437 005	44 022 110	2 414 895	50 435 229	53 016 554	-2 581 325	62 818 714	52 772 402	10 046 312	68 396 974	58 885 956	9 511 018
5	Gorlicki	113 738 148	113 676 475	61 673	110 956 598	101 681 945	9 274 653	116 865 267	120 541 558	-3 676 291	144 531 669	149 642 253	-5 110 584	152 269 713	149 563 055	2 706 658
6	Krakowski	165 029 128	161 278 907	3 750 221	185 892 263	177 139 501	8 752 762	221 184 096	203 230 637	17 953 459	306 327 842	234 529 207	71 798 635	325 469 216	293 006 119	32 463 097
7	Limanowski	122 902 281	128 898 137	-5 995 856	124 401 657	122 271 454	2 130 203	138 714 769	145 414 755	-6 699 986	178 139 468	167 336 472	10 802 997	179 478 561	175 056 795	4 421 766
8	Miechowski	56 391 812	60 324 687	-3 932 875	57 719 338	56 455 057	1 264 281	66 781 395	68 993 367	-2 211 972	95 766 962	81 942 601	13 824 361	89 004 298	93 235 349	-4 231 051
9	Myslenicki	104 213 437	108 989 239	-4 775 802	98 827 298	96 833 733	1 993 565	115 426 682	118 428 580	-3 001 898	142 365 146	135 022 104	7 343 042	154 199 087	140 852 911	13 346 176
10	Nowosądecki	136 365 564	142 180 276	-5 814 712	131 233 844	119 016 621	12 217 223	156 882 296	154 769 959	2 112 337	189 050 370	170 102 208	18 948 162	207 912 811	208 125 348	-212 537
11	Nowotarski	164 179 664	156 809 246	7 370 418	159 269 959	158 991 465	278 494	164 249 131	162 092 943	2 156 188	224 005 016	208 747 654	15 257 362	229 526 377	204 019 724	25 506 653
12	Olkuski	98 750 826	95 924 325	2 826 501	102 469 358	93 568 700	8 900 658	118 687 675	119 101 810	-414 135	146 141 281	131 532 542	14 608 739	153 727 397	147 095 912	6 631 485
13	Oświęcimski	151 952 813	154 557 831	-2 605 018	156 988 981	157 345 975	-356 994	163 732 465	169 210 406	-5 477 941	205 106 227	209 177 719	-4 071 492	220 836 590	213 684 195	7 152 395
14	Proszowicki	34 458 166	33 701 449	756 717	39 469 537	38 148 091	1 321 446	44 439 428	44 973 527	-534 099	54 123 301	45 075 715	9 047 586	58 019 943	56 145 518	1 874 426
15	Suski	82 540 492	82 223 754	316 738	79 523 865	81 367 259	-1 843 394	90 992 474	90 103 008	889 466	137 604 716	127 091 859	10 512 856	113 811 601	120 410 498	-6 598 897
16	Tarnowski	120 641 782	120 718 703	-76 921	125 938 918	122 472 458	3 466 460	151 683 295	152 259 551	-576 256	188 486 031	175 052 950	13 433 081	215 166 827	205 095 889	10 070 938
17	Tatrzanski	67 343 589	71 379 508	-4 035 919	61 039 956	56 234 363	4 805 593	63 699 316	64 030 372	-331 056	86 927 161	82 262 468	4 664 693	85 104 834	80 494 033	4 610 802
18	Wadowicki	121 976 895	115 972 988	6 003 907	134 943 815	131 032 674	3 911 141	150 709 026	156 172 360	-5 463 334	212 833 786	200 672 034	12 161 752	208 264 890	203 397 480	4 867 410
19	Wielicki	68 270 109	72 968 310	-4 698 201	77 293 850	74 314 452	2 979 398	90 432 245	102 948 798	-12 516 553	117 708 914	103 971 021	13 737 893	130 533 011	109 793 870	20 739 140

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

3. Budżety miast na prawach powiatu

Dochody ogółem miast na prawach powiatu w 2021 roku ukształtowały się na poziomie 8856 mln zł. Największy udział w dochodach ogółem miast na prawach powiatu mają dochody własne (60,2% ogółu dochodów). W strukturze dochodów ogółem dotacje stanowią 19,7%, natomiast subwencje 20,1%.

Wydatki ogółem miast na prawach powiatu w 2021 roku wyniosły 9004 mln zł, z czego 15,3% stanowiły wydatki majątkowe (1377 mln zł). W strukturze wydatków ogółem, zrealizowanych przez miasta na prawach powiatu w 2021 roku, udział wydatków majątkowych zwiększył się o 3,2 p. proc. w porównaniu do 2020 roku. Wydatki na zadania bieżące poniesione przez miasta na prawach powiatu wyniosły 7627 mln zł i stanowiły 84,7% ogólnej kwoty wydatków poniesionych przez te jednostki.

Wszystkie trzy miasta na prawach powiatu odnotowały wzrost dochodów i wydatków w stosunku do roku 2020. Tarnów i Nowy Sącz odnotowały nadwyżkę w 2021 roku i był to wynik lepszy niż w roku 2020 (Tarnów powiększył nadwyżkę o 17 mln zł, natomiast Nowy Sącz zanotował nadwyżkę w wysokości 76 mln zł, wobec deficytu w kwocie 26 mln zł w 2020 roku). Pomimo iż Kraków odnotował deficyt, to był on niższy w stosunku do roku poprzedniego aż o 207 mln zł i wynosił 262 mln zł. Sumaryczny wynik wykonania budżetów miast na prawach powiatu jest ujemny i wynosi 148 mln zł (w poprzednim roku miasta odnotowały deficyt w kwocie 474 mln zł).

Tabela 72. Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2020 rok (w zł)

Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	w tym:	
				nadwyżka „+”	niedobór „-”
Ogółem	7 690 108 872	8 164 296 632	-474 187 760	20 728 601	-494 916 361
Kraków	6 198 932 720	6 667 804 265	-468 871 545		-468 871 545
Tarnów	823 534 414	802 805 813	20 728 601	20 728 601	
Nowy Sącz	667 641 738	693 686 554	-26 044 816		-26 044 816

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 73. Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2021 rok (w zł)

Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	w tym:	
				nadwyżka „+”	niedobór „-”
Ogółem	8 856 212 311	9 004 038 951	-147 826 641	114 039 980	-261 866 621
Kraków	7 190 061 158	7 451 927 778	-261 866 621		-261 866 621
Tarnów	871 588 231	833 785 821	37 802 410	37 802 410	
Nowy Sącz	794 562 923	718 325 352	76 237 570	76 237 570	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

4. Budżet województwa małopolskiego

W 2021 roku w budżecie województwa małopolskiego osiągnięto mniejsze dochody w stosunku do 2020 roku o 37 mln zł (tj. o 1,8%), w tym dochody własne były wyższe niż w 2020 roku o 25%, a subwencje o 10,8%, natomiast dotacje spadły o 22,5%. W strukturze dochodów ogółem największy udział miały dochody własne, ich udział wzrósł o 10,5 p. proc. do poziomu 48,9%. Dotacje spadły w strukturze dochodów o 11,5 p. proc. do poziomu 43,0%, natomiast udział subwencji wzrósł do poziomu 8,1% (wzrost o 0,9 p. proc.).

W strukturze dotacji celowych największą pozycję stanowiły dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich (87,9% ogółu dotacji celowych i 37,7% dochodów ogółem), a następnie na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej (8,6%), które w porównaniu z rokiem ubiegłym znacznie wzrosły (o 82,5%). Pozostałe dotacje celowe zmalały w stosunku do roku poprzedniego, tj.: dotacje na zadania

własne (o 46%), dotacje realizowane na podstawie porozumień (o 4,3%), dotacje z funduszy celowych (prawie 2,5-krotny spadek), dotacje w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich (o 26,2%). Wydatki ogółem budżetu województwa małopolskiego spadły w porównaniu do roku 2020 o 61,3 mln zł, tj. o 3%. W strukturze wydatków ogółem wydatki inwestycyjne stanowiły 44,4% (wzrost w stosunku do roku 2020 o 8 p. proc.). Główne kierunki wydatków budżetu województwa to wydatki na realizację zadań z zakresu: transportu, które nadal są wydatkami priorytetowymi (46,3% ogółu wydatków, wzrost o 13,3 p. proc. w stosunku do 2020 roku), ochrony zdrowia (11,5% spadek o 2,9 p. proc.), kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (10,1%, spadek o 3,7 p. proc.), pozostałych zadań w zakresie polityki społecznej (6,9%), oświaty i wychowania (4,5%), Pozostałe wydatki stanowią 20,7% ogółu wydatków budżetu województwa. W 2021 roku budżet województwa małopolskiego zamknął się nadwyżką w wysokości 59,3 mln zł (w roku wcześniejszym – w wysokości 35,1 mln zł).

Tabela 74. Dochody Województwa Małopolskiego według ważniejszych źródeł powstawania (w zł)

Wyszczególnienie	Dochody ogółem						Dynamika 2021/2020 w %
	2012	2014	2016	2018	2020	2021	
Ogółem	1 140 221 392	1 210 557 550	1 068 354 268	1 366 539 356	2 046 221 107	2 009 137 504	98,2%
A. Dochody własne województwa	433 396 617	482 418 009	523 291 592	729 390 899	785 760 571	982 560 396	125,0%
› w tym: udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	345 775 409	378 816 373	470 163 315	614 695 686	707 202 494	896 971 935	126,8%
B. subwencje i dotacje	706 824 775	728 139 541	545 062 676	637 148 457	1 260 460 536	1 026 577 108	81,4%
I. Subwencja ogólna	148 636 934	159 307 119	134 613 247	118 249 571	147 678 782	163 689 245	110,8%
› część oświatowa	61 448 752	58 063 716	59 415 472	53 236 302	58 863 621	57 644 795	97,9%
› część wyrównawcza	77 146 375	88 797 176	61 406 113	49 678 635	60 402 409	58 571 992	97,0%
› część drogową							
› część regionalną	6 983 007	9 712 927	10 373 615	14 169 834	16 865 262	14 504 899	86,0%
uzupełnienie subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego	3 058 800	2 733 300	3 418 047	1 164 800	11 547 490	32 967 559	285,5%
II. Dotacje	558 187 841	568 832 422	410 449 429	518 898 886	1 112 781 754	862 887 863	77,5%
1) dotacje na zadania zlecone	119 671 684	162 992 240	96 846 056	56 203 019	40 635 600	74 157 292	182,5%
› bieżące	68 241 504	89 791 310	82 794 664	55 312 375	39 052 808	71 820 860	183,9%
› inwestycyjne	51 430 180	73 200 930	14 051 392	890 644	1 582 792	2 336 432	147,6%
2) dotacje na zadania własne	10 389 005	12 643 736	12 210 776	4 329 541	1 123 291	606 196	54,0%
› bieżące	683 312	489 000	549 239	557 000	628 433	606 196	96,5%
› inwestycyjne	9 705 693	12 154 736	11 661 537	3 772 541	494 858		0,0%
3) dotacje na zadania realizowane na podstawie porozumień	12 769 555	20 103 891	20 576 732	18 727 064	19 862 357	19 003 197	95,7%
› bieżące	6 194 563	5 797 721	7 024 051	8 912 508	10 496 925	10 572 223	100,7%
› inwestycyjne	6 574 992	14 306 170	13 552 681	9 814 556	9 365 432	8 430 974	90,0%

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Wyszczególnienie	Dochody ogółem						Dynamika 2021/2020 w %
	2012	2014	2016	2018	2020	2021	
4) dotacje z funduszy celowych	68 022 153	45 991 877	14 475 395	170 460	24 117 629	10 847 521	45,0%
› bieżące	22 586 412	2 467 463	2 032 900	170 460	1 865 032	3 972 521	213,0%
› inwestycje	45 435 741	43 524 414	12 442 495	0	22 252 597	6 875 000	30,9%
5) dotacje rozwojowe/ dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich	347 335 444	327 100 678	266 340 470	439 468 802	1 027 042 877	758 273 657	73,8%
› bieżące	156 071 925	159 574 872	52 905 775	175 695 865	574 731 540	213 942 410	37,2%
› inwestycje	191 263 519	167 525 806	213 434 695	263 772 937	452 311 337	544 331 247	120,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu województwa małopolskiego.

Tabela 75. Struktura wydatków budżetu województwa małopolskiego według działów klasyfikacji budżetowej (w zł)

Dział	Wyszczególnienie	Struktura (w %)													
		2012	2014	2016	2018	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
1	2	7	8	9	10	11	12	13	14	13	14	13	14	13	14
010	Rolnictwo i łowiectwo	155 034 113	13,6	167 889 525,70	13,8	70 404 503,59	6,3	34 187 827,73	2,6	33 455 127,76	1,7	46 836 590,93	2,4	46 836 590,93	2,4
	› w tym inwestycje	107 978 071	-	113 412 930,05	-	21 776 257,68	-	8 250 449,83	-	7 393 785,97	-	17 085 979,13	0,9	17 085 979,13	0,9
050	Rybołówstwo i rybactwo	831 727	0,1	642 420,28	0,1	212 309,48	-	553 296,75	-	514 861,26	-	427 362,95	0,0	427 362,95	0,0
	› w tym inwestycje	-	-	-	-	-	-	15 498,00	-	-	-	-	-	-	-
150	Przetwórstwo przemysłowe	64 576 328	5,7	54 391 901,16	4,5	31 469 039,21	2,8	33 349 446,76	2,5	31 278 316,99	15,5	42 279 977,43	2,2	42 279 977,43	2,2
	› w tym inwestycje	18 219 907	-	13 517 562,49	-	11 194 549,04	-	5 176 513,56	-	5 079 587,30	-	2 736 271,64	0,1	2 736 271,64	0,1
600	Transport i łączność	404 181 435	35,4	454 403 086,66	37,4	583 057 584,04	52,3	559 801 331,02	42,6	663 933 034,96	33,0	902 467 317,12	46,3	902 467 317,12	46,3
	› w tym inwestycje	201 587 802	-	248 589 588,34	-	348 666 179,04	-	294 066 589,19	-	363 386 192,97	-	566 602 503,92	29,1	566 602 503,92	29,1
630	Turystyka	7 880 438	0,7	13 163 346,56	1,1	7 317 035,45	0,7	12 085 974,99	0,9	21 024 219,82	1,0	13 277 697,69	0,7	13 277 697,69	0,7
	› w tym inwestycje	5 529 240	-	8 532 355,47	-	1 892 740,56	-	5 093 887,50	-	4 823 426,76	-	2 258 809,79	0,1	2 258 809,79	0,1
700	Gospodarka mieszkaniowa	2 300 879	0,2	1 256 997,93	0,1	981 252,20	0,1	1 190 589,69	-	1 639 904,99	-	1 493 517,89	0,1	1 493 517,89	0,1
	› w tym inwestycje	93 739	-	-	-	-	-	-	-	107 954,09	-	-	-	-	-
710	Działalność usługowa	3 302 905	0,3	3 106 662,79	0,3	5 194 019,96	0,5	5 059 496,55	0,4	6 028 984,99	0,3	5 639 349,96	0,3	5 639 349,96	0,3
	› w tym inwestycje	298 840	-	74 230,50	-	130 550,74	-	2 554 649,10	-	3 967 401,20	-	3 768 211,47	0,2	3 768 211,47	0,2
720	Informatyka	5 977 684	0,5	1 008 287,38	0,1	1 668 748,25	0,1	31 055 183,43	2,4	3 201 257,43	0,2	6 136 596,36	0,3	6 136 596,36	0,3
	› w tym inwestycje	4 301 748	-	230 729,35	-	150 004,78	-	28 872 522,04	-	897 182,05	-	1 309 805,88	0,1	1 309 805,88	0,1
730	Nauka	-	-	63 951,56	-	317 567,15	-	20 777 760,32	1,6	18 000,00	0,0	-	-	-	-
	› w tym inwestycje	-	-	63 951,56	-	127 000,00	-	20 602 504,00	-	-	-	-	-	-	-
750	Administracja publiczna	92 157 133	8,1	103 799 337,99	8,5	115 228 349,64	10,3	148 520 996,45	11,3	144 284 181,49	7,2	168 202 891,20	8,6	168 202 891,20	8,6
	› w tym inwestycje	2 260 918	-	6 475 195,64	-	6 817 902,86	-	4 240 020,01	-	6 939 691,80	-	8 532 422,58	0,4	8 532 422,58	0,4

Dział	Wyszczególnienie											
	2012	Struktura (w %)	2014	Struktura (w %)	2016	Struktura (w %)	2018	Struktura (w %)	2020	Struktura (w %)	2021	Struktura (w %)
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa												
751		–	2 550 913,77	–	–	–	890 643,61	–	–	–	–	–
752	4 000	–	4 000,00	–	3 000,00	–	0,00	–	–	–	2 936,99	0,0
754	5 010 851	–	4 787 616,47	–	4 160 611,89	0,4	9 074 368,61	0,7	12 378 438,93	0,6	8 531 218,41	0,4
757	4 193 254	–	4 067 635,10	–	2 802 911,80	–	7 506 321,50	–	6 503 375,62	–	4 512 843,91	0,2
801	11 305 068	1,0	6 354 684,77	0,5	4 086 174,00	0,4	4 974 693,34	0,4	3 473 085,24	0,2	2 677 844,70	0,1
803	93 224 288	8,2	65 706 931,61	5,4	62 475 575,02	5,6	81 440 939,13	6,2	82 323 015,89	4,1	88 115 128,02	4,5
851	38 947 312	–	10 103 056,75	–	6 065 153,04	–	7 714 471,87	–	2 458 886,41	–	2 264 651,95	0,1
852	473 545	0,0	5 170 137,63	0,4	1 178 623,56	0,1	414 324,13	–	–	–	–	–
853	357 397	–	5 177 680,13	–	572 371,14	–	414 324,10	–	–	–	–	–
854	47 437 786	4,2	58 905 671,52	4,8	28 092 280,32	2,5	38 849 885,71	3,0	289 445 717,56	14,4	224 177 813,74	11,5
855	36 824 019	–	44 544 046,62	–	18 253 139,70	–	27 748 984,00	–	246 160 402,26	–	173 620 308,20	8,9
856	5 535 210	0,5	25 770 488,00	2,1	11 746 708,00	1,1	10 968 219,59	0,8	18 899 529,58	0,9	21 984 465,49	1,1
857	109 899	–	12 696 834,77	–	3 606 464,77	–	–	–	–	–	–	–
858	95 205 326	8,3	104 473 954,99	8,6	29 471 905,72	2,6	93 009 852,86	7,1	144 518 993,77	7,2	134 327 960,52	6,9
859	290 789	–	2 387 995,04	–	1 300 953,71	–	2 083 269,40	–	4 086 822,63	–	764 460,51	0,0
860	8 392 539	0,7	8 829 999,93	0,7	10 386 111,59	0,9	17 716 679,13	1,3	16 225 595,49	0,8	18 521 262,95	0,9
861	–	–	43 332,33	–	942 719,24	–	6 506 533,54	–	3 000 615,00	–	4 444 284,04	0,2
862	Rodzina						2 752 280,77	0,2	3 290 396,83	0,2	3 970 923,28	0,2
863	› w tym inwestycje						–	–	–	–	–	–

Dział	Wyszczególnienie	2012	Struktura (w %)	2014	Struktura (w %)	2016	Struktura (w %)	2018	Struktura (w %)	2020	Struktura (w %)	2021	Struktura (w %)
900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	7 442 374	0,7	12 651 820,48	1,0	17 100 044,70	1,5	10 208 296,08	0,8	44 886 867,74	2,2	33 683 756,78	1,7
	> w tym inwestycje	6 254 764	—	11 455 450,08	—	11 577 347,55	—	7 272 364,62	—	34 318 905,88	—	25 221 304,00	1,3
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 177 717	10,3	1 096 663 715,64	9,0	1 179 994 825,23	10,6	1 687 400 068,44	12,9	1 807 714 713,77	9,0	1 962 201 908,65	10,1
	> w tym inwestycje	24 800 126	—	8 791 971,89	—	7 172 049,98	—	25 932 890,11	—	28 899 010,78	—	39 544 708,38	2,0
925	Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody	3 513 372	0,3	3 702 201,65	0,3	2 784 561,38	0,2	7 560 210,88	0,6	7 094 313,17	0,4	6 297 864,44	0,3
	> w tym inwestycje	388 945	—	298 459,37	—	181 583,28	—	365 433,12	—	27 921,00	—	598 757,34	0,0
926	Kultura fizyczna i sport	11 391 485	1,0	7 805 305,49	0,6	9 609 642,89	0,9	19 804 877,81	1,5	21 515 383,76	1,1	24 600 640,76	1,3
	> w tym inwestycje	7 388 080	—	—	—	—	—	8 069 082,47	—	10 147 733,21	—	11 514 174,29	0,6
	Ogółem	1 142 896 204	100	1 216 102 959,96	100	1 114 940 473,27	100	1 312 987 243,78	100	2 011 143 941,42	101	1 949 855 026,26	100
	> w tym wydatki inwestycyjne	462 599 207	40,5	495 868 629,32	40,8	443 229 878,91	39,8	462 486 307,96	35,2	728 198 894,93	36,2	864 779 497,03	44,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu województwa małopolskiego.

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Tabela 76. Wydatki Województwa Małopolskiego (w zł)

Rok	Ogółem w zł	Wzrost do roku poprzedniego w %	Wskaźnik inflacji w %	Przyrost realny
2012	1 142 896 204	-18,6	3,7	-22,3
2014	1 216 102 960	9,8	0,0	9,8
2016	1 114 940 473	0,6	-0,6	1,2
2018	1 312 987 244	1,4	1,6	-0,2
2020	2 011 143 941	50,9	1,8	49,1
2021	1 949 855 026	97,0	5,1	91,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu województwa małopolskiego oraz danych GUS.

Tabela 77. Wydatki Województwa Małopolskiego na inwestycje (w zł)

Rok	Ogółem wydatki na inwestycje w zł	Wzrost do roku poprzedniego w %	Wskaźnik inflacji w %	Przyrost realny
2012	459 824 851	-36,8	3,7	-40,5
2014	490 463 005	14,2	0,0	14,2
2016	443 229 879	5,8	-0,6	6,4
2018	456 508 038	-15,7	1,6	-17,3
2020	728 198 895	83,6	1,8	81,8
2021	864 779 497	18,8	5,1	13,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu województwa małopolskiego oraz danych GUS.

Tabela 78. Wynik wykonania budżetu województwa małopolskiego (w zł)

Wyszczególnienie	2012	2014	2016	2018	2020
Dochody	1 140 221 392	1 210 557 550	1 068 354 268	1 366 539 356	2 046 221 107
Wydatki	1 142 896 204	1 216 102 960	1 114 940 473	1 312 987 244	2 011 143 941
Wynik wykonania budżetu	-2 674 812	-5 545 410	-46 586 206	53 552 112	35 077 166
› w tym: nadwyżka „+”				53 552 112	35 077 166
› niedobór „-”	-2 674 812	-5 545 410	-46 586 206		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu województwa małopolskiego.

Fundusze europejskie

Opracowanie: Andrzej Binda

podsumowanie

- W latach 2014–2021 w całej Polsce zostało przeprowadzonych 8015 naborów dla beneficjentów środków unijnych, w tym 451 w samym 2021 roku.
- W wyniku rozstrzygnięcia naborów w okresie 2014–2021 dotyczących realizacji projektów współfinansowanych ze środków unijnych na terenie województwa małopolskiego zawarto 6454 umowy. W 2021 roku na realizację projektów na terenie Małopolski zostało zawartych 657 nowych umów.
- Łączna wartość wszystkich umów współfinansowanych ze środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności realizowanych na terenie województwa małopolskiego wynosi 41,6 mld zł, natomiast wartość dofinansowania unijnego do umów wdrażanych w Małopolsce to 25,3 mld zł.
- Umowy na realizację projektów wspieranych finansowo z UE podpisało 2478 podmiotów mających siedzibę na terenie województwa małopolskiego, na które składa się m.in. 1886 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.
- Wartość projektów realizowanych na obszarze województwa małopolskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosi 12 201 zł w tym 7413 zł dofinansowania z Unii Europejskiej.
- W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego realizowane są 4132 projekty.
- Województwo małopolskie piastuje 1 miejsce w Polsce pod względem wartości projektów realizowanych w ramach celów tematycznych „Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji” oraz „Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników”.
- W ramach dopłat obszarowych w latach 2004–2021 do rolników z Małopolski trafiło 7,6 mld złotych.
- Beneficjentom z Małopolski w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020 wypłacone zostało 2,1 mld zł.

1. Fundusze strukturalne i fundusz spójności

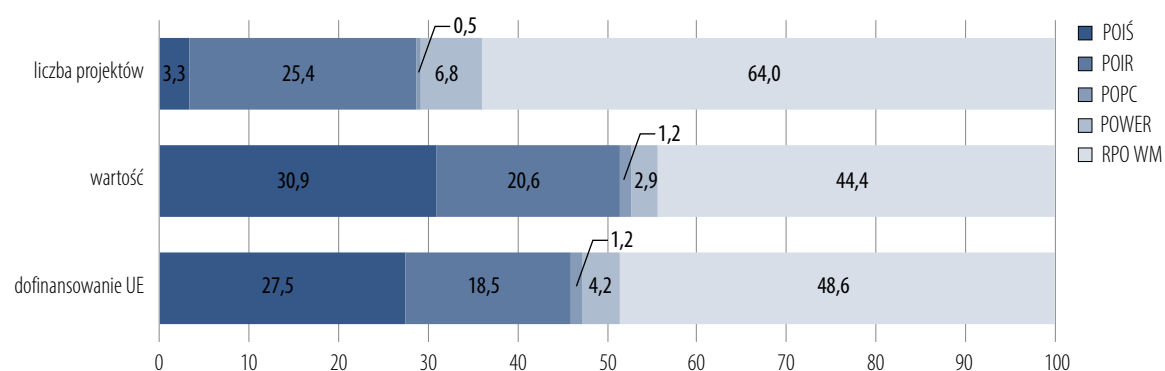
Realizacji projektów współfinansowanych ze środków unijnych w okresie 2014–2021 podjęło się w Małopolsce 2478 beneficjentów mających siedzibę na terenie naszego województwa. W 2021 roku zbiorowość ta wzrosła o 131 podmiotów. Obecni beneficjenci stanowią 5,5% wszystkich beneficjentów w kraju, z którymi zostały zawarte umowy na dofinansowanie projektów – w 2021 roku udział ten znacząco spadł z uwagi na liczne umowy podpisane w kilku województwach w ramach regionalnych działań antykrzysowych. Wśród beneficjentów z Małopolski dominują podmioty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – łącznie 1886 podmiotów (tj. 76,1%).

Na terenie województwa małopolskiego wg stanu na koniec 2021 roku realizowane były 6454 projekty, co stawia Małopolskę na 9. miejscu w kraju. W porównaniu do stanu z końca 2020 roku liczba realizowanych (lub zrealizowanych) projektów w województwie małopolskim zwiększyła się o 541.

Wartość projektów realizowanych w Małopolsce wyniosła na koniec 2021 roku 41 611,6 mln zł, przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej w wysokości 25 282,2 mln zł, przekraczając tym samym wartości projektów zrealizowanych w okresie finansowania 2007–2013 o 3,7 mld zł, a uzyskane dofinansowanie z UE o 5,4 mld zł. Małopolska pod względem wartości projektów ustępuje jedynie województwom: mazowieckiemu – 66,4 mld zł (UE: 36,2 mld zł) i śląskiemu – 52,5 mld zł (UE: 31,3 mld zł). Przyrost wartości ogółem w 2021 roku w województwie małopolskim był nieco niższy niż w poprzednim roku i wyniósł 2558,3 mln zł (UE: 1851,0 mln zł), co dawało piąte miejsce (drugie miejsce w przypadku dofinansowania UE) w kraju.

Przyrost wartości projektów w 2021 roku jest m.in. wynikiem dodatniego salda wartości nowych i anulowanych umów w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjny Rozwój na kwotę 1312,0 mln zł (UE: 788,3 mln zł) i Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na kwotę 1152,9 mln zł (przy wzroście dofinansowania unijnego o 761,1 mln zł). Spadek wartości wystąpił w przypadku Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na kwotę 417,7 mln zł (przy spadku dofinansowania unijnego o 20,4 mln zł).

Wykres 131. Struktura ilościowa i wartościowa projektów współfinansowanych ze środków unijnych realizowanych na terenie województwa małopolskiego – stan w dniu 31 grudnia 2021 (w %)

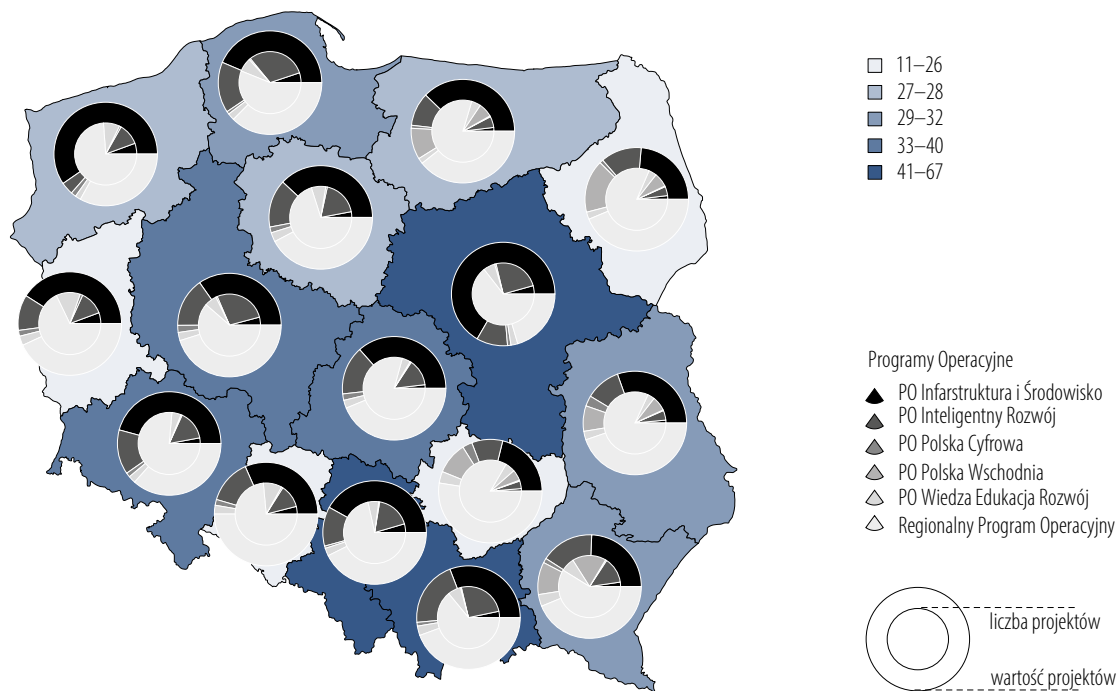
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z SL2014.

Wartość projektów realizowanych w Małopolsce w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjny Rozwój, wynosząca 8,6 mld zł (w tym dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej w kwocie 4,7 mld zł), stawia województwo małopolskie na pierwszym miejscu w kraju. Ilościowo Małopolskę, gdzie w realizacji jest 1640 projektów z PO IR, wyprzedza jedynie województwo mazowieckie (2127 projektów).

Na drugim miejscu województwo małopolskie uplasowało się pod względem wartości projektów związanych z regionalnym programem operacyjnym. W ramach RPO Województwa Małopolskiego zawarto umowy o łącznej wartości 18,5 mld zł (w tym dofinansowanie unijne w kwocie 12,3 mld zł), ustępując jedynie województwu śląskiemu, którego regionalny program operacyjny na koniec 2021 roku zamknął się kwotą 22,4 mld zł (z tego 15,1 mld zł stanowią środki unijne). Liczba umów zawartych w ramach RPO Województwa Małopolskiego jest dopiero na 9. pozycji wśród wszystkich 16 regionalnych programów operacyjnych.

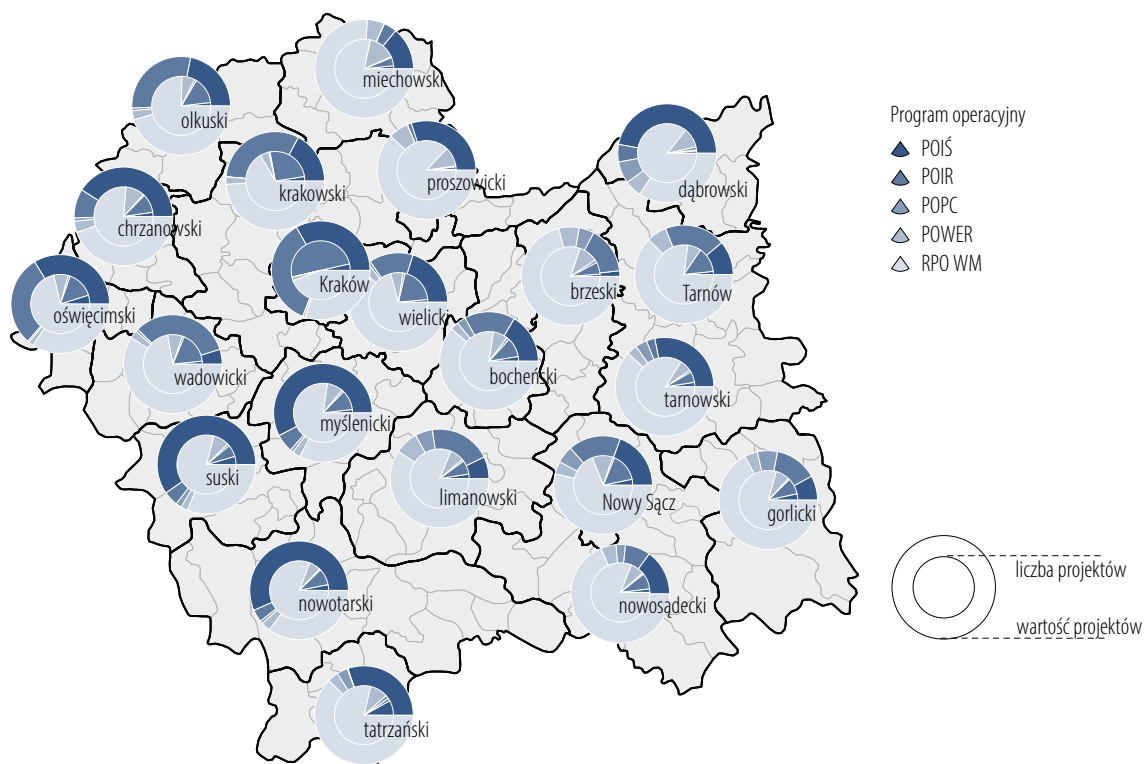
Trzecia pozycja przypada województwu małopolskiemu pod względem wartości projektów z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, w ramach którego wartość umów wyniosła 1,2 mld zł (w tym 1,1 mld stanowią fundusze unijne). Umowy o większej łącznej wartości zostały zawarte w województwach mazowieckim i śląskim. Taka sama kolejność występuje w przypadku rankingu wg liczby projektów.

Mapa 30. Wartość oraz struktura ilościowa i wartościowa projektów realizowanych w województwach (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne.

Mapa 31. Struktura ilościowa i wartościowa projektów realizowanych w powiatach województwa małopolskiego wg programów operacyjnych

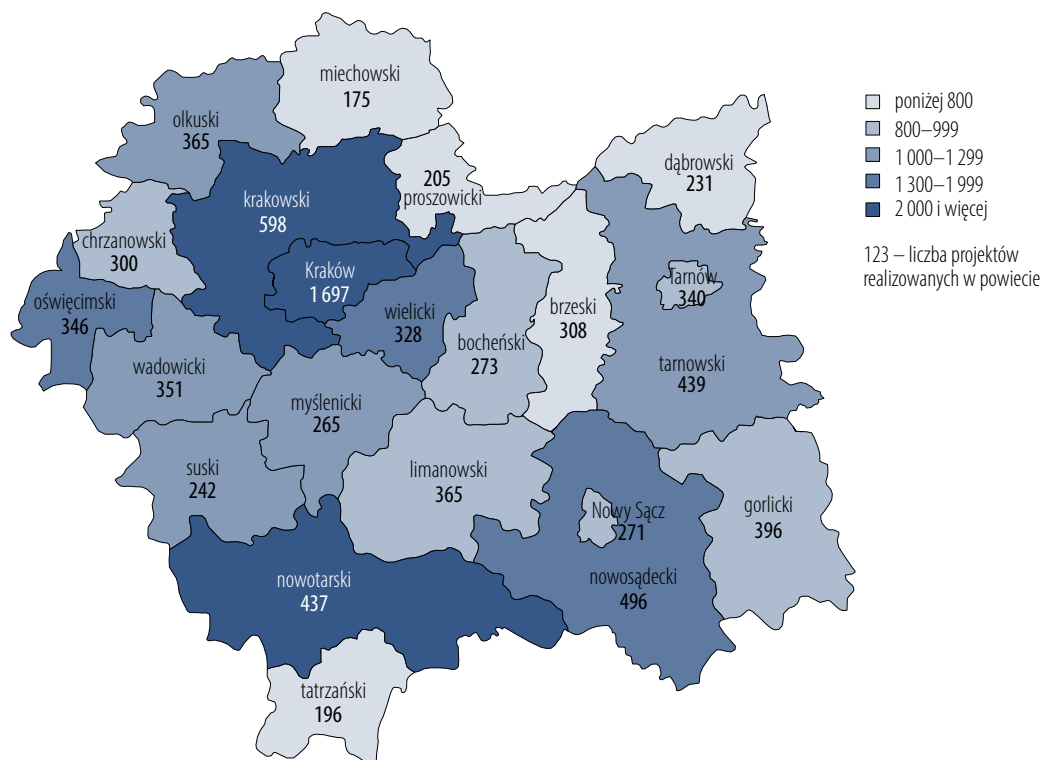
Źródło: Opracowanie własne.

Samodzielnym liderem pod względem liczby i wartości projektów realizowanych na swoim terenie jest Kraków, gdzie zrealizowano lub w realizacji pozostaje łącznie 1697 projektów ze wszystkich programów operacyjnych finansowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, o sumarycznej wartości 12,7 mld zł (dofinansowanie unijne w kwocie 7,4 mld zł). Najmniejsze kwoty przypadły na powiat proszowski – 385,3 mln zł (w tym z UE 252,5 mln zł). Zróżnicowanie zatem pomiędzy powiatami jest duże. Pod względem ilościowym Kraków wyprzedza powiat miechowski, w którym realizowane jest najmniej projektów, niemal 10-krotnie. Natomiast wartość projektów z Krakowa jest niemal 33-krotnie większa od wartości w powiecie proszowskim.

Zróżnicowanie pomiędzy powiatami wynika z charakteru projektów realizowanych w poszczególnych programach. I tak największa dyspersja występuje w przypadku PO Innowacyjny Rozwój, gdzie wartość maksymalna jest ponad 4200 razy większa od minimalnej. W przypadku PO Infrastruktura i Środowisko iloraz tych wartości wyniósł 436, a najbardziej równomierny podział wystąpił w przypadku PO Wiedza Edukacja Rozwój – iloraz wartości maksymalnej i minimalnej wyniósł niecałe 5.

Z funduszy strukturalnych finansowany jest również Program Współpracy Interreg V-A Polska–Słowacja, w ramach którego na obszarze Małopolski realizowane są 52 projekty o wartości 240,0 mln zł (UE: 201,1 mln zł). Projekty z tego programu wdrażane są głównie na terenie powiatów nowosądeckiego, myślenickiego i oświęcimskiego.

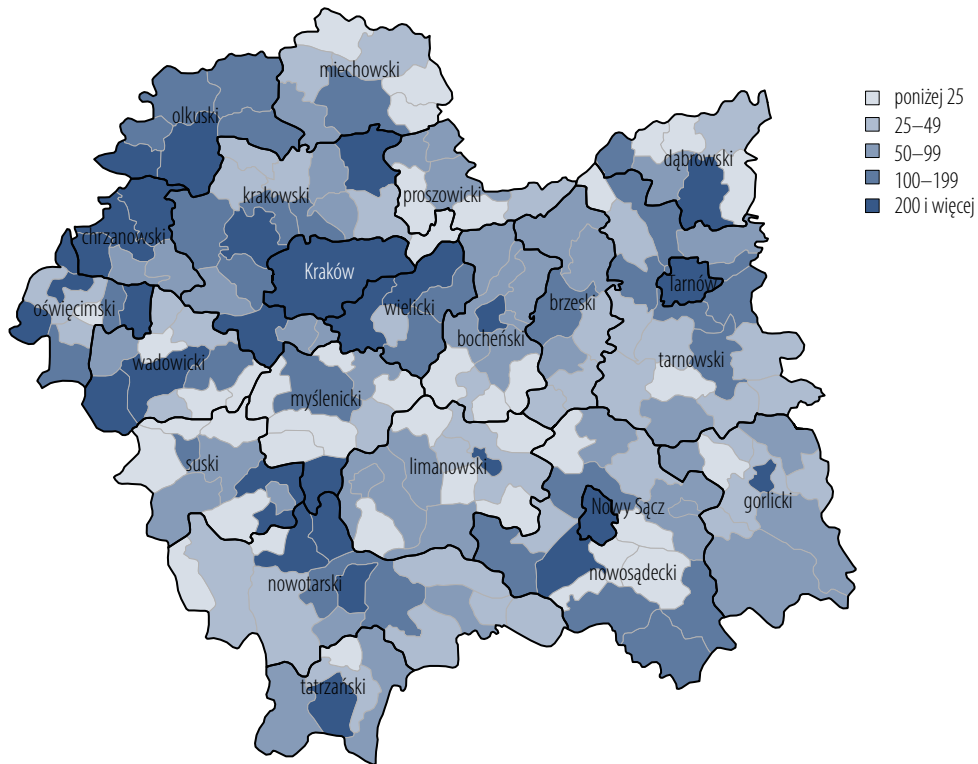
Mapa 32. Liczba i wartość realizowanych projektów współfinansowanych ze środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności wg powiatów (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne.

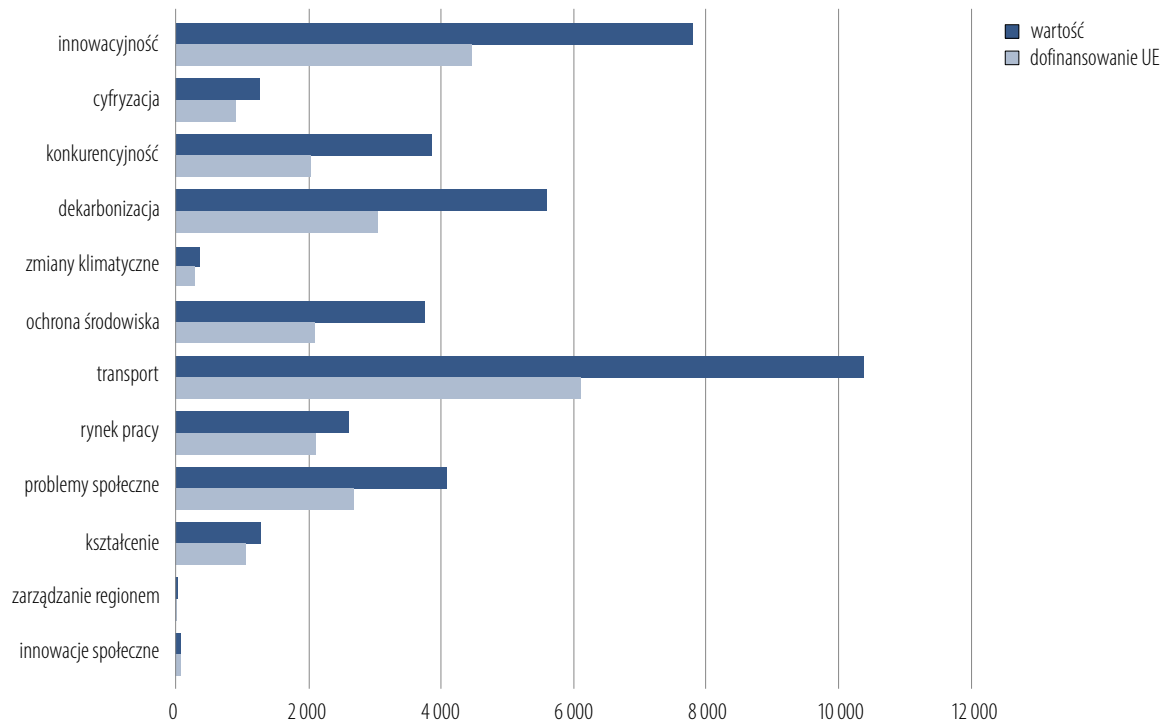
Z poziomu gmin największe kwoty związane z wdrażaniem projektów dofinansowywanych środkami unijnymi przypadają na Kraków (12,7 mld zł, w tym dofinansowanie UE 7,4 mld zł), a kolejne miejsca zajmują: Tarnów (967,5 mln zł, w tym 565,2 mln z UE), Nowy Sącz (820,3 mln zł, w tym 515,0 mln zł dofinansowania unijnego) oraz gmina Skawina (748,6 mln zł, w tym 395,0 mln zł z UE). Ranking zamykają gminy Lipnica Wielka, Słopnice i Budzów, w których wartość projektów nie przekracza 10 mln zł, a dofinansowanie unijne 5 mln zł.

Mapa 33. Wartość projektów dofinansowanych z funduszy UE wg gmin (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 132. Wartość i dofinansowanie unijne projektów realizowanych na terenie Małopolski wg celów tematycznych (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne.

Przekazywane przez Unię Europejską środki są ściśle przyporządkowane do celów tematycznych określonych przez Komisję Europejską w rozporządzeniu wykonawczym. Zdefiniowane zostało m.in. 12 celów tematycznych, w które muszą wpisywać się projekty dofinansowane ze środków unijnych. Małopolska we wszystkich

tych celach zajmuje czołowe miejsca, przy czym pierwsze miejsce w kraju zawdzięcza projektom wdrażanym w ramach celów tematycznych *Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji* (Innowacyjność) i *Promowanie włączenia społecznego oraz walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją* (problemy społeczne). Drugie miejsce pod względem wartości zajęły projekty z Małopolski wpisujące się w cele *Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami* (Ochrona środowiska), *Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników* (Rynek pracy) i *Innowacje społeczne*. Natomiast trzecie miejsce dla województwa małopolskiego przypadło w przypadku celów *Zwiększanie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjnych i komunikacyjnych* (Cyfryzacja) i *Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej*. Świadczy to o dużym zdywersyfikowaniu kierunków działań i dużym zaangażowaniu w realizację każdego z celów.

— Wpływ polityki spójności w województwie małopolskim w latach 2004–2020

W 2019 roku PKB per capita (w PPS) w województwie małopolskim wynosił 66,3% średniej UE-27. W okresie 2004–2019 dystans pomiędzy Małopolską a UE-27 mierzony PKB na mieszkańca (w PPS) zmalał o 20,8 p. proc., z czego 15,3% (3,2 p. proc.) było efektem realizacji polityki spójności. Zatem dzięki m.in. funduszom unijnym dystans w poziomie rozwoju gospodarczego dzielącego Małopolskie od średniej UE-27 systematycznie się zmniejsza.

Tempo procesu konwergencji zależy głównie od tempa wzrostu gospodarczego regionu. W okresie 2004–2020 Małopolska rozwijała się w średnim tempie 3,8% (w cenach stałych), z czego około 8% (0,3 p. proc.) było efektem realizacji inwestycji współfinansowanych z funduszy unijnych.

Finansowane środkami z UE nakłady infrastrukturalne oraz bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw przyczyniają się do znacznego ożywienia działalności inwestycyjnej. Szacuje się, że w 2020 roku stopa inwestycji (relacja nakładów brutto na środki trwałe do PKB) była wyższa o 2,8 p. proc. w stosunku do jej poziomu przewidywanego w scenariuszu zakładającym brak środków unijnych.

W roku wejścia do UE (2004) województwo małopolskie charakteryzowało się wskaźnikiem zatrudnienia osób w wieku 20–64 wynoszącym 61,5%, natomiast w 2020 roku wartość tego wskaźnika wynosiła już 73,6%. Około 17% (2,1 p. proc.) odnotowanego w tym okresie wzrostu było efektem oddziaływania funduszy unijnych.

Pozytywny efekt europejskiej polityki spójności widoczny jest w tworzeniu nowych miejsc pracy, poprawie kwalifikacji pracowników i ich lepszej adaptacji do zmieniających się warunków na rynku pracy. Według stanu na 2020 rok liczbę miejsc pracy powstałych w województwie małopolskim w wyniku realizacji inwestycji współfinansowanych z budżetu UE szacuje się na ponad 40 tys.

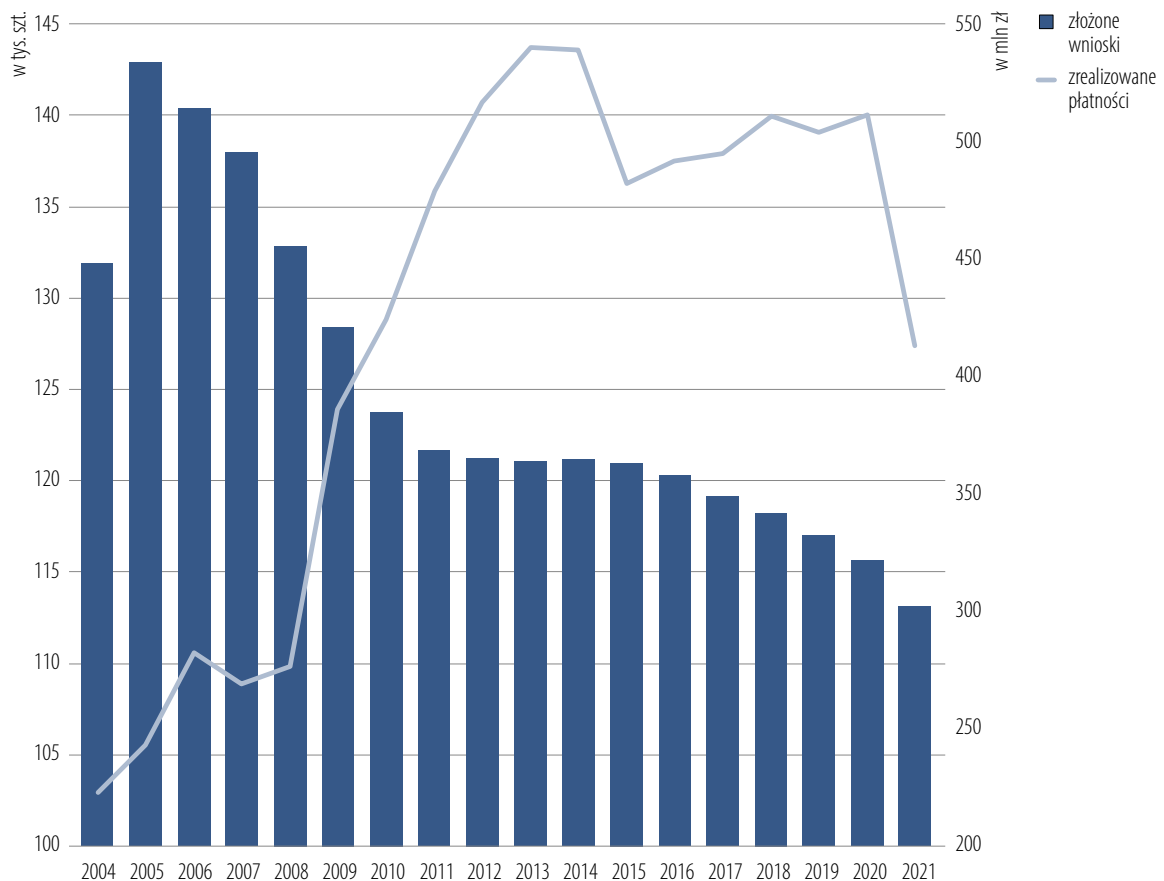
Pozytywny wpływ funduszy unijnych jest również widoczny w zmniejszaniu stopy bezrobocia. Stopa bezrobocia osób w wieku 15+ w województwie małopolskim w roku wejścia do UE (2004) wynosiła 16,8%, a w 2020 roku tylko 2,7%. W pewnej mierze do ograniczenia stopy bezrobocia przyczyniły się fundusze unijne – szacuje się, że inwestycje współfinansowane w ramach polityki spójności spowodowały redukcję stopy bezrobocia w tym regionie o 0,9 p. proc. w 2020 roku i o 1,3 p. proc. średnio rocznie w okresie 2004–2020.

Źródło: *Wpływ polityki spójności na rozwój społeczno-gospodarczy Polski i regionów w latach 2004–2020*,
www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/107321/Broszura.pdf
www.ewaluacja.gov.pl/strony/badania-i-analazy/analizy/#/domyslne=1

2. Fundusze rolne

Kolejnym źródłem pozyskiwania środków unijnych są działania wpisujące się we Wspólną Politykę Rolną. Pierwszy filar odpowiada za dopłaty obszarowe, przeznaczone dla rolników na utrzymanie areалу we właściwej kulturze rolnej, niezwiązane z produkcją rolną na tym obszarze. W 2021 roku małopolscy rolnicy złożyli 113,1 tys. wniosków o przyznanie płatności obszarowej w ramach kampanii 2021. Łącznie w okresie 2004–2020 do Małopolski trafiło niemal 7,6 mld złotych tytułem dopłat obszarowych, uwzględniające jednolite płatności obszarowe, uzupełniające płatności obszarowe, dopłaty energetyczne, płatności cukrowe, oddzielną płatność z tytułu owoców i warzyw, przejściowa płatność z tytułu owoców miękkich, wsparcie specjalne.

Wykres 133. Złożone wnioski o dopłaty bezpośrednie (w tys. szt.) i zrealizowane płatności (w mln zł) na terenie województwa małopolskiego

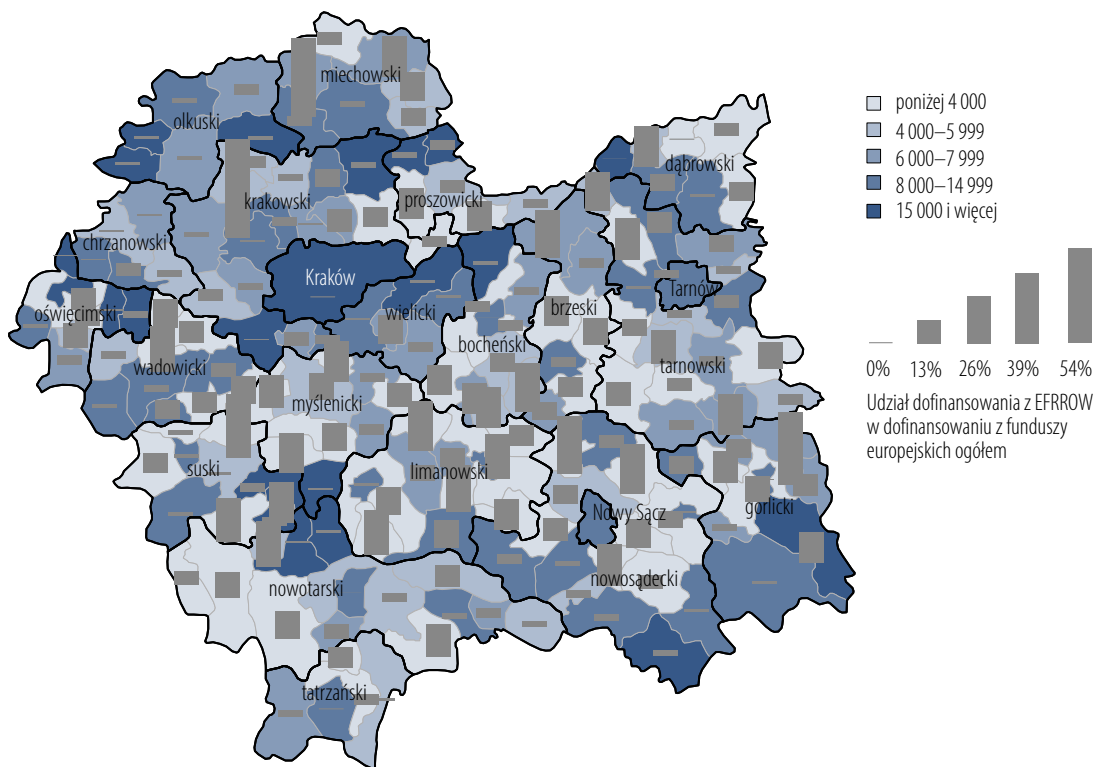
Źródło: Opracowanie własne.

Drugi filar wspólnej polityki rolnej ma za zadanie wspierać rozwój obszarów wiejskich, stwarzać sprzyjające warunki do rozwoju działalności pozarolniczej, rekompensować podwyższone koszty działalności rolniczej na terenach szczególnie uciążliwych, wspierać przywracanie właściwych parametrów obszarów rolnych i leśnych zniszczonych w wyniku klęsk żywiołowych itp. W bieżącej perspektywie w Małopolsce zostało zawartych 413,1 tys. umów / podjętych decyzji na kwotę 3,6 mld zł, dotyczących współfinansowania projektów ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020. Do końca 2021 roku zrealizowane zostały płatności na kwotę 2,1 mld zł.

Część działań PROW wdrażana jest przez zarządy poszczególnych województw, i w zakresie objętym tymi działaniami w województwie małopolskim wg stanu na koniec 2021 podpisanych było 2491 umów na realizację projektów współfinansowanych z PROW, o wartości 1018,0 mln zł, dofinansowanych z EFRROW kwotą 621,6 mln zł.

Wprowadzie środki dostępne z PROW są zdecydowanie mniejsze niż uruchamiane z funduszy strukturalnych czy Funduszu Spójności, to w niektórych niewielkich gminach wiejskich właśnie one stanowią podstawę rozwoju poprzez finansowanie budowy dróg lokalnych, sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, renowacje obiektów kulturowych itp.

Mapa 34. Dofinansowanie projektów z Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych na mieszkańca oraz udział środków z Europejskiego Funduszu Rolnictwa na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w wartościach ogółem (w zł)

Źródło: Opracowanie własne.

więcej informacji

Raport roczny *Fundusze europejskie w Małopolsce*
www.obserwatorium.malopolska.pl;
 Portal Funduszy Europejskich
www.funduszeuropejskie.gov.pl.

Współpraca i promocja

Opracowanie: Edyta Gołaś, Agnieszka Mazur, Edyta Mazur, Agata Meus, Katarzyna Sobczak, Bogna Stonawska

podsumowanie

- Pomimo utrudnień i ograniczeń związanych z pandemią COVID-19 województwo małopolskie pozostawało w 2021 roku aktywnym podmiotem w zakresie rozwijania współpracy międzynarodowej, czego przykładem była m.in. organizacja wizyty przedstawicieli agencji rozwoju regionalnego z Rumunii oraz spotkania zarządu województwa z gośćmi z zagranicznych regionów partnerskich i dyplomatami. Projekty merytoryczne były realizowane przede wszystkim w formule online, ale dzięki dobrej współpracy, także z zagranicznymi partnerami, udało się zrealizować szereg znaczących przedsięwzięć, tj. uroczystość z okazji 30. rocznicy utworzenia Trójkąta Weimarskiego, projekt *Invest in Małopolska* oraz projekt edukacyjny dla szkół, realizowany we współpracy z Konsulatem Generalnym USA.
- Ważnym aspektem podejmowanych działań w 2021 roku przez Województwo Małopolskie było pogłębienie współpracy ze środowiskiem naukowym. Dzięki podpisanym porozumieniom z 16 uczelniami wyższymi z Małopolski zintensyfikowano współpracę. Powołano Radę Naukową ds. Strategicznych Kierunków Rozwoju Małopolski, która stanowi platformę współpracy pomiędzy Województwem Małopolskim a uczelniami wyższymi. Rada Naukowa jest organem opiniotawczo-doradczym Zarządu Województwa Małopolskiego w zakresie projektowania i organizacji najważniejszych wydarzeń gospodarczych w regionie, konsultacji dotyczących polityki rozwoju regionu w kontekście kształcenia i oczekiwanych kompetencji, konsultacji działań służących wzmocnieniu wspólnotowości Regionu.
- Działania promocyjne podejmowane w 2021 roku przez Województwo Małopolskie różniły się od lat ubiegłych. Wybuch pandemii COVID-19 oraz wprowadzone ograniczenia spowodowały, że dobór narzędzi do skutecznego przekazu kampanii został znacząco ograniczony i opierał się w dużej mierze na działaniach outdoorowych i internetowych. Kampanie miały charakter społeczny. Dotyczyły w pierwszej fazie profilaktyki, jak i walki z pandemią, kolejno skupiając się na problemach społecznych będących konsekwencją trwającej pandemii. Działania, które były w dalszym ciągu realizowane, to rozwój i umacnianie marki Małopolska. Skupiały się głównie na rozwoju i umacnianiu spójnego i pozytywnego wizerunku Małopolski, opartego na mocnych atutach regionu.

1. Współpraca zagraniczna

Udział marszałka w uroczystości z okazji 30. rocznicy utworzenia Trójkąta Weimarskiego

W 1991 roku ówczesni ministrowie spraw zagranicznych Niemiec, Francji i Polski w Weimarze uroczystie przypieczętowali niemiecko-francusko-polską współpracę, ogłaszając *Wspólną deklarację w sprawie przyszłości Europy* – powołując tym samym Trójkąt Weimarski. W niedzielę 29 sierpnia 2021 roku w Centrum Kongresowym

w Weimarze odbyło się uroczyste wydarzenie z tej okazji. Honorowymi gośćmi byli ambasador RP w Niemczech Andrzej Przyłębski oraz minister stanu ds. Europy w niemieckim MSZ Michael Roth. W wydarzeniu uczestniczył w formie zdalnej Witold Kozłowski, marszałek województwa małopolskiego.

Wizyta przedstawicieli Agencji Rozwoju Regionalnego z Rumunii

Przedstawiciele rumuńskiej Agencji Rozwoju Regionalnego Regionu Północno-Zachodniego przebywali w Krakowie w dniach 13–17 września 2021 roku. W ramach wizyty odbyły się spotkania merytoryczne delegacji z pracownikami Departamentu Zarządzania Programami Operacyjnymi i Departamentu Funduszy Europejskich, a także wizyta studyjna w Cricotece, jako projekcie współfinansowanym z RPO WM 2014–2020. Celem spotkań było przekazanie dobrych praktyk związanych z pełnieniem funkcji Instytucji Zarządzającej RPO WM, dzięki którym rumuński partner przygotowuje się do prawidłowego pełnienia funkcji IZ w swoim regionie.

Invest in Małopolska. Promocja potencjału inwestycyjnego Województwa Małopolskiego za granicą

W celu utrzymania oraz umocnienia wypracowanej przez wiele lat pozycji Małopolski na arenie międzynarodowej, jak również przedstawienia nowym inwestorom Małopolski jako dobrego miejsca do inwestowania i prowadzenia biznesu, Województwo Małopolskie we współpracy z polskimi ambasadami za granicą, ambasadami państw obcych w Polsce, Zagranicznymi biurami Handlowymi Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu oraz Krakowskim Parkiem Technologicznym, organizuje serię spotkań online pn. *Invest in Małopolska. Promocja potencjału inwestycyjnego Województwa Małopolskiego za granicą*. W roku 2021 odbyły się spotkania z potencjalnymi inwestorami z Izraela, Chin oraz Szwecji. Wzięło w nich w sumie udział ok. 70 przedsiębiorców.

2. Współpraca regionalna i międzyregionalna

Spotkania środowiskowe

W 2021 roku odbyły się spotkania członków zarządu Województwa Małopolskiego z parlamentarzystami z Małopolski, przedstawicielami administracji rządowej oraz przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego, podczas których poruszane były kluczowe tematy dotyczące województwa małopolskiego. Członkowie zarządu Województwa Małopolskiego, uczestniczyli w posiedzeniach Forum Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów Małopolski.

Małopolski Dzień Samorządu Terytorialnego w Starym Sączu

27 maja 2021 roku po raz kolejny w Starym Sączu odbyły się uroczystości Małopolskiego Dnia Samorządu Terytorialnego – celem upamiętnienia pierwszych – w pełni wolnych wyborów samorządowych do rad gmin i miast z 27 maja 1990 roku, które dały początek powstaniu lokalnych i demokratycznych samorządów.

Współpraca Województwa Małopolskiego ze środowiskiem naukowym

Ważnym aspektem podejmowanych działań przez Województwo Małopolskie było pogłębienie współpracy ze środowiskiem naukowym. W 2021 roku zostały podpisane porozumienia dotyczące długofalowej współpracy pomiędzy Województwem Małopolskim a 16 uczelniami wyższymi z Małopolski. Powołano Radę Naukową ds. Strategicznych Kierunków Rozwoju Małopolski, która stanowi platformę współpracy pomiędzy Województwem Małopolskim a uczelniami wyższymi działającymi w Małopolsce na rzecz rozwoju gospodarczego i konkurencyjności regionu. Ścisła współpraca Województwa ze środowiskiem naukowym przyczynia się do podejmowania wspólnych działań na rzecz rozwoju gospodarczego Małopolski, ułatwia realizację innowacyjnych projektów i kluczowych przedsięwzięć dla całego regionu.

Medal Honorowy za Zasługi dla Województwa Małopolskiego

19 listopada 2021 roku w Filharmonii im. Karola Szymanowskiego w Krakowie odbyła się uroczysta Gala Święta Małopolski, podczas której Marszałek Województwa Małopolskiego wraz z Przewodniczącym Sejmiku Województwa Małopolskiego wręczyli Laureatom Medale Honorowe za Zasługi dla Województwa Małopolskiego. W 2021 roku przyznano 12 medali, w tym 1 złoty, 2 złote pośmiertnie, 4 srebrne, 4 brązowe oraz 1 brązowy pośmiertnie. Medal Honorowy za Zasługi dla Województwa Małopolskiego jest najwyższym wyróżnieniem wojewódzkim, przyznawanym od 2011 roku, mającym na celu uhonorowanie osób, organizacji i instytucji, które w sposób szczególny przyczyniają się do rozwoju województwa małopolskiego na różnych płaszczyznach, m.in. politycznej, gospodarczej, społecznej, kulturalnej i sportowej.

Odnaka Honorowa Województwa Małopolskiego – Krzyż Małopolski

Odnaka Honorowa Województwa Małopolskiego – Krzyż Małopolski jest honorowym wyróżnieniem, które przyznaje się za aktywne działania na rzecz społeczności lokalnych, przyczyniające się do rozwijania społeczeństwa obywatelskiego i wzbogacające tym samym dorobek regionu. Ustanawiając Oznakę Honorową Województwa Małopolskiego – Krzyż Małopolski Samorząd Województwa daje wyraz szczególnego uznania dla wszystkich tych, którzy podejmują inicjatywy dla budowania wspólnego dobra na rzecz osób i instytucji w swoim najbliższym otoczeniu. W roku 2021 przyznano 90 Odznak w stopniu złotym oraz 63 w stopniu srebrnym.

XXIII Dożynki Województwa Małopolskiego

Dożynki Województwa Małopolskiego w 2021 roku odbyły się w Łęgu Tarnowskim w gminie Żabno. Dożynkowe spotkania to staropolski obyczaj, który stał się częścią kultury i narodowej tożsamości. Święto plonów jest jednym z najważniejszych wydarzeń w Małopolsce, coroczną okazją do podsumowania rozwoju rolnictwa w Województwie Małopolskim oraz do podziękowania rolnikom za codzienny trud ich pracy.

Małopolskie Spotkanie Oplątkowe

20 grudnia 2021 roku w Filharmonii im. Karola Szymanowskiego w Krakowie tradycyjnie od wielu lat w okresie poprzedzającym święta Bożego Narodzenia w szerokim gronie członków małopolskiej wspólnoty: przedstawiciele samorządów, administracji rządowej, organizacji pozarządowych, ludzi kultury, nauki, parlamentarzystów oraz przedsiębiorców odbyło się Małopolskie Spotkanie Oplątkowe.

3. Promocja

Kampanie promocyjne Województwa Małopolskiego

Mój Punkt to Punkt Szczepień

Województwo Małopolskie, mając na celu zachęcenie mieszkańców regionu do zaszczepienia się przeciw COVID-19, zainaugurowało kampanię Mój Punkt to Punkt Szczepień. Hasłem przewodnim uczyniono odzwę *Małopolska Zaszczepiona*. Województwo Małopolskie, chcąc docenić starania małopolskich gmin, których mieszkańcy wykażą się największą wyszczepialnością, postanowiło wyróżnić 10 gmin, które do 15 września 2021 roku osiągnęły najwyższy odsetek mieszkańców zaszczepionych przeciw COVID-19. Zwycięskim gminom Województwo Małopolskie przekazało środki finansowe w kwocie do 50 000 zł, które mogły zostać przeznaczone na sfinansowane zadań własnych gmin w zakresie ochrony zdrowia. Województwo utworzyło w tym celu specjalny serwis internetowy, w którym tydzień po tygodniu publikowano wyniki wyszczepialności w poszczególnych gminach. Na oficjalnym profilu FB Małopolski każdego tygodnia motywowaliśmy mieszkańców Małopolski, by odwiedzali punkty szczepień. W całej Małopolsce wyemitowano także billboardy zachęcające Małopolan do szczepień przeciw COVID-19.

Dobro – masz to we krwi

Walka z pandemią COVID-19 sprawiła, że spadła liczba dawców krwi. Dlatego też Marszałek Województwa Małopolskiego Witold Kozłowski wspólnie z Regionalnym Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa w Krakowie podejmował przez cały 2021 rok działania zachęcające mieszkańców naszego regionu do promocji obywatelskiej postawy niesienia pomocy potrzebującym, poprzez dzielenie się najcenniejszym darem, jakim jest krew. W czerwcu, w związku z Międzynarodowym Dniem Honorowego Dawcy Krwi w całej Małopolsce pojawiły się billboardy zachęcające Małopolan do dzielenia się krwią. W ramach kampanii, w dniu 5 grudnia na rynku w Starym Sączu Andrzej Lis, starosądeczanin, honorowy krwiodawca, oddał setny litr krwi, czyniąc się tym samym rekordzistą jeśli chodzi o ilość oddanej pełnej krwi. W tym dniu przekazano także do użytku nowy krwiobus, zakupiony w ramach Małopolskiej Tarczy Antykryzysowej. Pojazd, zakupiony dzięki środkom unijnym w ramach pakietu medycznego MTA, został poświęcony i oficjalnie przekazany przez Marszałka Województwa Małopolskiego Witolda Kozłowskiego na potrzeby Regionalnego Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa w Krakowie. Województwo Małopolskie opracowało projekt graficzny krwiobusa, a twarzą nowego pojazdu został Andrzej Lis.

Akcja świąteczna o charakterze promocyjno-społecznym *Bądźmy razem! Małopolska*

Bądźmy Razem! Taka właśnie idea przyświecała tegorocznej, świątecznej akcji władz województwa małopolskiego prowadzonej wspólnie z Polskim Czerwonym Krzyżem oddział w Małopolsce. Motywem przewodnim

akcji był kolorowy świąteczny łańcuch, składający się z wielu oczek, symbolizujący osoby łączące się jako rodzina czy społeczność, która razem udowadnia podczas pandemii, jak i w tym świątecznym czasie, że będąc razem możemy uczynić więcej dobrego. Przez cały grudzień w szkołach, przedszkolach i wybranych marketach na terenie Małopolski wolontariusze Polskiego Czerwonego Krzyża prowadzili zbiórki dla potrzebujących pod hasłem *Bądźmy Razem!*

W ramach akcji pracownicy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego przygotowali także na te święta prezenty dla podopiecznych z wybranych małopolskich domów dziecka. W sumie obdarowanych zostało ponad 130 dzieci. 18 grudnia odbyło się uroczyste rozświetlenie choinki pod oknem papieskim, któremu towarzyszył koncert Arki Noego. Na choince zawisła także małopolska bombka. Uczestnicy wydarzenia mogli poczęstować się gorącymi pierogami i barszczem, rozwiązać quiz wiedzy o Małopolsce i zgarnąć atrakcyjne nagrody. Rozdano 3000 paczek dla dzieci z domów dziecka, świetlic środowiskowo-wychowawczych, a także krakowskich rodzin. Wydarzenie było zwieńczeniem świątecznej akcji Województwa Małopolskiego *Bądźmy razem!*

Quiz wiedzy o Małopolsce

Internetowy konkurs wiedzy o Małopolsce został przygotowany już po raz siódmy. Jednak w tym roku skupiono się przede wszystkim na aktualizacji systemu informatycznego obsługującego quiz, aktualizacji pytań quizowych oraz na dostosowaniu go w pełni do wymogów dostępności. W tegorocznej edycji odbył się jeden konkurs wiedzy o Małopolsce w ramach świątecznej kampanii Województwa *Bądźmy razem!* W związku z sytuacją spowodowaną przez pandemię COVID-19 i związanymi z tym zagrożeniami, nie zdecydowano się na realizację szkolnej edycji Quizu w planowanym terminie. Podjęto decyzję o przeniesieniu terminu na wiosnę 2022 roku.

Kampania outdoorowa

Kampania outdoorowa Województwa Małopolskiego na nośnikach zewnętrznych, typu billboard, zlokalizowanych na terenie miasta Krakowa i Małopolski wystartowała w czerwcu. Kolejne edycje poświęcone były m.in.: kampanii społeczno-informacyjnej: *Dobro – masz to we krwi* (akcja promująca ideę honorowego krwiodawstwa), *Mój Punkt to Punkt Szczepień* (akcja mająca na celu zachęcenie mieszkańców regionu do zaszczepienia się przeciw COVID-19) czy promocji wartości, które WM uznaje za szczególnie istotne, jak bezpieczeństwo, zdrowie, rodzina; projektu *Made in Małopolska* czy kampanii świątecznej.

Święto Małopolski

10 czerwca to wyjątkowy dzień dla wszystkich Małopolan. Tego dnia obchodzone jest Święto Małopolski, które stanowi szczególną okazję do wspólnego świętowania oraz wzmacniania więzi mieszkańców naszego regionu. Na Święto Małopolski w 2009 roku Samorząd Województwa Małopolskiego wybrał dzień 10 czerwca dla upamiętnienia trzech ważnych rocznic: 30-lecia mszy papieskiej na krakowskich Błoniach, 20-lecia wolnej Polski i 10-lecia Samorządu Regionalnego. Z tej okazji przez cały czerwiec 2021 roku niektóre wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne – Opera Krakowska i Filharmonia im. Karola Szymanowskiego w Krakowie – umożliwiły bezpłatny udział mieszkańcom regionu w organizowanych koncertach i spektaklach. Darmową wejściówkę można było zdobyć, biorąc udział w konkursach organizowanych na FB Małopolski i prawidłowo odpowiadając na pytanie o Małopolsce.

Podczas Gali Święta Małopolski w Filharmonii Krakowskiej uroczystie wręczono Medale Honorowe za Zasługi dla Województwa Małopolskiego, Nagrodę Województwa Małopolskiego – Polonia Minor oraz Nagrodę im. Jana Pawła II Veritatis Splendor.

Małopolski Festiwal Smaku

Pod hasłem *Wracamy!* po rocznej przerwie spowodowanej epidemią koronawirusa została zorganizowana XVI edycja Małopolskiego Festiwalu Smaku. Odbyła się w pięciu miastach Małopolski: w Starym Sączu, Tuchowie, Wygiełzowie, Miechowie i Krynicy-Zdroju. Inauguracja cyklu miała miejsce w Starym Sączu i połączona była z małopolskim półfinałem Ogólnopolskiego Festiwalu Kół Gospodyń Wiejskich, realizowanym pod nazwą *Polska od kuchni*, cykl zakończony został trzydniowym wydarzeniem w Krynicy-Zdroju jako wydarzeniem towarzyszącym konferencji *CyberSec* oraz festiwalowi biegowemu. Podczas tego wydarzenia na krynickim deptaku wybrane jednostki kultury Województwa Małopolskiego przygotowały pokazy, wystawy i niespodzianki dla najmłodszych.

Made in Małopolska

Made in Małopolska zakłada marketingową współpracę województwa z markami regionalnymi w kilku obszarach: inicjatywy, miejsca, biznes, smak, woda, design. Podkreśla, że pochodzenie ma znaczenie, tworząc w świadomości odbiorców pozytywne skojarzenia marek z miejscem ich powstawania. Projekt stawia na system wsparcia i promocji regionalnych produktów, a jednocześnie dzięki ich wartości wzmacnia wizerunek Małopolski.

W 2021 roku wznowiono realizację projektu *Made in Małopolska*. We współpracy z Muzeum Etnograficznym w Krakowie wypracowano nowy system identyfikacji projektu, który czerpie wprost z bogactwa kulturowego regionu. W listopadzie na nośnikach typu billboard zaprezentowano mieszkańcom Małopolski odświeżoną kreację *Made in Małopolska*, a w grudniu uruchomiono stronę internetową www.madein.malopolska.pl prezentującą projekt oraz jego partnerów. W grudniu także marszałek Witold Kozłowski zainaugurował „nowe otwarcie” inicjatywy na antenie Radia Kraków, prezentując jego nową formułę, a także zapowiedział powrót do korzeni projektu. W kolejnych tygodniach na antenie Radia Kraków wyemitowano cykl audycji na temat poszczególnych filarów projektu, angażując zarówno przedstawicieli różnych regionalnych marek, członków zarządu, jak i radnych.

Projekty partnerskie jako narzędzia promocji regionu**Udział WM w Konferencji CYBERSEC CEE Regions & Cities w Krynicy-Zdroju**

CYBERSEC jest coroczną konferencją poświęconą strategicznym aspektom cyberprzestrzeni oraz globalnej rewolucji technologicznej, wykorzystującą sprawdzoną formułę opartą na połączeniu wiedzy ekspertów i profesjonalistów z różnych dziedzin, w celu opracowania praktycznych rekomendacji. CYBERSEC to nie tylko konferencja, to także proces tworzenia prężnie rozwijającej się międzynarodowej społeczności, skupionej na cyberbezpieczeństwie i partnerstwie pomiędzy sektorem publicznym a prywatnym. To jedna z najważniejszych w Europie konferencji na temat polityk publicznych w zakresie cyberbezpieczeństwa, której edycje odbyły się w Krakowie, Katowicach, Warszawie, Brukseli, Waszyngtonie, a także online.

Podczas wydarzenia WM uzyskało tytułu Partnera Głównego Instytucjonalnego konferencji CYBERSEC CEE Regions & Cities oraz szereg usług promocyjnych.

W ramach konferencji, w ciągu trzech dni, na 4 scenach odbyło się ponad 60 paneli dyskusyjnych, seminariów oraz wydarzeń specjalnych, w których wzięło udział ponad 200 prelegentów. Zarejestrowano około 600 uczestników na miejscu i ponad 1500 online. CYBERSEC na swoich profilach w social mediach dotarł do ponad miliona osób, informacje o konferencji oraz o zaangażowaniu WM w przedsięwzięcie pojawiły się w największych, najbardziej opiniotwórczych mediach, będąc doskonałym nośnikiem wartości promocyjnych, na których szczególnie zależało WM.

Projekty partnerskie

Współpraca z partnerami realizującymi różnego rodzaju wydarzenia w regionie zakładała wizerunkową obecność Małopolski, jako partnera, podczas różnorodnych małopolskich wydarzeń, m.in.: Górski Karnawał w Bukowinie Tatrzańskiej, cykl rajdów konnych zorganizowanych z okazji świąt narodowych oraz upamiętniających rocznice ważnych dla Polski zdarzeń historycznych w wybranych miejscowościach Województwa Małopolskiego, *1. Bieg z Gwizdkiem po Zdrowie* na terenie Gminy Jerzmanowice – Przegonia, E-Forum Liderów Samorządowych, *Dni Węgrzc Wielkich 2021*, koncert papięski #barkachallenge *Wstańcie, Chodźmy* w Krościenku nad Dunajcem, *Wiśnickie Jarmarki* w Nowym Wiśniczu, Festiwal Piękna, Manewry Ratownicze pn. *Bezpieczna Małopolska 2021. Współdziałanie Służb Ratowniczych*, 39. Piesza Pielgrzymka Tarnowska na Jasną Górę, 30. Diecezjalna Piesza Pielgrzymka z Olkusza na Jasną Górę, Klikowska Parada Konna, Kromer Festival Biecz, wprowadzenie relikwii ks. J. Popiełuszki do kościoła parafialnego św. Maksymiliana Marii Kolbego w Oświęcimiu, Koncert jubileuszowy z okazji 35-lecia działalności artystyczno-wychowawczej Międzyszkolnego Ludowego Zespołu Pieśni i Tańca *Krakowiak*.

W 2021 roku Województwo Małopolskie w ramach projektu *Wizytówki Małopolski*, który skupia najważniejsze i najbardziej rozpoznawalne wydarzenia w regionie o charakterze kulturalnym WM zakupiło usługi promocyjne podczas wydarzeń takich jak: 49. Górski Karnawał w Bukowinie Tatrzańskiej, Krynica Źródłem Kultury, II. Royal Opera Festival, Prolog 31. FKŻ, 15. edycja Summer Music Festival Wieliczka 2021, XIV. Międzynarodowe Warsztaty Gitarowe w Lanckoronie, Festiwal Folkloru Polskiego 55. Sabałowe Bajania, Górale Świata Sercem w Zakopanem, Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziemi Górskich, XIII. Międzynarodowy Festiwal Muzyki Kameralnej *Muzyka na Szczytach*, XIV Festiwal Piosenki *Integracja malowana dźwiękiem*, Pannonica Festiwal.

Rozwój marki Małopolska

W procesie zarządzania marką Małopolska kluczową kwestią jest sprawna organizacja i koordynacja podejmowanych działań, na bazie posiadanych zasobów, kompetencji i doświadczenia osób inicjujących i realizujących działania promocyjne, a także konsekwentnej, ścisłej współpracy między odpowiedzialnymi podmiotami.

Cykl spotkań branżowych z zakresu rozwoju marki regionu

W 2021 roku zorganizowane zostały kolejne spotkania branżowe z zakresu rozwoju marki regionu InNOWA-cja. ProMOCja. Małopolska. Projekt był skierowany do pracowników instytucji współpracujących w ramach Systemu Koordynacji Marki Małopolska (departamentów urzędu, wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych, wybranych wojewódzkich osób prawnych, spółek kapitałowych oraz stowarzyszeń, w tym Małopolskiej Organizacji Turystycznej), którzy zajmują się promocją, marketingiem i zagadnieniami public relations. Spotkania dotyczyły promocji w służbie zdrowia oraz organizacji wydarzeń budujących markę regionu.

Elektroniczna Platforma Komunikacji Marki Małopolska

W 2021 roku zostało rozbudowane narzędzie do zarządzania marką Małopolska pn. *Elektroniczna Platforma Komunikacji Marki Małopolska (EPK)*. W ramach rozbudowy Platformy www.epk.malopolska.pl rozwinięciu uległy obecne funkcjonalności, dodano również nowe usprawnienia służące koordynacji marki Małopolska. Wszystkie zmiany miały na celu poprawę użyteczności platformy celem realizacji działań wynikających z Systemu Koordynacji Marki Małopolska. EPK ułatwia współpracę na polu planowania, konsultowania, realizacji i monitorowania prowadzonych działań promocyjnych.

Budowa silnej Marki Małopolska w Internecie

Social media

W 2021 roku kontynuowano działania związane z budową silnej marki Małopolska w Internecie poprzez prowadzenie spójnej i ciekawej komunikacji, nie tylko promocyjnej, ale również informacyjnej, na następujących kanałach społecznościowych: Facebook, Instagram oraz YouTube. W 2021 roku oficjalny fanpage Województwa Małopolskiego na Facebooku osiągnął liczbę obserwujących 230 352 użytkowników. Tym samym oficjalny fanpage Województwa Małopolskiego znalazł się na pierwszym miejscu wśród województw i regionów prowadzących komunikację na Facebooku. Pomimo systematycznie zmniejszanych przez Facebook zasięgów działań organicznych za sprawą wprowadzania kolejnych algorytmów udało się dotrzeć z przekazem do 8 mln UU (unikalnych użytkowników). Anglojęzyczny kanał Województwa Małopolskiego osiągnął liczbę 7211 fanów. Instagram Województwa Małopolskiego ma obecnie ponad 26 186 osób obserwujących. Wykorzystanie kanału YouTube w 2021 roku opierało się głównie na promocji filmów wizerunkowych.

FotoPortal

Małopolska Baza Multimediów pn. *FotoPortal* (www.fotoportal.malopolska.pl) to repozytorium wysokiej jakości multimediów dotyczących województwa małopolskiego, kluczowe narzędzie służące do przechowywania, katalogowania i dystrybucji promocyjnych materiałów multimedialnych m.in. fotografii, filmów, projektów graficznych oraz koncepcji artystycznych. Dzięki narzędziu w łatwy sposób można korzystać ze zgromadzonych zasobów, które są potrzebne do skutecznej promocji marki Małopolska.

Z *FotoPortalu* mogą korzystać pracownicy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, pracownicy wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, wojewódzkich osób prawnych, spółek kapitałowych oraz stowarzyszeń, w tym Małopolskiej Organizacji Turystycznej, w których Województwo Małopolskie jest udziałowcem, akcjonariuszem lub członkiem, pracownicy jednostek samorządu terytorialnego, państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych i osób prawnych, a także pracownicy podmiotów prowadzących statutową działalność charytatywną, opiekuńczą, kulturalną, leczniczą, oświatową, naukową, badawczo-rozwojową, wychowawczą, sportowo-turystyczną lub na rzecz bezpieczeństwa publicznego, które dochód z prowadzonej działalności przeznaczają w całości na działalność statutową. W 2021 roku rozbudowano *FotoPortal* o nowe funkcjonalności, m.in. wdrożono „Moduł Zarządzania Treścią”, usprawniono działanie obecnych modułów, wdrożono mechanizm zliczający materiały zamieszczane w bazie. Wszystkie zmiany miały na celu poprawę użyteczności narzędzia zarówno pod kątem użytkowników, jak i administratorów.

SYSTEMY TECHNICZNE

Transport

Opracowanie: Patryk Jaraczewski, Mirosław Markiewicz

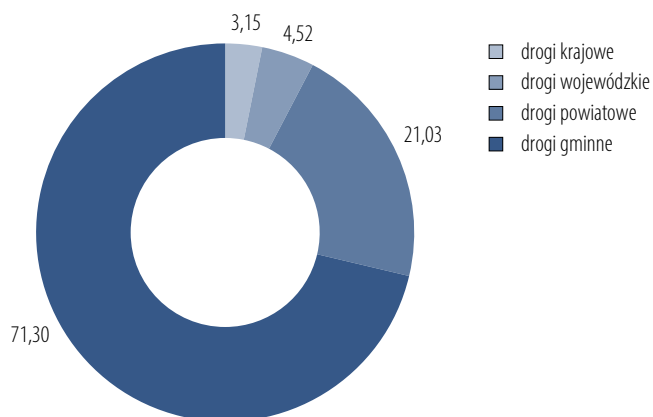
podsumowanie

- Kraków Airport łącznie w 2021 roku obsłużył 3,1 mln pasażerów, czyli o 19% więcej niż w 2020 roku.
- Największą frekwencją na liniach Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej cieszyła się linia SKA3 trasa Kraków–Tarnów.
- Zakończono szereg inwestycji drogowych, m.in. budowę drogi S7 Bieżanów–Christo Botewa–Igołomska, odc. Kraków (w. Igołomska, DK 79) – Kraków w. Christo Botewa (Rybitwy), budowę drugiego etapu obwodnicy Skawiny oraz wykonano zabezpieczenie osuwisk w ciągu DW 975 wraz z budową mostu w Gródku nad Dunajcem.
- Realizowano zadania, m.in. budowę drogi S7 Lubień–Rabka, budowa drogi S7 (granica województwa świętokrzyskiego – Kraków oraz S52 – Północna obwodnica Krakowa).

1. Infrastruktura drogowa

Sieć dróg na terenie województwa małopolskiego składa się z dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych o łącznej długości 31 206,08 km.

Wykres 134. Sieć drogowa w Małopolsce (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GDDKiA, ZDW oraz GUS.

Drogi krajowe

Sieć dróg krajowych w Małopolsce stanowi 969,60 km dróg zarządzanych przez Generalną Dyрекcyję Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Krakowie (GDDKiA O/Kraków). Ponadto na terenie województwa małopolskiego znajduje się 35,54 km autostrady A4 zarządzanej przez Koncesjonariusza STALEXPORT oraz 13,78 km autostrady A4 zarządzanej przez Generalną Dyрекcyję Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Rzeszowie (GDDKiA O/Rzeszów).

Tabela 79. Długość dróg krajowych w Małopolsce w podziale na poszczególne klasy techniczne (w km)

Klasa techniczna	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2021
A	43,96	101,76	101,76	101,75	101,76	101,76	101,76
S	21,86	21,86	21,86	21,83	25,92	38,95	52,05
GP	697,16	699,03	698,73	699,33	698,66	691,99	676,49
G	147,71	147,71	147,71	144,71	144,71	139,30	139,30
Razem	910,69	970,36	970,06	967,62	971,05	972,00	969,60

Źródło: GDDKiA o. Kraków.

W 2021 roku oddano do użytku zrealizowane odcinki dróg w ramach poniższych zadań:

- › budowa drogi S7 Bieżanów–Christo Botewa–Igołomska, odc. Kraków (w. Igołomska, DK 79) – Kraków w. Christo Botewa (Rybitwy),
- › budowa obwodnicy Dąbrowy Tarnowskiej DK 73.

Ponadto realizowano roboty na zadaniach:

- › budowa drogi S7 Lubień–Rabka,
- › budowa drogi S7 gr. woj. świętokrzyskiego – Kraków,
- › S52 – Północna obwodnica Krakowa.

Prowadzono prace przygotowawcze (etap dokumentacji) dla zadań:

- › budowa drogi S1 Kosztowy–Bielsko-Biała (Obwodnica Oświęcimia),
- › budowa drogi krajowej nr 75 odc. Brzesko–Nowy Sącz,
- › budowa drogi ekspresowej S52 na odcinku Bielsko-Biała–Głogoczów (BDI),
- › budowa drogi dwujezdniowej klasy GP (na parametrach klasy S) w ciągu DK 7 na odc. Rabka–Chyżne,
- › budowa DK 75 klasy GP na odc. Brzesko–Nowy Sącz, odc. II od Brzeska na włączeniu do DK 75 do Nowego Sącza,
- › przełożenie drogi nr 73 umożliwiające połączenie autostrady A4 (węzeł Krzyż) z drogą nr 4 (węzeł „Lwowska”),
- › budowa obwodnicy Zabierzowa na drodze nr 79,
- › budowa obwodnicy Zatoru w ciągu DK nr 28,
- › budowa obwodnicy Nowego Sącza i Chełmca w ciągu drogi krajowej nr 28.

W ramach programu budowy 100 obwodnic prowadzono prace przygotowawcze dla zadań:

- › budowa obwodnicy Limanowej w ciągu drogi krajowej nr 28,
- › budowa obwodnicy Makowa Podhalańskiego w ciągu drogi krajowej nr 28,
- › budowa obwodnicy Nowego Targu w ciągu DK 49,
- › budowa obwodnicy Piwnicznej w ciągu drogi krajowej nr 87.

W roku 2021 wydatki poniesione na drogi krajowe wyniosły łącznie 2345,7 mln zł, z czego najwięcej, bo 2144,3 mln zł przeznaczono na inwestycje/remonty/przebudowy itp. W roku 2020 wydatki poniesione na drogi krajowe wyniosły łącznie 1480 mln zł, z czego najwięcej, bo 1301,4 mln zł przeznaczono na inwestycje/remonty/przebudowy itp.

Drogi wojewódzkie

Na koniec 2021 roku łączna długość dróg wojewódzkich w Małopolsce wynosiła 1410,7 kilometrów. Na sieci tej zlokalizowane były 373 obiekty mostowe o łącznej długości 13 023 metrów. W ramach okresowego przeglądu technicznego dróg w 2021 roku dokonano oceny stanu technicznego.

Około 56% odcinków dróg ma nawierzchnię bez uszkodzeń, która nie wymaga żadnych prac remontowych ani modernizacyjnych, a jedynie zabiegi utrzymaniowe (w roku 2019 było to 56%, a w roku 2020 to 53%). Około 31% dróg wojewódzkich ma nawierzchnię w zadowalającym stanie, która wymaga już pewnych prac i korekt stanu istniejącego (31% w roku 2020). Natomiast około 13% dróg ma nawierzchnię w złym stanie technicznym, które wymagają przeprowadzenia niezwłocznych prac modernizacyjnych (16% w roku 2020).

Tabela 80. Wydatki na drogi wojewódzkie (w zł)

	2019	2020	2021
Inwestycje drogowe i mostowe	211 393 244	344 981 174	205 551 521
Utrzymanie dróg i mostów wraz z obsługą administracyjno-techniczną	81 403 424	87 435 182	85 934 798
Budżet Obywatelski	401 439	96 000	150 000
Razem	293 198 107	433 551 964	291 636 319

Nakłady finansowe przeznaczone na drogi wojewódzkie w 2021 roku z podziałem na źródła finansowania:

- › budżet Województwa: 155 644 211 zł,
- › środki Unii Europejskiej: 115 604 419 zł,
- › dotacje budżetu państwa: 12 590 374 zł,
- › inne źródła finansowania: 430 500 zł,
- › środki JST: 7 377 862 zł.

Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie w 2021 roku realizował drogowe projekty infrastrukturalne współfinansowane ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020 o łącznej wartości ponad 126 mln zł, przy poziomie dofinansowania ze środków UE w wysokości blisko 96 mln zł. W 2021 roku zakończono budowę połączenia drogowego węzła autostradowego A4 Bochnia z DK nr 94 – etap I, budowę drugiego etapu obwodnicy Skawiny oraz wykonano zabezpieczenie osuwisk w ciągu DW 975 wraz z budową mostu w Gródku nad Dunajcem.

W zakresie zadania *Małopolska Karta Aglomeracyjna – budowa systemu zarządzania transportem zbiorowym w Województwie Małopolskim cz. II* za kwotę ponad 7,9 mln zł (dofinansowanie UE 5,5 mln zł) wykonano w 2021 roku m.in. montaż systemu parkingowego P+R w Podłężu i Staniątkach, prace związane z rozbudową sieci akceptacji kart MKA, dostawą urządzeń przeznaczonych do zarządzania dostępnością parkingów Park & Ride funkcjonujących w systemie MKA oraz rozbudową systemu informatycznego MKA o nowe elementy.

W zakresie inwestycji pn.: *Budowa zintegrowanej sieci tras rowerowych w województwie małopolskim* wykonano prace o łącznej wartości ponad 11,5 mln zł i poziomie dofinansowania 8,6 mln zł.

W ramach środków na usuwanie skutków ruchów osuwiskowych ziemi Województwo Małopolskie otrzymało dotacje celowe budżetu państwa:

- › w wysokości 2 160 000 zł z przeznaczeniem na zadanie: *Stabilizacja osuwiska celem zabezpieczenia DW 773, odc. 060 km 0 + 191 – 0 + 319,5 w Sułoszowej*. W ramach zadania wykonano stabilizację osuwiska za pomocą gwoździ gruntowych i siatki stalowej na długości 130 m.b.
- › w wysokości 96 432 zł z przeznaczeniem na zadanie: *Wykonanie dokumentacji projektowo-budowlanej w ramach zadania pn.: „Zabezpieczenie osuwiska wraz z odbudową DW 966, odc. 100 km 1 + 710-1 + 800 w Zagórzanach”*.

Zgodnie z decyzją Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej (decyzja nr 16/2021 z 15.10.2021 roku) Województwo Małopolskie otrzymało w 2021 roku dotację celową budżetu państwa w kwocie 80 000 zł z przeznaczeniem na zadanie: *Budowa obwodnic Podłęża i Niepołomic w nowym przebiegu drogi wojewódzkiej nr 964 stanowiących połączenie Niepołomickiej Strefy Inwestycyjnej z siecią dróg międzynarodowych – Etap 2 Budowa obwodnicy Niepołomic*. W ramach zadania wykonano odwierty geotechniczne, pomiary ugięć nawierzchni, badania laboratoryjne, pozyskano opinię geotechniczną oraz opracowano dokumentację badań podłoża gruntowego.

W zakresie zadania *Modernizacja odcinków dróg wojewódzkich* za kwotę 17 651 645 zł zmodernizowano około 14 km odcinków dróg wojewódzkich, 3 przepusty drogowe, rondo w ciągu DW 791 w Kluczach, korpus drogowy DW 773 w Sułoszowej oraz kanalizację deszczową przy DW 953 w Kalwarii Zebrzydowskiej. Ponadto na odcinku DW 975 Wierzchosławice–Bogumiłowice wykonano stabilizację gruntu, część warstw konstrukcji nawierzchni, kanalizację deszczową i chodniki.

W ramach zadania *Przebudowa obiektów inżynierskich w ciągach dróg wojewódzkich* w 2021 roku za kwotę 16 499 477 zł wykonano: budowę mostu na rzece Sękówka w Siarach wraz z rozbudową odcinka DW nr 977 (dojazdy do mostu), przebudowę mostu w Mszanie Górnej DW 968 (zadanie realizowane w latach 2020–2021), przebudowę mostu w Kamienicy DW 968 (zadanie realizowane w latach 2020–2021), budowę mostu na rzece Mszanka w Mszanie Górnej wraz z rozbudową odcinka DW nr 968 (dojazdy do mostu) (zadanie realizowane w latach 2021–2022), budowę mostu nad potokiem Leszcz w Maszkowicach wraz z przebudową odcinka DW nr 969 (dojazdy do mostu). W ramach przedmiotowego zadania Województwo Małopolskie otrzymało ze środków rezerwy subwencji ogólnej budżetu państwa kwotę 6 665 483 zł.

W trybie Inicjatyw Samorządowych zrealizowano w 2021 roku 47 zadań, w ramach których wykonano: 13,8 km chodników, 5,03 km kanalizacji, 8 zatok autobusowych, 5 opracowań dokumentacji projektowych na łączną kwotę 22 601 204 zł, w tym udział budżetu województwa 9 390 639 zł i udział JST w wysokości 13 210 565 zł.

W ramach *Utrzymania Dróg i Mostów* prowadzono prace związane z bieżącym letnim i zimowym utrzymaniem 1410,7 km dróg wojewódzkich, wykonano remonty bieżące nawierzchni i chodników na łącznej powierzchni 87 014 m², wykonano remonty bieżące oraz roboty porządkowe związane z utrzymaniem 51 obiektów mostowych (most i przepusty). Zakupiono m.in. łącznie 14 084 szt. znaków drogowych i urządzeń BRD oraz 5607 m.b. rur do znaków. Wykonano łącznie 503 866 m² oznakowania poziomego. Wykonano montaż barier energochłonnych na łącznej długości 4841 m.b. Ponadto zakupiono elementy odbłaskowe tzw. kocie oczka i tzw. wilcze oczka oraz elementy BRD w łącznej liczbie 8560 szt. Wykonano projekty organizacji ruchu dla 5 dróg wojewódzkich, wykonano doraźne doświetlenie przejścia dla pieszych w ciągu DW 773, wykonano konserwację nawierzchni bitumicznych na 3 odcinkach dróg wojewódzkich. Ponadto poniesiono wydatki na bieżące utrzymanie i konserwację sygnalizacji świetlnej, stacji meteorologicznych i aktywnych przejść dla pieszych; opłaty za energię oraz dostawę Internetu do sygnalizacji. Zrealizowano także naprawę sygnalizacji świetlnej w Olkuszu, modernizację sygnalizacji świetlnej w Słomnikach oraz 3 aktywnych znaków na przejściach dla pieszych w ciągu byłej DK 7.

— więcej informacji

Szczegółowe informacje o inwestycjach na drogach krajowych i wojewódzkich, a także mapy obrazujące przebieg dróg oraz kamery na drogach można znaleźć na stronach:

- drogi wojewódzkie: Zarząd Dróg Wojewódzkich: www.zdw.krakow.pl,
- drogi krajowe: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział Kraków: www.krakow.gddkia.gov.pl.

2. Transport kolejowy

Przez obszar województwa małopolskiego przebiega 1081,522 km linii kolejowych, w tym 155,008 km linii magistralnych, 617,058 km linii pierwszorzędnych, 233,059 km linii drugorzędnych oraz 76,397 km linii znaczenia miejscowego. Pełniąc zadania zarządcy infrastruktury kolejowej Spółka PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., realizowała w roku 2021 na terenie województwa małopolskiego szereg projektów remontowych oraz inwestycyjnych, które swym zakresem objęły łącznie 82,600 km toru, tj.:

1. Modernizacja linii kolejowej E30, odcinek Zabrze–Katowice–Kraków, etap II b;
2. Prace na linii kolejowej E30 na odcinku Kraków Główny Towarowy – Rudzice wraz z dobudową torów linii aglomeracyjnej;
3. Prace na linii kolejowej nr 93 na odcinku Trzebinia–Oświęcim–Czechowie-Dziedzice;
4. Prace na liniach kolejowych nr 97, 98, 99 na odcinku Skawina–Sucha Beskidzka–Chabówka–Zakopane;
5. Prace na liniach kolejowych nr 62 i 660 na odcinku Tunel–Bukowno–Sosnowiec Płd.;
6. Prace na linii kolejowej nr 94 na odcinku Kraków–Płaszów–Skawina–Oświęcim;
7. Prace na linii kolejowej nr 96 na odcinku Tarnów–Muszyna;
8. Rewitalizacja linii kolejowej nr 117 odcinek Kalwaria Zebrzydowska Lanckorona –Wadowice – granica województwa – etap I;
9. Modernizacja linii kolejowej E30 C-E30 odcinek Kraków–Rzeszów etap III, faza II;
10. Zabudowa ERTMS-ETCS na liniach sieci bazowej TEN-T – IRE3.
11. Budowa nowej linii kolejowej Podłęże–Szczyrzyc–Tymbark, Mszana Dolna oraz modernizacja istniejącej linii kolejowej nr 104 Chabówka–Nowy Sącz – Etap I – prace przygotowawcze;
12. Wstępne Studium Wykonalności Kolejowych Inwestycji Infrastrukturalnych w Małopolsce.

Łączna wartość wymienionych powyżej projektów wyniosła 1 mld zł, a ich efektem jest:

- › budowa nowych torów – 3,020 km;
- › modernizacja torów – 83,560 km;
- › modernizacja sieci trakcyjnej 113,890 km;
- › modernizacja i budowa mostów – 35 szt.;
- › modernizacja i budowa wiaduktów kolejowych – 30 szt.;
- › modernizacja i budowa przepustów – 111 szt.;
- › modernizacja i budowa przejść pod torami – 6 szt.;
- › modernizacja i budowa peronów – 34 szt.

Województwo Małopolskie, jako organizator publicznego transportu zbiorowego w wojewódzkich przewozach pasażerskich, zleciło w 2021 roku świadczenie usług przewozowych w ramach regionalnych przewozów pasażerskich trzem operatorom:

- › POLREGIO sp. z o.o. (wcześniej: Przewozy Regionalne sp. z o.o.);
- › Koleje Małopolskie sp. z o.o.;
- › Koleje Śląskie sp. z o.o.

W 2021 roku z organizowanych przez Województwo Małopolskie usług przewozowych skorzystało łącznie 8,76 mln pasażerów (w tym 4,32 mln przewiozła Spółka Koleje Małopolskie, 4,13 mln Spółka POLREGIO oraz 0,31 mln Spółka Koleje Śląskie). Jest to o 0,96 mln przewiezionych pasażerów więcej niż w roku 2020.

Linie Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej (SKA), zgodnie z założeniami *Planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego w województwie małopolskim*, stanowią podstawę systemu komunikacyjnego aglomeracji krakowskiej. Frekwencję na poszczególnych liniach SKA w ostatnich latach przedstawia poniższa tabela.

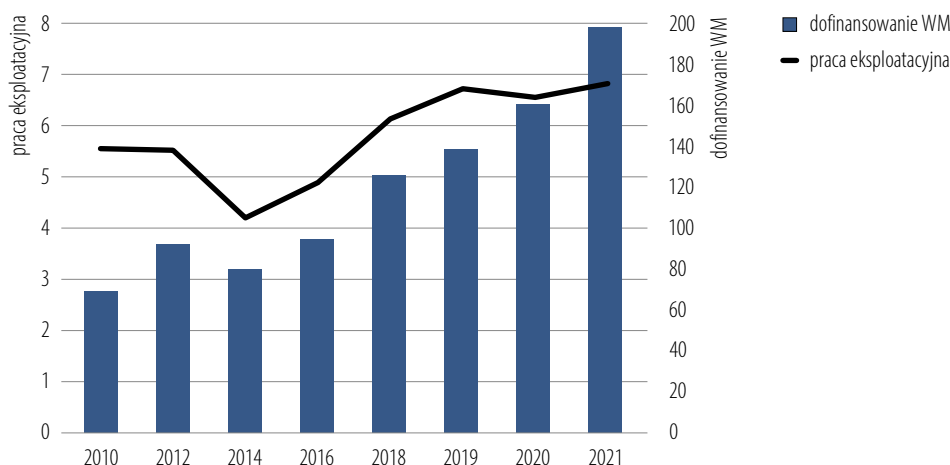
Tabela 81. Zestawienie liczby przewiezionych pasażerów na liniach SKA (w mln)

Linia komunikacyjna	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
SKA1 Wieliczka Rynek Kopalnia – Kraków Lotnisko	1,62	3,40	3,64	2,51	2,58	1,18	1,18
SKA2 Sędziszów – Kraków Główny	0,89	1,33	1,70	2,31	2,18	1,21	1,41
SKA3 Kraków Główny – Tarnów	–	–	3,21	3,32	3,29	2,52	2,59
Razem	2,51	4,73	8,55	8,14	8,05	4,91	5,18

Źródło: Opracowanie własne.

W 2021 roku Województwo zamówiło pracę eksploatacyjną w wysokości 6,82 mln pockm, co w porównaniu z 2020 rokiem (6,55 mln pockm w 2020 roku) oznacza zwiększenie o 0,27 mln pockm.

Wykres 135. Praca eksploatacyjna pociągów (w mln pociągakilometrów) oraz dofinansowanie przewozów kolejowych z budżetu województwa małopolskiego (w mln zł) na terenie województwa małopolskiego

Źródło: Opracowanie własne.

W ciągu ostatnich lat w województwie małopolskim prowadzone są konsekwentnie działania mające na celu zapewnienie mieszkańcom oraz licznie odwiedzającym Małopolskę turystom oferty przewozowej na najwyższym poziomie.

Tabela 82. Zestawienie środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań związanych z organizowaniem regionalnych kolejowych przewozów pasażerskich (w zł)

Rok	Przeznaczenie środków		
	Dotowanie i organizowanie przewozów pasażerskich	Zakup pojazdów szynowych	Razem
2010	69 000 000	12 164 917	81 164 917
2012	92 000 000	4 936 787	96 936 787
2014	79 672 124	96 582 734	176 254 858
2016	94 269 006	144 092 400	238 361 406
2018	125 654 798	0	125 654 798
2019	138 530 052	0	138 530 052
2020	168 194 045	0	168 194 045
2021	197 901 571	338 501 711	536 403 282

Źródło: Opracowanie własne.

Ważnym elementem uzupełniającym ofertę przewozów kolejowych jest Małopolska Karta Aglomeracyjna (MKA). Jest to nowoczesne narzędzie oferujące mieszkańcom regionu i turystom wygodny dostęp do rozbudowanej oferty biletowej organizatorów i operatorów publicznego transportu zbiorowego. Poza biletami na pociągi, organizowany przez Województwo Małopolskie system MKA oferuje także dostęp do biletów komunikacji miejskiej w Krakowie, Tarnowie, Zakopanem, Nowym Targu, Wieliczce, Miechowie czy Oświęcimiu. W ramach systemu funkcjonują nowoczesne nośniki – plastikowa karta zbliżeniowa (nośnik biletów okresowych) oraz bezpłatna aplikacja mobilna iMKA (nośnik biletów jednorazowych i okresowych). Zakres rzeczowy zrealizowany w 2021 roku: wykonano prace związane z montażem systemu parkingowego P+R w Podłężu i Staniątkach. Ponadto trwały prace związane z: rozbudową sieci akceptacji kart MKA, dostawą urządzeń przeznaczonych do zarządzania dostępnością parkingów P+R funkcjonujących w systemie MKA, budową systemu CICO (checkIN-checkOUT) w pociągach oraz rozbudową systemu informatycznego MKA o nowe elementy. Całkowita wartość projektu: 48 264 936 zł, poniesione nakłady ogółem: 40 334 968 zł, poniesione nakłady w 2021 roku: 7 950 948 zł. Szczegółowe informacje na temat możliwości systemu MKA dostępne są pod adresem: mka.malopolska.pl

3. Transport lotniczy

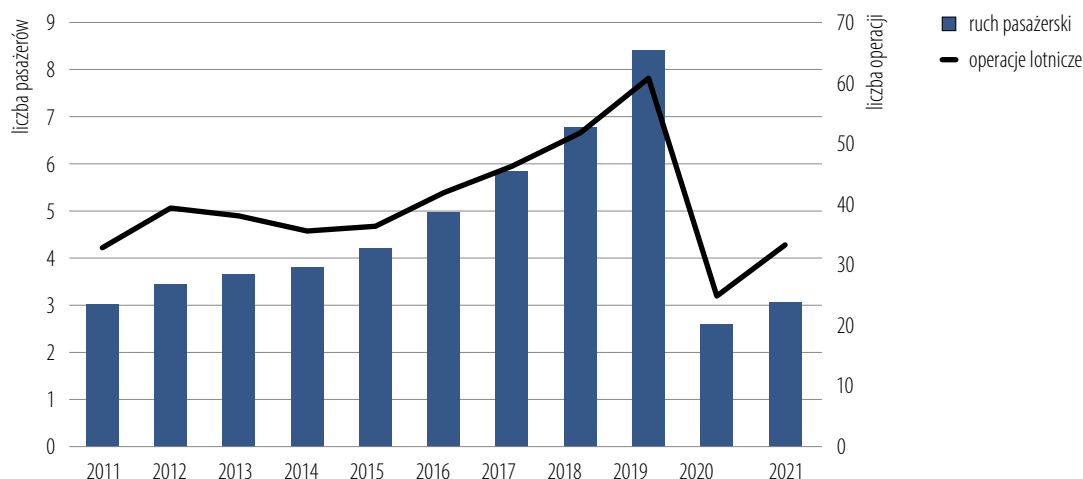
Kraków Airport w 2021 roku obsłużył łącznie 3 072 074 pasażerów, czyli o 19% (tj. o 479 102 pasażerów) więcej niż w 2020 roku, lecz o 63% (tj. o 5 338 743) mniej niż w 2019 roku (przed wybuchem pandemii). Z powodu pandemii rok 2021 był równie trudny dla krakowskiego lotniska jak rok 2020. Najmniej pasażerów obsłużono w lutym – 33 046, a najwięcej w sierpniu – 462 919. Przed wystąpieniem pandemii obsługiwało ono ponad 8 mln pasażerów.

W Kraków Airport początek roku był wyjątkowo trudny. W lutym 2021 roku z usług krakowskiego lotniska skorzystało 33 046 pasażerów, czyli o 94% mniej w stosunku do lutego 2019 roku. Konsekwentnie realizowano misję odbudowania siatki połączeń oraz bezpiecznego powrotu pasażerów na krakowskie lotnisko. W kolejnych miesiącach nastąpiła poprawa: statystyki na poziomie ponad 400 tysięcy pasażerów miesięcznie dawały nadzieję na polepszenie sytuacji finansowej krakowskiego lotniska.

Unijny Certyfikat COVID stał się dokumentem ułatwiającym podróżowanie. Polska była jednym z niewielu krajów, gdzie wdrożono testowanie certyfikatu już miesiąc przed planowanym jego funkcjonowaniem w Unii Europejskiej. W Kraków Airport zachęcano do szczepień zarówno pasażerów, którym znacznie ułatwiło to podróżowanie, jak i pracowników, dla których organizowane były akcje szczepień.

W minionym roku w Kraków Airport przeprowadzono 30 330 operacji lotniczych. Do Krakowa powrócił Austrian Airlines z połączeniem do Wiednia, który oferował nie tylko obsługiwane przez siebie trasy (110 połączeń z Wiednia w 2021 roku), ale również opcję skorzystania z połączeń pozostałych linii w ramach współpracy STAR ALLIANCE. W sezonie Lato 2021 po 13 latach do siatki połączeń Kraków Airport, dzięki PLL LOT, powróciło bezpośrednie połączenie na trasie Nowy Jork–Kraków–Nowy Jork, dawno oczekiwane przez pasażerów.

Wykres 136. Przewozy pasażerów w Kraków Airport (w mln) i liczba operacji lotniczych (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne.

Inwestycje w Kraków Airport

Obecnie trwa rozbudowa płyty postojowej samolotów (PPS) w części zachodniej Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków-Balice. Inwestycja o wartości ok. 133,8 mln zł, którą zrealizuje firma Max Bögl Polska, poprawi przepustowość płaszczyzny postojowej samolotów. W wyniku rozbudowy powstanie 15 nowych stanowisk postojowych przystosowanych do obsługi samolotów kodu C, takich jak boeing 737 czy airbus A320. Cztery z nich (zlokalizowane w części południowej) będą mogły być wykorzystywane wymiennie jako dwa stanowiska dla szerokokadłubowych samolotów typu Boeing 787 Dreamliner, realizujących z krakowskiego lotniska połączenia transatlantyckie. Wszystkie nowe nawierzchnie lotniskowe zostaną także wyposażone w infrastrukturę oświetlenia nawigacyjnego – światła linii środkowej dróg kołowania oraz światła prowadzenia na stanowiska postojowe. Pod konstrukcją płaszczyzny postojowej przewidziano budowę zaawansowanej sieci odprowadzenia i retencjonowania wód opadowych, z układem kontroli i monitoringu jakości odprowadzanych wód. Rozbudowa PPS w części zachodniej ma głównie na celu poprawę przepustowości płaszczyzny postojowej samolotów.

W Kraków Airport od 2021 roku działa system bramek ABC (Automated Border Control). Jest on przeznaczony do prowadzenia odpraw pasażerów podróżujących poza strefę Schengen, posiadających biometryczny dokument tożsamości. Pasażer sam dokonuje wyboru dotyczącego formy kontroli pomiędzy standardową a automatyczną. Pięć z bramek jest przeznaczonych do odpraw osób wylatujących, a kolejne pięć dla pasażerów odwiedzających nasz kraj, przylatujących spoza strefy Schengen. Zastosowanie najnowocześniejszych technik biometrycznych gwarantuje najwyższy poziom bezpieczeństwa.

Energetyka

Opracowanie: Paweł Godzina

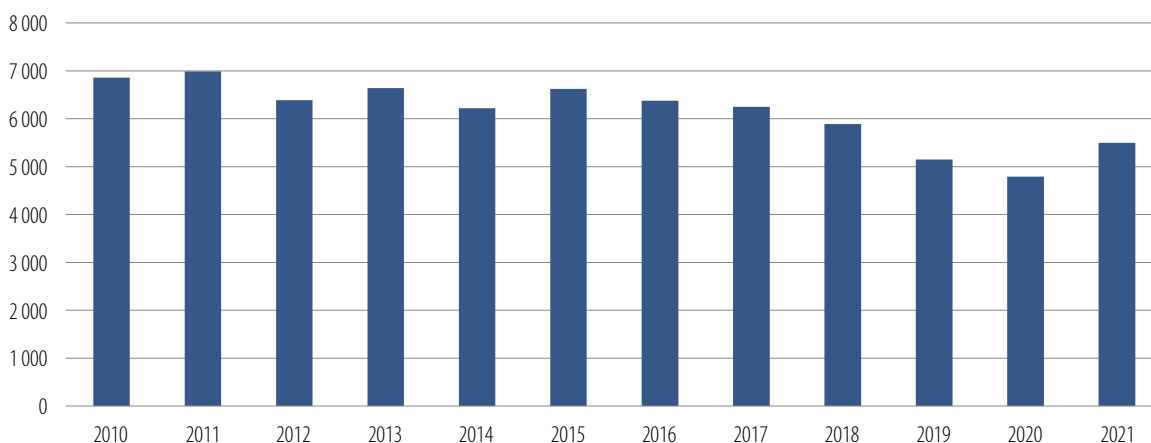
— podsumowanie

- Systematycznie spada produkcja energii elektrycznej w Małopolsce. W 2021 roku wynosiła 5,5 tys. GWh i w stosunku do 2011 roku spadła o ok. 21%. Zaobserwowano jednakże wzrost produkcji energii elektrycznej w 2021 roku w stosunku do roku 2020.
- Systematycznie rośnie liczba odbiorców energii elektrycznej, jak również zanotowano wzrost w zużyciu energii elektrycznej przez mieszkańców.
- W porównaniu do 2019 roku zmniejszył się udział paliw węglowych w produkcji ciepła z 87% do 82,4%. Jednocześnie wzrósł udział paliw opartych na odnawialnych źródłach energii z 7,6% (w 2019 roku) do 12,3% w 2020 roku.
- Wzrasta liczba odbiorców gazu ogrzewających mieszkania (2014 rok – 250 tys., 2021 rok – 384 tys.), jak również obserwuje się wzrost zużycia gazu na 1 korzystającego (2014 rok – 1955,2 kWh na 1 korzystającego, 2021 rok – 3197, 1 kWh na 1 korzystającego).
- Udział OZE w produkcji energii elektrycznej w Małopolsce wyniósł 14,7% i wzrósł o 1 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego.

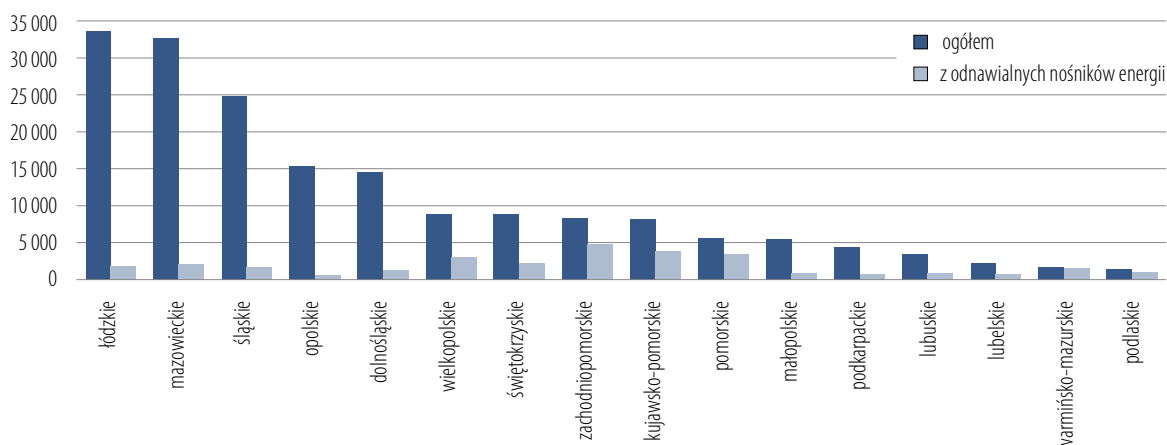
1. Elektroenergetyka

Produkcja energii elektrycznej ogółem w Małopolsce spadła – od 6,9 tys. GWh w 2011 do 4,7 tys. GWh w 2020 roku, po czym nastąpił wzrost do poziomu 5,5 tys. GWh w 2021 roku (było to o ponad 703 GWh więcej niż w roku 2020).

Wykres 137. Produkcja energii elektrycznej ogółem w Małopolsce (w GWh)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wykres 138. Produkcja energii elektrycznej w Małopolsce na tle pozostałych województw w 2021 roku (w GWh)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

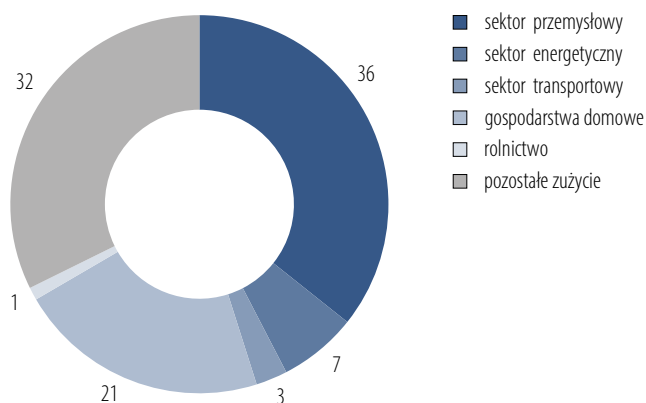
W Małopolsce liczba odbiorców energii elektrycznej w gospodarstwach domowych systematycznie rośnie od 2010 roku. W 2021 roku wzrost ten w stosunku do roku poprzedniego wyniósł 2,12%, natomiast w porównaniu do roku 2010 wyniósł 17,5%. W przeliczeniu na mieszkańca od 2017 roku zużycie energii w gospodarstwach domowych zaczęło wzrastać. W 2017 roku wynosiło 814,6 kWh/mieszk., podczas gdy w roku 2021 roku było już 874,7 kWh/mieszk.

Tabela 83. Odbiorcy energii elektrycznej oraz zużycie w gosp. domowych w Małopolsce

Wyszczególnienie	2010	2015	2017	2018	2019	2020	2021
Odbiorcy energii elektrycznej ogółem (w tys.)	1 199,4	1 249,5	1 310,4	1 347,9	1 364,2	1 380,6	1 409,9
Zużycie energii elektrycznej (w tys. MWh)*	2 775,0	2 652,3	2 758,5	2 829,8	2 858,0	2 938,1	3 001,2
Zużycie energii elektrycznej ogółem na 1 mieszkańca (w kWh)	833,1	786,9	814,6	833,3	839,4	855,1	874,7

*Dane dotyczą tylko tych jednostek, które złożyły sprawozdanie do Urzędu Statystycznego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

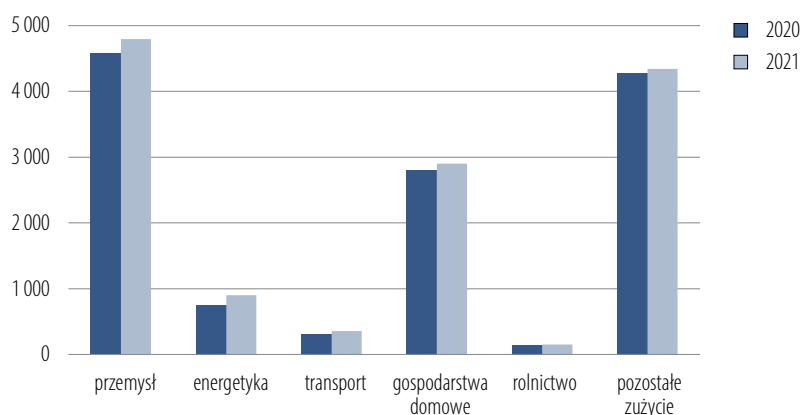
Wykres 139. Struktura zużycia energii elektrycznej w Małopolsce w 2021 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

W Małopolsce w 2021 roku zużyto 13 453 GWh energii elektrycznej. Pod względem struktury sektorowej zużycia energii elektrycznej w 2021 roku największy udział miał sektor przemysłowy – 36% (4798 GWh). Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych stanowiło 21% ogółu zużycia. Udział w pozostałych sektorach, a więc m.in. w handlu, usługach, innych sektorach gospodarki wyniósł 32% (4345 GWh).

Struktura zużycia energii elektrycznej w 2021 roku jest zbliżona do roku poprzedniego, przy czym w każdym sektorze wystąpił przyrost zużycia energii.

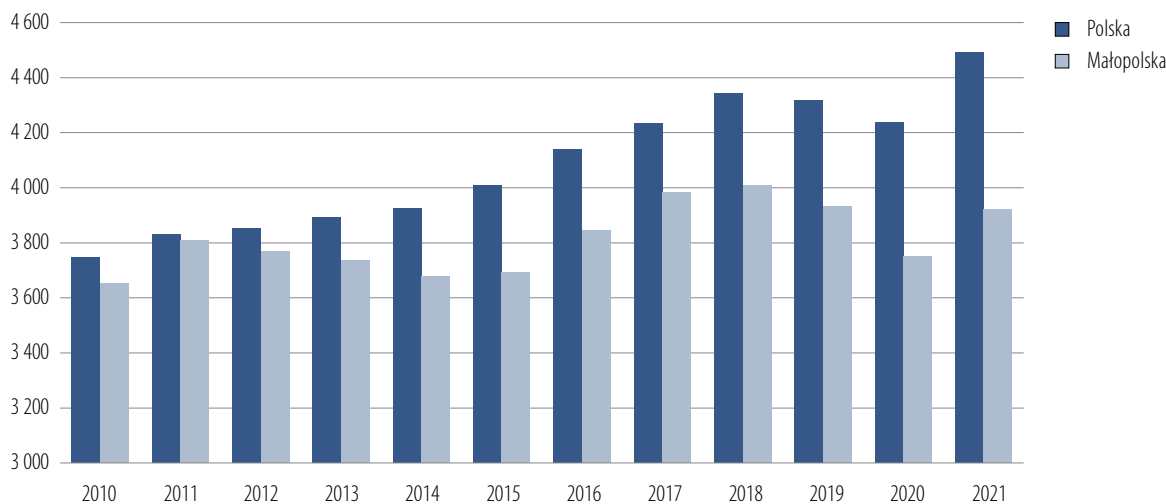
Wykres 140. Zużycie energii elektrycznej w Małopolsce (w GWh)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Zużycie energii elektrycznej ogółem w przeliczeniu na kWh na mieszkańca od 2011 roku wykazuje zróżnicowanie, przy czym w latach 2013–2015 w Małopolsce zaobserwowano spadek, a następnie ponowny wzrost w latach 2016–2018 (z 3845 kWh do 4008 kWh). W 2020 roku zużycie wynosiło nieco ponad 3,7 tys. kWh na osobę i było niższe o ponad 484 kWh niż w skali kraju. Na spadek zużycia w 2020 roku, niezależnie od wcześniejszego trendu, prawdopodobnie wpływ miała pandemia COVID-19. W 2021 roku zużycie energii elektrycznej w Małopolsce per capita wyniosło ok. 3921 kWh i było niższe o ok. 568 kWh.

Wykres 141. Zużycie energii elektrycznej ogółem na mieszkańca (ze wszystkich sektorów gospodarki) (w kWh)

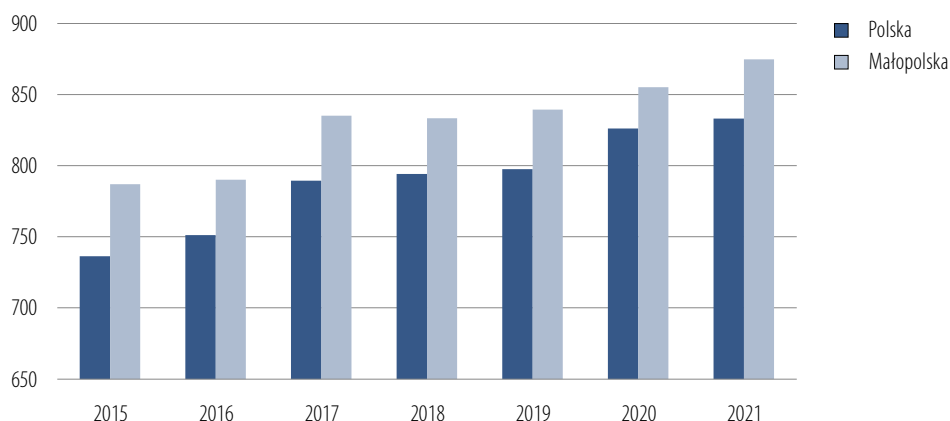
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wzrasta zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych, zarówno w Małopolsce, jak i w całym kraju. W 2021 roku w Małopolsce zużycie to wyniosło 874,7 kWh/mieszk. i było większe niż średnia wartość dla Polski, która wyniosła 833 kWh/mieszk.

więcej informacji

Więcej informacji na temat energetyki znaleźć można na stronach Głównego Urzędu Statystycznego oraz na stronie Urzędu Regulacji Energetyki.

Wykres 142. Zużycie energii elektrycznej na mieszkańca w gospodarstwach domowych (w kWh/mieszk.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

2. Ciepłownictwo

Sieć ciepła

W województwie małopolskim struktura produkcji ciepła z różnych rodzajów paliw pozostała podobna do tej z ubiegłych lat, przy czym nastąpił wzrost udziału OZE i spadek udziału paliw węglowych. W 2020 roku udział paliw węglowych spadł o 4,6 p. proc. do 82,4% w stosunku do roku poprzedniego. Udział paliw gazowych wyniósł 4,4%. Natomiast udział OZE w strukturze produkcji wyniósł w 2020 roku 12,3% (wzrost w stosunku do 2019 roku o 4,7 p. proc.), zaś udział pozostałych paliw w strukturze zużycia utrzymywał się na poziomie 0,9%.

Tabela 84. Udział paliw w produkcji ciepła w Małopolsce [w GJ]

Wyszczególnienie	Małopolska razem	Paliwa węglowe	Paliwa gazowe	Olej opałowy	OZE	Pozostałe
2020	23 854 340	19 656 557	1 049 086	707	2 932 495	215 493
› udział	100%	82,4%	4,4%	0,0%	12,3%	0,9%
2019	22 894 635	20 144 512	788 092	2 130	1 734 117	225 782
› udział	100%	87%	3,4%	0,0%	7,6%	0,9%
2018	23 000 597	20 708 231	755 574	8 023	1 350 812	177 957
› udział	100%	90,0%	3,3%	0,0%	5,9%	0,8%
2017	23 554 728	21 218 403	772 469	1 394	1 415 901	146 561
› udział	100%	90,1%	3,3%	0,0%	6,0%	0,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Energetyka ciepła w liczbach – 2020, 2019, 2018, 2017*, Urząd Regulacji Energetyki.

W Małopolsce produkcja ciepła ogółem nieznacznie spadła w porównaniu do 2019 roku – o 0,4% łącznie we wszystkich kategoriach. W 2020 roku wzrosła produkcja ciepła w ramach kogeneracji w stosunku do roku 2019 o 0,9%. W pozostałych kategoriach zaobserwowano spadek produkcji ciepła.

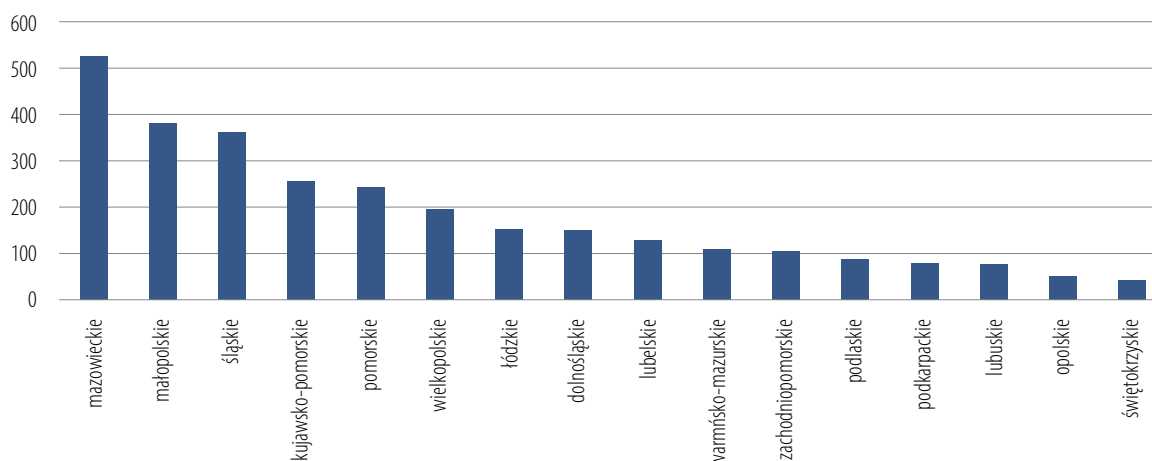
Tabela 85. Produkcja i rozdysponowanie ciepła w województwie małopolskim (w TJ)

	Produkcja ciepła ogółem	W tym w kogeneracji	Ciepło z odzysku	Zużycie ciepła na potrzeby własne	Ciepło oddane do sieci	Straty ciepła	Ciepło dostarczone do odbiorców przyłączonych do sieci
2020	22 805	16 967	6 019	11 800	17 024	2 032	14 992
2019	22 894	16 818	6 045	12 150	16 790	2 081	14 709
2018	23 001	16 807	5 459	11 481	16 979	2 100	14 879

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Energetyka ciepła w liczbach – 2018, 2019, 2020*, Urząd Regulacji Energetyki.

Województwo małopolskie uplasowało się na drugim miejscu w Polsce pod względem kwot przeznaczonych na inwestycje w energetykę ciepłą związane z modernizacją i ochroną środowiska (381 mln zł) przed województwem mazowieckim.

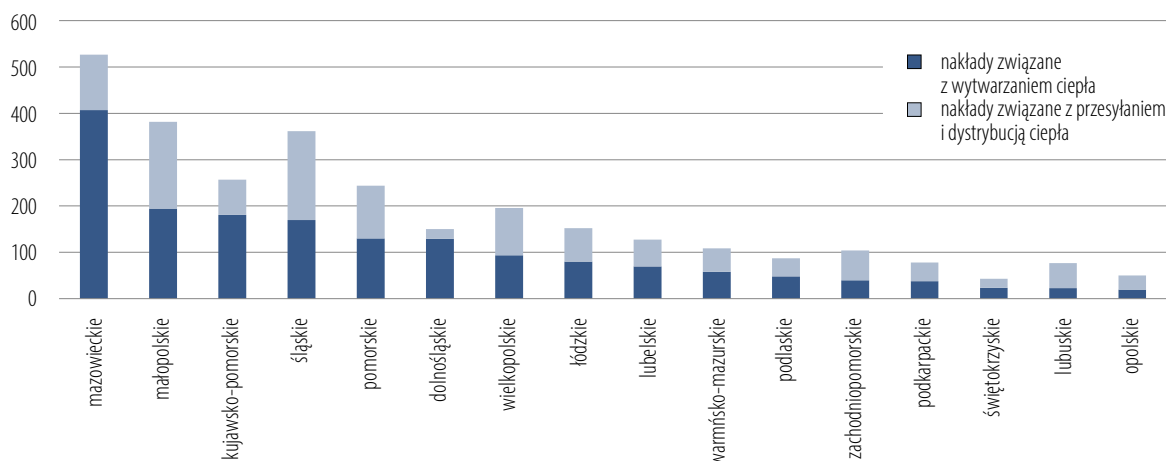
Wykres 143. Inwestycje związane z modernizacją, rozwojem i ochroną środowiska ogółem w energetyce w 2020 roku (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Energetyka ciepła w liczbach – 2018, 2019, 2020*, Urząd Regulacji Energetyki.

W Małopolsce blisko 52% wartości nakładów inwestycyjnych w energetyce ciepłej stanowiły nakłady związane z wytwarzaniem ciepła (194,4 mln zł), podczas gdy nakłady związane z przesyłaniem i dystrybucją stanowiły 48% (187,1 mln zł).

Wykres 144. Inwestycje związane z modernizacją, rozwojem i ochroną środowiska w energetyce w 2020 roku i podziale na typy nakładów (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Energetyka ciepła w liczbach – 2018, 2019, 2020*, Urząd Regulacji Energetyki.

Wskaźnik dekapitalizacji majątku trwałego, związanego z ochroną środowiska w ciepłownictwie małopolskim w 2020 roku wyniósł 45,20% i był najniższy w Polsce. Równocześnie łączne nakłady inwestycyjne w sektorze, wynoszące 381 mln zł, plasowały Małopolskę na drugim miejscu wśród województw, po województwie mazowieckim.

Infrastruktura ciepłownicza

W Małopolsce w 2020 roku długość sieci ciepłowniczej wyniosła 1605,4 km i wzrosła o 35,2 km w stosunku do 2019 roku (wzrost o 2,2%). Spada moc zainstalowana w sieci ciepłowniczej. W 2020 roku było to 4266,1 MW, a więc o 1,4% mniej w stosunku do 2019 roku. Jednocześnie o 1,3% w porównaniu z rokiem 2019 wzrosła moc wykorzystana.

więcej informacji

Więcej informacji na temat energetyki ciepłej znaleźć można w publikacji *Energetyka ciepła w liczbach – 2020*, Urzędu Regulacji Energetyki, Warszawa 2022 oraz na stronie Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 86. Długość i moc sieci ciepłej w województwie małopolskim (w km i MW)

Wyszczególnienie	2002	2017	2018	2019	2020
Długość sieci ciepłowniczej (w km)	1 451,2	1 508,9	1531,5	1570,2	1 605,4
Moc zainstalowana (w MW)	5 708,9	4 435,4	4420,8	4 329,4	4 266,1
Moc wykorzystana (w MW)	b.d.	2 570,1	2608,2	2 643,5	2 679,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Energetyka ciepła w liczbach – 2018, 2019, 2020*, Urząd Regulacji Energetyki.

3. Gazownictwo

Infrastruktura gazownicza

W okresie 2010–2021 przyrosła długość sieci gazowej w Małopolsce. W 2021 roku w Małopolsce długość sieci czynnej dystrybucyjnej wynosiła 24 905 km, a długość czynnej sieci przesyłowej 756 km. W 2021 roku w stosunku do 2020 roku nastąpił wzrost długości sieci rozdzielczej o 1551 km, co stanowi przyrost rzędu 6,6%, natomiast w tym samym czasie zanotowano spadek długości sieci przesyłowej – o blisko 740 km.

Tabela 87. Długość sieci gazowej na terenie województwa małopolskiego (w km)

Wyszczególnienie	2010	2015	2017	2018	2019	2020	2021
Długość czynnej sieci dystrybucyjnej	20 684	21 724	22 442	22 668	22 984	23 354	24 905
Długość czynnej sieci przesyłowej	1 439	1 489	1 478	1 490	1 490	1 495	756

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W Małopolsce rośnie liczba odbiorców gazu. W 2021 roku było to już ponad 845 tys. osób. Daje to wzrost w stosunku do 2020 roku o blisko 2,5% (20 366), przy czym nadal ponad 66% odbiorców gazu stanowią mieszkańcy miast.

Tabela 88. Odbiorcy gazu w Małopolsce

Wyszczególnienie	2010	2015	2017	2018	2019	2020	2021
Odbiorcy gazu ogółem	693 780	713 324	727 463	775 472	791 751	825 550	845 916
› w tym w miastach	472 512	474 323	479 403	521 288	531 190	549 800	557 621

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS BDL.

W Małopolsce wzrasta również liczba odbiorców gazu, którzy używają tego paliwa do ogrzewania mieszkań. W 2021 roku było ich ponad 384 tys. W tym aspekcie w stosunku do 2020 roku nastąpił 20,23% przyrost (ponad 64 tys.), a w porównaniu z 2012 rokiem przyrost odbiorców gazu ogrzewających mieszkania gazem wzrósł o 62,4 %. W tym samym okresie (2012–2021) przyrost w skali całego kraju wyniósł również blisko 62%.

Tabela 89. Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem

Wyszczególnienie	2012	2014	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Małopolska	236 860	250 451	265 193	273 463	287 021	297 060	320 006	384 753
Polska	1 957 017	1 936 206	2 067 874	2 135 724	2 243 417	2 527 333	2 768 423	3 136 467

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wzrasta zużycie gazu w sieci w gospodarstwach domowych. W 2021 roku w Małopolsce zużyto nieco ponad 3197 kWh na 1 korzystającego i jest to wynik wyższy od średniej wartości dla całego kraju – 2848,2 kWh. W okresie 2014–2021 nastąpił przyrost o 1241,9 kWh na 1 korzystającego. Do 2020 roku wskaźnik zużycia gazu na 1 korzystającego był w Małopolsce wyższy w miastach, natomiast w skali całego kraju wyższe zużycie gazu zanotowano na wsi. W 2021 roku zużycie gazu na wsi było wyższe niż w miastach, zarówno w Małopolsce, jak i w całym kraju.

Tabela 90. Zużycie gazu w Małopolsce na tle zużycia w Polsce (w kWh na 1 korzystającego)

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Małopolska	1 955,2	2 072,0	2 235,9	2 395,4	2 385,9	2 502,7	2 606,4	3 197,1
› miasto	2 164,1	2 282,3	2 461,0	2 613,9	2 533,8	2 600,0	2 662,5	2 848,5
› wieś	1 663,0	1 780,8	1 929,4	2 102,9	2 187,0	2 373,5	2 535,7	3 620,9
Polska	2 007,0	2 036,2	2 249,0	2 347,9	2 332,8	2 357,7	2 423,3	2 848,2
› miasto	1 905,0	1 916,9	2 122,9	2 198,6	2 184,1	2 184,1	2 240,8	2 548,1
› wieś	2 504,2	2 610,1	2 840,9	3 035,0	2 996,1	3 096,5	3 140,2	3 964,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

— więcej informacji

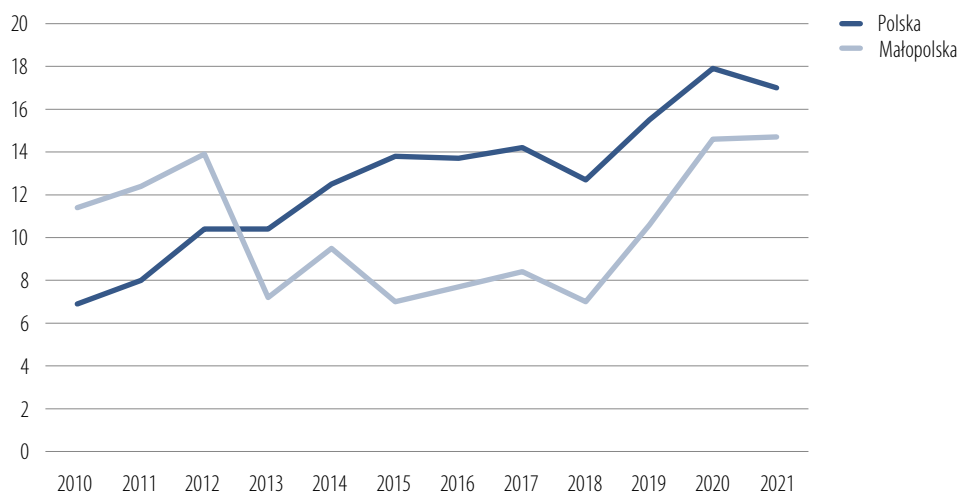
Więcej informacji na temat gazownictwa znaleźć można na stronie Urzędu Regulacji Energetyki; Banku Danych Regionalnych oraz Głównego Urzędu Statystycznego.

4. Odnawialne źródła energii

Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w Małopolsce wzrastał od 6,9% w 2010 roku do 13,9% w 2012 roku. W okresie 2013–2018 udział OZE w produkcji energii elektrycznej kształtował się w granicach 7–8% (w 2014 roku tylko 9,5%), po czym wzrósł do poziomu 14,7% w 2021 roku. Udział OZE w produkcji energii elektrycznej w Małopolsce w stosunku do średniej krajowej jest niższy o 2,3 p. proc.

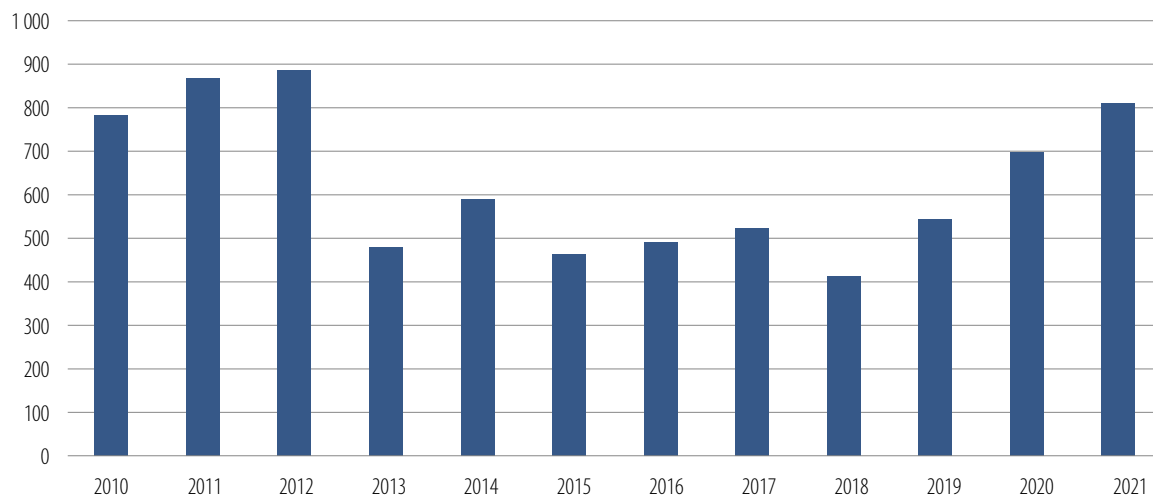
Produkcja energii elektrycznej z OZE w okresie 2010–2020 wykazuje dość znaczne zróżnicowanie. Najwyższa wartość produkcji wystąpiła w latach 2011 i 2012 – ponad 860 GWh, po czym nastąpił spadek – 300–400 GWh w latach 2013–2019. W 2021 roku wyprodukowano 810,0 GWh energii z OZE i jest to już trzeci rok z trendem rosnącym.

Wykres 145. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wykres 146. Produkcja energii elektrycznej z odnawialnych źródeł w Małopolsce (w GWh)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

— więcej informacji

Więcej informacji na temat odnawialnych źródeł energii znaleźć można na stronach Głównego Urzędu Statystycznego oraz Urzędu Regulacji Energetyki, Polska Geotermalna Asocjacja, Kraków, www.pga.org.pl, oraz NFOŚiGW, www.nfosigw.gov.pl.

Infrastruktura sanitarna

Opracowanie: Agnieszka Sienicka

— podsumowanie

- W Małopolsce, na przestrzeni ostatnich 10 lat obserwuje się stałą tendencję wzrostową w długości budowanej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, choć dynamika wzrostu większa jest po stronie kanalizacji. Średni przyrost sieci kanalizacyjnej w tych latach wyniósł 5,4% rocznie, natomiast w przypadku sieci wodociągowej przyrost ten jest mniejszy i wyniósł 2,0% rocznie.
- W 2021 roku w Małopolsce przybyło 422,0 km sieci kanalizacyjnej, najwięcej wybudowano na terenie gminy Wadowice w powiecie wadowickim – 25,3 km.
- W roku 2021 wybudowano 278,5 km sieci wodociągowej, najwięcej na obszarze gminy Ryglice w powiecie tarnowskim – 23,6 km sieci.
- Obszar województwa małopolskiego jest w różnym stopniu zwodociągowany, jednakże dwie gminy wiejskie: Tokarnia w powiecie myślenickim oraz Lipnica Wielka w powiecie nowotarskim są całkowicie niezwodociągowane.
- Na terenie województwa widoczny jest stały, systematyczny wzrost udziału korzystających z kanalizacji, jednocześnie całkowitego dostępu do sieci wciąż nie mają mieszkańcy 8 gmin, są to gminy wiejskie: Drwinia w powiecie bocheńskim, Borzęcin w powiecie brzeskim, Gręboszów i Mędrzechów w powiecie dąbrowskim, Kozłów, Raclawice i Słaboszów w powiecie miechowskim oraz Bystra-Sidzina w powiecie suskim.

1. Sieć wodociągowa

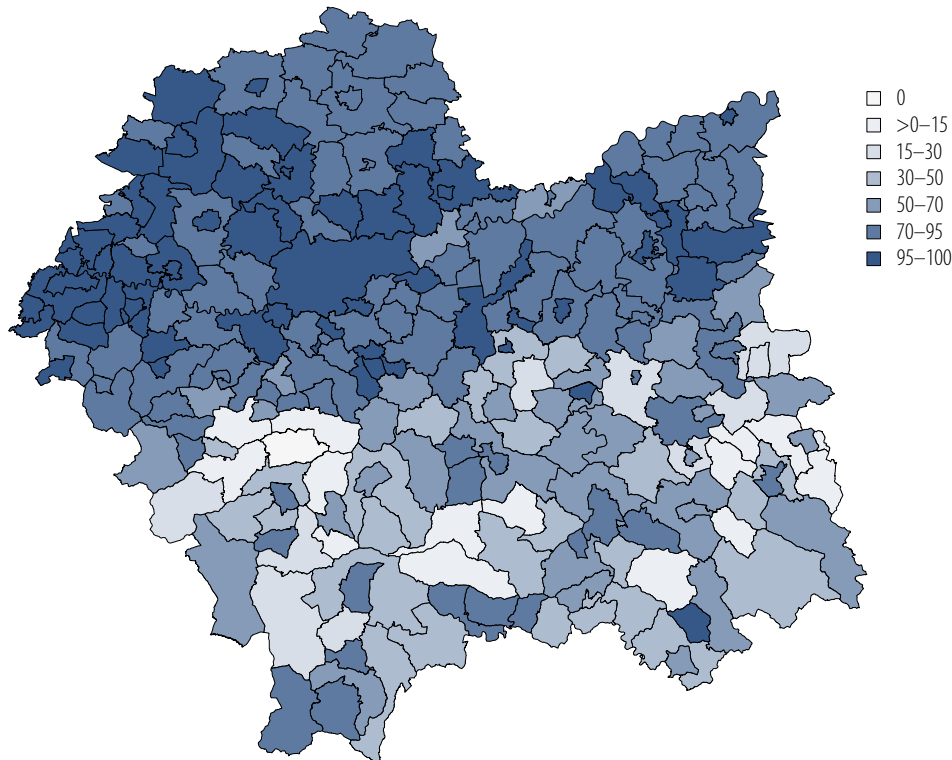
Zasoby wodne Małopolski zaspokajają z nadwyżką jej potrzeby, jednak konieczne jest wyrównywanie poziomu zaopatrzenia w wodę na całym obszarze województwa przy pomocy środków technicznych. Przyrost sieci wodociągowej w województwie małopolskim z roku na rok jest coraz wyższy. Niewątpliwie przyczyniły się do tego możliwości finansowania budowy sieci wodociągowej zarówno ze środków państwowych, jak również UE.

W 2021 roku na terenie województwa małopolskiego przybyło 278,5 km wodociągów (długość sieci wyniosła 21 939,1 km), podczas gdy w 2020 roku przyrost ten wyniósł 368,3 km. Najwięcej sieci wodociągowej wybudowano na obszarze gminy wiejskiej Ryglice w powiecie tarnowskim – 23,6 km sieci.

Na terenie województwa z sieci wodociągowej korzysta 82,1% ludności (z czego w miastach z wodociągów korzysta 95,7% ludności, natomiast na terenach wiejskich 69,5% ludności), przy czym region jest pod tym względem znacznie zróżnicowany – północna część Małopolski charakteryzuje się dużym odsetkiem ludności korzystającej z wodociągów, natomiast w południowej części dostęp do sieci jest znacznie mniejszy. W województwie 96 gmin przekracza próg 80% ludności korzystającej z sieci wodociągowej. Z dużych miast na prawach powiatu do najlepiej zwodociągowanych należy Tarnów (100% ludności korzystającej z wodociągu), następnie Kraków (99,7% ludności korzystającej z wodociągu) oraz Nowy Sącz (86,6% ludności korzystającej z wodociągu). Gminy, w których odsetek ludności korzystającej z wodociągów wynosi 100%, to w powiecie chrzanowskim

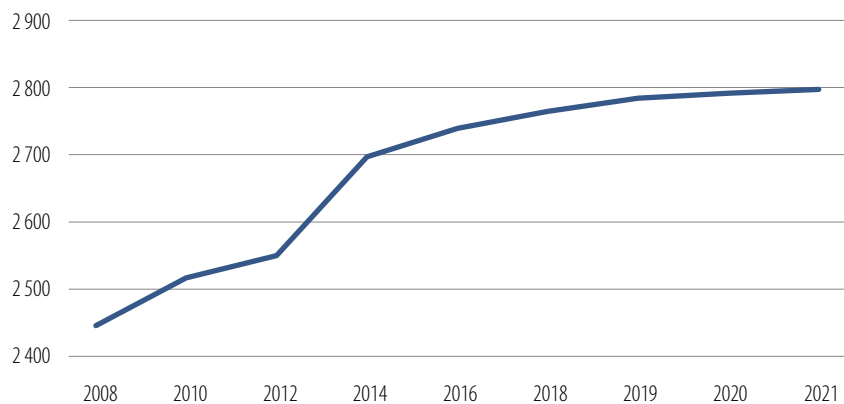
gmina miejsko-wiejska Libiąż i gmina miejsko-wiejska Trzebinia oraz w powiecie oświęcimskim gmina miejska Oświęcim i gmina wiejska Polanka Wielka. Na obszarze województwa dwie gminy nie są zwodociągowane, są to gminy wiejskie Tokarnia w powiecie myślenickim oraz Lipnica Wielka w powiecie nowotarskim. Najmniej zwodociągowane są gminy wiejskie: Budzów (0,7% ludności korzystającej z wodociągu) w powiecie suskim, Lipinki (3,6% ludności korzystającej z wodociągu) w powiecie gorlickim, Ochotnica Dolna (4,6% ludności korzystającej z wodociągu) w powiecie nowotarskim, Łużna (4,7% ludności korzystającej z wodociągu) i Ropa (9,5% ludności korzystającej z wodociągu) w powiecie gorlickim. W województwie małopolskim 11 gmin nie przekracza progu 20% ludności korzystającej z sieci wodociągowej. Widoczny jest jednak stały, systematyczny wzrost udziału korzystających z wodociągów, który w ciągu ostatnich 10 lat zwiększył się o ok. 6,4%.

Mapa 35. Korzystający z wodociągów w 2021 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

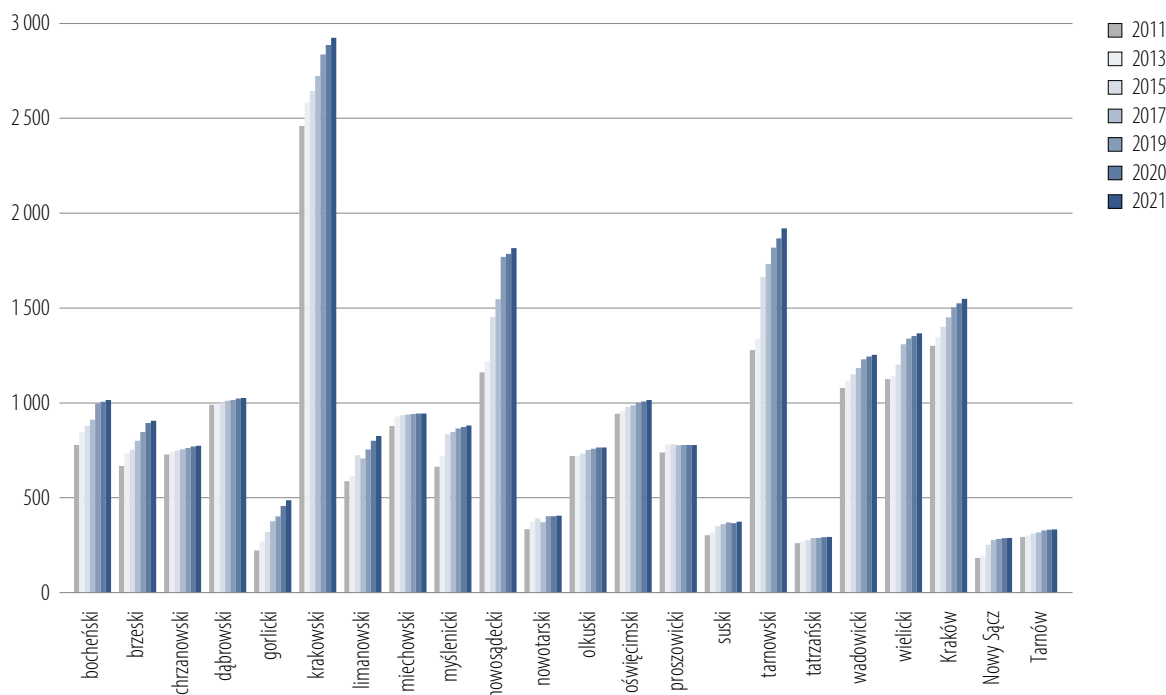
Wykres 147. Przyrost liczby mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej w województwie małopolskim (w tys. osób)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Liczba mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej wzrasta sukcesywnie. Największy przyrost mieszkańców można zaobserwować w 2015 roku. Liczba mieszkańców województwa korzystająca z sieci wodociągowej znacznie przerasta liczbę osób korzystających z sieci kanalizacyjnej.

Wykres 148. Długość sieci wodociągowej w województwie małopolskim (w km)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

2. Sieć kanalizacyjna

Na przestrzeni ostatnich 10 lat przyrost sieci kanalizacyjnej był prawie 3-krotnie większy od przyrostu sieci wodociągowej. Tak duży przyrost infrastruktury kanalizacyjnej był możliwy m.in. dzięki środkom pomocowym z Unii Europejskiej. Praktycznie wszystkie inwestycje w tym zakresie były i są realizowane z użyciem całkowitym bądź częściowym wspólnotowych środków unijnych. W 2021 roku w Małopolsce przybyło 422,0 km sieci kanalizacyjnej (długość sieci wyniosła 17 783,2 km), podczas gdy w 2020 roku przyrost ten wyniósł 614,4 km. Najwięcej sieci kanalizacyjnej w 2021 roku wybudowano na terenie gminy miejsko-wiejskiej Wadowice w powiecie wadowickim – 25,3 km. Z uwagi na górskie i wyżynne ukształtowanie terenu województwa oraz występującą w wielu miejscach zabudowę rozproszoną, budowa sieci kanalizacyjnej i infrastruktury z nią związanej jest często ekonomicznie niezasadniona. Zgodnie z prawem wodnym, w miejscach, gdzie budowa systemów kanalizacji zbiorczej nie przyniosłaby korzyści dla środowiska lub powodowałaby nadmierne koszty, należy stosować systemy indywidualne lub inne rozwiązania zapewniające ten sam, co systemy kanalizacji zbiorczej, poziom ochrony środowiska.

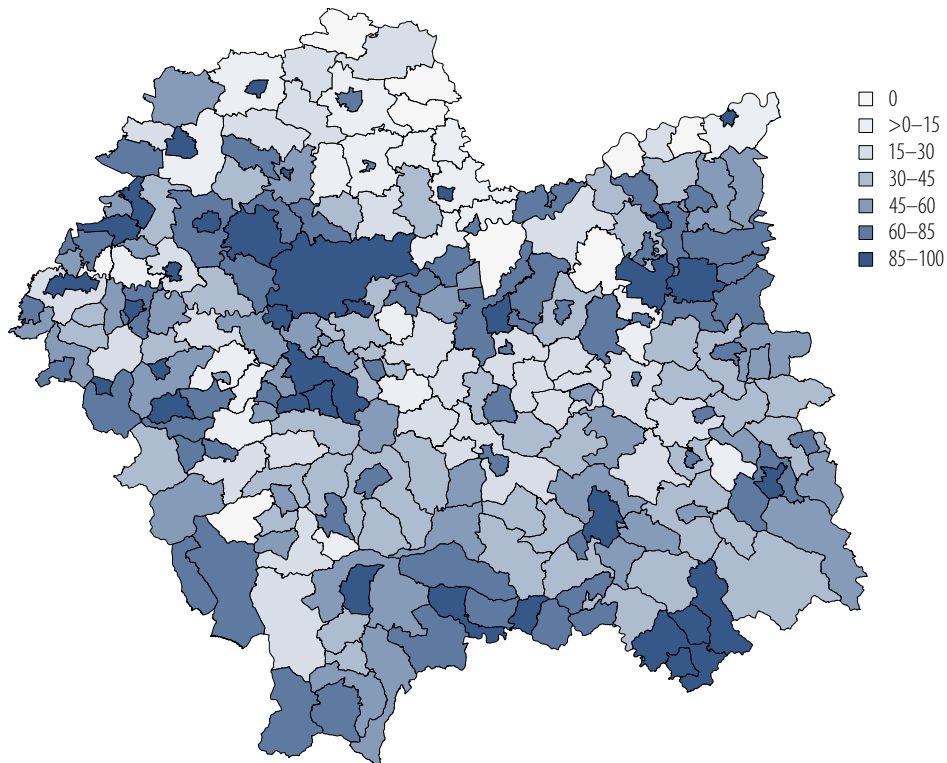
W województwie małopolskim kilkanaście lat temu występowała duża dysproporcja pomiędzy długością sieci kanalizacyjnej w miastach i na wsi, lecz sytuacja ta znacznie się poprawiła.

Na terenie województwa małopolskiego z sieci kanalizacyjnej w 2021 roku korzystało 65,1% ludności (z czego w miastach z kanalizacji korzysta 89,1% ludności, natomiast na terenach wiejskich 43,0% ludności). Odsetek ten systematycznie wzrasta z roku na rok. Należy przy tym zaznaczyć, że wzrost odsetka ludności korzystającej z kanalizacji widoczny był przede wszystkim na obszarach wiejskich (wzrost w ciągu ostatnich 10 lat o 18,1%). Widocznemu zmniejszeniu uległa liczba gmin, nieposiadających dostępu do kanalizacji – 10 lat temu takich gmin było nieco ponad 20, w roku 2021 było ich już tylko 8.

W województwie 24 gminy przekraczają próg 80% ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej. Z dużych miast na prawach powiatu do najlepiej skanalizowanych należy Kraków (92,4% ludności korzystającej z kanalizacji), następnie Tarnów (88,0%) oraz Nowy Sącz (86,6%). Gmina, w której odsetek ludności korzystającej z kanalizacji wynosi prawie 100%, to gmina wiejska Mucharz w powiecie suskim. Na obszarze województwa wciąż nieskanalizowane są następujące gminy wiejskie: Drwinia w powiecie bocheńskim, Borzęcin w powiecie brzeskim, Gręboszów i Mędrzechów w powiecie dąbrowskim, Kozłów, Raclawice i Słaboszów w powiecie miechowskim

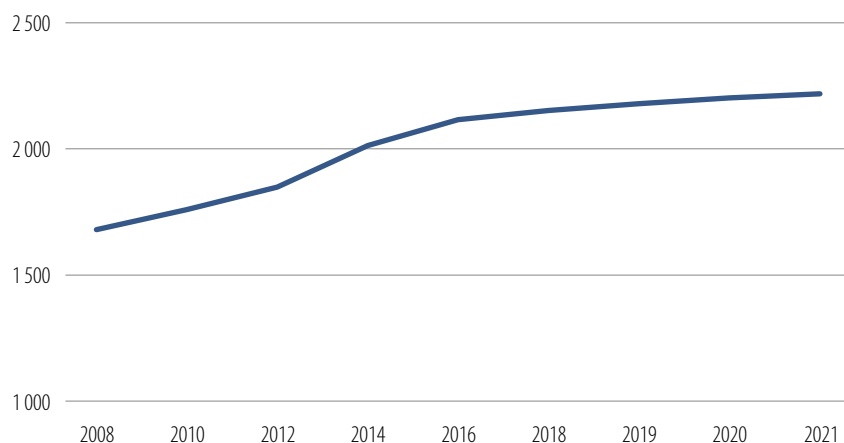
oraz Bystra-Sidzina w powiecie suskim. Najmniej skanalizowane są gminy: Biskupice (2,8% ludności korzystającej z kanalizacji) w powiecie wielickim, Igołomia-Wawrzeńczyce (5,3% ludności korzystającej z kanalizacji) w powiecie krakowskim, Radziemice (4,1% ludności korzystającej z kanalizacji) w powiecie proszowickim, Łużna (5,1%) w powiecie gorlickim oraz Pałecznica (6,4%) w powiecie proszowickim i Budzów (9,5% ludności korzystającej z kanalizacji) w powiecie suskim. W województwie małopolskim 18 gmin nie przekracza progu 20% ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej. Widoczny jest jednak stały, systematyczny wzrost udziału korzystających z kanalizacji, który w ciągu ostatnich 10 lat zwiększył się o 10,6%.

Mapa 36. Korzystający z kanalizacji w 2021 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

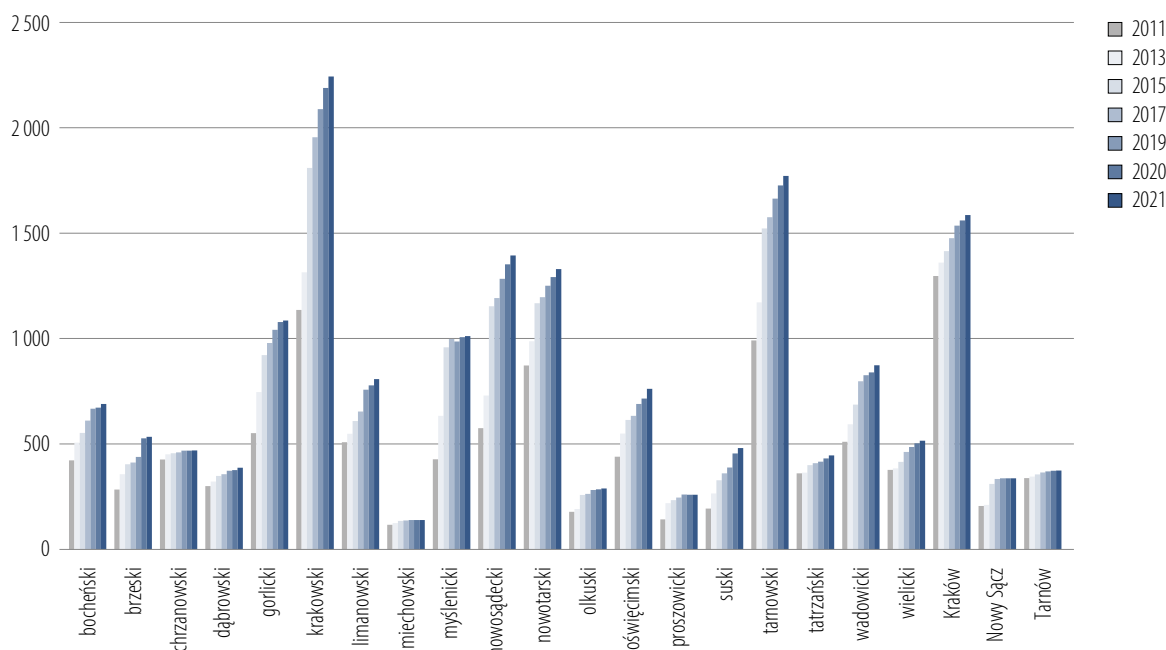
Wykres 149. Przyrost liczby mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej w województwie małopolskim (w tys. osób)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

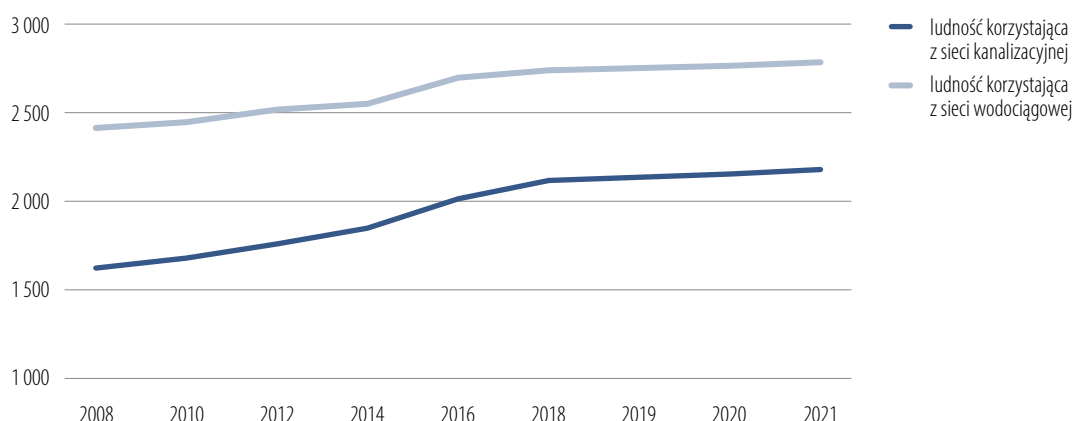
Liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej sukcesywnie wzrasta. Największy przyrost mieszkańców można zaobserwować w 2015 roku. Natomiast w porównaniu z liczbą osób korzystających z sieci wodociągowej w dalszym ciągu znaczna część mieszkańców nie ma możliwości odprowadzania nieczystości ciekłych do sieci kanalizacyjnej.

Wykres 150. Długość sieci kanalizacyjnej w województwie małopolskim (w km)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wykres 151. Przyrost liczby mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w województwie małopolskim (w tys. osób)

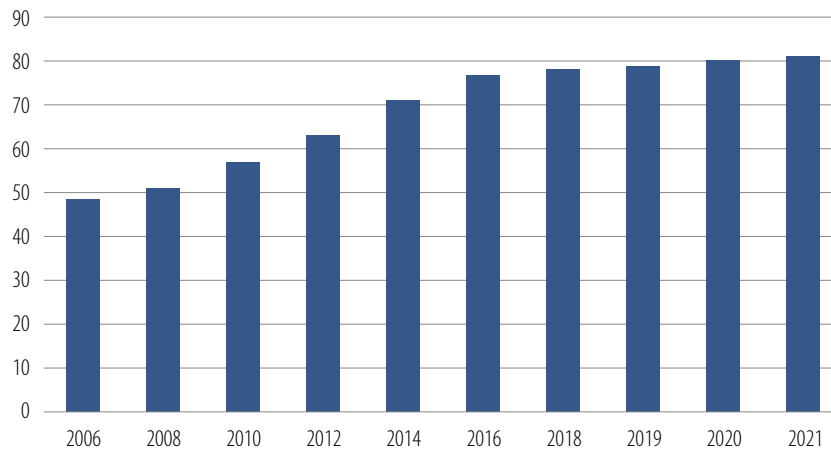
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Powyższy wykres obrazuje dysproporcję, jaka występuje pomiędzy liczbą mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej a liczbą osób korzystających z sieci kanalizacyjnej.

Liczba oczyszczalni komunalnych w województwie małopolskim wynosi 245, w tym:

- › mechanicznych – 0,
- › biologicznych – 174,
- › z podwyższonym usuwaniem biogenów – 71.

Budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowa i modernizacja zbiorczych systemów kanalizacyjnych na terenie gmin realizowana jest w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK). Polska, przystępując do Unii Europejskiej, zobowiązała się do wypełnienia wymogów dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 roku dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych, zgodnie z określonymi w negocjacjach i zapisanymi w Traktacie Akcesyjnym terminami i okresami przejściowymi. Dyrektywa 91/271/EWG odgrywa zasadniczą rolę w gospodarowaniu ściekami komunalnymi, a przez to w ochronie wód przed wprowadzanymi przez te ścieki zanieczyszczeniami. Dyrektywa stanowi podstawowy dokument prawny UE w tym zakresie.

Wykres 152. Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej w województwie małopolskim (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Dlatego też, aby zidentyfikować faktyczne potrzeby w zakresie uporządkowania gospodarki ściekowej oraz uszeregować ich realizację w taki sposób, aby wywiązać się ze zobowiązań traktatowych, utworzono w Polsce Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych. Program ten został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 16 grudnia 2003 roku. KPOŚK stanowi wykaz aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000¹, które muszą zostać wyposażone w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków w terminach określonych w Programie.

Zgodnie z wymogami prawa oraz interpretacją Komisji Europejskiej należy tak planować granice aglomeracji, aby w jak największym stopniu cały produkowany przez aglomerację ładunek ścieków był zbierany siecią kanalizacyjną i odprowadzany na oczyszczalnię ścieków. Dlatego w aglomeracjach ujętych w KPOŚK powinien zostać osiągnięty blisko 100% poziom obsługi zbiorczymi systemami kanalizacyjnymi. Pozostali mieszkańcy aglomeracji, nieobsługiwani przez zbiorcze systemy kanalizacyjne, będą korzystać z innych systemów oczyszczania ścieków. Jednak każdy przypadek stosowania systemów indywidualnych do odprowadzania bądź odprowadzania i oczyszczania ścieków z terenu aglomeracji wymagać będzie szczegółowych wyjaśnień.

Do chwili obecnej przeprowadzono sześć jego aktualizacji w latach: 2005, 2009, 2010, 2015, 2017 i 2020. VI aktualizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych przedstawia sposób osiągnięcia celu wskazanego w dyrektywie Rady 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych i zawiera potrzeby oraz działania na rzecz wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków komunalnych, w związku z koniecznością wywiązania się ze zobowiązań traktatowych. Jednostki samorządu terytorialnego powinny zrealizować zaplanowane inwestycje oraz osiągnąć efekt ekologiczny do końca 2027 roku.

W 2021 roku na obszarze aglomeracji podłączono do kanalizacji 40 411 osób, natomiast ogółem na koniec 2021 roku całkowita liczba osób podłączonych do kanalizacji w 134 aglomeracjach województwa małopolskiego wyniosła 2 262 881 osób (pozostaje do podłączenia ok. 5,5% ludności). Całkowita długość sieci kanalizacyjnej w ramach wyznaczonych aglomeracji (sanitarna, ogólnospławna, deszczowa) wynosi 16 986,5 km. Aglomeracje województwa małopolskiego są skanalizowane w ok. 95,47%, przy czym 74 aglomeracje osiągnęły prawie 100% skanalizowania (tj. wymagane przez UE 98%), a 3 aglomeracje nie osiągnęły 30% skanalizowania².

— więcej informacji

Więcej informacji o KPOŚK na stronie:
www.wody.gov.pl.

1. Aglomeracja oznacza teren (w obszarze jednej lub wielu gmin), na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków albo do końcowego punktu zrzutu tych ścieków. Przez jednego równoważnego mieszkańca rozumie się ładunek substancji organicznych biologicznie rozkładalnych wyrażony jako wskaźnik pięciodobowego biochemicznego zapotrzebowania na tlen w ilości 60 g tlenu na dobę.
2. Dane pozyskane od PGW Wody Polskie – Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie.

Społeczeństwo informacyjne

Opracowanie: Beata Bańdura

— podsumowanie

- Według indeksu DESI, mierzącego postępy państw członkowskich w zakresie digitalizacji, w obszarach: kapitał ludzki, łączność, integracja technologii cyfrowych oraz e-usługi publiczne w 2021 roku Polska zajęła 24. miejsce na 27 krajów.
- Incydenty bezpieczeństwa ICT dotknęły w 2021 roku niemal 10% jednostek administracji publicznej. Najwięcej jednostek pochodziło z województw mazowieckiego i małopolskiego. Najczęściej były to urzędy marszałkowskie i jednostki administracji rządowej.
- W 2021 roku, na liście najszybszych superkomputerów świata TOP500 znalazły się dwa superkomputery z Cyfronetu: Prometheus (po raz trzynasty) i Ares (po raz pierwszy).
- Statystycznie w 2021 roku przeciętny Polak spędził w miesiącu średnio 53,5 godziny na rozmowach telefonicznych i wysłał 87 SMS-ów.

Społeczeństwo informacyjne opiera się w swoim funkcjonowaniu na szybkiej wymianie informacji, a podstawowym warunkiem jego rozwoju jest dostęp do nowoczesnej sieci teleinformatycznej oraz umiejętność wykorzystania technologii informacyjnych we wszystkich aspektach życia gospodarczego i społecznego. Umiejętność gromadzenia, przetwarzania i przekazywania informacji z wykorzystaniem nowoczesnych technologii wpływa na rozwój gospodarczy całego regionu oraz na jakość życia jego mieszkańców.

1. Zatrudnienie i kompetencje w sektorze IT w Małopolsce

Według danych zaprezentowanych przez Główny Urząd Statystyczny (GUS) w 2020 roku liczba przedsiębiorstw sektora ICT zwiększyła się w stosunku do poprzedniego roku o 3,1%. W sektorze ICT działało 2468 firm zatrudniających 10 osób lub więcej. Przedsiębiorstwa świadczące usługi ICT stanowiły 90,8% przedsiębiorstw sektora ICT, a najwięcej z nich (77,4%) specjalizowało się w usługach informatycznych. Liczba pracujących w sektorze ICT zwiększyła się w skali roku o 3,2%. Osoby pracujące w usługach ICT stanowiły 86,1% kadry tego sektora, w tym w usługach informatycznych – 64,7%. W porównaniu z 2019 rokiem największy wzrost liczby pracujących wśród przedsiębiorstw usługowych zaobserwowano wśród podmiotów prowadzących sprzedaż hurtową (6,3%). W podmiotach świadczących usługi telekomunikacyjne, a także w przedsiębiorstwach zajmujących się produkcją wyrobów CT wystąpił spadek – odpowiednio o 3,1% i o 0,5%.

— więcej informacji

Więcej informacji o opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego *Społeczeństwo informacyjne w Polsce w 2021 roku* na stronie <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-w-2021-roku,1,15.html>.

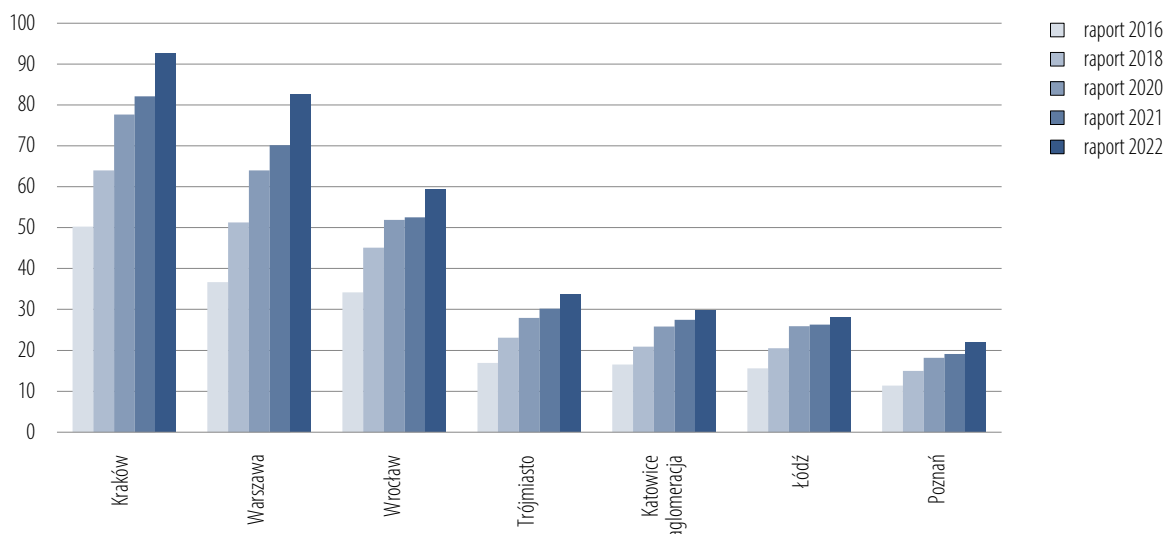
Liczba osób pracujących w sektorze ICT wyniosła 269 tys., z czego osiem na dziesięć osób pracowało w usługach ICT. Usługi informatyczne stanowiły również ten obszar działalności przedsiębiorstw, w którym było najwięcej pracujących wśród wszystkich zatrudnionych w usługach ICT (75,1%). Przedsiębiorstwa zaliczane do sektora ICT wykazywały się większą innowacyjnością niż przedsiębiorstwa w całej gospodarce. W latach 2018–2020 prawie połowa podmiotów sektora ICT wprowadziła innowacje w swojej firmie, podczas gdy wskaźnik dla ogółu przedsiębiorstw wyniósł 31,1%.

Według raportu Związku Liderów Sektora Usług Biznesowych ABSL, pn. *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2022*, rok 2021 okazał się znakomity dla sektora nowoczesnych usług biznesowych zarówno w Polsce, jak i na świecie. Zatrudnienie w sektorze przekracza obecnie 400 tys. miejsc pracy, rok do roku przybyło ponad 40 tys. nowych miejsc pracy (stopa wzrostu ponad 11,6%). Zatrudnienie w tym sektorze rośnie szybciej niż w poprzednich dwóch latach (9,8% w 2020 roku, 5% w 2021 roku), a udział branży w ogólnym zatrudnieniu w Polsce wzrósł do 6,2%. Istnieje 1714 centrów usług biznesowych prowadzonych przez 1068 firm. Pod względem liczby centrów usług na koniec I kwartału 2022 roku pierwsze miejsce zajmuje Warszawa (330 centrów), kolejne to Kraków (261), Wrocław (208), Trójmiasto (184), Katowice i GZM (126), Poznań (125) oraz Łódź (101). W okresie od początku 2021 roku do końca I kwartału 2022 roku największa liczba nowych centrów powstała w Warszawie i Trójmieście, po 9. Kolejne miejsca zajmują Katowice i GZM (6), Kraków (5) i Wrocław (3). Pod względem liczby zatrudnionych Kraków pozostaje liderem – 92 700 osób (23,2% ogółu zatrudnionych w sektorze). Na kolejnym miejscu jest Warszawa z 82 600 miejscami pracy, a następnie Wrocław z 59 500 miejscami pracy.

więcej informacji

Więcej informacji o raporcie *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2022* na stronie <https://shop-absl.pl/Sektor-Nowoczesnych-Uslug-Biznesowych-w-Polsce-2022-p117>.

Wykres 153. Zatrudnienie w centrach BPO, SSC, IT, R&D w poszczególnych ośrodkach usług biznesowych (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z raportów Związku Liderów Sektora Usług Biznesowych ABSL pn. *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce* z lat 2016, 2018, 2020, 2021 i 2022.

Nowe centra od początku 2021 roku zostały założone głównie przez inwestorów amerykańskich (20,4%), a następnie niemieckich (16,3%) i japońskich (12,2%). Znacznie zmniejszyła się rola polskich inwestorów (spadek z 17,6% do 4,1%). Nowi inwestorzy w sektorze w Polsce pochodzili z 18 różnych krajów. Liczba cudzoziemców zatrudnionych w centrach w Polsce wynosi obecnie 55 400 osób, co stanowi 13,8% ogółu zatrudnionych w branży. Zatrudnienie w centrach prowadzonych przez inwestorów zagranicznych w Polsce przekroczyło 330,8 tys. osób (82,6% ogółu zatrudnionych w tym sektorze). Inwestorzy pochodzą z czterdziestu sześciu krajów, przy czym firmy amerykańskie zatrudniają więcej osób niż jakiegokolwiek inne kraje (utworzono ponad 112 000 miejsc pracy). Do rozwoju sektora w Polsce przyczynił się dostęp do zasobów pracowników wykwalifikowanych ze znacznymi umiejętnościami językowymi. Najpopularniejszym językiem obcym jest angielski (używany przez

95,1% centrów), natomiast 36 języków to największa liczba języków używanych w jednym centrum usług biznesowych, przy średniej wynoszącej 7 języków. Głównymi krajami pochodzenia cudzoziemców, pracujących w reprezentowanym przez respondentów badaniu centrów biznesowych są Ukraina, Włochy, Indie i Hiszpania. Ukraińcy stanowią największą grupę cudzoziemców w 56% centrów zatrudniających cudzoziemców. Wielokulturowość jest cechą charakterystyczną sektora usług biznesowych w Polsce.

Pandemia spowodowała powstanie nowych modeli pracy. Mimo zmniejszającej się liczby zakażeń i wprowadzenia programów szczepień rynek pracy wydaje się trwale zmieniony. 63,5% respondentów uważa, że obłożenie biur nigdy nie wróci do poziomu sprzed pandemii.

Naturalnym źródłem pozyskiwania nowych pracowników dla każdej branży, ze szczególnym uwzględnieniem zaawansowanych technologii, są uczelnie. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w roku akademickim 2020/2021 liczba studentów kształcących się w szkołach wyższych wszystkich typów nieznacznie wzrosła w stosunku do poprzedniego roku i wyniosła ponad 1218 tys. osób. Jest to zmiana w stosunku do poprzednich lat, w których obserwowano spadek liczby studentów. W roku akademickim 2020/2021 na kierunkach związanych z technologiami teleinformatycznymi studiowało 66,4 tys. osób, tj. o 4,7% więcej niż przed rokiem. Według danych za rok akademicki 2019/2020 liczba absolwentów tych studiów wyniosła 10,5 tys. osób i od kilku lat się zmniejsza. Spośród krajów Unii Europejskiej w roku akademickim 2018/2019 największy udział osób studiujących na kierunkach teleinformatycznych w ogólnej liczbie studentów wystąpił w Finlandii (9,8%), najmniejszy zaś we Włoszech (1,9%). W Polsce odsetek ten wyniósł 5,9%. W Małopolsce w roku akademickim 2021/2022 studiowało 144,4 tys. osób (w tym 7,9 tys. cudzoziemców), z czego na kierunku technologie teleinformatyczne 10 487 osób, wśród których było zaledwie 1835 kobiet. W 2021 roku dyplom ukończenia studiów otrzymało 37,0 tys. osób. W porównaniu z poprzednim rokiem liczba studentów zwiększyła się o 0,1 tys., a liczba absolwentów – o 0,5 tys.

2. Infrastruktura ICT w Małopolsce

Rozwijanie infrastruktury ICT w przedsiębiorstwach, instytucjach publicznych czy gospodarstwach domowych wpływa na sposób działania, zwiększa możliwości rozwoju i konkurencyjność. Jest niezbędne we współczesnym świecie, bowiem technologie ICT wykorzystywane są niemal we wszystkich dziedzinach życia. Wraz z rozwojem infrastruktury konieczne jest stałe podnoszenie kwalifikacji cyfrowych, które warunkują wykorzystanie możliwości płynących z nowoczesnych technologii i podnoszą poziom bezpieczeństwa podczas korzystania z cyberprzestrzeni.

Technologie ICT w przedsiębiorstwach

Według GUS w 2021 roku odsetek podmiotów mających szerokopasmowy dostęp do Internetu przekraczał 98%, przy czym miały go prawie wszystkie duże podmioty (o liczbie pracujących 250 osób i więcej). Największy odsetek przedsiębiorstw dysponujących szerokopasmowym dostępem do Internetu odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim (99,6%), najmniejszy – w opolskim (97,4%). Małopolska osiągnęła poziom 98,1%.

W 2021 roku ponad 78,6% przedsiębiorstw wyposażało swoich pracowników w urządzenia przenośne pozwalające na mobilny dostęp do Internetu, a w Małopolsce 78,4%. Dzięki ich wykorzystaniu możliwa stała się praca poza siedzibą przedsiębiorstwa. Pracownik wyposażony w taki sprzęt może mieć bowiem dostęp do swojego konta e-mail lub aplikacji firmowych i pracować tak, jakby przebywał w przedsiębiorstwie. W 2020 roku wskaźnik wykorzystania urządzeń przenośnych w przedsiębiorstwach w Polsce (78%) był na wyższym poziomie niż średnia dla Unii Europejskiej (69%). Najwyższy odsetek wystąpił w Finlandii (97%), a najniższy – w Bułgarii (53%).

Odsetek pracowników z dostępem do Internetu w 2021 roku wyniósł 52,8%, przy czym obserwuje się zróżnicowanie tego odsetka w zależności od rodzaju prowadzonej przez przedsiębiorstwa działalności, a także w ujęciu terytorialnym. Najwyższy odsetek odnotowano w województwie małopolskim (56,6%), a najniższy – w warmińsko-mazurskim (39,2%).

Wraz z rozwojem Internetu i wzrostem liczby jego użytkowników strony internetowe przedsiębiorstw stały się ważnym narzędziem marketingowym. W 2021 roku własne strony internetowe posiadało 71,4% przedsiębiorstw. Liderem były firmy duże, z których 93,7% miało swoją stronę WWW, podczas gdy w podmiotach małych wskaźnik ten wyniósł 67,2%. W Małopolsce 69,2% przedsiębiorstw miało stronę internetową. Strony, coraz

bardziej zaawansowane technologicznie, oprócz funkcji prezentacyjnych umożliwiają m.in. składanie zamówień oraz sprawdzanie stanu ich realizacji online, informują o wolnych stanowiskach pracy. Pozwalają również na nawiązanie kontaktu z jej użytkownikami, dzięki zamieszczaniu linków lub odwołań do profili przedsiębiorstwa w mediach społecznościowych. 45,6% przedsiębiorstw w Polsce korzystało z przynajmniej jednego z mediów społecznościowych, najczęściej były to serwisy społecznościowe. W Małopolsce odnotowano 47,1% takich firm. Przedsiębiorstwa oferują również swoim klientom usługę czat, na którym na pytania klientów odpowiada pracownik, czatbot lub voicebot (wirtualny doradca).

Ponad połowa przedsiębiorstw dużych wykorzystywała urządzenia lub systemy Internetu rzeczy, natomiast średnia dla polskich przedsiębiorstw to 18,7%, w Małopolsce – 17,6%. W 2020 roku sprzedaż przez Internet prowadziło 17,9% firm. Dane dla Małopolski pokrywają się ze średnim poziomem dla polskich przedsiębiorstw.

We współczesnym świecie kwestia bezpieczeństwa cyfrowego nabrała szczególnego znaczenia. Przedsiębiorstwa mają do wyboru szereg środków i procedur służących zapewnieniu bezpieczeństwa lub przynajmniej zminimalizowaniu ryzyka wystąpienia incydentów ICT, które mogą mieć destrukcyjny wpływ

na działalność podmiotu. Według GUS w 2021 roku odsetek przedsiębiorstw stosujących jakiegokolwiek środki bezpieczeństwa ICT wyniósł 95,3%. Tego rodzaju środki wykorzystywano najczęściej w dużych przedsiębiorstwach (99,9%). W Małopolsce 96,7% przedsiębiorstw stosowało środki bezpieczeństwa. W 2021 roku wśród przedsiębiorstw stosujących środki bezpieczeństwa ICT najczęściej deklarowano bieżące aktualizacje oprogramowania (82,5%) i uwierzytelnianie silnym hasłem (79,2%), w Małopolsce odpowiednio 80,3% i 77,6%. Na kolejnych miejscach znalazło się wykonywanie zapasowych kopii danych i przekazywanie ich do innych lokalizacji (61,4%) oraz kontrola dostępu do sieci przedsiębiorstwa (61%). Dane dla Małopolski to odpowiednio 62,9% i 58,4%. Audyty bezpieczeństwa systemu informacyjnego przeprowadziło 27,9% polskich firm.

W 2021 roku z otwartych danych publicznych korzystało 17,3% przedsiębiorstw, najczęściej z kategorii gospodarka i finanse, natomiast w Małopolsce było ich 18%. W 2021 roku z technologii sztucznej inteligencji korzystało 2,9% przedsiębiorstw, a w Małopolsce 2,5%.

Powoli wzrasta wykorzystanie usług chmury obliczeniowej przez przedsiębiorstwa. Podając za Głównym Urzędem Statystycznym, pod pojęciem chmury obliczeniowej rozumie się korzystanie ze skalowalnych usług ICT za pomocą Internetu. Usługi mogą obejmować dostęp do oprogramowania, korzystanie z określonej mocy obliczeniowej, przechowywanie danych. Usługi dostarczane są przy wykorzystaniu serwerów usługodawcy. W 2021 roku z płatnych usług chmury obliczeniowej korzystało 28,7% przedsiębiorstw, podczas gdy w roku 2020 było to 24,4%, a w 2019 roku 17,5%. W Małopolsce było to w 2021 roku 28,9%, podczas gdy w 2020 roku 24,6%, a w 2019 roku 19,1%. Spośród płatnych usług oferowanych w chmurze obliczeniowej najczęściej zakupowano te związane z udostępnieniem poczty e-mail, oprogramowaniem biurowym oraz oprogramowaniem związanym z bezpieczeństwem ICT.

Technologie ICT w gospodarstwach domowych

Liczba gospodarstw domowych z łączem internetowym systematycznie rośnie. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2021 roku dostęp do Internetu miało 92,4% gospodarstw domowych i było to o 2,0 p. proc. więcej niż w roku poprzednim. W skali roku udział gospodarstw domowych mających dostęp do Internetu przez szerokopasmowe łącze mobilne zwiększył się o 5,3 p. proc., a przez szerokopasmowe łącze stacjonarne – o 1,1 p. proc. Zarówno dostęp do Internetu, jak i rodzaj łącza internetowych zróżnicowany był ze względu na typ gospodarstwa, klasę miejsca zamieszkania oraz stopień urbanizacji. Dostęp do Internetu częściej miały gospodarstwa domowe z dziećmi niż bez nich. Uwzględniając klasę miejsca zamieszkania, odsetek gospodarstw z Internetem większy był w dużych miastach niż w mniejszych oraz na obszarach wiejskich, a biorąc pod uwagę stopień urbanizacji – najwyższy był na terenach wysoko zurbanizowanych.

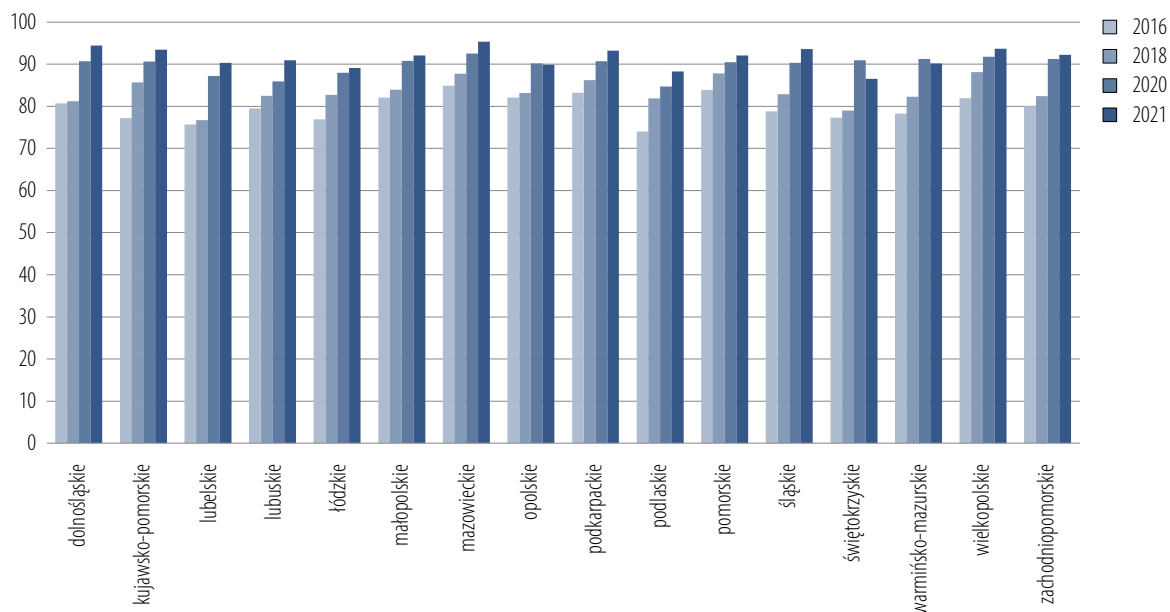
Uwzględniając podział terytorialny kraju, w 2021 roku największy odsetek gospodarstw domowych posiadających w domu dostęp do Internetu odnotowano w województwie mazowieckim (95,3%). W województwie tym odnotowano również najwyższy odsetek osób korzystających z Internetu oraz regularnych użytkowników sieci

— więcej informacji

Więcej informacji w opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego pn. *Społeczeństwo informacyjne w Polsce w 2021 roku* na stronie <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-w-2021-roku,1,15.html>.

(odpowiednio 93,1% i 89,9%). Najmniejszy udział gospodarstw domowych z dostępem do Internetu w domu odnotowano w województwie świętokrzyskim – 86,5%. Najniższy odsetek osób korzystających z Internetu odnotowano w województwie opolskim (81,5%), natomiast najniższy poziom wskaźnika regularnych użytkowników Internetu – w województwie świętokrzyskim (74,2%). W Małopolsce udział gospodarstw domowych mających dostęp do Internetu w domu (92,1%), a także osób regularnie korzystających z Internetu wyniósł 81,3%.

Wykres 154. Odsetek gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu w domu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W 2021 roku 83,6% osób w wieku 16–74 lata regularnie korzystało z Internetu. Udział osób regularnie korzystających z Internetu różni się w zależności od wieku, aktywności zawodowej, poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania. Największy odsetek regularnych użytkowników odnotowano wśród osób w wieku 25–34 lata (98,9%), uczniów i studentów (99,1%), osób z wyższym wykształceniem (98,6%), a także mieszkańców dużych miast (89,7%). Najmniejszy – w grupie osób emerytowanych i innych biernych zawodowo (57,6%).

W 2021 roku prawie 16% osób w wieku 16–74 lata sprawowało opiekę nad dzieckiem objętym obowiązkiem nauczenia zdalnego. Wskaźnik ten był wyższy wśród kobiet (19,5%) niż mężczyzn (12,0%) oraz wśród osób z wyższym wykształceniem (24,3%) niż średnim (13,3%) i niższym (4,9%). Sprawowanie opieki nad dzieckiem objętym zdalnym nauczaniem najczęściej wskazywały osoby w grupie wiekowej 35–44 lata (40,3%). Uwzględniając podział terytorialny kraju, najwyższy wskaźnik odnotowano w województwach opolskim (19,1%) oraz dolnośląskim (18,7%), natomiast najniższy – w kujawsko-pomorskim (7,0%), świętokrzyskim (10,7%) oraz małopolskim i łódzkim – po 14%.

W 2020 roku w Polsce wskaźnik gospodarstw domowych z dostępem do Internetu w domu był o 1 p. proc. niższy od średniej dla Unii Europejskiej. Różnica dzieląca Polskę od przodującej pod tym względem Holandii wyniosła 7 p. proc. Najmniejszy odsetek gospodarstw domowych z dostępem do Internetu w domu odnotowano, podobnie jak w latach poprzednich, w Bułgarii.

Podczas użytkowania Internetu w sprawach prywatnych najczęściej wykonywanymi czynnościami było czytanie online wiadomości, gazet lub czasopism oraz korzystanie z poczty elektronicznej. W 2021 roku czynności te wykonywało odpowiednio 69,4% i 68,3% osób w wieku 16–74 lata. Innymi często wskazywanymi czynnościami było wyszukiwanie informacji o towarach i usługach (65,6%), korzystanie z serwisów społecznościowych (56,8%), wykonywanie rozmów przez Internet (56,4%) oraz korzystanie z bankowości online (52,2%). W 2021 roku zakupów przez Internet dokonywało 61,2% Polaków w wieku 16–74 lata. Największy odsetek osób zamawiających lub kupujących przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego odnotowano w województwie mazowieckim (69,3%).

W 2021 roku ponad 17,1 mln osób w wieku 16–74 lata (61,2% populacji) dokonywało zakupów przez Internet (w ciągu ostatnich 12 miesięcy). Uwzględniając kryterium wieku oraz aktywność zawodową, w 2021 roku

największy w skali roku wzrost udziału osób robiących zakupy przez Internet odnotowano w grupie wieku 55–64 lata (o 3,3 p. proc.) oraz wśród rolników (o 5,6 p. proc.). Biorąc pod uwagę poziom wykształcenia, największy udział kupujących w sieci w 2021 roku obserwowano wśród osób z wykształceniem wyższym (85,9%), a uwzględniając miejsce zamieszkania – wśród osób w dużych miastach (68,6%). Najpopularniejszymi towarami kupowanymi przez Internet są odzież, obuwie i dodatki. W 2021 roku produkty te nabyło 70,5% osób robiących zakupy przez Internet. Dużym zainteresowaniem kupujących cieszyły się również: kosmetyki, produkty do pielęgnacji zdrowia i urody, zabawki lub produkty dla dzieci oraz meble, artykuły dekoracyjne i produkty do ogrodu. W 2021 roku w województwach: mazowieckim, dolnośląskim oraz warmińsko-mazurskim ponad 67% osób zamawiało lub kupowało przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego. Najmniejszy odsetek takich osób odnotowano w województwie opolskim (51,4%). W województwie małopolskim 59,7% osób zamawiało przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego.

Według *Rocznika Statystycznego Województwa Małopolskiego 2021* w 2020 roku 97,5% gospodarstw domowych wyposażonych było w telefon komórkowy, a w smartfon 75,2%. Stopniowo maleje wyposażenie w odbiornik telewizyjny, w 2010 roku posiadało go 97% gospodarstw domowych, a w 2020 roku 95,5%. Komputer osobisty posiada 79,3% gospodarstw domowych, a niemal 66% laptop i tablet. Urządzenia z dostępem do Internetu posiadało 85,7%.

Technologie ICT w jednostkach administracji publicznej

Główny Urząd Statystyczny w opracowaniu pn. *Społeczeństwo informacyjne w Polsce w 2021 roku*, przedstawił dane, według których w 2020 roku udział jednostek administracji publicznej wykorzystujących technologie szerokopasmowego dostępu do Internetu poprzez stałe łącze wyniósł 99,9%. Ten rodzaj dostępu do globalnej sieci miały wszystkie urzędy powiatowe i marszałkowskie. Prawie 40% zbadanych jednostek deklarowało korzystanie z najszybszego połączenia internetowego w przedziale przynajmniej 100, ale mniej niż 500 Mbit/s, a ponad 5% przynajmniej 1 Gbit/s. Dla Małopolski to odpowiednio 42,6% i 2,9%.

Nastąpił nieznaczny wzrost odsetka pracowników jednostek administracji publicznej wyposażonych w urządzenia przenośne pozwalające na mobilne łączenie się z Internetem w celach służbowych i wyniósł 29,7%. Najwyższą wartość tego wskaźnika odnotowano w województwie mazowieckim (42%), natomiast najniższą – w województwie świętokrzyskim i lubelskim (odpowiednio 13,1% i 15,2%). Natomiast w Małopolsce było to 26,1%. Jednostki administracji publicznej najczęściej udostępniały pracownikom zdalny dostęp do służbowej poczty e-mail urzędu (96%). Znacznie więcej urzędów stworzyło możliwość wykorzystania aplikacji dedykowanych jednostce 69% w 2021 roku, podczas gdy rok wcześniej było to 34,0%. Dostęp do danych oraz dostęp i możliwość modyfikacji dokumentów służbowych to odpowiednio 70% i 72,7%.

więcej informacji

Więcej informacji o opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego *Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w jednostkach administracji publicznej, przedsiębiorstwach i gospodarstwach domowych w 2021 roku* na stronie <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/wykorzystanie-technologii-informacyjno-komunikacyjnych-w-jednostkach-administracji-publicznej-przedsiębiorstwach-i-gospodarstwach-domowych-w-2021-roku,3,20.html>.

Podając za opracowaniem Głównego Urzędu Statystycznego pn. *Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w jednostkach administracji publicznej, przedsiębiorstwach i gospodarstwach domowych w 2021 roku* usługi przez Internet w 2021 roku udostępniały niemal wszystkie jednostki administracji publicznej oprócz administracji rządowej.

Odsetek jednostek administracji publicznej korzystających z Elektronicznego Zarządzania Dokumentami w 2021 roku wyniósł 83,1%, przy czym znacznie częściej stosowano go w jednostkach administracji rządowej (94,5%) niż w jednostkach administracji samorządowej (82,6%). Wśród jednostek, które stosowały EZD, 33,7% wskazało ten system jako podstawowy sposób dokumentowania przebiegu załatwiania i rozstrzygania spraw. W Małopolsce 88,2% jednostek administracji publicznej korzystało z EZD. Dla porównania w 2020 roku było to 83,2%.

Wzrasta udział jednostek administracji publicznej realizujących politykę lub strategię otwartych danych publicznych. Otwarte dane publiczne (*Open Data*) to dane instytucji i urzędów, z których każdy może korzystać i na ich bazie tworzyć nowoczesne produkty i usługi. Zauważalne jest znaczne zróżnicowanie odsetka jednostek udostępniających otwarte dane publiczne między jednostkami administracji rządowej (49,1%) i samorządowej (21,3%). W ujęciu terytorialnym w 2021 roku najwyższą wartość tego wskaźnika odnotowano w województwach: lubuskim (29,2%), warmińsko-mazurskim (26,3%) i małopolskim (26%), a najmniejszą – w województwie wielkopolskim (16,9%). Natomiast poziom ich wykorzystania pozostaje zbliżony. W 2018 roku z otwartych danych publicznych w celach biznesowych korzystało 16,9% przedsiębiorstw, w 2019 roku było to 17,5% a w 2020 roku 17,3%. Przedsiębiorstwa z Małopolski z wynikiem 18% znalazły się w czołówce zestawienia. W 2020 roku przedsiębiorstwa wykazywały największe zainteresowanie otwartymi danymi publicznymi z kategorii gospodarka i finanse (15,6%), natomiast najmniejsze – z zakresu kultury, sportu i rekreacji (2,0%).

W 2021 roku niemal 10% jednostek administracji publicznej doświadczyło incydentów związanych z bezpieczeństwem ICT, w tym 67,1% dotknęła niemożność korzystania z zasobów ICT jednostki, 32,9% zniszczenie lub uszkodzenie danych, a 23,2% ujawnienie poufnych danych. Dane Głównego Urzędu Statystycznego pokazują, że incydenty dotyczące bezpieczeństwa w Małopolsce dotknęły większej liczby jednostek, było to 14,2% spośród badanych. Więcej było tylko na Mazowszu – 16%. Urzędy marszałkowskie i administracja rządowa najczęściej spośród jednostek publicznych zmagaly się z incydentami bezpieczeństwa.

W 2021 roku w administracji publicznej 80,9% jednostek udostępniało obywatelom dane przestrzenne. W przeważającej mierze dotyczyły one informacji o ewidencji gruntów i budynków (75,1%) oraz danych przestrzennych w formie ortofotomap (61,6%). Występuje duże zróżnicowanie odsetka jednostek udostępniających dane przestrzenne między jednostkami administracji rządowej i samorządowej. Dane przestrzenne w 2021 roku częściej udostępniały jednostki administracji samorządowej (83,1%) niż rządowej (24,5%). Największy odsetek odnotowano wśród urzędów powiatowych (98,2%). Pod względem podziału terytorialnego kraju najwyższym wskaźnikiem dotyczącym udostępniania danych przestrzennych charakteryzowało się województwo małopolskie (92,2%), a najniższym – mazowieckie (71,6%).

Odsetek jednostek administracji publicznej udostępniających aplikacje możliwe do pobrania na urządzenia mobilne oferujące e-usługi wzrósł w 2021 roku do poziomu 28,1%, podczas gdy w 2020 roku było to 24,9%. Najwięcej takich jednostek odnotowano w województwie opolskim (52,4%), natomiast najmniej – w województwie łódzkim (16%). W Małopolsce było to 27,9% jednostek.

Posiadanie strony internetowej nie stanowi obecnie problemu dla jednostek, natomiast uwagę zwraca jej dostosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zgodnie z międzynarodowym standardem Web Content Accessibility Guidelines (WCAG). Taka strona ma być dostępna dla użytkowników niezależnie od niepełnosprawności, wieku, używanego sprzętu i oprogramowania. W 2021 roku 95,4% głównych stron internetowych jednostek administracji publicznej spełniało wymogi tej ustawy, w tym wszystkie główne strony urzędów marszałkowskich.

W 2021 roku osoby korzystające w ciągu ostatnich 12 miesięcy z usług administracji publicznej przez Internet stanowiły ponad 47% populacji osób w wieku 16–74 lata. Co roku powiększa się grupa osób, które pobierają formularze, odsyłają wypełnione oraz wyszukują informacje na stronach administracji publicznej. W 2021 roku w porównaniu z rokiem poprzednim najbardziej wzrósł odsetek osób wysyłających wypełnione formularze – o 6,4 p. proc. Spośród usług elektronicznej administracji publicznej, w krajach Unii Europejskiej największym zainteresowaniem cieszyło się wyszukiwanie informacji na stronach administracji publicznej. W 2020 roku z możliwości tej skorzystało 48% mieszkańców Unii Europejskiej (o 21 p. proc. więcej niż w Polsce), a przodującym pod tym względem krajem była Dania (89%). Formularze urzędowe najczęściej pobierali mieszkańcy Finlandii (75%), a wypełnione formularze najczęściej wysyłali mieszkańcy Estonii (75%) i Finlandii (74%). W Polsce w 2021 roku największy odsetek osób korzystających z Internetu w celu kontaktowania się z organami administracji publicznej odnotowano w dużych miastach, w których 60,9% mieszkańców korzystało z tej formy

łączności. Najmniejszy udział osób korzystających z usług e-administracji wystąpił na obszarach wiejskich, w przypadku wysyłania wypełnionych formularzy było to 21,3 p. proc. mniej niż w dużych miastach. Analizując korzystanie z usług administracji publicznej w poszczególnych województwach, zaobserwować można, że najczęściej z e-administracji korzystali mieszkańcy województw mazowieckiego (55,3%), pomorskiego (54,9%) i dolnośląskiego (54,7%), a najrzadziej – województw lubelskiego (35,9%) i opolskiego (37,9%) oraz podkarpackiego (38,2). W Małopolsce odsetek ten wyniósł w 2021 roku 47,8%.

Województwo Małopolskie od wielu lat prowadzi Regionalny System Biuletynu Informacji Publicznej (RSBIP). Jest to największe tego typu rozwiązanie w Polsce, z którego obecnie korzysta około 3000 podmiotów i jednostek publicznych, zobowiązanych do prowadzenia strony BIP. System cieszy się dużą popularnością z uwagi na prostotę użytkowania, niezawodność oraz możliwość skorzystania ze wsparcia technicznego oraz szkoleń zapewnianych przez Województwo Małopolskie. Co roku przyłącza się ok. 140 jednostek administracji publicznej z Małopolski. Wysoka liczba odsłon serwisu (ponad 23,58 mln) i liczba nowych użytkowników (2,8 mln) świadczą o dużym i stale rosnącym zainteresowaniu dostępem do informacji publicznej. Najwięcej użytkowników systemu (ponad 88%) pochodzi z Polski, a na drugim miejscu są Stany Zjednoczone – ponad 4%.

Warto także odnotować, że jednostki administracji publicznej, wspierają rozwój umiejętności cyfrowych wśród obywateli. W 2021 roku odsetek takich jednostek wyniósł 44,9%, przy czym częściej czyniły to jednostki administracji samorządowej (45,1%) niż rządowej (40%). Największą aktywność w tym obszarze wykazały urzędy marszałkowskie (87,5%). Jednostki, które deklarowały wsparcie rozwoju kompetencji cyfrowych obywateli, podejmowały działania w zakresie informacyjnym i szkoleniowym. Najaktywniejsza na tym polu jest Małopolska, gdzie 52,9% jednostek prowadziło taką działalność w 2021 roku. Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego także prowadzi działalność edukacyjno-promocyjną w obszarze kompetencji cyfrowych, np. podczas kampanii Tydzień z Internetem oraz wspiera inicjatywy w tym zakresie, np. Małopolski Festiwal Programowania. Prowadzone są także szkolenia z obsługi Biuletynu Informacji Publicznej, dostępności cyfrowej stron internetowych, bezpieczeństwa cyfrowego.

— więcej informacji

Więcej informacji na stronie serwisu internetowego <https://cyberpolicy.nask.pl/indeks-gospodarki-cyfrowej-i-spoleczenstwa-cyfrowego-desi-2021>.

Od 2014 roku Komisja Europejska monitoruje postępy rozwoju cyfryzacji w poszczególnych państwach członkowskich, publikując coroczny raport *Digital Economy and Society Index (DESI)*. Indeks mierzy postępy państw członkowskich w zakresie digitalizacji, w czterech obszarach: kapitał ludzki, łączność, integracja technologii cyfrowych oraz e-usługi publiczne. Polska uzyskała 40,5 punktu, przy średniej unijnej wynoszącej 52,3, co pozwoliło jej zająć 24. miejsce na 27 krajów, wyprzedzając Grecję (25), Bułgarię (26) i Rumunię (27) oraz ustępując Słowacji (23). Obszarem, w którym Polska ma najlepszy wynik jest łączność, natomiast najgorzej wypada integracja technologii cyfrowych.

Na szczególną uwagę zasługują nowe, najszybsze w Polsce, superkomputery – Athena i Ares. Zainstalowana w ACK Cyfronet w 2021 roku Athena ma dostarczyć polskiemu środowisku naukowemu i gospodarce najnowocześniejsze zasoby obliczeniowe oparte na procesorach i akceleratorach GPGPU najnowszej generacji wraz z niezbędnym podsystemem składowania danych opartym na bardzo szybkiej pamięci flash. Najszybszy superkomputer w Polsce osiąga teoretyczną moc obliczeniową ponad 7,7 PetaFlopsów (7709 TeraFlopsów). Także w roku 2021 został uruchomiony w Cyfronecie superkomputer Ares. Sumaryczna, teoretyczna wydajność części CPU Aresa to ponad 3,5 PetaFlopsów (3510 TeraFlopsów), a części GPU to ponad 500 TFlops. Ares uzupełnił zasoby obliczeniowe Cyfronetu o procesory nowszej generacji oraz z wykorzystaniem serwerów z większą ilością dostępnej pamięci. Od 2021 roku Ares widnieje na liście TOP500. Superkomputery dołączyły do działających wcześniej w zasobach Cyfronetu Zeusa i Prometheusa.

Dostęp do Internetu

Według *Raportu o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2021 roku*, opracowanego przez Urząd Komunikacji Elektronicznej (UKE), nadal wzrasta liczba użytkowników stacjonarnego dostępu do Internetu. Z Internetu stacjonarnego w 2021 roku korzystało 59,8% gospodarstw domowych, co oznacza, że penetracja usługami wzrosła o 3,1 p. proc. w stosunku do 2020 roku. W 2021 roku łączna liczba korzystających z tego rodzaju dostępu wyniosła 8,7 mln i była o 5,5% wyższa niż rok wcześniej. Stacjonarny dostęp do Internetu świadczony jest na coraz szybszych łączach. Jeszcze w 2016 roku łącza o przepływności minimum 100 Mb/s stanowiły jedynie

17,4% łączy stacjonarnych ogółem, podczas gdy w 2021 roku, już 66,6% użytkowników Internetu stacjonarnego mogło cieszyć się szybkim Internetem. Liczba łączy o najwyższych przepływnościach (minimum 1 Gb/s) w ciągu dwóch ostatnich lat podwoiła się. Z bardzo szybkich łączy o przepływności minimum 1 Gb/s korzystało w 2021 roku 2,9% użytkowników. Polska od kilku lat pozostaje jednym z trzech krajów UE, w której ceny usług dostępu do Internetu stacjonarnego były najniższe. Do najszybciej rozwijających się technologii dostępowych należą natomiast światłowody, które w 2021 roku stanowiły już prawie 33% wszystkich dostępow stacjonarnych.

W 2021 roku koszt usługi stacjonarnego dostępu do Internetu w Polsce, liczony według metodologii OECD, kształtował się na poziomie 9,65 euro i był aż o 16,97 euro niższy niż średnio w pozostałych krajach UE. Polska była jednym z trzech krajów Wspólnoty, w których ceny usług były najniższe. Jedynie Węgry i Litwa mogły pochwalić się tańszym dostępem do Internetu. Najwięcej za usługę płacono w Irlandii i Luksemburgu. W roku 2021 penetracja usługą Internetu stacjonarnego w Polsce, liczona liczbą użytkowników na liczbę ludności, mimo niewielkiego wzrostu, nadal była najniższa wśród krajów unijnych i wyniosła 22,4%. Wskaźnik wzrósł o 1,6 p. proc. wobec 2020 roku i był o 13 p. proc. niższy od średniej krajów UE. Najwyższa wartość wskaźnika wystąpiła we Francji (47,7%), a średnia unijna to 35,4%. Penetracja oznacza procent populacji korzystającej z danej usługi.

Użytkownicy Internetu mobilnego, świadczonych za pomocą przeznaczonych do tego urządzeń typu modemy, karty czy klucze, stanowili w 2021 roku 51% użytkowników Internetu ogółem. Ich liczba wykazuje stałą tendencję wzrostową, choć w ostatnim roku wzrost był niewielki (1,1%), a z dostępu do Internetu korzystało 9,1 mln użytkowników.

Biorąc pod uwagę wszystkie możliwości dostępu do Internetu mobilnego (wraz z dostępem w telefonach), zauważyć można dalszy wzrost wskaźnika nasycenia usługami, choć nieco mniej dynamiczny. W 2021 roku penetracja usługą Internetu mobilnego w odniesieniu do liczby ludności wyniosła 198,7% była o 3,4 p. proc. wyższa niż rok wcześniej.

W zakresie mobilnego dostępu do Internetu nasz kraj może pochwalić się najlepszym wynikiem wśród krajów Unii Europejskiej. Penetracja usługą w lipcu 2021 roku wyniosła w Polsce prawie 200% i była wyższa od średniej unijnej aż o 88,8 p. proc. Poza Polską, wyższy od średniej unijnej wynik uzyskało 9 państw. Druga z kolei, po naszym kraju, najwyższa penetracja, podobnie jak rok wcześniej, dotyczyła Estonii (160,1%), trzecia Finlandii (155,6%). Najniższy wynik odnotowały Węgry (79,5%), Malta (80,4%) i Portugalia (82,5%). Współczynnik penetracji oznacza tu stosunek liczby zarejestrowanych przez operatorów kart SIM do liczby ludności kraju.

Z dostępu mobilnego za pomocą modemów, kart, kluczy korzystało 23,9% ludności. Oznacza to nieznaczny wzrost w stosunku do 2020 roku (o 0,4 p. proc.).

W 2021 roku za pomocą wszystkich dostępow mobilnych przesłano 6,2 mln TB danych. Oznaczało to wzrost wobec 2020 roku o 23%. Trzy czwarte ruchu mobilnego konsumowane było przez klientów indywidualnych.

Urząd Komunikacji Elektronicznej przekazał dane pochodzące z inwentaryzacji infrastruktury i usług telekomunikacyjnych. Bardzo pozytywną tendencją, którą można zaobserwować jest to, że z roku na rok wzrasta w naszym kraju długość linii światłowodowych. W zeszłym roku odnotowano ponad 4-procentowy przyrost długości sieci w porównaniu do 2020 roku. Z danych przekazanych przez operatorów, samorządy i przedsiębiorstwa użyteczności publicznej wynika, że na koniec ubiegłego roku długość sieci optycznej w Polsce wyniosła 421 tys. km. Wraz ze wzrostem długości sieci światłowodowej przybywa węzłów światłowodowych. Na koniec 2021 roku było w Polsce 288 tys. węzłów światłowodowych. W porównaniu do poprzedniej inwentaryzacji, przybyło ponad 29 tys. węzłów, co oznacza wzrost o ponad 10 procent.

Zgodnie ze stanem na dzień 31 grudnia 2021 roku zadeklarowano 47,7 mln zakończeń sieci, z których większość stanowią zakończenia sieci mobilnych. W inwentaryzacji za 2021 rok podmioty sprawozdały łącznie 455 506 węzłów własnych (bez węzłów wirtualnych), co stanowi wzrost o blisko 30 tys. w stosunku do danych za rok 2020. Obserwowany jest również wzrost liczby węzłów dostępowych, o ponad 17 tys., do 360 620 w danych za 2020 rok. W inwentaryzacji danych za rok 2021 przekazano dane o 288 028 węzłach światłowodowych. Liczba takich węzłów wzrosła o 29 tys. w stosunku do roku 2020 i prawie trzykrotnie w stosunku do roku 2015. Tak jak

— więcej informacji

Więcej informacji o *Raporcie o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2022 roku* wydanym przez Urząd Komunikacji Elektronicznej na stronie <https://www.uke.gov.pl/akt/raport-o-stanie-ryнку-telekomunikacyjnego-w-2021-r-,431.html>.

w roku ubiegłym największy udział węzłów z interfejsami światłowodowymi charakteryzuje województwo podlaskie – 76%. Najmniej węzłów tego typu jest w województwie zachodniopomorskim – 47%. W Małopolsce liczba węzłów z interfejsami światłowodowymi wynosi 66 152. Wskaźnik penetracji budynkowej rozumiany jest jako stosunek liczby budynków znajdujących się w zasięgu sieci o określonych parametrach do liczby wszystkich budynków na analizowanym obszarze.

Utrzymuje się trwający od kilku lat wzrost dostępności usług o przepustowości 30 Mb/s oraz 100 Mb/s. Penetracja budynkowa zasięgami wyższej kategorii przepustowości przekroczyła 50%, a niższej zbliża się do 60%. Z 77% do 75% obniżył się natomiast wskaźnik penetracji budynkowej dla Internetu stacjonarnego. Najwyższa dostępność Internetu o przepustowości 30 Mb/s widoczna jest w województwach: małopolskim (80%) oraz śląskim (77%), najniższa, w warmińsko-mazurskim (40%) i podlaskim (43%). Najwyższa dostępność Internetu o przepustowości 100 Mb/s widoczna jest w województwach: małopolskim (74%), śląskim (71%) a także podkarpackim (65%), a najmniejsza w warmińsko-mazurskim (31%), kujawsko-pomorskim (33%) i podlaskim (34%).

3. Łączność telefoniczna

Od wielu lat spada popularność, a wraz z nią liczba użytkowników telefonii stacjonarnej. I jest to zjawisko obserwowane nie tylko w Polsce, ale i w Europie. Rozwija się natomiast telefonia komórkowa, przynosząc z każdym rokiem nowe możliwości wykorzystania telefonów.

Telefonia stacjonarna

Usługi telefonii stacjonarnej tracą na popularności wśród użytkowników w Polsce. W 2021 roku z tych usług korzystało niewiele ponad 2,7 mln abonentów, to o 12,4% mniej niż w ubiegłym roku. Stale maleje penetracja usługami (łączami) telefonii stacjonarnej. W ubiegłym roku wskaźnik procentowy dla całego kraju wyniósł 7,6%, o 10,9% mniej w porównaniu do 2020 roku. Całkowity czas trwania połączeń telefonicznych wyniósł około 3,9 mld minut, o 12% mniej w porównaniu do poprzedniego roku.

Według *Badania konsumenckiego 2021 – klienci indywidualni*, zrealizowanego przez UKE, zaledwie 10,1% Polaków korzysta z telefonii stacjonarnej. Najważniejszym argumentem za posiadaniem telefonu stacjonarnego jest dla badanych przyzwyczajenie 43,7%. Natomiast 35,1% pytanych posiada ten rodzaj telefonu ze względu na fakt, że był w pakiecie z inną usługą, a jedna czwarta 25,9% docenia jego wygodę i łatwość funkcjonowania.

— więcej informacji

Więcej informacji o *Badanie konsumenckie 2021 – klienci indywidualni* na stronie internetowej <https://www.uke.gov.pl/akt/badanie-konsumentekie-2021-klienci-indywidualni,410.html>.

Telefonia komórkowa

Według danych UKE zamieszczonych w *Raporcie o stanie rynku telekomunikacyjnego w 2021 roku* na polskim rynku telefonii ruchomej działalność prowadziło 124 przedsiębiorców telekomunikacyjnych (103 w 2020 roku). Spośród wszystkich operatorów działających na rynku telefonii ruchomej, czterech posiadało własną infrastrukturę, czyli operatorzy MNO, tj.: Orange Polska S.A., Polkomtel Sp. z o.o., P4 Sp. z o.o., T-Mobile Polska S.A. Penetracja usługami telefonii ruchomej, która wyniosła około 147,8% (wzrost o 7,1 p. proc. w stosunku do 2020 roku). Po ogromnym wzroście łącznego czasu trwania połączeń wychodzących w 2020 roku, w 2021 roku trend ten zmalał o 1,3%. Użytkownicy telefonii ruchomej wykonali połączenia o łącznym czasie trwania 122,2 mld minut. Statystycznie na każdego mieszkańca Polski przypadało 3210 minut w ciągu roku, co było wartością mniejszą o 24 minuty niż w 2020 roku. Przeciętny Polak w miesiącu spędza średnio 53,5 godziny na rozmowach telefonicznych. Od kilku lat można zaobserwować spadek zainteresowania usługą wysyłania wiadomości SMS. W 2021 roku wysłano łącznie około 40 mld SMS-ów, o 2,3% mniej niż rok wcześniej. W ubiegłym roku statystycznie każdy Polak wysłał 87 SMS-ów w miesiącu, o 2 SMS-y mniej niż w 2020 roku. Stopniowo usługa tradycyjnych wiadomości SMS jest zastępowana wiadomościami wysyłanymi przy użyciu komunikatorów lub serwisów internetowych. Transmisja danych w sieciach ruchomych wzrosła w 2021 roku o 16%, przesłanych zostało nieco ponad 5900 PB danych. W ujęciu statystycznym na jednego Polaka przypadło rocznie średnio 159 GB, o około 23 GB więcej niż w roku 2020. W 2021 utrzymał się trend wzrostowy liczby użytkowników, łączna liczba kart SIM wyniosła ponad 56,6 mln, z czego 10% stanowiły karty M2M (*machine-to-machine*). Te ostatnie odnotowały wzrost o 1,2 mln w porównaniu do 2020 roku.

W Małopolsce, liczba użytkowników telefonów komórkowych nieznacznie wzrosła w 2020 roku do poziomu 97,5%. Dla porównania rok wcześniej było to 96,2%.

Urząd Komunikacji Elektronicznej opublikował wyniki *Badania konsumenckiego 2021 – dzieci, rodzice oraz nauczyciele*, z których wynika, że blisko 79,4% dzieci posiadało telefon komórkowy, a zaczynało z niego korzystać w wieku 7–8 lat (46,8%). Zdecydowana większość dzieci (88,8%) korzysta z Internetu poza edukacją online. Niemal każdy przebadany rodzic wskazał, że jego dziecko podczas nauki zdalnej korzystało z własnego komputera (97,4%). Blisko 66,8% rodziców zadeklarowało, że ich dzieci potrzebowały więcej pomocy w nauce i przygotowaniu do zajęć podczas nauki zdalnej niż w przypadku nauki stacjonarnej.

62,3% badanych rodziców deklaruje, że stosuje kontrolę rodzicielską w kontekście korzystania przez ich dziecko z Internetu. Do 3 najczęstszych zagrożeń i niebezpiecznych zachowań, które mogą wynikać z korzystania z Internetu przez dziecko, rodzice zaliczają: uzależnienie, kontakt z nieznanymi (nieznajomy może nie być osobą, za którą się podaje), kontakt z nieodpowiednimi treściami, takimi jak: pornografia, przemoc, rasizm (odpowiednio 38,2%, 37,8% i 37,4%). Około 92% rodziców przyznaje, że rozmawiało z dzieckiem o bezpiecznym korzystaniu z Internetu. 61% rodziców wskazało, że w szkole dziecka były organizowane zajęcia dla uczniów dotyczące bezpiecznego korzystania z Internetu.

Według raportu UKE pn. *Badanie konsumenckie 2021 – klienci indywidualni*, 96,9% badanych korzysta z telefonii komórkowej. Najczęściej wybieraną przez nich ofertą telefonii komórkowej jest abonament. 74,6% badanych, korzysta z usługi Internetu w telefonie, głównie w celu przeglądania stron internetowych, używania komunikatorów, odbierania maili i korzystania z aplikacji mobilnych.

— więcej informacji

Więcej informacji o opracowaniu *Badanie konsumenckie 2021 – dzieci, rodzice oraz nauczyciele* znajduje się na stronie internetowej <https://www.uke.gov.pl/akt/badanie-konsumenckie-2021-dzieci-rodzice-oraz-nauczyciele,412.html>.

4. Trendy w obszarze ICT

Pojawiające się od kilku lat w niniejszym rozdziale trendy w dużej mierze stały się już rzeczywistością. Następuje ich rozwój i większa specjalizacja, a wraz z upływem czasu, pandemią i zmieniającą się rzeczywistością ewoluują w stronę jak najbardziej użyteczną i przyjazną dla użytkowników.

Na stronach czasopism eksperckich wciąż podkreśla się znaczenie technologii chmurowych, analizy *big data*, Internetu rzeczy, sztucznej inteligencji (AI), rozszerzonej i wirtualnej rzeczywistości, a także technologii *blockchain* oraz cyberbezpieczeństwa. Szczególnie to ostatnie zagadnienie nabrało znaczenia w obliczu przeniesienia, wraz z pandemią, wielu obszarów społecznej i gospodarczej aktywności do sieci. Podając za magazynem „Computerworld”, w czasach gdy miliony pracowników uzyskują dostęp do sieci korporacyjnych lub zasobów opartych na chmurze za pośrednictwem domowych sieci Wi-Fi, a pracownicy działów IT rozwiązują problemy systemów o znaczeniu krytycznym za pośrednictwem zdalnego dostępu, podejście do bezpieczeństwa cyfrowego ma szczególne znaczenie. Zaleca się, aby organizacje skupiły się na wdrożeniu cyberhigieny, w tym szkoleń i edukacji dla całej organizacji, aby pomóc w ograniczeniu ataków phishingowych, a także, aby stały się proaktywne w zabezpieczaniu danych i rozważyły wdrożenie modelu bezpieczeństwa zero zaufania. Ze względu na pojawiające się ataki na oprogramowanie do obsługi konferencji konieczne jest wprowadzenie przez organizacje procedur pozwalających ograniczać i zwalczać próby podsłuchania rozmowy i przeglądania prezentacji, które mogą zawierać poufne informacje.

Spada znaczenie sieci VPN i w najbliższych latach zdalny dostęp VPN zastępowany będzie przez dostęp do sieci o zerowym zaufaniu. Także hasła, uznawane za słabą formę zabezpieczenia, zastępowane są przez alternatywne rozwiązania, w tym uwierzytelniania oparte na biometrii.

— więcej informacji

Więcej o cyberbezpieczeństwie w magazynie „Computerworld”, <https://www.computerworld.pl/news/7-goracych-trendow-w-cyberbezpieczenstwie-i-2-kto-re-odchodza-do-lamusa,435214.html>.

Eksperti cytowani przez magazyn „Computerworld” wśród najważniejszych trendów na 2022 rok wymieniają przyspieszenie transformacji cyfrowej i wzrost wykorzystania chmury, co mocno związane jest z pandemią. Rozwiązania chmurowe zwiększają wydajność organizacji w przechowywaniu i zarządzaniu danymi. Zmienia się także podejście organizacji do funkcjonowania i obecnie większy nacisk kładzie się na długofalowy rozwój i inwestowanie w kapitał ludzki. Zrównoważony rozwój przedsiębiorstwa opiera się na trzech filarach: gospodarce, społeczeństwie i środowisku. Według badań wśród priorytetów zrównoważonego rozwoju nowoczesne przedsiębiorstwa wyróżniają: redukcję emisji CO₂, rozwój i dobrobyt pracowników, redukcję odpadów. Podając za serwisem internetowym a&s Polska, wśród

strategicznych trendów technologicznych, wskazanych przez firmę badawczą Gartner, które będą oddziaływać na biznes w 2022 roku znalazła się generatywna sztuczna inteligencja (GAI). Jest to gałąź AI, która na podstawie dostępnego tekstu, plików audio, obrazów i filmów tworzy zupełnie nowy zestaw danych. GAI może wspomagać wiele działań, np. tworzenie kodu oprogramowania, opracowywanie receptur leków czy marketing ukierunkowany, ale może też być wykorzystywana do oszustw, wyłudzeń, dezinformacji politycznej czy fałszowania tożsamości. Kolejnym trendem są przedsiębiorstwa rozproszone. Wraz z rozwojem zdalnych i hybrydowych modeli pracy, organizacje oparte na tradycyjnym świadczeniu pracy w biurze przekształcają się w przedsiębiorstwa rozproszone, których pracownicy realizują powierzone im zadania z różnych lokalizacji. Warto też wspomnieć o postępującym rozwoju technik obliczeniowych. Chronią dane osobowe i wrażliwe informacje na poziomie danych, oprogramowania lub sprzętu – bezpiecznie udostępniają, gromadzą i analizują dane bez naruszania poufności lub prywatności.

Natomiast eksperci firmy Cisco, cytowani na stronach platformy a&s Polska, zwracają uwagę na znaczenie w 2022 roku i kolejnych latach, powszechnego i nieprzerwanego dostępu do sieci. Dlatego w nadchodzącym roku firmy technologiczne, telekomunikacyjne i dostawcy usług będą musieli podejmować dalsze działania, aby zapewnić stabilną łączność między każdą generacją sieci komórkowych, Wi-Fi i telekomunikacyjnymi systemami satelitarnymi, m.in. dzięki wykorzystaniu AI do zwiększenia płynności działania sieci. Eksperti Cisco spodziewają się w najbliższych latach rozbudowy infrastruktury i dalszych prób stworzenia sieci kwantowej. Internet kwantowy to nowa wizja sieci wykorzystującej prawa fizyki kwantowej do wymiany danych między urządzeniami. Ma być szybszy, bardziej wydajny i może mieć wpływ na ograniczenie liczby skutecznych cyberataków. Wraz z rozwojem sztucznej inteligencji (AI) zwraca się uwagę na etykę, odpowiedzialność i zrozumiałość AI. Eksperti Cisco podkreślają, że rozwiązania wykorzystujące sztuczną inteligencję muszą działać w sposób transparentny, aby użytkownicy mieli pełną jasność, w jaki sposób maszyna doszła do danych wniosków.

Natomiast wśród trendów w IT na 2022 rok, wskazanych na stronie egospodarka.pl przez ekspertów 7N, znalazły się także mikroserwisy i konteneryzacja. Architektura mikroserwisowa wykorzystywana jest w budowie aplikacji opartych na oddzielnych jednostkach komunikujących się ze sobą, zamiast dużego monolitycznego tworów, a następnie aplikacja mikroserwisowa umieszczana jest w wirtualnych kontenerach. Rozwiązanie to znalazło zastosowanie w serwisach internetowych (np. z filmami lub gramami), z których korzystają miliony użytkowników jednocześnie. Kolejnym zjawiskiem jest rozwój m-Commerce. Pandemia znacząco zwiększyła popularność zakupów w sieci. Szacuje się, że od 30% klientów (w krajach europejskich) do nawet 80% (w Azji) kupuje za pomocą swojego telefonu.

Więcej informacji

Więcej informacji w magazynie „Computerworld” na stronie <https://www.computerworld.pl/news/Trendy-technologiczne-w-2022-r-na-co-firmy-powinny-zwrocic-uwage,436288.html>.

Więcej informacji

Więcej informacji o tendencjach firmy Gartner na stronie platformy a&s Polska <https://aspolska.pl/glowne-trendy-technologiczne-na-2022-r-wg-gartnera>.

Więcej informacji

Więcej informacji na stronie platformy a&s Polska <https://aspolska.pl/prognozy-technologiczne-na-rok-2022-i-kolejne-lata>.

Więcej informacji

Więcej informacji na stronie serwisu <https://www.egospodarka.pl/174471,7-trendow-w-IT-na-2022-rok-wg-7N,1,12,1.html>.

Informacja przestrzenna

Opracowanie: Justyna Bachowska, Karolina Jettmar, Justyna Kuczek

— podsumowanie

- Informacja przestrzenna towarzyszy wielu dziedzinom życia, a obecnie jej znaczenie wzrasta dzięki łatwości pozyskania danych przestrzennych, możliwości ich przetwarzania i udostępniania. Małopolska Infrastruktura Informacji Przestrzennej prezentuje różnorodne dane tematyczne, które potrzebne są każdemu nowoczesnemu społeczeństwu. W 2021 roku MIIP osiągnęła liczbę użytkowników na poziomie 83 tysięcy, a liczbę odsłon na poziomie 0,5 mln. Geoportal wzbogacił się o nowe serwisy tematyczne – *Małopolską Wieś*, *Małą retencję rolną* oraz *Małopolską Noc Naukowców 2021*.
- Informacja przestrzenna daje możliwość tworzenia intuicyjnych i szybkich zapytań wraz z ich prezentacją w środowiskach internetowych. Baza Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k) jest niezwykle cennym wsparciem dla projektowania inwestycji, planowania przestrzennego i gospodarowania gruntami. W 2021 r. do Wojewódzkiego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej przyjęto łącznie 31 arkuszy mapy topograficznej i zaktualizowano 7 powiatowych baz danych BDOT10k.

1. Małopolska Infrastruktura Informacji Przestrzennej

Małopolska Infrastruktura Informacji Przestrzennej (MIIP) jest regionalnym geoportalem prezentującym mapowe opracowania topograficzne i tematyczne z obszaru województwa, tworzone zarówno przez administrację publiczną, jak i inne podmioty.

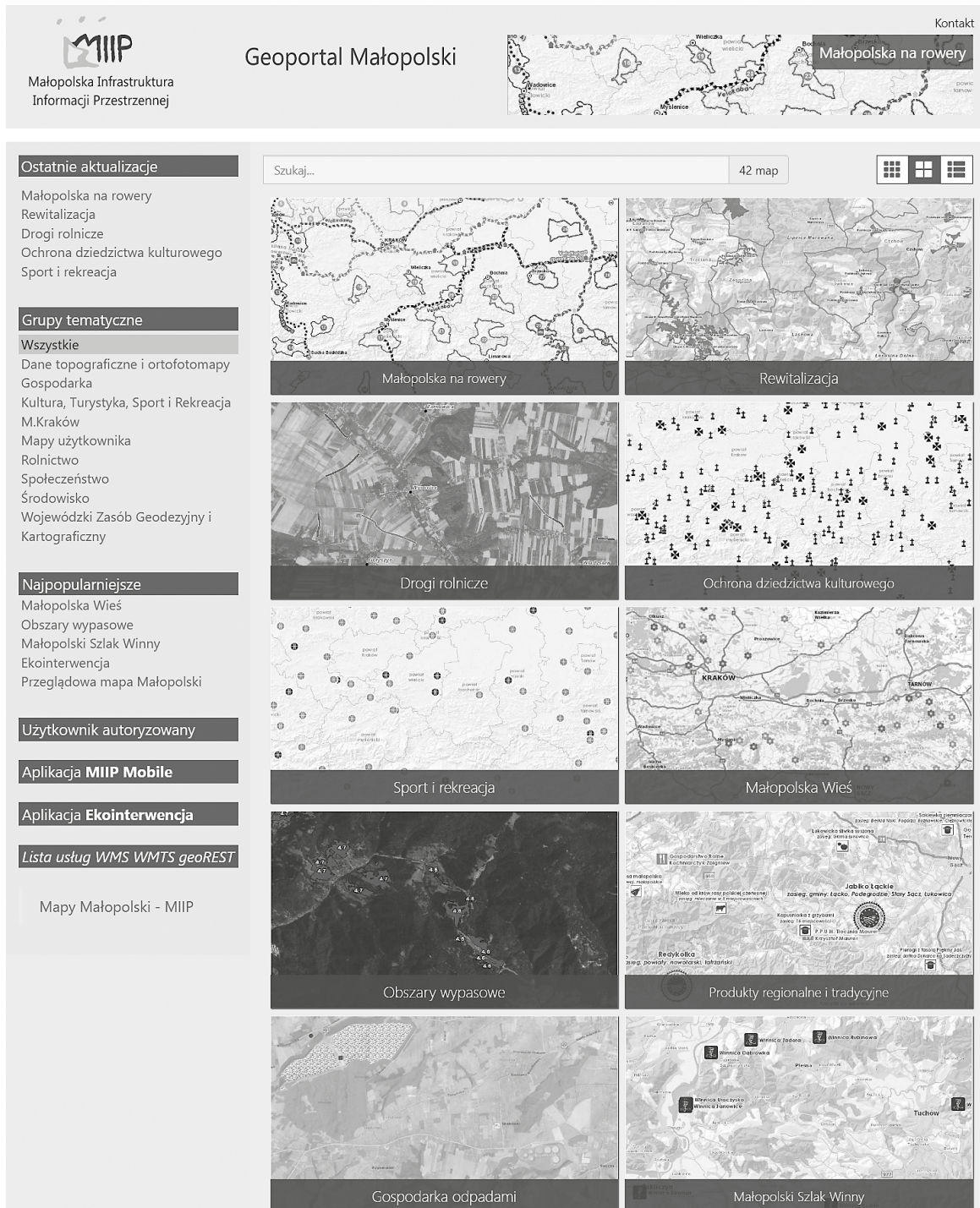
Geoportal umożliwia użytkownikom przeglądanie, wyszukiwanie i pobieranie danych przestrzennych zgodnie z wymogami Dyrektywy INSPIRE Unii Europejskiej. Geoportal pozwala na samodzielną pracę na danych w trybie edycyjnym. Dzięki odpowiedniemu zaprojektowaniu architektury systemu, samorządy oraz inne jednostki z regionu Małopolski mogą się do niego włączać i realizować zapisy ustawy o infrastrukturze informacji przestrzennej. Województwo Małopolskie podpisało z kilkudziesięcioma partnerami porozumienia umożliwiające im tworzenie oraz publikowanie zbiorów i danych przestrzennych w geoportalu MIIP z wykorzystaniem zasobów referencyjnych UMWM.

Największą wartością systemu jest różnorodność tematyczna prezentowanych informacji przestrzennych opublikowanych w 43 kompozycjach mapowych skategoryzowanych wg grup: *Gospodarka*, *Społeczeństwo*, *Turystyka*, *Sport i Rekreacja*, *Rolnictwo*, *Środowisko*, *Dane topograficzne i ortofotomapy*, *Miasto Kraków*, *Mapy użytkownika* oraz *Wojewódzki Zasób Geodezyjny i Kartograficzny*. Szybki i intuicyjny dostęp do kompozycji mapowych zapewnia strona startowa systemu, na której użytkownik może także zapoznać się ze szczegółowym ich opisem oraz stanem aktualności. Na prezentowane w geoportalu mapy składa się ponad 125 opublikowanych serwisów mapowych. Udostępniane są usługi WMS, WFS i WMTS, dzięki czemu użytkownicy aplikacji GIS mogą przeglądać i pobierać dane przestrzenne z naszego regionu.

Prowadzony stale monitoring i analiza statystyk internetowych MIIP umożliwiają poznanie potrzeb użytkowników i wprowadzanie zmian zwiększających funkcjonalność i wydajność systemu MIIP. Wspomniane działania

w połączeniu z publikacją danych tematycznych, które dotyczą aktualnych problemów i potrzeb mieszkańców Małopolski, przekładają się na wzrost zainteresowania i zastosowania informacji przestrzennej – od realizacji zadań samorządu, tj. wydawanie decyzji administracyjnych, konsultacje społeczne, informowanie o działaniach marszałka związanych z przestrzenią, promocję regionu, przedstawienie możliwości inwestycyjnych, aż po zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie środowiska i jego zanieczyszczenia. Szczególnym zainteresowaniem wśród użytkowników systemu cieszą się kompozycje mapowe z zakresu turystyki, dlatego dane te podlegają nieustannej aktualizacji i rozbudowie o nowe elementy. Mapy tworzone na infrastrukturze MIIP umieszczone są na stronach tematycznych portalu Województwa Małopolskiego oraz zewnętrznych stronach tematycznych naszych partnerów.

Rysunek 1. Strona startowa geoportalu MIIP

Źródło: <https://miip.geomalopolska.pl>

- › Mapy tematyczne:
 - a) mapy sozologiczne;
 - b) mapy hydrograficzne;
 - c) mapa glebowo-rolnicza.

Baza Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k) to wektorowa baza zawierająca lokalizację przestrzenną obiektów topograficznych oraz informacje o następujących kategoriach obiektów:

- › sieci wodnej, np. rzekach;
- › sieci komunikacyjnej, np. drogach, ścieżkach;
- › sieci uzbrojenia terenu, np. liniach energetycznych;
- › pokrycia terenu, np. lasach, gruntach ornym;
- › budynków, budowli i urzędzeń, np. budynkach, mostach;
- › kompleksach użytkowania terenu, np. kompleksach sportowo-rekreacyjnych;
- › jednostkach podziału terytorialnego, np. granicach powiatów;
- › terenach chronionych, np. parkach narodowych;
- › obiektach innych, np. przystankach, kapliczkach.

Baza danych BDOT10k prowadzona jest zgodnie z określonym w przepisach prawa modelem danych, szczegółowość odwzorowania obiektów w niej zawartych odpowiada mapie topograficznej w skali 1:10 000. Udostępnienie bazy BDOT10k jest bezpłatne i nie wymaga złożenia wniosku. Równocześnie istnieje możliwość wizualizacji pobranych w formacie GML danych w oprogramowaniu Open Source (QGIS) za pomocą wtyczki zaprojektowanej przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii „BDOT10k_GML_SHP”.

Fragment przykładowej wizualizacji treści bazy danych BDOT10k przedstawiony został na poniższej ilustracji.

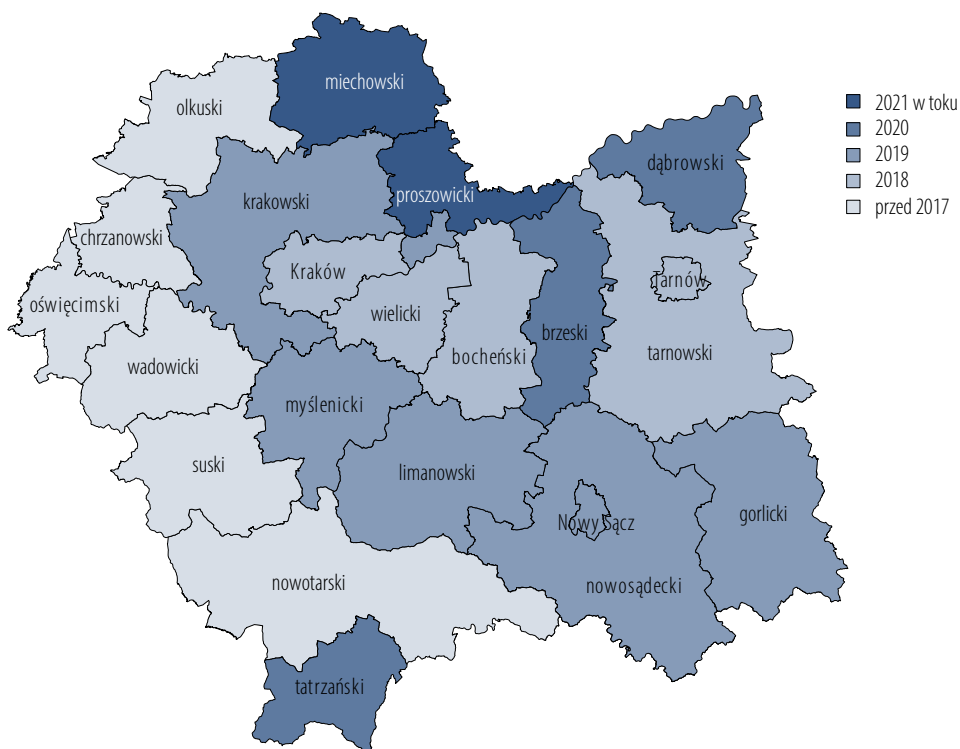
Rysunek 3. Fragment przykładowej wizualizacji treści bazy danych BDOT10k

Bazę BDOT10k wykorzystuje się jako źródło danych referencyjnych m.in. w obszarze działania związanym z planowaniem przestrzennym, zarządzaniem kryzysowym, turystyką (opracowanie map turystycznych i planów miast). Wykorzystując techniki analityczne GIS, można wykonać dowolne analizy przestrzenne na danych zawartych w bazie (np. badanie zależności topologicznych: nakładanie się obiektów, przecięcie, przyleganie, znajdowanie optymalnej drogi lub najlepszej lokalizacji planowanego obiektu).

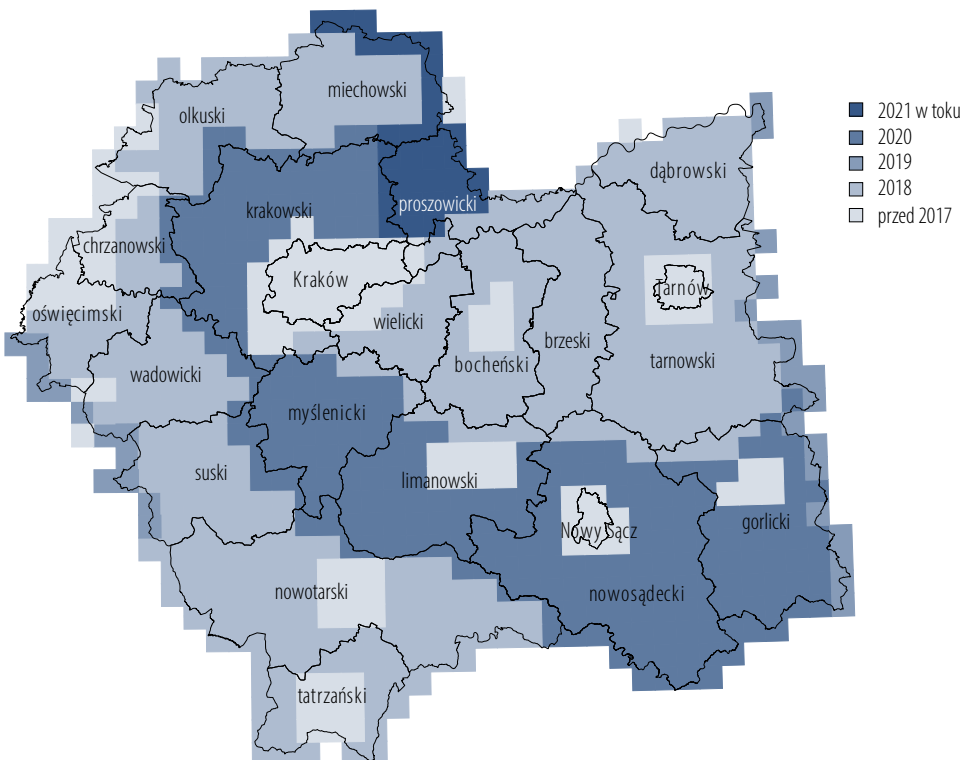
Zakres aktualizacji bazy BDOT10k uwzględnia dynamikę zmian obiektów w terenie. Ponadto od roku 2017 trwają prace związane z aktualizacją bazy danych BDOT10k oraz opracowaniem na jej podstawie map topograficznych w skali 1:10 000 realizowane w ramach projektu RPO *Regionalny System Cyfrowych Rejestrów Geodezyjnych*, a ich celem jest utworzenie map topograficznych w skali 1:10 000 dla obszaru całego województwa małopolskiego.

Mapa 37. Aktualizacja bazy danych BDOT10k

Źródło: Opracowanie własne.

Mapa 38. Opracowanie arkusza mapy topograficznej w skali 1:10 000 na 2021 rok

Źródło: Opracowanie własne.

Standardowe Opracowanie Kartograficzne w skali 1:10 000, czyli mapa topograficzna w skali 1:10 000 jest najdokładniejszą mapą sporządzaną dla obszaru całego kraju. Przedstawia ona elementy środowiska geograficznego zawarte w bazie BDOT10k, uzupełnione o rzeźbę terenu i urzędowe nazwy geograficzne. Może być

używana zarówno w wersji cyfrowej (rastrowej lub wektorowej), jak i analogowej (wydruk papierowy), w zależności od potrzeb odbiorcy. Mapa topograficzna jest materiałem wykorzystywanym w podobnych celach jak baza BDOT10k. Arkusze mapy topograficznej są opracowane dla obszaru całego województwa małopolskiego. Liczba wszystkich arkuszy wynosi 817. W roku 2021 aktualizacją treści zostało objętych 31 arkuszy.

Ponadto należy podkreślić, że materiały zasobu, które mają postać elektroniczną, mogą być nieodpłatnie pozyskane na podstawie wniosku o udostępnienie materiałów wojewódzkiego zasobu geodezyjnego i kartograficznego:

- › na cele edukacyjne jednostkom organizacyjnym wchodzącym w skład systemu oświaty, uczelniom, podmiotom pożytku publicznego;
- › w celu prowadzenia badań naukowych / prac rozwojowych;
- › w celu realizacji ustawowych zadań w zakresie ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego państwa i jego porządku konstytucyjnego – służbom specjalnym;
- › w celu realizacji zadań w zakresie obronności państwa – Ministrowi Obrony Narodowej.

Istnieje również możliwość nieodpłatnego pozyskania danych przez podmioty realizujące zadania publiczne (czyli głównie urzędy państwowe i samorządowe) na podstawie wniosku o udostępnienie danych z rejestru publicznego.

Dla potrzeb własnych lub w celach komercyjnych zasób udostępniany jest odpłatnie na podstawie wniosku na zasadach określonych w ustawie *Prawo geodezyjne i kartograficzne*. Nie dotyczy to danych zgromadzonych w bazie BDOT10k, które można w celu dowolnego wykorzystania nieodpłatnie pobrać ze strony internetowej <https://www.malopolska.pl/WODGiK-Krakow>.

W regionalnym geoportalu MIIP (Małopolska Infrastruktura Informacji Przestrzennej) dostępna jest grupa tematyczna o nazwie Wojewódzki Zasób Geodezyjny i Kartograficzny, w ramach której prezentowane są kompozycje mapowe umożliwiające zapoznanie się z danymi i materiałami zgromadzonymi w zasobie, w tym z bazą danych BDOT10k. Szczegółowe informacje dotyczące BDOT10k oraz innych materiałów zgromadzonych w wojewódzkim zasobie geodezyjnym i kartograficznym można uzyskać w Wojewódzkim Ośrodku Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Krakowie.

ANEKS

Tabela I. Pozycja Małopolski na tle kraju i wybranych województw

	Województwa										Lokata		
	Polska	Małopolskie	Wielkopolskie	Dolnośląskie	Pomorskie	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2021	
Wyszczególnienie													
Ludność w tys.	37 907,7	3 430,4	3 500	2 897,7	2 358,73	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	
Gęstość zaludnienia na km ²	121	226	117	145	129	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	
Wskaźnik urbanizacji (w %)	59,7	48,0	53,6	67,8	62,86	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	-4,95	-2,2	-2,74	-5,49	-2,01	3.	3.	3.	2 ex.	2.	2.	2.	
Saldo migracji wew. i zagr. na pobyt stały na 1000 mieszkańców	0,1	1,4	0,6	1,2	2,0	2.	2.	2 ex.	3	4.	4.	3.	
Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec roku (w %)	5,4	4,5	3,1	4,8	5,1	4.	4.	4.	3	3.	4.	3.	
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych na 1 ofertę pracy (stan w grudniu 2021 r.)	15	13	10	9	13	7.	5.	10.	7.	6 ex.	8 ex.	8 ex.	
Przemysł													
> produkcja sprzedana w mln zł	1 867 623	139 744	214 785	187 889	118 723	6.	6.	6.	5.	5.	5.	5.	
> dynamika produkcji	114,9	116,4	111,2	117,1	111,3	2.	6.	15.	11.	4.	11.	3.	
> dynamika przeciętnego zatrudnienia	101,9	107,7	101,9	102,2	102,7	4 ex.	8 ex.	9.	8 ex.	9.	6.	4 ex.	
Budownictwo													
> produkcja sprzedana w mln zł	302 529,7	29 667,1	35 578,5	17 423,7	21 585,3	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	
> dynamika produkcji	113,7	112,3	121,2	105,4	111,4	1.	13.	8.	9.	3.	3.	10.	
> dynamika przeciętnego zatrudnienia	99,6	96,6	102,3	99,1	100,8	5.	12.	5.	5.	6.	5 ex.	14.	
Mieszkania oddane do użytkowania	234 718	21 984	27 282	24 817	21 726	4.	3.	2.	2.	4.	3.	4.	
Przeciętna pow. użytkowa mieszkania na 1 osobę*	29,2	28,7	29,8	30,9	28,2	9.	10.	8.	9.	9.	9.	b.d.	
Łóżka w szpitalach ogólnych na 10 tys. mieszkańców*	43,8	39,7	37,2	46	36,7	12.	14.	14.	14.	13.	14.	b.d.	

Wyszczególnienie	Województwa										Lokata			
	Polska	Małopolskie	Wielkopolskie	Dolnośląskie	Pomorskie	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2021		
Podmioty gospodarki narodowej w systemie REGON	4 836 214	445 149	477 443	410 985	331 929	4.	4.	4.	4.	5.	4	4.		
> w tym spółki prawa handlowego	593 791	51 259	58 679	50 859	34 481	5.	5.	5.	5.	5.	5.	4.		
> z tego z udziałem kapitału zagranicznego	81 888	6 374	6 064	6 847	3 491	7.	7.	6.	5.	4.	3.	3.		
Powierzchnia użytków rolnych w tys. ha	1 495,9	557,4	1 776,9	913,6	773,2	12.	12.	12.	12.	11.	12.	12.		
Plony zbóż podstawowych z 1 ha w dt	43,6	39,8	46,2	49,9	48,3	14.	10.	12.	9.	6.	12.	11.		
Plony ziemniaków z 1 ha w dt	300,3	310,0	312,0	325,0	2 550,0	16.	12.	14.	15.	10.	12.	8		
Bydło na 100 ha użytków rolnych w szt.	42,8	30,9	63,5	11,0	29,4	8.	8.	9.	9.	9.	8.	8.		
Trzoda chlewna na 100 ha użytków rolnych w szt.	73,8	21	236,9	17,7	102,0	11.	11.	12.	13.	14.	14.	13.		
Miejsca noclegowe w bazie noclegowej turystyki**	785 159	99 298	39 097	71 127	111 258	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.		
Dochody budżetów gmin w mln zł	163 483,7	15 794,3	17 189,2	12 858,2	10 189,4	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.		
Dochody budżetów powiatów i miast na prawach powiatów w mln zł	147 098,8	11 834,0	10 612,4	11 093,4	9 711,8	3.	4.	3.	3.	3.	3.	3.		
Dochody budżetów województw w mln zł	22 826,6	2 012,1	1 932,7	1 601,6	1 250,1	3.	4.	6.	5.	3.	2.	3.		
Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w mln zł**	32 402,1	4 560,9	2 008,0	2 522,0	2 365,5	2.	2.	2.	2.	2.	2.	b.d.		
Produkt krajowy brutto w mln zł*	2 326 656	189 295	231 752	194 631	135 333	5.	5.	5.	5.	5.	5.	b.d.		
> na 1 mieszkańca w zł*	60 663	55 448	66 208	67 148	57 669	8.	8.	7.	7.	7.	7.	b.d.		

* dane za 2020 rok

** w obiektach posiadających 10 lub więcej miejsc noclegowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wybrane projekty, których realizacja zakończyła się w 2021 roku, współfinansowane z funduszy europejskich

— Połączenie drogowe węzła autostradowego A-4 Bochnia z DK nr 94 – etap I

foto. Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie

— Budowa obwodnicy Skawiny Etap II na odcinku od DK 44 do DW 953

foto. Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie

— Budowa obwodnicy Koszyc

fol. Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie

— Rozbudowa DW 968 Lubień–Zabrzeż – Etap II

fol. Michał Skowronek

Zakup taboru kolejowego – nowoczesnych eozt na potrzeby rozwoju kolei małopolskich

fol. UMWM

Zakup taboru kolejowego do obsługi połączeń aglomeracyjnych

fol. UMWM

Rozwój bazy leczenia psychiatrycznego poprzez modernizację obiektów Szpitala Klinicznego im. dr. Józefa Babińskiego SPZOZ w Krakowie – II etap

fot. Szpital Kliniczny im. Józefa Babińskiego w Krakowie

fot. Szpital Kliniczny im. Józefa Babińskiego w Krakowie

Utworzenie Małopolskiego Centrum Pediatrii i Kompleksowego Leczenia Dzieci z FASD w Wojewódzkim Spec. Szpitalu Dziecięcym im. św. Ludwika w Krakowie

fol. Szpital Dziecięcy im. św. Ludwika w Krakowie

fol. Szpital Dziecięcy im. św. Ludwika w Krakowie

— **Utworzenie Interdyscyplinarnego Centrum Leczenia Zaawansowanej Niewydolności Narządowej (Krakowski Szpital Specjalistyczny im. Jana Pawła II)**

fot. Paweł Mazur

fot. Paweł Mazur

— Rewitalizacja Parku Strzeleckiego w Nowym Sączu

fol. Mikolaj Górecki

fol. Mikolaj Górecki

Centrum Rekreacji i Wypoczynku „Przylasek Rusiecki”

fol. Mikolaj Górecki

fol. Mikolaj Górecki

— Ścieżka Leśne Moło w Starym Sączu

fol. Rafał Kamiński

fol. Rafał Kamiński

— Park Zdrojowy w Ciężkowicach

fol. Mikołaj Górecki

— Rewitalizacja przestrzeni uzdrowskiej centrum Muszyny

fol. Mikołaj Górecki

— Rewitalizacja Rynku oraz budowa nowego budynku
Muzeum Niepodległości w Myślenicach

fol. Mikołaj Górecki

fol. Mikołaj Górecki

— Rewaloryzacja zespołu zabytkowych budynków w Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie

fol. Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie

— Regionalne Centrum Edukacji o Pamięci (oddział Muzeum Okręgowego w Tarnowie)

fol. Muzeum Okręgowego w Tarnowie

— Nowa siedziba Teatru KTO

fol. Mikołaj Górecki

fol. Mikołaj Górecki

— Miejski Ośrodek Kultury w Nowym Targu – adaptacja i modernizacja budynku

fol. Mikołaj Górecki

fol. Mikołaj Górecki

— **Nowa siedziba Muzeum
Historii Fotografii w Krakowie**

fol. Mikołaj Górecki

fol. Mikołaj Górecki

— Utworzenie Muzeum Duchowości i Kultury Cystersów wraz z Biblioteką w Opactwie Cystersów w Krakowie-Mogile

fol. Mikołaj Górecki

fol. Mikołaj Górecki

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Rozwoju Regionu
ul. Wielicka 72B, 30-552 Kraków